

**ROZHODOVÁNÍ SOUDNÍHO DVORA EU
VE VĚCECH PŘÍSLUŠNOSTI
(ANALÝZA ROZHODNUTÍ
DLE NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis)**

Tereza Kyselovská, Naděžda Rozehnalová a kolektiv

Masarykova univerzita
Brno 2014

Vzor citace:

KYSELOVSKÁ, Tereza ; ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. *Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech příslušnosti : analýza rozhodnutí dle nařízení Brusel Ibis*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 514 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 507. ISBN 978-80-210-7770-6.

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Kyselovská, Tereza

Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech příslušnosti (analýza rozhodnutí dle nařízení Brusel Ibis) / Tereza Kyselovská, Naděžda Rozehnalová a kolektiv. – 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. - 514 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 507. ISBN 978-80- 210-7770-6 (brož.)

341.64* 341.171(4)* 341.9*

- mezinárodní soudnictví
- evropské právo
- mezinárodní právo soukromé
- kolektivní monografie

341 – Mezinárodní právo [16]

Tato publikace vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu „Interpretační činnost SD EU k problematice mezinárodní příslušnosti - pravomoci“ číslo MUNI/A/0899/2013 podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2014.

Recenzenti: doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.

doc. JUDr. PhDr. Miroslav Slašťan, Ph.D.

© 2014 Tereza Kyselovská, Naděžda Rozehnalová, Silvie Filanová, Hana Funková, Tomáš Kozárek, Jaroslav Králíček, Mária Pastorková, Kateřina Remsová

© 2014 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-7770-6

Obsah

O AUTORECH	11
SEZNAM ZKRATEK.....	13
ÚVOD.....	15
I OD BRUSELSKÉ ÚMLUVY K NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis – ANEB DESETILETÍ SNAH O ZAJIŠTĚNÍ JEDNOTNÉHO PŘÍSTUPU K SOUDŮM ČLENSKÝCH STÁTŮ EVROPSKÉ UNIE	17
I.1 Cíl a způsob zpracování publikace.....	17
I.2 Fórum a jeho význam v mezinárodním právu procesním.....	20
I.3 Mezinárodní pravomoc – příslušnost a jejich uchopení v rámci Evropské unie	23
I.4 Od Bruselské úmluvy k Nařízení Brusel Ibis.....	27
I.5 Aplikační předpoklady nového Nařízení Brusel Ibis	28
I.6 Literatura.....	29
II OBECNÁ PŘÍSLUŠNOST JAKO VÝCHODISKO ÚPRAVY.....	31
II.1 Úvod	31
II.2 Pojem „občanská a obchodní věc“	33
II.2.1 <i>Autonomní interpretace a orgány veřejné moci.....</i>	<i>34</i>
II.2.2 <i>Věci vyloučené z dosahu Nařízení Brusel Ibis.....</i>	<i>44</i>
II.2.3 <i>Závěr podkapitoly</i>	<i>62</i>
II.3 Obecná příslušnost.....	64
II.3.1 <i>Závěr podkapitoly</i>	<i>72</i>
II.4 Závěr.....	73
II.5 Literatura.....	74
III ALTERNATIVNÍ PŘÍSLUŠNOST — ALTERNATIVA ČI VÝCHODISKO?.....	77
III.1 Úvod	77
III.2 Vztah k obecné příslušnosti.....	77
III.3 Vývoj článku 7 a jeho interpretační výzvy	78

III.4	Seznam rozhodnutí dle odstavců článku 7	79
III.4.1	Článek 7 odst. 1	79
III.4.2	Článek 7 odst. 2	81
III.4.3	Článek 7 odst. 5	82
III.5	Článek 7 odst. 1 – základ pro mezinárodní smlouvy	82
III.5.1	Pojem „smlouva“	83
III.5.2	Kupní smlouva vs. smlouva o poskytování služeb	102
III.5.3	Pojem „závazek, o němž se jedná“	110
III.5.4	Pojem „místo plnění“	116
III.5.5	Závěr	134
III.6	Článek 7 odst. 2 – hranice mezi deliktní a smluvní odpovědností	135
III.6.1	Delikt aneb věc týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti	137
III.6.2	Škodná událost – místo škodné události	152
III.6.3	Distanční delikty v prostředí internetu, tištěných médií a práv duševního vlastnictví	159
III.6.4	Místo účinku škodného jednání	169
III.6.5	Závěr	175
III.7	Článek 7 odst. 5 - provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny	177
III.7.1	Závěr podkapitoly	185
III.8	Závěr	186
III.9	Literatura	187
III.10	Judikatura	187
IV	ZVLÁŠTNÍ PŘÍSLUŠNOST DLE ČLÁNKU 8 NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis	193
IV.1	Úvod	193
IV.2	Zvláštní příslušnost pro spojené žaloby	194
IV.3	Zvláštní příslušnost pro žalobu o záruku nebo intervenční žalobu	215
IV.4	Zvláštní příslušnost pro vzájemnou žalobu týkající se stejné smlouvy nebo stejné skutečnosti	221
IV.5	Zvláštní příslušnost pro žalobu spojenou se žalobou týkající se věcných práv k nemovitosti	223
IV.6	Žaloby provozovatele lodi na omezení odpovědnosti	224
IV.7	Závěr	224
IV.8	Literatura	226
IV.9	Judikatura	227

V	PŘÍSLUŠNOST VE VĚCECH POJIŠTĚNÍ.....	229
V.1	Úvod	229
V.2	Interpretace ustanovení obsažených v Bruselské úmluvě.....	231
V.3	Interpretace ustanovení obsažených v Nařízení Brusel I.....	239
V.4	Závěr.....	245
V.5	Literatura.....	246
V.6	Judikatura	246
VI	PŘÍSLUŠNOST VE VĚCECH SPOTŘEBITELSKÝCH SMLUV	249
VI.1	Úvod	249
VI.2	Působnost pravidel o příslušnosti u spotřebitelských smluv a jejich postavení v systému Nařízení Brusel Ibis.....	250
VI.3	Společná charakteristika příslušnosti u spotřebitelských smluv	250
VI.4	Ochrana spotřebitele v Nařízení Brusel Ibis	252
VI.5	Zkoumané otázky v člancích 17 až 19 Nařízení Brusel Ibis v judikatuře Soudního dvora.....	253
VI.5.1	<i>Vymezení působnosti pravidel o příslušnosti dle článku 17 Nařízení Brusel Ibis.....</i>	254
VI.5.2	<i>Pravidla pro založení příslušnosti dle článku 18 Nařízení Brusel Ibis.....</i>	255
VI.5.3	<i>Ujednání o příslušnosti dle článku 19 Nařízení Brusel Ibis.....</i>	255
VI.6	Rozsah působnosti pravidel a vymezení základních termínů dle článku 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis	255
VI.6.1	<i>Věci týkající se smlouvy.....</i>	256
VI.6.2	<i>Spotřebitel.....</i>	271
VI.7	Jednotlivé druhy spotřebitelských smluv dle článku 17 odst. 1 písm. a), b) a c) Nařízení Brusel Ibis	284
VI.7.1	<i>Koupe movitých věcí na splátky dle článku 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.....</i>	285
VI.7.2	<i>Půjčka návratná ve splátkách nebo jiný úvěrový obchod určený k financování koupe movitých věcí dle článku 17 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.....</i>	288
VI.7.3	<i>Tzv. jiné smlouvy dle článku 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis.....</i>	288
VI.8	Smluvní partner nemá bydliště v členském státě dle článku 17 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.....	301
VI.8.1	<i>Judikatura k článku 17 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.....</i>	302
VI.9	Vyloučení přepravních smluv dle článku 17 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis	304
VI.10	Pravidla pro založení příslušnosti u spotřebitelských smluv dle článku 18 Nařízení Brusel Ibis	304

VI.10.1	<i>Žaloba spotřebitele proti smluvnímu partnerovi dle článku 18 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis</i>	304
VI.10.2	<i>Žaloba smluvního partnera proti spotřebiteli dle článku 18 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis</i>	307
VI.10.3	<i>Vzájemná žaloba dle článku 18 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis</i>	311
VI.11	Ujednání o příslušnosti (prorogace) v případě sporů vyplyvajících ze spotřebitelských smluv dle článku 19 Nařízení Brusel Ibis	312
VI.11.1	<i>Vztah článku 19 ke článku 25 Nařízení Brusel Ibis</i>	312
VI.11.2	<i>Formální platnost ujednání o příslušnosti</i>	312
VI.11.3	<i>Materiální platnost</i>	312
VI.11.4	<i>Podmínky pro platně sjednanou doložku o příslušnosti soudů</i>	313
VI.12	Podřízení se zahájenému řízení dle článku 26 Nařízení Brusel Ibis (se zaměřením na ochranu spotřebitele jako slabší smluvní strany)	317
VI.13	Závěr	321
VI.14	Literatura	321
VI.15	Judikatura	323
VII	PŘÍSLUŠNOST VE VĚCÍCH INDIVIDUÁLNÍCH PRACOVNÍCH SMLUV	325
VII.1	Úvod	325
VII.2	Pojem „závazek, o nějž se jedná“ pohledem judikatury k Bruselské úmluvě	327
VII.3	Pojem „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“ pohledem judikatury k Bruselské úmluvě	335
VII.4	Judikatura k Nařízení Brusel I – jiný rozměr interpretačního problému	344
VII.5	Závěr	350
VII.6	Literatura	352
VII.7	Judikatura	353
VIII	VÝLUČNÁ PŘÍSLUŠNOST DLE ČLÁNKU 24 NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis	355
VIII.1	Úvod	355
VIII.2	Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 1	358
VIII.2.1	<i>Způsob a šíře výkladu pojmu „věcná práva ke nemovitostem“</i>	360
VIII.2.2	<i>Způsob a šíře výkladu pojmu „nájem nemovitostí“</i>	376
VIII.2.3	<i>Postup v případě, že se nemovitá věc nachází ve vícero státech</i>	388
VIII.2.4	<i>Závěr podkapitoly</i>	390

VIII.3 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 2.....	392
VIII.3.1 Způsob a šíře výkladu článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.....	393
VIII.3.2 Závěr podkapitoly	399
VIII.4 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.....	400
VIII.5 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 4.....	401
VIII.5.1 Způsob a šíře výkladu článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis.....	402
VIII.5.2 Závěr podkapitoly	407
VIII.6 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 5.....	409
VIII.6.1 Způsob a šíře výkladu článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.....	409
VIII.6.2 Závěr podkapitoly	414
VIII.7 Závěr kapitoly	415
VIII.8 Literatura.....	416
VIII.9 Judikatura	417
IX PŘÍSLUŠNOST DOHODNUTÁ STRANAMI.....	419
IX.1 Úvod.....	419
IX.1.1 Výbory dohodnuté příslušnosti.....	420
IX.1.2 Výlučnost prorogační dohody.....	421
IX.1.3 Věcná působnost článku 25 Nařízení Brusel Ibis	421
IX.1.4 Teritoriální a personální působnost článku 25 Nařízení Brusel Ibis.....	422
IX.1.5 Materiální a formální náležitosti prorogační dohody.....	423
IX.1.6 Forma elektronických prostředků.....	424
IX.1.7 Omezení autonomie vůle stran	424
IX.1.8 Účinky prorogační dohody.....	425
IX.1.9 Otázky zkoumané v judikatuře Soudního dvora.....	425
IX.2 Vztah prorogační dohody a smlouvy hlavní.....	426
IX.3 Problém litispendence.....	429
IX.4 Forma prorogační dohody	432
IX.5 Vztah prorogační dohody ke třetím osobám	449
IX.6 Prorogační dohoda uzavřená „ve prospěch jedné ze stran“	458
IX.7 Časová působnost pravidel o dohodnuté příslušnosti.....	460
IX.8 Problém započtení.....	462
IX.9 Vztah článků 25 a 26 Nařízení Brusel Ibis	464
IX.10 Závěr.....	468
IX.11 Literatura.....	470
IX.12 Judikatura	471

X	PODŘÍZENÍ SE ZAHÁJENÉMU ŘÍZENÍ	473
X.1	Úvod.....	473
X.2	„Účast“ žalovaného na řízení před soudem.....	475
X.3	Vztah k jiným ustanovením Nařízení Brusel Ibis.....	480
X.4	Vztah k jiným unijním předpisům	482
X.5	Závěr.....	484
X.6	Literatura.....	485
X.7	Judikatura.....	486
XI	K NĚKTERÝM ROZHODNUTÍM ČESKÝCH SOUDŮ K NAŘÍZENÍ BRUSEL I	487
XI.1	Úvod.....	487
XI.2	Věci občanské a obchodní - vstupní brána k nařízením.....	491
XI.3	Příslušnost alternativní.....	495
XI.4	Příslušnost speciální – vyrovnání pozic účastníků.....	501
XI.5	Příslušnost výlučná, dohodnutá a podřízení se zahájenému řízení – vrchol hierarchického uspořádání.....	503
XI.6	A závěr?.....	509
XI.7	Literatura.....	510
XI.8	Judikatura.....	510
	SUMMARY	513

O AUTORECH

prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc. působí jako profesorka na Katedře mezinárodního a evropského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Vyučuje mezinárodní právo soukromé a procesní, právo mezinárodního obchodu a mezinárodní rozhodčí řízení. Ve své vědecké a publikační činnosti se věnuje všem těmto oblastem. Centrum jejího zájmu tvoří oblast mezinárodních závazků a jejich právního režimu a problematika řešení sporů v rámci mezinárodního rozhodčího řízení. Je autorkou řady monografií, učebnic a odborných statí.

JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D. je absolventkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity (2008, 2011 a 2013), kde od roku 2009 působí na Katedře mezinárodního a evropského práva. Vyučuje předměty z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého, práva mezinárodního obchodu a rozhodčího řízení. V rámci své doktorské vědecké a publikační činnosti se věnovala problematice vztahu elektronizace a mezinárodního práva soukromého a procesního. V současné době se zaměřuje na oblast kolizní a procesní problematiky práva duševního vlastnictví.

Mgr. Silvie Filanová je absolventkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity (2014), kde od skončení magisterského studia působí jako studentka doktorského studijního programu na Katedře mezinárodního a evropského práva v oboru mezinárodní právo soukromé. V rámci své vědecké a publikační činnosti se zaměřuje především na problematiku insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem (se zaměřením na regulaci Evropské unie).

RNDr. Mgr. Hana Funková, Ph.D. je absolventkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity (2011), kde v současné době působí na Katedře mezinárodního a evropského práva jako studentka doktorského studijního

programu v oboru mezinárodní právo soukromé. Ve své disertaci se zaměřuje na problematiku pojistných smluv s mezinárodním prvkem. Dále se věnuje zdravotnickému právu, zejména oblasti lidských tkání a buněk.

Mgr. Tomáš Kozárek je absolvent Právnické fakulty Masarykovi univerzity (2013), kde od roku 2013 působí jako doktorand na Katedře mezinárodního a evropského práva. V rámci své vědecké a publikační činnosti se zaměřuje na problematiku uznání a výkonu rozhodnutí a problematiku předsmělní odpovědnosti v mezinárodním obchodě.

Mgr. Jaroslav Králíček je absolventem Právnické fakulty Masarykovy univerzity (2010), kde od skončení magisterského studia působí na Katedře mezinárodního a evropského práva jako student doktorského studijního programu v oboru mezinárodní právo soukromé. V rámci své vědecké a publikační činnosti se zaměřuje zejména na oblast práv k duševnímu vlastnictví ve vztazích s mezinárodním prvkem, přičemž se věnuje i obecné teorii mezinárodního práva soukromého. Dříve se věnoval především oblasti ochrany spotřebitele ve vztazích s mezinárodním prvkem.

Mgr. Mária Pastorková je absolventkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity (2013) a od téhož roku působí na Katedře mezinárodního a evropského práva jako studentka doktorského studijního programu v oboru mezinárodní právo soukromé. Ve své publikační činnosti se zaměřuje na oblast evropského mezinárodního práva procesního a mezinárodního obchodního práva. Ve své disertační práci by se ráda věnovala problematice duševního vlastnictví a mezinárodního práva soukromého.

Mgr. Kateřina Remsová je absolventkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (2013), kde v současnosti působí na Katedře mezinárodního a evropského práva jako studentka doktorského studijního programu v oboru mezinárodní právo soukromé. Ve své disertační práci se bude zabývat problematikou imperativních norem mezinárodního práva soukromého.

SEZNAM ZKRATEK

Bruselská úmluva	Úmluva ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel Ibis	Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění)
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)
Nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
Římská úmluva	Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Soudní dvůr/SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

ÚVOD

Bruselská úmluva, Nařízení Brusel I, Nařízení Brusel Ibis – tři normy, které založily v rámci Evropské unie systém jednotného přístupu k soudům a jednotného zacházení se soudními rozhodnutími členských států Evropské unie. Normy, které na sebe v čase navazují a které sdílejí i judikaturu vytvořenou Soudním dvorem Evropské unie pro vyjasnění textu prozatím prvních dvou norem. Charakteristickým rysem evropského práva je na jedné straně jeho aplikace národními soudy (neexistuje jednotná soustava evropských soudů), na straně druhé závazná interpretace daná právě Soudním dvorem Evropské unie. Zkoumání textu výše uvedených norem ve světle judikatury Soudního dvora, sledování vývoje názorů na některé otázky, konstatování následných legislativních změn tam, kde se text již „přežil“, patří k otázkám, které patří k tomu nejzajímavějšímu, co nabízí současné mezinárodní právo procesní. Takováto analýza má svůj význam jak pro teorii, tak i pro praktickou aplikaci v soudní praxi.

Cílem předložené odborné publikace je analýza rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie vztahujících se k interpretaci termínů použitých v Nařízení Brusel Ibis (resp. Bruselské úmluvě a Nařízení Brusel I) v části týkající se příslušnosti (pravomoci) soudů členských států Evropské unie ve věcech civilních a obchodních. Problematice uznání a výkonu je věnována další z publikací týmu z katedry mezinárodního a evropského práva Právnické fakulty MU v Brně.

Publikace vychází částečně z potřeb pedagogických, částečně z potřeb výzkumných. Pro potřeby pedagogické je dnes nezbytné uchopit text nařízení nejen ve světle akademických výkladů či stanovisek přijatých při uvedení těchto norem v platnost, ale také ve světle rozhodnutí Soudního dvora, která jsou pro národní soudy závazná. Metodologické uchopení problému, využívající pro objasnění pojmu nejen výkladové metody známé z teorie práva, ale ve výrazné míře i komparativní zkoumání, patří k těm momentům, které jsou schopné v mimořádné míře ovlivnit formování myšlení budoucích právníků. Potřeby výzkumné není třeba zdůrazňovat. Uvedená

materie tak, jak byla zpracována dnes, slouží jako významné východisko pro formování a formulování dalších výstupů těch, kteří na ní pracovali; jako východisko pro jejich publikace, rigorozní či disertační práce.

Které otázky jsme si postupně kladli, jak jsme celou záležitost uchopili; krátce bychom je vymezili následovně: autonomie výkladu – vliv výkladu na další legislativní vývoj – konzistence výkladu. Blíže k jednotlivým pojmům. Jako východisko dalších výkladů je nutné si vyjasnit uchopení pojmů, které mají být vykládány autonomně a bez vazby na konkrétní právní řád tak, jak se to objevilo v prvých rozhodnutích Soudního dvora k Bruselské úmluvě. Také je zajímavé ujasnit si vývoj názorů na interpretaci tam, kde nakonec bylo přijato řešení legislativní. Neméně zajímavou otázkou je sledování konzistence názorů Soudního dvora na uchopení autonomie ve výkladu a oddělení otázek, které je z různých důvodů vhodné ponechat národnímu právu, resp. jiným nástrojům.

Co lze říci na závěr. Pochopení konkrétního pojmu je nutné v podmínkách prohlubující se integrace a zesilujících pravomocí orgánů EU tak, jak se to projevilo právě v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech. Uchopení jednotného přístupu k soudům členských států Evropské unie patří nesporně k otázkám, které mohou napomoci integračním posunům. Proto i sledování teleologického výkladu sledujícího pro-integrační cíle patří k zajímavým částem publikace.

Tato publikace je určena nejen pro výzkumné a teoreticko-pedagogické účely, ale také pro aplikační praxi – advokáty, soudce apod., kteří se ve své činnosti zabývají spory s mezinárodním prvkem a otázkou určení mezinárodní příslušnosti (pravomoci) soudů. Pro ty jednodušší účely postačí vůbec to, že byl uchopen v určitém čase souhrn rozhodnutí. Pro další účely jsou zajímavé i výstupy z analýz tak, jak byly uvedeny v jednotlivých kapitolách.

I OD BRUSELSKÉ ÚMLUVY K NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis – ANEB DESETELETÍ SNAH O ZAJIŠTĚNÍ JEDNOTNÉHO PŘÍSTUPU K SOUDŮM ČLENSKÝCH STÁTŮ EVROPSKÉ UNIE

prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.
JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D.

I.1 Cíl a způsob zpracování publikace

Cílem publikace je analýza rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie vztahujících se k interpretaci termínů použitých v Nařízení Brusel Ibis¹ (resp. Bruselské úmluvě² a Nařízení Brusel I³), v části týkající se příslušnosti (pravomoci) soudů členských států Evropské unie ve věcech civilních a obchodních. Toto je nutné zdůraznit. Jak uvidíme i v jedné z následujících kapitol, právě ono základní věcné vymezení působnosti nejprve Bruselské úmluvy a následně i obou nařízeních, vzbudilo řadu diskusí a bylo předmětem položených předběžných otázek. Vzájemné vymezení se a ohraničení justiční spolupráce ve věcech civilních, trestních a administrativních ovlivňuje i samotnou věcnou působnost sledovaných norem.⁴

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen Nařízení Brusel Ibis). In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R1215&from=CS>

² Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen Bruselská úmluva). In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:41998A0126&from=CS>

³ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen Nařízení Brusel I). In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1416159944672&uri=CELEX:32001R0044>

⁴ K otázce vymezení se jednotlivých typů spolupráce, národního vnímání otázky spolupráce v civilních věcech a vazbě i na členské státy viz například: STORSKRUBB, Eva. *Civil procedure and EU law: a policy area uncovered*. New York: Oxford University Press, 2008. s. 1 – 12.

Prvotní otázkou je, proč vlastně v dnešní době, kdy jsou rozhodnutí běžně dostupná v databázích jako je eur-lex.eu či curia.eu, a to, pokud jde o rozhodnutí z posledních nejméně deseti let i v českém či slovenském jazyce, považujeme za zajímavé představit takovou analýzu a představit současně přímo i zpracované abstrakty rozhodnutí.

Odpověď vychází částečně z potřeb pedagogických, částečně z potřeb výzkumných. Jako východisko dalších výkladů a dalších bádání je nutné si vyjasnit uchopení pojmů, které mají být vykládány autonomně a bez vazby na konkrétní právní řád tak, jak se to objevilo v prvních rozhodnutích Soudního dvora k Bruselské úmluvě.⁵ Rovněž je zajímavé ujasnit si vývoj názorů na interpretaci tam, kde nakonec bylo přijato řešení legislativní, protože časté dotazy ukázaly na specifika posuzovaných situací tak, jako tomu bylo u problematiky pracovních poměrů. Nezájímavým výstupem je pro nás sledování konzistence názorů Soudního dvora na uchopení autonomie ve výkladu a oddělení otázek, které je z různých důvodů vhodné ponechat národnímu právu, resp. jiným nástrojům. Zajímavým je sledovat i názory na vlastní strukturu příslušností. Jako příklad lze především poukázat na vývoj u článku 7 Nařízení Brusel Ibis (dříve článku 5 Nařízení Brusel I, resp. článku 5 Bruselské úmluvy), jeho vztah k článku 4 (dříve článku 2 Nařízení Brusel I, resp. článku 2 Bruselské úmluvy) či ke speciálním pravomocem dnes u individuálních pracovních smluv. V neposlední řadě jde i o pochopení konkrétního pojmu v podmínkách prohlubující se integrace a zesilujících pravomocí orgánů EU tak, jak se to projevilo právě v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech. Uchopení jednotného přístupu k soudům členských států Evropské unie patří nesporně k otázkám, které mohou napomoci integračním posunům. Proto i sledování teleologického výkladu sledujícího pro-integrační cíle patří k zajímavým momentům.

Rozhodnutí Soudního dvora k Nařízení Brusel I (resp. k předchozí variantě v Bruselské úmluvě s využitelností i pro budoucí Nařízení Brusel Ibis), kterých dnes existují desítky, představují vedle expertních zpráv doprovázejících

⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 10. 1976. *LTU Transportunternehmen GmbH & Co. KG vs. Eurocontrol*. Věc 29/76; Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 12. 1980. *Netherlands State vs. Reinhold Rüffer*. Věc 814/79 či další, kde bylo toto zdůrazněno.

přijatý text⁶ zásadní pramen pro interpretaci textu. Mají dopad i na interpretaci dalšího z mezinárodních nástrojů – Luganské úmluvy⁷. Tato interpretace může dát termínům poněkud jiný význam, než mají v národních úpravách, a vytvořit tak pojem náležející k systému evropského práva, nikoli k právu národnímu. Pojem, který je vytvořen komparativně na onom pomyslném průsečíku národních úprav.

Následující publikace je členěna do kapitol, které odpovídají jednotlivým článkům Nařízení Brusel Ibis. Tedy nařízení účinného v plné míře od 10. ledna 2015. Samozřejmě, že rozhodnutí se týkají jeho předchůdců – Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I. Zde je nutné si připomenout silně znějící požadavek kontinuity mezi úmluvou a oběma nařízeními. Kontinuity, která byla výslovně uvedena v bodě 34 Preambule k Nařízení Brusel Ibis:

„Měla by být zajištěna kontinuita mezi Bruselskou úmluvou z roku 1968, nařízením (ES) č. 44/2001 a tímto nařízením a za tímto účelem by měla být přijata přechodná ustanovení. Stejná potřeba kontinuity trvá, i pokud jde o výklad Bruselské úmluvy z roku 1968 a nařízení, která ji nabrazují, Soudním dvorem Evropské unie.“

Důvod, proč tentokrát nesledujeme problematiku dle institutů či jiné koncepce, ale dle článků Nařízení Brusel Ibis, je snaha o přehlednost. Té jsme podřídili jiné ambice. Tam, kde se rozhodnutí týká vícera článků, zmiňujeme ho s uvedením, kde lze rozhodnutí nalézt. Nicméně primárně uvádíme takové rozhodnutí u článku, který byl pro podání předběžné otázky zjevně stěžejní.

⁶ JENARD, Paul Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial matters (signed in Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities No C 59/8*. Report 1979, No C 59/72. EVRIGENIS, Demetrios; KERAMEUS, Konstantin D. Report on the accession of the Hellenic Republic to the Community Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. *Official Journal C 298*, 24 November 1986. SCHLOSSER, Peter. *Report on the Brussels Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice* (Signed at Luxembourg, 9 October 1978).

⁷ Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen Luganská úmluva). Lugano, 30. 10. 2007, text dostupný v Úř. věst. EU L 147, 10. 6. 2009, s. 1—43. Dostupné z <http://www.rhf.admin.ch/rhf/de/home/zivil/recht/sr0-275-12.html>

Publikace se tudíž člení na následující kapitoly: Ve druhé kapitole jsou analyzovány aplikační předpoklady Nařízení Brusel Ibis a základní (obecné) pravidlo příslušnosti soudů. K tomuto základnímu pravidlu Nařízení Brusel Ibis umožňuje zvolit tzv. alternativní příslušnost.

Tato alternativní příslušnost je dvojího typu. Jedná se o alternativu hmotněprávní, jež je předmětem kapitoly třetí, alternativy procesněprávní, která je analyzována v kapitole čtvrté. Nařízení Brusel Ibis obsahuje dále tzv. speciální pravidla příslušnosti, jejichž cílem je ochrana slabší smluvní strany v kontraktačním procesu. Jedná se konkrétně o ochranu pojistníka a dalších „slabších“ smluvních stran v pojistné smlouvě (kapitola pět), spotřebitele (kapitola šest) a zaměstnance (kapitola sedm). V následujících kapitolách je analyzována tzv. výlučná příslušnost (kapitola osm), příslušnost dohodnutá stranami (kapitola devět) a podřízení se zahájenému řízení (kapitola deset). V závěrečné kapitole (jedenáct) je zohledněna zajímavá judikatura českých soudů, které interpretují a aplikují Nařízení Brusel Ibis.

Pro uvedení do problematiky čtenáře, který se zcela neorientuje v námi sledovaných otázkách, považujeme za důležité v úvodu vymezit některé pojmy a instituty, se kterými je již dále pracováno. Konkrétně bude v této kapitole vysvětlen význam *fóra* v mezinárodním právu procesním; pojmy mezinárodní pravomoc a mezinárodní příslušnost; legislativní vývoj od Bruselské úmluvy, přes Nařízení Brusel I k Nařízení Brusel Ibis; a působnost analyzovaného předpisu. Zmíněna bude také vazba procesního práva a práva Evropské unie.

I.2 Fórum a jeho význam v mezinárodním právu procesním

Výchozím bodem pro zkoumání jakékoliv otázky v mezinárodním právu soukromém a procesním je určení „fóra“ (sudiště). Tento první krok, který musí učinit strana podávající žalobu, a který následně může rozporovat protivníkem a rozhodnout soud v rámci posouzení procesní námítky, je ten, který ovlivňuje mnohé jak v oblasti právní, tak nakonec i v oblasti ekonomické. Nikoli náhodou se objevuje následující konstatování „*Fórum je nejen geograficky*

*určené místo konání řízení, ale především určovatel vazby na konkrétní právní řád.*⁸

A to platí jak v souvislostech řízení rozhodčího, o které se v uvedené literatuře především jedná, ale také o řízení soudním. Zatímco v řízení rozhodčím bývá vazba na konkrétní stát mnohdy rozvolněná, není tomu tak v řízení soudním, kde se jedná o vazbu základní a zásadní. O vazbu mezi orgánem státu a právním řádem na jedné straně, a vazbu faktické situace překračující hranice státu a orgánem státu na straně druhé.

Princip *lex fori* (*lex fori regit ordinaria regis*) ovládá oblast mezinárodního práva procesního v řadě otázek.⁹ Ovlivňuje aplikaci procesních norem, přímých a kolizních norem (včetně způsobu aplikace cizího práva), často i kvalifikaci či přístup ke zpětnému odkazu, problematiku veřejného pořádku (výhrady veřejného pořádku a mezinárodně kogentních norem) a další otázky.¹⁰ Procesní právo je propojeno v různé míře či ohledu s těmito dalšími složkami. Tam, kde dochází k unifikaci zacházení s právem či k unifikaci hmotněprávní, se snižuje význam sudiště pro otázky rozhodování merita sporu (nikoli pro zacházení s rozhodnutím či vazbu rozhodnutí a majetku, na kterém má být vykonáno). Naopak tam, kde zůstáváme na pozicích národního kolizního práva, je sudiště nadále významné i pro rozhodování o meritu sporu, pokud jde o aplikaci výše uvedených norem. Zde samozřejmě závisí také na tom, nakolik je jisté „promítání“ kolizního práva do otázek příslušnosti typické pro daný právní řád či danou právní oblast. I když se s tímto přístupem (*lex fori in foro proprio*) častěji setkáváme v oblasti anglosaského práva, není vyloučeno ani v oblasti práva kontinentálního.¹¹ Odkázat lze také na jistou paralelnost navázání u stanovení příslušnosti a u rozhodného práva

⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 214. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Určení fóra a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem I. *Bulletin advokacie*, Praha: Česká advokátní komora, 2005, Roč. 2005, č. 4, s. 8-16. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Určení fóra a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem II. *Bulletin advokacie*, Praha: Česká advokátní komora, 2005, Roč. 2005, č. 5, s. 12-17.

⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 198.

¹⁰ ARNOLD, Anne Kathrin. *Lex fori als versteckte Anknüpfung*. Berlin: Duncker and Humblot, 2009. Na tuto práci odkazujeme právě pro celistvé uchopení problematiky *lex fori* a vlivu tohoto pravidla na ostatní otázky.

¹¹ KROPHOLLER, Jan. *Internationales Privatrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 6. Auflage, 2006, s. 47.

(například státní příslušnost v obou případech, či bydliště v obou případech, nebo u smluv, jejichž předmětem je nemovitost, užití práva polohy věci pro určení příslušnosti i pro určení práva rozhodného).¹²

Aplikace práva fóra v případech procesních norem má různá doktrinární zdůvodnění. Od nejnovějších přístupů akcentujících praktičnost aplikace, přes povahu procesního práva jako součásti veřejného práva, k odvolání se k suverenitě státu, problematice teritoriality či veřejného pořádku. Literatura je v tomto směru četná a přináší různorodý obraz zdůvodnění ústíciho v uchopení práva fóra.¹³

Při řešení případu s přeshraničním prvkem před obecnými soudy je proto třeba se nejdříve vypořádat s určením sudiště. Jak již bylo uvedeno výše, má-li se soud zabývat určitým případem obsahujícím přeshraniční prvek, musí nejprve zhodnotit svou mezinárodní pravomoc (příslušnost),¹⁴ resp. mezinárodní soudní pravomoc.¹⁵ A to zpravidla nejenom tam, kde byla podána stranou procesní námitka, nýbrž pravidelně v rámci zkoumání podmínek řízení.

Vytvoření evropského justičního prostoru ve věcech civilních, reprezentované v první fázi Bruselskou úmluvou a následované nařízením z dalších oblastí, představovalo zásadní krok směrem k jednotnému uchopení přístupu k soudům členských států a odstranění negativních jevů typu konfliktu pravomocí. Nesporně znamenalo také vyjasnění přístupu k soudům členských států a odstranění nutnosti analýzy pravomocí soudů z pohledu národních norem. Což zejména díky rozdílům kontinentálního práva a práva anglosaského bylo značně rizikovým prvkem pro právníky nepohybující

¹² Kropholler při komentování tohoto jevu hovoří výslovně o „Parallelität der Anknüpfungen“. KROPHOLLER, Jan. *Internationales Privatrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 6. Auflage, 2006, s. 47, 611-612.

¹³ ARNOLD, Anne Kathrin. *Lex fori als versteckte Anknüpfung*. Berlin: Duncker and Humblot, 2009, s. 47 – 54, s odkazem na literaturu tam uvedenou právě k jednotlivým doktrinárním přístupům.

¹⁴ K pojmům mezinárodní pravomoc a mezinárodní příslušnost srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opravené a doplněné vyd. Brno: Doplněk a Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 382 – 384.

¹⁵ Zde si nelze odpustit poznámku uvedenou v učebnici Bystrického, kde hovoří u tohoto názvu o názvu nesprávném, neboť ve skutečnosti nejde o mezinárodní pravomoc, nýbrž naopak o národní pravomoc soudů určitého státu ve věcech s mezinárodním prvkem. BYSTRICKÝ, Rudolf. *Mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1958, s. 123.

se pravidelně v mezinárodním prostředí. A to z řady důvodů.¹⁶ Samozřejmě, jak uvidíme i z přehledu judikatury, dochází mnohdy teprve k postupnému odbourávání některých problémů. Například tzv. italské torpédo je otázkou, která je legislativně „snad“ uchopena teprve Nařízením Brusel Ibis.¹⁷ Nakolik účinně, to ukáže budoucnost.

Jasná a jasně uchopená pravidla stanovící pravomoc (příslušnost) soudů jsou nesporným ekonomickým přínosem pro možný spor. Zde potom ona základní triáda problémů vážících se k pravomoci (příslušnosti), tj. určení soudiště, které chce projednat spor, určení soudiště, v jehož případě rozhodnutí bude uznatelné a vykonatelné i v jiných státech, a určení soudiště, v jehož případě se jiné soudy zdrží rozhodování, ztrácí právě prvek rizikovosti, o kterém jsme hovořili.

I.3 Mezinárodní pravomoc – příslušnost a jejich uchopení v rámci Evropské unie

Předmětem publikace není teoretická analýza termínů pravomoc a příslušnost. Nicméně je vhodné alespoň krátce uvést tyto termíny a rámcově je vysvětlit, resp. vysvětlit i jejich používání a uvést jednotlivé druhy či varianty tak, jak jsou používány právě v námi sledovaných normách. Ono vysvětlení je reflexí na českou diskusi týkající se uchopení překladu Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis, které vyústilo v přijetí termínu „příslušnost“ jako termínu označujícího mezinárodní příslušnost soudů členských států založenou právě výše uvedenými nařízeními.¹⁸

¹⁶ Existuje nespočetná literatura k této otázce jak z pohledu obecného, tak i při vyhodnocení samotné problematiky přístupu k soudům. U naposledy uvedeného lze doporučit zejména HARTLEY, Trevor, C. *The modern approach to private international law. International litigation and transaction from a common-law perspective. General Course on Private International Law*. Recueil des Cours 2006. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers. 2007, díl 319, s. 36 – 184.

¹⁷ V dostupné české literatuře srovnej: TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Revize Nařízení Brusel I – otázky nad úpravou prorogace a litispence. In: COFOLA 2011: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2011, s. 780 – 787. http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Travnickova_Simona_6097.pdf

¹⁸ SIMON, Pavel. In: Drápal, Ladislav; Bureš, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2009. SIMON, Pavel, ŠUK, Petr. Upravuje Nařízení Brusel I soudní pravomoc nebo příslušnost? Procesní důsledky odpovědi na tuto otázku. *Právní fórum*, č. 2, 2008.

Nicméně zopakujme si obsah jednotlivých pojmů tak, jak se tyto tradují v české doktríně. Pojem „pravomoc“ se zabývá pro spory ve věcech civilních teorie občanského práva procesního. Rozumí se jím souhrn oprávnění jednat a rozhodovat v určitých záležitostech, která zákon přiznává soudům jako orgánům státu.¹⁹ Pravomoc soudů vymezuje okruh věcí, které soudy projednávají a rozhodují. Teprve v rámci vymezené pravomoci se rozhoduje o příslušnosti jednotlivých soudů ve smyslu vnitrostátní příslušnosti věcné, funkční či personální. Stanovením pravomoci se soudy vymezují vůči jiným státním orgánům.²⁰ Pojem, využívaný v oblasti mezinárodního práva soukromého – mezinárodní pravomoc – vyjadřuje jiný rozměr problému a nelze jej s prve uvedeným ztotožňovat. Termínem „mezinárodní pravomoc“ se v české odborné literatuře používá pro označení „*pravomoci soudů (justičních orgánů) jednoho státu jako celku ve vztahu k orgánům jiného státu jako celku*“.²¹ Normy mezinárodního práva procesního vytyčují meze tuzemské pravomoci soudů (justičních orgánů), které tvoří zároveň hranice jejich mezinárodní pravomoci. Nezajímají se o to, jakým způsobem jiné státy vymezují svou pravomoc, a nerozdělují pravomoc mezi jednotlivé státy. Mezinárodní pravomoc se váže k území státu (pak hovoříme o územní pravomoci) nebo osobám, které náležejí ke státu (pak se jedná o osobní pravomoc). Pravomoc může být fakultativní nebo výlučná. Jednotlivé státy respektují to, že i jiné státy mohou stanovovat pravomoc svých orgánů.

Termín „mezinárodní příslušnost“²² podle Kučery „*zahrnuje představu tuzemské pravomoci k pravomoci druhých států.*“²³ Mezinárodní příslušností se rozumí

¹⁹ STAVINOHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003, s. 189.

²⁰ STAVINOHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003, s. 189.

²¹ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opravené a doplněné vyd. Brno: Doplněk a Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 382.

²² S tímto termínem pracuje velmi široce německá doktrína. Je rozlišováno dále mezi přímou a nepřímou mezinárodní příslušností. Těmito termíny je označeno v prvním případě to, že národní normy mohou přímo určit příslušnost tuzemského soudu a založit tak základní podmínku pro řízení. Ve druhém případě jde o vazbu na uznání a výkon, kde lze odmítnout uznání tam, kde by pravomoc cizích soudů byla v zásadním rozporu s představami tuzemskými. Může jít dle našeho názoru o výlučnou příslušnost či o promítnutí představ tuzemského zákonodárce do založení pravomoci cizích soudů. Viz například, ale i s odkazem na další literaturu, KROPHOLLER, Jan. *Internationales Privatrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 6. vydání, 2006, s. 609 – 614.

²³ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opravené a doplněné vyd. Brno: Doplněk a Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 383.

takové případy, kdy ZMPS²⁴ respektuje pravomoc orgánů cizího státu a vyvozuje z ní důsledky pro řízení v tuzemsku, nebo kdy je mezinárodní smlouvou na základě stanovených kritérií rozdělena mezi justiční orgány smluvních států pravomoc projednat a rozhodovat o soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem.²⁵ V případě české vnitrostátní úpravy tak lze poukázat například na terminologii užitou ve vymezení § 85 a 86 ZMPS.²⁶ A je třeba říci, že využití terminologie není náhodné. Odráží právě onen rozměr určení pravomoci či vyjádření se k příslušnosti tak, jak bylo uvedeno výše, a tak, jak je vnímáno na úrovni české doktríny a českého práva vnitrostátního původu.

Předmětem publikace je analýza judikatury Soudního dvora k Nařízení Brusel Ibis. Je nutné poznamenat, že česká jazyková verze Nařízení Brusel Ibis nepoužívá termín „pravomoc“, ale „příslušnost.“ To například na rozdíl od slovenské verze, která se bez dalšího přiklonila k termínu „právomoc“. Naopak nám značně blízká německá verze využila termínu „gerichtliche Zuständigkeit“.

Rozdíl v užití terminologii lze vysvětlit vícero způsoby. Ostatně se jedna z autorek kapitoly k této otázce vyjadřovala již v komentáři k ZMPS. V první řadě je třeba zdůraznit, že pojem užitý v Nařízení Brusel Ibis je pojmem, který má být pojat a interpretován autonomně, s ohledem na cíl a účel úpravy. To je nesporně jeden z důvodů, proč je možné přijmout pro stejný jev odlišný termín.²⁷ Další vysvětlení podávají zejména Simon a Šuk ve své stati, kde akcentují to, že v právní úpravě Nařízení Brusel Ibis (a samozřejmě

²⁴ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

²⁵ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opravené a doplněné vyd. Brno: Doplněk a Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 383.

²⁶ PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 566 – 594.

²⁷ K tomu např. 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 14, 15, 16, 19; C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 12; C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 13; C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 31; C-99/96 *Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV*, bod 26; C-96/00 *Rudolf Gabriel*, bod 37; *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schläuter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 55; C-190/11 *Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*, bod 28; C-419/11 *Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*, bod 25; C-27/02 *Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 33.

i dalších nařízeních) dochází k posunu, resp. rozostření hranice mezi mezinárodní pravomocí a příslušností. Je zde upravena nejen pravomoc, ale také příslušnost ve smyslu místní příslušnosti.

S tím lze samozřejmě v některých případech souhlasit. Typickým příkladem je článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis či jiné.²⁸ Netýká se to však případů všech.²⁹ Autoři sdílejí ještě jiné vysvětlení, které může být zdůvodněním pro užitý pojem. Pravomoc orgánů členských států vydávat procesní předpisy přešla v určitém rozsahu na orgány EU. Nadále má pravomoc k přijímání těchto norem výlučně či sdíleně namísto členského státu tato mezinárodní organizace. Její pravomoci k přijímání norem jsou dány dovnitř a vně teritoria. Soustava příslušností tak, jak byla nařízenými vytvořena, tvoří celek platný pro členské státy EU. Současně se tímto tato soustava vymezuje vně Společenství a chová se obdobně, jako je tomu u mezinárodní pravomoci v případě jednotlivého státu. Dovnitř potom rozdělení této pravomoci do jisté míry obdobné činnosti vnitrostátní. Ta pod sebe vstřebává v některých případech i onu kategorii, kterou ve vnitrostátním právu nazýváme určení příslušnosti.³⁰ Navíc v sobě nese i představu zákonodárce (zde orgánů EU) o vymezení tuzemské a unijní pravomoci vůči pravomoci vně Unie.

Samotná struktura příslušnosti je – ve srovnání s českou vnitrostátní úpravou v minulosti i nyní – sofistikovaným systémem využívajícím jak hierarchické prvky, tak i možnosti variantního uspořádání založení příslušnosti:

- výlučná příslušnost mající v okruhu své věcné působnosti přednost před ostatními kritérii;

²⁸ SIMON, Pavel. In: Drápal, Ladislav, Bureš, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2886. SIMON, Pavel, ŠUK, Petr. Upravuje Nařízení Brusel I soudní pravomoc nebo příslušnost? Procesní důsledky odpovědi na tuto otázku. *Právní fórum*, č. 2, 2008, s. 54 a násl.

²⁹ BRÍZA, Petr; BRÍCHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 42.

³⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 202 - 203. PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAŘADILOVÁ, Marta. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 583.

- dohodnutá příslušnost (ve variantě jak výlučné, tak nevýlučné) včetně podřízení se zahájenému řízení;
- speciální příslušnost vymezující se vůči základní příslušnosti a obsahující i variantu omezené prorogace pro tyto případy;
- alternativní příslušnost vztahující se k základní variantě;
- základní příslušnost.

Základními prvky, kterými se vymezuje vztah fóra a sporné otázky, jsou jak prvky věcné, tak pozice osoby, tak i činnost prokazující určitý vztah k případu.

I.4 Od Bruselské úmluvy k Nařízení Brusel Ibis

Dnes se jeví nesporným tvrzení, že evropská regionální unifikace v oblasti procesní a kolizní představuje doposud nejúspěšnější unifikační aktivitu. Takto byla a je hodnocena zcela po právu.³¹ Její počátky v šedesátých letech minulého století byly nicméně až nesmělé a uchopení jednotné interpretace přes protokoly k Bruselské úmluvě bylo nesporně odvážným krokem. I přes pochybnosti o přesunu pravomocí orgánů EU k vytváření jednotného justičního prostoru, který nastal Amsterodamskou smlouvou a které bylo doprovázeno i přiléhavými bonmoty typu „*zlatímo ve středověku tvořili mezinárodní právo soukromé akademici na univerzitách, později poslanci v parlamentech, nyní jej budou tvořit úředníci v Bruselu*“³² se ukázalo, že šlo o krok úspěšný. Úspěšný minimálně v tom směru, že byl vytvořen prostor civilní justiční spolupráce, který navíc díky vhodným propojením na prostor universální má potenciál „kráčet“ k prozatím nerealizovatelnému cíli zajištění vnější rozhodovací jednoty. Tam, kde lze obtížně zajistit unifikaci hmotněprávní, lze napomoci zajištění předvídatelnosti a právní jistoty unifikací přístupu k soudům, nakládání s právem a nakládání se soudním rozhodnutím.

³¹ Mimo empirické a akademické hodnocení je toto i prokázáno jistým sociologickým průzkumem mezi zainteresovanými subjekty. Viz: HESS, Burkhard; PFEIFFER, Thomas; SCHLOSSER, Peter. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*. Study JLS/C4/2005/03. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg. Institut für Ausländisches und Internationales Privat- und Wirtschaftsrecht, s. 25.

³² Zde se omlouváme autorovi, nicméně v běhu času toto úsloví natolik zdomácnělo na naší katedře, že jsme si dovolili jej parafrázovat a zapomenout, kde je původní zdroj.

Název této kapitoly se týká posunu od Bruselské úmluvy přes Nařízení Brusel I k Nařízení Brusel Ibis. Jen si připomeňme daty tuto „cestu“ a posun v úpravě:

- Bruselská úmluva³³ byla přijata v roce 1968 a vytvořila základ evropského justičního prostoru a oblast volného pohybu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních.
- Jejím nástupcem, s výjimkou vztahů k Dánsku, se stalo dne 1. března 2002 Nařízení Brusel I. Zajištění návaznosti výkladu již bylo zmíněno.
- Nařízení Brusel I prošlo v letech 2009 až 2012 významnou revizí. Dle článku 73 Nařízení Brusel I byla Komise povinna nejpozději do pěti let po vstupu Nařízení Brusel I v platnost předložit Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o jeho uplatňování. Výsledkem bylo přijetí nového Nařízení Brusel Ibis. Nové Nařízení Brusel Ibis se ve své větší části stane použitelným od 10. ledna 2015.³⁴

Nejvýznamnější změny v novém Nařízení Brusel Ibis oproti současné právní úpravě lze nalézt v části věnované uznání a výkonu cizích z rozhodnutí. Z hlediska cíle této publikace a zkoumaných ustanovení nedošlo v nové verzi k zásadním změnám, s výjimkou personálního dopadu u některých problematik, jako je prorogace.

I.5 Aplikační předpoklady nového Nařízení Brusel Ibis

Aplikační předpoklady nového Nařízení Brusel Ibis jsou v zásadě stejné, jako u stávajícího Nařízení Brusel I. Působnost osobní, věcná a územní se neliší. Což je ostatně významné nejenom pro tuto samotnou normu,

³³ Úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32; Žvl. vyd. 19/04, s. 42), ve znění úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Úř. věst. L 304, s. 1 a – pozměněné znění – s. 77), úmluvy ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky (Úř. věst. L 388, s. 1), úmluvy ze dne 26. května 1989 o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky (Úř. věst. L 285, s. 1) a úmluvy ze dne 29. listopadu 1996 o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království (Úř. věst. 1997, C 15, s. 1, dále jen „Bruselská úmluva“). PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 126.

³⁴ Článek 81 Nařízení Brusel Ibis.

nýbrž i pro normy navazující³⁵ či normu paralelní.³⁶ Z hlediska časové působnosti se Nařízení Brusel Ibis dle článku 81 použije ode dne 10. ledna 2015, s výjimkou článků 75 a 76, které se použijí ode dne 10. ledna 2014.

Nařízení Brusel Ibis dále obsahuje pravidla pro řešení vztahu k jiným normám. Jedná se o vztah k jiným aktům EU (článek 67); vztah k Bruselské úmluvě (článek 68); vztah ke stávajícímu Nařízení Brusel I (článek 80); vztah k mnohostranným smlouvám (články 71 a 73 odst. 1 a 2); vztah ke smlouvám uzavřeným mezi členskými státy a týkajícím se stejné věci (článek 69); vztah k dvoustranným smlouvám uzavřeným s třetími státy před vstupem v platnost nového Nařízení Brusel Ibis (článek 73 odst. 3).

I.6 Literatura

SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In ŽATECKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; HORECKÝ, Jan; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 2011. vyd. Brno, 2011. s. 526-550, 1772 s.

KAPITÁN, Zdeněk. Volba sudiště v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2004, roč. 12, č. 1, s. 18 - 26.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opravené a doplněné vyd. Brno: Doplněk a Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 462 s.

KYSELOVSKÁ, Tereza. Elektronizace jako „nový“ jev a jeho vliv na mezinárodní právo soukromé a procesní. In ROZEHNALOVÁ Naděžda; KYSELOVSKÁ Tereza. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 59-84, 26 s. Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU, č. 455.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; Tereza KYSELOVSKÁ. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 254 s. Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU, č. 455.

³⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

³⁶ Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. „Luganská úmluva“.

- KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. Dizertační práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2013 [28. 10. 2014], s. 205.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, 849 s.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, 972 s.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 409 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, 401 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 448 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 552 s.
- STAVINOHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003, 660 s.

II OBECNÁ PŘÍSLUŠNOST JAKO VÝCHODISKO ÚPRAVY

Mgr. Tomáš Kozárek

II.1 Úvod

Každý právní předpis je adresován určitému okruhu subjektů v určitém čase na určitém místě a dotýká se určitého druhu otázek. Jedná se o působnost daného právního dokumentu, kterou můžeme chápat jako vymezení rozsahu, v jakém se norma používá na regulaci společenských vztahů.³⁷ Tento rozsah může být různý a každá výše zmíněná oblast působnosti (časová apod.) má své pravidlo určení. Můžeme říci, že k tomu, abychom zjistili, zda lze právní předpis aplikovat na danou situaci, disponuje onen právní předpis jistým souborem pravidel, který se snaží tento problém vyjasnit. Najdeme zde většinou obecné pravidlo, jež budeme využívat nejčastěji, a pak se k němu přidružují další možnosti, které jsou buď ponechány na vůli některého subjektu, nebo jsou poskytnuty jako alternativy pro chvíle, kdy nemůžeme použít obecné pravidlo.

Tato kapitola se zabývá obecnou mezinárodní soudní příslušností podle článku 4 Nařízení Brusel Ibis³⁸. Toto ustanovení navazuje na principy, jež byly obsaženy dříve v Bruselské úmluvě, Nařízení Brusel I a související judikatuře Soudního dvora Evropské unie k těmto právním předpisům.

Již samotný přechod od Bruselské úmluvy k Nařízení Brusel I vyvolal velké překvapení a byl mnohými kritizován jako ústup od demokratických principů k diktátu nevolných úředníků. Proti těmto námitkám stál fakt, že prosazení jednotné úpravy formou nařízení má mnoho výhod ve srovnání se situací, kdy je pro tento účel zvolena forma mezinárodní smlouvy.³⁹ Časem se ukázalo, že fungování Nařízení Brusel I je v obecné rovině uspokojivé, ale je potřeba provést jeho revizi, aby se zjednodušil pohyb soudních rozhodnutí

³⁷ BRÖSTL, Jaroslav; DOBROVIČOVÁ, Gabriela; KANÁRIK, Imrich. *Teória práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 77.

³⁸ Článek 2 Bruselské úmluvy a článek 2 Nařízení Brusel I.

³⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. s. 173.

a posílil přístup ke spravedlnosti v rámci Evropského justičního prostoru.⁴⁰ Výsledkem této revize je nové Nařízení Brusel Ibis, u nějž můžeme konstatovat, že znění obecného pravidla pro určování soudní příslušnosti se v průběhu doby zřejmě natolik osvědčilo, že bylo přebráno v *de facto* nezměněné podobě.⁴¹

K porozumění problematiky obecné příslušnosti je důležité správně chápat její základní prvky, jimiž jsou pojmy „občanská a obchodní věc“ a „domicil“. Z tohoto důvodu se tato kapitola člení do několika podkapitol, které jsou tematicky uchopeny.

V první podkapitole je rozebírán pojem „občanská a obchodní věc“, který nalezneme v článku 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis v kontextu několika otázek:

- Má být pojem „občanská a obchodní věc“ obsažený v článku 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis interpretován autonomně?
- Spadají pod tento pojem také vztahy, v nichž na jedné straně vystupují soukromoprávní osoby a na druhé straně orgány veřejné moci?
- Jak široce mají být vykládány pojmy a řízení vyloučené z dosahu Nařízení Brusel Ibis podle článku 1 odst. 2?

K zodpovězení výše zmíněných otázek budou sloužit následující rozhodnutí⁴²:

- *29/76 LTU vs. Eurocontrol*, *814/79 Netherlands State vs. Reinhold Rüffer*, *C-172/91 Volker Sonntag vs. Hans Waidmann and others*, *C-266/01 Préservatrice foinciére TLARD SA vs. Netherlands State*, *C-292/05 Eirini Lechouritou and others vs. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias* a *C-645/11 Land Berlin vs. Ellen Mirjam Sapir and others* pro zhodnocení první a druhé otázky,

⁴⁰ Bod 1 Preambule Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R1215&qid=1414246889623&from=CS>

⁴¹ Srov. článek 2 odst. 1 Bruselské úmluvy, článek 2 odst. 1 Nařízení Brusel I a článek 4 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁴² Do rozsahu této kapitoly spadá i rozhodnutí ve věci *C-302/13 flyLAL-Lithuanian Airlines AS, v likvidaci vs. Starptautiska lidosta Riga VAS, Air Baltic Corporation AS*. Rozhodnutí nebylo ke dni zpracování textu zohledněno. Analýza rozhodnutí je uvedena v publikaci VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára. Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech uznání a výkonu cizího soudního rozhodnutí (Analýza rozhodnutí dle Nařízení Brusel Ibis).

- *143/78 Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel, 120/79 Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel, 25/81 C. H. W. vs. G. J. H., C-220/95 Antonius van der Boogaard vs. Paula Laumen, 133/78 Henri Gourdain vs. Franz Nadler, C-213/10 FTex vs. „Jadecloud-Vilma“, C-271/00 Gemeente Steenbergen vs. Luc Baten, 190/89 Marc Rich vs. Italiana Impianti, C-391/95 Van Uden vs. Deco-Line, C-185/07 SpA a Generali SpA vs. West Tankers* pro zhodnocení třetí otázky.

Ve druhé podkapitole budou řešeny otázky ohledně samotné obecné příslušnosti tak, jak je definována v článku 4 Nařízení Brusel Ibis:

- Jak musí vypadat mezinárodní prvek, abychom mohli aplikovat Nařízení Brusel Ibis? Jaký vliv na to má domicil žalobce a žalovaného?
- Jakých států se musí dotýkat skutkový stav, abychom mohli aplikovat článek 4 Nařízení Brusel Ibis? Můžeme aplikovat Nařízení Brusel Ibis pouze na území členských států EU?
- Jaké povahy je článek 4 Nařízení Brusel Ibis?
- Je možné odmítnout aplikaci Nařízení Brusel Ibis na základě vnitrostátního práva?

Tyto otázky budou zkoumány na základě následujících rozhodnutí SDEU:

- *C-412/98 Group Josi vs. UGIC, C-433/01 Freistaat Bayer vs. Jan Blijdenstein* pro zhodnocení první a třetí otázky,
- *C-281/02 Owusu vs. Jackson* pro zhodnocení druhé otázky,
- *C-9/12 Corman-Collins vs. La Maison* pro posouzení čtvrté otázky.

Pojem „domicil“, který česká verze Nařízení ne zcela přesně překládá jako „bydliště“, nalezneme na více místech Nařízení Brusel Ibis. Pokus o jeho definici v kontextu Nařízení Brusel Ibis najdeme v článku 62 ve vztahu k fyzickým osobám a v článku 63 ve vztahu k právnickým osobám. K této problematice, co lze chápat pod pojmem „domicil“ v souvislosti Nařízení Brusel Ibis, ovšem dosud neexistuje relevantní judikatura Soudního dvora, která by se daným pojmem zabývala a více ho specifikovala. Proto zde bohužel nebude tento pojem dále více rozebírán.

II.2 Pojem „občanská a obchodní věc“

Jak již bylo naznačeno v úvodu, tato podkapitola se bude zabývat problematikou pojmu „občanská a obchodní věc“. Tento pojem definuje „oblast

působnosti“ celého Nařízení Brusel Ibis, a přitom se jedná o velmi vágní a obecný pojem, který dovoluje různé interpretace. S tímto problémem se musel vypořádat Soudní dvůr v několika svých rozhodnutích a upřesnit ho ve své judikatuře.⁴³

II.2.1 Autonomní interpretace a orgány veřejné moci

Ze všeho nejdříve musel Soudní dvůr určit, na základě čeho bude daný pojem interpretován, protože každý národní právní řád tento pojem chápe trochu odlišně. Pokud by každý soud používal pro jeho interpretaci své vlastní národní právo, hrozilo by nebezpečí, že v podobných kauzách „padnou“ rozdílná rozhodnutí. Došlo by tak k nejednotnosti výkladu nařízení, jež by mohla ohrozit naplnění jím sledovaného cíle, tedy rovný přístup k soudům a svobodný pohyb soudních rozhodnutí.

Další důležitou otázkou, kterou Soudní dvůr musel řešit, byl problém, zda může být Nařízení Brusel Ibis použito také na spory a vztahy mezi soukromoprávní osobou na jedné straně a orgánem veřejné moci na straně druhé. Jednalo se o delikátní otázku, jejíž odpověď upravovala osobní dosah nařízení. Nové znění článku 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis převzalo názor ustálené judikatury Soudního dvora a již explicitně ve svém znění stanovilo, že pod pojem „občanská a obchodní věc“ nemůžeme podřazovat vztahy, v nichž se jedná o odpovědnost státu za jednání a opominutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*).⁴⁴

Soudní dvůr se těmito výše zmíněnými otázkami zabýval v následujících rozhodnutích:

*29/76 LTU vs. Eurocontrol*⁴⁵

Právní věta: „Při interpretaci pojmu „občanská a obchodní věc“ za účelem aplikace Bruselské úmluvy, zejména hlavy III této úmluvy, nesmí být použito národní právo žádného smluvního státu, ale má se primárně postupovat v duchu cílů a systému Bruselské úmluvy a také obecných zásad společných právním řádům smluvních států.“

⁴³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 18 – 19.

⁴⁴ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 10. 1976. LTU Transportunternehmen GmbH & Co. KG vs. Eurocontrol. Věc 29/76.

Rozhodnutí ve sporu mezi orgánem moci veřejné a soukromou osobou, v němž orgán veřejné moci jedná v rámci svých pravomocí, jsou vyloučena z dosahu aplikace Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: Jednou stranou sporu byla organizace Eurocontrol, jež je mezinárodní organizací poskytující letecké bezpečnostní služby. Tato organizace měla sídlo v Bruselu. Druhou stranou sporu byla soukromá německá letecká společnost LTU Transportunternehmen GmbH & Co. KG (LTU). Jejich spor obnášel to, že Eurocontrol požádal německý soud o výkon belgického rozhodnutí, v němž mu LTU měla zaplatit určitou částku jako poplatek za jeho služby. Eurocontrol zde vystupoval jako osoba veřejného práva, která jedná v rámci svých pravomocí.

Soudní dvůr se musel vypořádat s následující otázkou německého soudu:

„Použije se pro účely interpretace pojmu „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy právo státu, v němž bylo rozhodnutí vydáno, nebo právo státu, v němž se žádá o výkon rozhodnutí?“

Odůvodnění: Za účelem objasnění předloženého dotazu SDEU konstatoval, že práva a povinnosti vyplývající z Bruselské úmluvy mají být pro všechny rovná a jednotná. Z tohoto důvodu nemůže být jejich interpretace přenechána jednotlivým národním právním řádům. Je potřeba, aby měl pojem „občanská a obchodní věc“ v rámci Společenství jednotný význam. Je nutno jej chápat jako nezávislý pojem, který by měl být interpretován primárně v duchu cílů a systému Bruselské úmluvy a také obecných zásad společných právním řádům smluvních států.

Soudní dvůr zde také řešil otázku, zda lze aplikovat ustanovení Bruselské úmluvy na spory, v nichž na jedné straně stojí soukromé osoby a na druhé straně osoby veřejného práva. SDEU zde prohlásil, že pokud je vztah mezi nimi stejný jako mezi jinými soukromoprávními subjekty a řídí se stejnými pravidly, pak Bruselskou úmluvu aplikovat lze. Pokud ovšem osoba veřejného práva jedná v rámci svých pravomocí, které jsou jí dány, Bruselskou úmluvu aplikovat nelze.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr svým rozhodnutím o autonomní interpretaci pojmu „občanská a obchodní věc“ otevřel cestu pro autonomní

interpretaci Bruselské úmluvy,⁴⁶ nezávislé na právních rádech jednotlivých smluvních států,⁴⁷ a podařilo se mu tak zajistit jednotnost výkladu Bruselské úmluvy, která by byla velmi ztížena, pokud by o obsahu daného pojmu rozhodovalo několik nezávislých soudů na základě rozdílných právních řádů a právních doktrín.

Jednalo se o poměrně revoluční krok, jelikož do té doby převažoval v komentářích názor, že by Bruselská úmluva měla být interpretována podle národních právních řádů. Jejich autoři nacházeli podporu pro svůj názor v dřívější judikatuře k jiným mezinárodním úmluvám. SDEU si naproti tomu myslel, že autonomní výklad je možný na bázi společných právních principů, a nakonec rozhodl ve prospěch autonomního výkladu.⁴⁸

Druhým a podstatným faktem je skutečnost, že zde Soudní dvůr definoval vztah Bruselské úmluvy ke sporům mezi soukromoprávními osobami a orgány veřejné moci, čímž upřesnil osobní působnost celé úmluvy. Vyvaroval se zde restriktivnímu výkladu, kde by uvedené vztahy mezi soukromoprávními osobami a orgány veřejné moci zcela vyloučil, a také příliš extenzivnímu výkladu, když by pod pojem „občanská a obchodní věc“ zahrnul všechny tyto vztahy.

Jak již bylo zmíněno v úvodu této podkapitoly, dané stanovisko SDEU ohledně role orgánů veřejné moci při aplikaci nařízení bylo částečně zohledněno ve znění článku 1 odst. 1 přepracovaného Nařízení Brusel Ibis.

*814/79 Netherlands State vs. Reindhold Rüffer*⁴⁹

Právní věta: „Pojem „občanská a obchodní věc“ ve smyslu článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy nezahrnuje takové žaloby, které jsou před národní soud předloženy osobou

⁴⁶ Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 64.

⁴⁸ GIARDINA, Andrea. The European Court and The Brussels Convention on Jurisdiction and Judgments. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1978, roč. 27 [cit. 11. 10. 2014]. s. 273.

⁴⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 12. 1980. *Netherlands State vs. Reindhold Rüffer*. Věc 814/79.

odpovědnou za správu vodních cest proti osobě, jež je odpovědná za náhradu nákladů vynaložených při odstraňování vraku, které bylo provedeno na podnět této osoby odpovědné za správu vodních cest jednající v rámci svých pravomocí.“

Faktický stav: Spor se týkal na jedné straně německého státního příslušníka, pana Ruffera, který měl v roce 1971 nehodu se svým motorovým člunem, a Nizozemského království na straně druhé. Výše popsaná nehoda se stala na území, které bylo pod společnou správou Nizozemí a Německa. Na základě mezistátní dohody mezi těmito státy na daném území působí nizozemská říční policie. Ta také po nehodě pana Ruffera v souladu s výše zmíněnou dohodou a vlastními zákony odtáhla vrak jeho motorového člunu z místa nehody. Později došlo k prodeji zbytků vraku motorového člunu pana Ruffera, jenž měl pokrýt náklady jeho odstranění z místa nehody. Výtěžek z dražby vraku ovšem nepokryl všechny vzniklé náklady, a tak se Nizozemský stát rozhodl zbývající částku vymáhat po panu Rufferovi před soudem.

Soudnímu dvoru byla předložena následující otázka: „*Spadá do rozsahu pojmu „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 Bruselské úmluvy⁵⁰ nárok na náhradu nákladů tak, jak byl přednesen Nizozemským státem?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr se zde zabýval podobnou otázkou jako v případě 29/76 LTU vs. Eurocontrol. V tomto případě SDEU konstatoval, že výše popsaný nárok nespadá pod rozsah působnosti Bruselské úmluvy. Nizozemské království zde plnilo své povinnosti, které mu plynuly z jeho mezistátní dohody s Německem. Soud poukázal na to, že v souladu s obecně zastávanými zásadami společnými všem smluvním státním je správa vodních cest při odstraňování vraků součástí výkonu moci veřejné. V tomto případě tedy jednalo Nizozemí v rámci své veřejné moci a nic na tom nezmění fakt, že se náhrady nákladů domáhalo cestou žaloby před obecnými civilními soudy, nikoliv ve správním řízení. Forma nároku zde tedy nebyla rozhodující.

Vlastní hodnocení autora: SDEU zde pokračoval v tom, co již řekl ve svém rozhodnutí 29/76 LTU vs. Eurocontrol. Abychom mohli aplikovat Bruselskou úmluvu⁵¹, tak zde musíme mít subjekty ve stejném mocenském postavení

⁵⁰ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁵¹ Nařízení Brusel Ibis.

se stejnými právy. Ve chvíli, kdy zde vystupuje orgán veřejné moci v rámci svých pravomocí, jež mu byly dány zákonem, nejedná se o soukromoprávní věc spadající pod pojem „občanská a obchodní věc“.

*C-172/91 Volker Sonntag vs. Hans Waidmann and others*⁵²

Právní věta: „Pojem „občanská a obchodní věc“ ve smyslu článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy zahrnuje také žalobu na náhradu škody podanou u trestního soudu proti učiteli státní školy, jenž způsobil zranění žákovi během školního výletu zaviněným a nezákonným porušením své povinnosti dohledu. Je to tak i v případě, že krytí je zajištěno v rámci veřejného systému sociálního pojištění.“

Faktický stav: V červnu 1984 uskutečnila škola z Badenska-Würtenberska výlet do Itálie. Toho se jako student zúčastnil Thomas Waidmann a jako dozor jeho učitel, pan Volker Sonntag. V průběhu výletu se Thomas Waidmann vážně zranil a následně svým zraněním podlehl a zemřel. Pan Sonntag byl obžalován před italskými soudy z trestného činu zabití z nedbalosti. V průběhu trestního řízení rodina zemřelého Thomase Waidmanna uplatnila občanskoprávní nárok na náhradu škody. Italský soud jim skutečně přiznal právo na peněžitou náhradu škody a pana Sonntaga uznal vinným z trestného činu zabití z nedbalosti.

Waidmannovi poslázce požádali německé soudy o výkon italského rozhodnutí. Proti tomu se ovšem pan Sonntag ohradil a odvolal se proti rozhodnutí soudu o výkonu rozhodnutí. Odvolací soud mu nevyhověl s tím, že daný nárok spadá pod článek 1 Bruselské úmluvy. Pan Sonntag podal proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek, kde tvrdil, že daný případ se odehrál ve chvíli, kdy jako učitel zastupoval veřejnou moc při výkonu své funkce a proto rozsudek italského soudu spadá do správního práva. Z tohoto důvodu nemůže být jeho případ posuzován podle článku 1 Bruselské úmluvy.

SDEU se tedy musel vypořádat mimo jiné s následující otázkou: „V případě, že držitel veřejné funkce, který způsobil újmu jiné osobě v průběhu výkonu své funkce, je osobně žalován na náhradu škody této osobě, spadá takovýto postup pod pojem „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy?“⁵³

⁵² Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 4. 1993. Volker Sonntag vs. Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann a Stefan Waidmann. Věc C-172/91.

⁵³ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Odůvodnění: Soudní dvůr ve své odpovědi nejdříve musel vyřešit, zda nárok vznesený před trestním soudem, může spadat do působnosti Bruselské úmluvy. SDEU zde zdůraznil, že posuzování toho, co je a není „občanskou a obchodní věcí“ podle článku 1 odst. 1, musí být prováděno primárně v duchu cílů a systému Bruselské úmluvy a sekundárně podle obecných zásad společných právním řádům smluvních států. Žaloba na náhradu škody za osobní újmu v rámci trestního řízení je ve všech smluvních státech chápána jako civilní žaloba. V tomto světle výše popsaná situace spadá do působnosti Bruselské úmluvy.

Druhým problémem bylo postavení učitele jako součásti orgánu veřejné moci. Zde Soudní dvůr poukázal na fakt, že učitel ve státní škole je ve vztahu k žákovi ve stejném postavení jako učitel v soukromé škole a nelze jej v daném kontextu považovat za vykonavatele veřejné moci.

SDEU se tedy daný případ rozhodl posuzovat tak, že žaloba na náhradu škody spadá pod článek 1 odst. 1 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autora: SDEU zde specifikoval kategorii osob veřejného práva a jejich vztah k článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy.⁵⁴ Potvrdil tím své dřívější rozhodnutí a zpřesnil podmínky kladené na osoby veřejného práva a možnost aplikace Bruselské úmluvy na vztahy, v nichž figurují. Soudní dvůr v rozebíraném rozhodnutí deklaroval soukromoprávní povahu nároků vznesených v adhezním řízení v rámci trestního řízení a v jejich prospěch rozšířil věcnou působnost Bruselské úmluvy.

*C-266/01 PFT vs. Netherlands State*⁵⁵

Právní věta: „Pojem „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 věty první Bruselské úmluvy se vztahuje také na případy, kdy stát vystupuje jako věřitel vůči ručiteli jako osoba soukromého práva na základě zajišťovacího institutu, kterým je ručení. To platí ovšem jen za předpokladu, kdy stát má stejná práva a povinnosti jako každý jiný subjekt soukromého práva a vykoná tak o výkon jeho moci.“

⁵⁴ Nařízení Brusel Ibis.

⁵⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 5. 2003. Préservatrice foncière TIARD SA vs. Netherlands State. Věc C-266/01.

Pojem „celní věc“ obsažený v článku 1 odst. 1 věta druhá Bruselské úmluvy nepokrývá situace, kdy se stát jako věřitel domáhá svého práva (splnění povinnosti ručitelem ve chvíli, kdy dlužník vůči věřiteli své povinnosti neplní) vyplývajícího ze zajišťovacího institutu, kterým je ručení, ve chvíli, kdy tento institut zajišťuje závazek dlužníka zaplatit věřiteli cla.“

Faktický stav: Francouzská pojišťovací společnost Préservatrice foincière TIARD SA (PFT) se zavázala, že pro případy, kdy Nizozemská asociace dopravců nedostojí svému celnímu závazku vůči Nizozemí, splní tento závazek sama. Jednalo se tedy o zajišťovací smlouvu – ručení. Ve chvíli, kdy se tak stalo, vznikl spor mezi PFT a nizozemským státem. PFT namítala nedostatek příslušnosti nizozemských soudů. Dle jejího názoru se jednalo o celní věc, která nespadá do působnosti článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy.⁵⁶

Nizozemské soudy se na SDEU obrátily se dvěma základními otázkami: *„Jedná se v daném případě o závazek spadající pod pojem „občanská a obchodní věc“, jak je definován v článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy, nebo se jedná o závazek z oblasti veřejného práva, kdy zde Nizozemí prosazuje svou veřejnou moc v oblasti cel?“*

Bude se tedy v tomto případě, kdy základem vztahuje soukromoprávní smlouva, jednat o „celní věc“ vyloučenou z dosahu působnosti Bruselské úmluvy?“

Odůvodnění: K první otázce se Soudní dvůr vyjádřil tak, že práva a povinnosti jsou pro všechny smluvní státy stejné. Termín „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy je nutné interpretovat v duchu a dle smyslu celé právní úpravy a vycházet z obecných právních principů společných všem národním právním řádům. V projednávaném případě se podle SDEU jedná o soukromoprávní závazek, konkrétně ručení. Daný závazek tedy spadá pod rozsah působnosti Bruselské úmluvy, ale jen tehdy, pokud má stát stejná práva a povinnosti jako jiní soukromoprávní věřitelé ve vícestranném právním vztahu – ručení.

U druhé otázky Soudní dvůr konstatoval, že se jedná o soukromoprávní věc. Nejde zde o výkon veřejné moci, protože základem vztahu je soukromoprávní smlouva.

Vlastní hodnocení autora: SDEU znovu potvrdil svou koncepci autonomní interpretace pojmů a svůj přístup k determinaci působnosti Nařízení

⁵⁶ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis

Brusel Ibis v relaci ke vztahům mezi soukromoprávními osobami a orgány veřejné moci. Pokud někde orgán veřejné moci vystupuje v rovnocenném postavení vůči soukromoprávní osobě, jedná se o soukromoprávní vztah, který spadá do působnosti Nařízení Brusel Ibis.

*C-292/05 Eirini Lechouritou and others vs. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*⁵⁷

Právní věta: „Článek 1 první pododstavec první věta Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že soudní žaloba podaná fyzickými osobami ve smluvním státě proti jinému smluvnímu státu a směřující ke získání náhrady škody utrpěné právními nástupci obětí jednání ozbrojených sil v rámci válečných operací na území prvního státu nespadá pod „občanské věci“ ve smyslu uvedeného ustanovení.“

Faktický stav: Skupina řeckých občanů podala v roce 1995 proti Německu žalobu na náhradu majetkové i nemajetkové újmy způsobené jednáním německých ozbrojených sil na území Řecka v průběhu druhé světové války. Řecký soud v prvním řízení žalobu odmítl s odvoláním se na imunitu jednotlivých států. Žalobci se proti tomuto rozhodnutí odvolali s poukazem na Bruselskou úmluvu, která měla imunitu rušit. Řecký soud se posléze musel obrátit na Soudní dvůr s následujícími předběžnými otázkami: „*Spadají žaloby na náhradu škody, podané fyzickými osobami proti smluvnímu státu, který je občanskoprávně odpovědný za jednání nebo opomenutí svých ozbrojených sil, do rozsahu věcné působnosti ratione materiae Bruselské úmluvy v souladu s jejím článkem 1,*⁵⁸ *jestliže jsou tato jednání nebo opomenutí, ke nimž došlo během vojenské okupace státu, na jehož území mají žalobci bydliště, v důsledku útočné války ze strany žalovaného, zjevně v rozporu s válečným právem a mohou být také považována za zločiny proti lidskosti?*“

Je slučitelné se systematickou Bruselské úmluvy, aby žalovaný stát uplatnil námitku imunity s tím výsledkem, že v případě kladné odpovědi se úmluva stává automaticky nepoužitelnou zejména vůči jednání nebo opomenutí ozbrojených sil žalovaného, ke nimž došlo před vstupem úmluvy v platnost, a sice během let 1941–1944?“

⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 2. 2007. Eirini Lechouritou, Vasileios Karkoulas, Georgios Pavlopoulos, Panagiotis Brátsikas, Dimitrios Sotiropoulos, Georgios Dimopoulos vs. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias. Věc C-292/05.

⁵⁸ Článek 1 Nařízení Brusel Ibis.

Odůvodnění: SDEU zde nejdříve konstatoval, že pojem „občanská a obchodní věc“ je dosti vágním pojmem bez pevně dané definice. Na druhé straně se již touto problematikou zabýval, a proto odkázal na některá svá předešlá rozhodnutí (*29/76 LTU vs. Eurocontrol*, *814/79 Netherlands State vs. Reindhold Rijffer* a další), v nichž konkretizoval podmínky, za kterých může být veřejný orgán žalován za své jednání podle Bruselské úmluvy. Podle své ustálené judikatury prohlásil, že pokud kterýkoliv smluvní stát koná z pozice nadřazené síly v rámci svých pravomocí, které mu poskytuje zákon, nejedná zde jako soukromoprávní subjekt. Vystupuje zde jako veřejnoprávní orgán a jeho konání nemůže spadat pod rozsah článku 1 Bruselské úmluvy. V daném případě jednaly německé ozbrojené síly jako prostředník svého státu a působily tak jako veřejnoprávní orgán. Z uvedeného důvodu nespadá daná žaloba do působnosti Bruselské úmluvy.

Vzhledem ke své odpovědi na první předběžnou otázku SDEU nepovažoval za důležité dále odpovídat na druhou položenou otázku.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr tímto rozhodnutím potvrdil svou ustálenou judikaturu ve vztahu k vystupování veřejnoprávních orgánů ve sporech se soukromoprávními subjekty. Jeho jednání spadající do oblasti *acte iure imperii* nemohlo být posuzováno jako „občanská a obchodní věc“. Takovéto jednání je nově výslovně vyloučeno z dosahu působnosti Nařízení Brusel Ibis.⁵⁹

*C-645/11 Land Berlin vs. Ellen Mirjam Sapir and others*⁶⁰

Právní věta: „Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „občanská a obchodní věc“ zahrnuje žalobu na vydání bezdůvodného obohacení v případě, kdy bylo orgánu veřejné moci nařízeno orgánem zřízeným zákonem o odškodnění za pronásledování totalitním režimem, aby vyplatil poškozené osobě z titulu odškodnění část výtěžku z prodeje pozemků, ale tento orgán zaplatil této osobě omylem celou částku kupní ceny a následně se u soudu domáhá vydání bezdůvodného obohacení.“

⁵⁹ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 4. 2013. *Land Berlin vs. Ellen Mirjam Sapir, Michael J Busse, Mirjam M Birgansky, Gideon Rumney, Benjamin Ben-Zadok, Hedda Brown*. Věc C-645/11.

Faktický stav: Pan Julius Busse, s bydlištěm ve Spojeném království, byl v době nacionálně socialistického režimu donucen převést vlastnické právo ke svému pozemku na území tehdejšího Východního Berlína třetí osobě. Pozdější NDR tento pozemek zestátnila a po znovusjednocení Německa přešel do vlastnictví Spolkové země Berlín a z části do majetku Spolkové republiky Německo. Později byl spojen ještě s jinými pozemky a prodán investorovi.

Dědicové pana Busseho, domicilováni ve Španělsku, Izraeli a Spojeném království, se domáhali vrácení jejich majetku. Nakonec jim bylo přiznáno odškodnění ve výši části výtěžku z prodeje pozemku, která jim byla později rozdělena. Spolková země Berlín ovšem při tom udělala chybu, rozdělna jim celý výtěžek, a zažalovala dědice o navrácení částky, kterou jim omylem dala navíc. Dědici se bránili mimo jiné tím, že německý soud nemá příslušnost v předmětné věci rozhodnout.

SDEU se v prejudiciálním řízení musel vypořádat s touto otázkou: *„Je požadavek na vrácení platby uskutečněné bez právního důvodu občanskou věcí ve smyslu článku 1 odst. 1 Nařízení Brusel I⁶¹ i tehdy, je-li spolkové země určitým orgánem nařízeno vyplatit za účelem odškodnění část výtěžku z prodeje pozemků na základě kupní smlouvy poškozenému, ale ta mu místo toho omylem poukáže celou částku kupní ceny?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr svou argumentaci v projednávaném případě opřel o skutečnost, že předmětem původního řízení byl nárok na vrácení přeplatku. Daná částka byla sice vyplacena v rámci správního řízení, ale výsledné vymáhání přeplatku se již odehrávalo plně v režii soukromoprávních soudů. Právním základem uvedeného nároku jsou navíc pravidla stanovená v § 812 odst. 1 německého občanského zákoníku, která se týkají vydání bezdůvodného obohacení, což opět potvrzuje tezi, že se jedná o soukromoprávní vztah s rovným postavením subjektů.

S ohledem na tyto skutečnosti SDEU konstatoval, že se v daném případě jedná o situaci podléhající pojmu „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 Nařízení Brusel I.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr se v daném rozhodnutí opět pokusil o vymezení hranice mezi tím, kdy orgán veřejné moci jedná v rámci

⁶¹ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

svých zákonných pravomocí a kdy jako soukromoprávní osoba; v projednávané věci konkrétně v souvislosti s vymáháním bezdůvodného obohacení. Za použití extenzivní interpretace dospěl k závěru, že se jedná o soukromoprávní věc, jež spadá do působnosti Nařízení Brusel Ibis.

II.2.2 Věci vyloučené z dosahu Nařízení Brusel Ibis

Důležitou otázkou, kterou se Soudní dvůr musel zabývat, byl rozsah pojmů a řízení vyjmenovaných v článku 1 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis, jež jsou vyloučeny z působnosti nařízení. Jelikož tato řízení mohou být provázána i s jinými řízeními, která mohou spadat do působnosti nařízení, je velmi důležité stanovit hranice mezi nimi a určit, co do působnosti Nařízení Brusel Ibis spadá a co už ne.

Ve vybraných rozhodnutích se tedy snažil vypořádat s rozsahem pojmů:

- věci osobního stavu nebo způsobilost fyzických osob k právům a právním úkonům, majetková práva plynoucí z manželských vztahů nebo vztahů, s nimiž právo pro ně rozhodné spojuje účinky obdobné manželství;
- insolvenční řízení a podobná řízení;⁶²
- sociální zabezpečení;
- rozhodčí řízení;
- vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo příbuzenských vztahů;
- závěti a dědění, včetně vyživovacích povinností vzniklých v důsledku smrti.

V následujících rozhodnutích SDEU řešil především problematiku věcí dotýkajících se rozvodových řízení, vyživovací povinnosti, majetkových práv vznikajících ze vztahů manželských a otázky osobního stavu. Důvodem, proč byly tyto otázky vyloučeny dříve z dosahu Bruselské úmluvy a dále později z dosahu Nařízení Brusel I, byla skutečnost, že se úprava dané problematiky v jednotlivých členských státech natolik odlišuje, že existovala více

⁶² V rámci Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I byla zvolena formulace „konkurzy, vyrovnání a jim podobná řízení“.

než reálná možnost částeého využití výhrady veřejného pořádku ze strany členských států.⁶³ V praxi vynětí těchto otázek pak pokračuje i samotné Nařízení Brusel Ibis.

Je potřeba upozornit, že otázka vyživovací povinnosti byla upravena ve své době jak Bruselskou úmluvou, tak i Nařízením Brusel I, a proto Soudní dvůr opakovaně judikoval, že problematika vyživovací povinnosti vzešlé z rodinných vztahů spadá do působnosti daných právních předpisů pod pojem „občanská a obchodní věc“.

Od 18. června 2011⁶⁴ máme ovšem účinné nové nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (nařízení o výživném). Tato okolnost byla zohledněna v přepracovaném Nařízení Brusel Ibis tak, že problematika výživného byla přidána do článku 1 odst. 2 k věcem vyloučeným z působnosti Nařízení Brusel Ibis a vypadla tak z jeho působnosti.

*143/78 Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel*⁶⁵

Právní věta: „Soudní rozhodnutí, kterým se provádějí ochranná opatření – jako je např. zablokování nebo zmražení majetku manželů – v průběhu rozvodového řízení, nespádají do oblasti působnosti Bruselské úmluvy, jak je definována v článku 1, pokud se taková opatření dotýkají nebo jsou úzce spojena s otázkami statusu osob, jež se podílejí na rozvodovém řízení, nebo s otázkami vlastnických práv vyplývajících přímo z manželství nebo z jeho zrušení.“

Faktický stav: Manželé Cavelovi se před francouzskými soudy rozhodli rozvést. Pan de Cavel (Francouz) požádal soud o vydání předběžného opatření, kterým by mohl zabránit své ženě (Němce) v rozprodeji jejich společného majetku jak ve Francii, tak i v Německu. Francouzský soud mu vyhověl. Pan

⁶³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. s. 186.

⁶⁴ Článek 76 nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009R0004&rid=1>

⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3 1979. Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel. Věc 143/78.

de Cavel se následně obrátil na německé soudy, aby provedly toto předběžné opatření. Ty mu ovšem nevyhověly. Nejprve kvůli nedostatkům v předložených dokumentech a později kvůli argumentaci, že daná věc nespadá pod článek 1 Bruselské úmluvy.⁶⁶

Soudní dvůr se v prejudiciálním řízení musel vypořádávat s touto předběžnou otázkou:

„Je Bruselská úmluva neaplikovatelná na opatření vydaná francouzským soudem v rodinných věcech a současně v řízení o ukončení manželství před francouzským soudem za účelem zablokování a zmražení majetku manželů, protože se dotýkají řízení ohledně osobního stavu nebo majetku vzniklého na základě manželství (článek 1 odst. 2 Bruselské úmluvy)?“

Odůvodnění: SDEU odpověděl tak, že Bruselská úmluva se sice podle článku 1 odst. 1 zabývá „občanskými a obchodními věcmi“, ale některé záležitosti jako např. otázky ohledně osobního statusu, způsobilosti k právnímu jednání fyzických osob, majetková práva vyplývající z manželství, dědění a další jsou z její působnosti vyňaty.

Otázky ohledně předběžných opatření dotýkajících se majetku vzešlého z manželství a manželských vztahů jsou úzce spjaty s rozvodovým řízením a otázkami ohledně osobního statusu jednotlivých subjektů. Z tohoto důvodu nelze podřadit předběžné opatření v daném případě pod působnost Bruselské úmluvy. Pojem majetková práva vznikající z manželských vztahů nelze posuzovat jen podle konkrétních národních právních řádů. Pod tento pojem je potřeba zahrnout všechny majetkové vztahy vyplývající přímo z manželství nebo jeho zrušení.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr se zde pokusil konkretizovat obsah otázek vyloučených z působnosti Nařízení Brusel Ibis, jež jsou vyjmenovány v samotném nařízení v článku 1 odst. 2. Restriktivně stanovil míru propojení opatření a řízení souvisejících s řízeními ohledně statusu osob a s řízeními ohledně vlastnických práv vyplývajících přímo z manželství nebo jeho zrušení.

⁶⁶ Článek 1 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

120/79 *Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel*⁶⁷

Právní věta: „Bruselská úmluva se použije na jedné straně na výkon mezitímního rozsudku vydaného francouzským soudem v rámci rozvodového řízení, kdy je jedné straně příznáno měsíční výživné, a na druhé straně na rozhodnutí, kde bylo jedné straně příznáno odškodnění také francouzským soudem podle francouzského občanského zákoníku.“

Faktický stav: Tento spor navazoval na předchozí spor mezi manžely de Cavel, kdy se ovšem jednalo o výživné. Paní de Cavel vznesla v rámci rozvodového řízení požadavek na vyplácení výživného od jejího manžela. Francouzský soud se rozhodl jí mimo jiné v otázce výživného vyhovět. Paní de Cavel se pak s žádostí o výkon daného rozhodnutí obrátila na německé soudy.

Soudní dvůr se pak musel vyrovnat s těmito předběžnými otázkami: „*Použije se Bruselská úmluva na vymáhání mezitímního rozhodnutí vydaného francouzským soudem v rozvodovém řízení ohledně platby měsíčního výživného, nebo se tato věc nemůže považovat za problematiku spadající pod pojem „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 Bruselské úmluvy?*“⁶⁸

Použije se Bruselská úmluva – zejména její část ohledně uplatňování rozhodnutí – na rozhodnutí, jímž se stanovuje výplata měsíčních kompenzací, které bylo vydáno francouzským soudem podle francouzského občanského zákoníku?“

Odůvodnění: Soudní dvůr na výše popsané otázky odpověděl tak, že některé otázky byly pro svou specifickou vyloučeny z působnosti článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy. Podle něj je nesporné, že předmět vyživovací povinnosti spadá pod pojem „občanská a obchodní věc“, protože nespadá do sjednaných výjimek podle článku 1 odst. 2 Bruselské úmluvy.

Otázka, zda rozhodnutí ohledně výživného učiněného v rámci rozvodového řízení, kde se rozhoduje o osobním statusu, spadá do působnosti Bruselské úmluvy, je ovšem podle něj diskutabilní. On však v Bruselské úmluvě nenašel nic, co by tomu odporovalo. Podle SDEU doplňkové nároky spadají do působnosti Bruselské úmluvy s ohledem na předmět sporu, jehož se týkají, a nikoliv podle předmětu sporu hlavní věci.

⁶⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 3. 1980. *Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel*. Věc 120/79.

⁶⁸ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

K tomu poté ještě dodal, že charakter rozsudku nemá vliv na to, zda daná věc spadá do rozsahu Bruselské úmluvy. V tomto případě tedy nehraje žádnou roli, že jde o mezitímní rozhodnutí či konečné rozhodnutí.

Druhou otázku zodpověděl také kladně ze stejných důvodů.

Vlastní hodnocení autora: SDEU zde opět specifikoval, co považuje za věci spojené s manželstvím a které nespádají do působnosti Nařízení Brusel Ibis, jakožto nároky kladené na rozhodnutí, které má být vykonáno. V současnosti je část, jež se dotýká aplikace Nařízení Brusel Ibis na vyživovací věci mezi manželi, vyloučena z působnosti Nařízení Brusel Ibis podle článku 1 odst. 2.⁶⁹

*25/81 C. H. W. vs. G. J. H.*⁷⁰

Právní věta: „Návrh na vydání předběžného opatření ve formě vydání dokumentu, jehož účelem je zabránění použití dokumentu v řízení ohledně manželovy správy manželčina majetku, nespadá do působnosti Bruselské úmluvy, zejména pokud je taková správa úzce spojena s majetkovými vztahy vyplývajícími z manželství.“

Faktický stav: Případ se dotýkal manželské dvojice z Nizozemí, která měla svůj domicil v Belgii. Manželka žalovala svého muže kvůli špatnému zacházení s jejím majetkem, který nebyl spojený s jejich majetkem souvisejícím s jejich manželstvím. Jako důkaz proti němu chtěla použít dodatek k závěti (kodicil), který tajně získala v jeho trezoru. V tomto dokumentu manžel sliboval, že převezme odpovědnost za jakoukoliv ztrátu za správu manželčina soukromého majetku do určitého data. Manžel se pak obrátil na nizozemský soud, kde požadoval navrácení zmíněného dokumentu a k tomu ještě zákaz jeho použití v řízení proti němu. Jeho žena se bránila tím, že napadla pravomoc dotčeného soudu.

SDEU řešil následovnou otázku: „*Vztahuje se vyloučení závěti a dědictví z působnosti Bruselské úmluvy podle článku 1 odst. 2 písm. a)*⁷¹ *na žádost osoby, která je autorem kodicilu, jenž je v držení jiné osoby, o doručení tohoto kodicilu, zničení fotokopii, opisů a jejich fotokopii, a o soudní zákaz na držení nebo použití jakékoliv fotokopie,*

⁶⁹ Článek 1 odst. 2 písm. e) Nařízení Brusel Ibis.

⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 3. 1982. C. H. W. vs. G. J. H. Věc 25/81.

⁷¹ Článek 1 odst. 2 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

opisu nebo reprodukce daného dokumentu za účelem použití prohlášení obsažených v kodícilu proti osobě autora dokumentu jako důkazu v právním sporu, který se nevztahuje na závět' nebo dědění?

Vztahuje se vyloučení „majetkových práv vyplývajících z manželství“ z působnosti Bruselské úmluvy podle článku 1 odst. 2 písm. a) pro žádosti uvedené v předchozí otázce, pokud jsou uskutečněny proto, aby se zabránilo použití obsahu kodícilu proti jeho autorovi v soudním sporu ohledně neoprávněné nebo nevhodné správy manželčina odděleného majetku tam, kde tato správa musí být považována za úzce spojenou s majetkovými vztahy vyplývajících z manželství?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se zde dovolával svého rozhodnutí ve věci 143/78 *Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel*, kde konstatoval, že pojem „majetková práva vyplývající z manželství“ musí být vykládán široce s přihlédnutím ke všem majetkoprávním vztahům vyplývajícím přímo z manželství nebo jeho zrušení. S ohledem na to musí být posuzována druhá otázka, kde tento případ, kdy je řízení ohledně odloučeného majetku manželky úzce spjata se vztahem mezi manželi, přímo souvisí s manželským svazkem. Z toho důvodu musí být všechny výše zmíněné dokumenty považovány za úzce spojené s manželskými vlastnickými právy, a proto musí být aplikace Bruselské úmluvy na daný spor vyloučena.

Vlastní hodnocení autora: SDEU v tomto rozhodnutí podpořil svou předchozí argumentaci ohledně toho, co vše se vztahuje k pojmu „majetková práva vyplývající z manželství“, kdy se musí neustále zvažovat propojení jednotlivých skutečností s tímto pojmem. Jeho rozhodnutí můžeme považovat za restriktivní vzhledem ke skutečností a řízením, jež se vztahují k řízení ohledně majetku vyplývajících z manželství nebo jeho zrušení.

*C-220/95 Antonius van der Boogaard vs. Paula Laumen*⁷²

Právní věta: „Rozhodnutí vydané v rámci rozvodového řízení nařizující jedné straně zaplacení panšální částky a převod vlastnictví určitého majetku na jejího bývalého manžela, musí být považováno za rozhodnutí dotýkající se výživného, a proto spadá

⁷² Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 1997. *Antonius van der Boogaard vs. Paula Laumen*. Věc C-220/95.

do oblasti působnosti Bruselské úmluvy, je-li jeho účelem zajistit výživu bývalého manžela. Skutečnost, že ve svém rozhodnutí soud nepřiblíží k manželské smlouvě, není v tomto případě relevantní.“

Faktický stav: Pan Antonius van der Boogaard a paní Paula Laumen byli nizozemským manželským párem. Jejich majetkové vztahy se v manželství řídily nejdříve podle ustanovení o společném jmění manželů, ale později se rozhodli tento režim změnit a majetek si rozdělit na dvě stejné poloviny. Poté se odstěhovali do Londýna, kde se nakonec také v roce 1990 rozhodli, že se rozvedou. Paní Laumen podala k soudu návrh na majetkové vypořádání, kdy později soud nařídil panu Boogaardovi zaplatit jeho bývalé ženě jednorázové odškodnění, kde započítal věk paní Laumen, její péči o dítě a další faktory.

SDEU se v tomto případě musel potýkat s následující otázkou: „*Je rozhodnutí vydané v rozvodovém řízení ohledně tobo, že jedna ze stran musí zaplatit paušální částku a převést vlastnictví určitého majetku na jejího bývalého manžela vyloučeno z působnosti Bruselské úmluvy na základě článku 1 odst. 2⁷³ z důvodu, že se jedná o věc dotýkající se „majetkových práv vyplývajících z manželství“, nebo je chráněno výše zmíněnou úmluvou, protože se jedná o výživné?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr zde konstatoval, že v případě výživného není rozhodující forma, v jaké je stanoveno. Může se jednat jak o pravidelně se opakující částky, tak také o jednorázovou (paušální) sumu nebo převod majetku. Rozhodující je v případě výživného jeho účel. Tímto účelem je zajištění výživy oprávněné osoby, což odpovídá situaci v daném případě.

V tomto případě jde tedy o výživné mezi manželi, a proto bude možné aplikovat Bruselskou úmluvu.

Vlastní hodnocení autora: SDEU v tomto rozhodnutí konkretizoval, co můžeme chápat pod pojmem výživné v rámci Bruselské úmluvy a jeho forem. Bohužel je již vzhledem k vyjmutí vyživovacích otázek v oblasti rodinných záležitostí toto rozhodnutí neaktuální a jeho závěry se v praxi nedají příliš použít.⁷⁴

⁷³ Článek 1 odst. 2 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

⁷⁴ Článek 1 odst. 2 písm. e) Nařízení Brusel Ibis.

Oblast sociálního zabezpečení je další problematikou, která byla vyjmuta z působnosti Nařízení Brusel Ibis. Její výslovné vyloučení je způsobeno především tím, že mezi členskými státy EU existují velké rozdíly, do jaké oblasti práva má být zařazena. V řadě členských států EU spadá problematika sociálního zabezpečení některými svými instituty na pomezí veřejného a soukromého práva.⁷⁵

*C-271/00 Gemeente Steenbergen vs. Luc Baten*⁷⁶

Právní věta: „První odstavec článku 1 Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „občanská věc“ zahrnuje žalobu na základě práva na regresní náhradu částky, kterou orgán veřejné moci vymáhá od osoby soukromého práva jako vyplacenou sociální pomoc rozvedenému manželovi a jeho dítěti, za předpokladu, že základ a podrobná pravidla týkající se podání této žaloby se řídí obvyklými zákonnými pravidly ve vztahu k vyživovací povinnosti. Tam, kde je žaloba založena na opatřeních, která zákonodárce udělil orgánu veřejné moci v rámci jeho výlučné pravomoci, nemůže být taková žaloba podřazována pod pojem „občanská věc“.

Bod 3 druhého odstavce článku 1 Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „sociálního zabezpečení“ nezahrnuje žalobu na regres, jímž orgán veřejné moci vymáhá od osoby soukromého práva částku vyplacených jí cestou sociální pomoci rozvedenému manželovi a jeho dítěti.“

Faktický stav: Spor vznikl mezi panem Batenem a nizozemským městem Steenberg. Pan Baten a paní Kil se rozvedli před belgickými soudy. Předtím uzavřeli před notářem dohodu, kde prohlásili, že vůči sobě nemají žádnou vyživovací povinnost a pan Baten se zavázal platit fixní částku jako výživné na jejich nezletilé dítě, které bylo svěřeno do péče jeho bývalé manželce. Paní Kil se následně odstěhovala do nizozemského města Steenberg, které jí na základě nizozemského práva poskytlo sociální dávky jako nezaopatřenému manželovi a jeho dítěti. Nizozemské právo umožňovalo městu Steenberg regresně vymáhat takto vyplacené částky po tom, kdo neplnil svou

⁷⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I*. 1. vydání. Praha. Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 216.

⁷⁶ Rozsudek ze dne 14. 11. 2002. *Gemeente Steenbergen vs. Luc Baten*. Věc C-271/00.

vyživovací povinnost, tedy v tomto případě po panu Baten. Ten se proti uznání a výkonu nizozemského rozhodnutí, kde mu bylo uloženo zaplatit ony částky, bránil před belgickými soudy.

Soudní dvůr pak následně musel řešit dvě otázky: „*Spadá žaloba uplatňující právo na regres podle nizozemského Algemene Bijstandswet (zákon o obecné pomoci), v níž orgán veřejné moci požaduje plnění od soukromé osoby, která je povinna plnit vyživovací povinnost, pod pojem „občanská věc“ podle článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy?*

Spadá žaloba uplatňující právo na regres podle nizozemského Algemene Bijstandswet (zákon o obecné pomoci), v níž orgán veřejné moci požaduje plnění od soukromé osoby, která je povinna plnit vyživovací povinnost, pod pojem „sociální zabezpečení“ podle článku 1⁷⁷ odst. 2 Bruselské úmluvy?“

Odůvodnění: ESD na první otázku odpověděl tak, že daná žaloba na regres v případě, že se jedná o vymáhání již vyplacených částek orgánem veřejné moci ve formě sociální pomoci rozvedenému manželovi a jeho dítěti a jejich vymáhání podléhá obvyklým právním pravidlům platícím pro vynučení závazků, spadá pod pojem „občanská věc“ podle článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy. Pokud by se ovšem orgán veřejné moci domáhal zaplacení regrese na základě opatření, která jsou mu dána jako orgánu veřejné moci do jeho výlučné pravomoci, pak by se již nejednalo o opatření spadající pod pojem „občanská věc“. Nebyla by zde rovnost zbraní jednotlivců a orgán veřejné moci by zde vystupoval ze své mocenské pozice, nikoliv jako rovnocenný partner v soukromoprávním sporu.

U druhé otázky Soudní dvůr vycházel z toho, že podle nizozemského práva orgán veřejné moci při vymáhání poskytnutých sociálních dávek stojí ve stejné pozici, jako každý jednotlivec, který zaplatil za dlužníka jeho dluh a nastoupil tak do práv původního věřitele. V takové situaci by byla možná aplikace Bruselské úmluvy. Nizozemské právo ovšem umožňuje orgánu veřejné moci nedbat na jakoukoliv dohodu mezi manželi, kde se zřeknou své vyživovací povinnosti, a to i tehdy, když je včleněna do rozhodnutí soudu. Za takovýchto okolností ovšem orgán veřejné moci nejedná jako

⁷⁷ Článek 1 odst. 2 písm. c) Nařízení Brusel Ibis.

soukromoprávní subjekt, ale jako vykonavatel veřejné moci. V takovém případě žaloba na regres nespadá pod pojem „sociální zabezpečení“ podle článku 1 odst. 2 Bruselské úmluvy, a ta se na daný případ nebude aplikovat.

Vlastní hodnocení autora: SDEU zde opět rozvíjel svou teorii o nepřipustnosti aplikace Bruselské úmluvy⁷⁸ na vztahy mezi soukromoprávní osobou a orgánem veřejné moci, kde nejde o soukromoprávní věc, ale o výkon veřejné moci. Zde svou koncepci vztáhl na problematiku sociálního zabezpečení. Soudní dvůr vytvořil poněkud kuriózní situaci, kdy na jedné straně konstatoval, že daná věc nemůže být zařazena pod pojem „sociální zabezpečení“, a nepatří tedy pod vyloučené věci, ale zároveň na druhé straně konstatoval, že tento případ nemůže spadat do působnosti Bruselské úmluvy. Orgán veřejné moci zde vystupuje v rámci svých zákonných pravomocí, a nikoliv jako rovný subjekt, proto nemůže být celá situace podřazena pod pojem „občanská a obchodní věc“.

V následujících rozhodnutích se Soudní dvůr pokusil vymezit rozsah pojmu insolvenční řízení a podobná řízení, která jsou vyjmuta z dosahu Nařízení Brusel Ibis. I zde se musel potýkat s problémy okolo více aspektů jednotlivých řízení a větším množstvím prolínajících soudních řízení, která znesnadňují jejich zařazení.⁷⁹

*133/78 Henri Gourdain vs. Franz Nadler*⁸⁰

Právní věta: „Rozhodnutí, jako je to vydané francouzským civilním soudem podle článku 99 francouzského zákona 67/563 z 15. července 1967, kterým bylo de facto nařízeno manažerovi právnické osoby zaplatit určitou částku do majetku firmy, musí být posuzováno v kontextu konkursu, řízení související s likvidací společnosti v platební neschopnosti nebo jiných právnických osob, která jsou vyloučena z dosahu Bruselské úmluvy podle článku 1 odst. 2.“

⁷⁸ Nařízení Brusel Ibis.

⁷⁹ Dříve konkursy, vyrovnání a jiná řízení. Původně byly vyloučeny z dosahu Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I z důvodu snahy o přijetí mezinárodní úmluvy, která by tuto problematiku upravovala. Tyto snahy byly naplněny později přijetím Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. s. 187.).

⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 2. 1979. Henri Gourdain vs. Franz Nadler. Věc 133/78.

Faktický stav: Spor se týkal pana H. Gourdaina (Francouz), správce podstaty jedné francouzské společnosti, a pana F. Nadlera (Němec), který byl manažerem dané společnosti. Francouzský soud vydal specifické rozhodnutí *in personam* podle článku 99 francouzského zákona 67/563 z 15. července 1967, kde uložil panu Nadlerovi zaplatit určitou částku do majetku společnosti, jelikož byl jejím manažerem a nesl podle francouzského práva odpovědnost za její hospodaření.

Německé soudy toto jeho rozhodnutí ovšem odmítly vykonat s poukazem na to, že se nejedná o „občanskou a obchodní věc“ podle Bruselské úmluvy, ale o věc z konkursního práva, která je vyloučena z dosahu Bruselské úmluvy podle článku 1 odst. 2 (článek 1 odst. 2 písm. b) Nařízení Brusel Ibis).

Soudní dvůr v souvislosti s tímto případem musel zodpovědět následující otázku: *„Je rozhodnutí francouzského civilního soudu podle článku 99 francouzského zákona 67/563 z 15. července 1967, kde bylo manažerovi společnosti de facto uloženo plnění do majetku společnosti v likvidaci, rozhodnutím vydaným v konkursním řízení vyloučeným z dosahu Bruselské úmluvy podle článku 1 odst. 2,⁸¹ nebo se jedná o „občanskou a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 úmluvy?“⁸²*

Odůvodnění: Soudní dvůr se ve své argumentaci opět vrátil k tomu, že pojem „občanská a obchodní věc“ je pojmem vágním a širokým bez specifické definice, jehož interpretace nemůže být ponechána jednotlivým národním právním řádům. Tento pojem musí být interpretován podle ducha a cílů Bruselské úmluvy a zásad společným všem národním právním řádům. SDEU konstatoval, že důvodem, aby mohlo být nějaké řízení vyloučeno z dosahu Bruselské úmluvy podle článku 1 odst. 2 s ohledem na konkursní řízení, musí být jeho úzké spojení s konkursním řízením a likvidací společnosti. V tomto případě byla tato podmínka splněna, protože výše zmíněný francouzský právní předpis přímo zmiňuje povinnost pana Nadlera platit v souvislosti s jeho činností v likvidované společnosti. Z tohoto důvodu byla aplikace Bruselské úmluvy vyloučena.

⁸¹ Článek 1 odst. 2 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

⁸² Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr zde restriktivně specifikoval své požadavky na věci spojené s konkursním řízením, kde extenzivně vyložil pojem podobná řízení jako insolvenční řízení, a potvrdil mimo jiné svůj princip autonomní interpretace Bruselské úmluvy.

C-213/10 FTex vs. „Jadecloud-Vilma“⁸³

Právní věta: „Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že žaloba podaná proti třetí osobě žalobcem jednajícím na základě postoupení pohledávky odsouhlasené insolvenčním správcem určeným v rámci úpadkového řízení, jejímž předmětem je právo odporovat právním úkonům, které má tento insolvenční správce na základě vnitrostátního zákona upravujícího toto řízení, spadá pod pojem „občanská nebo obchodní věc“ ve smyslu tohoto ustanovení.“

Faktický stav: V roce 2001 společnost NPCL zaplatila určitou částku litevské společnosti Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“ (L-A UAB). V roce 2005 zahájil německý soud úpadkové řízení proti společnosti NPCL na návrh jejího jediného věřitele – společnosti F-Text. V rámci tohoto řízení přenechal insolvenční správce všechny pohledávky společnosti NPCL společnosti F-Text, mezi kterými byl nárok společnosti NPCL na vrácení částky vyplacené v roce 2001 společností L-A UAB. V roce 2009 litevský soud zamítl žalobu podanou společností F-Text na zaplacení výše zmíněné částky. F-Text se proti tomu bránil, až celá věc dospěla k Soudnímu dvoru.

SDEU se musel vyrovnat s následující otázkou: „Je nutno vykládat článek 5 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 a článek 1 odst. 2 písm. b) Nařízení Brusel I⁸⁴ v tom smyslu, že, věřitelskou odpůřčí žalobu podanou jediným věřitelem společnosti, vůči níž bylo zahájeno úpadkové řízení v jednom členském státě, která je podána v jiném členském státě, je založena na právu uplatnit vůči třetí osobě, která je žalovanou stranou, pohledávku, která byla žalobci postoupena insolvenčním správcem na základě úplné dohody, a rozsah práv insolvenčního správce v prvním členském státě je z tohoto důvodu omezen, a není spojena s nebezpečím pro další možné věřitele, je třeba kvalifikovat jako občanskou a obchodní věc“ ve smyslu článku 1 odst. 1 Nařízení Brusel I?⁸⁵

⁸³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 4. 2012. FText SIA vs. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“. Věc C-213/10.

⁸⁴ Článek 1 odst. 2 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁵ Článek 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Odůvodnění: Soudní dvůr zde v souladu se svým předchozím rozhodnutím 133/78 *Henri Gourdain vs. Franz Nadler* konstatoval, že k tomu, aby rozhodnutí související s úpadkovým řízením bylo vyloučeno z působnosti Bruselské úmluvy, je třeba, aby přímo vyplývalo z úpadku a úzce souviselo s daným konkurzním nebo vyrovnacím řízením. Článek 1 odst. 2 písm. b) Nařízení Brusel I vylučuje z oblasti působnosti tohoto nařízení pouze žaloby, které vyplývají přímo z úpadkového řízení a které s ním úzce souvisejí. Ze stejných úvah vyplývá, že do oblasti působnosti nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení spadají pouze žaloby, které vyplývají přímo z úpadkového řízení a které s ním úzce souvisejí.

Obsahem sporu bylo vrácení částek, které společnost L-A UAB získala ještě před tím, než bylo proti společnosti NCPL zahájeno insolvenční řízení. Žaloba se opírala o postoupení pohledávky insolvenčním správcem. Předmětem tohoto postoupení bylo právo na podání odpůřčí žaloby, které německý zákon upravující úpadková řízení přiznává insolvenčnímu správci ve vztahu k právním úkonům, které byly uskutečněny před zahájením úpadkového řízení a které vyvolávají pro věřitele účastníci se uvedeného řízení nepříznivé následky. Společnost F-*Tex* zde ovšem nejedná jako konkursní správce a právo nabyté postupníkem podléhá jiným pravidlům, než jaká jsou použitelná v rámci úpadkového řízení. Postupník zde má volnost rozhodnutí a jedná zde ve vlastním zájmu a na vlastní nebezpečí. Z těchto důvodů spadá dotčený spor do působnosti Nařízení Brusel I⁸⁶ pod pojem „občanská a obchodní věc“.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr zde restriktivně specifikoval, jaká řízení a žaloby podle něj spadají pod pojem insolvenční řízení a podobná řízení. Opět se zde musel vypořádat se situací, kdy se prolínají jednotlivá řízení a je obtížně určit výsledný charakter celé věci. V tomto případě se tedy SDEU přiklonil k tomu, že se jedná o záležitost spadající pod pojem „občanská a obchodní věc“.

Poslední z vyloučených oblastí, na něž se nevztahuje působnost Nařízení Brusel Ibis, a již se Soudní dvůr ve své judikatuře zabýval, je oblast rozhodčího řízení. Při diskuzích o revizi Nařízení Brusel I bylo vynětí rozhodčího řízení hojně probíráno v tom ohledu, že by se zrušilo a nařízení by

⁸⁶ Nařízení Brusel Ibis.

tak mohlo dopadnout na velkou škálu otázek představujících tzv. pomocné funkce. Nakonec bylo od tohoto plánu upuštěno vlivem komplikovanosti mezinárodního rozhodčího řízení, rozdílů v doktríně a i v provádění praktických otázek.⁸⁷

*190/89 Marc Rich vs. Italiana Impianti*⁸⁸

Právní věta: „Článek 1 odst. 4 Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že výjimky uvedené v tomto ustanovení se vztahují i na soudní spory projednávané před vnitrostátním soudem, jež se dotýkají jmenování rozhodce, a to i v případě, že existence a platnost rozhodčí doložky je předběžnou otázkou v tomto soudním sporu.“

Faktický stav: Britská společnost Marc Rich & Co. AG (Marc Rich) uzavřela s italskou společností Societá Italiana Impianti PA (SIIP) smlouvu na dodávky ropy. Součástí smlouvy byla i rozhodčí doložka, v níž bylo uvedeno, že rozhodce stanoví britský soud. Následná dodávka ropy se ovšem společnosti Marc Rich zdála nekvalitní, a proto se rozhodla dodávku odmítnout převzít. To vyprovokovalo společnost SIIP k podání žaloby u italského soudu. Marc Rich na to reagovala iniciováním řízení u britského soudu, kde měl být stanoven rozhodce v souladu s rozhodčí doložkou.

Tento vývoj sporu postavil Soudní dvůr do situace, kdy se musel vyjádřit k následujícím otázkám: „Zabruje výjimka v článku 1 odst. 4 Bruselské úmluvy⁸⁹ každé řízení nebo rozhodnutí, a to i takové, kde se jedná o ustanovení rozhodce?

Zabruje výjimka v článku 1 odst. 4 Bruselské úmluvy tyto situace i tehdy, když se prvotně řeší otázka existence a platnosti rozhodčí doložky?“

Odůvodnění: SIIP se domnívala, že se výjimka v článku 1 odst. 2 nevztahuje na rozhodnutí vydaná vnitrostátními soudy nebo řízení před nimi. Marc

⁸⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I. 1.* vydání. Praha. Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 217; BASSLER, William G. The Symbiotic Relationship between International Arbitration and National Courts. *Dispute Resolution International* [online]. 2013, roč. 7 [cit. 13. 10. 2014]. s. 107-108.

⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 7. 1991. Marc Rich & Co. AG vs. Societá Italiana Impianti PA. Věc 190/89.

⁸⁹ Článek 1 odst. 2 písm. d) Nařízení Brusel Ibis.

Rich zastával názor, že by se rozhodčí řízení mělo vykládat co nejdříve, aby byl z působnosti Bruselské úmluvy vyloučen jakýkoliv spor týkající se určení rozhodce.

Soudní dvůr vzal v potaz oba tyto názory a rozhodl, že cílem Bruselské úmluvy je především co nejvíce usnadnit přístup k soudům a pohyb soudních rozhodnutí. Nikoliv rozhodčích nálezů. Otázky kolem rozhodčího řízení jsou dostatečně upraveny na mezinárodní úrovni. Z tohoto důvodu nelze Bruselskou úmluvu aplikovat na řízení před vnitrostátním soudem, kde se jedná o jmenování rozhodce.

K druhé otázce SDEU konstatoval, že pro něj je v daném případě nejdůležitější zásada právní jistoty, která je jedním z hlavních cílů úpravy obsažené v Bruselské úmluvě. Pokud je tedy otázka jmenování rozhodců vyloučena z působnosti Bruselské úmluvy, musí tak být vyloučena také otázka ohledně existence a platnosti rozhodčí doložky.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr se rozhodl přijmout restriktivní výklad pojmu rozhodčí řízení a zamezit tak, aby se některá otázka, která se ho může nějak dotknout nebo z něj vyplynout, mohla řešit v režimu Nařízení Brusel Ibis. Ve svém rozhodnutí SDEU tedy potvrdil, že otázky ohledně rozhodčího řízení nespádají do oblasti působnosti Nařízení Brusel Ibis.

*C-391/95 Van Uden vs. Deco-Line*⁹⁰

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy je třeba vykládat tak, že soud, který je příslušný podle tohoto ustanovení, má pravomoc nařídit předběžná nebo ochranná opatření bez jakéhokoliv dalšího omezení.

Pokud smluvní strany vyloučí příslušnost soudů ve sporu vyplývajícího ze smlouvy a odkáží tento spor k rozhodčímu řízení, tak nemohou být nařízena žádná ochranná nebo předběžná opatření podle článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy.

⁹⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 11. 1998. Van Uden Maritime BV, trading as Van Uden Africa Line vs. Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and others. Věc C-391/95.

Spadá-li předmět žádosti o předběžné opatření do působnosti Bruselské úmluvy, aplikuje se tato úmluva a článek 24 této úmluvy může svěřit soudu, před kterým je žádost projednána, i když řízení již proběhlo nebo mohlo proběhnout, zahájení řízení ve věci samé, třebaže toto řízení má být provedeno před rozhodčí.

Správný výklad poskytnutí předběžných opatření podle článku 24 Bruselské úmluvy je podmíněn mimo jiné existencí skutečné souvislosti mezi předmětem požadovaných opatření a místní příslušností soudu smluvního státu, před kterým jsou tato opatření požadována.“

Faktický stav: Jednalo se o spor mezi společnostmi Van Uden Maritime BV, vystupující pod názvem Van Uden Africa Line (Van Unden), a Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line (Deco-Line) o návrhu na předběžné opatření v souvislosti se zaplacením dluhů vyplývajících ze smlouvy mezi těmito společnostmi. Smlouva obsahovala rozhodčí doložku. Společnost Van Unden měla sídlo v Nizozemí a společnost Deco-Line měla sídlo ve Spolkové republice Německo.

Společnost Van Uden zahájila v Nizozemí rozhodčí řízení proti společnosti Deco-Line. Mimo to podala společnost Van Uden návrh k nizozemskému soudu na vydání předběžného opatření kvůli tomu, že si společnost Deco-Line nepočínala s náležitou péčí při stanovování rozhodce. Společnost Deco-Line nejdříve namítla nepřislušnost nizozemského soudu, jelikož může být žalována jen v Německu.

Tuto námitku soud nepřipustil s odvoláním na článek 24 Bruselské úmluvy.⁹¹ Nizozemský soud dále konstatoval, že skutečnost, že se strany dohodly na vyloučení sporu k rozhodčímu řízení, nemůže bránit jedné ze stran obrátit se s žádostí o vydání předběžného opatření. Proti tomuto rozhodnutí se společnost Deco-Line odvolala. Postupně celá věc došla k SDEU, který se musel vypořádat s 8 předběžnými otázkami. My se budeme zabývat pouze následujícími 2 předběžnými otázkami: „*Pokud závazek k peněžitému plnění podle smlouvy má být splněn ve smluvním státě, jsou soudy prvního uvedeného státu také příslušné rozhodnout o návrhu na předběžné opatření, kterou věřitel předložil, aby dosáhl odsouzení svého dlužníka předběžně vykonatelným rozhodnutím k zaplacení dluhu, který soud příslušný pro rozhodování o předběžných opatřeních pokládá za velmi*

⁹¹ Článek 35 Nařízení Brusel Ibis.

pravděpodobný, nebo je příslušnost soudu příslušného pro rozhodování o předběžných opatřeních podřízena dalším podmínkám, například podmínce, že navrhované rozhodnutí soudu příslušného k rozhodování o předběžných opatřeních musí zakládat účinky ve smluvním státě, kde byl soudu předložen návrh?

Má skutečnost, že smlouva uzavřená mezi stranami obsahuje rozhodčí doložku, vliv na odpověď na první otázku a, pokud ano, má vliv rovněž na místo rozhodčího řízení?“

Odůvodnění: U daného případu nás bude zajímat dále jen ta část odůvodnění, kde se SDEU vypořádával s existencí rozhodčí doložky a faktem, že rozhodčí řízení je vyloučeno z působnosti Bruselské úmluvy podle článku 1 odst. 2.⁹²

Soudní dvůr nejdříve poznamenal, že pokud jde o soud, který je příslušný pro rozhodování, tak v první řadě se jedná o soud, který je příslušný rozhodnout ve věci samé podle ustanovení Bruselské úmluvy. Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy⁹³ stanoví, že ve věcech smluvních může být odpůrce žalován v jiném smluvním státu, než je stát, ve kterém má bydliště, a to u soudu místa, kde závazek byl nebo měl být splněn. V tomto ohledu je třeba uvést, že soud příslušný k rozhodnutí ve věci samé je příslušný rovněž k vydání předběžných nebo zajišťovacích opatření, aniž by se na tuto posledně uvedenou příslušnost vztahovaly další podmínky.

Nicméně v dané věci se musela také zvažovat existence rozhodčí doložky. Jestliže se smluvní strany dohodly na tom, že spory ze smlouvy předloží rozhodci, neexistuje potom soud, který by měl pravomoc rozhodnout ve věci samé. Z toho vyplývá, že smluvní strana nemá možnost podat návrh na vydání předběžného nebo zajišťovacího opatření k soudu, který by měl pravomoc rozhodnout ve věci samé podle Bruselské úmluvy. V takovém případě může být soud podle Bruselské úmluvy oprávněn vydat předběžná nebo zajišťovací opatření pouze na základě článku 24.

Vlastní hodnocení autora: SDEU svým rozhodnutím alespoň částečně otevřel možnost aplikace Bruselské úmluvy⁹⁴ na spory rozhodované v rámci rozhodčího řízení. Jeho rozhodnutí lze označit za extenzivní ve smyslu, že soudy členských států tímto získaly možnost částečně kontrolovat mezi-

⁹² Článek 1 odst. 2 písm. d) Nařízení Brusel Ibis.

⁹³ Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁹⁴ Nařízení Brusel Ibis.

národní rozhodčí řízení, i když se jedná o velmi nízkou a omezenou kontroly. I přesto se jedná o vybočení z jeho ustálené judikatury, kdy jakékoliv aspekty rozhodčího řízení vylučuje z působnosti Bruselské úmluvy.

*C-185/07 Allianz SpA and Generali SpA vs. West Tankers*⁹⁵

Právní věta: „Vydání příkazu soudem členského státu, jímž se má zakázat určité osobě podat návrh na zahájení řízení k soudům jiného členského státu nebo v takovém řízení pokračovat na základě toho, že takové řízení je v rozporu s dohodou o rozhodčím řízení, je neslučitelné s Nařízením Brusel I.“

Faktický stav: Tanker společnosti West Tankers pronajatý společností Erg Petroli SpA (Erg) narazil v roce 2000 do mola v Syrakusách. Smlouva o pronájmu se řídila anglickým právem a obsahovala rozhodčí doložku. Společnost Erg se obrátila na své pojistitele Allianz SpA (Allianz) a Generali Assicurazioni Generali SpA (Generali), aby uhradili škodu do výše krytí pojistky, a podala návrh na zahájení rozhodčího řízení v Londýně na náhradu zbylé škody proti West Tankers. Pojišťovny vyplatily společnost Erg a podaly žalobu proti společnosti West Tankers u italského soudu, aby na ní vymohly vyplacenou částku. Společnost West Tankers se obrátila na anglický High Court of Justice s žádostí, aby soud určil, že spor mezi ní a společnostmi Allianz a Generali podléhá rozhodčímu řízení.

Na základě těchto skutečností se Soudní dvůr musel vypořádat s následující otázkou: „Je slučitelné s Nařízením Brusel I, aby soud členského státu vydal rozhodnutí, jímž se zakazuje určité osobě podat návrh na zahájení řízení k soudu jiného členského státu nebo v takovém řízení pokračovat, na základě toho, že takové řízení je v rozporu s dohodou o rozhodčím řízení?“

Odůvodnění: Soudní dvůr ve svém rozhodnutí konstatoval, že podstatou celého sporu je, zda může anglický soud vydat příkaz společností Allianz a Generali, aby nepodávaly žaloby k jiným soudům a nepokračovaly v řízení

⁹⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 2. 2009. Allianz SpA, dříve Riunione Adriatica di Sicurtà SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA vs. West Tankers Inc. Věc C-185/07.

před nimi, a zda je to v souladu s Nařízením Brusel I.⁹⁶ SDEU své odmítavé stanovisko postavil na faktu, že každý soud má právo rozhodnout o své příslušnosti a žádný jiný soud mu v tom nemůže zabránit.

Samotné řízení, jež bylo zahájeno společnostmi Allianz a Generali proti společnosti West Tankers ohledně náhrady škody spadá pod rozsah Nařízení Brusel I. Soud dále také konstatoval, že námitka nepřislušnosti, vznesená společností West Tankers před italským soudem, která vychází z existence dohody o rozhodčím řízení, včetně otázky platnosti posledně uvedené dohody, spadá do rozsahu působnosti Nařízení Brusel I a že tedy přísluší výhradně tomuto soudu, aby rozhodl o této námitce, jakož i o své vlastní příslušnosti. Vydat tedy zákaz zahájení řízení před soudem by znamenalo odejmout mu právo rozhodnout o své příslušnosti, což není slučitelné s Nařízením Brusel I.

Vlastní stanovisko autora: SDEU zde opět restriktivně rozhodl o tom, zda nějaká oblast dotýkající se rozhodčího řízení může spadat do působnosti Nařízení Brusel I. Soudní dvůr se zde přidržel svého dosavadního stanoviska, z něž vybočil pouze omezeně v případě rozhodnutí *C-391/95 Van Uden vs. Deco-Line*. Jeho názor směrem k vyloučení rozhodčího řízení byl potvrzen při práci na Nařízení Brusel Ibis, kdy, jak již bylo zmíněno, bylo toto vyloučení potvrzeno.⁹⁷

II.2.3 Závěr podkapitoly

Na začátku této podkapitoly jsme si položili několik otázek ohledně pojmu „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis, na něž jsme se snažili s pomocí jednotlivých rozhodnutí nalézt odpověď. Jelikož se jedná o poměrně vágní a obecný pojem, jejich hledání nebylo vždy jednoduché. Přitom se jedná o velmi důležitý pojem, jenž definuje věcnou působnost celého Nařízení Brusel Ibis, tj. skutkovou charakteristiku případů⁹⁸, na které nařízení dopadá.

⁹⁶ Nařízení Brusel Ibis.

⁹⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 217.

⁹⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 67.

První důležitou skutečností, na níž jsme hledali odpověď, byla otázka interpretace. Jak bylo několikrát Soudním dvorem konstatováno, samotný pojem „občanská a obchodní věc“ musí být interpretován nezávisle na jednotlivých právních řádech členských států EU. Jeho výklad má probíhat pouze na základě cílů a systematiky Nařízení Brusel Ibis a podle obecných právních zásad společných pro všechny národní právní řády jednotlivých členských států. SDEU se zde tedy vyslovil pro autonomní interpretaci, aby co nejvíce zamezil možnost rozdílné aplikace nařízení v jednotlivých členských státech, což je samozřejmě problematické a odvislé od toho, jak obecný pojem je užít.

Druhý dotaz směřoval na určení postavení orgánů veřejné moci v rámci Nařízení Brusel Ibis. Zde se Soudní dvůr vyhnul zcela restriktivnímu výkladu, kdy by tyto orgány z působnosti Nařízení Brusel Ibis zcela vyloučil, zároveň se ovšem neuchýlil k extenzivnímu výkladu, kdy by je bez dalšího do působnosti nařízení zahrnul. Soudní dvůr umožnil vztáhnout působnost Nařízení Brusel Ibis a pojmu „občanská a obchodní věc“ podle tohoto nařízení v případě, kdy zde orgán veřejné moci vystupuje jako soukromoprávní subjekt s rovnými právy. Je tedy vyloučené, aby zde vystupoval orgán veřejné moci v mocenské pozici dle jeho zákonných pravomocí. Tato jeho praxe pak byla zohledněna ve znění přepracovaného Nařízení Brusel Ibis.⁹⁹

Třetí otázka směřovala k článku 1 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis, kde se zákonodárce pokusil omezit vágnost pojmu „občanská a obchodní věc“ tím, že z působnosti nařízení vyjmul několik civilních řízení. I zde ovšem vyvstal problém, jak dalece jsou tato řízení, a především řízení a vztahy s nimi spojenými, vyloučena z působnosti nařízení. Zde se Soudní dvůr snažil vykládat nařízení většinou restriktivně a nepřipustit, aby řízení a vztahy, jež by byly s vyloučenými záležitostmi příliš úzce spojeny, mohly spadat do působnosti Nařízení Brusel Ibis. Musíme ovšem znovu upozornit na fakt, že některé závěry Soudního dvora se již vzhledem ke změnám v přepracované verzi Nařízení Brusel Ibis a vzniku nového nařízení o výživném nedají aplikovat v praxi.

⁹⁹ Článek 1 odst. 1 druhá věta Nařízení Brusel Ibis.

II.3 Obecná příslušnost

Otázka obecné příslušnosti podle Nařízení Brusel Ibis je velmi důležitou problematikou, jíž se Soudní dvůr ve svých rozhodnutích u obou předchůdců tohoto nařízení zabýval. Podoba článku, který tuto příslušnost definuje, se i přes přechod z Bruselské úmluvy na Nařízení Brusel I a jeho následnou rekodifikaci nezměnila a princip zůstal totožný – rozhodující je domicil žalovaného.

Prvním problémem, který musel ve své judikatuře Soudní dvůr řešit, byla přesto otázka, v čem přesně má spočívat mezinárodní prvek u obecné příslušnosti? Je článek stanovující obecnou příslušnost kogentní povahy? Odpověď na tyto otázky najdeme v následujících rozhodnutích.

*C-412/98 Group Josi vs. UGIC*¹⁰⁰

Právní věta: „Díl II Bruselské úmluvy je v zásadě použitelný tam, kde má žalovaný svůj domicil nebo sídlo v některém smluvním státě, a to i v případě, že žalobce má domicil ve třetím státě. Jinak by tomu bylo jen ve výjimečných případech, kdy ustanovení Bruselské úmluvy výslovně určí, že aplikace druhého Dílu úmluvy je závislá na tom, zda má žalobce domicil ve smluvním státě či nikoli.“

Faktický stav: Kanadská společnost Universal General Insurance Company (UGIC) si najala francouzskou společnost Euromepa, aby za ni jednala v Evropě. Tato společnost pro ni zprostředkovala smlouvu se s belgickou společností Group Josi Reinsurance Company SA (Group Josi). Ve smluvním vztahu mezi UGIC a Group Josi se vyskytl spor v souvislosti s dluhem, který Group Josi odmítla společnosti UGIC uhradit. Z toho důvodu firma UGIC podala proti Group Josi žalobu ve Francii.

Společnost Group Josi se ovšem bránila nedostatkem příslušnosti francouzského soudu. Argumentovala zněním článku 2 Bruselské úmluvy¹⁰¹ – žalovat se má v místě domicilu žalovaného, tj. v Belgii. UGIC se bránila tím,

¹⁰⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2000. Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company. Věc C-412/00.

¹⁰¹ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

že na tento případ se Bruselská úmluva nepoužije. Aby byla její aplikace podle článku 2 možná, musel by mít i žalobce domicil na území smluvního státu. To se zde ovšem nestalo, jelikož žalobce byl domicilován v Kanadě.

Francouzský soud rozhodující v prvním stupni dospěl k závěru, že se Bruselská úmluva nebude aplikovat. Důvodem byl fakt, že společnost UGIC je založena podle kanadského práva a nemá tedy sídlo podnikání na území EU. Odvolací soud byl na pochybách, a proto se obrátil na SDEU se 2 otázkami. My se zde budeme zabývat pouze první otázkou: „*Mají se pravidla o mezinárodní příslušnosti soudů obsažená v Bruselské úmluvě aplikovat nejen na situace uvnitř Společenství (mezi subjekty domicilovanými ve smluvních státech), ale také na situace, kdy je žalovaný domicilovaný ve smluvním státě a žalobce je domicilovaný v nesmluvním státě?*“

Odůvodnění: SDEU na tuto otázku odpověděl tak, že pokud jde o roli domicilu žalobce pro určení mezinárodní příslušnosti, tak základní pravidlo ohledně příslušnosti je vyjádřeno v článku 2 Bruselské úmluvy (*actor sequitur forum rei*).

Klíčovým pravidlem pro posouzení mezinárodní příslušnosti je tedy domicil žalovaného. Domicil žalobce zde nehraje roli, s výjimkou výjimečných případů, které jsou popsány v samotné Bruselské úmluvě. Ty slouží především k ochraně slabších stran (zaměstnanců, spotřebitelů apod.). V tomto případě ovšem žádná z těchto výjimečných situací nenastala, a proto domicil žalobce zde není relevantní a nemůže sloužit jako základní pravidlo pro určení příslušnosti.

Vlastní hodnocení autora: SDEU tedy dospěl k závěru, že základním mezinárodním prvkem pro určení aplikace Bruselské úmluvy¹⁰² a stanovení mezinárodní příslušnosti podle ní je pouze domicil žalovaného a domicil žalobce představuje přesně vymezenou výjimku. Ustanovení ohledně obecné příslušnosti je tedy kogentní povahy, a pokud Bruselská úmluva nestanoví nic jiného, nemůžeme se od něj svévolně odchýlit.

Toto rozhodnutí bylo některými anglosaskými autory označeno za začátek konce doktríny *forum non convenience*, jelikož likvidovalo základ, na němž byla

¹⁰² Nařízení Brusel Ibis.

celá doktrína postavena v případech, kdy není žalobce domicilován na území Velké Británie. V průběhu času se ukázalo, že se tak nestalo a že stále existují jisté pochybnosti o způsobu aplikace článku 2 Nařízení Brusel I.¹⁰³

*C-433/01 Freistaat Bayer vs. Jan Blijdenstein*¹⁰⁴

Právní věta: „Článek 5 odst. 2 Bruselské úmluvy, který stanoví zvláštní příslušnost pro oprávněného pro výživné, musí být vykládán tak, že orgán veřejné moci, kterému byla postoupena práva osoby oprávněné k výživnému, jež se žalobou domáhá navrácení vyplacené částky v podobě vzdělávacího grantu podle veřejného práva, se nemůže spoléhat na jeho ustanovení proti osobě povinné k výživnému. V případě, že příjemce výživného těžil z grantu, ke kterému mohl uplatnit nárok, není potřeba popírat ochranu nabízenou článkem 2 Bruselské úmluvy, zejména pokud soudy státu domicilu žalovaného mají lepší předpoklady k určení výše zmíněných zdrojů.“

Faktický stav: Pan Jan Blijdenstein, domicilovaný v Nizozemí, měl dceru, která v akademickém roce 1993/1994 studovala v Německu, konkrétně v bavorském Mnichově. Jeho dcera obdržela od začátku akademického roku vzdělávací grant od spolkové země Bavorsko. Takto poskytnutý grant pak posléze Bavorsko žádalo zpět a podalo žalobu na jeho vrácení před mnichovským soudem. Následně na to Bavorsko podalo další žalobu na zpětné vyplacení grantu za akademické roky 1994/1995 a 1995/1996.

Tyto skutečnosti vyústily ve spor, kdy pan Blijdstein zpochybnil pravomoc německých soudů. Soud vyšší instance poté rozhodl, že danou věc nemůže posuzovat německý soud, jelikož se na ni vztahuje ustanovení článku 2 Bruselské úmluvy.¹⁰⁵ Vzhledem k tomu musel Soudní dvůr následně řešit tuto předběžnou otázku: „*Může se orgán veřejné moci, který po určitou dobu vyplácí studentovi vzdělávací grant podle veřejného práva, dovolávat zvláštního pravidla podle*

¹⁰³ BOUGEN, Christopher. Time to Revisit Forum non Conveniens in The UK? Group Josi Reinsurance Co v Ugc. *Victoria University Wellington Law Review*[online]. 2001, roč. 33 [12. 10. 2014]. s. 708-709.

¹⁰⁴ Rozsudek soudního dvora ze dne 15. 1. 2004. Freistaat Bayer vs. Jan Blijdenstein. Věc C-433-01.

¹⁰⁵ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

článku 5 odst. 2 Bruselské úmluvy,¹⁰⁶ když se snaží prostřednictvím zákonného postoupení práv domoci v rámci žaloby na vymáhání občanskoprávního nároku zpětného vyplacení grantu od rodičů?“

Odůvodnění: Ze všeho nejdříve se musel SDEU vypořádat s námitkou britské vlády, že daný vztah nespadá pod článek 1 odst. 1 Bruselské úmluvy pod pojem „občanská a obchodní věc“. Tuto námitku Soudní dvůr smetl ze stolu s poukazem na své rozhodnutí ve věci *C-271/00 Gemeente Steenberg vs. Luc Baten*.

Druhou záležitostí, s níž se v tomto rozhodnutí potýkal, byla námitka německé, britské a rakouské vlády, že daný vztah nemůže být posuzován podle článku 5 odst. 2 Bruselské úmluvy, jelikož žalobu podává orgán veřejné moci. Pravidlo obsažené v článku 5 odst. 2 je zvláštním pravidlem znamenajícím odchýlení se od obecného pravidla nacházejícím se v článku 2 Bruselské úmluvy, které má chránit slabší stranu, tj. oprávněného. Jen ten se pak může uplatnění tohoto pravidla dožadovat.

Soudní dvůr zde konstatoval, že Bruselská úmluva musí být vykládána nezávisle a s ohledem na její cíle a systém. Bruselská úmluva obsahuje obecné pravidlo pro určení soudní příslušnosti – domicil žalovaného – a pravidla o odlišné soudní příslušnosti nemohou vytvářet výklad, který přesahuje výjimečné případy, které Bruselská úmluva sama vyjmenovává.

V rozhodnutí *C-295/95 Jackie Farrell vs. James Long* SDEU rozhodl, že zvláštní příslušnost podle článku 5 odst. 2 má chránit slabší stranu a má přednost před obecným pravidlem. V tomto případě ovšem vystupuje orgán veřejné moci dožadující se vyplacení určité částky proti povinnému, který nelze považovat za slabší stranu. Není zde v horším postavení než povinný.

Na základě toho rozhodl, že se v daném případě nebude aplikovat článek 5 odst. 2 Bruselské úmluvy, ale článek 2, jako obecné pravidlo pro určení soudní příslušnosti.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr ve svém rozhodnutí restriktivně vykládal článek 5 odst. 2 Bruselské úmluvy a upřednostnil v tomto případě aplikaci obecné soudní příslušnosti podle Bruselské úmluvy. Opět

¹⁰⁶ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

zde zopakoval svou tezi o tom, že ustanovení ohledně obecné příslušnosti je obecným pravidlem, jež může být neaplikováno jen za přesně stanovených podmínek, které jsou uvedeny v samotné Bruselské úmluvě.

Další důležitou otázkou, kterou se Soudní dvůr ve spojitosti s obecnou příslušností musel zabývat, je otázka, jakých států se musí dotýkat skutkový stav, abychom mohli aplikovat obecnou příslušnost podle Nařízení Brusel Ibis? Můžeme aplikovat Nařízení Brusel Ibis pouze na území členských států EU?

*C-281/02 Owusu vs. Jackson*¹⁰⁷

Právní věta: „Bruselská úmluva brání tomu, aby soud smluvního státu prohlásil, a to i přesto, že není dána příslušnost soudu jiného smluvního státu nebo že spor nemá žádný vztah k jinému smluvnímu státu, že není dána jeho příslušnost, která pro něj vyplývá z článku 2 uvedené úmluvy, z důvodu, že je vhodnější, aby dotčený spor rozhodl soud státu, jenž není smluvním státem Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: Andrew Owusu utrpěl na podzim 1997 úraz páteře při potápění na dovolené na Jamajce, kvůli čemuž ochrnl. Následně u anglických soudů zažaloval pronajímatele domu pana N. B. Jacksona na uplatnění smluvní odpovědnosti, jelikož zde měl bydliště. Argumentoval tím, že ve smlouvě o pronájmu bylo uvedeno, že má přístup na soukromou pláž a mlčky bylo stanoveno, že je pláž přiměřeně bezpečná bez skrytých nebezpečí. Stejný úraz jako pan Owusu utrpěla před 2 roky anglická turistka a takéž ochrnula.

Pan Owusu zažaloval u téhož soudu další subjekty na Jamajce, které měly podíl na jeho úrazu.

Žalovaní se bránili mimo jiné i nedostatkem příslušností anglického soudu s poukazem na to, že věc má bližší vztah k Jamajce, a proto by měla být řešena před jamajskými soudy, kde je možné dojít ke spravedlivějšímu řešení sporu (námitka *forum non conveniens*).

Soud jim ovšem nevyhověl. Žalovaní se proto rozhodli odvolat a odvolací soud se obrátil na ESD s předběžnou otázkou: „*V případě, že žalobce tvrdí,*

¹⁰⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 3. 2005. A. Owusu vs. N. B. Jackson, trading as „Villa Holidays Bal-Inn Villas“, and others. Věc C-281/02.

že příslušnost je založena na článku 2,¹⁰⁸ brání Bruselská úmluva tomu, aby soud smluvního státu prohlásil, že na základě jeho vnitrostátního práva není příslušný rozhodnout ve věci žaloby proti osobě v tomto státě a že je dána příslušnost soudů třetího státu, jestliže není dána příslušnost soudu jiného smluvního státu Bruselské úmluvy, a jestliže spor nemá k jinému smluvnímu státu žádný vztah?

Pokud je odpověď na první otázku kladná, brání Bruselská úmluva takové námitce nedostatku příslušnosti za všech okolností, nebo pouze za určitých okolností a o jaké okolnosti se případně jedná?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se ve svém rozhodnutí rozhodl odpovědět tak, že argumentoval tím, že dojde-li ke sporu mezi subjekty mající bydliště v témže smluvním státě, tak to ještě automaticky neznamená, že se nemůže použít Bruselská úmluva. Jelikož je zde významný mezinárodní prvek, tak tato skutečnost není na překážku.

Fakt, že je zde vztah k třetímu státu, a nikoliv k jinému smluvnímu státu, opět není překážkou k použití Bruselské úmluvy. Námitka, že třetí stát nemůže být vázán něčím, s čím nesouhlasil, v tomto případě neobstojí. Určení rozhodného soudu pro řešení sporu třetí stát nijak k čemukoliv nezavazuje. Z tohoto pohledu je nutné také posuzovat námitku *forum non conveniens* – soud prohlásí svou nepřislušnost kvůli užšímu spojení dané věci k jinému místu. Jelikož článek 2 má povahu kogentní normy, jsou povoleny jen výslovně vyjmenované výjimky z jeho použití. Jinak by nemohl dostatečně plnit svou úlohu a došlo by k poklesu právní jistoty při aplikaci Bruselské úmluvy. Soud použití této námitky tedy odmítl s tím, že je nutné chránit právní jistotu při aplikaci Bruselské úmluvy. Dále je nutné zachovat předvídatelnost postupu při podání žaloby a zohlednit fakt, že žalovaný je obecně lépe schopen se bránit před svým soudem. Žalobce by musel prokazovat důvod, proč spor přesunout před jiný soud. Nakonec soud při svém rozhodnutí zohledňoval fakt, že *forum non conveniens* je institutem známým jen několika smluvním státům a jeho aplikací by došlo k narušení jednoty výkladu Bruselské úmluvy.

Druhou otázkou se SDEU odmítl zabývat.

¹⁰⁸ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr se zde uchýlil k extenzivnímu výkladu článku ohledně obecné příslušnosti, kdy konstatoval kogentní povahu tohoto článku a rozšířil jeho aplikaci také na subjekty, jež nemají domicil na území smluvního státu (tj. vztahy subjekt ze smluvního státu a subjekt z nesmluvního státu) a na situace, jež s územím smluvních států přímo nesouvisí.

Tento jeho postup vyvolal mnoho otázek. Jednou z nich byla, proč soud neodpověděl na druhou položenou předběžnou otázku, tj. zda v případě, kdy Soudní dvůr bude mít za to, že Bruselská úmluva¹⁰⁹ brání použití námítky poukazující na *forum non conveniens*, se toto posouzení uplatní za všech okolností nebo pouze za určitých okolností. Z jeho mlčení k ní podle některých autorů může být dovozováno, že se doktrína vyslovená v případě *C-281/02 Owusu vs. Jackson* nebude na tyto případy vztahovat, což se projevilo v rozhodnutí anglického soudu *JKN vs. JCN*.¹¹⁰

Poslední otázkou, kterou se Soudní dvůr v souvislosti s obecnou příslušností podle Nařízení Brusel Ibis musel zabývat, byla otázka, zda je možné odmítnout aplikaci Nařízení Brusel Ibis na základě vnitrostátního práva?

*C-9/12 Corman-Collins vs. La Maison*¹¹¹

Právní věta: „Článek 4 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v případě, že žalovaný má sídlo nebo bydliště v jiném členském státě, než ve kterém má sídlo soud, k němuž byl podán návrh na zahájení řízení, brání uplatnění takového vnitrostátního pravidla pro určení příslušnosti, jako je pravidlo obsažené v článku 4 zákona ze dne 27. července 1961 o jednostranném ukončení smluv o autorizovaném prodeji uzavřených na dobu neurčitou, ve znění zákona ze dne 13. dubna 1971 o jednostranném ukončení smluv o autorizovaném prodeji.“

Faktický stav: Společnost La Maison du Whiskey SA (La Maison) udržovala po dobu asi 10 let obchodní kontakty se společností Corman-Collins SA (Corman-Collins) v té formě, že jí prodávala whisky, kterou pak společnost

¹⁰⁹ Nařízení Brusel Ibis.

¹¹⁰ SUREKHA, Rodrigo. The Restriction of the Power of the Courts to Stay Proceedings in Favour of More Appropriate International Courts: The Decision in *Owusu v Jackson*. *Southampton Student Law Review*[online]. 2012. Vol. 2. [13. 10. 2014]. s. 61-62.

¹¹¹ Rozsudek soudního dvora ze dne 19. 12. 2013. *Corman-Collins SA vs. La Maison du Whiskey SA*. Věc C-9/12.

Corman-Collins prodávala na území Belgie. V roce 2011 společnost La Maison tuto spolupráci jednostranně ukončila s tím, že výhradní distribuci svých dvou značek bude realizovat skrze jinou společnost, s níž se má společnost Corman-Collins dohodnout. Společnost Corman-Collins na to reagovala podáním žaloby u belgického soudu a na základě belgického zákona ze dne 27. července 1961 se domáhala náhrady škody.

Proti tomuto postupu se ohradila společnost La Maison a zpochybnila příslušnost belgického soudu podle článku 4 výše zmíněného zákona s poukazem na znění článku 2 Nařízení Brusel I¹¹². Podle ní byly k řešení sporu příslušné francouzské soudy, jelikož ve Francii se nacházel domicil žalovaného.

Belgický soud se rozhodl obrátit na Soudní dvůr s následující otázkou:

„Je třeba článek 2 Nařízení Brusel I, případně ve spojení s článkem 5 odst. 1 písm. a) nebo b),¹¹³ vykládat v tom smyslu, že brání takovému pravidlu pro určení příslušnosti, jako je pravidlo obsažené v článku 4 belgického zákona ze dne 27. července 1961, které upravuje příslušnost belgických soudů v případě, že autorizovaný prodejce má sídlo na belgickém území a smlouva o autorizovaném prodeji má zcela nebo zčásti účinky na tomto území, a to nezávisle na místě sídla poskytovatele oprávnění k prodeji, je-li tento poskytovatel žalovaným?“

Odůvodnění: Soudní dvůr konstatoval, že smyslem článku 2 Nařízení Brusel I je sjednotit pravidla pro určování příslušnosti v obchodních a občanských věcech, kde se nachází mezinárodní prvek. Tento článek stanovuje obecné pravidlo pro určení příslušnosti tak, že rozhodující je zde domicil žalovaného. Příslušným soudem je tedy soud členského státu, na jehož území má domicil žalovaný.

Článek 3 odst. 1¹¹⁴ pak vyjmenovává výjimky z pravidla nacházejícím se v článku 2, které jsou upravené v pravidlech pro určení příslušnosti stanovených v Oddílech 2 až 7 kapitoly I Nařízení Brusel I.¹¹⁵ Toto ustanovení implicitně vylučuje aplikaci vnitrostátních pravidel pro určení příslušnosti.

Z toho tedy vyplývá, že článek 4 výše zmíněného zákona nelze aplikovat a musí se postupovat podle článku 2 Nařízení Brusel I.

¹¹² Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

¹¹³ Článek 7 odst. 1 písm. a) nebo b) Nařízení Brusel Ibis.

¹¹⁴ Článek 5 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

¹¹⁵ Oddíly 2 až 7 kapitoly I Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní hodnocení autora: Obecné pravidlo pro určení příslušnosti nacházející se v článku 2 Nařízení Brusel I má ve vztahu mezi subjekty, které mají domicil v členských státech, přednost před vnitrostátní právní úpravou. Soudní dvůr zde tedy restriktivně stanovil okolnosti, které mohou vyloučit aplikaci článku 2 Nařízení Brusel I.

II.3.1 Závěr podkapitoly

Tématem třetí podkapitoly byla obecná příslušnost podle Nařízení Brusel Ibis, tedy pravidlo, jímž se tato obecná příslušnost určuje. Podle článku 4 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je rozhodující pro určení soudní příslušnosti pro Nařízení Brusel Ibis domicil žalovaného. Toto poměrně jednoduché pravidlo v průběhu doby muselo čelit několika otázkám, které mohly jeho dosah a univerzálnost do jisté míry oslabit.

První otázka, již jsme zkoumali, byla povaha mezinárodního prvku, který se v daném vztahu musí vyskytovat, abychom mohli aplikovat Nařízení Brusel Ibis podle obecného pravidla pro určení soudní příslušnosti. Šlo tedy o to, zda je jediný rozhodující prvek domicil žalovaného. Zde restriktivně SDEU rozhodl, že rozhodujícím mezinárodním prvkem pro aplikaci Nařízení Brusel Ibis je pouze domicil žalovaného. S tím je spojena i třetí otázka ohledně samotné povahy článku 4 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Hlavní výtka vůči tomuto ustanovení směřovala k jeho univerzálnosti a množství výjimek, které umožňují jeho neaplikování. Zde Soudní dvůr konstatoval, že článek 4 odst. 1, v němž je obecné pravidlo pro určení soudní příslušnosti obsaženo, je kogentní povahy. SDEU zde restriktivně rozhodl, že je možné se od něj odchýlit pouze v případech, které jsou výslovně zmíněny samotným nařízením.¹¹⁶

U druhé otázky se Soudní dvůr rozhodl postupovat cestou poměrně extenzivního výkladu, kdy konstatoval, že je možné aplikovat Nařízení Brusel Ibis a jeho obecné pravidlo pro určení soudní příslušnosti i v případech, kdy se nejedná o vnitroustátní záležitost. Článek 4 odst. 1 je možné aplikovat

¹¹⁶ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law, Brussels I Regulation*. 2. vydání. Mnichov: sellier european law publishers GmbH, 2012. s.78

také v případech, kdy nám na jedné straně vystupuje subjekt s domicilem na území členského státu EU a na druhé straně subjekt, který má domicil na území třetího státu a samotný spor se nedotýká území členského státu EU.

Poslední otázka, jež zkoumala, zda může být odmítnuta aplikace Nařízení Brusel Ibis na základě vnitrostátního práva, se opět dotýkala samotné povahy článku 4 odst. 1 nařízení. I zde byla opět potvrzena jeho kogentní povaha, kdy ve chvíli, kdy jsou splněny podmínky pro aplikaci Nařízení Brusel Ibis, nemůže být tato aplikace odmítnuta na základě vnitrostátního práva vzhledem k aplikační přednosti unijního práva.

II.4 Závěr

Pravidlo pro určení obecné příslušnosti podle Nařízení Brusel Ibis je založeno ve své podstatě na jednoduchém principu, který může být při bližším pohledu zkomplikován několika dalšími faktory, které s ním souvisejí. Tato kapitola se zabírala těmito faktory a tím, jak se k nim ve své judikatuře postavil Soudní dvůr.

Jelikož dílčí odpovědi k jednotlivým otázkám, které jsme zde zkoumali, padly v závěrech k jednotlivým podkapitolám, můžeme zde obecně shrnout, že v rámci vnitrouijních záležitostí neexistuje v obecné rovině sporný pohled na aplikaci pravidla pro určení obecné příslušnosti – článek 4 má kogentní povahu.

Potíže vyvstanou až ve chvíli, kdy začneme řešit jednotlivé varianty ohledně obsahu pojmu „občanská a obchodní věc“ a pojmů, vztahů a řízení, které jsou z něj vyloučeny, kdy musíme rozlišovat povahu jednotlivých řízení.

Dalším sporným momentem se ukázal být vztah článku 4 Nařízení Brusel Ibis k situacím, kdy se nejedná o vnitrouijní záležitost a je dotčen třetí stát. Zde se Soudní dvůr také přiklonil k názoru, že článek 4 má kogentní povahu, i když tento názor vyvolal jistou polemiku a ne všichni s ním souhlasí.

II.5 Literatura

Monografie

- BRÖSTL, Jaroslav; DOBROVIČOVÁ, Gabriela; KANÁRIK, Imrich. *Teória práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 199 s. ISBN 978-80-7380-425-1.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law, Brussels I Regulation*. 2. vydání. Mnichov: sellier european law publishers GmbH, 2012. 999 s. ISBN 978-3-86653-889-4.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 334 s. ISBN 978-80-7400-504-6.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 448 s. ISBN 978-807478-016-5.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 401 s. ISBN 80-210-3054-2.

Kapitoly z monografie, články (i z elektronických databází), příspěvky

- BASSLER, William G. The Symbiotic Relationship between International Arbitration and National Courts. *Dispute Resolution International* [online]. 2013, roč. 7, č. 2. s.101-118. Dostupné z: [http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/disreint7 & div=19 & collection=journals & set_as_cursor=61 & men_tab=srchresults & terms=regulation|1215/2012 & type=matchall](http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/disreint7&div=19&collection=journals&set_as_cursor=61&men_tab=srchresults&terms=regulation|1215/2012&type=matchall)
- BOUGEN, Christopher. Time to Revisit Forum non Conveniens in The UK? Group Josi Reinsurance Co v Ugc. *Victoria University Wellington Law Review* [online]. 2001, roč. 33. s. 705-714. Dostupné z: [http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/vuwlr32 & div=42 & collection=journals & set_as_cursor=4 & men_tab=srchresults & terms=BOUGEN & type=matchall](http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/vuwlr32&div=42&collection=journals&set_as_cursor=4&men_tab=srchresults&terms=BOUGEN&type=matchall)

GIARDINA, Andrea. The European Court and The Brussels Convention on Jurisdiction and Judgments. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1978, roč. 27. s. 263-276. Dostupné z: [http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/incolq27 & div=17 & collection=journals & set_as_cursor=0 & men_tab=srchresults & terms=The|European|Court|and|The|Brussels|Convention|on|Jurisdiction|and|Judgments & type=matchall](http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/incolq27&div=17&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults&terms=The|European|Court|and|The|Brussels|Convention|on|Jurisdiction|and|Judgments&type=matchall)

SUREKHA, Rodrigo. The Restriction of the Power of the Courts to Stay Proceedings in Favour of More Appropriate International Courts: The Decision in *Owusu v Jackson*. *Southampton Student Law Review*. [online]. 2012. roč. 2. s. 59-64. Dostupné z: [http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/sthmpstul2 & div=23 & collection=journals & set_as_cursor=1 & men_tab=srchresults & terms=SUREKHA,|Rodrigo & type=matchall](http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/sthmpstul2&div=23&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults&terms=SUREKHA,|Rodrigo&type=matchall)

Judikatura

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 10. 1976. LTU Transportunternehmen GmbH & Co. KG vs. Eurocontrol. Věc 29/76.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 2. 1979. Henri Gourdain vs. Franz Nadler. Věc 133/78.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1979. Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel. Věc 143/78.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 3. 1980. Jacques de Cavel vs. Louise de Cavel. Věc 120/79.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 12. 1980. Netherlands State vs. Reinhold Rüffer. Věc 814/79.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 3. 1982. C. H. W. vs. G. J. H. Věc 25/81.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 7. 1991. Marc Rich & Co. AG vs. Societá Italiana Impianti PA. Věc 190/89.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 4. 1993. Volker Sonntag vs. Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann and Stefan Waidmann. Věc C-172/91.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 1997. Antonius van der Boogaard vs. Paula Laumen. Věc C-220/95.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 11. 1998. Van Uden Maritime BV, trading as Van Uden Africa Line vs. Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and others. Věc C-391/95.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2000. Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company. Věc C-412/00.

Rozsudek ze dne 14. 11. 2002. Gemeente Steenbergen vs. Luc Baten. Věc C-271/00.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 5. 2003. Préservatrice foinciére TIARD SA vs. Netherlands State. Věc C-266/01.

Rozsudek soudního dvora ze dne 15. 1. 2004. Freistaat Bayer vs. Jan Blijdenstein. Věc C-433-01.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 3. 2005. A. Owusu vs. N. B. Jackson, trading as „Villa Holidays Bal-Inn Villas“, and others. Věc C-281/02.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 2. 2009. Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA vs. West Tankers Inc. Věc C-185/07.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 4. 2012. FTEx SIA vs. Lietuvos Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“. Věc C-213/10.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 4. 2013. Land Berlin vs. Ellen Mirjam Sapir, Michael J Busse, Mirjam M Birgansky, Gideon Rumney, Benjamin Ben-Zadok, Hedda Brown. Věc C-645/11.

Rozsudek soudního dvora ze dne 19. 12. 2013. Corman-Collins SA vs. La Maison du Whisky SA. Věc C-9/12.

Právní předpisy

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009R0004&rid=1>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R1215&qid=1414246889623&from=CS>

III ALTERNATIVNÍ PŘÍSLUŠNOST — ALTERNATIVA ČI VÝCHODISKO?

Mgr. Mária Pastorková

III.1 Úvod

Tato kapitola je zaměřena na jedno z nejdůležitějších a nejvíce používaných ustanovení nového Nařízení Brusel Ibis.¹¹⁷ Během své existence vytvořil Soudní dvůr Evropské unie pestrou judikaturu směřující k interpretačnímu vyjasnění článku 7. Alternativní ustanovení se postupem času vyvíjelo. Na počátku mělo podobu užitou v článku 5 Bruselské úmluvy. Později bylo upraveno článkem 5 Nařízení Brusel I a reflektovalo legislativními změnami vývoj názoru na rozebírané ustanovení.

III.2 Vztah k obecné příslušnosti

Článek 7 představuje alternativu vůči základní příslušnosti upravené v článku 4. Žalobci je umožněn výběr sudiště. Může si vybrat mezi základním pravidlem - domicilem žalovaného - a alternativními pravidly, která upřednostňují určité propojení sudiště a sporu.¹¹⁸ Článek 7 postrádá bez existence článku 4 možnost aplikace. Článek 4 vytváří podmínku pro použití článku 7, a to domicil žalovaného v členském státě. Má-li žalovaný bydliště v nečlenském státě, článek 7 se nepoužije. Alternativa umožňuje žalobci upřednostnit jiná fóra uvedená v článku 7. Výběr je zcela v kompetenci žalobce, nikoli soudu. Pro účely aplikace článku 7 musí jeho ustanovení odkazovat na soud členského státu, jenž se liší od státu bydliště žalovaného.¹¹⁹

¹¹⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 89.

¹¹⁸ BOGDAN, Michael. *Concise introduction to EU private international law*. 2nd ed. Groningen: Europa Law Publishing, 2012. s. 43.

¹¹⁹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 112-113.

III.3 Vývoj článku 7 a jeho interpretační výzvy

Jak již bylo naznačeno výše, ustanovení prošlo během své existence určitým vývojem. Svou prvotní podobu našlo v článku 5 Bruselské úmluvy. Na rozdíl od současné úpravy obsahoval článek 5 příslušnost individuálních pracovních smluv. Oblast individuálních pracovních smluv byla později oddělena a vytvořila samostatné ustanovení v rámci Nařízení Brusel I i Nařízení Brusel Ibis.¹²⁰ Dalším ustanovením, které dnes v článku 7 již nenajdeme, jsou věci týkající se výživného. Úprava výživného byla přesunuta do nového nařízení Rady (ES) č. 4/2009 z 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti.

Článek 7 byl obohacen o nový odstavec 4, věnující se sporům o navrácení kulturního statku z titulu vlastnictví na základě směrnice 93/7/EHS.¹²¹ Soudní dvůr Evropské unie se při přijímání výkladových rozhodnutí k článku 7, resp. článku 5, setkával s několika interpretačními výzvami. Mezi nejproblematictější odstavce jednoznačně patří hned ten první, zabývající se soudní příslušností ve smluvní oblasti. Pojmy jako „smlouva“, „věci související se smlouvou“ a „závazek, o který se jedná“ vyžadovaly určité upřesnění. Další zajímavé otázky vytváří termín „místo plnění“, jakožto základní faktor určování sudiště, který se dále rozlišuje u kupních smluv na „místo dodání zboží“ a u smluv o poskytování služeb na „místo jejího poskytnutí“.¹²²

Druhý odstavec článku 7 není v interpretačních nejasnostech „o nic pozadu“. Hned při prvním náhledu na ustanovení se ukazuje jako klíčové definování deliktu, ať už omisivního nebo komisivního, a s ním související účinky škodné události. Následně navazuje pojmem „místo škodné události“, který

¹²⁰ Články 20-23 Nařízení Brusel I.

¹²¹ Směrnice Rady 93/7/EHS ze dne 15. března 1993 o navrácení kulturních statků neoprávněně vyvezených z území členského státu. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?ELX_SESSIONID=CtpnJLwMkBwBb5260Gy8Hmc9MZnB7vfLYwLx0Q8ZQvvnFv4wCnR4!-921735665?uri=CELEX:31993L0007

¹²² ANTON, Alexander Elder; BEAUMONT, Paul; MCELEAVY, E. Peter. *Private international law*. 3rd ed. Edinburgh: W. Green, 2011. s. 297-309.

se rozpadá na místo, kde se škodná událost stala, a místo, kde se škoda objevila. S postupujícím pokrokem techniky a příchodem internetu se delikttní oblast rozšiřuje a problémy s ním související mění interpretované pojmy.¹²³

Na závěr se článek 7 odst. 5 věnuje problematice sporů vyplývajících z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny.

Faktor, který je klíčový pro všechny pojmy a interpretační problémy s nimi spojené, je postoj, který vůči nim Soudní dvůr zaujal. Jako základní řešení se jeví použití buď autonomní interpretace, nebo naopak interpretace založené na vnitrostátním právu.¹²⁴ Tuto otázku musíme zodpovědět samostatně při každém odstavci a problematickém pojmu. Dalším určujícím faktorem, který nám pomůže pochopit stanovisko Soudního dvora, je použití restriktivní nebo extenzivní interpretace. Základním postojem je, že interpretace, jež vede k nepoužití základního pravidla- domicilu žalovaného, má být spíše restriktivní.¹²⁵ Zkoumání těchto dvou základních otázek, resp. klíčových oblastí pro interpretaci článku 7, je cílem této kapitoly.

III.4 Seznam rozhodnutí dle odstavců článku 7

III.4.1 Článek 7 odst. 1

Pojem smlouva:

- *C-38/81 Effer SpA vs. Hans-Joachim Kantner*
- *C-34/82 Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*
- *C-9/87 SPRL Arcado vs. SA Haviland*
- *C-26/91 Jakob Handte & Co. GmbH vs. Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA.*
- *C-391/95 Van Uden Maritime BV (Van Uden Africa Line) vs. Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and others.*
- *C-51/97 Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskanto or BV and the Master of the vessel „Abblasgracht V002“*

¹²³ ANTON, Alexander Elder; BEAUMONT, Paul; MCELEAVY, E. Peter. *Private international law*. 3rd ed. Edinburgh: W. Green, 2011. S. 309.

¹²⁴ BRIGGS, Adrian; REES, Peter. *Civil jurisdiction and judgments*. 5th ed. London: Informa, 2009. s. 30-31.

¹²⁵ Tamtéž. s. 31.

- *C-265/02 Frabuil SA vs. Assitalia SpA*
- *C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*
- *C-419/11 Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*
- *C-548/12 Marc Brogitter vs. Fabrication de Montres Normandes EURL and Karsten Fräjsdorf.*
- *C-519/12 OTP Bank Nyilvánosan Működő vs. Hochtief Solution*

Kupní smlouva vs. smlouva o poskytování služeb

- *C-533/07 Falco Privatstiftung and Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst*
- *C-381/08 Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl*
- *C-469/12 Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH vs. Olbrich Transport und Logistik GmbH*
- *C-9/12 Corman-Collins SA vs. La Maison du Whiskey SA*

Pojem „závazek, o němž se jedná“

- *C-14/76 A. De Bloos, SPRL vs. Société en commandite par actions Bouyer*
- *C-420/97 Leathertex Divisione Sintetici SpA vs. BodeTex BVBA*
- *C-256/00 Besix SA vs. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) a Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog)*

Pojem „místo plnění“.

a) Volba plnění

- *C-56/79 Siegfried Zelger vs. Sebastiano Salinitri*
- *C-106/95 Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*

b) Náhradní určení místa plnění

- *C-12/76 Industrie Tessili Italiana Como vs. Dunlop AG.*
- *C-56/79 Siegfried Zelger vs. Sebastiano Salinitri*
- *C-288/92 Custom Made Commercial Ltd vs. Stawa Metallbau GmbH*
- *C-440/97 GIE Groupe Concorde and others vs. the Master of the vessel „Subadivarno Panjan“ and others*

c) Místo dodání zboží, místo poskytování služeb

- *C-386/05 Color Drack GmbH vs. Lexx International Vertriebs GmbH*
- *C-204/08 Peter Rehder vs. Air Baltic Corporation*

- *C-381/08 Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl*
- *C-19/09 Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH vs. Silva Trade SA*
- *C-87/10 Electrosteel Europe SA vs. Edil Centro SpA*

III.4.2 Článek 7 odst. 2

Delikt aneb věc týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti

- *C-189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co., and others*
- *C-261/90 Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert and Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG*
- *C-51/97 Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*
- *C-334/00 Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA vs. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)*
- *C-167/00 Verein für Konsumenteninformation vs. Karl Heinz Henkel*
- *C-18/02 Danmarks Rederiforening, on behalf of DFDS Torline A/S vs. LO Landsorganisationen i Sverige, on behalf of SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation*
- *C-133/11 Folien Fischer AG and Fofitec AG vs. Ritrama SpA*
- *C-147/12 ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB vs. Frank Koot and Evergreen Investments BV*

Škodná událost – místo škodné události

- *C-21/76 Handelskwekerij G. J. Bier BV vs. Mines de potasse d'Alsace SA*
- *C-51/97 Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel «Alblasgracht V002»*
- *C-189/08 Zuid-Chemie BV vs. Filippo's Mineralenfabriek NV/SA*
- *C-147/12 ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB vs. Frank Koot and Evergreen Investments BV*
- *C-387/12 Hi Hotel HCF SARL vs. Uwe Spoering*
- *C-45/13 Andreas Kainz vs. Pantherwerke AG*

Distanční delikty v prostředí internetu, tištěných médií a práv duševního vlastnictví

- *C-68/93 Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd vs. Presse Alliance SA.*
- *C-509/09 eDate Advertising GmbH vs. X (C-509/09) and Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10).*
- *C-523/10 Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*
- *C-170/12 Peter Pinckney vs. KDG Mediatech AG*

Místo účinku škodné události

- *C-220/88 Dumex France SA and Tracoba SARL vs. Hessische Landesbank a jiní*
- *C-364/93 Antonio Marinari vs. Lloyds Bank plc and Zubaidi Trading Company*
- *C-168/02 Rudolf Kronhofer vs. Marianne Maier, Christian Möller, Wirich Hofinc, Zeki Karan*
- *C-228/11 Melzer vs. MF Global UK Ltd*
- *C-387/12 Hi Hotel HCF SARL vs. Uwe Spoering*

III.4.3 Článek 7 odst. 5

- *C-14/76 A. De Bloos, SPRL vs. Société en commandite par actions Bouyer*
- *C-33/78 Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG.*
- *C-139/80 Blanckaert & Willems PVBA vs. Luise Trost*
- *C-218/86 SAR Schotte GmbH vs. Parfums Rothschild SARL.*
- *C-439/93 Lloyd's Register of Shipping vs. Société Campenon Bernard*

III.5 Článek 7 odst. 1 – základ pro mezinárodní smlouvy

Při zkoumání alternativní příslušnosti uvedené v článku 7 odst. 1 se vynoří hned několik základních principů, které jsou často důležité i pro jiné části článku 7. Mezi ně patří zaměření na cíle a systematiku Bruselské úmluvy, resp. Nařízení Brusel I, důležitost právní jistoty a předvídatelnosti, které zároveň umožňují efektivní řešení sporů.¹²⁶ Dalším je hledání úzkého vztahu mezi daným sporem a soudem příslušným k rozhodování. Tato zásada je při použití článku 7 klíčová.

¹²⁶ BRIGGS, Adrian; REES, Peter. *Civil jurisdiction and judgments*. 5th ed. London: Informa, 2009. s. 33.

Ustanovení článku 7 odst. 1 prošlo určitým vývojem. Podoba článku 7 odst. 1 vychází z ustanovení článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, které bylo upraveno mimo jiné na základě judikaturních závěrů Soudního dvora. Doplnění o konkrétní určení místa plnění pro smluvní typy kupní smlouvy a smlouvy o provedení služeb pomohlo upřesnit určování příslušného soudu v nejrozšířenějších smluvních typech. Pro aplikaci článku 7 je hlavní ustanovení umístěno v písm. b), které je *lex specialis* k písmenu a).¹²⁷

Jak bylo shora uvedeno, článek 7 je jedním z nejpoužívanějších ustanovení o soudní příslušnosti, proto existuje i bohatá judikatura k jeho objasnění.¹²⁸ Při výkladu každého z daných pojmů si mohl Soudní dvůr vybrat z různých postojů, přiklonit se k autonomnímu nebo národnímu výkladu, interpretaci rozšířit nebo zúžit.¹²⁹ Problematickými se při výkladu staly pojmy jako „smlouva“, „věci související se smlouvou“, „místo plnění“, „smlouva o poskytování služeb“ nebo „rozlišení dodání zboží“ od „poskytování služeb“ a „místo dodání“. Na následujících stranách postupně podrobíme rozboru jednotlivé dostupné judikáty související s článkem 7 odst. 1 a na závěr zodpovíme otázku, jakým výkladovým směrem se Soudní dvůr v rámci své argumentace vydal.

Před samotným zkoumáním je důležité upozornit na změnu, jež nastala ve znění sledovaného ustanovení. Do starého Nařízení Brusel I bylo vloženo ustanovení článku 5 odst. 1 písm. b). Citované ustanovení zůstalo zachováno i v novém Nařízení Brusel Ibis v podobě článku 7 odst. 1 písm. b).¹³⁰

III.5.1 Pojem „smlouva“

Pro použití článku 7 odst. 1 písm. a) je skutečnost, zda předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, klíčovou otázkou. Toto ustanovení se použije podpůrně po vyloučení použití článku 7 odst. 1 písm. b).¹³¹

¹²⁷ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 119-120.

¹²⁸ BOGDAN, Michael. *Concise introduction to EU private international law*. 2nd ed. Groningen: Europa Law Publishing, 2012. s. 31.

¹²⁹ STONE, Peter. *EU private international law*. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010. s. 77.

¹³⁰ BRIGGS, Adrian; REES, Peter. *Civil jurisdiction and judgments*. 5th ed. London: Informa, 2009. s. 209-211.

¹³¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 226.

Zároveň je důležitým faktorem pro vymezení aplikace dalšího ustanovení, konkrétně článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis. Otázkou tedy zůstává, jakým způsobem Soudní dvůr přistoupil při svém rozhodování k interpretaci pojmu „smlouva“.

*C-38/81 Effer SpA vs. Hans-Joachim Kantner*¹³²

Právní věta: „Žalobce se může dovolávat příslušnosti soudu místa plnění v souladu s článkem 5 odst. 1¹³³ Bruselské úmluvy dokonce, i když existence samotné smlouvy, na které je založen žalobcův nárok, je mezi stranami sporná.“

Faktický stav: Společnost Effer SpA, se sídlem v Bologni, vyrábí jeřáby, které společnost Hykra distribuuje v Německu. Pro umožnění prodeje jeřábů v Německu bylo nutné zajistit soulad s již existujícími patentovými právy. Pro tento účel byl společností Hykra ustanoven německý patentový zástupce, pan Kantner. Společnost Hykra se později stala insolventní a nezaplatila panu Kantnerovi finanční odměnu za jeho služby. Pan Kantner podal žalobu proti společnosti Effer u německého soudu za účelem zaplacení požadované odměny. Mezi stranami sporu údajně neexistovala žádná smlouva a nebylo jasné, zda pan Kantner vystupoval svým jménem, nebo jménem společnosti Effer SpA. Podle společnosti Effer SpA nejsou německé soudy příslušné pro rozhodování daného sporu, protože mezi ní a panem Kantnerem neexistuje smluvní vztah. Německý soud následně přerušil řízení a obrátil se na Soudní dvůr s otázkou: „*Může se žalobce dovolávat příslušnosti soudů místa plnění v souladu s článkem 5 odst. 1 Bruselské úmluvy i v případě, kdy existence smlouvy, na které je nárok založen, je předmětem sporu mezi stranami?*“

Odůvodnění: Z důvodu nejednotnosti různých jazykových verzí Bruselské úmluvy se Soudní dvůr zaměřil na zkoumání účelu úmluvy a kontextu článku 5 odst. 1. Hlavním účelem Bruselské úmluvy je posílení právní jistoty, konkrétně omezení konkurence několika soudů členských států. Ze znění článku 5 odst. 1 vyplývá, že do příslušnosti soudu spadají otázky související s určením existence kontraktu. V opačném případě by byl ohrožen samotný účel Bruselské úmluvy. Situace, kdy by v případě neplatnosti smlouvy bylo

¹³² Rozsudek Soudního dvora ze 4. 3. 1982. Effer SpA vs. Hans-Joachim Kantner. Věc C-38/81.

¹³³ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

možné dovolat se jiného soudu, je nežádoucí. Soud, jenž má rozhodovat spory vzniklé ze smlouvy, může přezkoumávat i základní podmínky pro určení jeho příslušnosti. Mezi ně patří otázka existence nebo neexistence smlouvy.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr se při svém výkladu zaměřil na zkoumání účelu Bruselské úmluvy. Jedním z hlavních účelů je zajištění právní jistoty a určité přehlednosti při určování soudů. S tímto záměrem interpretoval článek 5 odst. 1 spíše extenzivně, protože v případě restriktivního výkladu by se zvýšila právní nejistota v důsledku zvýšení počtu příslušných soudů. Stanovisko SDEU se dalo očekávat, protože vytváření různých soudů pro různé oblasti související se smlouvou by bylo kontraproduktivní.

*C-34/82 Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*¹³⁴

Právní věta: „Závazky zaplatit určitou sumu peněz, založené na vztahu mezi sdružením a jeho členy, a to v smyslu plnění členských povinností, spadají pod pojem věci týkající se smlouvy tak, jak je uveden v článku 5 odst. 1¹³⁵ Bruselské úmluvy, bez rozdílu jestli povinnosti vyplývají ze samotného členství v asociaci nebo vychází z rozhodnutí vydaného daným sdružením.“

Pojem věc týkající se smlouvy v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, nemá být interpretován odkazem na národní právo jednoho nebo jiného dotčeného smluvního státu, ale má být považován za nezávislý pojem, který musí být, pro účely aplikace úmluvy a umožnění její plné účinnosti, interpretován v souladu se systémem a cíli úmluvy.“

Faktický stav: Sdružení společností, asociace založená dle belgického práva, zažalovala jednoho ze svých členů – německou stavební společnost Martin Peters Bauunternehmung GmbH (dále jen „Martin Peters“). Zakladatelská smlouva sdružení umožňovala vydávání rozhodnutí závazných pro jeho členy. Jedno z rozhodnutí se týkalo pravidel o veřejných zakázkách. Člen sdružení měl povinnost informovat sdružení v případě zájmu o určitou zakázku. V případě zájmu ze strany ostatních členů mělo být svoláno setkání. Společnost Martin Peters sdružení neinformovala, čímž

¹³⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 3. 1983. Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging. Věc C- 34/82.

¹³⁵ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

porušila svou povinnost. Sdružení podalo žalobu u belgického soudu a společnost Martin Peters podala námitku nedostatku příslušnosti belgického soudu. Belgický soud prvního stupně svou příslušnost založil na článku 5 odst. 1. Tvrdil, že daný spor vychází ze smlouvy, s čímž společnost Martin Peters samozřejmě nesouhlasila. Belgický soud podal dvě předběžné otázky:

„1. Použije se článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy na žaloby podané asociací-sdružením, založeným dle soukromého práva a mající právní subjektivitu, proti jednomu z jeho členů v případech vyplývajících z povinností souvisejících s placením peněžité částky a které mají základ ve vztahu mezi stranami vzhledem k členství jako vztahu vycházejícího ze vstupu žalovaného do asociace – sdružení jako člena na základě právní transakce, které byla k tomuto účelu uzavřena?

2. Existuje nějaký rozdíl v situaci, kdy povinnosti o které se jedná, vyplývají jednoduše z aktu stání se členem nebo z aktu souvisejícím s jedním nebo více rozhodnutí učiněných orgány sdružení?”

Odůvodnění: Soudní dvůr se zabýval otázkou, zda povinnost zaplacení sumy vyplývající z interního pravidla asociace, které bylo přijato jejím orgánem a je závazné pro její členy, spadá pod článek 5 odst. 1 - konkrétně, zda je podřaditelná pod pojem „věci týkající se smlouvy“. Daný pojem musí být interpretován na základě cílů a systematiky Bruselské úmluvy, přičemž nesmí být interpretován na základě národního práva určitého členského státu. Tímto způsobem se zabezpečí jednotnost a rovnost při její aplikaci. Jak již Soudní dvůr uvedl v rozhodnutí *C-3/78 Somafer vs. Saar-Ferngas*, tento pojem je nezávislý a musí být interpretován v souladu se systémem a cíli Bruselské úmluvy. Článek 5 umožňuje ve zvláštních případech speciální příslušnost, která vyjadřuje úzký vztah mezi sporem a soudem povoláním k rozhodování o sporu, co umožňuje efektivní průběh řízení. Použití místa plnění povinnosti v článku 5 odst. 1 vyjadřuje úzké spojení, na základě kterého by všechny spory, které mohou vzejít z plnění smluvní povinnosti, měly být předvedeny před stejný soud. Z tohoto pohledu členství v sdružení vytváří podobné spojení mezi členy, jaké existuje mezi stranami smlouvy.

Proto tyto povinnosti mohou být chápány jako smluvní pro účely použití článku 5 odst. 1. Soud, v jehož obvodu má sdružení sídlo, nejlépe rozumí dokumentům sdružení, jeho pravidlům, rozhodnutím a okolnostem vzniku sporu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr zvolil při výkladu pojmu „věci souvisejících se smlouvou“ autonomní výklad. Jiný postup by potlačoval základní cíle Bruselské úmluvy. Zároveň se přiklonil k extenzivnímu výkladu, kdy pod interpretovaný pojem zařadil i povinnosti člena sdružení vůči tomuto sdružení, nehledě na to, zda povinnosti vyplývají z členství nebo z rozhodnutí sdružení. Vztah člena a sdružení v konkrétním případě připodobňuje vztahu stran smlouvy.

*C-9/87 SPRL Arcado vs. SA Haviland*¹³⁶

Právní věta: „Pojem „věci související se smlouvou“ v článku 5 odst. 1¹³⁷ Bruselské úmluvy je nezávislý koncept, který, pro účel použití úmluvy, musí být interpretován zejména v souladu se systémem a cíli úmluvy v zájmu zajištění efektivnosti řízení.“

Soudní řízení související s neoprávněným vypovězením smlouvy o obchodním zastoupení a nároku na zaplacení provize na základě smlouvy spadají pod pojem „věci související se smlouvou“ uvedeným v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: Společnost Haviland SA, se sídlem ve Francii, uzavřela se společností Agecobel SA, se sídlem v Belgii, smlouvu o obchodním zastoupení. Na základě této smlouvy byla společnost Agecobel SA výhradním obchodním zástupcem. Jako obchodní zástupce mohla prodávat porcelánové výrobky společnosti Haviland SA v Lucembursku a Belgii. Společnost Haviland SA smlouvu vypověděla, v důsledku čehož společnost Agecobel SA podala žalobu u belgického soudu a požadovala náhradu škody za protiprávní vypovězení smlouvy. Společnost Haviland SA namítla, že belgický soud není příslušný. Dle jejího názoru byl nárok na požadovanou kompenzaci založen na kvazideliktu, který byl spáchán ve Francii – místo oznámení vypovězení smlouvy. Belgický soud *Court d'Appel* řízení přerušil a obrátil se na Soudní dvůr s otázkou: „*Jsou řízení související s neoprávněným vypovězením*

¹³⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 3. 1988. SPRL Arcado vs. SA Haviland. Věc C-9/87.

¹³⁷ 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

(nezávislé) smlouvy o obchodním zastoupení a zaplacení odměny vyplývající z takové smlouvy řízeními, jež spadají pod věci související se smlouvou ve znění článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy?”

Odůvodnění: Soudní dvůr v projednávaném případě zopakoval svou argumentaci v rozhodnutí *C-34/82 Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*. Pojem „věci souvisejících se smlouvou“ musí být interpretován nezávisle na národních právních řádech. Slouží jako kritérium k určování působnosti článku 5 odst. 1. Neexistuje žádná pochybnost o tom, že nárok na zaplacení provize vyplývající ze smlouvy o obchodním zastoupení je založen na dohodě a spadá pod „věci související se smlouvou“ ve znění článku 5 odst. 1. Stejný postup je při kvalifikaci nároku na náhradu škody za protiprávní vypovězení smlouvy, protože základ pro náhradu škody tvoří nesplnění smluvní povinnosti. Smluvní povaha práva obchodního zástupce na oznámení vypovězení je evidentní z článků 15 a 16 směrnice Rady ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců. Smluvní povahu podporuje taktéž článek 10 Římské úmluvy¹³⁸.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr opět potvrzuje autonomní interpretaci termínu „věci souvisejících se smlouvou“ a pokračuje ve výkladu, který podporuje trend nastolený dřívějším rozhodnutím. Zároveň, za pomoci jiných právních nástrojů, podřazuje pod posuzovaný pojem povinnosti vyplývající z neoprávněného vypovězení smlouvy o obchodním zastoupení. Výklad Soudního dvora není překvapující vzhledem k dřívějším rozhodnutím a ke spojitosti předmětu sporu se smlouvou. Základem podřazení sporu pod článek 5 odst. 1 je nesplnění smluvní povinnosti.

*C-26/91 Jakob Handte & Co. GmbH vs. Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA*¹³⁹

Právní věta: „Pojem „věci související se smlouvou“ v článku 5 odst. 1¹⁴⁰ Bruselské úmluvy, který musí být interpretován nezávisle, nezabrnjuje situace, ve kterých jedna

¹³⁸ Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazky z roku 1980.

¹³⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 6. 1992. *Jakob Handte & Co. GmbH vs. Traitements mécano-chimiques des surfaces SA*. Věc C-26/91.

¹⁴⁰ 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

strana dobrovolně nepřevzala závazek vůči straně druhé. Posilnění právní ochrany osob žalovaných v Evropském společenství vyžaduje, aby pravidla, které se odchylně od základního principu nastaveného v článku 2¹⁴¹ Bruselské úmluvy, byly interpretovány způsobem, který umožňuje přiměřeně informovanému žalovanému rozumně předpokládat, kde, mimo soud jeho bydliště, může být souzen. Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy se nepoužije na žalobu mezi kupujícím a výrobcem, který není prodejcem, v souvislosti s vadným zbožím nebo jeho nevhodností pro zamýšlený účel.“

Faktický stav: Společnost Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA (dál jen „TMCS“), se sídlem ve Francii, zakoupila od společnosti Bula et Fils dva stroje, které byly vyrobeny společností Jakob Handte & Co. GmbH, se sídlem v Německu. Společnost TMCS zažalovala společnost Bula et Fils, Handte Germany a Société Handte France u francouzského soudu a požadovala náhradu škody. Škoda údajně vznikla z důvodu nesouladu zařízení s hygienickými a bezpečnostními pravidly, čímž se stalo nevhodným pro původně zamýšlený účel. Francouzský soud *Cour de Cassation* následně podal předběžnou otázku: „*Použije se článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, který stanovuje speciální příslušnost ve věcech souvisejících se smlouvou, též na žalobu mezi dalším kupujícím a výrobcem, který není prodávajícím, jež souvisí s vadami zboží nebo s jeho nevhodností pro zamýšlený účel?*“

Odůvodnění: Pojem „věci související se smlouvou“ musí být interpretován nezávisle na národních právních řádech a v souladu se systémem a účelem Bruselské úmluvy. Pod pojem „věci související se smlouvou“ nespadá situace, kdy neexistuje svobodně převzatá povinnost jednou stranou vůči straně druhé. V případě, kdy kupující nakoupil zboží od meziprodejce a požaduje náhradu škody na výrobcu, je evidentní, že mezi kupujícím a výrobcem neexistuje žádný smluvní vztah, protože výrobce vůči kupujícímu dobrovolně nepřevzal žádnou smluvní povinnost. V případě řetězových smluv se mohou jednotlivé strany odlišovat, a tím se odlišují jejich smluvní povinnosti.

Vlastní hodnocení autorky: V daném případě soud potvrdil autonomní interpretaci pojmu „věci souvisejících se smlouvou“. Soudní dvůr zdůrazňuje, že v situaci, kdy je možné odchýlit se od článku 2 a přiklonit se k použití alternativní příslušnosti, musí být alternativní pravidlo interpretováno

¹⁴¹ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

způsobem, jímž zamezí nejasnostem, a strany sporu (zejména žalovaný) budou schopny předvídat sudiště. V této oblasti použil Soudní dvůr interpretaci dřívějšího *rozhodnutí C-34/82 Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*, kdy tento pojem definoval jako povinnost, dobrovolně převzatou jednou stranou vůči straně druhé. Toto pravidlo je jedním z klíčových pro použití článku 5 odst. 1. Proto se v situaci, kdy mezi kupujícím a výrobcem neexistuje dobrovolně převzatý závazek, článek 5 odst. 1 nepoužije. Kdyby tomu bylo naopak, výrobce by byl ve znevýhodněném postavení vůči kupujícímu.

*C-391/95 Van Uden Maritime BV (Van Uden Africa Line) vs. Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and others*¹⁴²

Právní věta: „Při správném výkladu článku 5 odst. 1¹⁴³ uvedeném v Bruselské úmluvě, je soud, který je příslušný na základě tohoto ustanovení, příslušným i k nařízení předběžného nebo ochranného opatření bez toho, aby jeho příslušnost podléhala dalším podmínkám. Jestli strany platně vyloučily příslušnost soudu ve sporu, a pro spor si určily arbitráž, může soud přistoupit k daným opatřením jen na základě článku 24¹⁴⁴ Bruselské úmluvy, protože není soudem příslušným k rozhodnutí merita věci.“

Další pokračování právní věty souvisí s článkem 24¹⁴⁵, který není předmětem této kapitoly.

Faktický stav: Společnost Van Uden Maritime BV, se sídlem v Holandsku, uzavřela smlouvu se společností Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line (dále jen „Deco-Line“), se sídlem v Německu. V ní se společnost Van Uden Maritime BV zavázala vytvořit nákladní prostor na své lodi pro zboží německé společnosti, přičemž společnost Deco-line se zavázala zaplatit nájemné. Dle společnosti Van Uden Maritime BV za pronájem prostor neplatila, a ta proto iniciovala arbitráž. Souběžně podala návrh na předběžné opatření u holandského soudu, protože společnost Deco-line nevyvíjela žádnou spolupráci při výběru rozhodců. Společnost Deco-line namítala,

¹⁴² Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 11. 1998. Van Uden Maritime BV (Van Uden Africa Line) vs. Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and others. Věc C-391/95.

¹⁴³ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

¹⁴⁴ Článek 35 Nařízení Brusel Ibis

¹⁴⁵ Článek 35 Nařízení Brusel Ibis.

že holandské soudy nemají příslušnost rozhodnout o předběžném opatření. Nizozemský soud přerušil řízení a podal osm předběžných otázek, které si Soudní dvůr přeformuloval následovně: „*Vznesené otázky se týkají soudní příslušnosti dle Bruselské úmluvy soudu projednávajícího návrhy na předběžné opatření. Národní soud si přeje vědět, jestli může být taková příslušnost stanovená na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy (otázky 1 až 3) anebo může být založena na základě článku 24 (otázky 4 až 8). V obou případech otázky národního soudu souvisejí s*

- *významem faktu, že daný spor je dle ustanovení smlouvy předmětem arbitráže*
- *dále, zda soudní příslušnost soudu rozhodujícího o návrhu o předběžném opatření je předmětem podmínky, že takové opatření musí být efektivní, anebo být schopné zakládat účinky ve státě tohoto soudu, konkrétně (což znamená), že tam musí být vykonatelné a zda je nutné, aby taková podmínka byla naplněna v čase podání návrhu a*
- *konečně významem faktu, že případ souvisí s nárokem na prozatímní zaplacení smluvního protiplnění.“*

Odůvodnění: Soud příslušný k rozhodování o meritu věci v souladu s články 2¹⁴⁶, 5¹⁴⁷ nebo 18¹⁴⁸ Bruselské úmluvy je příslušný k rozhodování o jakýchkoli předběžných nebo ochranných opatřeních, bez nutnosti splnění dalších podmínek. Článek 5 odst. 1 umožňuje žalobcovi žalovat i mimo místo bydliště žalovaného, na místě plnění povinnosti.

Argumentace se dále věnuje jinému článku Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr rozšířil příslušnost soudu na základě článku 5 odst. 1 na rozhodování o předběžných nebo ochranných opatřeních za situace, kdy strany tuto příslušnost nevyloučily - např. arbitrážní doložku. Soudní dvůr v rozebíraném rozhodnutí podpořil jednotnost v určení příslušného soudu, přičemž zbytečně nedochází k vytvoření kritérií pro dělení sporu na více soudišť. V daném případě strany do textu smlouvy začlenily rozhodčí doložku, jejímž prostřednictvím si pro způsob řešení jejich případných sporů zvolily arbitráž. Zvolení arbitráže je základním projevem svobody vůle ovlivnit způsob, jakým bude konflikt řešen. To následně

¹⁴⁶ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

¹⁴⁷ Článek 7 Nařízení Brusel Ibis.

¹⁴⁸ Článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

ovlivňuje možnost soudu rozhodovat o předběžných otázkách. Soudní dvůr zůstává důsledný ve vyloučení arbitráže z působnosti Bruselské úmluvy i za daných okolností.

C-51/97 Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“¹⁴⁹

Právní věta: „Žaloba, kterou se příjemce zboží, které našel zničené po ukončení přepravní operace na moři a na pevnině nebo jeho pojistitel, který vstoupil do jeho práv po jeho kompenzaci, domáhá náhrady škody za zboží, spoléhajíc se na konosament pokrývající námořní přepravu, ne proti osobě, která tento list vydala na svém hlavičkovém papíře, ale proti osobě, kterou žalobce považuje za skutečného námořního přepravce dle přepravní smlouvy, nespadá do působnosti „věcí souvisejících se smlouvou“ ve znění článku 5 odst. 1¹⁵⁰ Bruselské úmluvy, protože z existence konosamentu není možné dovodit dobrovolně uzavřený smluvní vztah mezi příjemcem a žalovaným.“

Faktický stav: Společnost Brambi Fruits, se sídlem ve Francii, přijímala zásilky hrušek dovážených z Austrálie do Evropy. Zboží bylo převáženo nejdříve po moři. V Austrálii byl vydán konosament na jméno společnosti RCC, se sídlem v Sydney. Ve skutečnosti náklad hrušek přepravovala společnost Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV, se sídlem v Nizozemí, která nebyla uvedena v konosamentu. Následně byly hrušky převáženy na pevnině až do města Rungis ve Francii. Zde následně společnost Brambi Fruits objevila zkažené hrušky, které se znehodnotily následkem pokazeného chladicího systému. Škodu vzniklou z vadného zboží proplatily společnosti Brambi Fruits pojišťovny, které vstoupily do jejich práv, následně zahájily soudní řízení s cílem nahrazení ztráty a zažalovaly RCC, společnost Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV a kapitána lodi Alblasgracht V002, který přepravoval hrušky po moři. Subjekty zažalovaly u francouzského soudu. Francouzský soud uznal svou příslušnost na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy vůči společnosti RCC, ale odmítl příslušnost i vůči dalším dvěma žalovaným, jelikož konosament se nevztahoval na celkovou

¹⁴⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 10. 1998. Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“. Věc C-51/97.

¹⁵⁰ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

přepřavu z Melbourne do Rungis, ani na přepřavu z Rotterdamu do Rungis. Podle něj je soud v Rotterdamu příslušný k řešení sporů vůči společnosti Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV a the Master of the vessel Alblasgracht V002 na základě článku 5 odst. 1, protože Rotterdam je místem plnění závazku a soudy v Amsterdamu a Sydney jsou příslušné dle článku 6. Odvolací soud tento rozsudek potvrdil, a proto se pojišťovny obrátily na kasační soud s námitkou, že v případě zbylých dvou společností sice nejde o smluvní závazek, ale měl by se stále aplikovat článek 5 odst. 3¹⁵¹. *Cour de cassation* podal tyto předběžné otázky: „1. Je žaloba, kterou se příjemce zboží, které bylo nalezeno poškozené po završení přepravné operace po moři a po pevnině, nebo kterou se jeho pojistitel, který vstoupil do jeho práv po jeho kompenzaci, snaží o náhradu utrpěné škody, spoléhajíc se na konosament pokrývající námořní přepravu, ne proti osobě která tento list vydala na svém hlavičkovém papíře, ale proti osobě, kterou žalobce považuje za skutečného námořního přepravce dle přepravní smlouvy a spadá taková žaloba, pro tento nebo jiný důvod, do působnosti věcí souvisejících se smlouvou ve znění článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy?

2. Jestli je předcházející otázka zodpovězena negativně, jde o věc související s delikttní nebo kvazidelikttní odpovědností ve znění článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy, nebo je vhodné obrátit se na princip uvedený v článku 2 Bruselské úmluvy, že soudní příslušnost mají soudy státu, na kterého území má žalovaný bydliště?

3. V případě, že věc bude chápána jako související s delikttní nebo kvazidelikttní odpovědností, může být místo, kde pouze příjemce po dokončení námořní přepravní operace a pak konečné pozemní přepravní operace zjistil, že jemu dovezené zboží bylo poškozeno, zakládá - a jestli ano, tak dle jakých podmínek - místo objevení škody, které dle rozhodnutí Soudního dvora ze dne 30. 11. 1976 v rozhodnutí C-21/76 *Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace* může být místem „kde došlo ke škodné události“ dle znění článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy?

4. Může být žalovaný s bydlištěm na území Smluvního státu souzen také v jiném smluvním státě, kterého soud projednává žalobu proti spolužalovanému, který nemá bydliště v žádném smluvním státě na tom základě, že spor je nedělitelný spíše než pouze vykazující spojení?“

¹⁵¹ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Odůvodnění: Soudní dvůr se při argumentaci odvolával na svá předchozí rozhodnutí *C-9/87 Arcado vs. Haviland* a *C-26/91 Handte vs. TMCS*, ve kterých pojem „věci souvisejících se smlouvou“ interpretoval autonomně. Daný termín nezahrnuje situace, kdy jedna strana dobrovolně nepřevzala závazek vůči druhé straně. Konosament byl vystaven na jméno společnosti RCC. Konosament nezakládá smluvní vztah mezi společnostmi Brambi Fruits a Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV a the Master of the vessel Alblasgracht V002.

Při argumentaci o použití článku 5 odst. 3 se soud odvolával na rozhodnutí *C-189/87 Kalfelis vs. Schröder*, ve kterém potvrdil autonomní interpretaci tohoto článku. Účelem žalobcovy žaloby je stanovení odpovědnosti přepravce za poškozené zboží. Jak je evidentní z předcházející argumentace, daná situace nespadá pod článek 5 odst. 1.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr pokračuje v autonomní interpretaci vykládaného pojmu a drží se vytvořené hranice mezi článkem 5 odst. 1 a článkem 5 odst. 3, kterou sám vytvořil, ačkoliv je relativně vágní. Dobrovolně přijatý závazek mezi stranami zakládá příslušnost soudu dle článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. V případě, kdy dle Soudního dvora daný přímý závazek neexistuje, není možné sledované ustanovení použít. Klíčovým v posuzování případu se stal konosament, jenž byl vystaven ve prospěch jiného než skutečného přepravce. Soud nepřistoupil k extenzivnímu výkladu, kdy by článek 5 odst. 1 dopadal i na třetí strany, jež se fakticky účastnily přepravy. Soudní dvůr odmítl aplikaci článku 5 odst. 1 a přiklonil se k použití jiného ustanovení – článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy.

*C-265/02 Frahuil SA vs. Assitalia SpA*¹⁵²

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 uvedený v Bruselské úmluvě, musí být interpretován následovně: pod pojem „věci souvisejících se smlouvou“ nespadá závazek, kdy ručitel zaplatil celní poplatky na základě ručení získaného speditérem, a vymáhá jejich zaplacení od majitele zboží, protože vstoupil do práv věřitele, když majitel, který nebyl stranou smlouvy o poskytnutí záruky, neschválí uzavření smlouvy.“

¹⁵² Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 2. 2004. *Frahuil SA vs. Assitalia SpA*. Věc C-265/02.

Faktický stav: Společnost Frahuil SA se sídlem ve Francii dovážela zboží z nečlenských zemí do Itálie. Podle jejího tvrzení dala pokyn společnosti Vegetoil k vykonání celních formalit a zaplatila jí předem sumu ve výši celních výdajů. Avšak Vegetoil tyto celní poplatky nezaplatila a využila práva odložit platbu, za které bylo třeba poskytnout záruku. Záruka byla poskytnuta na základě záruční smlouvy mezi Vegetoil a italskou společností Assitalia, přičemž tato společnost se za Vegetoil zaručila způsobem požadovaným italskými celními úřady. O uzavření záruční smlouvy nebyla společnost Frahuil nikterak informována. Assitalia následně zaplatila celní poplatky související s dovozem společnosti Frahuil. Společnost Assitalia zažalovala společnost Frahuil před římským soudem z důvodu náhrady nákladů, které zaplatila jako celní poplatky. Římský soud se považoval za příslušný a svou příslušnost založil na článku 5 odst. 1¹⁵³, a to konkrétně tak, že vycházel ze smlouvy o poskytnutí záruky, která byla platná, i když o ní dlužník nevěděl. Následně byla položena předběžná otázka: „*Má být článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy interpretován způsobem, jenž pod věci související se smlouvou podřazuje povinnost, kterou se ručitel, jenž zaplatil celní poplatky v rámci záruky získané speditérem, usiluje vynutit v právním řízení na základě subrogace práv celních autorit a dle regresu proti třetí straně - dlužníkovi, který je majitelem zboží a není spojen se smlouvou o záruce?*“

Odůvodnění: V tomto případě bylo nutné určit konkrétní existující vztahy mezi jednotlivými stranami. V případě aplikace článku 5 odst. 1 je důležitý pojem „věci související se smlouvou“, který se interpretuje autonomně, a proto nemůže odkazovat na rozdělení příslušné k některému z národních právních řádů (například *C-26/91 Handte vs. TMC.S*). Dalším důležitým principem je, že pojem věcí související se smlouvou nespadá na situace, kdy nebyl závazek jednou stranou dobrovolně převzat vůči druhé straně. Z tohoto pohledu je jasné, že Frahuil není stranou smlouvy o poskytnutí záruky, kterou převzala Assitalia, aby později zaplatila celní poplatky původně placené společností Vegetoil. Nicméně, jak vyplývá ze smlouvy mezi Vegetoil a Frahuil, Frahuil instruoval Vegetoil ve smyslu postarání se o celní formality, proto je na národním soudu rozhodnout, jaký je přesně vztah mezi Frahuil a Vegetoil, a zda tento vztah umožňoval postupovat způsobem, kterým společnost Vegetoil postupovala.

¹⁵³ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr potvrdil svou argumentaci, ve které zdůrazňuje dobrovolné převzetí závazku jednou stranou vůči druhé. Společnost Frahuil a společnost Vegetoil spojoval smluvní vztah, z kterého nevyplýval dobrovolně přijatý závazek mezi společnostmi Frahuil a Assitalia. Situace by se mohla změnit v případě, kdy by bylo ze strany společnosti Frahuil evidentní, že souhlasila s postupem společnosti Vegetoil nebo ho dopředu umožnila. Samotné faktické posouzení, jaký byl přesně obsah smlouvy mezi původními stranami a zda smlouva neumožňovala výše popsaný postup, je už na národním soudu. Soudní dvůr rozlišuje interpretaci pojmů Bruselské úmluvy, jejichž jednotnou aplikaci zajišťuje převážně autonomním výkladem, a faktické zjištění skutkového stavu národním soudem, jenž potom může ovlivnit použití článku 5 odst. 1.

*C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*¹⁵⁴

Právní veta: „Žaloba, kterou se spotřebitel domáhá určení podle právních předpisů smluvního státu, na jehož území má své bydliště, že společnost zásilkového prodeje se sídlem v jiném smluvním státě je povinna vydat cenu zdánlivě jím vybranou, má smluvní povahu ve smyslu článku 5 odst. 1¹⁵⁵ Bruselské úmluvy za podmínky, že jednak tato společnost za účelem přimět spotřebitele k uzavření smlouvy zaslala jmenovitě určenou zásilku, která mohla vyvolat dojem, že mu bude udělena cena, pokud zašle zpět „poukázku k vyplacení“ přiloženou k této zásilce, a že jednak uvedený spotřebitel přijme podmínky stanovené prodejcem a skutečně požádá o vyplacení slíbené výhry; naproti tomu, i když uvedená zásilka obsahuje kromě toho reklamní katalog výrobků této společnosti s formulářem „nezávazná zkušební objednávka“, dvojnásobně, že udělení ceny není závislé na objednávce zboží a že spotřebitel skutečně žádá takovou objednávku neučinil, nemá žádný vliv na výše uvedený výklad.“

Faktický stav: Paní Engler s bydlištěm v Rakousku obdržela od společnosti Janus Versand (zásilková společnost), založené dle německého práva, list, který obsahoval poukázku vzbuzující dojem výhry. Příjemce měl platební poukázku vyplnit, podepsat a zaslat na požadovanou adresu. Paní Engler tak učinila v domnění, že tyto kroky postačí k získání výhry. Společnost

¹⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 1. 2005. Petra Engler vs. Janus Versand GmbH. Věc C-27/02.

¹⁵⁵ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

Janus Versand výhru paní Engler nepředala. Paní Engler vůči společnosti podala u rakouského soudu žalobu, v níž požadovala vyplacení výhry. Dále požadovala náhradu škody z jiného nežli smluvního vztahu. Hlavní námitkou společnosti Janus Versand proti příslušnosti rakouských soudů bylo, že s paní Engler není ve smluvním vztahu, neslíbila jí žádnou cenu, přičemž zásilka pochází od jiné společnosti, konkrétně Handelskontor Janus GmbH. Rakouský soud považoval za klíčové, zda se v daném případě jedná o smluvní vztah, anebo žaloba vyplývá z nároku na náhradu škody z mimosmluvního vztahu, či zda se jedná o spotřebitelskou smlouvu dle článku 13.¹⁵⁶ Soud proto podal následující předběžnou otázku: „*S ohledem na Bruselskou úmluvu [...] představuje právo na žalobu udělené spotřebiteli článkem 5 zákona o ochraně spotřebitele [...], ve znění vyplývajícím z článku 1 odst. 2 rakouského zákona o smlouvách uzavřených na dálku [...], umožňující spotřebiteli domáhat se soudní cestou vůči podnikům zdanlivě vybrané ceny v případě, že tyto podniky zasílají (nebo zasílaly) určitému spotřebiteli slib udělení ceny nebo jiné podobné zprávy, jejichž formulace může (nebo mohla) svou povahou u spotřebitele vyvolat dojem, že vybral určitou cenu:*

- a) *nárok smluvní povahy ve smyslu článku 13 [prvního pododstavce] bodu 3, nebo*
- b) *nárok smluvní povahy ve smyslu článku 5 bodu 1, nebo*
- c) *nárok plynoucí z deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti ve smyslu článku 5 bodu 3,*

za předpokladu, že obvykle rozumný spotřebitel mohl podle zaslanych podkladů vycházet z toho, že je postačující požadovat částku uvedenou v tomto ustanovení vrácením přiložené poukázky ke vyplacení a že vyplacení ceny není závislé na objednání a dodání zboží podnikem slibujícím výhru, avšak současně za předpokladu, že spotřebitel obdržel s údajným slibem výhry katalog výrobků stejného podniku společně s formulářem o nezávazné objednávce?“

Odůvodnění: Článek 13 je zaměřen výslovně na spotřebitelské smlouvy, zatímco článek 5 odst. 1 upravuje smluvní věci obecně. Výhra ceny v konkrétním sporu nebyla podmíněná převzetím povinnosti spotřebitelem ani objednáním zboží, které společnost poskytuje. Proto není možné považovat danou žalobu za žalobu spadající pod článek 13 Bruselské úmluvy. Článek 5 se použije i v případech, kdy existují pochybnosti o existenci smlouvy

¹⁵⁶ Článek 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

(*C-38/81 Effer Spa vs. Kantner*), taktéž se nevyžaduje uzavření smlouvy (*C-334/00 Tacconi*). Dále Soudní dvůr považuje povinnosti člena sdružení založené na vztahu člena a sdružení za povinnosti vyplývající ze smlouvy (*C-34/82 Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*). Z tohoto pohledu je evidentní, že Soudní dvůr pojem vykládá extenzivně. Vždy je nutné determinovat povinnost, na základě které se určí místo plnění. Musí existovat závazek svobodně převzatý jednou stranu vůči druhé (*C-26/91 Handte vs. TMCs*). Zásilka zasláná adresátovi dobrovolně převzatý závazek představuje. Společnost s cílem podnitit u spotřebitele zájem o uzavření smlouvy zaslala list, který budil dojem výhry, a zároveň spotřebitel souhlasil s podmínkami stanovenými prodejcem a požádal o zaplacení slíbené výhry.

Vlastní hodnocení autorky: Pro zkoumání sporu se SDEU nejprve vypořádal s otázkou spotřebitelských smluv. Soudní dvůr klade důraz na svobodně přijatý závazek jedné strany vůči druhé a tuto definici vykládá spíše extenzivně. Žalovaný svou činností projevil zájem dobrovolně přijmout závazek za splnění určitých podmínek, které žalobkyně splnila.

*C-419/11 Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*¹⁵⁷

Právní věta: „*Článek 5 odst. 1 písm. a)*¹⁵⁸ *Nariženi Brusel I se pouzije pro urceni soudu prislušneho pro rozhodnuti o zalobe, kterou remitent vlastni smenky usazený v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, která má v den svého podpisu neúplnou podobu a později je doplněna remitentem, vůči směnečnému rukojmímu s bydlištěm v jiném členském státě.*“

Faktický stav: Česká společnost Feichter vystavila v Brně blankosměnku na řad České spořitelny. Směnka byla za společnost Feichter podepsána jejím jednatelem, panem G. Feichterem, který má bydliště v Rakousku. Pan Feichter směnku podepsal i jako fyzická osoba na líci s doložkou *per aval*. Tato směnky sloužila jako zajištění závazku mezi Českou spořitelnou a společností Feichter. Téhož dne byla mezi stranami uzavřena smlouva o vyplňovacím právu směnečném, na základě které Česká spořitelna doplnila

¹⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2013. Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter. Věc C-419/11.

¹⁵⁸ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nariženi Brusel Ibis.

do směnky údaje o výši směnečné sumy, o datu splatnosti a platebním místě. Směnka obsahovala bezpodmínečný slib společnosti Feichter zaplatit na řad České spořitelny v Praze v určitý den určitou sumu. Směnka nebyla v platebním místě v den splatnosti zaplacená, načež Česká spořitelna podala k soudu v Praze návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, v němž po osobě G. Feichter požadovala zaplacení 5 milionů Kč plus úroky a směneční odměnu. Pan G. Feichter namítal, že má bydliště v Rakousku, a proto je český soud nepřislušný. Český soud podal předběžné otázky: „1. *Lze pojem věcí týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, použitý v článku 15 odst. 1 Nařízení Brusel I, interpretovat tak, že zahrnuje i nároky z vlastní směnky, vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?*

2. *At' už je odpověď na první otázku kladná nebo záporná, lze pojem nároků ze smlouvy obsažený v článku 5 [bodu] 1 písm. a) Nařízení Brusel I vykládat takovým způsobem, že s ohledem výlučně na obsah směnečné listiny jako takové zahrnuje i nároky z vlastní směnky, vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?“*

Odůvodnění: V části svého rozhodnutí se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda je možné daný vztah chápat jako spotřebitelský ve smyslu úpravy Nařízení Brusel I. Dále se zabýval tím, zda je v dané věci možná aplikace článku 5 odst. 1 písm. a), protože v českém právu je směnka chápána jako abstraktní cenný papír. Směnečný rukojmí svým podpisem dobrovolně přijal postavení ručitele závazku výstavce směnky. Proto spadá právní vztah remitenta a směnečného rukojmího vlastní směnky, vydané v neúplné podobě a později doplněné, pod pojem nároky ze smlouvy. Dalším klíčovým pojmem je pojem místo, kde měl být závazek, o který se jedná, splněn. Pojem závazek odkazuje na závazek vyplývající ze smlouvy, jehož nesplnění je důvodem pro podání žaloby (např. *14/76 De Bloos vs. Bouyer* nebo *266/85 Shenavai vs. Kreisler*). Místo, kde má být závazek splněn, se určí v souladu s právem rozhodným, stanoveným dle norem mezinárodního práva soukromého státu

příslušného soudu (*C-12/76 Industrie tessili italiana vs. Dunlop AG*). Jestli právo rozhodné umožňuje stranám určit si místo plnění, je tato dohoda dostačující pro založení příslušnosti dle článku 5 odst. 1 písm. a).

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr kombinuje pravidla vydaná v minulých rozhodnutích. Opět přistupuje k extenzivnímu výkladu, kdy vztah remitenta a směnečného rukojmího vlastní směnky podřazuje pod článek 5 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I. Klíčovým se stává dobrovolně přijatý závazek jedné strany vůči druhé. I vztah, jehož předmětem je zajištění směnky, vykazuje dle Soudního dvora znaky závazku. Směnečný rukojmí na sebe dobrovolně převzal povinnost vyplývající ze směnky. I když Soudní dvůr postupoval při své interpretaci extenzivně, je možné s jeho postupem souhlasit. Dalším krokem je určení místa, kde měl být závazek splněn. Strany si místo plnění mohou stanovit. Pro účely založení soudní příslušnosti musí ujednané místo vykazovat určitý skutečný vztah se smluvním vztahem. Směnka určené místo obsahovala. Se stanoviskem Soudního dvora lze jen souhlasit, protože respektuje autonomii vůle stran při určování místa plnění.

*C-548/12 Marc Brogssitter vs. Fabrication de Montres Normandes EURL and Karsten Fräßdorf*¹⁵⁹

Právní věta: „Žaloby na určení občanskoprávní odpovědnosti, jakou je žaloba ve věci v původním řízení, kterou je nutno podle vnitrostátního práva považovat za deliktní, musí být nicméně považována za žalobu patřící mezi případy, kdy „předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. a)¹⁶⁰ Nařízení Brusel I pokud lze vytýkané jednání považovat za porušení smluvních povinností, jež mohou být určeny s přiblížením k předmětu smlouvy.“

Faktický stav: Pan Brogssitter, obchodník s luxusními hodinkami, uzavřel s panem Fräßdorfem, s bydlištěm ve Francii, smlouvu o vytvoření hodinového strojku pro hodinky určené na prodej. Pan Fräßdorf vykonává svou činnost v rámci společnosti Fabrication de Montres, ve které je jediným společníkem a jednatelem. Pan Fräßdorf následně vytvořil hodinové strojky, které představil na veletrhu a uvedl na trh pod svým jménem. Pan Brogssitter

¹⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 3. 2014. *Marc Brogssitter vs. Fabrication de Montres Normandes EURL a Karsten Fräßdorf*. Věc C-548/12.

¹⁶⁰ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

obvinil pana Fräßdorfa z porušení smlouvy, protože na základě jejího ustanovení měl vytvářet hodinky jen na účet pana Brogsittera. Žalobu proti panu Fräßdorfovi podal u německého soudu za účelem ukončení protiprávní činnosti a náhrady škody. Žalovaný namítal nedostatek příslušnosti německého soudu; dle jeho názoru byly příslušné soudy francouzské. Německý soud podal předběžnou otázku: „*Má být článek 5 bod 1 Nařízení Brusel I vykládán v tom smyslu, že žalobce, který tvrdí, že byl poškozen [nekalosoutěžním] jednáním svého smluvního partnera usazeného v jiném členském státě, které je nutno podle německého práva považovat za deliktní, uplatňuje proti tomuto partnerovi rovněž nároky ze smlouvy, a to i tehdy, když se ve své žalobě opírá o právní základ vycházející z deliktní občansko-právní odpovědnosti?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr se zabýval problematikami mimosmluvní odpovědnosti a nekalé soutěže. Klíčovým pro rozhodnutí se stalo rozlišení prvního a druhého odstavce článku 5 Nařízení Brusel I. Pojmy v daných odstavcích se musí vykládat samostatně, s ohledem na systém a cíle Nařízení Brusel I. Protože nařízení přejalo výkladová pravidla ustanovená v judikatuře k Bruselské úmluvě, Soudní dvůr se odvolává na svá minulá rozhodnutí. Je potřebné zkoumat, zda je závazek bez ohledu na vnitrostátní kvalifikaci smluvní povahy (*C-167/00 Henkel*). Jakákoliv žaloba, jež se netýká „smluvních věcí“ spadá pod článek 5 odst. 3¹⁶¹ (*C-189/87 Kalfelis vs. Schröder*). Jestli je možné toto jednání považovat za nedodržení smluvních povinností, které mohou být určeny s ohledem na předmět smlouvy, spadají žaloby na určení odpovědnosti pod článek 5 odst. 1 písm. a).

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr zdůraznil, že pojmy stanovené článkem 5 odst. 1 a 3, musí být vykládány samostatně. Zároveň se přikláněl k extenzivní interpretaci, protože lakonicky řečeno, pod článek 5 odst. 3 spadají všechny žaloby určující zodpovědnost, které nejsou pokryty prvním odstavcem. Činnost pana Fraßdorfa vyhodnotil Soudní dvůr jako porušení smluvní povinnosti, kdy z dohody s panem Brogsitterem vyplýval i závazek nekonat-nevyrábět hodinky pro kohokoliv jiného. I když pan Fraßdorf nové hodinky vyráběl pro sebe, svůj prospěch a ne pro třetí stranu, porušil svým

¹⁶¹ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

jednáním smluvní povinnost. Daná interpretace se může jevit jako extenzivní, Soudní dvůr jen dále pokračoval ve svém postoji poměrně širokého dopadu článku 5 odst. 1.

*C-519/12 OTP Bank Nyilvánosan Működő vs. Hochtief Solution*¹⁶²

Rozhodnutí nebylo v době zpracování publikace přístupné v jiných jazycích mimo jazyků, ve kterém probíhalo řízení. Autorka se proto nemohla relevantně vyjádřit k výslednému rozhodnutí.

Výrok rozhodnutí uveden v Úředním věstníku Evropské unie č. 46:

„Spor, jako je spor v původním řízení, v němž vnitrostátní právo ukládá osobě odpovědnost za dluhy společnosti, kterou kontroluje, pokud uvedená osoba nesplnila oznamovací povinnosti plynoucí z převzetí kontroly nad uvedenou společností, nelze považovat za „smlouvu“ ve smyslu článku 5 odst. 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I.“¹⁶³

III.5.2 Kupní smlouva vs. smlouva o poskytování služeb

Vývoj ustanovení článku 7 je v historii Bruselské úmluvy a starého Nařízení Brusel I nejviditelnější právě při rozlišování kupní smlouvy a smlouvy o poskytování služeb. Oproti úpravě Bruselské úmluvy bylo Nařízení Brusel I doplněno o písm. b), jež specifikuje způsob určení příslušného soudu dle místa dodání zboží pro kupní smlouvu a místa poskytnutí služeb pro smlouvu o poskytování služeb. Stalo se tak na základě zjištění, že právě tyto smluvní typy jsou v oblasti mezinárodních smluvních vztahů užívány nejčastěji.¹⁶⁴ V praxi však není vždy jednoduché rozlišit, zda se jedná o smlouvu o koupi zboží nebo o poskytování služeb.¹⁶⁵ I k této problematice se musel Soudní dvůr vyjádřit ve svých rozhodnutích.

*C-533/07 Falco Privatstiftung and Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst*¹⁶⁶

¹⁶² Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 10. 2013. OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság vs. Hochtief Solution AG. Věc C-519/12.

¹⁶³ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

¹⁶⁴ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 120.

¹⁶⁵ BRIGGS, Adrian. *The conflict of laws*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013. s. 85.

¹⁶⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 23. 4. 2009. Falco Privatstiftung and Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst. Věc C-533/07.

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b) druhou odrážku Nařízení Brusel I,¹⁶⁷ je nutno vykládat v tom smyslu, že smlouva, kterou majitel práva duševního vlastnictví za úplaty poskytne svému smluvnímu partnerovi oprávnění k výkonu tohoto práva, není smlouvou o poskytování služeb ve smyslu tohoto ustanovení.“

Faktický stav: Společnost Falco Privatstiftung (Rakousko) spolu s panem T. Rabitschem (Rakousko) poskytli panu G. Weller-Lindhorst, s bydlištěm v Německu, na základě smlouvy právo uvádět na trh videonahrávky koncertu v Rakousku, Německu a Švýcarsku. Pan Weller uváděl na trh zvukovou nahrávku tohoto koncertu bez smluvního základu. Společnost Falco Privatstiftung a pan Rabitsch zažalovali Wellera u rakouského soudu. Ve své žalobě se domáhali zaplacení poplatku na základě známé hodnoty uskutečněných prodejů videonahrávek koncertu, dále uložit žalované povinnost ocenit celkovou výši uskutečněných prodejů videonahrávek a zvukových nahrávek a zaplatit z toho dodatečný poplatek. Své nároky opírají v případě videonahrávek o znění smlouvy a v případě zvukových nahrávek o zásah do autorských práv. Žalovaný namítal nepříslušnost soudu pro rozhodování o sporu. Problematickým se stalo nejen určení, zda situace, kdy majitel duševního práva poskytne za úplaty smluvnímu partnerovi právo vykonávat, je možno kvalifikovat jako poskytování služeb ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. b), ale rovněž určení místa poskytnutí plnění uvedené služby, a zda příslušný soud může souhrnně rozhodovat o poplatcích týkajících se výkonu dotčených autorských práv v jiném členském nebo třetím státu. Soud následně podal předběžné otázky: „1. Je smlouva, kterou majitel práva duševního vlastnictví poskytne svému smluvnímu partnerovi oprávnění k výkonu tohoto práva (licenční smlouva), smlouvou o poskytování služeb ve smyslu článku 5 bodu 1 písm. b) Nařízení Brusel I?

2. V případě kladné odpovědi na první otázku:

a) Je služba poskytována na každém místě v členském státě, na kterém je podle smlouvy povolen výkon práva a kde k němu také skutečně dochází?

b) Nebo je služba poskytována v bydlišti, resp. místě hlavní správy, poskytovatele licence?

¹⁶⁷ Článek 7 odst. 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel Ibis.

c) Je v případě kladné odpovědi na druhou otázku písm. a) nebo na druhou otázku písm. b) příslušný soud oprávněn rovněž rozhodovat o poplatcích, které vyplývají z výkonu práva v jiném členském státě nebo ve třetím státě?

3. V případě záporné odpovědi na první otázku nebo na druhou otázku písm. a), jakož i na druhou otázku písm. b): je nutno příslušnost pro zaplacení licenčního poplatku podle článku 5 bodu 1 písm. a) a c) Nařízení Brusel I nadále posuzovat podle zásad, které vyplývají ze judikatury Soudního dvora k článku 5 bodu 1 Bruselské úmluvy?“

Odůvodnění: Pro účely určení, zda je výše zmíněné smluvní poskytnutí práva duševního vlastnictví zařaditelné pod pojem poskytování služby, je potřebné se podívat na cíle, vývoj a systematiku Nařízení Brusel I, kterými se rozumí posílení právní jistoty a předvídatelnosti. K tomu účelu je ustanovení podrobováno autonomnímu výkladu. Pojem „poskytování služeb“ znamená přinejmenším to, že strana služby poskytuje, vykonává určitou činnost za úplatou. Smlouva, na základě které majitel práva duševního vlastnictví za úplatu poskytne svému partnerovi oprávnění k jeho výkonu, takovou činnost nezahrnuje. Majitel poskytovaného práva se zavazuje jenom k tomu, že nezpochybní výkon práva. Neposkytuje žádné plnění a zavazuje se pouze k přenechání práva k volnému užívání. Dále je nicméně možné použití článku 5 odst. 1 písm. a).

Vlastní hodnocení autorky: SDEU přistoupil k restriktivnímu výkladu, kdy vyloučil ze smluv o poskytování služeb žaloby, na základě kterých jedna strana nemá poskytnout druhé straně žádné plnění. Klíčovým se v rozhodnutí stalo charakterizování, jaké znaky má smlouva o poskytování služeb naplňovat. S odůvodněním, že jedna strana poskytuje službu, když vykonává určitou činnost za úplatu, se lze jen ztotožnit. Smlouva, z jejíhož titulu jedna strana dává druhé straně souhlas k výkonu práva, opravdu znaky poskytování služeb neobsahuje. Poskytnutí souhlasu nevyžaduje od strany žádnou další činnost. Proto se v daném případě nepoužije článek 5 odst. 1 b) druhá zářezka. Soudní dvůr zde správně přistoupil k restriktivnímu výkladu, kterým nevyloučil celou aplikaci článku 5, ale jen jeho části. Žalobce i nadále může využít možnosti aplikovat článek 5 odst. 1 písm. a).

C-381/08 Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl¹⁶⁸

Právní věta: „Smlouvy, jejichž předmětem je dodání zboží, které má být vyrobeno nebo zhotoveno, musí být kvalifikovány jako „smlouvy o prodeji zboží“ ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. b) první odrážky Nařízení Brusel I,¹⁶⁹ i když kupující stanovil určité požadavky ohledně porřízení, zpracování a dodání zboží, aniž by poskytl materiály pro jeho výrobu nebo zhotovení, a dodavatel je odpovědný za kvalitu a soulad zboží se smlouvou.

Článek 5 odst. 1 písm. b) první odrážka Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v případě zásilkového prodeje musí být místo, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, určeno na základě ustanovení této smlouvy. Pokud nelze místo dodání určit na tomto základě bez odkazu na hmotné právo použitelné na smlouvu, je tímto místem místo fyzického předání zboží, na základě něhož kupující nabyl nebo měl nabýt oprávnění skutečně s tímto zbožím nakládat v konečném místě určení prodeje.“

Faktický stav: Společnost KeySafety Systems Srl (dále jen „KeySafety“), se sídlem v Itálii, je dodavatelem airbagů. Se společností Car Trim GmbH (dále jen „Car Trim“), se sídlem v Německu, uzavřela několik smluv o dodání součástí, které pro výrobu airbagů potřebovala. Společnost KeySafety smlouvy vypověděla, ale společnost Car Trim se domnívala, že část z nich byla ještě nějakou dobu platná, a proto požadovala náhradu škody u německého soudu. Ten se nacházel v místě výroby daných součástí. Tento soud prohlásil svou nepřislušnost pro rozhodování sporu. Spor vyvrcholil tím, že soud *Bundesgerichtshof* položil Soudnímu dvoru předběžné otázky: „1. Musí být článek 5 bod 1 písm. b) Nařízení Brusel I vykládán v tom smyslu, že smlouvy o dodání zboží, které má být vyrobeno nebo zhotoveno musí být kvalifikovány jako prodej zboží (první odrážka), nikoliv jako poskytování služeb (druhá odrážka), i když kupující stanovil určité požadavky ohledně porřízení, zpracování a dodání tohoto zboží, zejména pokud jde o záruku kvality výroby, spolehlivost dodání a řádné administrativní vyřízení zakázky? Jaká kritéria jsou pro toto rozlišení rozhodná?

2. Pokud jde o prodej zboží, musí být místo, na něž bylo nebo mělo být zboží podle smlouvy dodáno, u zásilkového prodeje určeno podle místa fyzického předání kupujícímu nebo podle místa, na němž je zboží předáno prvnímu dopravci za účelem zaslání kupujícímu?“

¹⁶⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 2. 2010. Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl. Věc C-381/08.

¹⁶⁹ Článek 7 odst. 1 písm. b) první odrážka Nařízení Brusel Ibis.

Odůvodnění: Je vhodné upozornit, že znění článku 5 odst. 1 písm. b) neobsahuje definici dvou druhů smluv: smlouvy o prodeji zboží a smlouvy o poskytování služeb. Pro použití ustanovení je potřebné vycházet ze závazku charakteristického pro smlouvy. Smlouva, pro kterou je charakteristické dodání zboží, se kvalifikuje jako smlouva o prodeji zboží dle článku 5 odst. 1 písm. b) první zarážky. Obdobná úvaha se použije i pro případ poskytování služeb. Soudní dvůr se při své argumentaci odvolal na jiné právní nástroje jako například článek 1 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží nebo Úmluvu OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980 (dále jen „CISG“). Z těchto uvedených dokumentů vyplývá, že za kupní smlouvy se považují i smlouvy, na základě kterých se má zboží vyrobit, mimo případy, kdy objednavatel dodá většinu nebo podstatnou část materiálu. Dalším důležitým bodem je odpovědnost dodavatele. V případě, že je dodavatel odpovědný za kvalitu i soulad s dohodnutou smlouvou, pravděpodobně půjde o prodej zboží. Jestli je prodávající odpovědný jenom za vykonání činnosti dle pokynů zadavatele, bude se jednat o poskytování služeb. Při určování místa dodání je nejprve důležité zkoumat smluvní ustanovení. Jestli smlouva neobsahuje žádné ustanovení, které by bez odkazu na použitelné hmotné právo ukazovalo na dohodu stran o místě dodání, může být místem dodání místo fyzického předání zboží kupujícímu nebo místo předání zboží prvním dopravci za účelem předání kupujícímu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr se při svém rozlišování smluv o prodeji zboží a smluv o poskytování služeb inspiroval i jinými mezinárodními právními prameny a stanovil určité styčné body pro autonomní interpretaci těchto termínů. Interpretace se zaměřuje na zkoumání činnosti objednavatele a jeho součinnosti s vyhotovitelem. Soudní dvůr dodržuje určitý mezinárodní standard vytvoření už CISG, kdy objednavatel může poskytnout informace a požadavky ohledně výroby zboží, aniž by poskytl materiál na výrobu. Dále podporuje zásadu autonomie vůle stran, kdy umožňuje stranám, aby si místo dodání určily ve smlouvě. Až v případě, kdy

tak strany neučinily, vytváří podpůrné pravidlo. Soud pokračuje ve své autonomní interpretaci, kdy odlišuje smlouvy o poskytování služeb a smlouvy o prodeji zboží. Ustanovení interpretoval ve prospěch smlouvy o prodeji zboží spíše extenzivně, s odkazem na mezinárodní právní zdroje.

*C-469/12 Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH vs. Olbrich Transport und Logistik GmbH*¹⁷⁰

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b) druhá odrážka¹⁷¹ Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že taková smlouva o skladování zboží, jako je smlouva, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, je „smlouvou o poskytování služeb“ ve smyslu tohoto ustanovení.“

Faktický stav: Společnost Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH (dále jen „Krejci“), se sídlem v Rakousku, uskladnila zboží společnosti Olbrich Transport und Logistik GmbH (dále jen „Olbrich“), která byla založena na základě německého práva. Později společnost Krejci požadovala zaplacení odměny za uskladnění a podala žalobu u rakouského soudu. Vídeňský soud svou příslušnost odmítl, a to na základě článku 5 odst. 1, podle něhož má být příslušný soud, v jehož obvodu se nachází místo plnění sporného hlavního závazku. Tento hlavní závazek pozůstává z platby za uskladnění, která představuje peněžitý dluh odpovídající nároku. Peněžitý dluh je dle rakouského práva splatný v místě bydliště dlužníka, které se nachází v Německu. Žalobkyně namítá, že daná smlouva o uskladnění je smlouva o poskytování služeb, která spadá pod článek 5 odst. 1 písm. b) a zde je místem plnění místo, kde je služba poskytnuta. Rakouský soud následně podal předběžnou otázku: „Je smlouva o skladování zboží smlouvou o poskytování služeb ve smyslu článku 5 [bodů] 1 písm. b) Nařízení Brusel I?“

Odůvodnění: Soudní dvůr rozhodoval usnesením na základě článku 99 jednacího řádu Soudního dvora. Pokud lze odpověď na předběžnou otázku jasně vyvodit z judikatury nebo odpověď na otázku nevyvolává žádné pochybnosti, může vydat pouze usnesení. Otázkou je, zda smlouvu o uskladnění lze podřadit pod pojem smlouva o poskytování služeb. S odkazem na svou

¹⁷⁰ Usnesení Soudního dvora ze dne 14. 11. 2013. Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH vs. Olbrich Transport und Logistik GmbH. Věc C-469/12.

¹⁷¹ Článek 7 odst. 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel Ibis.

minulou judikaturu potvrzuje, že daná situace spadá pod článek 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I (např. *C-533/07 Falco Privatstiftung and Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhors*), kde musí přinejmenším strana poskytovat určitou činnost za odměnu. Uskladnění zboží na účet druhé strany implikuje činnost založenou přinejmenším v přijetí zboží, uchování na bezpečném místě a jeho poskytnutí druhé straně v náležitém stavu. Posouzení, zda se jedná pouze o pronájem prostor, přísluší vnitrostátnímu soudu. Podle informací, které má Soudní dvůr, se pouze o poskytnutí prostor nejedná.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr ve svém usnesení pouze zkonstatoval závěry svých předchozích rozhodnutí, ve kterých je zásadní poskytnutí určité činnosti za odměnu. Posouzení faktické situace sporu už přináležejí národnímu soudu. Žalobce poskytl žalovanému službu, poskytl mu prostory pro uskladnění. Uskladnění v sobě implikuje činnosti, jež charakterizují smlouvu o poskytování služeb. Soudní dvůr se v autonomní interpretaci nevychýlil ze své obvyklé dráhy a pravidlo vykonávání činnosti aplikuje i zde.

*C-9/12 Corman-Collins SA vs. La Maison du Whisky SA*¹⁷²

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b)¹⁷³ Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že pravidlo pro určení příslušnosti stanovené v druhé odrážce tohoto ustanovení pro spory týkající se smluv o poskytování služeb se použije v případě soudní žaloby, kterou žalobce se sídlem v některém členském státě uplatňuje proti žalovanému, který má sídlo v jiném členském státě, nároky plynoucí ze smlouvy o autorizovaném prodeji, což vyžaduje, aby smlouva, která váže smluvní strany, obsahovala zvláštní ustanovení ohledně distribuce zboží, které prodává poskytovatel oprávnění k prodeji, autorizovaným prodejcem. Je na vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda tomu tak je ve sporu, který mu byl předložen.“

Faktický stav: Dvě společnosti mezi sebou uzavřely smlouvu o výhradním prodeji, na základě které společnost Corman-Collins kupovala od společnosti LA Maison du Whisky SA whisky. Po 10 letech jedna strana tento vztah ukončila a výhradní distribuci svěřila jiným společnostem. Společnost Corman-Collins SA se domáhala zaplacení odstupného a náhradu škody.

¹⁷² Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 12. 2013. *Corman-Collins SA vs. La Maison du Whisky SA*. Věc C-9/12.

¹⁷³ Článek 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

V řízení byly podány tyto předběžné otázky: „1. Je třeba článek 2 Nařízení Brusel I, případně ve spojení s článkem 5 odst. 1 písm. a) nebo b), vykládat v tom smyslu, že brání takovému pravidlu pro určení příslušnosti, jako je pravidlo obsažené v článku 4 belgického zákona ze dne 27. července 1961, které upravuje příslušnost belgických soudů v případě, že autorizovaný prodejce má sídlo na belgickém území a smlouva o autorizovaném prodeji má zcela nebo zčásti účinky na tomto území, a to nezávisle na místě sídla poskytovatele oprávnění k prodeji, je-li tento poskytovatel žalovaným?

2. Je třeba článek 5 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I vykládat v tom smyslu, že se použije na smlouvu o autorizovaném prodeji zboží, na základě které jeden účastník kupuje zboží od druhého účastníka, aby je prodával na území jiného členského státu?

3. V případě záporné odpovědi na tuto otázku, je třeba článek 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I vykládat v tom smyslu, že se vztahuje na takovou smlouvu o autorizovaném prodeji, jako je smlouva mezi účastníky řízení?

4. V případě záporné odpovědi na předchozí dvě otázky, je v případě ukončení smlouvy o autorizovaném prodeji sporným závazkem závazek prodávajícího-poskytovatele oprávnění k prodeji, nebo závazek kupujícího-autorizovaného prodejce?“

Odůvodnění: V daném sporu bylo potřebné určit, ve kterých případech se jedná o smlouvu o prodeji zboží a kdy o smlouvu o poskytování služeb. Vystává problém, na základě čeho je možné tyto smlouvy odlišit a určit. Pro určení, zda jde o smlouvu o prodeji zboží, je nutné určení obsahu smlouvy o výhradním prodeji. Tato smlouva není v právu EU upravena. Důležité je zkoumání účelu smlouvy, kterým je zabezpečení distribuce zboží. Smlouva má podobu rámcové smlouvy. Protože vyžaduje uskutečňování pozitivních kroků a je zde poskytnutí odměny za vykonanou činnost, jde o smlouvu o poskytování služeb.

Vlastní hodnocení autorky: Pojmy uvedené v Nařízení Brusel I se zásadně musí vykládat samostatně. Při kvalifikaci smlouvy je potřebné vycházet ze závazku charakteristického pro danou smlouvu. Smlouva o poskytování služeb vyžaduje uskutečnění určitých pozitivních kroků a poskytnutí odměny za činnost. Soudní dvůr zde zpřesňuje svou definici smlouvy o poskytování služeb jako smlouvy o vykonávání činnosti. Strana, jež službu poskytuje, se musí zavázat k uskutečnění určitých pozitivních kroků, za které dostane odměnu. V daném sporu bylo možné smlouvu o distribuci podřadit pod

smlouvu o poskytování služeb. Soudní dvůr pokračuje ve své autonomní interpretaci a snaží se definovat znaky, na základě kterých se použije hlavní pravidlo článku 5 odst. 1 písm. b).

III.5.3 Pojem „závazek, o nějž se jedná“

S pojmem „smlouva“ souvisí i „závazek, o nějž se jedná“. Zde je potřebné zkoumat interpretační postup Soudního dvora. Pro jeho výklad je důležité zjištění, zda existují hlavní a vedlejší závazky nebo zda existuje vícero rovnocenných povinností.¹⁷⁴

*14/76 A. De Bloos, SPRL vs. Sociétés en commandite par actions Bouyer*¹⁷⁵

Právní věta: „Pro účel určení místa plnění povinnosti ve smyslu článku 5 Bruselské úmluvy je danou povinností ta, která odpovídá smluvnímu právu, na kterém je založeno žalobcovo podání. V případě, kdy žalobce uplatňuje právo na zaplacení náhrady škody nebo požaduje zrušení smlouvy na základě protiprávního jednání druhé strany, je povinností dle článku 5 odst. 1 ta povinnost, která vyplývá ze smlouvy a její nevykonání podporuje jeho nároky.

Ve sporu, ve kterém držitel vylučného práva na prodej obviňuje poskytovatele práva z porušení výhradního práva, slovo závazek ve znění článku 5 Bruselské úmluvy představuje závazek tvořící základ soudního řízení, zejména smluvní závazek poskytovatele, který koresponduje se smluvním právem oprávněného.

V případě žalob na zaplacení kompenzační pomoci náhrady škody je na národním soudu určit, zda se jedná na základě práva rozhodného pro smlouvu o nezávislou smluvní povinnost nebo povinnost nabazující nesplněnou smluvní povinnost.

Ve sporech souvisejících s následkem porušení poskytovatele smlouvy udělující výhradní oprávnění, jako jsou zaplacení náhrady nebo zrušení smlouvy, musí být závazek, na který je nutno se odkázat pro účely použití článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy ten, který smlouva ukládá poskytovateli a kterého neprovedení podporuje žalobu na náhradu škody nebo zrušení smlouvy.“

¹⁷⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 241-242.

¹⁷⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1976. A. De Bloos, SPRL vs. Sociétés en commandite par actions Bouyer. Věc 14/76.

Faktický stav: Belgická společnost Establishment A. De Bloos SPRL (dále jen „De Bloos“) byla výhradním distributorem produktů francouzské společnosti Establishment Bouyer SA v Belgii. Společnost De Bloos si stěžovala na jednostranné porušení smluvní povinnosti ze strany francouzské společnosti a zahájila řízení před obchodním soudem v Belgii. De Bloos požadovala náhradu škody na základě belgického práva a zrušení dohody. Společnost Establishment Bouyer SA namítla nedostatek příslušnosti belgického soudu na základě Bruselské úmluvy. Stejného názoru byl i belgický soud, který určil jako místo dodání zboží sídlo společnosti Establishment Bouyer SA, kde bylo zboží převzato a zapláceno. Společnost De Bloos se odvolala k odvolacímu soudu, který se zabýval povahou závazku. Otázkou je, zda formy náhrady škody vyplývají přímo z existující distributorské smlouvy nebo jsou něčím vyplývajícím či dodatečným z hlavní smlouvy nebo představují samostatný závazek. Tyto faktory jsou zásadní pro určení soudní jurisdikce. Další nejasná otázka vyvstala z postavení De Bloos vůči Establishment Bouyer SA. Z případu jasně nevyplývalo, zda De Bloos vystupovala samostatně, nebo jako zástupce Establishment Bouyer SA. Předběžné otázky předložené belgickým soudem Soudní dvůr přeformuloval: „*V první otázce je Soudní dvůr tážán, zda v žalobě podané držitelem výhradního obchodního oprávnění proti poskytovateli, ve které si nárokuje, že poskytovatel porušil výhradní oprávnění, má být pojem závazek v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy interpretován způsobem, který umožňuje jeho uplatňování bez rozdílu, zda závazek vychází ze vzorové smlouvy o výhradním obchodním oprávnění nebo dokonce z následných prodejů uskutečněných v rámci plnění uvedené smlouvy, nebo odkazuje výslovně na závazek, který vytváří základ soudního řízení. V druhé otázce je Soudní dvůr tážán, zda za určitých podmínek, kdy na jedné straně držitel výhradního nákupního oprávnění není zmocněn ani k vyjednávání ve jménu poskytovatele nebo k jeho zavazování, a na druhé straně není subjektem kontroly nebo vedení poskytovatele, má být považován za vedení pobočky, provozovny nebo jiného zastoupení poskytovatele dle článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy.*“

Odůvodnění: Ustanovení Bruselské úmluvy se snaží vyhnout situaci, kdy by pro jeden a tentýž kontrakt byly příslušné různé soudy. Proto článek 5 odst. 1 nesmí být interpretován jako referující k jakémoliv smluvní povinnosti, která vyplývá z kontraktu. Slovo „obligation“ - „závazek“ označuje smluvní závazek, na jehož základě je postaveno soudní řízení. Místo plnění

musí být určeno na základě závazku, který odpovídá smluvnímu nároku, na kterém je založena daná žaloba. Jestli žalobce požaduje zrušení kontraktu a zaplacení náhrady škody na základě protiprávního jednání druhé strany, spadá pod pojem „závazek, o nějž se jedná“ uvedený v článku 5.

Skutečnost, zda žaloba na zrušení smlouvy a náhradu škody spadá pod nezávislý smluvní závazek, nebo jde o novou povinnost, která nahrazuje starou nesplněnou povinnost, je otázkou, kterou určuje rozhodné právo určené na základě norem mezinárodního práva soukromého místa daného soudu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr se ve své interpretaci snažil vyhnout znásobování počtu příslušných soudů. Zaměřil se na autonomní interpretaci pojmu „závazek, o který se jedná“, který definoval jako závazek, na kterém je postavený samotný žalobní nárok. Žalobní nárok musí vykazovat určitou spojitost se závazkem, na základě kterého se určí příslušný soud. Stanovisko vychází z logiky věci, kdy z určitého závazku vychází určitý konkrétní nárok, jenž může být předmětem soudního sporu. Důležité je upozornit, že samotné posuzování faktu, zda zrušení smlouvy a náhrada škody spadají pod novou povinnost, je již úlohou národního soud, nikoli Soudního dvora. Národní soud musí pro podřazení použít rozhodného práva určeného dle norem mezinárodního práva soukromého. Soudní dvůr pouze autonomně interpretuje závazek ve znění článku 5 odst. 1.

*C-420/97 Leathertex Divisione Sintetici SpA vs. Bodetex BVBA*¹⁷⁶

Právní věta: „Při správném výkladu článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy není stejný soud příslušný k rozhodnutí celého sporu, pokud spor vychází z dvou rovnocenných závazků, vycházejících z jedné smlouvy, jestliže na základě jeho kolizních norem je jeden závazek plněn v tomto státě a druhý závazek v jiném smluvním státě. Pokud je pro žalobce nevýhodná skutečnost, že pro jeden spor je příslušných více soudů pro různé části sporu, žalobce může vždy využít článek 2 Bruselské úmluvy¹⁷⁷ a podřídit celý spor soudu místa bydliště žalovaného.“

Faktický stav: Belgická společnost Bodetex BVBA byla v Belgii a Nizozemí dlouholetým obchodním zástupcem italské společnosti Leathertex

¹⁷⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 10. 1999. Leathertex Divisione Sintetici SpA vs. Bodetex BVBA. Věc C-420/97.

¹⁷⁷ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

Divisione Sintetici SpA (dále jen „Leathertex“). Za výkon činnosti obchodního zástupce dostávala společnost Bodetex BVBA provizi. V roce 1987 společnost Bodetex BVBA bezvýsledně požadovala zaplacení této provize a na základě toho považovala smlouvu mezi společnostmi za ukončenou. Ukončení smluvního poměru společnosti Leathertex oznámila písemně a požadovala zaplacení nedoplatků a kompenzaci za vypovězení. Následně společnost Bodetex BVBA podala žalobu u belgického soudu. Soud spor rozdělil na dvě hlavní části. První je požadavek zaplatit náhradu škody za nedodržení povinnosti přiměřené výpovědní lhůty, která spadá pod článek 5 odst. 1,¹⁷⁸ a pro který jsou příslušné belgické soudy. Druhou situací je požadování zaplacení nedoplatků na provizi, pro kterou jsou zase příslušné soudy italské jako místo bydliště dlužníka. Společnost Leathertex se odvolala s upozorněním, že článek 5 odst. 1 byl nesprávně použit a je třeba určit místo hlavního závazku. Pokud není uvedený postup možný, má soud rozhodovat pouze o těch obligacích, ke kterým je příslušný. Soud podal předběžnou otázku: *„Mají být články 5 odst. 1 a 2 Bruselské úmluvy, ve verzi aplikované pro daný případ, interpretovány v tom smyslu, že složený nárok, založený na různých závazcích vycházejících ze stejné smlouvy, může být souzen stejným soudem, i navzdory tomu, že dle pravidel o soudní příslušnosti státu, ve kterém jsou řízení zahájena, má být jedna z smluvních povinností, na které je nárok založen, plněna v tomto státě a další má být plněna v jiném smluvním státě ES, když se vezme v úvahu, že ani jedna ze dvou povinností formujících předmět sporu není podřízena druhé a mají stejnou úroveň?“*

Odůvodnění: Hlavním problémem sporu je otázka, jakým způsobem se má určovat příslušnost pro dvě rovnocenné obligace vycházející z jedné smlouvy. Ve své argumentaci se Soudní dvůr odvolává na rozhodnutí *14/76 De Bloos vs. Bouyer*. Hlavním cílem SDEU bylo vyhnout se velkému počtu možných soudišť. Při argumentaci se soud neodvolával na jakýkoliv závazek vyplývající ze smlouvy, ale na nárok, z něhož vycházejí žalobcovy námitky. Dále se soud odvolával na rozhodnutí *266/85 Shenavai vs. Kreisler*. Pokud ze sporu vychází několik závazků stejné úrovně ze stejného kontraktu, nemůže soud, u kterého je spor veden, využít při zkoumání své příslušnosti princip následování hlavního závazku vedlejšími. Stejný soud nemá

¹⁷⁸ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

jurisdikci k celému sporu, pokud je spor založen na dvou stejných závazcích, které vycházejí z jedné smlouvy, když na základě jeho mezinárodního práva soukromého je místo plnění jednoho závazku v jiném smluvním státě a místo plnění dalšího závazku v tom jeho.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr odlišil případy, kdy z jedné smlouvy vychází několik rovnocenných závazků a situaci, kdy je možné identifikovat hlavní a akcesorické závazky. Při své argumentaci využil autonomní výklad. V případě dvou rovnocenných závazků vyplývá z každého určitý nárok, jenž není možné zaměňovat. Proto není účelné, aby byl jeden soud příslušný pro oba rovnocenné závazky. Soudní dvůr zde správně upozorňuje na základní příslušnost dle článku 2, která umožňuje žalobci sjednotit celý spor bez ohledu na postavení jednoho závazku vůči druhému.

*C-256/00 Besix SA vs. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) a Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog)*¹⁷⁹

Právní věta: „Pravidlo alternativní příslušnosti pro věci související se smlouvou uvedené v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy¹⁸⁰ není použitelné v případech, kdy není možné určit místo plnění povinnosti, protože povinnost spočívá v závazku něco nekonat, který není geograficky ohraničen, a proto má mnoho míst plnění. V daném případě může být příslušný soud určen jen na základě článku 2 Bruselské úmluvy¹⁸¹.“

Faktický stav: Společnost Besix SA z Belgie a společnost Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH z Německa uzavřely dohodu, na jejímž základě měly učinit společnou nabídku ve vyhlášené veřejné soutěži. V případě jejího přijetí by rovněž společně plnily smluvní povinnosti. Obě strany měly jednat výlučně se sebou navzájem a nejednat s třetími stranami. Německá společnost Plafog, která byla členem skupiny Deutsche Babcock spolu se společností WABAG, se tendru též zúčastnila. Nakonec se veřejná zakázka rozdělila na několik menších zakázek a jednu získala i skupina společností,

¹⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 2. 2002. Besix SA vs. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) a Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog). Věc C-256/00.

¹⁸⁰ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

¹⁸¹ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

jejíž byla Plafog členem. Belgická společnost Besix SA nic nezískala. Besix považovala doložku výlučnosti za porušenou a podala žalobu na náhradu škody proti WABAG a Plafog u belgického soudu. V průběhu soudního řízení vyvstala otázka, zda má být článek 5 odst. 1 interpretován ve smyslu, že pokud se strany dohodly na určitém nekonání, v našem případě závazek jednat exklusivně s danou stranou a nevstupovat do smluvního vztahu s jinou stranou, má daný závazek místo plnění kdekoli na světě. Proto soud podal předběžnou otázku: „*Musí být článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy interpretován ve smyslu, že žalovaný s bydlištěm ve smluvním státě může být žalován v jiném smluvním státě ve věcech souvisejících se smlouvou, před soudy jakéhokoliv místa plnění povinnosti, o kterou se jedná, konkrétně tam, kdy spočívá v povinnosti něco nedělat- jako v tomto případě, zavázat se jednat výlučně s druhou stranou smlouvy s cílem předložit společnou nabídku pro veřejné obstarávání a nevstupovat do závazku s jiným partnerem- tato je povinnost plněna kdekoli na světě? Jestli ne, může být žalovaný souzen výslovně u soudů jednoho místa plnění povinnosti, a jestli ano, tak použitím jakého kritéria má být takové místo určeno?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr opakuje, že právní jistota, která je jedním z cílů Bruselské úmluvy, je dosažena taktéž pomocí pravidla, aby každý běžně informovaný žalovaný mohl předvídat místo, kde bude souzen, jestliže se má jednat o místo odlišné od místa jeho bydliště (*C-26/91 Handte vs. TMC*). Klíčové je vyhnout se situaci, kdy ke sporům vycházejícím z jedné smlouvy bude příslušných více soudů. Pro aplikaci článku 5 je potřeba existence úzkého spojení mezi sporem a soudem příslušným pro jeho rozhodování. Jestli se strany dohodly, že něco konat nebudou, bez geografického omezení, podporuje tento přístup naopak situaci mnohosti příslušných soudů. V takové situaci se nepoužije článek 5 odst. 1, ale článek 2¹⁸² Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autorky: Dané rozhodnutí je v rámci judikatury Soudního dvora významné. Soudní dvůr následuje základní principy Bruselské úmluvy, zejména přehlednost sudišť. Cílem Bruselské úmluvy je vytvoření jasných pravidel, jež umožní přehlednost určení sudišť a zjednoduší uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí. Za situace kdy není možné určit přesně místo plnění (co zde bylo nemožné) a vytváří se nepřehledné

¹⁸² Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

množství potenciálních soudišť, je použití článku 5 neúčelné. Soudní dvůr se v zájmu zachování základních principů úmluvy přiklonil k restriktivní interpretaci článku 5. Z tohoto důvodu opouští použití speciálního pravidla a vrací se k obecnému pravidlu v článku 2 Bruselské úmluvy.

III.5.4 Pojem „místo plnění“

Pro určení samotného soudu, který je příslušný pro rozhodování sporu, je nutné determinovat místo plnění. Místo plnění je základem pro určení příslušného soudiště, a proto je jeho interpretace důležitá pro použití alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 1. Pro určení místa plnění se skýtá několik možností. První je možnost stran ujednat místo plnění povinností v samotné smlouvě. Zde vznikají interpretační otázky existence takové dohody a co je možné za dohodu o místě plnění považovat a co už ne. Pokud tak strany neučinily, národní soudy musí přistoupit k náhradnímu určení místa plnění.¹⁸³ Zde byl Soudní dvůr opět nucen zaujmout stanovisko a určit jasné pravidlo interpretace. V neposlední řadě je místo plnění v článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis specifikováno pro smlouvy o koupě zboží a smlouvy o poskytování služeb. I zde může docházet k výkladovým konfliktům. Zmiňované problematické oblasti byly řešeny v následujících rozhodnutích Soudního dvora.

A. Volba místa plnění

*56/79 Siegfried Zelger vs. Sebastiano Salinitri*¹⁸⁴

Právní věta: „*Jestli bylo místo plnění smluvní povinností určeno stranami pomocí smluvního ustanovení, které je podle práva rozhodného pro smlouvu platné, je soud tohoto místa příslušný pro rozhodování sporů vycházejících z povinnosti na základě článku 5 odst. 1*¹⁸⁵ *Bruselské úmluvy. Není rozhodující, zda byly naplněny formální požadavky ustanovení článku 17*¹⁸⁶.“

¹⁸³ BRIGGS, Adrian. *The conflict of laws*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013. s. 82-83.

¹⁸⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 1. 1980. *Siegfried Zelger vs. Sebastianu Salinitri*. Věc 56/79.

¹⁸⁵ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

¹⁸⁶ Článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

Faktický stav: Pan Zelger, podnikatel z Německa, zažaloval pana Salinitriho, podnikatele ze Sicílie, před mnichovskými soudy z důvodu nesplacení půjčky. Podle pana Zelgera byl rakouský soud příslušný na základě ústní dohody o místě plnění (splacení půjčky), kterým byl Mnichov. Soud prvního stupně žalobu zamítl. Odvolací soud danou dohodu nepovažoval za dostačující pro určení mezinárodní příslušnosti soudu, protože mimo jiné nenaplnuje požadavky stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy. Bundesgerichtshof následně položil Soudnímu dvoru otázku: *„Postačí neformální dohoda mezi obchodníky, která je platná podle národního práva - v tomto případě německého - o místě plnění povinnosti, která je předmětem řízení k založení příslušnosti v tomto místě dle článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, nebo je taková dohoda způsobilá založit příslušnost závisající na dodržení formy stanovené v článku 17 Bruselské úmluvy?“*

Odůvodnění: Článek 5 odst. 1 slouží jako alternativní možnost pro žalobce podat žalobu na místě, které vykazuje úzké spojení mezi případem a daným soudem na základě místa plnění. Článek 17 funguje na principu odsunutí základní i speciální příslušnosti, obchází koncepci spojení konkrétního sporu a místa soudu. Podle toho je evidentní, že články 5 a 17 jsou založené na rozdílných koncepcích, přičemž výhradně dohody o volbě soudu podléhají požadavkům stanoveným článkem 17. Důležité je upozornit na skutečnost, že strany mohou uzavřít dohodu o místě plnění a toto ujednání je způsobilé založit příslušnost soudu na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr vymezil jasnou hranici mezi použitím článku 17 a článku 5 odst. 1. Každý z daných článků je určen pro jinou situaci. Zároveň potvrzuje právo stran určit si místo plnění, čímž ovlivnil použití článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Ve své interpretaci respektuje autonomii vůle stran, kterou nelimituje článkem 17. Článek 17 ve svém znění obsahuje určité podmínky pro platné sjednání prorogační dohody. Prorogační dohoda sleduje jiný cíl než článek 5 odst. 1. Dopad článku 17 i na dohody upravující místo plnění by zbytečně narušoval autonomii vůle stran.

*C-106/95 Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*¹⁸⁷

Právní věta: „Bruselská úmluva musí být interpretována v tom smyslu, že ústní dohoda o místě plnění, která je vytvořena nikoliv za účelem určení místa, kde má odpovědná strana splnit svou smluvní povinnost, ale pouze na určení příslušného soudu, bez žádného spojení smlouvy a daného místa, nespadá pod článek 5 odst. 1¹⁸⁸ Bruselské úmluvy, ale pod článek. 17¹⁸⁹ a je platná jen tehdy, když naplňuje podmínky v něm uvedené.

Zatímco strany si můžou svobodně dohodnout místo plnění smluvních závazků, které se odlišuje od toho, které by bylo určeno dle práva rozhodného pro smlouvu, bez nutnosti splňovat zvláštní podmínky týkající se formy, nejsou zmocněny, s ohledem na systém stanovený Bruselskou úmluvou, určit, s pouhým cílem specifikovat soudy mající příslušnost, místo plnění, které nemá žádné skutečné spojení s podstatou smlouvy, přičemž závazky vycházející ze smlouvy nemohou být splněny v souladu s ustanoveními smlouvy.“

Faktický stav: Spor vznikl mezi společností Mainschiffahrts-Genossenschaft, se sídlem v Německu, která zajišťuje vnitrozemskou lodní dopravu, a společností Les Gravières Rhénanes SARL (dále jen „Led Gravieres“), se sídlem ve Francii. První zmíněná společnost zažalovala francouzskou obchodní společnost za účelem poskytnutí náhrady škody, která vznikla na její vnitrozemské lodi, a kterou pronajala společnosti Les Gravieres. Dohoda o dočasném nájmu byla uzavřena ústně. Pronajatá loď prováděla kyvadlovou dopravu na Rýně a převážela náklady šterku. Místa nakládky byla až na výjimky lokalizována na území Francie. Místa vyložení nákladu se vždy nacházela ve Francii. Společnost MSG tvrdila, že nástroje používané společností Les Gravières na vyložení nákladu poškodily její loď. Dle článku 17 odst. 1 druhá věta Bruselské úmluvy zažalovala francouzskou společnost u německého soudu. Následně bylo zjištěno, že německá společnost zaslala francouzské Les Gravières potvrzující dopis, ve kterém byla doložka obsahující místo plnění a určení rozhodného soudu v Německu. Tento soud byl zmíněn i na fakturách MSG, a rovněž na nákladním listu. Německý soud Bundesgerichtshof potvrdil nepřislušnost německých soudů,

¹⁸⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 2. 1997. Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL. Věc C-106/95.

¹⁸⁸ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

¹⁸⁹ Článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

protože dle jeho názoru jsou dle článku 2,¹⁹⁰ 5 odst. 1 a 5 odst. 3¹⁹¹ příslušné francouzské soudy. Případ, kdy by dle jeho názoru byly příslušné německé soudy, nastává při aplikaci článku 17 Bruselské úmluvy nebo pokud by bylo německé místo plnění identifikováno ústní dohodou. *Bundesgerichtshof* podal předběžné otázky: „1. *Bude uznaná ústní dohoda o místě plnění (Bruselská úmluva, článek 5), i když jejím úmyslem není stanovení místa, kde má odpovědná osoba plnit povinnosti na ní ležící, ale je zamýšlena výslovně pro stanovení (neformálně), že soudy konkrétního místa mají soudní příslušnost (tzn. „abstraktní“ dohoda o místě plnění)?*

2. *V případě, že Soudní dvůr zodpoví první otázku negativně:*

- a) *Může být dohoda přidělující příslušnost v mezinárodním obchodě v souladu s třetí hypotézou uvedenou ve druhé větě prvního paragrafu článku 17 verze Bruselské úmluvy z roku 1978, také uzavřena tím, že jedna strana nerozporuje obchodní potvrzovací dopis, jenž obsahuje předtištěnou zmínku o výhradní příslušnosti soudců místa podnikání odesílatele nebo musí být v každém případě předcházející souhlas, pokud se jedná o obsah potvrzujícího listu?*
- b) *Je dostačující pro existenci dohody ustanovující příslušnost ve smyslu výše uvedené ustanovení, když všechny faktury zaslané jednou stranou obsahují odkaz na soudy místa podnikání dopravce, které mají výhradní soudní příslušnost a s podmínkami nákladního listu použitého dopravcem, který také stanoví příslušnost soudů stejného místa, a druhá strana stále zaplatila faktury bez námitek nebo je také předběžný souhlas potřebný v tomto ohledu.“*

Odůvodnění: Pro účely této kapitoly se budeme zabývat pouze argumentací k článku 5, neboť valná část soudní argumentace se zabývala článkem 17, který však nespadá pod tematické zaměření této kapitoly. Detailnější rozbor rozhodnutí v relaci k článku 17 provedeme níže v rámci kapitoly týkající se příslušnosti založené dohodou stran. Zásadním se stalo určení, zda ústní dohoda o místě plnění, která není uzavřena za účelem určení místa, kde zodpovědná osoba má splnit svou smluvní povinnost, ale pouze k určení soudu příslušného pro konkrétní místo, je platná na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy.

Strany si mohou smluvně určit místo plnění, pokud strany, předmět a podmínky pro určení místa plnění jsou v souladu s rozhodným právem. Nemusí splnit speciální podmínky ani požadavky na formu. Nicméně je třeba

¹⁹⁰ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

¹⁹¹ Článek 7 odst. 2) Nařízení Brusel Ibis.

upozornit, že dohoda nesmí určovat místo plnění, které nemá žádné reálné spojení se smlouvou, z níž smluvní povinnost vychází. Pokud zde dohoda o místě plnění existuje, ale tomuto místu chybí skutečné propojení a její jediný cíl je určit příslušný soud, daná dohoda již spadá pod článek 17, který vyžaduje určitou formu a náležitosti.

Vlastní hodnocení autorky: Strany si mohou svým ústním ujednáním sjednat místo plnění odlišné od místa určeného rozhodným právem, nicméně dohoda musí určit místo, které vykazuje spojení se smlouvou, z něž smluvní povinnost vychází. V jiném případě dohoda o místě plnění za účelem určení příslušného soudu spadá pod článek 17 Bruselské úmluvy. Rozhodnutí plynule navázalo na rozhodnutí 56/79 *Siegfried Zelger vs. Sebastiano Salintri*, jež umožňuje stranám smluvně si určit místo plnění a jejich ujednání nemusí naplňovat podmínky stanovené článkem 17. Soudní dvůr při této argumentaci nezůstává a doplňuje ji o případy, kdy si strany dohodly místo plnění za účelem ovlivnění sudiště. Podmínka, která musí být splněna, je existence určitého spojení mezi ujednaným místem a smlouvou, resp. smluvní povinností. Soudní dvůr zde správně uplatňuje restriktivní interpretaci. V opačném případě by podpořil smluvní ujednávání míst plnění, jež by určovala příslušný soud, ale nenaplňovala by podmínky v článku 17. Pro použití článku 5 odst. 1 je klíčové reálné propojení místa sudiště a smluvního vztahu. Propojení má být výhodné pro následné soudní řízení a umožňuje žalobci výběr.

B. Náhradní určení místa plnění

*12/76 Industrie Tessili Italiana Como vs. Dunlop AG*¹⁹²

Právní věta: „Místo plnění závazku, o který se jedná dle ustanovení článku 5 odst. 1¹⁹³ Bruselské úmluvy, má být určeno na základě práva rozhodného pro daný závazek, které je určeno dle norem mezinárodního práva soukromého místa soudu, kterému je spor předložen.“

¹⁹² Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1976. *Industrie Tessili Italiana Como vs. Dunlop AG*. Věc 12/76.

¹⁹³ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

Faktický stav: Mezi společnostmi Dunlop AG, se sídlem v Hanau, a Industrie Tessili Italiana (dále jen „Tessili“) proběhla jednání, na základě kterých si společnost Dunlop AG objednala u Tessili 310 dámských lyžařských kombinéz. Na objednávacím dokumentu byla prorogační doložka označující Hanau za místo sudiště. Společnost Tessili objednané zboží dodala, na základě čehož vydala fakturu na zaplacení kupní ceny. Tato faktura obsahovala určení italského soudu v Como jako soudu příslušného pro řešení sporů vyplývajících ze smlouvy. Společnost Dunlop AG považovala dodané zboží za vadné a podala žalobu u soudu v Hanau za účelem zrušení smlouvy. Společnost Tessili namítala nedostatek příslušnosti. Podle soudu *Oberlandesgericht*, navzdory dokumentům obsahujícím prorogační doložky, mezi stranami nedošlo k platné dohodě dle článku 17¹⁹⁴ Bruselské úmluvy, nicméně nevyločil příslušnost soudu místa plnění dle článku 5 odst. 1. Proto vyzval Soudní dvůr k interpretaci „místa plnění předmětného závazku“.

Odůvodnění: Bruselská úmluva musí být interpretována způsobem, který odstraňuje překážky při řešení civilních sporů a zjednodušuje uznání a výkon rozhodnutí. Článek 5 funguje jako alternativa k článku 2.¹⁹⁵ Zakládá příslušnost soudu, který vykazuje nejužší vztah s daným sporem. Článek 5 odst. 1 určuje příslušnost soudu dle místa plnění povinnosti. Je na národním soudu, u kterého je žaloba podána, posoudit svou příslušnost. To znamená určit, zda se místo plnění nachází v jeho teritoriální příslušnosti. Národní soud musí nejdříve na základě vlastních norem mezinárodního práva soukromého určit právo rozhodné pro daný právní vztah a podle něj určit místo plnění. Důvodem je absence unifikovaného hmotného práva a existence rozdílů mezi jednotlivými právními úpravami na národní úrovni. Určení místa plnění je úzce spjato s obsahem smlouvy a jejím celkovým kontextem, ze kterého závazek vychází.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr vytváří pravidlo pro situace, kdy si strany místo plnění nesjednaly. V argumentaci nastává výrazná změna oproti předešlým rozhodnutím, protože při interpretaci místa plnění se Soudní dvůr přiklání k tomu, aby byla prováděna národními soudy. Tento

¹⁹⁴ Článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

¹⁹⁵ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

postoj je způsoben přílišnými rozdíly mezi jednotlivými právními úpravami a propojeností povinnosti s celkovým obsahem smlouvy. Soudní dvůr nepřistupuje k autonomní interpretaci, kterou jinak upřednostňuje při většině svých výkladů.

*56/79 Siegfried Zelger vs. Sebastiano Salintri*¹⁹⁶

Soudní rozhodnutí je zpracováno v jiné části kapitoly, zde je uvedena pouze relevantní právní věta.

Právní věta: „Ustanovení článku 5 odst. 1¹⁹⁷ Bruselské úmluvy o věcech souvisejících se smlouvou, na základě kterého může být žalovaný s bydlištěm ve smluvním státě žalován u soudu místa plnění smluvní povinnosti, představuje pravidlo určení soudní příslušnosti. Použití tohoto pravidla je na žalobcově a jeho existence je odůvodněna přímým spojením mezi sporem a soudem příslušným k jeho rozhodování.“

*C-288/92 Custom Made Commercial Ltd vs. Stawa Metallbau GmbH*¹⁹⁸

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být interpretován ve smyslu, že spor, ve kterém je dodavatelem požadováno zaplacení od jeho zákazníka dle smlouvy o výrobě a dodání, místo plnění závazku zaplatit cenu má být určeno dle hmotného práva upravujícího spornou povinnost dle norem mezinárodního práva soukromého vyhledaného soudem i v případě, kdy tato pravidla odkazují na použití takových pravidel pro smlouvu, jako je Jednotný zákon o mezinárodní koupi zboží, připojený k Haagské úmluvě ze dne 1. července 1964.“

Faktický stav: Společnost Stawa Metallbau GmbH (dále jen „Stawa“), se sídlem v Německu, a společnost Custom Made Commercial Ltd (dále jen „Custom Made“), se sídlem v Londýně, mezi sebou uzavřely smlouvu o dodávce oken a dveří vyrobených společnostmi Stawa. Jednání probíhala v anglickém jazyce a platba za dodání zboží byla vymezena v librách. Stawa potvrdila uzavření smlouvy pomocí listu psaného v anglickém jazyce, ke kterému připojila všeobecní obchodní podmínky psané v německém jazyce.

¹⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 1. 1980. Siegfried Zelger vs. Sebastianu Salintri. Věc 56/79.

¹⁹⁷ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

¹⁹⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 6. 1994. Custom Made Commercial Ltd vs. Stawa Metallbau GmbH. Věc C-288/92.

V nich bylo ustanovení, na základě kterého bylo určeno místo plnění a místo, kde se nachází soud, jenž bude příslušný k rozhodování sporu. Tímto místem bylo město Bielefeld v Německu. Společnosti Custom Made proti obchodním podmínkám nic nenamítala, ale později nezaplatila celou dohodnutou částku. Společnost Stawa podala žalobu za účelem doplacení zbytku sumy u soudu v Německu. Soud rozhodl ve prospěch společnosti Stawa, ale společnost Custom Made namítala nepříslušnost německého soudu. Odvolací soud potvrdil příslušnost dle článku 5 odst. 1¹⁹⁹ ve spojení s Jednotným zákonem o mezinárodním obchodu, který za místo plnění označuje místo podnikání prodávajícího. Nakonec soud *Bundesgerichtshof* položil dvě předběžné otázky. Soudní dvůr se ve svém odůvodnění věnoval pouze první otázce, proto zde uvádíme přesné znění jenom první části první otázky: „1. a) Je místo plnění dle článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy určeno dle hmotného práva použitelného na daný závazek dle norem mezinárodního práva soukromého soudu projednávajícího případ, kdy se případ týká nároku zaplacení ceny, který vznesl dodavatel proti zákazníkovi dle smlouvy o výrobě a zásobování, dle norem mezinárodního práva soukromého soudu projednávajícího případ, že smlouvu pokrývá Jednotný obchodní zákon, a dle tohoto práva je místem plnění povinnosti zaplatit cenu místo sídla žalobce-dodavatele?“

Odůvodnění: Článek 5 odst. 1 umožňuje, aby byl žalovaný ve věcech souvisejících se smlouvou žalován u soudu místa plnění závazku, o nějž se jedná. Místo plnění závazku má obvyčejně nejužší spojení mezi sporem a příslušným soudem. Kritérium místa plnění bylo zvoleno z důvodu jasnosti a právní jistoty. Je na soudu, aby pomocí rozhodného práva určeného dle norem mezinárodního práva soukromého jeho státu určil místo plnění a aby určil, zda je nebo není příslušný k rozhodování sporu dle Bruselské úmluvy (266/85 *Shenavai vs. Kreischer*, 12/76 *Industrie Tessili Italiana vs. Dunlop AG*).

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr i nadále odmítá autonomní interpretaci při určování místa plnění. Potvrzuje národní interpretaci pojmu místo plnění dle práva rozhodného určeného pomocí norem mezinárodního práva soukromého. Důvodem pro upřednostnění interpretace národním

¹⁹⁹ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

soudem dle rozhodného práva je vysoce praktický. Národní soud se musí sám se svou příslušností vypořádat, aby dokázal určit, co do jeho územní působnosti patří a co už ne. K tomuto účelu mu slouží rozhodné právo.

*C-440/97 GIE Groupe Concorde and others vs. the Master of the vessel „Suhadiwarno Panjan“ and others*²⁰⁰

Právní věta: „Princip právní jistoty, který je jedním z cílů Bruselské úmluvy vyžaduje konkrétně, aby pravidla příslušnosti, jež derogují její základní princip, jako například článek 5 odst. 1, byla interpretována takovým způsobem, že i přiměřeně informovaný žalovaný může rozumně předpokládat, kde může být souzen mimo soud místa jeho domicilu. Místo plnění závazku ve znění ustanovení článku 5 odst. 1²⁰¹ Bruselské úmluvy má být určeno pomocí rozhodného práva pro závazek určeného mezinárodního práva soukromého místa soudu.“

Faktický stav: V daném případě vznikl spor mezi sedmi pojišťovacími společnostmi v čele s pojišťovnou GIE Groupe Concorde, se sídlem v Paříži, a kapitánem lodi Suhadiwarno Panjan, Pro Line Ltd, se sídlem v Německu, a dalšími žalovanými. Loď Suhadiwarno Panjan přepravovala kartony s lahvevi vína, které byly naloženy ve Francii a přepravené do Brazílie. Krátce po dodání bylo zboží shledáno poškozeným. Pojišťovny zaplatily poškozené straně náhradu škody, následně požadovaly regres od kapitána lodi a podaly žalobu u francouzského soudu. Francouzské soudy svou příslušnost odmítly, protože nepovažovaly Francii za místo plnění smlouvy. Ale i tak *Cour de Cassation* zeptal Soudního dvora předběžnou otázkou: „S ohledem na použití článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, musí být místo plnění povinnosti, ve znění daného ustanovení, určeno na základě práva, které v souladu s pravidly mezinárodního práva soukromého soudu, kde bylo zahájeno řízení, upravuje spornou povinnost, nebo mají národní soudy určit místo plnění povinnosti a předvídaním stanovit, s ohledem na povahu vztahu vytvářejícího povinnost a okolnosti případu, místo, kde se plnění skutečně uskutečnilo nebo mělo uskutečnit, bez odkazování na právo, které dle norem mezinárodního práva soukromého, upravuje povinnost?“

²⁰⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 9. 1999. *GIE Groupe Concorde and others vs. and Master of the vessel „Suhadiwarno Panjan“ and others*. Věc C-440/97.

²⁰¹ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

Odůvodnění: Klíčovou otázkou sporu bylo, zda místo plnění povinnosti má být určeno na základě rozhodného práva určeného na základě kolizních norem místa rozhodujícího soudu nebo musí být interpretováno nezávisle na národních právních řádech. Soudní dvůr se co nejvíce snaží o autonomní interpretaci pojmů Bruselské úmluvy před interpretací prováděnou z perspektivy národních právních řádů. Správný výběr interpretačního postupu však může být proveden pouze v propojení s konkrétním ustanovením Bruselské úmluvy. V rozhodnutí *12/76 Industrie tessili italiana vs. Dunlop AG* soud judikoval, že místo plnění má být interpretováno pomocí rozhodného práva určeného na základě kolizních norem. Princip právní jistoty vyžaduje provedení výkladu pojmu místa plnění tak, aby běžně informovaný žalovaný mohl rozumně určit kde, mimo soudu místa svého bydliště, může být souzen. Dále se odvolává na rozhodnutí *56/79 Zelger vs. Salimiri*. Některé otázky, jako např. určení hlavního závazku není možné učinit bez rozhodného práva. Soud proto nadále preferuje určení místa plnění pomocí práva rozhodného pro danou smlouvu. Rovněž není nutná obava, že by se právo rozhodné pro určení místa plnění zásadně lišilo, protože kolizní normy pro učení rozhodného práva jsou sjednoceny Římskou úmluvou.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr pokračuje ve svém rozhodnutí v interpretaci pojmu „místo plnění“ za pomoci rozhodného práva určeného na základě kolizních norem místa rozhodujícího soudu. Zdůrazňuje, že běžně informovaný žalovaný by měl mít možnost rozumně předpokládat, kde (mimo soudu místa svého bydliště) může být souzen. Toto tvrzení je ústředním při interpretaci a použití článku 5 odst. 1. Cílem Bruselské úmluvy je zaručení právní jistoty prostřednictvím přehlednosti pravidel, jejich aplikace a jasné interpretace. Pro použití článku 5 musí být jeho ustanovení vykládáno natolik jasně, aby bylo srozumitelné a použitelné po přiměřeně informovaného žalovaného.

C. Místo dodání zboží, místo poskytování služeb

*C-386/05 Color Drack GmbH vs. Lexx International Vertriebs GmbH*²⁰²

²⁰² Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 5. 2007. *Color Drack GmbH vs. Lexx International Vertriebs GmbH*. Věc C-386/05.

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b) první odrážka Nařízení Brusel I²⁰³ musí být vykládán tak, že se toto ustanovení použije v případě více míst dodání v téže členské státě. V tomto případě je soudem příslušným k rozhodnutí o všech nárocích ze smlouvy o prodeji zboží soud, v jehož obvodu se nachází místo hlavního dodání, které musí být určeno v závislosti na ekonomických kritériích. Při neexistenci určujících kritérií pro zjištění místa hlavního dodání může žalobce žalovat žalovaného u soudu místa dodání podle své volby.“

Faktický stav: Společnost Color Drack GmbH, se sídlem v Rakousku, uzavřela se společností Lexx International Vertriebs GmbH, se sídlem v Německu, smlouvu o prodeji zboží. Společnost Lexx International Vertriebs GmbH měla doručit zboží dalším prodejcům společnosti Color Drack GmbH v Rakousku, za co měla společnost Color Drack GmbH zaplatit. Později Color Drack GmbH požadovala po německé společnosti, aby si zboží, jež se neprodalo, vzala zpátky, a vrátila sumu, kterou za zboží obdržela. To společnost Lexx International Vertriebs GmbH odmítla udělat, a proto Color Drack podala žalobu u rakouského soudu. Soud prvního stupně svou příslušnost k rozhodování sporu uznal na základě článku 5 odst. 1 písm. b) první zarážky. Odvolací soud rozhodl, že dané ustanovení není možné použít, protože míst dodání existuje více. Rakouský soud *Oberster Gerichtshof* podal předběžnou otázku v tomto znění: „Musí být článek 5 bod 1 písm. b) Nařízení Brusel I vykládán tak, že prodejce zboží, který má sídlo na území jednoho členského státu a tak, jak bylo dohodnuto, dodal zboží kupujícímu, který má sídlo na území jiného členského státu, na různá místa tohoto jiného členského státu, může být, co se týče smluvního nároku týkajícího se všech (dílcích) plnění, žalován kupujícím – případně podle volby kupujícího – před soudem jednoho z těchto míst (plnění)?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve předestřel, že jeho argumentace se vztahuje pouze na případy více míst dodání v jednom členském státě, nikoli v několika různých členských státech. Podstatou Nařízení Brusel I je sjednocení pravidel o soudní příslušnosti a jejich předvídatelnost. Žalobci umožňuje určit, kde může podat žalobu, a žalovanému přiměřeně předvídat, kde může být žalován. Alternativní pravidlo stanovené článkem 5 odst. 1 písm. b) je odůvodněno úzkým vztahem mezi sporem a místem soudu, který ho má rozhodnout. Ustanovení je aplikovatelné i v případě více míst

²⁰³ Článek 7 odst. 1 písm. b) první odrážka Nařízení Brusel Ibis.

dodání v souladu s požadovaným principem předvídatelnosti. Úzký vztah je zajištěn, protože v každém případě bude příslušný pro rozhodování sporu soud nacházející se na území tohoto jednoho členského státu. Ale pouze jeden soud může být příslušný k rozhodování o všech nárocích vycházejících ze smlouvy. V případě více míst dodání je potřeba určit místo, které má nejužší vztah mezi smlouvou a příslušným soudem. Místem s nejužším vztahem ke smlouvě je nejčastěji místo hlavního dodání, které má být určeno pomocí ekonomických kritérií. Jestli určení není možné, žalobce může žalovat v místě podle své volby.

Vlastní hodnocení autorky: Situace několika míst dodání komplikuje přehlednost řešení sporu. Cílem Nařízení Brusel I je mimo jiné garance právní jistoty a při existenci několika míst dodání není jasné, které je určující pro stanovení příslušnosti soudu. Soudní dvůr přistoupil k autonomní interpretaci, kdy sám stanovuje pravidla pro určování soudišť. V případě více míst plnění se přiklání k extenzivnímu výkladu, kdy článek 5 odst. 1 písm. b) první odrážka zahrnuje i případ více míst plnění ve stejném státě. Nejprve je nutné určit hlavní místo dodání. Soud takto určeného místa je příslušný k rozhodování o celém sporu. Hlavní místo dodání se neurčuje na základě jakýchsi právních pravidel, ale dle ekonomických kritérií. S danými závěry je nutno souhlasit. V případě nemožnosti určení hlavního plnění je ponechán výběr soudišť na žalobci. Řešení se jeví jako mírně nepřehledné pro žalovaného. Na jeho podporu je možné uvést, že se místa dodání nachází jenom na území jednoho státu.

*C-204/08 Peter Rehder vs. Air Baltic Corporation*²⁰⁴

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel I²⁰⁵ musí být vykládán v tom smyslu, že v případě letecké dopravy osob z jednoho členského státu do jiného členského státu uskutečňované na základě smlouvy uzavřené s jedinou leteckou společností, která je skutečným dopravcem, je soudem příslušným k rozhodnutí

²⁰⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 7. 2009. Peter Rehder vs. Air Baltic Corporation. Věc C-204/08.

²⁰⁵ Článek 7 odst. 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel Ibis.

o návrhu na náhradu škody – který se zakládá na této smlouvě o přepravě a nařízení č. 261/2004 – na základě volby žalobce soud, v jehož obvodě se nachází místo odletu nebo místo příletu letadla, která jsou sjednána v uvedené smlouvě.“

Faktický stav: Pan Rehder z Mnichova si rezervoval letenku na let z Mnichova do Vilniusu u společnosti Air Baltic Corporation, se sídlem v Lotyšsku. Společnost asi 30 minut před odletem cestující informovala o zrušení letu. Pan Rehder letěl jiným letem a do Vilniusu doletěl s 6 hodinovým zpožděním. Následně podal u mnichovského soudu žalobní návrh na náhradu škody ve výši 250 €, protože údajně dle článku 5 odst. 1 písm. b) druhé odrážky Nařízení Brusel I je příslušným soudem soud místa odletu. Německý soud přerušil řízení a podal návrh na předběžnou otázku: „1. *Musí být článek 5 bod 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel I vykládán v tom smyslu, že i při letech z jednoho členského státu Společenství do jiného členského státu je nutno předpokládat jednotné místo plnění veškerých smluvních závazků v místě hlavního plnění určeném podle hospodářských kritérií?*

2. *Je-li třeba určit jednotné místo plnění: jaká kritéria jsou rozhodující pro jeho určení; bude jednotné místo plnění určováno zejména místem odletu, nebo místem příletu?“*

Odůvodnění: Argumentace uplatněná v rozhodnutí *C-386/05 Color Drack* je do jisté míry použitelná i na daný případ. Smlouvy o prodeji zboží a smlouvy o poskytování služeb upravené Nařízením Brusel I sdílejí stejný vývoj, cíl i systematiku. V případě, kdy existuje víc míst poskytování služeb v několika členských státech, je nutné najít soud místa s nejužším vztahem ke smlouvě. Tím místem je pravidelně místo hlavního poskytování služeb. Místa, která vytvářejí přímou vazbu s poskytovanou službou, jsou místa odletu a příletu, sjednaná ve smlouvě o přepravě se skutečným dopravcem. Není proto možné rozlišit místo, které by bylo místem poskytování hlavního plnění, protože obě místa jsou pro poskytovanou službu klíčovými. Obě uvedená místa jsou považována za místa hlavního poskytování služeb.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v tomto rozhodnutí preferuje autonomní interpretaci. I když svou argumentaci založil na svém předcházejícím rozhodnutí *C-386/05 Color Drack*, nebylo plně vyhovující pro charakteristické znaky smlouvy o letecké přepravě. Pro daný typ smlouvy o poskytování služeb se mění jedno místo hlavního plnění na dvě – místo odletu a příletu. Soudní dvůr zkoumal charakteristické prvky smlouvy

o letecké přepravě, bez kterých by smlouva nebyla úplnou. Služba poskytována leteckou společností je zahájena v místě odletu a ukončena v místě příletu. Obě činnosti jsou klíčové pro poskytnutí letecké služby. Soudní dvůr ukazuje, že pro určité typy smluv není možné určit jen jedno místo dodání, resp. poskytnutí služeb.

*C-81/08 Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl*²⁰⁶

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b) první odrážka Nařízení Brusel I²⁰⁷ musí být vykládán v tom smyslu, že v případě zásilkového prodeje musí být místo, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, určeno na základě ustanovení této smlouvy. Pokud nelze místo dodání určit na tomto základě bez odkazu na hmotné právo použitelné na smlouvu, je tímto místem místo fyzického předání zboží, na základě něhož kupující nabyl nebo měl nabýt oprávnění skutečně s tímto zbožím nakládat v konečném místě určení prodeje.“

*C-19/09 Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH vs. Silva Trade SA*²⁰⁸

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel I²⁰⁹ se uplatňuje i v případě poskytování služeb v několika členských státech. Příslušným na rozhodování o všech nárocích vyplývajících ze smlouvy je soud, v jehož územní působnosti se nachází místo hlavního poskytování služeb. V případě smlouvy o obchodním zastoupení je tímto místem místo hlavního poskytování služeb ze strany obchodního zástupce, které vyplývá buď ze smlouvy nebo podle místa skutečného plnění nebo na základě místa sídla obchodního zástupce - v případě nemožnosti použití prvních dvou pravidel.“

Faktický stav: Společnost Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH (dále jen „Wood Floor“), se sídlem v Rakousku, byla obchodním zástupcem společnosti Silva Trade, se sídlem v Lucembursku. Společnost Silva Trade vypověděla smlouvu o obchodním zastoupení, na což společnost Wood Floor reagovala podáním žaloby na náhradu za ukončení smluvního vztahu. Soudní žalobu podala u rakouského soudu, protože svou

²⁰⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 2. 2010. Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl. Věc C-381/08.

²⁰⁷ Článek 7 odst. 1 písm. b) první odrážka Nařízení Brusel Ibis.

²⁰⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 3. 2010. Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH vs. Silva Trade SA. Věc C-19/09.

²⁰⁹ Článek 7 odst. 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel Ibis.

činnost vykonávala pouze v místě svého sídla, v Rakousku. V Rakousku probíhalo vyhledávání a získávání zákazníků. Společnost Silva Trade namítala, že více než tři čtvrtiny obratu společnosti Wood Floor bylo mimo území Rakouska. Protože plnění smluvní povinnosti - obchodního zastoupení, nebylo nijak geograficky omezeno, není možné určit místo plnění pro účely článku 5 odst. 1. Okresní soud tuto námitku zamítl. Okresní soud smlouvu o obchodním zastoupení podřadil pod poskytování služeb ve znění článku 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I a dle rakouské judikatury určil těžiště činnosti poskytovatele služby. Společnost Silva Trade namítala, že těžiště činnosti poskytovatele rakouské soudy většinou určovaly v případech, kdy se různá místa dodávky nacházela v jedné krajině. Tento případ je ale jiný, protože k výkonu dané činnosti docházelo ve více krajinách. Soudy v jednotlivých krajinách mají příslušnost rozhodovat jenom o povinnostech plněných na území státu, kde se nacházejí. *Oberlandesgericht* ve Vídni následně podal předběžné otázky:

„1. a) Je článek 5 bod 1 písm. b) druhá odrážka Nařízení Brusel I použitelná na smlouvu o poskytování služeb i tehdy, pokud jsou služby poskytnuty podle smlouvy v několika členských státech?

V případě kladné odpovědi na tuto otázku:

b) je třeba uvedené ustanovení vykládat v tom smyslu, že místo plnění charakteristického závazku je třeba určit podle místa, v němž se nachází hlavní místo výkonu činnosti poskytovatele služeb (které je třeba posoudit podle vynaloženého času a významu činnosti)?

c) v případě, že nelze zjistit hlavní místo výkonu činnosti, musí být uvedené ustanovení vykládáno v tom smyslu, že žaloba týkající se veškerých nároků vyplývajících ze smlouvy může být podána podle volby žalobce v jakémkoli místě poskytnutí služby nacházejícím se uvnitř Společenství?

2. V případě záporné odpovědi na první otázku:

Použije se článek 5 bod 1 písm. a) Nařízení Brusel I v případě smlouvy o poskytování služeb i tehdy, pokud jsou služby poskytnuty podle smlouvy v několika členských státech?“

Odůvodnění: Soudní dvůr při zodpovězení otázky, zda je možné pod článek 5 odst. 1 písm. b) podřadit i smlouvy o poskytování služeb s místem plnění ve více členských státech, odkazoval na své rozhodnutí *C-386/05*

Color Drack. Použití článku 5 odst. 1 písm. b) je odůvodněno existencí úzké vazby mezi smlouvou a příslušným soudem. Zároveň ve svém rozhodnutí *C-381/08 Car Trim* stanovil, že kritérium místa dodání zboží se použije ve vztahu ke všem nárokům založeným stejnou smlouvou o prodeji. Z rozhodnutí ve věci *C-386/05 Color Drack* vyplývá použití článku 5 odst. 1 na situace, kdy se větší počet míst dodání nachází v jednom členském státu, protože pro posouzení všech nároků je příslušný jediný soud. Tyto úvahy mají platit i na situaci, kdy jde o smlouvu o poskytování služeb a poskytování se neuskutečňuje v jednom členském státě (*C-204/08 Rebder*). Protože pravidla o prodeji zboží a poskytování služeb mají stejnou genezi a cíl, přičemž zaujmají v systému Nařízení Brusel I stejné místo. Pro určování místa plnění v této situaci se Soudní dvůr obrací opět ke své argumentaci v rozhodnutí *C-386/05 Color Drack*. Místem plnění je místo nejužší vazby mezi smlouvou a příslušným soudem, zpravidla místo hlavního plnění. Při smlouvě o obchodním zastoupení je to obchodní zástupce, kdo poskytuje plnění typické pro tuto smlouvu. Místem smluvního plnění je místo hlavního poskytnutí služeb. Když obchodní zástupce poskytuje služby ve více členských státech, je nutné určit kritéria pro stanovení místa hlavního poskytování služeb. Takovým místem je místo, kde byly podle smlouvy služby poskytnuty nebo poskytnuty být měly. To znamená určit místo, kde měl obchodní zástupce vykonávat svou práci na účet zastoupeného, která spočívá zejména v přípravě, sjednávání a případném uzavírání smluv v transakcích, k nimž byl pověřen. Jestli to ustanovení smlouvy neumožňují, je potřebné toto místo určit na základě zohlednění místa, kde tuto činnost převážně vykonával, pod podmínkou, že jeho jednání není v rozporu s vůlí smluvních stran, která vyplývá z jejich ustanovení. Zohlední se skutkové okolnosti věci: čas strávený na daných místech a důležitost vykonávání činnosti na těchto místech vykonávané. Jestli určení není možné, je potřebné určit hlavní místo plnění jiným způsobem, konkrétně dle místa sídla obchodního zástupce. Místo je tak možné identifikovat s jistotou a předvídatelným způsobem.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr své závěry z rozhodnutí *C-386/05 Color Drack*, *C-381/08 Car Trim* a *C-204/08 Rebder* aplikoval na situaci, kdy byla služba poskytována obchodním zástupcem. Situace se liší v poskytování služeb do více států. I tu je potřebné určit místo hlavního plnění, jež

spočívá v poskytování služeb charakteristických pro tento způsob poskytování služeb. Klíčové je stanovení, jakým způsobem se učí místo hlavního plnění – místo hlavního poskytování služeb. Soudní dvůr uvádí pro případ smlouvy o obchodním zastoupení použití samotných smluvních ustanovení. Dále je možné určit místo hlavního plnění dle místa skutečného plnění nebo v místě sídla obchodního zástupce. Evidentně zde nezůstává možnost žalobce, aby sám místo hlavního plnění určil. Soudní dvůr vytváří transparentní postup pro určení místa plnění a příslušného soudu.

*C-87/10 Electrosteel Europe SA vs. Edil Centro SpA*²¹⁰

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 písm. b) první odrážka²¹¹ Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v případě zásilkového prodeje musí být místo, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, určeno na základě ustanovení této smlouvy. Aby se ověřilo, zda je místo dodání určeno „podle smlouvy“, musí vnitrostátní soud, který se věci zabývá, zohlednit všechna relevantní ujednání a doložky této smlouvy, které mohou jasně určovat toto místo, včetně ujednání a doložek obecně známých a zakotvených zvyklostmi mezinárodního obchodu, jako jsou Incoterms („international commercial terms“) vypracované Mezinárodní obchodní komorou ve znění zveřejněném v roce 2000. Pokud nelze místo dodání určit na tomto základě bez odkazu na hmotné právo použitelné na smlouvu, je tímto místem místo fyzického předání zboží, na základě něhož kupující nabyt nebo měl nabyt oprávnění skutečně s tímto zbožím nakládat v konečném místě určení prodeje.“

Faktický stav: Electrosteel Europe SA, se sídlem ve Francii, a Edil Centro SpA, se sídlem v Itálii, mezi sebou uzavřely smlouvu o prodeji zboží. Společnost Edil Centro následně podala žalobní návrh, v němž požadovala od společnosti Edil Centro SpA zaplacení sumy za prodané zboží. Žalobu podala u italského soudu. Společnost Electrosteel Europe SA namítla nepřislusnost italského soudu, protože sama sídlila ve Francii. Společnost Edil Centro SpA nicméně tvrdila, že smlouva byla uzavřena v jejím sídle v Itálii a obsahuje ustanovení o místě plnění smluvní povinnosti-„Resa: Franco ns. sede“ („předání: vyzvednutí z našeho sídla“), a proto jsou příslušné právě italské soudy. Dále společnost Edil Centro SpA odkazuje na podmínky

²¹⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 6. 2011. *Electrosteel Europe SA vs. Edil Centro SpA*. Věc C-87/10.

²¹¹ Článek 7 odst. 1 písm. b) první odrážka Nařízení Brusel Ibis.

Incoterms a tvrdí, že uvedené italské doložce inkorporované do smlouvy odpovídá doložka EXW. Společnost Electrosteel Europe SA obdržela zboží od dopravce, který jej převzal v Itálii a následně přivezl do Francie. Italský soud podal předběžnou otázku: „Mají být článek 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I a obecné právní předpisy Společenství, v nichž se stanoví, že místem plnění závazku v případě prodeje zboží je místo, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, vykládány v tom smyslu, že místem dodání, které je relevantní pro účely určení příslušného soudu, je místo konečného určení zboží, jež je předmětem smlouvy, nebo v tom smyslu, že tímto relevantním místem je místo, na němž se prodávající zproští povinnosti dodání na základě hmotněprávních předpisů použitelných v projednávaném případě, nebo musí být výše uvedená ustanovení vykládána ještě jiným způsobem?“

Odůvodnění: Soudní dvůr již v rozhodnutí C-381/08 *Car Trim* uvedl, že se mají při určování místa dodání zboží použít ustanovení smlouvy. I v tomto případě je potřebné se podrobně podívat na znění smlouvy. Je možné určit místo dodání zboží podle smlouvy na základě doložek, které neobsahují výslovné určení místa dodání zboží? Soud se při své argumentaci odvolával na článek 23²¹² starého Nařízení Brusel I: „Dobodnou-li se strany, z nichž alespoň jedna má bydliště na území členského státu, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy tohoto členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu. Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná. Dohoda o příslušnosti musí být uzavřena v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát, a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.“

Dle jeho názoru není důvod tento postup nepoužít i při výkladu článku 5 odst. 1. Nicméně na vnitrostátním soudu je, aby posoudil obsah jednotlivých doložek, a zda opravdu obsahují určení místa dodání.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr ve své argumentaci rozšiřuje způsob určení místa dodání. Odvolává se na znění článku 23 starého Nařízení Brusel I a umožňuje určit místo dodání též doložkami Incoterms, které jsou uvedeny ve smlouvě. Strany si nemusí výslovně dohodnout konkrétní místo dodání přímo ve smlouvě, ale jeho určení musí ze smlouvy vycházet.

²¹² Článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

V případě neexistence smluvního ujednání je místem dodání místo fyzického předání zboží. Tento závěr se nijak neodlišuje od předchozích rozhodnutí Soudního dvora.

III.5.5 Závěr

Pro zkoumání způsobu interpretace Soudního dvora jsme analyzovali jednotlivá rozhodnutí, jež nám umožňují určit, jakým směrem se Soudní dvůr při své argumentaci vydal.

Prvou velkou skupinou je určení rozsahu dopadu ustanovení. První odstavec článku 7 dopadá na smlouvy, nároky ze smluv, resp. věci související se smlouvou. Při těchto pojmech svolil Soudní dvůr autonomní interpretaci (např. rozhodnutí *34/82 Peters vs. Zuid Nederlandse Aannemers vereniging*, *9/87 Arcado vs. Haviland*). Často přistoupil spíše k extenzivnímu výkladu. Restriktivnější výklad by odporoval cílům Bruselské úmluvy, resp. Nařízení, a rovněž by způsobil příliš velký počet příslušných soudů pro rozhodování určitého sporu (*38/81 Effer Spa vs. Kantner*)

Existence smlouvy může být sporná (*38/81 Effer Spa vs. Kantner*) a tato skutečnost není překážkou pro účely článku 7 odst. 1 písm. a). Smluvnímu vztahu a závazku dobrovolně převzatému jednou stranou vůči druhé připodobnil vztah mezi sdružením a jeho členem (*34/82 Peters vs. Zuid Nederlandse Aannemers vereniging*). Celkově se hledisko dobrovolně převzatého závazku jedné strany vůči druhé stalo klíčovým (viz *C-26/91 Handte vs. TMCS*, *C-51/97 Réunion européenne*, *C-27/02 Engler*) a umožňovalo relativně extenzivní výklad. Klíčovým bodem pro interpretaci je, aby ustanovení bylo vykládáno způsobem, který umožňuje přiměřeně informovanému žalovanému předpokládat, kde by mohl být souzen (např. *C-26/91 Handte vs. TMCS*).

Další otázkou je, o čem má soud příslušnost rozhodovat. Může například rozhodovat o předběžných nebo ochranných opatřeních. Jestli existují dva hlavní závazky, přičemž každý má místo plnění v jiném státě, soud jednoho státu nemůže rozhodnout o obou závazcích (*C-420/97 Leathertex*).

S místem plnění souvisí i rozlišování, zda jde o smlouvu o poskytování služeb nebo prodej zboží. I zde se naplno projevila autonomní interpretace Soudního dvora, který určoval jednotlivé charakteristické znaky pro smlouvy a inspiroval se i v jiných mezinárodních pramenech (*C-381/08 Car Trim*).

Pro určení příslušného sporu je nutné určit závazek, o němž se jedná, protože ten je klíčový pro jeho stanovení a ne jen tak ledajaký závazek může založit soudní příslušnost (*14/76 De Bloos vs. Bouyer*). I zde Soudní dvůr přistoupil k autonomní interpretaci.

Případy, kdy soudní dvůr přistoupil k restriktivnímu výkladu, většinou souvisely s existencí příliš velkého počtu příslušných soudů, kdy bylo použití článku 7 odst. 1 neúčelné (*C-256/00 Besix*).

Oblast, ve které Soudní dvůr zvolil jiný přístup, je určení místa plnění. Národní soud musí sám určit, zda je příslušný k rozhodování o sporu, a to tím, že určí, jestli se místo plnění nachází v jeho obvodu. Místo plnění určí dle rozhodného práva stanoveného normami mezinárodního práva soukromého státu fóra. (*12/76 Industrie tessili italiana vs. Dunlop AG, C-440/97 GIE Groupe Concorde and others, C-288/92 Custom Made Commercial vs. Stava Metallbau*). Strany si mohou místo plnění samy zvolit (*C-56/79 Zelger vs. Salinitri*). Dokonce v případě místa dodání, resp. poskytování služeb, se nejdříve zkoumají ustanovení smlouvy (*87/10 Electrosteel Europe*). Ve svých zejména novějších rozhodnutích zkoumal situace, kdy existuje více míst dodání nacházejících se v jednom nebo více státech.

III.6 Článek 7 odst. 2 – hranice mezi deliktní a smluvní odpovědností

Odstavec 2 představuje druhé nejvýznamnější a nejvyužívanější ustanovení článku 7. Svým postavením se vymezuje vůči prvnímu odstavci, protože základním odlišením je mimosmluvní odpovědnost. Zde může nastat vícero

problematických otázek, zejména potom se lze ptát: co spadá pod porušení smluvní odpovědnosti a co naopak už porušilo odpovědnost mimosmluvní?²¹³ Soudní dvůr se vytvoření hranice mezi danými odstavci 1 a 2 článku 7 snažil ve svých rozhodnutích nalézt, přičemž uvedená rozhodnutí jsou předmětem zkoumání této podkapitoly.

Druhý odstavec článku 7 je svým umístěním determinován k podobnému osudu, jako první odstavec. Věci související s deliktní nebo kvazideliktní odpovědností představují široký záběr. Hranice mezi smlouvou a deliktem není často v jednotlivých národních právních řádech zřetelná a může se mezi jednotlivými zeměmi lišit.²¹⁴ V anglickém znění je použito slov „tort“, „delict“ a „quasi-delict“. Tvůrci se využitím zmíněných pojmů, ostatně míněných jako pojmy autonomní, chtěli vyhnout problémům v rozdílném označení v různých členských zemích.²¹⁵ Opět se nám naskytuje příležitost zkoumat různé výkladové postupy jako je autonomní interpretace.

Toto ustanovení v sobě skrývá více problematických momentů. Prvním bude samotné určení, co je delikt, resp. kvazidelikt. Dalším interpretovaným pojmem je určení místa, kde se stala škodná událost.²¹⁶ V neposlední řadě se s pokrokem vědy mění i povaha a způsob provedení deliktů. Proto ustálená pravidla nemusí vždy fungovat. Zářivým příkladem je například spojení internetu a práv z duševního vlastnictví.²¹⁷

Jakou přesně povahu mají tyto definice, jakým způsobem Soudní dvůr vykládá neurčité pojmy v článku 7 odst. 2, je předmětem zkoumání této podkapitoly.

²¹³ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 231-232.

²¹⁴ VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 18-21.

²¹⁵ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 234.

²¹⁶ Tamtéž. s. 21.

²¹⁷ STONE, Peter. *EU private international law*. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010. s. 98-108.

III.6.1 Delikt aneb věc týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti

Odlišení působnosti prvního a druhého odstavce článku 7 stojí na interpretaci jejich pojmů. Jedním z důležitých pojmů je delikt aneb věc týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti. V anglickém textu je mimo jiné použité také slovo „tort“, je tomu tak ale především pro sjednocení pojmosloví mezi různými národními právními systémy.²¹⁸ Následující rozhodnutí Soudního dvora se zaměřují na výklad daného termínu. Nejvýznamnějším se z pohledu interpretace jeví hned první rozhodnutí Soudního dvora *189/87 Kalfelis vs. Schröder*. Další rozhodnutí definici vytvořenou tímto rozhodnutím upravovala nebo doplňovala.²¹⁹

*189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others*²²⁰

Právní věta: „*Pojem věci související s deliktní nebo kvazideliktní odpovědností ve znění článku 5 odst. 3²²¹ Bruselské úmluvy musí být chápán jako nezávislý koncept pokrývající všechny žaloby, které směřují ke stanovení odpovědnosti žalovaného, a které nesouvisí se smlouvou ve znění článku 5 odst. 1.²²² Soud, který je příslušný dle článku 5 odst. 3 pro rozhodování o žalobě založené na deliktní odpovědnosti, není příslušný též pro žaloby, jež nejsou na takové odpovědnosti založené.*“

Faktický stav: Stranami sporu byl pan Athanasios Kalfelis a banka Schröder, jejíž sídlo bylo v Německu, a prokuristou byl pan Ernst Markgraf. V Lucembursku měla tato banka svoji dceřinou společnost. V letech 1980 až 1981 uzavřel pan Kalfelis několik burzovních transakcí. Tyto transakce učinil přes lucemburskou banku podřízenou německé bance a přes dva zprostředkovatele: prokuristy Markgrafa a německé banky. Za tyto služby lucemburské bance zaplatil. Burzovní operace úspěšné nebyly a pan Kalfelis následně podal žalobu proti oběma bankám, německé i lucemburské,

²¹⁸ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 234.

²¹⁹ FAWCETT, James; CARRUTHERS M. Janeen; NORTH, Peter. *Cheshire, North & Fawcett Private international law*. 14th ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 247-248.

²²⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 9. 1988. Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others. Věc 189/87.

²²¹ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

²²² Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

kteřou založil na smluvním základě vyplývajícím z neposkytnutí informace, na delikt ní odpovědnosti, protože banky důsledkem svého jednání proti dobrým mravům způsobily škodu, a na základě údajného bezdůvodného obohacení. Námitka bezdůvodného obohacení byla založena na údajné neplatnosti smlouvy. Žalobu podal u německého soudu. V první instanci se německý soud považoval za příslušný na základě článku 5 odst. 3, ale žalobu zamítl jako neodůvodněnou. Odvolací soud potvrdil zamítnutí žaloby vůči německé bance a prokuristovi. Vůči lucemburské bance svou příslušnost odvodil z článku 6²²³ Bruselské úmluvy, na základě kterého, pokud je několik žalovaných, může být osoba žalována před soudem, kde se nachází bydliště kteréhokoli z nich. Odvolací soud schválil námitku o bezdůvodném obohacení, protože žalobce nebyl registrovaný obchodník, což v tomto typu smluv bylo nutné. *Bundesgerichtshof* přerušil řízení a vnesl předběžnou otázku: „1. a) *Musí být článek 6 odst. 7 Bruselské úmluvy interpretován ve smyslu, že musí existovat spojení mezi žalobami proti více žalovaným?*

b) Jestli otázka a) musí být zodpovězena potvrzením, existuje potřebné spojení mezi žalobami proti různým žalovaným, když žaloby jsou v podstatě stejné fakticky i právně (einfache Streitgenossenschaft), nebo spojení musí být předpokládáno pouze v případě, že je účelné vyšetřit a rozhodnout o žalobách společně, aby se zabránilo nebezpečí vzájemně si odporujících rozhodnutí vycházejících z oddělených řízení. (například v případech ‚notwendige Streitgenossenschaft‘ (povinné spojení věcí))?

2. a) *Musí být termín delikt ní nebo kvazidelikt ní odpovědnosti v článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy vykládán nezávisle z úmluvy nebo musí být vykládán v závislosti na právu rozhodném v jednotlivém případě (lex causae), které je určeno na základě mezinárodního práva soukromého soudu?*

b) Uděluje článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy, s respektem žaloby založené na delikt ní nároci a smlouvě a bezdůvodném obohacení, akcesorickou příslušnost v prospěch faktického spojení i v případě nároků nezaložených na deliktu?“

Odůvodnění: Pro účely zodpovězení otázky se Soudní dvůr odvolával na své rozhodnutí zohledňující článek 5 odst. 1, konkrétně pojem *věcí souvisejících se smlouvou* (34/82 *Peters vs. Zuid Nederlandse Aannemers vereniging*, 9/87 *SPRL Arcado vs. SA Haviland*). S pohledem na cíl a obecné schéma Bruselské

²²³ Článek 8 Nařízení Brusel Ibis.

úmluvy je důležité zajištění rovnosti a jednotnosti práv a povinností z ní vyplývajících. Proto daný koncept nemůže být interpretován pouze odkazem na vnitrostátní právo jednoho nebo jiného státu. Podobně i termín deliktní či kvazideliktní odpovědnosti musí být chápán jako autonomní koncept, který musí být interpretován za účelem aplikace Bruselské úmluvy, hlavně odvoláváním se na systém a cíle úmluvy. V zájmu zajištění jednotnosti musí být termín deliktní a kvazideliktní odpovědnosti chápán jako pokrývající všechny žaloby zaměřené na určení odpovědnosti žalovaného, které nejsou spojeny se smlouvou ve smyslu článku 5 odst. 1. Při zodpovězení druhé otázky je třeba upozornit, že článek 5 deroguje obecný princip uvedeného v článku 2²²⁴ a proto musí být interpretován restriktivně. Soud, jenž svou příslušnost založil na deliktní či kvazideliktní odpovědnosti, není příslušný k rozhodnutí o žalobách, jež nejsou postavené na tomto druhu odpovědnosti.

Generální advokát: Generální advokát ve svém návrhu podporoval autonomní interpretaci „věcí týkajících se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti“. Nicméně upozornil, že není nutné vytvářet definici spojení, zejména z důvodu, že národní soud si ji nevyžádal. Jak totiž uvádí, delikt je lehčí rozoznat, než definovat. Neměly by být definovány žádné abstraktní standardy, zejména v případech, kdy si je národní soud nevyžádal. Jak je možné vidět, generální advokát ani neměl v úmyslu v rozhodnutí vydat všeobecnou definici, která by objasňovala danou problematiku.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr zdůraznil důležitost autonomní interpretace pojmu v článku 5 odst. 3 a vymezil, co má být chápáno jako deliktní nebo kvazideliktní odpovědnost. Částečně přispěl k ujasnění interpretace pro účely článku 5 odst. 3. Dále přistoupil k restriktivnímu výkladu, kdy příslušnost soudu příslušného dle článku 5 odst. 3 nerozšířil i na věci nesouvisející s tímto konceptem. Rozhodnutí *189/87 Kalfelis vs. Schröder* je zásadním rozhodnutím, jež ukázalo základní směr interpretace článku 5 odst. 2. S poukázáním na stanovisko Generálního advokáta je diskutabilní, zda bylo potřebné tímto způsobem vymezit interpretaci.

²²⁴ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

*C-261/90 Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert and Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG*²²⁵

Právní věta: „Žaloba upravená národním právem jako takzvaná *action paulienne* dle francouzského práva, jejímž účelem není přikázání dlužníkovi nahrazení škody, kterou způsobil svým podvodným jednáním, ale dosáhnout neúčinnost dispozice vůči věřiteli, kterou dlužník učinil, nemůže být chápána jako nárok snažící se o určení odpovědnosti žalovaného ve smyslu článku 5 odst. 3²²⁶ Bruselské úmluvy. Taková žaloba nespadá pod působnost tohoto ustanovení.“

Faktický stav: Pan a paní Reichertovi, kteří přebývali v Německu, byli vlastníky nemovitého majetku nacházejícího se ve Francii, který později darovali svému synovi na základě notářského zápisu, provedeného ve Francii. Darování bylo zpochybněno Dresdner Bank AG, která byla věřitelkou manželů Reichertových. Banka podala návrh u francouzského soudu. Ve Francii můžou věřitelé zpochybnit transakce dlužníku na základě tzv. *action paulienne*. Soud potvrdil svou příslušnost na základě výlučné příslušnosti dle článku 16²²⁷ Bruselské úmluvy. Žalovaní podali odvolání. Odvolací soud se na Soudní dvůr obrátil s otázkou: „Jestli se článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy nepoužije, vztahuje se na žalobu dle článku 1167 Francouzského Civil Code, kterou se věřitel snaží o zrušení s ním souvisejícího převodu věcných práv k nemovitému majetku jeho dlužníka způsobem, který věřitel považuje za podvod na svých právech, pravidla příslušnosti v článku 5 odst. 3, článku 24 nebo článku 16/5 uvedené úmluvy, je li brán zřetel na protiprávní, deliktní nebo kvazideliktní povahu údajného podvodu nebo existence ochranných opatření, kterými by se rozhodnutí o podstatě věci zamýšlelo umožnit vykonat na majetku, který je předmětem věcných práv převedených dlužníkem?“

Odůvodnění: V argumentaci Soudního dvora se stala klíčovou analýza *action paulienne*. Tato žaloba je založena na nároku věřitele vyhledat ochranu vůči dlužníkovi. V případě úspěchu žaloby jsou dlužníkovy transakce vůči věřiteli neúčinné. Z popisu vyplývá, že *action paulienne* nemá za cíl stanovení zodpovědnosti žalovaného ve smyslu článku 5 odst. 1.²²⁸

²²⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 3. 1992. Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert and Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG. Věc C-261/90.

²²⁶ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

²²⁷ Článek 24 Nařízení Brusel Ibis.

²²⁸ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

Generální advokát: Generální advokát zdůrazňuje autonomní a restriktivní interpretaci. Odvolává se na rozhodnutí *189/87 Kalfelis vs. Schröder*, ale i na názor Generálního advokáta k tomuto rozhodnutí, ve kterém je uvedeno, že je náročné stanovit přesnou definici pojmu věcí souvisejících s deliktí nebo kvazideliktí odpovědností. Často je těžké, i v národních právních řádech, najít hranici mezi věcmi souvisejícími se smlouvou a věcmi souvisejícími s deliktem. Ve svém návrhu předložil stejný názor, jaký je uveden v rozsudku, a to, že *action paulilene* nespadá pod článek 5 odst. 3.

Vlastní hodnocení autorky: Argumentace operuje s výkladovým stanoviskem, kdy ochrana věřitele proti dlužnickovým transakcím není žalobou směřující na určení odpovědnosti žalovaného. Soudní dvůr dále nerozšiřuje své zaujaté stanovisko, ale zachovává spíše restriktivní postoj. Článek 5 odst. 3 podrobuje autonomní interpretaci a zkoumá, zda do jeho působnosti spadá daný spor. Pro jeho použití je zásadní vymezení se vůči článku 5 odst. 1 a nalezení odpovědnosti, v tomto případě mimosmluvní. Soudní dvůr zde mimosmluvní odpovědnost neshledal.

*C-51/97 Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*²²⁹

Podrobnosti rozhodnutí jsou uvedeny v podkapitole věnující se článku 5 odst. 1, zde je uvedena pouze relevantní právní věta.

Právní věta: „*Taková žaloba je věcí týkající se deliktí nebo kvazideliktí odpovědnosti ve znění článku 5 odst. 3²³⁰ Bruselské úmluvy, protože daný pojem pokrývá všechny situace, které směřují k ustanovení zodpovědnosti žalovaného a nesouvisejí s věcmi souvisejícími se smlouvou ve znění článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Pokud jde o určení místa, kde došlo ke škodné události ve znění článku 5 odst. 3, není takovým místem místo, kde příjemce po ukončení přepravní operace přes moře a na zemi objevil poškození zboží. I navzdory tomu, že pojem uveden výše pokrývá místo, kde nastala škodná událost a rovněž místo, kde se objevila škoda. V daném případě to může být jenom místo, kde námořní dopravce dodal zboží.*“

²²⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 10. 1998. *Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*. Věc C-51/97.

²³⁰ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

C-334/00 *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA vs. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)*²³¹

Právní věta: „*Za okolností charakterizovaných absencí svobodně převzatého závazku jedné strany vůči druhé v případě vyjednávání s úmyslem uzavření smlouvy možným porušením norem práva, konkrétně ustanovení, které vyžaduje, aby strany při takových vyjednáváních jednaly v dobré víře, spadá žaloba založená na předmluvní odpovědnosti žalovaného pod pojem článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy.*“

Faktický stav: Společnost Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA (dále jen „Tacconi“), se sídlem v Itálii, zažalovala německou společnost Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (dále jen „HWS“) za účelem prohlášení, že smlouva mezi HWS a leasingovou společností B.N. Commercio e Finanza SpA (dále jen „BN“) je neuzavřená. Důvod neuzavření kontraktu měl spočívat v bezdůvodném odmítnutí provést prodej, a tím porušení povinnosti konat čestně v rámci dobré vůle. Údajná smlouva o prodeji určitého zařízení, na základě které dále společnost BN a Tacconi už stihly uzavřít leasingovou smlouvu, tudíž nebyla uzavřena. HWS porušila legitimní očekávání společnosti Tacconi, která se spoléhala na uzavření výše uvedené smlouvy. Žaloba byla podána u italského soudu. Společnost HWS namítala nepřislušnost italského soudu z důvodu existence arbitrážní doložky a z důvodu aplikace článku 5 odst. 1.²³²

Italský soud následně podal návrh na zahájení prejudiciálního řízení: „*1. Spadá žaloba proti žalovanému směřující k ustanovení předmluvní odpovědnosti pod působnost věcí souvisejících s delikttní nebo kvazilektní odpovědností (článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy)?*

2. Jestli ne, spadá pod působnost věcí souvisejících se smlouvou (článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy), a jestli ano, co je „povinností o níž se jedná“?

3. Jestli ne, je obecné kritérium bydliště žalovaného jediným použitelným kritériem?“

Odůvodnění: Jak Soudní dvůr uvedl například v rozhodnutí 34/82 *Peters vs. Zuid Nederlandse Aannemers vereniging*, pojmy v článku 5 jako věci související

²³¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 9. 2002. *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA vs. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)*. Věc C-334/00.

²³² Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

se smlouvu mají být interpretovány nezávisle. To stejné platí i pro článek 5 odst. 3. Pojem „věci týkající se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti“ zahrnuje všechny žaloby směřující k prokázání odpovědnosti žalovaného, která nesouvisí se smlouvou ve smyslu článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy (189/87 *Kalfelis vs. Schröder*). Věci související se smlouvou nepokrývají situace, kde není závazek svobodně převzat jednou stranou vůči druhé (*C-26/91 Handte vs. TMCS* a jiná rozhodnutí). V situaci, kdy je škoda údajně způsobená neoprávněně skončeným jednáním, může závazek vyplývat pouze z porušení norem práva, konkrétně normy, která vyžaduje po stranách konat v dobré víře.

Generální advokát: Generální advokát rovněž zastal názor, že předsmuvní odpovědnost může spadat pod článek 5 odst. 3. Dále zdůrazňuje neexistenci dobrovolně převzatého závazku jedné strany vůči druhé, protože to by celou záležitost posunulo pod působnost článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Vyjednávání rozděluje do tří stupňů, přičemž v prvním ještě strany nestihly založit žádnou odpovědnost. Ve druhém už vzniká právě odpovědnost dle článku 5 odst. 3. V třetím stádiu už je možné najít dobrovolně převzatý závazek, a proto se použije článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autorů: Soudní dvůr dále upřesnil svou autonomní definici termínu věci týkající se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti. Pokračuje ve své autonomní interpretaci a extenzivně podřazuje pod článek 5 odst. 3 určité situace předsmuvní odpovědnosti. Vzhledem k poměrné limitaci soudního rozhodnutí je ale v tomto případě daleko zajímavější stanovisko Generálního advokáta, jenž rozdělil předsmuvní odpovědnost do tří stádií, které se od sebe liší a mohou spadat buď pod článek 5 odst. 3, nebo článek 5 odst. 1. Z hlediska interpretace a její přehlednosti je stanovisko Generálního advokáta přínosnější.

*C-167/00 Verein für Konsumenteninformation vs. Karl Heinz Henkel*²³³

²³³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 10. 2002. Verein für Konsumenteninformation vs. Karl Heinz Henkel. Věc C-167/00.

Právní věta: „Preventivní žaloba, kterou podává organizace chránící spotřebitelská práva s cílem zabránit obchodníkovi v dalším užívání obchodních podmínek ve smlouvách se soukromými osobami, které považuje za nespravedlivé, spadá pod pojem věci souvisejících s deliktmi nebo kvazideliktní odpovědností ve znění článku 5 odst. 3²³⁴ Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: Verein für Konsumenteninformation (dále jen „VKI“) je neziskovou organizací, se sídlem v Rakousku, která se věnuje ochraně spotřebitelských práv. Pan Henkel je německý obchodník, který se věnuje promo-výletům v Rakousku. VKI považovala všeobecné obchodní podmínky, které pan Henkel používal ve smlouvách uzavíraných s rakouskými spotřebiteli za protiprávní. Tyto podmínky údajně porušovaly rakouský zákon. VKI podala žalobu s cílem zabránit panu Henklovi nadále používat tyto obchodní podmínky. Žalobu podala u rakouského soudu. Pan Henkel namítal nepřislušnost rakouského soudu, zejména tvrdil, že žaloba podaná VKI nespadá pod článek 5 odst. 3. Rakouský soud podal k Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku: „Zakládá právo získat soudní příkaz pro zakázání používání protiprávních nebo nepřiměřených obecných náležitostí a podmínek upravené v paragrafu 28, které je uplatňováno organizací ochraňující spotřebitele dle paragrafu 29 KSchG a v souladu s článkem 7 odst. 2 směrnice 93/13/EEC, nárok vycházející z věci souvisejících s deliktem nebo kvazideliktem, který může být uplatňován u soudů s alternativní příslušností upravenou v článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy?“

Odůvodnění: Hned na úvod je potřebné uvést, že VKI je soukromou organizací, která se věnuje ochraně spotřebitelů, samotná podstata sporu nespočívá ve výkonu veřejné moci, a nejedná se o situaci, kdy je možné uplatnit ustanovení Bruselské úmluvy o spotřebitelských smlouvách.

Protože použití článku 5 odst. 3 se odvíjí od článku 5 odst. 1,²³⁵ je nejprve nutné vyloučit použití článku 5 odst. 1. V této situaci není organizace chránící spotřebitele svázána s obchodníkem žádným smluvním vztahem. Obchodník uzavřel smlouvy s několika spotřebiteli. Žaloba podaná organizací je buď následkem už uzavřených smluv mezi obchodníkem a spotřebiteli, nebo má zabránit možné budoucí škodě. Organizace není nikdy sama stranou smlouvy. Právní základ konání organizace je v jejím statutu, který určuje její cíl, a to prevenci používání protiprávních obchodních pod-

²³⁴ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

²³⁵ Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

mínek mezi spotřebiteli a profesionály. Daná žaloba splňuje kritéria použití článku 5 odst. 3. I v případě, kdy se jedná jen o preventivní žalobu, spadá tato žaloba pod článek 5 odst. 3. Ustanovení pokrývá i žaloby, jejichž cílem je zabránit hrozícímu deliktu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr dále zpřesňuje svou definici a uvádí další případ, kdy se použije článek 5 odst. 3. Vychází z negativní definice pomoci článku 5 odst. 1, jehož použití vyloučil, protože strana podávající žalobu není stranou smlouvy. Klíčové je stanovení, že pro jeho použití postačí, aby vznik deliktu hrozil. Svým rozhodnutím Soudní dvůr rozšiřuje aplikaci článku 5 odst. 3.

*C-18/02 Danmarks Rederiforening, on behalf of DFDS Torline A/S vs. LO Landsorganisationen i Sverige, on behalf of SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation*²³⁶

Právní věta: „Článek 5 odst. 3²³⁷ Bruselské úmluvy musí být interpretován ve smyslu, že spor o určení legálnosti stávky, ke jehož rozhodování je výlučně příslušný soud dle práva daného smluvního státu, a tento soud je jiný než soud příslušný pro rozhodování o škodě způsobené stávkou, spadá pod pojem deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti. Pro použití článku 5 odst. 3 je dostačující, že v tomto případě je stávka nutnou podmínkou pro podporující jednání, které vedlo k újmě. Zároveň použití tohoto ustanovení není ovlivněno faktem, že realizace stávky byla danou stranou odložena do času rozhodnutí o její legálnosti. Místo, kde se stala událost, která dala vzniknout škodě, je místo oznámení a uveřejnění informací o stávce. V konkrétním případě bylo tímto místem sídlo organizace.

V souvislostech projednávaného případu musí být článek 5 odst. 3 interpretován způsobem, že škoda, jež vznikla stávkou vyhlášenou odborovým svazem ve smluvním státě, kam loď směřuje, ale je registrována v jiném smluvním státě, nemusí být nutně chápána, že se objevila ve státě registrace, a proto by mohl majitel lodě zažalovat odborový svaz v státě registrace.“

Faktický stav: Na lodi Tor Caledonia, zaregistrované v dánském lodním rejstříku, která patřila společnosti DFDS, byli dle dánského práva

²³⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 2. 2004. Danmarks Rederiforening, jednatelka za DFDS Torline A/S vs. LO Landsorganisationen i Sverige, jednatelka za SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation. Věc C-18/02.

²³⁷ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

individuálně zaměstnání polští pracovníci. LO Landsorganisation a Sverige byly kongresy odborových svazů. SEKO, jeden z odborových svazů, podal žádost jménem polských zaměstnanců o kolektivní dohodě, ale ta byla společností DFDS zamítnuta. SEKO pak iniciovala protestní akci, kdy faxem informovala své švédské členy, aby nepracovali na Tor Caledonii. Na tomto základě se Svenska Transportarbetareförbundet (Swedish Transport Workers Union, STAF) odmítla zapojit do jakékoliv práce týkající se Tor Caledonie. Následně DFDS podala žalobu z důvodu nelegálnosti těchto postupů a požadovala ukončení protestních akcí. Během prvního dne procesu SEKO odvolala své oznámení o protestu. STAF udělala totéž o několik dní později. Mezitím, jeden den před začátkem původně plánované protestní akce, DFDS stáhla loď z její plánované trasy, a později na danou trasu nastoupila jiná loď. DFDS podala žalobu na náhradu škody proti SEKO a STAF z důvodu, že oznámení o protiprávní protestní akci podnítilo i další švédské odbory k oznámení podporovacích akcí, které byly protiprávní. Škodu DFDS údajně utrpěla v důsledku imobilizace Tor Caledonie a nutnosti pronájmu jiné lodi. Dánský soud *Arbejdsret* podal následující předběžné otázky:

- a) 1. Musí být článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy vykládán jako pokrývající případy obledně legálnosti protestní stávký za účelem zajištění dohody v případě, kdy jakákoliv škoda, která může vzejít z protiprávnosti takovéto stávky, dává vzniknout odpovědnosti za platit kompenzaci dle norem o delikttní a kvazidelikttní odpovědnosti, tak, že spor týkající se legality oznámených protestních stávek může být souzen u soudů místa, kde může být začato řízení o kompenzaci v souvislosti s jakoukoliv škodou vyplývající z této stávky?*
 - b) Je nutné, případně může být, že jakákoliv způsobená škoda musí být jistým nebo možným následkem stávky samé o sobě, nebo je dostačující, že stávka je nutnou podmínkou řídicí, a může založit základ pro podporující jednání, které bude vést ke škodě?*
 - c) Existuje nějaký rozdíl v tom, že provedení oznámené stávky bylo, poté, co bylo zahájeno řízení, oznamující stranou odloženo až do rozhodnutí soudu o otázce její legálnosti?*
- 2. Musí být článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy vykládán ve smyslu, že škoda vyplývající ze stávky přijaté odborovým svazem v státě, do kterého loď registrovaná v jiném státě (stát vlnajky) pluje za účelem zajištění dohody zastřešující práci námořníku na palubě, že loď*

může být považována jejím majitelem jako by se objevila ve vlajkovém státě, s výsledkem že majitel lodi může, na základě článku 5 odst. 3, podat žalobu o náhradu škody proti odborovému svazu ve vlajkovém státě?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se prvně zabýval otázkou, zda pod pojem „věci související s deliktní nebo kvazideliktní odpovědností“ dle článku 5 odst. 3 spadá spor o zákonnosti stávky, pro jehož řešení je výlučně příslušným soud odlišný od soudu příslušného k rozhodování o náhradě škody touto stávkou způsobené. Situace, kdy by žalobce musel nejprve za účelem napadení zákonnosti stávky zahájit řízení u soudu místa, kde má žalovaný bydliště, a poté podat žalobu u dánského soudu za účelem náhrady škody, se jeví zcela nevhodnou. Podobný stav by popíral snahu Bruselské úmluvy o záruku právní jistoty a neúměrně by zvyšoval počet příslušných soudů.

Ve svém výkladu už dříve Soudní dvůr uvedl, že použití článku 5 odst. 3 není podmíněno skutečným vznikem škody. Soud místa, kde se škodná událost stala, je většinou nejzpůsobilější pro rozhodování v případech náhrady škody, jež se objevila nebo souvisí s preventivní žalobou zabráňující vzniku škody (*C-167/00 Henkel*).

Dle judikatury Soudního dvora je jasné, že odpovědnost dle článku 5 odst. 3 vzniká jenom v případě existujícího kauzálního nexu mezi škodou a událostí, jež měla škodu způsobit. V tomto případě není možné najít kauzální nexus mezi škodou utrpěnou společností DFDS a oznámením SEKO o stávce. Nicméně článek 5 odst. 3 se může použít též pro žaloby, které zabráňují objevení se budoucí škody. Za těchto okolností se sledovaný článek použije pro žaloby, které zabráňují objevení se budoucí škody.

Dalším bodem je fakt, že strana, která vydala oznámení o stávce, pozastavila jeho platnost až do doby, než se rozhodne o její legálnosti. Cílem Bruselské úmluvy je umožnit žalovanému jednoduše určit soud, kde může žalovat, a žalovanému přiměřeně předvídat, kde bude žalován. Tento cíl by nebyl naplněn, jestliže by pozastavení žalovaného deliktního jednání mohlo ovlivnit příslušnost soudu, přičemž příslušnost k rozhodování sporu by byla dána jinému soudu.

Událostí, která dala vzniknout škodě, bylo oznámení o stávce, které bylo vytvořeno a publikované svazem SEKO ve Švédsku- místo, kde má odborový svaz sídlo. Proto místo, kde vznikla delikttní odpovědnost na základě napadeného jednání, bude pravděpodobně ve Švédsku.

Výše uvedená argumentace se dotýkala jednotlivých částí první předběžné otázky. Druhá otázka se zaměřovala na postavení soudu místa lodní registrace. Škoda vznikla na základě stávky odborového svazu ve smluvním státě. Loď, na které se škoda údajně objevila, je registrovaná v jiném smluvním státě. Údajná škoda, kterou SEKO způsobila DFDS, má finanční povahu a vychází z odvolání lodi z její běžné trasy a nájmu jiné lodi. Národní soud musí určit, zda finanční újma tímto způsobem vznikla v místě sídla DFDS. Faktor státu registrace lodě je jenom jedním z informací, jenž mohou pomoci determinovat místo škodné události. Národnost lodi může hrát významnou úlohu pouze v případě, kdy národní soud zjistí, že škoda vznikla na palubě lodi.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr pokračoval v autonomní interpretaci článku 5 odst. 3 a opíral se zejména o cíle Bruselské úmluvy: právní jistota, předvídatelnost a nepodporování velkého počtu příslušných soudů. Za místo, kde se stala škodná událost, označil místo sídla odborového svazu. Základním bodem, který umožnil použití článku 5 odst. 3 na daný spor je, že rozhodnutí o zákonnosti stávky je základním rozhodnutím, protože stávka je podmínkou pro vznik dalšího podporujícího jednání. Konkrétní určení místa, kde opravdu vznikla finanční újma, ponechal na rozhodování národního soudu, protože ten má dostupné důkazy. Soudní dvůr rozlišuje svou interpretační činnost a činnost národního soudu.

*C-133/11 Folien Fischer AG and Fofitec AG vs. Ritrama SpA*²³⁸

Právní věta: „Článek 5 odst. 3²³⁹ Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že negativní určovací žaloba, jejímž cílem je určit neexistenci delikttní nebo kvazi-delikttní odpovědnosti, spadá do působnosti tohoto ustanovení.“

²³⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 10. 2012. Folien Fischer AG a Fofitec AG vs. Ritrama SpA. Věc C-133/11.

²³⁹ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Faktický stav: Společnost Folien Fischer AG, se sídlem ve Švýcarsku, vyrábí a prodává potahované papíry, folie a materiály. Společnost Fofitec AG, která patří pod společnost Folien Fischer a sídlí ve Švýcarsku, vlastní několik patentů souvisejících se zaměřením společnosti. Italská společnost Ritrama SpA, která se věnuje stejnému odvětví, shledala porušení hospodářské soutěže ze strany švýcarských společností a v odeslaném dopise požadovala náhradu škody. Společnosti Folien Fischer a Fofitec následně u německého soudu podaly negativní určovací žalobu, že k žádnému narušení hospodářské soutěže z jejich strany nedochází. Klíčovou se v tomto případě stala otázka, zda žaloby na určení, že zde neexistuje delikt ní odpovědnost, spadají pod působnost článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I. Německý soud přerušil řízení a podal předběžnou otázku: „*Musí být článek 5 bod 3 Nařízení Brusel I vykládán v tom smyslu, že se soudní příslušnost ve věcech týkajících se delikt ní odpovědnosti použije rovněž na negativní určovací návrh, ve kterém osoba, která způsobila potenciální škodnou událost, uvádí, že pro potenciálního poškozeného z daných okolností nevyplyvá žádný nárok v oblasti delikt ní odpovědnosti (v projednávané věci odpovědnosti za porušení ustanovení práva hospodářské soutěže)?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr při své argumentaci zdůrazňuje, že povaha negativní určovací žaloby spočívá ve snaze určit, že neexistují podmínky pro vznik odpovědnosti, na základě které by byl žalobce povinován nahradit škodu. Jak uvedl generální advokát, žaloba této povahy je převrácením úloh, které obvykle existují ve sporech týkajících se delikt ní odpovědnosti. Převrácení úloh nezpůsobuje neaplikovatelnost článku 5 odst. 3 na negativní určovací žaloby dle SDEU.

Generální advokát: Generální advokát navrhl ve svém návrhu jiný postup a doporučil, aby daný spor spadl pod základní příslušnost domicilu žalovaného, nikoli pod článek 5 odst. 3. Příkláněl se k restriktivnímu výkladu, jenž by zamezil vzniku praktických problémů.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr přispívá k interpretaci článku 5 odst. 3 a potvrzuje jeho dopad na výše uvedené žaloby. Interpretace pokračuje v autonomním trendu. Negativní žaloba je svým způsobem žaloba o určování odpovědnosti, konkrétně o neexistenci této odpovědnosti. Protože se jedná o odpovědnost mimosmluvní, jež nevychází z dobrovolně přijatého závazku jedné strany vůči druhé, přistoupil Soudní dvůr k výše zmíněné interpretaci, ve které pokračuje ve svém výkladovém postupu nastíněném v dřívějších rozhodnutích.

*C-147/12 ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB vs. Frank Koot and Evergreen Investments BV*²⁴⁰

Právní věta: „Výraz „věci týkající se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti“, jenž je uveden v článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I,²⁴¹ musí být chápán v tom smyslu, že se vztahuje na žaloby věřitele akciové společnosti, jako jsou žaloby, o nichž se jedná v původním řízení, jejichž cílem je určit, že člen představenstva akciové společnosti a její akcionář ručí za závazky této společnosti, protože jí umožnili, aby pokračovala v činnosti, přestože neměla dostatek kapitálu a byla nucena vstoupit do likvidace.“

Faktický stav: Společnost Copperhill, se sídlem ve Švédsku, stavěla v roce 2009 hotel. Členem správní rady společnosti byl v té době pan Frank Koot. 40% akcií vlastnila společnost Evergreen Investments BV (dále jen „Evergreen“), se sídlem v Nizozemsku, která později nabyla dalších 50 %. Společnost Copperhill stavěla ve Švédsku hotel a na určité práce objednala společnost Toréns Entreprenad i Östersund AB (dále jen „Toréns“) a Kakelmässan Norr Handelsbolag (dále jen „Kakelmässan“). Společnost nebyla schopna plnit své závazky, a proto bylo rozhodnuto o její restrukturalizaci. V rámci procesu restrukturalizace se výše zmíněným dvěma společnostem vyplatila pouze část jejich pohledávek. Zbytek pohledávek společnosti převedly na společnost Invest i Årefjällen i Stockholm AB (dále jen „Invest“). V roce 2010 podala společnost Invest žalobu na pana Koota a společnost Evergreen z důvodu odškodnění a uspokojení pohledávek. Žalobu podala u švédského soudu z důvodu vzniku škody ve Švédsku. Pan

²⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 7. 2013. ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB vs. Frank Koot and Evergreen Investments BV. Věc C-147/12.

²⁴¹ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Koot a společnost Evergreen namítali nepřislušnost švédského soudu a příslušnost nizozemského soudu. Švédský soud zamítl žaloby z důvodu nedostatku příslušnosti. Společnost Invest se proti rozhodnutí odvolala a pohledávky mezitím postoupila společnosti ÖFAB. Následně soud *Hovrätten för Nedre Norrland* položil Soudnímu dvoru předběžné otázky. Jak uvedl Soudní Dvůr: „*Podstatou první, druhé a třetí otázky je, zda výraz „věci týkající se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti“ , jenž je uveden v článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, musí být chápán v tom smyslu, že se vztahuje na žaloby věřitele akciové společnosti, jejichž cílem je určit, že člen představenstva akciové společnosti a její akcionář ručí za závazky této společnosti, protože jí umožnili, aby pokračovala v činnosti, přestože neměla dostatek kapitálu a byla nucena vstoupit do likvidace.*“ Další zásadní otázkou bylo, zda je možné takovým místem chápat místo, v němž má uvedená akciová společnost sídlo.

Odůvodnění: Soudní dvůr ve své argumentaci pokračoval v nastoleném trendu svých minulých rozhodnutí, kdy odlišil články 5 odst. 1²⁴² a 5 odst. 3, zejména na základě žalob o určení odpovědnosti žalovaného, a dobrovolně přijatém závazku jedné strany vůči druhé (*189/87 Kalfelis vs. Schröder, C-261/90 Reichert and Kockler vs. Dresdner Bank, C-334/00 Tacconi* a jiné). Zároveň musí mezi škodou a událostí, jež k ní vedla, existovat příčinná souvislost (*21/76 Handelskevekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace, C-189/08 Zuid-Chem*). Cílem žalob je určení odpovědnosti pana Koota jako člena představenstva a společnosti Evergreen jako akcionáře společnosti. Tyto žaloby nejsou založeny na svobodně přijatém závazku jedné strany vůči druhé. Žaloby jsou založeny na faktu, že druhá strana nedodržela své zákonné povinnosti, když i navzdory nedostatku kapitálu dovolila společnosti pokračovat v činnosti. Místo příčinné události musí být pro obě strany předvídatelné a musí existovat úzký vztah mezi žalobami a uvedeným místem. Informace o činnosti společnosti a finanční situaci byly dostupné v sídle společnosti.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr opět autonomně přistoupil k interpretaci článku 5 odst. 3. Při výkladu pojmu místo, kde došlo nebo mohlo dojít ke škodné události, je v daném případě místo, kde společnost vykonává své činnosti a jsou dostupné informace o její finanční situaci.

²⁴² Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Soudní dvůr neshledal existenci dobrovolně přijatého závazku, ale nalezl otázku mimosmluvní odpovědnosti akcionářů či členů představenstva, kterou vytváří zákonná povinnost.

III.6.2 Škodná událost – místo škodné události

Při interpretaci článku 7 odst. 2 se objevují různá úskalí pojmů, které se na první pohled jeví jako jednoznačná, avšak praktický život jim dodává na komplikovanosti. Prvním je škodná událost, při které vyvstávají otázky určení, co přesně je škodnou událostí z pohledu náležitostí deliktu, jimiž jsou jednání, kauzální nexus a škoda. Dalším je samotné místo škodné události, na které je možné nazírat z různých pohledů, či místo, kde se stala samotná událost, nebo se objevila škoda a jiné.²⁴³

*21/76 Handelskwekerij G. J. Bier BV vs. Mines de potasse d'Alsace SA*²⁴⁴

Právní věta: „V případě, kdy se liší místo události, které může vést ke vzniku odpovědnosti deliktní nebo kvazideliktní, a místo, kde událost způsobila škodu, pojem místo škodné události ve znění článku 5 odst. 3²⁴⁵ Bruselské úmluvy, pokrývá obě tato místa. Žalovaný může být žalován buď u soudu místa, kde se objevila škoda, nebo též u soudu místa, kde se stala událost, na základě které vznikla škoda, a je jejím původcem, resp. příčinou.“

Faktický stav: V řešeném sporu byla na jedné straně společnost Handelskwekerij G. J. Bier BV, se sídlem v Holandsku, která se zabírala zahradnictvím, a pro tyto účely využívala vodu z Rýna. Tato voda byla snižené kvality, a proto musela společnost Handelskwekerij G. J. Bier BV vynaložit finanční náklady na její úpravu. Spolu se společností zabývající se kvalitou vody v Rýnu zažalovala francouzskou společnost Mines de potasse d'Alsace SA. Společnost Mines de potasse ve Francii vypouštěla odpady, které zvyšovaly obsah solí v Rýnu a způsobovaly společnosti G. J. Bier BV značnou škodu. Žalobce podal žalobu na soud v Rotterdamu, ten svou příslušnost popřel. Dle jeho názoru se podle článku 5 odst. 3 vypouští odpad ve Francii, a proto jsou

²⁴³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 249.

²⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. 11. 1976. *Handelskwekerij G. J. Bier BV vs. Mines de potasse d'Alsace SA*. Věc C-21/76.

²⁴⁵ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

příslušné francouzské soudy. Žalobce se odvolal, a odvolací soud se zabýval otázkou, zda pojem místo škodné události znamená místo, kde se škoda objevila nebo místo, kde došlo ke škodné události. Holandský soud následně podal předběžnou otázku: „*Mají být slova „místo, kde se stala škodná událost“, která se objevují v textu článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy, chápána ve smyslu „místa, kde se škoda stala“ (místo, kde se škoda stala nebo se objevila) nebo spíš „místa, kde se událost, jež měla za následek škodu, stala“ (místo, kde se událost stala nebo nestala)?*“

Odůvodnění: Pojem místo škodné události, ve znění uvedeném v Bruselské úmluvě, nedává jasnou odpověď na to, zda zahrnuje místo, kde se škoda objevila, nebo místo, kde došlo k události, která je příčinou škody. Nicméně článek 5 je založený na hledání úzkého spojení mezi sporem a příslušným soudem. Na základě toho i místo, kde došlo ke škodné události, i místo, kde se škoda objevila (samozřejmě záleží na konkrétním případě), zakládají podstatné úzké spojení. Deliktní nebo kvazideliktní odpovědnost může vzniknout pouze, pokud existuje kauzální nexus mezi škodou a událostí, která ji způsobila. Když vezmeme v úvahu tyto části odpovědnosti, není možné žádnou z nich vynechat, protože každá z nich může být nápomocná z pohledu důkazů a vedení procesu. Vyloučení jedné z možností se jeví jako nevhodné i z důvodu, že článek 5 odst. 3 je zaměřen na různé druhy odpovědnosti. Pokud bychom vyloučili jednu z možností, způsobili bychom buď záměnu článku 5 odst. 3 s článkem 2,²⁴⁶ čímž by článek 5 odst. 3 ztratil své opodstatnění, nebo bychom vyloučili příslušnost soudu, který má úzké spojení se sporem.

Vlastní hodnocení autorky: Jedná se o zásadní rozhodnutí, výrazně ovlivňující aplikaci článku 5 odst. 3, v němž Soudní dvůr přistoupil k autonomní interpretaci pojmu místo, kde došlo ke škodné události. Svým extenzivním výkladem, utvrdil zaměření pojmu nejen na místo události, jež byla příčinou vzniku škody, ale i na místo, kde se škoda objevila. Soudní dvůr zkoumá proces, na základě kterého vznikne škoda a určuje dvě místa, jež mají dostatečné propojení se sporem pro jeho rozhodování. Teoretické základy vzniku škody, škodná událost a kauzální nexus tvoří rámec jeho argumentace.

²⁴⁶ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

*C-51/97 Réunion européenne SA and others vs. Splithoff's Bevrachtungskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*²⁴⁷

Podrobnosti rozhodnutí jsou uvedeny v podkapitole věnující se článku 5 odst. 1, zde je uvedena pouze relevantní právní věta.

Právní věta: „*Pokud jde o určení místa, kde došlo ke škodné události ve znění článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy,*²⁴⁸ *není takovým místem místo, kde příjemce po ukončení přepravní operace přes moře a na zemi objevil poškození zboží. I navzdory tomu, že pojem uvedený výše pokrývá místo, kde nastala škodná událost a rovněž místo, kde se objevila škoda. V daném případě to ale může být jenom místo, kde námořní dopravce dodal zboží.*“

*C-189/08 Zuid-Chemie BV vs. Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*²⁴⁹

Právní věta: „*Článek 5 odst. 3*²⁵⁰ *Nariadení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci sporu týkajícího se škody způsobené dodáním znečištěného chemického výrobku, který vedl k nepoužitelnosti umělých hnojiv, jenž společnost vyrábí zpracováním surovin a tohoto výrobku, označuje výraz „místo, kde došlo ke škodné události“ místo, kde vznikla původní škoda v důsledku běžného použití výrobku k účelům, pro které byl určen. Ustanovení se týká nejen místa příčinné události, v níž má škoda původ, ale rovněž místa, kde škoda vznikla, jako je továrna podniku, ve které tento zpracoval vadný výrobek, čímž byla na zpracovaném výrobku způsobena majetková škoda utrpěná podnikem, která šla nad rámec škody spojené se samotným výrobkem.*“

Faktický stav: Společnost Zuid Chemie je společností vyrábějící umělá hnojiva a pro tento účel si objednala od společnosti HCI Chemicals Benelux, se sídlem v Rotterdamu, speciální výrobek pro výrobu hnojiv. Společnost HCI Chemicals Benelux nebyla sama schopná tento výrobek vyrobit, proto si ho objednala u společnosti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA (dále jen „Philippo's“), které poskytla potřebné suroviny. Jedna chybějící surovina byla zakoupena u pana GJ de Poorteda, který svou činnost vykonává pod jménem Poortershavne v Rotterdamu. Společnost Philippo's výrobek vyrobila

²⁴⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 10. 1998. Réunion européenne SA and others vs. Splithoff's Bevrachtungskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“. Věc C-51/97.

²⁴⁸ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

²⁴⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 7. 2009. Zuid-Chemie BV vs. Philippo's Mineralenfabriek NV/SA. Věc C-189/08.

²⁵⁰ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

a společnost Zuid Chemie si ho vyzvedla v její továrně v Belgii. Následně vytvořená umělá hnojiva nebyla použitelná. Ukázalo se, že důvodem bylo příliš vysoké množství kadmia ve výrobku poskytnutém od Poortershavenu. Společnost Zuid Chemie zažalovala společnost Philippo's u nizozemského soudu, kde požadovala mimo jiné i náhradu škody. Soud se nepovažoval příslušným podle článku 5 odst. 3. Před odvolacím soudem žádá ze stran nezpochybnila, že místo škodné události je Německo - místo fabriky, kde byl produkt vyroben. Problémem bylo určit místo vzniku škody. V případě místa, kde vznikla škoda, bylo podle soudu rozhodující protiprávní jednání společnosti Philippo's, nikoliv skutečnost, že výrobek způsobil znečištění umělého hnojiva vyrobeného v Nizozemí. Původní škoda vznikla v Essen, protože znečištěný výrobek jí byl dodán z továrny právě tam. Soud *Hoge Raad der Nederlande* položil Soudnímu dvoru následující otázku: „1. *Jakou škodu je třeba v případě protiprávního jednání, na kterém se zakládá návrh Zuid-Chemie, považovat za původní škodu vzniklou v důsledku tohoto jednání: škodu, která vznikne dodáním vadného výrobku, nebo škodu, která vznikne tehdy, když je výrobek běžně použit pro účely, pro které byl určen?*

2. *Pokud se jedná o druhý případ, může být místo, kde tato škoda vznikla, považováno za „místo, kde došlo ke škodné události“ ve smyslu článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I pouze tehdy, pokud škoda spočívá ve fyzické újmě osob nebo věcí, nebo je toto rovněž možné, pokud vznikla (v této fázi) pouze finanční újma?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr zopakoval svou argumentaci z rozhodnutí 189/87 *Kalfelis vs. Schröder*, 21/76 *Handelskwekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace*, C-220/88 *Dumez France and others vs. Hessische Landesbank and others*. Podle judikatury místo, kde vznikla škoda, není možné zaměňovat s místem, kde se odehrála skutečnost, která poškodila výrobek, protože toto místo je ve skutečnosti místem, kde se stala příčinná událost. Deliktní a kvazideliktní odpovědnost se určí pouze tehdy, pokud je možné najít příčinnou souvislost mezi škodou a skutečností, která vedla ke škodě. S ohledem na výše uvedené může být místem, kde vznikla škoda, pouze továrna společnosti Zuid Chemie v Holandsku, kde byl vadný výrobek zpracován na umělá hnojiva, čímž na nich byla způsobena majetková škoda, která šla nad rámec

škody spojené se samotným původním výrobkem. Kdyby daný případ byl chápán jinak, opět by došlo k zaměňování účinků článku 5 odst. 3 s jinými ustanoveními např. článek 2²⁵¹ Nařízení Brusel I. Druhou položenou otázku soud považoval za zcela hypotetickou, protože u společnosti Zuid Chemie došlo k fyzické škodě.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr pokračuje v nastoleném trendu autonomního výkladu a zdůrazňuje důležitost existence propojení mezi škodou a událostí, která způsobila její vznik. Na základě příčinné souvislosti je místem, kde došlo ke škodě, místo vzniku původní škoda v důsledku běžného použití výrobku k účelům, pro které byl určen. Rozhodnutí je zajímavé z pohledu přesného určení škody, která vznikla na základě vadného výrobku. Soudní dvůr upřesnil, že škoda vznikla už při zpracování výrobku, protože jeho primárním účelem bylo stát se součástí konečného produktu.

*C-147/12 ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB vs. Frank Koot and Evergreen Investments BV*²⁵²

Soudní rozhodnutí je zpracováno v jiné části kapitoly, zde je uvedena pouze relevantní právní věta.

Právní věta: „Výraz „místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“ uvedený v článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I²⁵³ musí být vykládán v tom smyslu, že pokud jde o žaloby, jejichž cílem je určit, že člen představenstva a akcionáře akciové společnosti ručí za závazky této společnosti, uvedené místo se nachází v místě, s nímž jsou spjaty činnosti vykonávané uvedenou společností a finanční situace související s těmito činnostmi.“

*C-45/13 Andreas Kainz vs. Pantherwerke AG*²⁵⁴

Právní věta: „Článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I²⁵⁵ musí být vykládán v tom smyslu, že místem příčinné události v případě uplatnění odpovědnosti výrobce za vadný výrobek je místo zhotovení dotyčného výrobku.“

²⁵¹ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

²⁵² Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 7. 2013. ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB vs. Frank Koot and Evergreen Investments BV. Věc C-147/12.

²⁵³ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

²⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 16. 1. 2014. Andreas Kainz vs. Pantherwerke AG. Věc C-45/13.

²⁵⁵ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Faktický stav: Pan Kainz (Rakousko) si zakoupil bicykl od rakouské společnosti Funbike GmbH, který vyrobila společnost Pantherwerke AG, se sídlem v Německu. Pan Kainz během jízdy na tomto bicyklu spadl a zranil se. Následně požadoval od společnosti Pantherwerke AG zaplacení peněžitě částky, protože byl pád způsoben vadným výrobkem, a za tuto vadu je zodpovědná společnost jako výrobce. Žalobu podal v Rakousku, protože na základě článku 5 odst. 3 je místem škodné události Rakousko – zde byly vadné výrobky uvedeny na trh a přístupné konečnému odběrateli. Dle společnosti Pantherwerke AG se místo příčinné události nachází v Německu, protože zde byly bicykly vyráběny a následně ze sídla společnosti odeslány do Rakouska. Problematické se stalo přesné určení místa příčinné události. Proto rakouský soud podal k Soudnímu dvoru tyto otázky: „1. Má být formulace „místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“ v článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I vykládána v případě odpovědnosti za výrobek v tom smyslu, že:

- a) místem příčinné události („Handlungsort“) je místo sídla výrobce;
 - b) místem příčinné události („Handlungsort“) je místo, kde byl výrobek uveden do oběhu;
 - c) místem příčinné události („Handlungsort“) je místo, kde uživatel výrobek nabyl?
2. Bude-li [první otázka pod písmenem b)] zodpovězena kladně:

- a) Je výrobek uveden do oběhu, vychází-li z výrobního procesu provedeného výrobcem a vstoupil do fáze prodeje, kdy je nabízen veřejnosti za účelem používání nebo spotřeby?
- b) Je výrobek uveden do oběhu, je-li strukturovaným způsobem distribuován konečným spotřebitelům?“

Odůvodnění: Soudní dvůr upozorňuje, že soud se ptal jenom na určení místa, kde došlo k příčinné události. Toto místo se v případě odpovědnosti za chybný výrobek nachází tam, kde se odehrála samotná skutečnost poškozující výrobek (*C-189/08 Zuid-Chem*). Je tomu tak hlavně proto, že soudu místa umožňuje shromáždit důkazy a zaručuje hospodárnost řízení a řádný výkon spravedlnosti (*C-189/08 Zuid-Chem, C-170/12 Pinckney*). To přispívá k předvídatelnosti pravidel příslušnosti, protože výrobce může předpokládat, že tento soud bude nejzpůsobilejší pro rozhodování. Proto místem, kde došlo k příčinné události, je místo, kde byl výrobek vyroben.

Vlastní hodnocení autorky: Z důvodu základních cílů, na nichž je Nařízení Brusel I vystavěno, je soud místa, kde je výrobek vyroben, v daném případě

nejzpůsobilejší pro rozhodování sporu. Soudní dvůr autonomně interpretoval článek 5 odst. 3. Místo příčinné události vykazuje úzké spojení se sporem a umožňuje soudu získat důkazy a materiály potřebné pro jeho rozhodnutí. Při vadném výrobku je takovým místem místo, kde vznikla vada, konkrétně místo jeho výroby. S daným závěrem lze souhlasit.

*C-387/12 Hi Hotel HCF SARL vs. Uwe Spoering*²⁵⁶

Právní věta: „Článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I²⁵⁷ musí být vykládán v tom smyslu, že v případě více údajných původců tvrzené škody způsobené na majetkových autorských právech chráněných v členském státě, ve kterém se nachází soud rozhodující o žalobě, toto ustanovení neumožňuje založit na základě místa příčinné události škody příslušnost soudu, v jehož obvodě ten z údajných původců, jenž je žalován, nejednal, ale umožňuje založit příslušnost tohoto soudu na základě místa, kde tvrzená škoda vznikla, za podmínky, že tato škoda může nastat v obvodu soudu rozhodujícího o žalobě. V posledně uvedeném případě je tento soud příslušný pouze ke rozhodnutí o škodě, která byla způsobena na území členského státu, ve kterém se uvedený soud nachází.“

Faktický stav: Pan Spoering, s bydlištěm v Německu, pracoval jako fotograf a pro Hi Hotel (Francie) nafotil sérii fotek jeho interiéru, které byly použity v reklamních prospektech a na internetové stránce. Na faktuře bylo uvedeno „include the rights – only for the Hi Hotel“. Později uviděl fotky v jedné knížce. Kniha byla vydána vydavatelstvím Phaidon se sídlem v Německu. Pan Spoering zažaloval Hi Hotel u německého soudu, protože se domníval, že neprávem poskytla jeho fotografie třetí osobě. V žalobě požadoval zdržení se rozmnožování fotografií, jejich nerozšiřování bez jeho souhlasu na německém území a náhradu škody. Hotel Hi tvrdil, že ředitel hotelu mohl poskytovat fotografie vydavatelství a že vydavatelství Phaidon má sídlo rovněž v Paříži. Problematickou se stala situace, kdy ke škodné události došlo v jednom státě a k protiprávnímu jednání došlo v jiném členském státě, a to spočívá v účasti na protiprávním jednání, k němuž došlo v prvním státě. Německý soud položil Soudnímu dvoru následující otázku: „Je třeba vykládat článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I v tom smyslu, že ke škodné události došlo v členském

²⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 4. 2014. Hi Hotel HCF SARL vs. Uwe Spoering. Věc C-387/12.

²⁵⁷ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

státě (členský stát A), jestliže ke protiprávnímu jednání, které je předmětem řízení nebo z něhož jsou odvozovány nároky, došlo v jiném členském státě (členský stát B) a spočívá v účasti na protiprávním jednání (hlavní skutek), k němuž došlo v prvně uvedeném členském státě (členský stát A)?“

Odůvodnění: V případě místa příčinné události existuje více osob, které údajně způsobily škodu. Společnost Hi Hotel konala ve Francii mimo obvod soudu, kde byla žalovaná. Dle rozhodnutí *C-228/11 Melzer* skutečnost, že jen jedna z více osob považovaných za zodpovědné za vytýkanou škodu, je žalovaná před soudem, v jehož obvodě nekonala, se nemůže považovat za příčinnou událost, ke které došlo v obvodu soudu ve smyslu článku 5 odst. 3. Dle rozhodnutí *C-170/12 Pinckney* může soud založit svou příslušnost na skutečnosti, že členský stát chrání majetková práva, na která se žalobce odvolává, a jestli hrozí, že vznikne škoda v obvodě soudu, který začal jednání. Soud může rozhodnout pouze o škodě způsobené na území tohoto členského státu.

Vlastní hodnocení autorky: Rozhodnutí Soudního dvora je zajímavé zkoumáním příčinné události. Spor v oblasti práv duševního vlastnictví, konkrétně autorského práva a jeho licencování, má svá specifika. Vlastník autorského práva umožnil použití jeho díla, tato licence však byla omezená. Soudní dvůr shledává příslušným soud místa, kde škoda vznikla. Soud může rozhodnout jenom o škodě, která vznikla v jeho obvodu. SDEU pokračuje v teritoriálním omezení autorských práv.

III.6.3 Distanční delikty v prostředí internetu, tištěných médií a práv duševního vlastnictví

Do komplikovanosti určení místa škodné události, jakož i samotné škodné události, přidávají svá specifika různé oblasti práva, jako jsou duševní vlastnictví, internet, tištěná média a jejich zahraniční dosah.

*C-68/93 Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd vs. Presse Alliance SA.*²⁵⁸

Právní věta: „Místo, kde došlo ke škodné události ve znění článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy,²⁵⁹ se interpretuje způsobem, že oběť pomluvy, která byla distribuovaná tištěnými novinami v několika smluvních státech, může podat žalobu na náhradu škody proti vydavateli u soudu místa sídla vydavatele, a tento soud je příslušný pro rozhodování o celkové škodě, způsobené pomluvou. Druhou možností je podat žalobu u soudu místa každého smluvního státu, kde byla publikace distribuovaná a kde oběť tvrdí utržení újmy na jeho reputaci. Tyto soudy mohou rozhodovat jen o škodě, která vznikla na území jeho státu.

Kritéria pro určení, zda je událost, o kterou se jedná, škodlivá a důkazy o existenci a rozsahu údajné újmy žalobce v žalobě o delikttní nebo kvazidelikttní odpovědnosti, nespádají do působnosti Bruselské úmluvy, ale hmotného práva určeného na základě kolizních norem místa soudu zmocněného k rozhodování, za předpokladu, že účinnost Bruselské úmluvy není narušená. Fakt, že dle národního práva rozhodného pro hlavní řízení v žalobách o pomluvě je škoda předpokládána, takže žalobce nemusí předkládat důkazy o existenci a rozsahu škody, nebrání použití článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: Francouzská společnost Presse Alliance SA, která vydávala noviny France - soir, které v jednom z vydání obsahovaly článek věnující se policejní protidrogové operaci, která proběhla v pařížské směnárně společnosti Chequepoint SARL. Daný článek ve svém textu zmínil společnost Chequepoint a ženu jménem Fiona Shevill. Společnost Chequepoint se sídlem v Paříži má směnárny pouze ve Francii. Paní Fiona Shevill se nacházela v Paříži jen dočasně po dobu tří měsíců a pak se vrátila do Anglie, kde má domicil. Společnost Ixora Trading, založená podle anglického práva, má provozovnu v Anglii pod jménem Chequepoint. Zároveň společnost Chequepoint International Ltd, založená podle belgického práva, kontroluje Chequepoint SARL a Ixora Trading Inc. Všechny tyto vyjmenované subjekty podaly žalobu proti společnosti Presse Alliance SA, protože uvedený článek považovaly za pomlouvačný a požadovaly kompenzaci za urážku na cti, která vznikla na základě výtisků distribuovaných ve Francii a Anglii.

²⁵⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 3. 1995. Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd vs. Presse Alliance SA. Věc C-68/93.

²⁵⁹ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Žalobu podaly u anglického soudu. Presse Alliance SA namítala nepřislušnost anglického soudu, protože škodná událost dle článku 5 odst. 3 se neudála v Anglii, ale ve Francii. Nakonec *House of Lords* podal sedm předběžných otázek, které následně Soudní dvůr zpracoval ve dvou rovinách: „*První, druhá a třetí a šestá otázka národního soudu, které by měly být posuzovány společně, v zásadě vyhledávají pomoc od Soudního dvora v otázce interpretace konceptu „místo, kde se stala škodná událost“ použitého ve článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy s cílem stanovit, které soudy jsou příslušné k projednávání žaloby o náhradu škody za újmu způsobenou poškozenému, která vznikla z distribuce pomlouvajícího novinového článku v několika smluvních státech. Čtvrtá, pátá a sedmá otázka národního soudu, které by měly být posuzovány společně, se v zásadě ptají, zda při určování, zda má příslušnost jako soud místa, kde se škoda objevila dle článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy, jak interpretoval Soudní dvůr, je vyžadováno splnit specifické pravidla jiná od těch uvedených v jeho národním právu v souvislosti s kritériem pro posouzení toho, zda daná událost je škodná, v souvislosti s požadovaným důkazem existence a rozsahu škody uvedené obětí pomluvy.*“

Odůvodnění: Ve svém rozhodnutí 21/76 *Handelskekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace* Soudní dvůr ustanovil, že pojem místo škodné události ve znění článku 5 odst. 3 označuje jak místo, kde se škoda objevila, tak místo, kde se stala událost, která škodě dala vzniknout. Pravidlo, jež je platné pro finanční nebo fyzické škody musí být uplatnitelné i v případě jiných druhů újmy. Místo, kde se stala událost, která dala vzniknout škodě, je v tomto případě sídlo vydavatele, protože na tomto místě byla pomluva vydána a daná do oběhu. Místem, kde se objevila škoda, jsou místa, kde byl výtisk distribuován a kde je oběť známa. Soudy příslušné v jednotlivých státech jsou příslušné k rozhodování jenom pro újmy způsobené v tomto státu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr při své argumentaci pokračoval ve zkoumání nejen místa, kde vznikla škoda, ale i místa, kde se stala událost, která dala vzniknout škodě. Základním příslušným soudem je soud místa, kde má vydavatel sídlo. Dalším možným soudem, je soud místa, kde nejen byly noviny distribuovány na trh, ale poškozený pocítuje újmu na své reputaci. Pro účely problematiky pomluvy v tištěném médiu pokračoval Soudní

dvůr v autonomní interpretaci. Nicméně upozorňuje, že kvalifikaci, zda opravdu jde o škodnou událost a posuzování důkazu zcela spadá pod příslušnost národního soudu a posuzuje se dle práva rozhodného.

*C-509/09 eDate Advertising GmbH vs. X (C-509/09) and Olivier Martinez and Robert Martinez vs. MGN Limited (C-161/10)*²⁶⁰

V tomto rozhodnutí byly spojeny dva spory: spor mezi X vs. společnost eDate Advertising GmbH (dále jen „eDate Advertising“) a spor Oliver a Robert Martinezovci vs. MGM Limited (dále jen „MGN“).

Právní věta: „Článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I⁶¹ musí být vykládán v tom smyslu, že v případě údajného porušení osobnostních práv obsahem informací zveřejněných na internetových stránkách má osoba, která se pokládá za poškozeného, možnost podat žalobu na náhradu celé nemajetkové újmy buď k soudům členského státu, v němž je vydavatel tohoto obsahu usazen, nebo k soudům členského státu, v němž se nachází centrum jejich zájmů. Tato osoba může rovněž místo žaloby na náhradu nemajetkové újmy podat žalobu k soudům každého členského státu, na jehož území je nebo byl přístupný obsah informace zveřejněné na internetu. Tyto soudy jsou příslušné pouze k rozhodování o újmě způsobené na území členského státu sídla soudu, jemuž je žaloba podána.“

Faktický stav:

C-509/09

Pan X byl v Německu odsouzen za vraždu. Společnost eDate Advertising, se sídlem v Rakousku, zveřejnila na internetové stránce, kterou provozovala, určité informace o procesu spolu se jménem pana X včetně vyjádření jeho advokáta. Pan X požadoval po eDate Advertising, aby uvedené informace stáhla. Ta sice na jeho dopis nereagovala, ale informace stáhla. Pan X podal žalobu u německého soudu s cílem zabránit společnosti uvádět na internetové stránce informace s jeho celým jménem.

C-161/10

²⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 10. 2011. eDate Advertising GmbH vs. X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez vs. MGN Limited (C-161/10). Spojené věci C-509/09 a C-161/10.

²⁶¹ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Na stránkách www.sundaymirror.co.uk byl uveřejněn anglický text s názvem „*Kylie Minogue se vrátila k Olivierovi Martinezovi*“, ve kterém byly popsány podrobnosti. Pan Martinez se svým otcem zažalovali společnost MGN, založenou dle anglického práva, která provozuje danou internetovou stránku. Žalobu podali u francouzského soudu z důvodu narušení jejich soukromého života a práva na projev osobní povahy. Společnost MGN namítla nepřislušnost francouzského soudu, protože neexistuje žádná spojitost mezi sporným textem na internetu a údajnou škodou na francouzském území.

V obou případech národní soudy položily předběžné otázky, které Soudní dvůr sjednotil: „*Podstatou prvních dvou otázek ve věci C-509/09 a jediné otázky ve věci C-161/10, které je třeba přezkoumat společně a jež pokládají předkládající soudy Soudnímu dvoru, je to, jak musí být vykládáno slovní spojení „místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“, použité v článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I v případě údajného porušení osobnostních práv prostřednictvím obsahu informací zveřejněných na internetových stránkách.*“

Odůvodnění: Klíčovým při daných sporech bylo určení, jakým způsobem se má vykládat pojem místo, kde došlo nebo by mohlo dojít ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody v článku 5 odst. 3 v případě, kdy k údajnému porušení práv na ochranu osobnosti došlo prostřednictvím obsahu informací uveřejněných na internetových stránkách. Soudní dvůr se už v rozhodnutí *C-68/93 Shevill and others vs. Presse Alliance* vyjadřoval k případu pomluvy v tištěných médiích. I když by se tyto závěry daly aplikovat na projednávaný případ, uveřejnění difamujících informací na internetu se od něj liší, protože cílem uveřejnění je všudypřítomnost obsahu uvedených informací, se kterými se může kdokoli kdekoliv obeznámit. Internet má svým fungováním schopnost univerzálního šíření a není s určitostí možné stanovit škodu výlučně v jednom státě. Dopad zveřejněných informací nejlíp posoudí soud místa, kde je centrum zájmů poškozeného. Centrem zájmů může být místo obvyklého pobytu poškozeného, ale též místo, které prokazuje úzký

vztah, například výkon povolání. Soudy států, kde byly informace prostřednictvím internetu přístupny, jsou příslušné k rozhodování jenom o škodě, která se stala na území státu, kde sídlí.

Generální advokát: Generální advokát se ve svém návrhu podrobně věnoval analýze rozhodnutí *C-68/93 Shevill and others vs. Presse Alliance* a jeho použití na internetovou kauzu. Určité závěry, jež jsou platné pro tištěná média, jsou už pro internetovou éru nevhodné. Zároveň upozorňuje, že v tomto a jemu podobných případech jsou ve střetu dvě základní práva: právo na ochranu osobnosti a právo na informace. Proto navrhuje dodat další kritérium pro určení místa příslušného soudu, a to místo těžiště sporu. Místem s těžištěm konfliktu je místo, kde je obsah informace objektivně relevantní a kde má poškozený centrum svých zájmů. Jak je možné vidět, Soudní dvůr při své argumentaci nevyužil celý koncept těžiště konfliktu, ale zaměřil se jenom na centrum zájmů poškozeného.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr aplikoval pravidlo centra zájmů poškozeného. Pro distanční delikty je pro rozhodování celého sporu klíčové centrum zájmů. Protože internet má celosvětový dopad, soudy členských států, v nichž byl obsah informací dostupný, mohou rozhodovat o škodě, jež vznikla na jejich území. Při interpretaci článku 5 odst. 3 bylo použito autonomního výkladu. Soudní dvůr se při své argumentaci opíral o stanovisko Generálního advokáta, ale nepoužil jeho celý navrhovaný postup poměrování a zkoumání těžiště konfliktu. Jak správně upozorňuje Generální advokát, v daném případě dochází ke střetu dvou základních práv.

*C-523/10 Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*²⁶²

Právní věta: „*Spor týkající se porušení práv vyplývajících z ochranné známky zapsané v členském státě, ke kterému mělo dojít tak, že inzerent využil na internetové stránce vyhledávače provozovaného pod národní doménou nejvyšší úrovně jiného členského státu klíčové slovo, které je totožné s uvedenou ochrannou známkou, může být předložen soudům členského státu, v němž je ochranná známka zapsána.*“

²⁶² Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 4. 2012. *Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*. Věc C-523/10.

Spor týkající se porušení práv vyplývajících z ochranné známky zapsané v členském státě, ke kterému mělo dojít tak, že inzerent použil na internetové stránce vyhledávače provozovaného pod národní doménou nejvyšší úrovně jiného členského státu klíčové slovo, které je totožné s uvedenou ochrannou známkou, může být předložen rovněž soudům členského státu sídla inzerenta.“

Faktický stav: Společnost Wintersteiger, se sídlem v Rakousku, vyrábí a prodává servisní stroje pro lyže a snowboardy. Stejnou činnost vyvíjí i německá společnost Products 4U Sondermaschinenbau GmbH (dále jen „Products 4U“), která prodává příslušenství ke strojům jiných značek, konkrétně ke strojům společnosti Wintersteiger. Společnost Products 4U si zarezvovala klíčové slovo Wintersteiger v internetovém inzertním systému omezeném na Německo, poskytovaném společností Google. V praxi to znamenalo, že uživatel při používání vyhledávače Google.de a zadání slova Winteigeister uviděl kromě odkazu na společnost Wintersteiger rovněž inzerci na společnost Productst 4U, která dávala jasně najevo zaměření společnosti. Po jeho kliknutí se dokonce objevila informace o dodávání příslušenství ke strojům Wintersteiger. Dle společnosti Wintersteiger daná situace zasahuje do jejich práv duševního vlastnictví, konkrétně rakouské ochranné známky, a podala žalobu u rakouského soudu dle článku 5 odst. 3.²⁶³ Stránka Google.de je přístupná i z Rakouska a služba je vedena v německém jazyce. Žalovaná společnost namítala nepřislušnost rakouských soudů, protože inzerát se zaměřoval výlučně na německého zákazníka. Rakouský soud pak podal předběžnou otázku, jejíž podstatou bylo určení, dle jakých kritérií se určuje soudní příslušnost v daném sporu. Rakouský soud podal následující předběžné otázky:

„1. Je třeba formulaci „míst[o], kde došlo nebo může dojít ke škodné události“ uvedenou v článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I v případě zásahu osoby usazené v jiném členském státě do práv vyplývajících z ochranné známky státu, ve kterém má sídlo soud, použitím klíčového slova (AdWord) totožného s touto ochrannou známkou v internetovém vyhledávači, jenž nabízí své služby pod různými národními doménami nejvyšší úrovně, vykládat v tom smyslu, že

a) příslušnost je založena pouze za předpokladu, že se klíčové slovo použije na stránce vyhledávače, jejíž doména nejvyšší úrovně je doménou státu, v němž má sídlo soud;

²⁶³ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

b) příslušnost je založena již tím, že tato internetová stránka vyhledávače, na níž se používá klíčové slovo, je dostupná ve státě, v němž má sídlo soud;

c) příslušnost závisí na tom, že kromě dostupnosti internetové stránky musí být splněny další požadavky?

2. V případě kladné odpovědi na [otázku 1 c):

Podle jakých kritérií je třeba určit, zda je za předpokladu použití ochranné známky státu, v němž má sídlo soud, jakožto klíčového slova (AdWord) na internetové stránce vyhledávače s jinou národní doménou nejvyšší úrovně, než je doména státu, v němž má sídlo soud, založena příslušnost podle článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se ve své argumentaci odvolává na rozhodnutí C-509/09 *eDate Advertising and others*, které stojí na základních principech, jako je existence úzkého vztahu místa příslušného sporu a soudu místa, na kterém mělo dojít ke škodné události. V případě porušení osobnostních práv na internetu, může žalovaný hledat soudní ochranu v místě centra svých zájmů. Toto pravidlo není plně aplikovatelné na práva duševního vlastnictví, které je poskytováno zápisem národní ochranné známky v konkrétním státě a této ochrany se nemůže dovolávat mimo území státu. V rámci zachování principu předvídatelnosti i řádného výkonu spravedlnosti je místem, kde došlo k újmě, místo soudu členského státu, kde je právo chráněno. Pro určení místa příčinné události není klíčové samotné zobrazení reklamy, ale skutečnost, že inzerent inicioval daný technický krok vedoucí k porušení práva. Inzerent vybírá klíčové slovo, jež je totožné s ochrannou známkou a chování inzerenta vede k porušení práv duševního vlastnictví. Sídlu inzerenta je místem, kde bylo rozhodnuto o iniciaci procesu zobrazení inzerce na internetu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr pokračoval v nastoleném trendu autonomní interpretace článku 5 odst. 3. SDEU se mírně odchýlil od svých předešlých rozhodnutí internetových distančních případů, protože práva duševního vlastnictví vykazují jinou povahu jako např. osobnostní práva. Ochranná známka se odlišuje i od autorského práva, protože má povahu registrovaného práva. Dalším odlišným faktorem je poškození práva

duševního vlastnictví v prostředí internetu. Soudní dvůr vzal do úvahy teritoriální omezení ochranné známky. Dalším kritériem po určení příslušného soudu je sídlo inzerenta.

Generální advokát: Generální advokát ve svém návrhu navrhl mírně širší interpretaci článku 5 odst. 3, kdy mimo soudu místa, kde je právo vycházející z ochranné známky chráněno, ale i u soudu členského států, kde byly prostředky nevyhnutelně na porušení tohoto práva použité. Pod tuto definici spadá sídlo společnosti, jež iniciovala inzerci, ale pravděpodobně by bylo možné takto charakterizovat i jiná místa.

*C-170/12 Peter Pinckney vs. KDG Mediatech AG*²⁶⁴

Právní věta: „Článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I²⁶⁵ musí být vykládán v tom smyslu, že v případě tvrzeného porušení majetkových autorských práv zaručených členským státem, v němž má sídlo soud, ke němuž byla podána žaloba, je tento soud příslušný k projednání žaloby na náhradu škody podané autorem díla proti společnosti usazené v jiném členském státě, která uvedené dílo v tomto členském státě rozmnožila na hmotném nosiči, který je následně prodáván společnostmi usazenými v třetím členském státě prostřednictvím internetové stránky, jež je přístupná rovněž v obvodu soudu, ke němuž byla podána žaloba. Uvedený soud je příslušný pouze k rozhodnutí o škodě, ke které došlo na území členského státu, v němž se tento soud nachází.“

Faktický stav: Pan Pinckney (Francie) zjistil, že 12 písní, kterých je autorem, skladatelem a interpretem, bylo bez jeho souhlasu nahráno na CD vyrobené společností Mediatech v Rakousku. CD byla následně prodávána britskými společnostmi Crusoe a Elegy na internetových stránkách přístupných mimo jiné rovněž z jeho bydliště ve Francii. Pan Pinckney podal žalobu u francouzského soudu za účelem náhrady škody vzniklé zásahem do jeho autorských práv. Francouzský soud zastavil řízení, podal návrh na zahájení řízení o předběžných otázkách: „1. Musí být článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I vykládán v tom smyslu, že v případě tvrzeného porušení majetkových autorských práv, ke kterému došlo zveřejněním obsahů na internetových stránkách,

²⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 10. 2013. Peter Pinckney vs. KDG Mediatech AG. Věc C-170/12.

²⁶⁵ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

- *má osoba, která se pokládá za poškozeného, možnost podat žalobu na náhradu škody k soudům každého členského státu, na jehož území je nebo byl přístupný obsah zveřejněný na internetu, s cílem získat pouze náhradu újmy způsobené na území členského státu sídla soudu, k němuž je žaloba podána, nebo*
- *je kromě toho třeba, aby tyto obsahy byly určeny veřejnosti na území tohoto členského státu, nebo aby existovala jiná souvislost?*

2. *Je třeba na první otázku odpovědět stejně i v případě, že údajné porušení majetkových autorských práv nespočívá ve zveřejnění elektronického obsahu on-line, ale jako v projednávané věci v on-line nabídce hmotného nosiče, na němž je tento obsah rozmmožen?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr se argumentačně vracel ke svým rozhodnutím *C-509/09 eDate Advertising and others*, *C-523/10 Wintersteiger*, *C-133/11 Fofitec* a *Fischer and Fofitec*. Z nich vyplývá, že místo, kde došlo ke škodné události, se může lišit v závislosti na druhu práva, které bylo porušeno. Zároveň, aby mohlo v určitém členském státě dojít ke škodné události, musí být právo v tomto členském státě chráněno. Taktéž je důležité si zodpovědět otázku, který soud může nejlépe posoudit opodstatněnost tvrzeného porušení. V případě porušení práv duševního vlastnictví, jehož ochrana je teritoriálně omezena zápisem v konkrétním státě, může být porušení vytýkáno před soudy státu, kde je právo chráněno. Jen tento soud nejlépe posoudí skutečné porušení práva. Dalším klíčovým faktorem pro určení soudu příslušného pro rozhodování je, který soud je schopný nejlépe posoudit výše zmíněné porušení. Tato tvrzení se týkala osobnostních práv a práv duševního vlastnictví, protože je nutné zkoumat, do jaké míry se vztahují na majetková autorská práva. Tato práva podléhají zásadě teritoriality. Jak uvádí Soudní dvůr, tato majetková práva jsou ve všech členských státech chráněna směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. Článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I nevyžaduje, aby předmětná činnost byla nasměrována na členský stát, v němž byla podána žaloba. Proto rozhodovat o tvrzeném porušení majetkového autorského práva, může soud členského státu, jenž jim poskytuje ochranu, a pokud

ke tvrzené škodně může dojít v obvodu tohoto soudu, jenž zahájil řízení. Potencialita vzniku škody spočívá v možnosti získat rozmnoženinu prostřednictvím internetové stránky, která je přístupná v místě obvodu soudu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr nejprve zkoumal podobnost majetkových autorských práv a práv duševního vlastnictví, která jsou teritoriálně omezena. Jejich porušení nastalo nejen fyzickým rozmnožením, ale též prostřednictvím internetu. Soudní dvůr při svém autonomním výkladu vycházel ze svých starších rozhodnutí.

III.6.4 Místo účinku škodného jednání

Jakékoliv jednání může mít různé účinky a může mít vliv na různé okruhy osob. Je evidentní, že článek 7 odst. 2 nepůsobí na kohokoliv a nezpůsobuje jakékoliv účinky. Kdo však může tvrdit, že pocítil účinky škodného jednání, na základě kterých může založit příslušnost soudu dle daného článku?²⁶⁶ Zkoumání účinků protiprávního jednání jsou věnována následující rozhodnutí Soudního dvora.

*C-220/88 Dumez France SA and Tracoba SARL vs. Hessische Landesbank and others*²⁶⁷

Právní věta: „Výraz „místo, kde došlo ke škodné události“ obsažený v článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy²⁶⁸ může označovat místo, kde se objevila škoda a místo, kde se stala událost, jež dala škodě vzniknout. Toto ustanovení označuje jenom místo, kde událost, která dala škodě vzniknout, přímo způsobila škodu na osobě, která je obětí takové události.“

Pravidlo příslušnosti uvedené v článku 5 odst. 3 nemůže být interpretováno jako umožňující žalobcovi soudit se o škodu, kterou si nárokuje jako důsledek škody utrpěné jinou osobou, která byla přímou obětí škodné události, a zahájit soudní jednání proti pachateli u soudu místa, kde sám zjistil poškození svého majetku.“

²⁶⁶ VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 130-133.

²⁶⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 1. 1990. *Dumez France SA a Tracoba SARL vs. Hessische Landesbank and others*. Věc C-220/88.

²⁶⁸ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Faktický stav: Francouzské společnosti Sceper a Tracoba, jejichž práva nyní vlastní společnost Dumez Batiment, uzavřely smlouvu s panem Hoffmanem o stavbě budov na pozemku v Německu. Francouzské společnosti svá práva a povinnosti z kontraktu později převedly na své německé pobočky. Celá stavební operace měla být financována panem Hoffmanem, kterému mělo několik německých bank poskytnout půjčku (mezi nimi právě Heesische Landesbank). Půjčky nakonec poskytnuty nebyly a stavební práce musely být zastaveny. Dumez Batiment a Tracoba následně zažalovaly banky, které neposkytnutím úvěru panu Hoffmanovi způsobily finanční ztráty. Soud potvrdil námitku bank, že počáteční škoda byla utrpěná pobočkami na německém území a mateřské společnosti sídlící ve Francii pocítily finanční ztrátu jen nepřímou. Odvolací soud rozhodnutí potvrdil. Francouzské strany se obrátily na kasační soud s argumentací o nepřímé škodě. Kasační soud se obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou: „Je pravidlo příslušnosti, které umožňuje žalobcovi, dle článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy, vybrat si mezi soudem místa události, která dala za vznik škodě, a soudem místa, kde se škoda objevila, rozšířeno také na případy, ve kterých údajná škoda je pouze následkem újmy utrpěné osobou, která byla okamžitou obětí škody vzniklé na jiném místě, která by umožnila nepřímé oběti/ poškozenému začít řízení u soudu místa státu, ve kterém má bydliště?“

Odůvodnění: Dumez a spol. ve své argumentaci tvrdí, že v rozhodnutí 21/76 *Handelskekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace* se nerozlišovalo mezi přímými a nepřímými poškozenými. V rozhodnutí 21/76 *Handelskekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace* se škoda objevila na jiném místě, jako se stala činnost, která jej způsobila, ale byla přímým efektem solného odpadu, který se pohyboval z jednoho místa na druhé. V našem případě je situace jiná. Škoda, kterou utrpěla společnost Dumez, vznikla a objevila se ve stejném státě, konkrétně, kde se nacházela jedna z hlavních bank a kde byly pobočky odpovědné za stavbu. Údajná škoda na mateřských společnostech je nepřímý důsledek finanční ztráty, původně utrpěné jejich pobočkami. Jak již bylo uvedeno v 21/76 *Handelskekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace*, pro použití článku 5 odst. 3 je potřebná existence úzkého spojení mezi sporem a příslušným soudem státu odlišného od toho, v němž se nachází bydliště žalovaného. Je důležité vyhnout se zvyšování počtu příslušných soudů z důvodu uznání a výkonu rozhodnutí. Cíle Bruselské úmluvy jsou proti

interpretaci, která by mohla vést k uznání a výkonu rozhodnutí soudů, které se nacházejí v místě bydliště žalobce a umožňovaly by žalobci určit soud pomocí jeho určení bydliště.

Na základě těchto argumentů se místo, kde se objevila škoda, chápe jen jako místo, kde událost způsobila škodu a přímo způsobila škodné následky osobě, která je přímou obětí události. Dále zatímco místo prvotní škody je často úzce spojeno i s jinými složkami odpovědnosti, ve většině situací bydliště nepřímé osoby není úzce spojeno.

Generální advokát: Generální advokát se svým návrhem zásadně odlišuje, protože umožnil, aby byl článek 5 odst. 3 aplikován i na nepřímé poškození, zejména z důvodu zabránění zvyšování počtu příslušných soudů. Místo škodné události se mělo určit dle místa, kde vznikla škoda poškozující přímé oběti.

Vlastní hodnocení autorky: Soud se přiklonil k restriktivnímu výkladu a určil, že případ nepřímé škody, která vznikla nepřímé oběti, nespadá pod článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy. Soudní dvůr se odklonil od návrhu Generálního advokáta, který navrhoval extenzivní výklad a dopad ustanovení i na nepřímé poškození. Rozhodnutí zdůrazňuje rozdíl mezi přímými oběťmi, jež pocítily přímou újmu, a nepřímými. I navzdory tomu, že jsou určitým způsobem přímí a nepřímí poškození propojení, nezakládá tato skutečnost příslušnost soudu k rozhodování daného sporu.

*C-364/93 Antonio Marinari vs. Lloyds Bank plc and Zubaidi Trading Company*²⁶⁹

Právní věta: „Pojem místo, kde se stala škodná událost ve znění článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy,²⁷⁰ nezahrnuje při správném výkladu místo, kde oběť utrpěla finanční újmu následkem škody, jež se objevila a oběť ji utrpěla v jiném smluvním státě. Ačkoli daný pojem pokrývá jak místo, kde se škoda objevila, tak místo, kde se stala událost, jež zapříčinila její vznik, nemůže být tento pojem interpretován natolik široce, aby zahrnoval ledajaké místo, kde mohou být pocítovány nepříznivé následky události, která už způsobila škodu někde jinde.“

²⁶⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 9. 1995. Antonio Marinari vs. Lloyds Bank plc and Zubaidi Trading Company. Věc C-364/93.

²⁷⁰ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Faktický stav: Pan Marinari uložil v manchesterské pobočce banky Lloyds svazek směnek v hodnotě 752 500 000 dolarů, které byly vydané jednou z provincií Filipínské republiky ve prospěch bejrútské společnosti Zubaidi Trading Company. Bankovní personál po přezkoumání obálky odmítl směnky vrátit a na jejich existenci upozornil policii z důvodu jejich pochybného původu. To vedlo k zatčení pana Marinariho a zabavení směnek. Po propuštění pan Marinari zažaloval banku Lloyds u italských soudů. Požadoval nejen zaplacení sumy ve výši nominálních hodnot směnek, ale rovněž náhradu škody, kterou utrpěl následkem zatčení, jako porušení smluv a poškození jeho pověsti. Banka ovšem namítala nedostatek příslušnosti italského soudu. Italský soud položil předběžnou otázku, zda „*místo, kde došlo ke škodné události, má být chápáno pouze jako místo, ve kterém byly způsobeny fyzické škody osobám nebo věcem, nebo i místo, ve kterém došlo ke škodě na majetku žalobce?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr judikoval ve svých dřívějších rozhodnutích, že pojem místo škodné události zahrnuje nejen místo, kde se stala událost, která dala vzniknout škodě, ale i místo, kde škoda vznikla. Žalobce si může vybrat, na kterém místě bude žalovat, nicméně tento výběr nemůže zacházet mimo konkrétní okolnosti, které ho odůvodňují. Pojem „místo, kde došlo ke škodné události“ nelze vykládat příliš extenzivně.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr zužuje interpretaci pojmu místo škodné události, protože jeho příliš široké použití by bylo proti základnímu nastavení Bruselské úmluvy. Škodná událost zapříčiní škodu v určitém státě, ale poškozený pociťuje určitou újmu i v jiném státě. Fakt, že poškozený pociťuje újmu, ještě neznamená, že je dostatečný pro založení příslušnosti soudu daného místa.

*C-168/02 Rudolf Kronhofer vs. Marianne Maier, Christian Möller, Wirich Hofius, Zeki Karan*²⁷¹

Právní věta: „*Článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy*²⁷² *musí být vykládán způsobem, že pojem „místo, kde došlo ke škodné události“ nezahrnuje místo bydliště žalobce, kde*

²⁷¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 6. 2004. Rudolf Kronhofer vs. Marianne Maier and others. Věc C-168/02.

²⁷² Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

se nachází „centrum jeho majetkových zájmů“ jen ze samotného důvodu, že zde utrpěl peněžní újmu vyplývající ze ztráty části jeho majetku, ke které došlo a kterou utrpěl v jiném státě, který je smluvní stranou.

Pojem „místo, kde došlo ke škodné události“ nelze vykládat rozšiřujícím způsobem, který by zahrnoval každé místo, kde mohou být pocíťovány škodlivé následky skutečnosti, která způsobila škodu, ke které ve skutečnosti došlo v jiném místě.“

Faktický stav: Pan Kronhofer, s bydlištěm v Německu, byl telefonicky povzbuzován žalovanými, kteří mají rovněž bydliště v Německu, aby uzavřel smlouvu o koupi akcií, aniž by ho upozornili na související rizika. Žalování byli správci a poradci v oblasti investování v obchodní společnosti Protectal. Pan Kronhofer převedl na účet společnosti Protectal značnou finanční sumu. Její operace na Londýnské burze nevyšly. Pan Kronhofer dostal jen částečnou náhradu investovaných peněz. Pan Kronhofer druhou stranu zažaloval s úmyslem získání náhrady majetkové škody, která vznikla porušením jejich právní povinnosti informovat, vyplývající z právních předpisů. Okresní soud v Rakousku žalobu zamítl. Odvolací soud namítal nepřislušnost, protože ani místo skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody, a ani místo, kde škoda vznikla, se nenachází v Rakousku. Při obnově řízení *Oberster Gerichtshof* podal předběžnou otázku, v níž se tázal: „*Musí být pojem „místo, kde došlo ke škodné události“ obsažený v článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy vykládán v tom smyslu, že v případě čisté majetkové újmy, která vyplývá z umístění části majetku osoby, která utrpěla újmu, zahrnuje také místo, kde se nachází bydliště této osoby, jestliže umístění bylo provedeno v jiném členském státě Společenství?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr ve své argumentaci odkazoval na svá minulá rozhodnutí. Pro použití článku 5 je potřeba úzkého spojení mezi sporem a příslušným soudem. Zároveň podobně jako v rozhodnutí *C-364/93 Marinari vs. Lloyd's Bank* nelze pojem místo škodné události interpretovat tak široce, aby zahrnovalo jakékoli místo, kde se projeví negativní důsledky. Takové přidělení příslušnosti není odůvodněno ani z hlediska dokazování, ani organizace řízení. Interpretace tímto směrem by zvyšovala právní nejistotu, protože určování soudní příslušnosti by záviselo na nejistých okolnostech.

Vlastní hodnocení autorky: Argumentace rozhodnutí je spíše restriktivní pro účely zachování právní jistoty. Kdyby Soudní dvůr připustil možnost určování příslušnosti dle jakýchkoliv negativních následků, zásadním

způsobem by se narušily cíle a fungování článku 5 odst. 3. Ve své argumentaci navázal na rozhodnutí *C-364/93 Marinari vs. Lloyd's Bank*, ve kterém stanovil, že poškozený může pocítovat újmu na více místech, ale ne všechna jsou způsobilá založit soudní příslušnost. Na rozhodnutí ve své argumentaci navázal a potvrdil ji v případě vzniku peněžní újmy.

*C-228/11 Melzer vs. MF Global UK Ltd*²⁷³

Právní věta: „Článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I²⁷⁴ musí být vykládán v tom smyslu, že na základě skutečnosti, která vedla ke vzniku škody přičítané jednomu z údajných původců škody, který není účastníkem sporu, neumožňuje založit příslušnost soudu ve vztahu k jinému údajnému původci uvedené škody, který nejednal v obvodu soudu rozhodujícího o žalobě.“

Faktický stav: Pan Melzer, s bydlištěm v Německu, byl telefonicky kontaktován společností Weise Wertpapier Handelsunternehmen (dále jen „WWH“), se sídlem v Německu, která spravovala jeho portfolio. Společnost WWH otevřela u společnosti MF Global, se sídlem v Londýně, účet na jméno pana Melzera. Pan Melzer vložil na daný účet sumu 172 000 € a společnost MF Global uskutečňovala na tomto účtu burzovní operace. V roce 2003 bylo vráceno panu Melzerovi jenom 924 €. Dle pana Melzera ho ani jedna společnost neinformovala o riziku spojeném s termínovanými operacemi na burze a nebyl informován o dohodě o skrytých provizích mezi společnostmi. Společnost MF Global mu dluží náhradu škody, kterou způsobila společnost WWH. Německý soud podal předběžnou otázku a Soudní dvůr si ji pro potřeby odůvodnění přeformuloval následovně: „*zda článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, která vedla ke vzniku škody přičítané jednomu z údajných původců škody, který není účastníkem sporu, umožňuje stanovit příslušnost soudu u jiného údajného původce uvedené škody, který nejednal v obvodu soudu rozhodujícího o žalobě, spadá pod článek 5 odst. 3.*“

Odůvodnění: Soudní dvůr uvádí, že německé právo takovou skutečnost dovoluje, na základě tzv. alternativního místa škodné události. Položená otázka se zaměřuje výslovně na výklad pojmu místo příčinné události

²⁷³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 5. 2013. *Melzer vs. MF Global UK Ltd*. Věc C-228/11.

²⁷⁴ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

v situaci, **kdy** je společnost zažalovaná u daného soudu, ale za skutek, kterého se údajně dopustila třetí osoba. Tento postup umožňuje německý zákon, jenž nemá obdoby v evropské úpravě. Nicméně umožnění postupu při určování příslušnosti dle národního práva by bylo popíráním cílů Nařízení Brusel I. Rovněž by identifikace příslušnosti vyžadovala posouzení merita sporu ještě předtím, než by byla určena příslušnost, což je nežádoucí. Soudní dvůr upozorňuje na využití jiných ustanovení, jako je článek 5 odst. 1²⁷⁵ nebo článek 8.²⁷⁶

Vlastní hodnocení autorky: Z argumentace rozhodnutí je patrné, že Soudní dvůr opět potvrzuje autonomní interpretaci a odmítá interpretaci prováděnou dle národního práva. SDEU dále upozorňuje, že článek 5 odst. 3 není jediným možným řešením pro daný případ. Žalovaný nemůže být souzen za jednání, které v obvodu rozhodujícího soudu sám neučinil.

*C-387/12 Hi Hotel HCF SARL vs. Uwe Spoering*²⁷⁷

Soudní rozhodnutí je zpracováno v jiné části kapitoly, zde je uvedena pouze relevantní právní věta.

Právní věta: „Článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I²⁷⁸ musí být vykládán v tom smyslu, že v případech více údajných původců tvrzené škody způsobené na majetkových autorských právech chráněných v členském státě, ve kterém se nachází soud rozhodující o žalobě, toto ustanovení neumožňuje založit na základě místa příčinné události škody příslušnost soudu, v jehož obvodě ten z údajných původců, jenž je žalován, nejednal, ale umožňuje založit příslušnost tohoto soudu na základě místa, kde tvrzená škoda vznikla, za podmínky, že tato škoda může nastat v obvodu soudu rozhodujícího o žalobě. V posledně uvedeném případě je tento soud příslušný pouze k rozhodnutí o škodě, která byla způsobena na území členského státu, ve kterém se uvedený soud nachází.“

III.6.5 Závěr

Zásadní rozhodnutí, jež určilo směřování interpretace článku 7 odst. 2, je rozhodnutí *189/87 Kalfelis vs. Schröder*, které odlišilo toto ustanovení

²⁷⁵ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

²⁷⁶ Článek 10 Nařízení Brusel Ibis.

²⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 4. 2014. *Hi Hotel HCF SARL vs. Uwe Spoering*. Věc C-387/12.

²⁷⁸ Článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

od článku 7 odst. 1. Soudní dvůr se přiklonil k autonomnímu výkladu pojmu „věci týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti“. Jeho důvody byly stejné jako v případech smluvních věcí: dodržení cílů, systematicky Bruselské úmluvy, právní jistoty a předvídatelnosti. Toto rozhodnutí nastavilo poměrně širokou definici, která byla v dalších rozhodnutích potvrzena. Soudní dvůr při charakterizaci deliktu postupoval spíše extenzivně. Pod pojem věcí souvisejících s deliktů nebo kvazideliktů odpovědností zařadil předmluvní odpovědnost (*C-334/00 Tacconi*), preventivní žaloby (*C-167/00 Henkel*) a negativní žaloby pro určení neexistence deliktu (*C-133/11 Fohlen Fischer and Fofitec*). Restriktivní interpretaci zvolil v rozhodnutí *C-261/90 Reichert and Kockler vs. Dresdner Bank*, protože zde neshledal jako podstatu sporu určení deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti, která je pro použití článku 7 odst. 2 klíčová.

Při deliktu interpretační problémy nekončí, ale ze znění článku 7 odst. 2 vyvstává pojem „místo, kde došlo nebo mohlo dojít ke škodné události“. Základní pravidlo, že pod pojem místo, kde došlo ke škodné události, spadá nejen místo, kde se škoda událost stala, ale i místo, kde škoda vznikla, najdeme v rozhodnutí *21/76 Handelskekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace*. Po něm následovala rozhodnutí, která v konkrétních případech stanovovala způsob určení tohoto místa, místa škodné události nebo místa, kde se objevila škoda (*C-18/02 DFDS Torline*, *C-189/08 Zuid-Chemie*, *C-147/12 ÖFAB*). Pro určování místa, kde se stala událost způsobující škodu, a místa, kde vznikla škoda, jsou zajímavé distanční delikty. V těchto případech se Soudní dvůr potýkal s tištěnými médii nebo internetem, jejichž teritoriální dopad je větší a vznik škody a škodné události může vzniknout v naprosto odlišných krajínách, jež na první pohled nemají žádné spojení se sporem. Do toho se přidávají i práva duševního vlastnictví či osobnostní práva (*C-68/93 Shevill and others vs. Presse Alliance*, *C-509/09 eDate Advertising and others*, *C-523/10 Wintersteiger*). V těchto případech Soudní dvůr rozlišoval místa, kde je možné podat žalobu s celým nárokem - sídlo vydavatele, místa centra zájmů a místa, kde je možné podat žalobu jen s částečným nárokem. Nakonec je zkoumáno místo účinku škodné události. Škodná událost může

mít vícero účinků, ale jen některé jsou relevantní pro určení soudní příslušnosti (například *C-220/88 Dumez France and others vs. Hessische Landesbank and others*).

Důležité je upozornit, že Soudní dvůr se ve většině rozhodnutí přikláněl k autonomnímu výkladu. Na národních soudech je, aby posoudily konkrétní fakta, například, zda mohla společnost utrpět finanční újmu v místě svého sídla (*C-18/02 DFDS Torline*), aby dle faktu posoudily, zda opravdu škoda vznikla nebo mohla v daném sporu vzniknout a jaká je její povaha.

III.7 Článek 7 odst. 5 - provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny

Aby nebyly přeshraniční spory málo komplikované, přidává se k nim navíc možnost zohlednění existence pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny jako místa podání žaloby. Článek 7 odst. 5 umožňuje podat žalobu vycházející z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny u místa soudu, kde se tyto entity nacházejí. Ve znění tohoto článku je užito slov pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna. Odlišení těchto jednotlivých slov je spíše po účely pokrytí všech možností, které zahrnují pobočku.²⁷⁹

Kratičké ustanovení vytvořilo Soudnímu dvoru další interpretační možnosti. V každé situaci není jasné, zda bylo jednáno s pobočkou nebo mateřskou společností. Těžkým může být i určení, co ještě pobočkou je a co už ne.²⁸⁰ Pobočku je potřebné určitým způsobem odlišit od mateřské společnosti. Současně ne každá společnost nebo entita, jež vystupuje v zastoupení určité jiné společnosti, vytváří pobočku či provozovnu. Určujícím může být stupeň samostatnosti pobočky.²⁸¹ Pro aplikaci ustanovení článku 7 odst. 5 je klíčové určení, jaké charakteristické znaky a za jakých okolností vytvářejí pobočku, zda musí existovat propojení mezi nárokem a pobočkou aj. Pojem, který souvisí s pojmem pobočka, zastoupení a jiná provozovna, je jejich provozování.

²⁷⁹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 284.

²⁸⁰ STONE, Peter. *EU private international law*. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010. s. 109-111.

²⁸¹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2. vydání. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 278-280.

Soudní dvůr vydal několik rozhodnutí, jež nám přibližují význam tohoto ustanovení. Zda při jeho výkladu postupoval autonomně, zjistíme po bližší analýze daných rozhodnutí.

*14/76 A. De Bloos, SPRL vs. Société en commandite par actions Bouyer*²⁸²

Soudní rozhodnutí je zpracováno v jiné části kapitoly, zde je uvedena pouze relevantní právní věta.

Právní věta: „Když držitel výlučného práva na prodej není pod kontrolou nebo vedením poskytovatele, nemůže být vnímán jako vedoucí pobočky zastoupení nebo jiné provozovny dle článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy²⁸³.“

*33/78 Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG*²⁸⁴

Právní věta: „Bruselská úmluva se musí vykládat v souladu s jejími principy a cíli a s jejich vztahem k úmluvě. Otázka, zda se slova a koncepty nacházející se v Bruselské úmluvě musí považovat za pojmy mající samostatný význam, který je stejný pro všechny smluvní státy nebo jako pojmy, které odkazují na hmotněprávní normy rozhodného práva v daném případě určeného dle norem mezinárodního práva soukromého místa soudu, u kterého byla žaloba poprvé podána, musí být zodpovězena způsobem zajišťujícím fakt, že Bruselská úmluva je plně účinná v dosahování cílů, které sleduje.

Potřeba zajištění právní jistoty a rovnováhu práv a povinností stran, pokud jde o pravomoc odchýlit se od obecné příslušnosti dle článku 2, vyžaduje nezávislou interpretaci pojmů v článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy společnou všem smluvním státům.

Koncept pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny zahrnuje pobočku, jež má trvalou povahu, která je prodloužením vlivu mateřské společnosti, má vlastní vedení a je materiálně vybavená pro uzavírání obchodů s třetími stranami, takže ty, i když vědí, že nutně existuje právní spojení s mateřskou společností s hlavním sídlem, které je v zahraničí, nemusí jednat přímo s touto mateřskou společností, ale můžou uzavírat obchod v pobočce zakládajícím její prodlouženou ruku.

²⁸² Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1976. A. De Bloos, SPRL vs. Société en commandite par actions Bouyer. Věc 14/76.

²⁸³ Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.

²⁸⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 11. 1978. Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG. Věc 33/78.

Koncept „provozování“ obsahuje

- jednání související s právy a smluvními a nesmluvními závazky týkajícími se vedení správně takzvané pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, jako například ty, které souvisí se spravováním budovy, kde takováto entita sídlí nebo pracuje místní vedení nebo zaměstnanci.
- jednání související se závazky, které byly přijaty ve výše zmíněné pobočce ve jménu mateřské společnosti a které jsou plněny ve smluvním státě, kde pobočka sídlí a kde také jednání týkající se mimosmluvních závazků vyplývajících z takových aktivit, které pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna v mezích výše uvedeného významu zabývala jménem mateřské společnosti v místě, kde je pobočka zřízena.

V každém případě je na soudu zjištit fakty, na kterých může být stanoveno, že existuje efektivní pobočka a určit právní postavení ve vztahu k pojmu provozování, jak je definován výše.

Faktický stav: Demoliční společnost Somafer, jejíž hlavní sídlo podnikání bylo ve Francii, měla v roce 1976 na starosti demolici bunkru v Saarsku. V bezprostřední blízkosti demolice se nacházelo plynové potrubí patřící společnosti Saars-Ferngas, která musela podniknout ochranná opatření proti poškození, a proto následně požadovala od společnosti Somafer náhradu nákladů. Společnost Somafer v Německu používala ve své písemné komunikaci se zákazníky hlavičku s údajem o sídle ve Francii. Zároveň její zástupce, resp. zaměstnanec, příležitostně zůstával v Saarsku-Beckingene a společnost Saars-Ferngas tvrdila, že právě s ním se dohodla o nápravních opatřeních. K náhradě nákladů nedošlo a Saarská společnost podala žalobu před okresním soudem v Saarsku. Soudní příslušnost saarského soudu byla argumentována dle článku 5 odst. 1²⁸⁵ a zároveň článku 5 odst. 5 jako místo provozování pobočky. Z jejího pohledu totiž existence telefonního čísla, adresy a existence zástupce v místě vytvářejí možnost použití článku 5 odst. 5. Společnost Somafer samozřejmě namítala, že hlavní místo podnikání je ve Francii a že všechna vyjednávání s tímto místem byla úzce spojena. V Beckingene-Saarsku nemají vlastní kanceláře s nábytkem, místo není zaregistrované v obchodním rejstříku jako pobočka. Německý soud podal

²⁸⁵ Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

k Soudnímu dvoru tyto předběžné otázky: „Mají být podmínky týkající se soudní příslušnosti v případě „provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny“ uvedené v článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy určeny:

a) dle práva státu soudu, kde bylo zahájeno soudní řízení, nebo b) dle práva dotknutých států (kvalifikace na základě práva použitého v hlavní žalobě) nebo c) nezávisle, to je v souladu s cíli a systémem uvedené úmluvy a také s obecnými principy práva, které vyplývají ze soubornu národního právního systému. (rozhodnutí ze dne 14. 10. 1976 v případě 29/76 LTU *Lufitransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol* (1976) ECR 1541)?

V případě autonomní interpretace daných slov se druhá otázka ptá, jaké se použijí kritéria s odkazem na schopnost přijímat samostatná rozhodnutí (mimo jiné uzavírat smlouvy), a také do míry pasivního projevu.

Třetí otázka se ptá: Jsou principy upravující právní vystupování před jinými např. třetími stranami použitelné na otázky, zda zde fakticky existuje pobočka nebo zastoupení s právními následky, že každý, kdo vytvoří zdání takové situace, má být brán, že provozuje pobočku nebo zastoupení - například případ dle německého práva?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se při interpretaci pojmů „pobočka, zastoupení nebo jiné provozovna“ přiklonil k autonomní interpretaci. V zájmu zachování efektivity Bruselské úmluvy, zachování principů a cílů, je třeba interpretovat její pojmy jednotně. Význam pojmů „pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“ se odlišuje mezi jednotlivými členskými státy i mezinárodními právními prameny. Vzhledem k pravidlu uvedenému v článku 2²⁸⁶ Bruselské úmluvy jde o alternativní pravidlo využívané v případech úzkého propojení sporu a soudu, který je příslušný k jeho rozhodování. Hranice použití článku 5 odst. 5 se hodnotí na základě konkrétních skutečností, a to vztahu mateřské společnosti a jejích dalších entit, nebo vztahu mezi entitou a třetími stranami, které vykazují dostatečně silné propojení pro uplatnění článku 5 odst. 5. Jedná se v podstatě o dvě právnické osoby ve dvou různých členských státech, které jsou v konkrétním případě vnímány stejně, ať už z pohledu mateřské společnosti nebo z pohledu pobočky či třetí strany, která má přes tyto pobočky vytvořeny smluvní vztahy.

²⁸⁶ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

Důležité je nalezení hmotných znaků naznačujících existenci pobočky a spojení mezi touto místní pobočkou a námitkou nasměrovanou vůči mateřské společnosti. Uplatněný nárok musí souviset právě s činností této pobočky.

Vlastní hodnocení autorky: V případě interpretace článku 5 odst. 5 Soudní dvůr použil autonomní interpretaci a definoval pojmy pobočky a jejího provozování. Samotné posuzování faktů a jejich podřazení, zda se v případě jedná nebo nejedná o provozování pobočky, je v každém sporu založeno na posuzování národním soudem. Soudní dvůr stanovuje konkrétní faktory, jež se zkoumají pro potřeby posuzování existence pobočky. Pobočka není jen dočasnou entitou, která působí ve jménu společnosti, ale musí vykazovat určitou trvalost, mít vlastní vedení a být schopná samostatně uzavírat obchody.

*C-139/80 Blanckaert & Willems PVBA vs. Luise Trost*²⁸⁷

Právní věta: „*Nezávislý obchodní zástupce, jenž pouze vyjednává obchody, avšak jeho právní postavení mu umožňuje svobodně si organizovat vlastní práci a rozhodovat kolik času věnuje některému ze závazků, které reprezentuje a kterému nemůžou zabránit v zastupování několika společností ve stejném čase soutěžících ve stejném výrobním nebo marketingovém sektoru, a který pouze předává objednávky mateřské společnosti bez toho, aby byl zahrnut též v jejich vykonání, nespadá pod pojem pobočky, zastoupení a jiné provozovny ve znění článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy.*“²⁸⁸

Faktický stav: Belgická společnost Blanckaert a Willems (dále jen „Blanckaert“), zabývající se výrobou nábytku, uzavřela smlouvu s německou společností Hermann Bey. Hermann Bey měla za úkol vytvořit obchodní síť v Německu za účelem předávání nábytku společnosti Blanckaert. Hermann Bey v Belgii reprezentovala více nábytkářů. Společnost Hermann Bey následně uzavřela smlouvu s paní Luise Trost, která ji zmocňovala k zastupování společnosti Blanckaert jejím jménem v určitých oblastech Německa, ale nadále komunikovat pouze se společností Hermann Bey. Později společnost Blanckaert zjistila, že paní Trost reprezentuje několik nábytkářských společností a ukončila s ní smlouvu. Následně smlouvu ukončila i se společností Hermann Bey. Paní Trost vůči ní podala u německých soudů žalobu

²⁸⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 3. 1981. *Blanckaert & Willems PVBA vs. Luise Trost*. Věc C-139/80.

²⁸⁸ Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.

na zaplacení provize. Společnost Blanckaert namítla nepřislusnost soudu. Následně byly položeny předběžné otázky, jejichž znění Soudní dvůr parafrazoval: „*První otázka se v základu ptá, zda obchodní zástupce (handelsvertreter), který je zprostředkovatel obchodu (vermittlungvertreter) dle znění článku 84 a následně německého obchodního zákoníku, je považován za „zastoupení“ nebo „jinou provozovnu“ dle článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy. Druhá otázka je položena jen v případě, kdy odpověď na první otázku je kladná, proto odpověď na ni není požadována.*“

Odůvodnění: Klíčovou otázkou se stalo určení, zda je obchodní zástupce způsobilý naplnit znaky či podmínky pobočky dle článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy. Jedním ze znaků pobočky je přímé vedení a kontrola mateřskou společností, jak je uvedeno v rozhodnutí 14/76 *De Bloos vs. Bouyer*. Další znaky pobočky Soudní dvůr uvedl v rozhodnutí 33/78 *Somafer SA vs. Saarferrngas AG*. Pobočka musí být pro třetí stranu lehce poznatelným prodloužením ruky mateřské společnosti. Pokud je zástupce společnosti svobodný v tom, jak si organizuje čas a práci, bez instrukcí od mateřské společnosti, a může reprezentovat ve stejném čase několik konkurujících si společností, vyrábějících či propagujících stejné či podobné zboží, a jestliže se neúčastňuje kompletace a provádění transakcí, ale pouze předává objednávky tím, jejichž reprezentuje, nemá znaky pobočky, která má trvalou povahu prodloužené ruky mateřské společnosti.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v tomto rozhodnutí vydává spíše negativní definici pobočky, kdy určuje případ obchodního zástupce, který je natolik samostatný, že nevystupuje jako pobočka ve znění článku 5 odst. 5, čímž omezil působení tohoto ustanovení. Obchodní zástupce v tomto případě zastupoval více společností a ve své práci byl natolik samostatný, že nenaplňoval znaky pobočky a jejího provozování.

218/86 *SAR Schotte GmbH vs. Parfums Rothschild SARL*²⁸⁹

Právní věta: „*Článek 5 odst. 5 Bruselské úmluvy²⁹⁰ musí být interpretován tak, že se vztahuje též na případy, kdy právnická osoba se sídlem ve smluvním státě neudržuje zavislou pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu v jiném smluvním státě, avšak své*

²⁸⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 12. 1987. *SAR Schotte GmbH vs. Parfums Rothschild SARL*. Věc 218/86.

²⁹⁰ Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.

aktivitu vykonává prostřednictvím nezávislé společnosti se stejným jménem a totožným vedením, která sjednává a uzavírá obchody vlastním jménem, a kterou využívá jako svou prodlouženou ruku.“

Faktický stav: Společnost Parfums Rothschild, se sídlem ve Francii, si objednala u německé společnosti SAR Schotte GmbH dodávku rozprašovačů pro parfémy a za tímto účelem strany uzavřely smlouvu. Smluvní jednání vedla společnost Rothschild GmbH, která se nacházela v Německu. Ta si stěžovala na kvalitu rozprašovačů, které neodpovídaly smlouvě, a proto následně nezapltila za jejich dodávku. Společnost SAR Schotte GmbH podala žalobu proti francouzské Parfums Rothschild za účelem platby faktur u německého soudu s odvoláním se na článek 5 odst. 5 Bruselské úmluvy, neboť dle něj Rothschild GmbH byla pobočkou francouzské společnosti. Okresní soud svou příslušnost odmítl s tvrzením, že naopak francouzská Parfums Rothschild je pobočkou německé Rothschild GmbH. Německý soud následně podal k Soudnímu dvoru předběžnou otázku: *„Pokrývá příslušnost uvedená článkem 5 odst. 5 Bruselské úmluvy v souvislosti s pobočkou, zastoupením nebo jinou provozovnou spory, kdy právnická osoba dle francouzského práva (a «société a responsabilité limitée»), která má sídlo v Paříži, neudržíže žádnou závislou pobočku v jiném smluvním státě (v tomto případě Německo), ale když existuje v tomto jiném smluvním státě nezávislá právnická osoba dle německého práva (a «gesellschaft mit beschränkter haftung»), která má stejné jméno, identické vedení, vyjednává a uzavírá obchod ve jménu francouzské právnické osoby a je použita touto společností jako její prodloužení?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr se opět vrací ke svému rozhodnutí 33/78 *Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG* a tvrdí, že jeho podmínky se dají aplikovat i na daný případ, kdy podnikatel, který jednal jako prodloužená ruka společnosti se sídlem v jiném smluvním státě, není podřízen společnosti, ale je nezávislý či dokonce je mateřskou společností. I přesto, že společnost je nezávislá a není vysloveně pobočkou, stále může mít znaky prodloužené ruky druhé společnosti. Dvě společnosti, které mají stejné jméno a stejné vedení, přičemž jedna z nich uzavírá smlouvy, i když samostatně, ale na účet druhé, vykonává fakticky činnost jako prodloužení druhé společnosti v podnikatelských vztazích.

V tomto případě byla německá společnost Rothschild GmbH, kromě vyjednávání a uzavření smlouvy, zodpovědná i za splnění smluvní povinnosti a zaplacení faktur. Z korespondence vyplývalo, že vystupuje jako provozovna společnosti Parfurms Rothschild SARL. Jestli třetí strana uzavírá smlouvu s institucí, která jedná jako prodloužení jiné společnosti, musí mít možnost se na to spolehnout a považovat takové zřízení za zřízení jiné společnosti, i přesto, že jsou tyto společnosti na sobě nezávislé.

Vlastní hodnocení autorky: V daném rozhodnutí soud extenzivním výkladem rozšířil dopad článku 5 odst. 5 na situace, kdy daná strana fakticky není pobočkou, ale právě naopak je samostatnou nebo dokonce mateřskou společností té, za kterou jednala. Soudní dvůr chrání druhou stranu smluvního vztahu, která chápe jednání a postavení společnosti právě jako postavení pobočky. Pro posuzování konkrétního sporu byla klíčová fakticita vztahu mezi dvěma společnostmi, protože z vnějšího pohledu opravdu jedna společnost zastupovala tu druhou, i když byly vzájemně nezávislé.

*C-439/93 Lloyd's Register of Shipping vs. Société Campenon Bernard*²⁹¹

Právní věta: „*Pojem spor vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny v článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy*²⁹² *nepředpokládá, že závazky, které daly vzniknout sporu, přijaté pobočkou ve jménu mateřské společnosti, mají být plněny ve smluvním státě, ve kterém má pobočka sídlo.*“

Faktický stav: Francouzská společnost Société Campenon Bernard komunikovala se společností Lloyd's Register of Shipping za účelem testování materiálu na stavbu dálnice v Kuvajtu. Ministerstvo v Kuvajtu přidalo jako podmínku zakázky požadavek, aby ocelový materiál odpovídal americkým standardům. Společnost Lloyd's Register of Shipping souhlasila a bylo domluveno, že testy provede její španělská pobočka. Ta kontrolou odsouhlasila požadovaný standard materiálu, ale Kuvajt následně materiál odmítl s odůvodněním, že americké standardy nenaplnuje. Společnost Société Campenon Bernard podala žalobu na náhradu škody u francouzského soudu. Společnost Lloyd's Register of Shipping namítla nedostatek

²⁹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 4. 1995. *Lloyd's Register of Shipping vs. Société Campenon Bernard*. Věc C-439/93.

²⁹² Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.

příslušnosti. Soud námitku odmítl s odvoláním se na článek 5 odst. 1 a 5 odst. 5 Bruselské úmluvy. Spor vyústil v předložení následující předběžné otázky: „*Ve světle prvního paragrafu článku 5 Bruselské úmluvy o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních ze dne 27. 9. 1968 výraz „spor vyplývající z provozování pobočky.“ v článku 5 odst. 5 Bruselské úmluvy nutně předpokládá, že dotčené závazky uzavřené pobočkou ve jménu své mateřské společnosti mají být plněny ve smluvním státě, v němž je pobočka založena?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr zdůraznil, že ze samotného jazykového znění článku 5 odst. 5 nevyznívá, že závazky přijaté pobočkou musí být provedeny v témže státě, v jakém sídlí, aby bylo učiněno zadost definici „provozování“. Jelikož již první odstavec článku 5 umožňuje příslušnost soudu v místě plnění smluvní povinnosti, bylo by použití článku 5 odst. 5 pouze na případy, kdy se musí shodovat místo pobočky i místo provedení závazků, pouze duplikováním účinků prvního odstavce. Pobočka je schopna být hlavním a dokonce jediným mezníkem pro třetí strany při vyjednávání kontraktů. Nemusí existovat úzké spojení mezi entitou, se kterou zákazník vyjednával a umístil požadavek, a místem, kde tento požadavek byl proveden. Závazky mohou spadat pod provozování pobočky i navzdory tomu, že jsou provedeny mimo členský stát, ve kterém je pobočka umístěna. Soudní dvůr argumentoval pomocí rozhodnutí *33/78 Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG*.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr při své autonomní interpretaci neomezil působení článku 5 odst. 5 pouze na situace, kdy pobočka provozuje svou činnost ve stejném státě, ve kterém má své sídlo. Opačná interpretace by významně znevýhodnila využití článku. Pobočka by plnila jen omezenou funkci a mateřské společnosti by byly nuceny zakládat pobočky v každém státě, ve kterém by měly zájem rozšiřovat svůj ekonomický vliv.

III.7.1 Závěr podkapitoly

Pojmy pobočka, provozovna nebo jiné zastoupení podléhaly interpretaci Soudního dvora v několika rozhodnutích. Pro svůj výklad si zvolil autonomní interpretaci. Klíčovým se stalo zejména rozhodnutí *33/78 Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG*, na které se odvolává i ve svých pozdějších rozhodnutích. Soudní dvůr stanovil charakteristiky, na základě kterých je možné určit, zda daná entita je pobočkou. Například v rozhodnutí *14/76 De Bloos*

vs. Bouyer je kritériem vedení nebo kontrola jinou společností. Dále zvolil spíše extenzivní výklad ve prospěch žalobce v rozhodnutí *218/86 SAR Schotte vs. Parfums Rothschild*, kdy i navzdory tomu, že ve skutečnosti je společnost nezávislá, v tomto případě měla být vnímána jako pobočka. Bylo to zejména proto, že vůči žalobci vystupovala jako prodloužená ruka jiné společnosti. Naopak, když obchodní zástupce, jenž primárně zastupuje určitou společnost, vykazuje velkou míru samostatnosti a zabezpečuje pro společnost pouze některé činnosti, není považován za pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu ve znění článku 7 odst. 5. Zde Soudní dvůr zvolil spíše restriktivní výklad (*139/80 Blankaert & Willems vs. Trost*). Důležitým pro interpretaci je i pojem provozování pobočky. Soudní dvůr zkoumal, zda svou činnost může pobočka vykonávat pro účely aplikace článku 7 odst. 5 i v jiném členském státě, než sama sídlí - *C-439/93 Lloyd's Register of Shipping vs. Campenon Bernard*. Charakteristické znaky činnosti pobočky, jež Soudní dvůr vytvářel, se staly klíčovými i pro určování, zda se o pobočku jedná nebo ne. Z obecného pohledu je možné konstatovat, že Soudní dvůr postupoval směrem autonomní interpretace a svou nastolenou definici dle článku 7 odst. 5 vykládal extenzivně i restriktivně, v závislosti na konkrétním případě.

III.8 Závěr

Rozboru jednotlivých odstavců článku 7 byly věnovány závěry v jednotlivých podkapitolách, zde uvedeme jen stručné shrnutí. Článek 7 jako celek v sobě obsahuje klíčová ustanovení, k nimž Soudní dvůr za svou existenci vydal opravdu velké množství judikatury. Obecné pojmy, jež sváděly k národní interpretaci, byly většinou podrobeny interpretaci autonomní. Soudní dvůr měl tendenci jednotlivá ustanovení vykládat extenzivně a utvrzovat nebo rozšiřovat jejich působnost. K restriktivnějšímu výkladu se přiklonil v situacích, kdy soud příslušný k rozhodování dle článku 7 neměl dostatečné propojení se sporem, nebo se vytvořila situace, kdy pro běžně informovaného žalobce či žalovaného nebylo jasné, kde může být spor veden. Interpretaci národními soudy zvolil v případech, kdy bylo potřebné posoudit skutkové okolnosti případu, nebo když soud měl nejlepší podmínky pro zkoumání určitého pojmu nebo faktu.

III.9 Literatura

- ANTON, Alexander Elder; BEAUMONT Paul; MCELEAVY E. Pete. *Private international law*. 3rd ed. Edinburgh: W. Green, 2011. 1263 s. ISBN 9780414013452.
- BOGDAN, Michael. *Concise introduction to EU private international law*. 2nd ed. Groningen: Europa Law Publishing, 2012. 228 s. ISBN 9789089521088.
- BRIGGS, Adrian; REES, Peter. *Civil jurisdiction and judgments*. 5th ed. London: Informa, 2009. 925 s. ISBN 978-1-84311-815-2.
- BRIGGS, Adrian. *The conflict of laws*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013. 393 s. ISBN 9780199679270.
- FAWCETT, James; CARRUTHERS M. Janeen; NORTH, Peter. *Cheshire, North & Fawcett Private international law*. 14th ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. 1390 s. ISBN 9780199284382.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. 972 s. ISBN 9783866531420.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. 304 s. ISBN 9788074005046.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 445 s. ISBN 9788074780165.
- STONE, Peter. *EU private international law*. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010. 562 s. ISBN 9781848440838.
- VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012. 263 s. ISBN 9788074004124.

III.10 Judikatura

- Rozsudek Soudního dvora ze 4. 3. 1982. Effer SpA vs. Hans-Joachim Kantner. Věc 38/81.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 3. 1983. Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging. Věc 34/82.

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 3. 1988. SPRL Arcado vs. SA Haviland. Věc 9/87.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 6. 1992. Jakob Handte & Co. GmbH vs. Traitements mécano-chimiques des surfaces SA. Věc C-26/91.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 11. 1998. Van Uden Maritime BV (Van Uden Africa Line) vs. Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and others. Věc C-391/95.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 10. 1998. Réunion européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“. Věc C-51/97.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 2. 2004. Frahuil SA vs. Assitalia SpA. Věc C-265/02.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 1. 2005. Petra Engler vs. Janus Versand GmbH. Věc C-27/02.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2013. Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter. Věc C-419/11.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 3. 2014. Marc Brogsitter vs. Fabrication de Montres Normandes EURL and Karsten Fräbendorf. Věc C-548/12.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 10. 2013. OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság vs. Hochtief Solution AG. Věc C-519/12.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 23. 4. 2009. Falco Privatstiftung and Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst. Věc C-533/07.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 2. 2010. Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl. Věc C-381/08.
- Usnesení Soudního dvora ze dne 14. 11. 2013. Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH vs. Olbrich Transport und Logistik GmbH. Věc C-469/12.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 12. 2013. Cormac-Collins SA vs. La Maison du Whisky SA. Věc C-9/12.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1976. A. De Bloos, SPRL vs. Société en commandite par actions Bouyer. Věc 14/76.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 10. 1999. Leathertex Divisione Sintetici SpA vs. Bodetex BVBA. Věc C-420/97.

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 2. 2002. Besix SA vs. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) and Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog). Věc C-256/00.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 1. 1980. Siegfried Zelger vs. Sebastianu Salinitri. Věc 56/79.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 2. 1997. Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL. Věc C-106/95.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1976. Industrie Tessili Italiana Como vs. Dunlop AG. Věc 12/76.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 6. 1994. Custom Made Commercial Ltd vs. Stawa Metallbau GmbH. Věc C-288/92.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 9. 1999. GIE Groupe Concorde and others vs. the Master of the vessel “Suhadiwarno Panjan” and others. Věc C-440/97.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 5. 2007. Color Drack GmbH vs. Lexx International Vertriebs GmbH. Věc C-386/05.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 7. 2009. Peter Rehder vs. Air Baltic Corporation. Věc C-204/08.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 3. 2010. Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH vs. Silva Trade SA. Věc C-19/09.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 6. 2011. Electrosteel Europe SA vs. Edil Centro SpA. Věc C-87/10.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 9. 1988. Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others. Věc 189/87.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 3. 1992. Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert and Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG. Věc C-261/90.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 9. 2002. Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA vs. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS). Věc C-334/00.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 10. 2002. Verein für Konsumenteninformation vs. Karl Heinz Henkel. Věc C-167/00.

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 2. 2004. Danmarks Rederiforening, on behalf of DFDS Torline A/S vs. LO Landsorganisationen i Sverige, on behalf of SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation. Věc C-18/02.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 10. 2012. Folien Fischer AG and Fofitec AG vs. Ritrama SpA. Věc C-133/11.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 7. 2013. ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB vs. Frank Koot and Evergreen Investments BV. Věc C-147/12.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. 11. 1976. Handelskwekerij G. J. Bier BV vs. Mines de potasse d'Alsace SA. Věc 21/76.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 7. 2009. Zuid-Chemie BV vs. Philippo's Mineralenfabriek NV/SA. Věc C-189/08.
- Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 16. 1. 2014. Andreas Kainz vs. Pantherwerke AG. Věc C-45/13.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 4. 2014. Hi Hotel HCF SARL vs. Uwe Spoering. Věc C-387/12.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 3. 1995. Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL a Chequepoint International Ltd vs. Presse Alliance SA. Věc C-68/93.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 10. 2011. eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez vs. MGN Limited (C-161/10). Spojené věci C-509/09 a C-161/10.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 4. 2012. Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH. Věc C-523/10.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 10. 2013. Peter Pinckney vs. KDG Mediatech AG. Věc C-170/12.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 1. 1990. Dumez France SA a Tracoba SARL vs. Hessische Landesbank and others. Věc C-220/88.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 9. 1995. Antonio Marinari vs. Lloyds Bank plc a Zubaidi Trading Company. Věc C-364/93.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 6. 2004. Rudolf Kronhofer vs. Marianne Maier and others. Věc C-168/02.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 5. 2013. Melzer vs. MF Global UK Ltd. Věc C-228/11.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 11. 1978. Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG. Věc 33/78.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 12. 1987. SAR Schotte GmbH vs. Parfums Rothschild SARL. Věc 218/86.

IV ZVLÁŠTNÍ PŘÍSLUŠNOST DLE ČLÁNKU 8 NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis

Mgr. Kateřina Remsová

IV.1 Úvod

Kapitola se zabývá pravidly zvláštní příslušnosti, která jsou stanovena v článku 8 Nařízení Brusel Ibis. Pravidla zvláštní příslušnosti mohou být použita za předpokladu, že žalovaný má bydliště na území některého členského státu. Mohou založit pouze příslušnost soudu členského státu, nikoliv soudu třetího státu. Tato pravidla procesního charakteru doplňují pravidla obecné příslušnosti stanovená v článku 4 Nařízení Brusel Ibis i pravidla zvláštní příslušnosti zohledňující blízkost situace sudišti tak, jak jsou uvedena v článku 7. Žalobce může volit, které z uvedených pravidel použije. Na jejich základě založená příslušnost musí být stranám sporu předvídatelná, aby byl naplněn požadavek právní jistoty, jinak pravidla zvláštní příslušnosti nelze aplikovat a postupuje se podle pravidla obecného.²⁹³ Články 8 a 9 Nařízení Brusel Ibis obsahují pravidla upravující zvláštní příslušnost ve vazbě na věcnou souvislost projednávaných případů.²⁹⁴ Takovéto případy, které vykazují určitou věcnou souvislost, měly měly být projednány před tímž soudem, tzv. *forum connexitatis*.²⁹⁵

Článek 8 Nařízení Brusel Ibis stanoví zvláštní příslušnost pro spojené žaloby, pro žalobu o záruku nebo intervenční žalobu, pro vzájemnou žalobu týkající se stejné smlouvy nebo stejné skutečnosti a pro žalobu spojenou se žalobou týkající se věcných práv k nemovitosti. Smyslem tohoto ustanovení je soustředit úzce související řízení k témuž soudu z důvodu procesní

²⁹³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 224 - 225.

²⁹⁴ JENARD, Paul. Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial matters (signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities No C 59/8*. Report 1979, No C 59/72, s. 22.

²⁹⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 104.

ekonomie a snaha o zamezení rozhodování soudů různých členských států v souvisejících věcech,²⁹⁶ za účelem dosažení jednotné interpretace Nařízení Brusel Ibis.²⁹⁷ Pravidla zvláštní příslušnosti slouží k zajištění řádného výkonu spravedlnosti, zajišťují společné rozhodování souvisejících sporů a snižují riziko vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí.²⁹⁸ Ustanovení článku 8 Nařízení Brusel Ibis, které upravuje preventivní řešení založené na definici spojení právních nároků, je způsobilé riziko vydání neslučitelných rozhodnutí v různých členských státech snížit.²⁹⁹ Článek 9 Nařízení Brusel Ibis obsahuje pravidla o zvláštní příslušnosti pro žaloby provozovatele lodi na omezení odpovědnosti.³⁰⁰

Zde uvedená rozhodnutí se týkají aplikace pravidel o zvláštní příslušnosti tak, jak byla uvedena v Bruselské úmluvě a v Nařízení Brusel I. Nutně jsme se museli dotknout změn, které se v návaznosti na judikaturu Soudního dvora objevily v Nařízení Brusel I. Jeho ustanovení článků 6 a 7 se nacházejí v článcích 8 a 9 Nařízení Brusel Ibis v nezměněné podobě. Kapitola nám napomůže v závěru odpovědět na otázku, zda je v rozhodnutích týkajících se zvláštní příslušnosti užit autonomní či národní způsob interpretace a zda je použitý výklad extenzivní či restriktivní. Samozřejmě se dotkneme i dalších otázek, které byly předmětem dotazů.

IV.2 Zvláštní příslušnost pro spojené žaloby

Článek 6 odst. 1 Bruselské úmluvy stanovil, že osoba s bydlištěm v některém smluvním³⁰¹ státě může být žalována v případech, kdy je žalováno

²⁹⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část III. Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, pravomoc základní, pravomoc alternativní. *Právní fórum*. 2005, roč. 2, č. 4, s. 126.

²⁹⁷ VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VI. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 7, s. 233.

²⁹⁸ STONE, Peter. *EU Private International Law*. 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010. s. 115.

²⁹⁹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. s. 239.

³⁰⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 105.

³⁰¹ Členském, pozn. autora.

více osob společně, u soudu místa, kde má bydliště některý z žalovaných. V Nařízení Brusel I byla na základě judikatury Soudního dvora do článku 6 odst. 1 vložena druhá věta, která omezila působnost tohoto ustanovení: „Je-li žalováno více osob společně, může být osoba s bydlištěm v některém členském státě žalována u soudu místa bydliště některého z žalovaných, pokud jsou právní nároky spojeny tak úzce, že je účelné je projednat a rozhodnout o nich společně.“ Účelem ustanovení je zabránit vydávání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních. V Nařízení Brusel Ibis se toto ustanovení ve stejném znění nachází v článku 8 odst. 1.

Pravidlo zvláštní příslušnosti v odstavci prvním je jediným pravidlem obsaženým v článku 8 Nařízení Brusel Ibis, které nevyžaduje existenci procesního propojení mezi spojovanými nároky. Žalobce může využít výhody *forum shopping* a podat žalobu u soudu členského státu, v němž se nachází bydliště některého z žalovaných a jenž se mu jeví nejvýhodnějším. Pokud se žalobce rozhodne nárokovat spojení žalob a jsou-li splněny podmínky stanovené v článku 8 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis, je národní soud povinen vyslovit příslušnost pro spojené žaloby, na rozdíl od druhého odstavce v tomto ohledu nemá volnost.³⁰² „Příslušnost soudu, který rozhoduje původní žalobu, musí být založena dle obecného pravidla a musí se jednat o soud země, kde má bydliště jeden ze žalovaných, a to k okamžiku zahájení řízení, včetně situací, kdy následně žalovaný přesune své bydliště do jiného členského státu nebo mimo EU.“³⁰³

Rozsudek 189/87 *Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others*³⁰⁴ se týkal výkladu ustanovení článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy a pojmu „vztah souvislosti“ mezi žalobami. Podle rozhodnutí C-51/97 *Réunion Européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*³⁰⁵ nelze aplikovat článek 6 odst. 1 pouze z důvodu nedělitelnosti sporu, žaloby musí vykazovat „vztah

³⁰² ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 259.

³⁰³ Tamtéž, s. 259 - 260.

³⁰⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 9. 1988. *Athanasios Kalfelis vs. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst und Co., Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA a Ernst Markgraf*. Věc 189/87.

³⁰⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 10. 1998. *Réunion Européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*. Věc C-51/97.

souvislosti“. V rozhodnutí *C-539/03 Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus and Milton Goldenberg*³⁰⁶ Soudní dvůr konstatoval, že „vztah souvislosti“ neexistuje mezi žalobami pro porušení evropského patentu, které byly podány proti společností usazeným v různých smluvních státech. Rozhodnutí *C-103/05 Reisch Montage AG vs. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*³⁰⁷ umožnilo aplikaci článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I i v případech, kdy je žaloba již v okamžiku podání považována za nepřipustnou podle vnitrostátního práva. V rozsudku *C-98/06 Freeport plc vs. Olle Arnoldsson*³⁰⁸ a *C-145/10 EvaMaria Painer vs. Standard VerlagsGmbH and others*³⁰⁹ Soudní dvůr rozhodl, že článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I lze aplikovat i na žaloby podané proti více žalovaným, které mají různé právní základy. V rozsudku *C-462/06 Glaxosmithkline and Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard*³¹⁰ Soudní dvůr konstatoval, že pro aplikaci článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nelze příslušnost pro původní žalobu založit na základě speciálního pravidla pro individuální pracovní smlouvy. Podle rozsudku *C-616/10 Solvay SA vs. Honeywell Fluorine Products Europe BV and others*³¹¹ by projednání žalob pro porušení evropského patentu týkajícího se téhož produktu v oddělených řízeních mohlo vést k vydání vzájemně „si odporujících“ rozhodnutí.

*189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others*³¹²

Právní věta: „Pro aplikaci článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy musí mezi různými žalobami podanými jedním žalobcem proti rozdílným žalovaným existovat spojení, které

³⁰⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2006. *Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus, Milton Goldenberg*. Věc C-539/03.

³⁰⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2006. *Reisch Montage AG vs. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*. Věc C-103/05.

³⁰⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 10. 2007. *Freeport plc vs. Olle Arnoldsson*. Věc C-98/06.

³⁰⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 12. 2011. *Eva-Maria Painer vs. Standard Verlags GmbH, Axel Springer AG, Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG*. Věc C-145/10.

³¹⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 5. 2008. *Glaxosmithkline and Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard*. Věc C-462/06.

³¹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 7. 2012. *Solvay SA vs. Honeywell Fluorine Products Europe BV, Honeywell Belgium NV, Honeywell Europe NV*. Věc C-616/10.

³¹² Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 9. 1988. *Athanasios Kalfelis vs. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst und Co., Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA a Ernst Markgraf*. Věc 189/87.

je určeno nezávisle a je takového druhu, že je účelné rozhodnout o těchto žalobách společně, aby bylo zamezeno vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních.“

Faktický stav: Pan Kalfelis uzavřel s bankou sídlící v Lucemburku prostřednictvím zprostředkovatelské banky se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem a za účasti prokuristy této banky několik burzovních transakcí a za tímto účelem zaplatil lucemburské bance 344 868,52 DM. Tyto transakce však skončily ztrátou. Pan Kalfelis zažaloval u německého soudu obě banky i prokuristu a požadoval uhrazení 463 019,08 DM. Nárok založil na smluvní odpovědnosti spočívající v porušení povinnosti poskytnout informace a delikttní odpovědnosti, neboť žalovaní mu způsobili svým jednáním *contra bonos mores* škodu. Požadoval rovněž vydání bezdůvodného obohacení s argumentem, že burzovní smlouvy nejsou podle kogentních norem německého práva závazné, a proto má právo požadovat navrácení částek, které zaplatil. Lucemburská banka zpochybnila příslušnost německého soudu. *Bundesgerichtshof* položil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky: „*Musí být článek 6 odst. 1 Bruselské úmluvy vykládán v tom smyslu, že mezi žalobami podanými proti různým žalovaným musí existovat spojení? Bude-li odpověď na tuto otázku kladná, je třeba, aby byly žaloby založeny na stejném právním i faktickém základu, anebo lze toto spojení předpokládat, pokud je vhodné žaloby projednat a rozhodnout o nich společně, aby se zamezilo vydání protichůdných rozhodnutí v oddělených řízeních?*“³¹³

Odůvodnění: Příslušnost upravená v článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy je výjimkou z obecného pravidla stanoveného v článku 2.³¹⁴ Článek 6 odst. 1 lze aplikovat na rozdílné žaloby podané jedním žalobcem proti různým žalovaným, pokud mezi žalobami existuje spojení takového druhu, že je účelné o nich rozhodnout společně, aby bylo zamezeno vydání neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních. Zda je tato podmínka splněna, posoudí národní soud. Existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami musí být určena nezávisle. Soudní dvůr definoval „vztah souvislosti“ na základě

³¹³ „(a) Must Article 6 (1) of the EEC Convention be interpreted as meaning that there must be a connection between the actions against the various defendants? If Question (a) must be answered in the affirmative, does the necessary connection between the actions against the various defendants exist if the actions are essentially the same in fact and law (*einfache Streitgenossenschaft*), or must a connection be assumed to exist only if it is expedient to hear and determine them together to avoid the risk of irreconcilable judgments resulting from separate proceedings (for example, in cases of „*notwendige Streitgenossenschaft*“ (*compulsory joinder*))?“

³¹⁴ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

znění článku 22 Bruselské úmluvy,³¹⁵ podle něhož žaloby navzájem souvisejí, pokud je mezi nimi dán tak úzký vztah, že je společné projednání a rozhodnutí vhodné k tomu, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních.³¹⁶

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr definoval pojem „vztah souvislosti“ autonomně, když konstatoval, že spojení mezi žalobami podanými jedním žalobcem proti různým žalovaným musí být určeno nezávisle s ohledem na systematiku a cíle Bruselské úmluvy. Ustanovení článku 6 odst. 1 interpretoval restriktivně. Jako výjimka z obecného pravidla musí být tento vykládán způsobem, který neumožňuje aplikaci článku 6 odst. 1 pouze jako prostředku umožňujícího žalobci podat žalobu proti více žalovaným s jediným cílem odejmout jednoho z žalovaných soudům smluvního státu, v němž má bydliště.

*C-51/97 Réunion Européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskatoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*³¹⁷

Právní věta: „Článek 6 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že žalovaný s bydlištěm ve smluvním státě nemůže být žalován v jiném smluvním státě před soudem projednávajícím žalobu proti jinému žalovanému, který nemá bydliště ve smluvním státě, pouze z důvodu, že spor je nedělitelný, místo toho, aby žaloby vykazovaly úzké spojení.“

Faktický stav: Spor vzniknul mezi devíti pojišťovacími společnostmi, z nichž byla hlavním pojišťovatelem společnost Réunion Européenne, které společnost Brambi Fruits se sídlem ve Francii postoupila svá práva, a společností Spliethoff's Bevrachtingskatoor BV (dále BV) se sídlem v Nizozemsku a kapitánem nizozemské lodi Alblasgracht V002 pro škodu

³¹⁵ Článek 30 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.

³¹⁶ Článek 22 Bruselské úmluvy Soudní dvůr vyložil v tom smyslu, že k existenci souvislosti mezi dvěma žalobami postačí, aby jejich oddělené projednání a rozhodnutí s sebou neslo nebezpečí neslučitelných rozhodnutí, aniž by bylo nutné, že by s sebou neslo nebezpečí vedoucí ke vzájemně se vylučujícím právním důsledkům. Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 12. 1994. The owners of the cargo lately laden on board the ship ‚Tatry‘ vs. The owners of the ship ‚Maciej Rataj‘. Věc C-406/92.

³¹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 10. 1998. Réunion Européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskatoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“. Věc C-51/97.

na nákladu 5199 kartonů hrušek dodaných společností Brambi Fruits. Náklad byl podle námořního konosamentu vydaného australskou společností Refrigerated Container Carriers PTY Ltd (dále RCC) v Austrálii přepravován po moři z Austrálie do Nizozemska na palubě lodi Alblasgracht V002 a následně do Francie dle mezinárodního nákladního listu, kde společnost Brambi Fruits zjistila škodu, ovoce dozrálo předčasně následkem poruchy chladicího systému. Pojišťovací společnosti nahradily společnosti Brambi Fruits způsobenou škodu a podaly žalobu k francouzskému *Tribunal de Commerce* proti společnosti RCC a BV, která nebyla v námořním konosamentu uvedena, ale náklad fakticky přepravovala, a proti kapitánu lodi. *Tribunal de Commerce* konstatoval svoji nepřislušnost a *Cour d'Appel* rozsudek potvrdil. *Cour de Cassation* se obrátil na Soudní dvůr s následující předběžnou otázkou: „*Může být žalovaný s bydlištěm na území smluvního státu žalován v jiném smluvním státě před soudem, kde je projednávána žaloba proti jinému žalovanému, který nemá bydliště na území žádného smluvního státu, z toho důvodu, že spor je nedělitelný?*“³¹⁸

Odůvodnění: Článek 6 odst. 1 Bruselské úmluvy lze aplikovat pouze za předpokladu, že bylo řízení zahájeno před soudem místa, kde má bydliště některý z žalovaných. Soudní dvůr tedy na předběžnou otázku odpověděl záporně a uzavřel, že nelze žalovaného s bydlištěm na území smluvního státu na základě článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy žalovat u soudu jiného smluvního státu, kde již bylo zahájeno řízení vůči jinému žalovanému, který nemá bydliště na území smluvního státu. Pokud by bylo umožněno zahájit řízení před takto určeným soudem, byl by žalovaný zbaven výhod, které mu poskytují ochranná ustanovení Bruselské úmluvy, a nebylo by tak možné dosáhnout cíle sledovaného Bruselskou úmluvou, tedy zajištění právní jistoty.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr vyložil ustanovení článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy restriktivně. Pokud by bylo umožněno soudy ve smluvním státě přijmout příslušnost nad jedním z žalovaných s bydlištěm ve smluvním státě na základě skutečnosti, že je příslušný v řízení proti

³¹⁸ „*May a defendant domiciled in territory of Contracting State be brought, in another Contracting State, before the Court hearing an action against a co-defendant not domiciled in the territory of any Contracting State, on the ground that the dispute is indivisible, rather than merely displaying a connection?*“

žalovanému s bydlištěm mimo smluvní státy, nebyl by naplněn požadavek právní jistoty. Dále potvrdil nutnost existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami podanými jedním žalobcem proti různým žalovaným, přičemž tento pojem interpretoval autonomně.

*C-539/03 Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus and Milton Goldenberg*³¹⁹

Právní věta: „Článek 6 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že se nepoužije v rámci řízení o porušení evropského patentu, ve kterém je obviněno několik společností usazených v různých smluvních státech ze skutků, kterých se dopustily na území jednoho nebo několika z těchto států, a to ani v případě, že uvedené společnosti patří k téže skupině jednaly totožným nebo podobným způsobem, v souladu se společnou politikou, která byla vypracována jedinou z nich.“

Faktický stav: Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v rámci sporu mezi nizozemskou společností Roche Nederland BV a dalšími osmi společnostmi ze skupiny Roche, sídlícími ve Spojených státech, Belgii, Německu, Francii, Spojeném království, Švýcarsku, Rakousku a Švédsku, a F. Primusem a M. Goldenbergem s bydlištěm ve Spojených státech ve věci porušení práv plynoucích z evropského patentu, jehož jsou majiteli. Toto údajné porušení spočívalo v uvedení sady pro imunologické dávkování na trh v zemích, kde jsou žalované společnosti usazeny. Společnosti skupiny Roche sídlící mimo Nizozemsko zpochybnily příslušnost nizozemského *Rechtbank te s'Gravenhage* a namítaly neexistenci porušení a neplatnost dotčeného patentu. *Rechtbank te s'Gravenhage* konstatoval svoji příslušnost a žaloby F. Primuse a M. Goldenberga zamítl. *Gerechtsbof te s'Gravenhage* rozsudek změnil a zakázal uvedeným společnostem porušovat práva spojená s dotčeným patentem ve všech zemích uvedených v tomto patentu. K *Hoge Raad* byl podán kasační opravný prostředek. Tento položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky: „1. Existuje takový „vztah souvislosti“, jaký se vyžaduje pro použití článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy, mezi žalobami týkajícími se porušení patentu, které majitel evropského patentu podal jednak proti žalovanému usazenému

³¹⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2006. Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus, Milton Goldenberg. Věc C-539/03.

ve státě, kde bylo zahájeno řízení, a jednak proti různým žalovaným usazeným ve smluvních státech, které se liší od státu, kde bylo zahájeno řízení, o kterých majitel patentu prohlašuje, že porušují tento patent v jednom nebo více smluvních státech?

2. *Pokud odpověď na otázku uvedenou v bodě 1) není kladná nebo není bezvýhradně kladná, za jakých okolností existuje taková souvislost, a je v tomto rámci například důležité:*

- *že žalovaní patří ke stejné skupině?*
- *že žalovaní jednají společně na základě společné politiky, a pokud ano, je důležité místo, kde tato společná politika byla vypracována?*
- *že tvrzená porušení, kterých se dopustili různí žalovaní, jsou totožná nebo téměř totožná?*

Odůvodnění: Soudní dvůr odkázal na rozsudek 189/87 *Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others*, v němž rozhodl, že pro aplikaci článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy musí mezi různými žalobami podanými tímž žalobcem proti různým žalovaným existovat takový „vztah souvislosti“, že je účelné projednat je a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních. Výkladem pojmu „neslučitelná“ rozhodnutí se Soudní dvůr nezabýval, konstatoval pouze, že i pokud by tento pojem musel být chápán pro účely článku 6 odst. 1 v širším pojetí rozporných rozhodnutí³²⁰, neexistovalo by nebezpečí, že by taková rozhodnutí byla vydána v důsledku žalob pro porušení evropského patentu podaných v různých smluvních státech proti několika žalovaným s bydlištěm na území těchto států. Rozhodnutí lze považovat za rozporná za předpokladu, že tento rozdíl spadá do rámce téže skutkové a právní situace, nestačí pouhá existence rozdílu v řešení sporu.

V případě žalob pro porušení evropského patentu obviňujících několik společností sídlících v různých smluvních státech ze skutků, kterých se dopustily na území jednoho nebo několika z těchto států, neexistuje totožná skutková situace, neboť se jedná o různé žalované a vytýkaná porušení spáchaná v různých smluvních státech nejsou totožná. Rozdíly mezi rozhodnutími vydanými různými soudy nespádají do rámce téže skutkové a právní situace.

³²⁰ Široký výklad pojmu „neslučitelná“ rozhodnutí ve smyslu rozporná rozhodnutí Soudní dvůr uplatnil v kontextu článku 22 Bruselské úmluvy v rozsudku ze dne 6. 12. 1994. *The owners of the cargo lately laden on board the ship 'Tatry' vs. The owners of the ship 'Maciej Rataj'*. Věc C-406/92.

Případná odchylná rozhodnutí tedy nemohou být kvalifikována jako rozporná. I za předpokladu, že by byl použit nejširší výklad pojmu „neslučitelná“ ve smyslu rozporná rozhodnutí, jako kritérium existence „vztahu souvislosti“ požadovaného pro aplikaci článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy, je třeba konstatovat, že tento vztah nelze stanovit mezi žalobami pro porušení téhož evropského patentu, z nichž každá by směřovala proti společnosti usazené v jiném smluvním státě kvůli skutkům, kterých se údajně dopustila na území tohoto státu.

Tento závěr platí rovněž za situace, že žalované společnosti patřící k téže skupině jednaly totožným nebo podobným způsobem, v souladu se společnou politikou, která byla vypracována jednou z nich, a nacházejí se tedy v téže skutkové situaci. Nejedná se ale o obdobnou právní situaci a ani tehdy by neexistovalo nebezpečí vydání rozporných rozhodnutí. Příslušnost založená pouze na faktických kritériích by vedla ke vzniku příslušnosti více soudů a mohla by ovlivnit předvídatelnost pravidel o příslušnosti stanovených Bruselskou úmluvou a následkem toho zasáhnout do zásady právní jistoty. Použití faktických kritérií by žalobci poskytlo široký výběr soudů, čímž by byl podpořen jev *forum shopping*, kterému má Bruselská úmluva za cíl zabránit. Ověření splnění uvedených kritérií, jejichž prokázání přísluší žalobci, by zavazovalo soud k přezkoumání merita věci před rozhodnutím o své příslušnosti, zvýšilo soudní náklady a prodloužilo procesní lhůty.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr setrval na autonomním výkladu pojmu „vztah souvislosti“ mezi žalobami a „odporující si“ rozhodnutí. Požadavek existence úzkého spojení žalob Soudní dvůr propojil s nutností zamezit vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí, pojem „odporující si“ rozhodnutí je kritériem existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami. Dále použil spíše restriktivní interpretaci. Rozhodnutí mohou být považována za rozporná pouze za předpokladu, že tento rozdíl spadá do rámce téže skutkové a právní situace. Příslušnost podle článku 6 odst. 1 Bruselské úmluvy nelze založit pouze na základě faktických kritérií. Takto určená příslušnost by vedla ke vzniku příslušnosti více soudů, ovlivnila by předvídatelnost pravidel o příslušnosti a tím by mohla zasáhnout do zásady právní jistoty.

*C-103/05 Reisch Montage AG vs. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*³²¹

Právní věta: „Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v takové situaci, jako je situace v původním řízení, se tohoto ustanovení lze dovolávat v rámci žaloby podané v jednom členském státě proti žalovanému s bydlištěm v tomto státě a dalšímu žalovanému s bydlištěm v jiném členském státě, i pokud je tato žaloba již k okamžiku svého podání považována za nepřijatelnou vůči prvnímu žalovanému na základě vnitrostátní právní úpravy.“

Faktický stav: Společnost Reisch Montage AG se sídlem v Lichtenštejnsku podala u rakouského *Bezirksgericht Bezau* žalobu na zaplacení proti M. Gisingerovi s bydlištěm v Rakousku a společnosti Kiesel Baumaschinen Handels GmbH (dále Kiesel) se sídlem v Německu, která se zaručila za závazek M. Gisingera ve výši 8 689,22 €. *Bezirksgericht Bezau* na základě rakouského zákona o konkurzu³²² žalobu zamítl, neboť úpadkové řízení týkající se majetku M. Gisingera k okamžiku podání žaloby stále probíhalo. Společnost Kiesel zpochybnila příslušnost *Bezirksgericht Bezau* s argumentem, že společnost Reisch Montage AG se nemohla dovolávat článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, jelikož žaloba proti M. Gisingerovi byla na základě rakouského zákona o konkurzu odmítnuta jako nepřijatelná. *Bezirksgericht Bezau* námitce nepřislušnosti vyhověl a odmítl žalobu společnosti Reisch Montage AG z důvodu místní a mezinárodní nepřislušnosti. *Landesgericht Feldkirch* rozsudek zrušil a zamítl námitku nepřislušnosti. *Oberster Gerichtshof* se obrátil na Soudní dvůr s následující předběžnou otázkou: „Může se žalobce dovolávat článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, pokud podá žalobu proti osobě s bydlištěm ve státě soudu a proti osobě usazené v jiném členském státě, avšak žaloba proti osobě s bydlištěm ve státě soudu je již k okamžiku podání této žaloby nepřijatelná z důvodu zahájeného úpadkového řízení na její majetek, které má podle vnitrostátního práva za následek zastavení řízení?“

Odůvodnění: Příslušnost upravená v článku 2 Nařízení Brusel I³²³ je obecnou zásadou a pouze jako výjimku z této zásady nařízení stanoví pravidla o zvláštní příslušnosti v taxativně vyjmenovaných případech. Pravidla

³²¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2006. *Reisch Montage AG vs. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*. Věc C-103/05.

³²² Konkursordnung.

³²³ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

o zvláštní příslušnosti jsou v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora vykládána restriktivně a nedovolují interpretaci přesahující případy výslovně předvídané v Nařízení Brusel I. Zásada právní jistoty vyžaduje, aby byla zvláštní pravidla o příslušnosti vykládána způsobem umožňujícím běžně informovanému žalovanému přiměřeně předvídat, u kterého soudu může být žalován, jedná-li se o soud jiného státu, než je soud místa jeho bydliště. Ustanovení článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I neobsahuje výslovný odkaz na použití vnitrostátních pravidel, ani žádnou podmínku, podle které by žaloba podaná proti více žalovaným musela být k okamžiku podání ve vztahu ke každému z nich přípustná podle vnitrostátní právní úpravy. Podstatou předběžné otázky je, zda může vnitrostátní pravidlo zakládající překážku nepřípustnosti zabránit aplikaci článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I. Podle ustálené judikatury Soudního dvora musí být ustanovení Nařízení Brusel I vykládána autonomně s odkazem na jeho systematiku a cíle. Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I tedy nelze vykládat v tom smyslu, že jeho použití může záviset na účinku vnitrostátních pravidel.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr vyložil článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I restriktivně jako výjimku z obecného pravidla upraveného v článku 2.³²⁴ Pojmy v něm obsažené byly interpretovány autonomně.

*C-98/06 Freeport plc vs. Olle Arnoldsson*³²⁵

Právní věta: „Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že žaloby podané proti více žalovaným mají různé právní základy, není překážkou pro použití tohoto ustanovení.

Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I se použije, když žaloby podané proti různým žalovaným mají souvislost při svém podání, to znamená, je-li účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo možnosti dojit v oddělených řízeních k protichůdným soudním rozhodnutím, aniž by bylo krom toho nezbytné zvlášť zjistit, že žaloby nebyly podány s jediným cílem odejmout některého z žalovaných soudům členského státu, kde má bydliště nebo sídlo.“

³²⁴ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

³²⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 10. 2007. Freeport plc vs. Olle Arnoldsson. Věc C-98/06.

Faktický stav: Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v rámci sporu mezi britskou společností Freeport plc a O. Arnoldssonem, který podal žalobu proti uvedené společnosti u jiného soudu, než kde má tato sídlo. Společnost, se kterou O. Arnoldsson spolupracoval, uskutečňovala od roku 1996 projekty rozvoje obchodních center po celé Evropě. Freeport plc získala od této společnosti několik projektů, zejména nejpokročilejší z nich realizovaný ve Švédsku. Na schůzce mezi O. Arnoldssonem a generálním ředitelem společnosti Freeport plc v roce 1999 došlo k ústní dohodě, že O. Arnoldsson osobně získá provizi za dokončení projektu obchodního centra ve Švédsku ve výši 500 000 GBP. Tato dohoda byla později potvrzena písemně a byly rovněž ujednány tři podmínky pro vyplacení provize. O. Arnoldsson podmínky přijal, přičemž jedna z nich stanovila, že platba provize bude provedena společností, která se stane majitelem centra ve Švédsku. Obchodní centrum ve Švédsku od otevření roku 2001 vlastní švédská společnost Freeport Leisure (Sweden) AB (dále Freeport AB), která zajišťuje jeho správu a je vlastněna společností Freeport plc, jež nad ní vykonává 100% kontrolu.

O. Arnoldsson požadoval od společností Freeport AB a Freeport plc zaplacení provize. Freeport AB platbu odmítala s tím, že není stranou dohody a k okamžiku jejího uzavření ani neexistovala. O. Arnoldsson podal žalobu na základě článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I ke švédskému soudu a požadoval, aby byla oběma uvedeným společnostem uložena solidární povinnost uhradit mu částku 500 000 GBP s úroky. Společnost Freeport plc namítala nepřislušnost soudu určeného podle článku 6 odst. 1, neboť nesídlí ve Švédsku a mezi žalobami neexistuje „vztah souvislosti“, jelikož základem žaloby směřující proti ní je smlouva, zatímco základem žaloby proti společnosti Freeport AB je delikt ní či kvazidelikt ní odpovědnost. *Göteborgs tingsrätt* námitku nepřislušnosti neuznal, *Hovrätten för Västra Sverige* poté zamítl odvolání společnosti Freeport plc. *Högsta domstolen* položil Soudnímu dvoru tři předběžné otázky: „1. Má být žaloba, která je založena na údajné platební povinnosti akciové společnosti způsobené přijatým závazkem, považována za žalobu, jejímž předmětem je smlouva, pro účely použití článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, i přesto, že osoba, která přijala závazek, nebyla statutárním orgánem uvedené společnosti, ani jejím zmocněncem?“

2. Je-li odpověď na první otázku kladná: Je podmínkou soudní příslušnosti podle článku 6 odst. 1, kromě podmínek výslovně uvedených v tomto článku, že žaloba proti osobě, která má bydliště nebo sídlo na území státu, ve kterém má sídlo soud, nebyla podána pouze z toho důvodu, aby o žalobě proti jinému žalovanému mohl rozhodnout jiný soud, než který by byl jinak příslušný rozhodnout?

3. Je-li odpověď na druhou otázku záporná: Musí být pravděpodobnost, že bude vybovENO žalobě podané proti žalovanému s bydlištěm nebo sídlem v téže státě, ve kterém se nachází soud, posuzována jiným způsobem při přezkoumávání otázky nebezpečí protichůdných řešení zmíněných v článku 6 odst. 1?³²⁶

Odůvodnění: Podstatou první otázky je, zda lze aplikovat článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I v případě, že žaloby podané proti více žalovaným u soudů místa bydliště nebo sídla některého z nich mají rozdílné právní základy. Soudní dvůr odkázal na rozsudek *C-103/05 Reisch Montage AG vs. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*, podle něhož příslušnost upravená článkem 2³²⁶ Nařízení Brusel I je obecnou zásadou a pouze jako výjimku z ní nařízení stanoví pravidla zvláštní příslušnosti v taxativně vyjmenovaných případech, která musí být vykládána restriktivně a nedovolují výklad přesahující případy výslovně předvídané v nařízení. Z článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nevyplývá požadavek totožnosti právních základů žalob podaných proti jednotlivým žalovaným. K aplikaci článku 6 odst. 1 musí mezi žalobami podanými tímž žalobcem proti různým žalovaným existovat takový „vztah souvislosti“, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních, jak Soudní dvůr dovedl v rozsudku *189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others*. Podle rozsudku *C-539/03 Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus and Milton Goldenberg* lze rozhodnutí považovat za rozporná, pokud jejich rozdílnost spadá do rámce téže skutkové a právní situace, nestačí pouze rozdíl v řešení sporu. Posouzení existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami náleží vnitrostátnímu soudu, který zohlední všechny nezbytné skutečnosti ze spisu, případně rovněž zohlední právní základy žalob. V případě sporu v původním řízení byla příslušnost

³²⁶ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

založena podle článku 2 Nařízení Brusel I³²⁷, případná aplikace článku 6 odst. 1 je tedy za splnění podmínek stanovených tímto článkem možná, aniž by byla nezbytná totožnost právních základů podaných žalob.

Druhá otázka se týkala aplikovatelnosti článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I za předpokladu, že žaloba byla podána proti více žalovaným s jediným cílem odejmout některého z nich soudům členského státu, ve kterém má bydliště či sídlo. Článek 6 odst. 1 nestanoví, na rozdíl od druhého odstavce téhož ustanovení, případ, v němž byla žaloba podána pouze proto, aby žalovaný byl odňat soudu, který je pro něj příslušný. Při změně Bruselské úmluvy členské státy odmítly převzít tento případ, jelikož měly za to, že obecná podmínka existence „vztahu souvislosti“ je objektivnější. Soudní dvůr v rozsudku *189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others* dospěl k závěru, že je pro vyloučení tohoto případu nezbytné, aby existoval vztah mezi žalobami podanými proti každému z žalovaných. Pravidlo stanovené v článku 6 odst. 1 se použije, když žaloby podané proti různým žalovaným mají souvislost při jejich podání, tzn. je-li účelné je projednat a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí. Tento požadavek nevyplýval ze znění Bruselské úmluvy, ale byl odvozen Soudním dvorem v rozsudku *189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others*, aby se zabránilo tomu, že by výjimka ze zásady příslušnosti soudů státu bydliště nebo sídla žalovaného, která je upravena v tomto ustanovení, mohla zpochybnit samou existenci této zásady. Tento požadavek byl potvrzen v rozsudku *C-51/97 Réunion Européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel "Alblasgracht V002"* a byl výslovně zakotven v textu Nařízení Brusel I. Článek 6 odst. 1 se tedy použije, mají-li žaloby podané proti různým žalovaným souvislost při svém podání, aniž by bylo krom toho nezbytné zvláště zjistit, že žaloby nebyly podány s jediným cílem odejmout některého z žalovaných soudům členského státu, kde má bydliště nebo sídlo. Podstatou třetí otázky je, zda je pravděpodobnost, že bude vyhověno žalobě podané proti žalovanému s bydlištěm nebo sídlem v témže státě, ve kterém se nachází soud, relevantní při přezkoumávání otázky nebezpečí protichůdných rozhodnutí. Z vysvětlení předkládajícího soudu vyplývá, že tato otázka

³²⁷ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

byla položena, jelikož vycházel z předpokladu, podle něhož k tomu, aby existoval „vztah souvislosti“ mezi žalobami, musely by tyto mít též právní základ. V tomto kontextu společnost Freeport plc uplatnila, že neexistovalo nebezpečí vydání neslučitelných rozhodnutí, neboť podle švédského práva dohody nemohou zavazovat třetí osobu k provedení platby, a že v důsledku toho žaloba směřující proti společnosti Freeport AB postrádá zákonný podklad. Jak bylo odpovězeno na první otázku, článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I lze použít v případě, že žaloby směřující proti jednotlivým žalovaným mají různé právní základy. Vzhledem k této odpovědi Soudní dvůr konstatoval, že není namístě odpovědět na třetí otázku.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v tomto rozhodnutí doplnil závěry z rozsudku *C-539/03 Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus and Milton Goldenberg* a setrval na autonomním výkladu pojmu „vztah souvislosti“ mezi žalobami a restriktivní interpretaci článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I.

*C-462/06 Glaxosmithkline and Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard*³²⁸

Právní věta: „Pravidlo zvláštní příslušnosti stanovené v článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nemůže být použito na spor spadající do Oddílu 5 kapitoly II uvedeného nařízení, který se týká pravidel o příslušnosti použitelných v oblasti individuálních pracovních smluv.“

Faktický stav: Jean-Pierre Rouard byl v roce 1977 zaměstnán společností Laboratoires Beecham Sévigné se sídlem ve Francii a byl vyslán do různých afrických států. V roce 1984 uzavřel novou pracovní smlouvu se společností Beecham Research UK se sídlem ve Spojeném království, která náležela do stejné skupiny, a byl vyslán do Maroka. V nové pracovní smlouvě se zaměstnavatel zavázal zachovat smluvní nároky, které J.-P. Rouard nabyl v rámci původní pracovní smlouvy, zejména zachování počtu odpracovaných let i nároků na odstupné v případě propuštění. V roce 2001 byl J.-P. Rouard propuštěn. V roce 2002 J.-P. Rouard podal žalobu proti společnosti Laboratoires Glaxosmithkline se sídlem ve Francii, která se stala právní nástupkyní společnosti Laboratoires Beecham Sévigné, a proti společnosti

³²⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 5. 2008. *Glaxosmithkline and Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard*. Věc C-462/06.

Glaxosmithkline se sídlem ve Spojeném království, která se stala právní nástupkyní společnosti Beecham Research UK, a požadoval na základě článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I u francouzského *Conseil de prud'hommes de Saint-Germain-en-Laye* náhradu škody za neoprávněné ukončení pracovní smlouvy a odstupné za propuštění. Uvedené společnosti zpochybnily příslušnost soudu prvního stupně, který této námitce vyhověl. *Cour d'appel de Versailles* tento rozsudek zrušil.

Cour de cassation přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí následující předběžné otázky: „Je na jedné straně pravidlo zvláštní příslušnosti stanovené v článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, na základě kterého osoba, která má bydliště nebo sídlo na území některého členského státu, může být žalována, je-li žalováno více osob společně, u soudu místa, kde má bydliště nebo sídlo některý z žalovaných, za předpokladu, že právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních, použitelné na spor zahájený zaměstnancem před soudem některého členského státu proti dvěma společnostem z téže skupiny, z nichž jedna, která zaměstnala tohoto zaměstnance pro skupinu a poté ho odmítla opětovně zaměstnat, má sídlo v tomto členském státě a druhá, pro niž dotčený pracoval naposledy ve třetích státech a která ho propustila, má sídlo v jiném členském státě, dovolává-li se tento žalobce ustanovení pracovní smlouvy za účelem tvrzení, že obě společnosti byly jeho společnými zaměstnavateli, na kterých se domáhá odstupného, nebo na straně druhé vylučuje pravidlo článku 18 odst. 1 Nařízení Brusel I³²⁹, na jehož základě se ve věcech týkajících se individuálních pracovních smluv příslušnost určuje podle Oddílu 5 kapitoly II tohoto nařízení, použití článku 6 odst. 1 téhož nařízení, takže každá z těchto dvou společností musí být žalována u soudu členského státu, ve kterém má sídlo?“

Odůvodnění: Jakýkoliv spor týkající se individuální pracovní smlouvy musí být předložen soudu určenému podle pravidel o speciální příslušnosti stanovených v Oddílu 5 kapitoly II Nařízení Brusel I. Tato speciální pravidla mohou být změněna nebo doplněna jinými pravidly o příslušnosti pouze tehdy, pokud je na ně učiněn výslovný odkaz v samotném Oddílu 5. Doslovný výklad Oddílu 5 kapitoly II Nařízení Brusel I vede k závěru, že tento oddíl vylučuje jakékoliv použití článku 6 odst. 1 tohoto nařízení. Z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že pravidla speciální příslušnosti musí být

³²⁹ Článek 20 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

vykládána restriktivně a nedovolují výklad, který přesahuje případy výslovně předvídané v Nařízení Brusel I. Skutečnost, že by se zaměstnavatel mohl dovolávat článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, by mohla zaměstnance zbavit ochrany, kterou mu zaručuje článek 20 odst. 1 Nařízení Brusel I,³³⁰ podle něhož může být zaměstnanec žalován pouze u soudů členského státu, na jehož území má bydliště. Nařízení Brusel I ve svém současném znění neposkytuje zaměstnanci v nastíněné situaci zvláštní ochranu. Pravidlo alternativní příslušnosti stanovené v článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nemůže být použito na spor spadající do Oddílu 5 Kapitoly II uvedeného nařízení, který se týká pravidel o příslušnosti v oblasti individuálních pracovních smluv.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr užil restriktivní interpretaci pravidel zakotvených v Oddílu 5 Kapitoly II Nařízení Brusel I. Pravidla o speciální příslušnosti musí být vykládána restriktivně a nedovolují výklad, který by přesahoval případy výslovně předvídané v Nařízení Brusel I. Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nelze aplikovat v případě, že příslušnost pro původní žalobu byla založena podle speciálního pravidla o příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv. Vzhledem ke znění článku 6 odst. 1 a ustanovení Oddílu 5 Kapitoly II Nařízení Brusel I se článku 6 odst. 1 nemůže dovolávat pouze zaměstnanec. Pokud by Soudní dvůr přeměnil zvláštní pravidla o příslušnosti určená k usnadnění řádného výkonu spravedlnosti na jednostranná pravidla o příslušnosti, která chrání stranu považovanou ve sporu za slabší, neslučoval by se tento výklad se zásadou právní jistoty, která představuje jeden z cílů Nařízení Brusel I a jež vyžaduje předvídatelnost pravidel o příslušnosti.

*C-145/10 Eva-Maria Painer vs. Standard VerlagsGmbH and others*³³¹

Právní věta: „Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že pouhá skutečnost, že žaloby podané proti více žalovaným z důvodu obsahově totožných porušení autorského práva jsou založeny na vnitrostátních právních základech,

³³⁰ Článek 22 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

³³¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 12. 2011. *Eva-Maria Painer vs. Standard Verlags GmbH, Axel Springer AG, Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG.* Věc C-145/10.

které se v závislosti na daném členském státě liší, použití tohoto ustanovení nebrání. Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby s ohledem na všechny poznatky obsažené ve spisu posoudil existenci rizika toho, že v oddělených řízeních budou vydána vzájemně si odporující rozhodnutí.“

Faktický stav: Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla předložena v rámci sporu mezi E.-M. Painer a pěti německými a rakouskými vydavatelskými tiskovými společnostmi ve věci užití fotografií Nataschy K. těmito vydavatelskými společnostmi. E.-M. Painer je nezávislou fotografkou zabývající se zejména fotografováním dětí v mateřských školách a jeslích. Natascha K. byla unesena a její fotografie vytvořené E.-M. Painer byly použity bezpečnostními orgány a publikovány v tisku. Po osmi letech se Natascha K. podařilo uprchnout a vydavatelství opět zveřejnila její fotografie, ale neuvedla jméno autorky fotografií nebo uvedla jiné autorské jméno. E.-M. Painer žalovala u *Handelsgericht Wien* rakouská a německá vydavatelství s návrhem na zdržení se šíření fotografií, zaplacení přiměřené odměny a nahrazení způsobené újmy. Soudnímu dvoru byla položena následující předběžná otázka: „*Musí být článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I vykládán v tom smyslu, že použití tohoto ustanovení, a tedy ani společnému projednání, nebrání skutečnost, že žaloby podané proti více žalovaným z důvodu obsahové totožných porušení autorského práva jsou založeny na právních základech, které se v jednotlivých státech liší, ale po obsahové stránce jsou v zásadě shodné – jak je tomu ve všech evropských státech, pokud jde o právo domáhat se zdržení se určitého jednání nezávisle na zavinění, právo na přiměřenou náhradu vyplývající z porušení autorského práva a právo na náhradu škody v případě protiprávního užití?“*

Odůvodnění: Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být jako výjimka z obecného pravidla stanoveného v článku 2 vykládán restriktivně v tom smyslu, že neumožňuje výklad přesahující případy výslovně předvídané v nařízení. Soudní dvůr v rozsudku *C-98/06 Freeport plc vs. Olle Arnoldsson* konstatoval, že ze znění článku 6 odst. 1 nevyplývá požadavek totožnosti právních základů žalob podaných proti jednotlivým žalovaným. Cílem pravidel o zvláštní příslušnosti je usnadnění řádného výkonu spravedlnosti, minimalizace možnosti souběžných řízení a zabránění vydání protichůdných rozhodnutí v oddělených řízeních. Podle rozsudku *189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others* nelze pravidlo stanovené v článku 6 odst. 1 uplatnit způsobem umožňujícím žalobci podat

žalobu proti více žalovaným s jediným cílem odejmout některého z nich soudům státu, ve kterém má bydliště. V rozsudku *C-98/06 Freeport plc vs. Olle Arnoldsson* Soudní dvůr uvedl, že k tomu, aby bylo možné rozhodnutí považovat za „odporující si“ ve smyslu článku 6 odst. 1, nestačí, že existuje rozdíl v řešení sporu, ale je třeba, aby tento rozdíl spadl do rámce téže skutkové a právní situace.

Při posouzení existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami a rizika, že v oddělených řízeních budou vydána vzájemně „si odporující“ rozhodnutí, je totožnost právních základů žalob jen jedním z mnoha relevantních faktorů, není nezbytnou podmínkou aplikace článku 6 odst. 1. Rozdílnost právních základů žalob podaných proti jednotlivým žalovaným nebrání použití článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I za podmínky, že žalovaní mohli předvídat, že mohou být žalováni u soudu členského státu, v němž má alespoň jeden z nich bydliště. V tomto případě jsou vnitrostátní právní úpravy, na nichž jsou založeny žaloby podané proti jednotlivým žalovaným, v podstatě totožné. Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby s ohledem na všechny poznatky obsažené ve spisu posoudil existenci „vztahu souvislosti“ mezi jednotlivými žalobami a tedy rizika, že v oddělených řízeních budou vydána vzájemně „si odporující“ rozhodnutí. Relevantní skutečnost v tomto ohledu je, zda žalovaní, jimž nositel autorského práva vytýká obsahově totožná porušení svého práva, jednali nezávisle na sobě, či nikoliv.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr shodně jako v rozsudku *C-98/06 Freeport plc vs. Olle Arnoldsson* konstatoval, že skutečnost, že žaloby podané proti více žalovaným mají různé právní základy, nebrání aplikaci článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I. Setrval na restriktivním výkladu článku 6 odst. 1 a autonomním výkladu pojmů „vztah souvislosti“ mezi žalobami a „odporující si“ rozhodnutí.

*C-616/10 Solway SA vs. Honeywell Fluorine Products Europe BV and others*³³²

Právní věta: „Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že situace, za které je dvěma nebo více společně se sídlem v různých členských státech v řízení probíhajícím u soudu jednoho z těchto členských států každé jednotlivě vytýkáno,

³³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 7. 2012. *Solvay SA vs. Honeywell Fluorine Products Europe BV, Honeywell Belgium NV, Honeywell Europe NV*. Věc C-616/10.

že prováděním vyhrazených činností týkajících se téhož produktu porušily tutéž národní část evropského patentu, tak jak platí v jiném členském státě, by mohla vést k vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí, kdyby o těchto věcech bylo rozhodováno v oddělených řízeních ve smyslu tohoto ustanovení. Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby existenci takového nebezpečí posoudil s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem ve spisu.“

Faktický stav: Spor vznikl mezi společností Solvay SA se sídlem v Belgii a společnostmi Honeywell Fluorine Products Europe BV se sídlem v Nizozemsku, Honeywell Belgium NV a Honeywell Europe NV sídlícími v Belgii (dále společnosti Honeywell), ve věci údajného porušení různých částí evropského patentu. Společnost Solvay SA je majitelkou evropského patentu. K nizozemskému *Rechtbank's-Gravenhage* podala žalobu pro porušování národních částí tohoto patentu, který platí v Dánsku, Irsku, Řecku, Lucembursku, Rakousku, Portugalsku, Finsku, Švédsku, Lichtenštejnsku a Švýcarsku, proti společnostem Honeywell z toho důvodu, že na trh uvedly stejný produkt jako je produkt, na který se vztahuje uvedený patent. Soudnímu dvoru byla položena následující předběžná otázka: „*Je možné v situaci, ve které je dvěma nebo více společnostem pocházejícím z různých členských států v řízení probíhajícím u soudu jednoho z těchto členských států každé jednotlivě vytýkáno, že prováděním vyhrazených činností týkajících se téhož produktu porušily tutéž národní část evropského patentu, tak jak platí v jiném členském státě, dospět k „vzájemně si odporujícím rozhodnutím“, jestliže by o těchto věcech bylo rozhodováno v oddělených řízeních ve smyslu článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I?“*

Odůvodnění: Pravidlo o zvláštní příslušnosti upravené v článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I má za cíl usnadnit řádný výkon spravedlnosti, snížit možnost souběžných řízení a zajistit, aby nebyla v oddělených řízeních přijata protichůdná rozhodnutí. Jelikož je výjimkou z obecné zásady, podle které je příslušný soud místa bydliště žalovaného, musí být vykládáno restriktivně v tom smyslu, že neumožňuje výklad překračující rámec případů výslovně předvídaných v Nařízení Brusel I. Z judikatury Soudního dvora dále vyplývá, že toto pravidlo nelze interpretovat způsobem umožňujícím žalobci podat žalobu proti více žalovaným s jediným cílem odejmout některého z nich soudům státu, ve kterém má bydliště. Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby zohlednil všechny nezbytné okolnosti a posoudil existenci „vztahu souvislosti“ mezi jednotlivými žalobami a nebezpečí vydání vzájemně „si

odporujících“ rozhodnutí, pokud by o těchto žalobách bylo rozhodnuto v oddělených řízeních. Soudní dvůr rovněž upřesnil, že k existenci nebezpečí vydání vzájemně „si odporujících“ rozhodnutí, nestačí rozdílnost v řešení sporu, ale je třeba, aby tento rozdíl spadl do rámce téže skutkové a právní situace.

Pokud se jedná o různé žalované a vytýkaná porušení spáchaná v různých členských státech nejsou totožná, nelze konstatovat existenci téže skutkové situace. V případě žalob pro porušení evropského patentu, který byl vydán pro každý z členských států, podaných několika soudům v různých členských státech proti žalovaným s bydlištěm na území těchto států kvůli skutkům, jichž se údajně dopustili v těchto státech, se nejedná o tutéž právní situaci. Evropský patent se řídí vnitrostátní právní úpravou každého z členských států, pro které byl vydán, žaloba pro porušení evropského patentu tedy musí být přezkoumána z hlediska vnitrostátní právní úpravy. V tomto případě mohou případné rozdíly v řešení sporu spadat do rámce téže skutkové a právní situace, vydání vzájemně „si odporujících“ rozhodnutí, bude-li rozhodováno v oddělených řízeních, tedy nelze vyloučit. Nelze-li aplikovat článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, národní soudy samostatně přezkoumají porušení patentu z hlediska konkrétního vnitrostátního práva upravujícího jednotlivé národní části evropského patentu, jejichž porušení je namítáno. Vnitrostátní soud posoudí existenci „vztahu souvislostí“ mezi jednotlivými žalobami a nebezpečí vydání vzájemně „si odporujících“ rozhodnutí na základě dvou okolností. Zaprvé, že žalovaným v původním řízení jsou každému jednotlivě vytýkána táž porušení patentu ve vztahu k týmž produktům, a zadruhé, že taková porušení patentu byla spáchána v týchž členských státech a porušují tytéž národní části dotčeného evropského patentu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr setrval u restriktivního výkladu článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I a autonomního výkladu pojmů v něm obsažených. Projednání žalob pro porušení evropského patentu týkajícího se téhož produktu v oddělených řízeních podle závěrů Soudního dvora může vést k vydání vzájemně „si odporujících“ rozhodnutí.

IV.3 Zvláštní příslušnost pro žalobu o záruku nebo intervenční žalobu

Článek 8 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis stanoví, že v případě žaloby o záruku nebo intervenční žaloby může být osoba s bydlištěm v členském státě žalována u soudu, u něhož byla podána původní žaloba, s výjimkou řízení zahájených z důvodu odnětí této osoby příslušnému soudu. Toto ustanovení bylo převzato v nezměněné podobě z Nařízení Brusel I. Podmínkou jeho aplikace je existence „vztahu souvislosti“ mezi původní žalobou a žalobou o záruku nebo intervenční žalobou, přičemž nesmí být obcházena příslušnost soudu vůči žalovanému ze žaloby o záruku nebo intervenční žaloby. Příslušnost pro původní žalobu může být založena na základě kteréhokoli pravidla Nařízení Brusel Ibis, nikoliv pouze podle pravidla obecného, jak vyžaduje článek 8 odst. 1.³³³ Článek 8 odst. 2 je použitelný na žalobu o záruku, intervenční žalobu a na jiná řízení vedená proti třetí osobě.³³⁴ Výslovné uvedení požadavku, podle něhož řízení nesmí být zahájeno pouze z důvodu odnětí žalovaného příslušnému soudu, naznačuje, že obsah pojmu „vztah souvislosti“ je proměnlivý. Odstavec druhý článku 8 je oproti prvnímu odstavci flexibilnější, neboť požadavek spojení nároků vychází ze samé povahy řízení vedených proti třetí straně.³³⁵ Pro tato řízení je stanovena příslušnost soudu, před kterým probíhá hlavní řízení, čímž je naplněn požadavek racionalizace řízení.³³⁶

Uvedeného ustanovení se týkají pouze dva judikáty, které se zabývají vymezením „vztahu souvislosti“ mezi žalobami. Podle rozhodnutí *C-365/88 Kongress Agentur Hagen GmbH vs. Zeebaghe BV*³³⁷ lze založit příslušnost soudu, u něhož bylo zahájeno řízení na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmlu-

³³³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 263.

³³⁴ STONE, Peter. *EU Private International Law*. 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010. s. 119.

³³⁵ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. 2. vydání. München: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 299, 301.

³³⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 213.

³³⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 5. 1990. *Kongress Agentur Hagen GmbH vs. Zeebaghe BV*. Věc C-365/88.

vy,³³⁸ rovněž pro řízení o žalobě o záruku či intervenční žalobě. Dále toto rozhodnutí stanovilo, že aplikace článku 6 odst. 2 Bruselské úmluvy³³⁹ nevyžaduje souhlas národního soudu. Rozhodnutí *C-77/04 Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne and others vs. Zurich España a Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans)*³⁴⁰ konstatovalo, že speciální pravidla o příslušnosti ve věcech pojištění nedopadají na žalobu o záruku mezi pojistiteli, lze na ni tedy aplikovat článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy, pokud mezi návrhy existuje „vztah souvislosti“ dostatečně prokazující, že není obcházena příslušnost soudu.

*C-365/88 Kongress Agentur Hagen GmbH vs. Zeehaghe BV*³⁴¹

Právní věta: „Je-li žalovaný s bydlištěm v jednom smluvním státě žalován u soudu jiného smluvního státu na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, má tento soud také příslušnost dle článku 6 odst. 2 k zahájení řízení ve věci žaloby o záruku či intervenční žaloby vnesené proti osobě s bydlištěm v jiném smluvním státě za předpokladu, že mezi hlavní žalobou a žalobou o záruku či intervenční žalobou existuje určitá souvislost, bez ohledu na pravidlo, podle něhož je soudu dána příslušnost v hlavním sporu.“

Článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy musí být interpretován v tom smyslu, že nepodmiňuje podání žaloby o záruku či intervenční žaloby soublasem národního soudu. Národní soud se při posouzení otázky přípustnosti žaloby řídí vnitrostátním právem, nesmí být ale omezeno použití ustanovení Bruselské úmluvy a snížena její účinnost. Žalobu o záruku či intervenční žalobu nelze odmítnout proto, že třetí strana má bydliště nebo sídlo v jiném smluvním státě, než je stát soudu rozhodující hlavní spor.“

Faktický stav: Spor vznikl mezi společnostmi Kongress Agentur Hagen GmbH (dále Hagen) se sídlem v Německu a Zeehaghe BV se sídlem v Nizozemsku. Společnost Hagen rezervovala u Zeehaghe BV jménem společnosti Garant Schuhgilde e.G. (dále Schuhgilde) sídlící v Německu velké množství hotelových pokojů. Společnost Zeehaghe BV žalovala

³³⁸ Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

³³⁹ Článek 8 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

³⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 2005. *Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne and others vs. Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans)*. Věc C-77/04.

³⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 5. 1990. *Kongress Agentur Hagen GmbH vs. Zeehaghe BV*. Věc C365/88.

u nizozemského *Arrondissementsrechtbank* Hagen pro porušení smlouvy, neboť zrušila uvedenou rezervaci, a požadovala zaplacení určité peněžní částky s úroky i náklady. Hagen namítala nepřislušnost nizozemského soudu a navrhla, aby do řízení přistoupila Schuhgilde, která podle jejího tvrzení za způsobenou škodu odpovídala. Soud tento návrh zamítl s odůvodněním, že by došlo k neúměrnému zdržení a komplikacím. *Gerechthof* rozsudek potvrdil. Soudnímu dvoru byly položeny tři předběžné otázky: „A - Je-li žalovaný s bydlištěm v jednom smluvním státě žalován na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy v jiném smluvním státě, může u tohoto soudu žalovaný podat žalobu o záruku či intervenční žalobu podle článku 6 odst. 2 Bruselské úmluvy?

B - Musí být článek 6 odst. 2 interpretován v tom smyslu, že je soud povinen přijmout žalobu o záruku či intervenční žalobu, jsou-li splněny podmínky stanovené v tomto článku?

C - Bude-li odpověď na otázku B záporná, mohou být pro určení přípustnosti žaloby o záruku či intervenční žaloby aplikovány vnitrostátní procesní normy soudu?³⁴²

Odůvodnění: Článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy upravuje výjimku z obecného pravidla stanoveného v článku 2.³⁴³ Žalobce může podat žalobu v souladu s tímto ustanovením za předpokladu, že existuje úzké spojení mezi sporem a sudištěm z pohledu efektivního vedení řízení. Souvislost mezi hlavní žalobou a žalobou o záruku či intervenční žalobou zakládá příslušnost soudu projednávajícího hlavní žalobu bez ohledu na to, podle kterého ustanovení Bruselské úmluvy byla založena příslušnost soudu v původním řízení. Soudní dvůr tedy konstatoval, že pokud je žalovaný s bydlištěm v jednom smluvním státě žalován před soudem jiného smluvního státu

³⁴² „A - If a defendant domiciled in a Contracting State is sued on the basis of Article 5 (1) of the Brussels Convention in another Contracting State, may the court in the latter State derive from Article 6 (2) of the Brussels Convention jurisdiction to entertain an action on warranty or guarantee brought by the defendant against a person domiciled in a Contracting State other than that of the court?

B – Must Article 6 (2) of the Brussels Convention be interpreted as meaning that the court is bound to grant leave for the action on a warranty or guarantee to be brought unless the exception provided for in that provision applies?

C – If question B is answered in the negative, may the court apply the procedural rules of its national law in assessing whether the request for leave to bring the action on a warranty or guarantee should be granted or do the provisions of the Brussels Convention mean that the court must consider the request in the light of criteria other than those laid down in its national procedural law and, if so, what are those criteria?“

³⁴³ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

podle článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, je dána příslušnost tohoto soudu na základě článku 6 odst. 2 i pro žalobu o záruku nebo intervenční žalobu.

Ke druhé a třetí předběžné otázce Soudní dvůr uvedl, že článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy stanovuje příslušnost soudu, nikoliv podmínky přípustnosti žaloby. Cílem Bruselské úmluvy není sjednocení procesních pravidel, ale pouze stanovení příslušného soudu v občanských a obchodních věcech a usnadnění uznání a výkonu rozhodnutí. Aplikovatelná jsou tedy vnitrostátní procesní pravidla daného národního soudu. V otázce přípustnosti se ale soud nemůže řídit národními normami, které by omezovaly použitelnost ustanovení Bruselské úmluvy. Článek 6 odst. 2 tedy musí být interpretován v tom smyslu, že nepodmiňuje podání žaloby o záruku či intervenční žaloby souhlasem národního soudu. Národní soud se při posouzení otázky přípustnosti žaloby může řídit vnitrostátním právem, nesmí být ale omezena aplikovatelnost ustanovení obsažených v Bruselské úmluvě a snížena její účinnost. Žalobu o záruku či intervenční žalobu lze podat i v případě, že třetí strana má bydliště nebo sídlo v jiném smluvním státě, než je stát soudu rozhodující hlavní spor.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr použil restriktivní výklad článku 6 odst. 2 Bruselské úmluvy, neboť je výjimkou ze základního pravidla obsaženého v článku 2. Mezi žalobou podanou v původním řízení a žalobou o záruku či intervenční žalobou musí existovat „vztah souvislosti“, přičemž je irelevantní, podle kterého ustanovení Bruselské úmluvy byla založena příslušnost soudu v původním řízení.

*C-77/04 Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne and others vs. Zurich España a Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans)*³⁴⁴

Právní věta: „Na žalobu o záruku³⁴⁵ podanou mezi pojistiteli založenou na vícenásobném pojištění se nevztahují pravidla o zvláštní příslušnosti ve věcech pojištění uvedená v Oddíle 3 hlavy II Bruselské úmluvy.

³⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 2005. *Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne and others vs. Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans)*. Věc C-77/04.

³⁴⁵ Český překlad judikátu zde nepřesně používá pojmu „žaloba o ručení“. K tomu srovnej české znění ustanovení článku 6 odst. 2 Nařízení Brusel I (článek 8 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis).

Článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy je použitelný na žalobu o záruku založenou na vícenásobném pojištění, existuje-li vztah mezi původním návrhem a návrhem o záruku umožňující učinit závěr o neexistenci obcházení příslušnosti soudu.“

Faktický stav: Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v rámci sporu, jehož předmětem je žaloba o záruku podaná pojistiteli Société pyrénéenne de transit d'automobiles (dále Soptrans) proti společnosti Zurich España (dále Zurich) za účelem rozdělení náhrady škody, kterou dluží Soptrans společnosti General Motors Espagne (dále GME), mezi tyto pojišťovny. Spor v původním řízení vychází z pojistné události, ke které došlo na parkovišti, na němž Soptrans, společnost se sídlem ve Francii, zajišťuje uskladnění nových motorových vozidel. Pokud se jedná o škody způsobené na těchto vozidlech, je Soptrans pojištěná u společností GIE Réunion européenne a Axa (dále pojistitelé), sídlících ve Francii. Některá poškozená vozidla patřila GME a byla pojištěna u společnosti Zurich, se sídlem ve Španělsku. Vzhledem k narovnání, k němuž došlo v průběhu řízení u španělského soudu, se Soptrans zavázala zaplatit GME 120 000 000 ESP jako náhradu škody vzniklé na vozidlech patřících této společnosti. Souběžně s tímto řízením Soptrans u francouzského *Tribunal de grande instance de Perpignan* zahájila řízení proti pojistitelům a požadovala, aby jim bylo uloženo nést důsledky žaloby podané proti ní v původním řízení. Pojistitelé poté podali žalobu o záruku proti společnosti Zurich na základě francouzského zákoníku pojištění, podle něhož je v případech vícenásobného pojištění stanoveno poměrné rozdělení pojistného plnění, jež má být vyplaceno pojištěnému, mezi jednotlivé pojistitele.

Zurich zpochybnila příslušnost francouzského soudu s tím, že příslušný je španělský soud jako soud místa jejího sídla. *Tribunal de grande instance de Perpignan* potvrdil příslušnost francouzských soudů na základě článku 6 odst. 2 Bruselské úmluvy, Zurich se proti tomuto rozsudku odvolala. *Cour d'appel de Montpellier* konstatoval, že v projednávaném případě lze aplikovat pouze ustanovení Bruselské úmluvy týkající se příslušnosti ve věcech pojištění, a prohlásil uvedené soudy za nepřislušné k projednání žaloby o záruku podané pojistiteli. Pojistitelé podali mimořádný opravný prostředek ke *Cour de cassation*, který Soudnímu dvoru položil dvě předběžné otázky: „1. *Vztahují*

se na žalobu o záruku nebo intervenční žalobu podanou mezi pojistiteli, založenou nikoliv na zajišťovací smlouvě, ale na údajném vícenásobném pojištění nebo případě soupojištění, a týkající se oblasti pojištění, ustanovení Oddílu 3 hlavy II Bruselské úmluvy?

2. Je článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy použitelný k určení příslušného soudu v případě žaloby o záruku nebo intervenční žaloby podaných mezi pojistiteli, a v případě kladné odpovědi, podléhá toto použití požadavku na to, aby spolu jednotlivé návrhy souvisely ve smyslu článku 22 Bruselské úmluvy³⁴⁶, nebo alespoň důkazu existence dostatečného vztahu mezi těmito návrhy prokazujícího neexistenci obcházení příslušnosti soudu?“

Odůvodnění: Z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že ustanovení Oddílu 3 hlavy II Bruselské úmluvy slouží k ochraně pojištěného, kterou zajišťují tím, že pojištěnému nabízí více možných příslušných soudů než pojistiteli a vylučují možnost ujednání o příslušnosti ve prospěch pojistitele. Pojištěný je totiž nejčastěji nucen čelit formulářové smlouvě, o jejíž ustanoveních nelze dále jednat, a je tedy osobou hospodářsky slabší. Aplikaci pravidel o zvláštní příslušnosti, stanovených Bruselskou úmluvou za účelem ochrany smluvní strany považované za hospodářsky slabší a právně méně zkušenou, nelze rozšířit na osoby, u nichž není tato ochrana odůvodněna. V projednávaném případě není žádná zvláštní ochrana důvodná, neboť se jedná o vztahy mezi podnikateli v odvětví pojišťovnictví, přičemž o žádném z nich se nelze domnívat, že je vzhledem k jinému ve slabším postavení. Tento výklad je v souladu se zněním Bruselské úmluvy, která předpokládá použití ustanovení Oddílu 3 hlavy II pouze na vztahy vyznačující se nerovnovážným postavením zúčastněných osob a vylučuje z ochranného režimu pojistné smlouvy, v nichž má pojištěný značnou hospodářskou sílu. Tato ustanovení tedy nejsou použitelná na vztahy mezi pojistiteli v rámci žaloby o záruku mezi pojistiteli založené na vícenásobném pojištění.

V původním řízení byla žaloba o záruku proti společnosti Zurich podána pojistiteli u soudu, na který se obrátila Soptrans s požadavkem, aby bylo pojistitelům uloženo ručit této společnosti za veškeré důsledky žaloby podané proti ní společností GME. Žaloby podané Soptrans a pojistiteli u francouzského soudu musí tedy být považovány za původní žalobu, resp. žalobu o záruku, ve smyslu článku 6 odst. 2 Bruselské úmluvy. Aplikovatelnost článku 6 odst. 2 nicméně podléhá dodržení podmínky vyžadující, aby žaloba o záruku

³⁴⁶ Článek 30 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.

nebyla podána pouze za účelem obcházení příslušnosti soudu. Mezi žalobou proti pojistiteli za účelem náhrady důsledků události pojištěné tímto pojistitelem a řízením, v němž tento pojistitel požaduje spoluúčast jiného pojistitele, jenž údajně pojistil tutéž událost, existuje vnitřní vztah. Vnitrostátnímu soudu projednávajícímu původní žalobu přísluší ověření existence tohoto vztahu, musí tedy zkoumat, zda žaloba o záruku nesměřuje pouze k tomu, aby byl žalovaný odňat soudu, který je pro něj příslušný. Článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy nevyžaduje existenci žádného jiného vztahu kromě toho, který dostačuje k prokázání neexistence obcházení příslušnosti soudu.

Vlastní hodnocení autorky: Uvedené rozhodnutí potvrdilo podmínku existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami. Tento pojem byl Soudním dvorem interpretován autonomně. Soudní dvůr dále interpretoval restriktivně ustanovení o příslušnosti ve věcech pojištění. Článek 6 odst. 2 Bruselské úmluvy lze aplikovat na žalobu o záruku založenou na vícenásobném pojištění pouze, existuje-li mezi původní žalobou a žalobou o záruku vztah umožňující učinit závěr o neexistenci obcházení příslušnosti soudu. Soudní dvůr článek 6 odst. 2 interpretoval restriktivně.

IV.4 Zvláštní příslušnost pro vzájemnou žalobu týkající se stejné smlouvy nebo stejné skutečnosti

Článek 8 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis umožňuje žalovat osobu s bydlištěm v členském státě, jedná-li se o vzájemnou žalobu, která se týká stejné smlouvy nebo stejné skutečnosti jako původní žaloba, u soudu, u něhož byla podána původní žaloba. Podmínkami aplikace tohoto ustanovení je existence stejného skutkového základu a žaloby podané mezi týmiž stranami.³⁴⁷ „Vztah souvislosti“ mezi žalobami je v ustanovení článku 8 odst. 3 vymezen oproti článku 8 odst. 1 restriktivně. Původní žalobu lze podat u soudu příslušného na základě kteréhokoli ustanovení Nařízení Brusel Ibis.³⁴⁸ Pojem „žaloba, která se týká stejné smlouvy či stejné skutečnosti“ musí být

³⁴⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 264.

³⁴⁸ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. 2. vydání. München: Sellier European Law Publishers, 2012. s. 299, 325.

vykládán ve smyslu definice „vztahu souvislosti“ mezi žalobami stanovené v článku 8 odst. 1 a článku 30 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.³⁴⁹ K uvedenému článku existuje jediný judikát. Rozhodnutí *C-341/93 Danværn Production A/S vs. Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co.*³⁵⁰ upřesnilo, že odstavec třetí článku 8 lze použít pouze, pokud žalovaný podá samostatnou žalobu s cílem získat oddělený rozsudek nebo usnesení.

*C-341/93 Danværn Production A/S vs. Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co.*³⁵¹

Právní věta: „Článek 6 odst. 3 Bruselské úmluvy lze aplikovat pouze na žalobu, kterou žalovaný z původního řízení usiluje o vydání samostatného rozsudku nebo usnesení. Nelze jej použít za situace, kdy žalovaný v rámci své obhajoby vznesl nárok na svou pohledávku vůči žalobci. Vznesení obhajoby a podmínky, za nichž může být vznesena, se řídí národním právem.“

Faktický stav: Předběžná otázka byla podána v rámci sporu mezi německou společností Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co. (dále Otterbeck), která byla žalobcem v původním řízení, a dánskou společností Danværn Production A/S (dále Danværn). Na základě smlouvy ze dne 10. 8. 1979 se Danværn stala výhradním zástupcem společnosti Otterbeck na území Dánska pro prodej bezpečnostní obuvi. Dne 22. 3. 1990 společnost Otterbeck tuto smlouvu s okamžitou platností vypověděla. Otterbeck podala žalobu k dánskému *Byret* a požadovala uhrazení 223 173,39 dánských korun s úroky za dodávku obuvi realizovanou v lednu a únoru roku 1990. Danværn připustila existenci dlužné částky s tím, že jí vypovězením smlouvy ze strany Otterbeck vznikla škoda ve výši 737 018,34 dánských korun, navrhla tedy žalobu zamítnout a samostatným rozsudkem uložit společnosti Otterbeck uhradit vzniklou škodu. *Byret* tento návrh zamítl pro jeho nepřipustnost, neboť zde neexistuje dostatečná souvislost ve smyslu článku 6 odst. 3 Bruselské úmluvy. Danværn podala odvolání a požadovala již pouze

³⁴⁹ STONE, Peter. *EU Private International Law*. 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010. s. 121.

³⁵⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 1995. *Danværn Production A/S vs. Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co.* Věc C-341/93.

³⁵¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 1995. *Danværn Production A/S vs. Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co.* Věc C-341/93.

kompenzací vzájemných pohledávek. *Vestre Landsret* se obrátil na Soudní dvůr s následujícími předběžnými otázkami: „1. *Vztahuje se článek 6 odst. 3 Bruselské úmluvy na protinárok a kompenzací vzájemných pohledávek?*

2. *Má být výraz „týká se stejné smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba“ použitý v článku 6 odst. 3 vykládán restriktivněji než výraz „související žaloby“ obsažený v článku 22 odst. 3 Bruselské úmluvy³⁵²“³⁵³*

Odůvodnění: Soudní dvůr konstatoval, že je nutno rozlišovat dvě situace. Pokud se žalovaný existencí pohledávky vůči žalobci pouze obhajuje s cílem vyvrátit nárok žalobce, článek 6 odst. 3 Bruselské úmluvy nelze aplikovat a postupuje se podle národního procesního práva. Podá-li žalovaný samostatnou žalobu s cílem získat samostatný rozsudek či usnesení příkazující žalobci z původního řízení splatit žalovanému dluh, použije se článek 6 odst. 3 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v tomto případě článek 6 odst. 3 Bruselské úmluvy interpretoval restriktivně, když konstatoval, že je tento aplikovatelný pouze na vzájemnou žalobu podanou s cílem získat samostatné rozhodnutí, nikoliv na žalobu pro kompenzací vzájemných pohledávek.

IV.5 Zvláštní příslušnost pro žalobu spojenou se žalobou týkající se věcných práv k nemovitosti

Článek 8 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis stanoví, že osoba s bydlištěm v některém členském státě může být žalována ve věcech souvisejících se smlouvou nebo nároky ze smlouvy, kde žaloba může být spojena s žalobou týkající se věcných práv k nemovitostem proti témuž žalovanému, u soudu členského státu, v němž se nemovitost nachází. „*Implicitně z tohoto ustanovení vyplývá, že i žalobce musí být u obou žalob totožný.*“³⁵⁴ Ustanovení je konstruováno způsobem zajišťujícím, že smluvní nárok žalobce, který podal žalobu zalo-

³⁵² Článek 30 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.

³⁵³ „1) *Does Article 6 (3) cover counterclaims for set-offs?*

2) *Is the expression in Article 6 (3) „...arising from the same contract or fact on which the original claim was based...“ to be treated as more restrictive than the expression „actions which are... related“ in the third paragraph of Article 22 of the Convention?*“

³⁵⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 265.

ženou na věcných právech k nemovitosti v souladu s článkem 24 odst. 1³⁵⁵ Nařízení Brusel Ibis k soudu členského státu, v němž se nemovitost nachází, bude projednán tímž soudem.³⁵⁶ Článek 8 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis lze využít zejména pro žalobu zástavního věřitele ze zástavního práva k nemovitosti a jejího spojení se žalobou na povinnost zástavního dlužníka zaplatit pohledávku zajištěnou zástavním právem.³⁵⁷ K uvedenému ustanovení judikatura zatím neexistuje.

IV.6 Žaloby provozovatele lodi na omezení odpovědnosti

Článek 9 Nařízení Brusel Ibis rovněž obsahuje pravidlo o zvláštní příslušnosti podle věcné souvislosti žalob.³⁵⁸ Je-li soud členského státu příslušný podle Nařízení Brusel Ibis k rozhodování v řízení o odpovědnosti týkající se používání či provozování lodi, rozhoduje tento nebo jiný soud, určený místo něj podle práva tohoto členského státu, také o žalobách na omezení této odpovědnosti.

IV.7 Závěr

V rozhodnutích týkajících se zvláštní příslušnosti pro spojené žaloby, pro žalobu o záruku nebo intervenční žalobu a pro vzájemnou žalobu související se stejnou smlouvou nebo stejnou skutečností Soudní dvůr používal restriktivní výklad. Pravidla o zvláštní příslušnosti stanovená v článku 8 Nařízení Brusel Ibis jsou výjimkou z obecného pravidla upraveného v článku 4, musí tedy být vykládána způsobem, který neumožňuje aplikaci článku 8 Nařízení Brusel Ibis pouze jako prostředku umožňujícího žalobci podat žalobu proti více žalovaným s jediným cílem odejmout jednoho z žalovaných soudům členského státu, v němž má bydliště.

³⁵⁵ Článek 24 Nařízení Brusel Ibis stanoví, že bez ohledu na bydliště stran mají výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitosti a nájem nemovitostí, soudy členského státu, v němž se nemovitost nachází.

³⁵⁶ STONE, Peter. *EU Private International Law*. 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010. s. 122.

³⁵⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 265.

³⁵⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 104.

Dále se Soudní dvůr v uvedené judikatuře zabýval výkladem pojmu „vztah souvislosti“ mezi žalobami, který interpretoval autonomně. Bruselská úmluva původně neobsahovala požadavek „vztahu souvislosti“ žalob, tento byl Soudním dvorem dovozen v rozsudku *189/87 Athanasios Kalfelis vs. Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. and others*, podle něhož musí být spojitost mezi žalobami takového druhu, že je účelné rozhodnout o nich společně, aby se předešlo vzájemně neslučitelným rozhodnutím vyplývajícím z rozdílných soudních řízení. Požadavek úzkého spojení nároků byl později promítnut do textu Nařízení Brusel I. Nutnost existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami byla potvrzena rozsudkem *C-51/97 Réunion Européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtungskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“*. V rozhodnutích *C-98/06 Freeport plc vs. Olle Arnoldsson* a *C-145/10 EvaMaria Painer vs. Standard Verlags GmbH and others* Soudní dvůr dovodil „vztah souvislosti“ i mezi žalobami majícími různé právní základy. Tento naopak neexistuje mezi žalobami pro porušení evropského patentu, které byly podány proti společností usazeným v různých smluvních státech, jak Soudní dvůr konstatoval v rozsudku *C-539/03 Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus a Milton Goldenberg*. V tomto rozhodnutí byl požadavek existence „vztahu souvislosti“ mezi žalobami propojen s nutností zamezit vydání vzájemně „si odporujících“ rozhodnutí. „Vztah souvislosti“ musí existovat rovněž mezi žalobou podanou v původním řízení a žalobou o záruku či intervenční žalobou.

V rozhodnutí *C-77/04 Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne and others vs. Zurich España and Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans)* Soudní dvůr konstatoval, že speciální pravidla o příslušnosti ve věcech pojištění nedopadají na žalobu o záruku mezi pojistiteli. Lze na ni tedy aplikovat článek 8 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis, pokud mezi návrhy existuje „vztah souvislosti“ dostatečně prokazující, že není obcházena příslušnost soudu. Ustanovení Oddílu 3 hlavy II Nařízení Brusel Ibis slouží k ochraně pojištěného jako osoby hospodářsky slabší. Aplikaci těchto pravidel nelze rozšířit na osoby, u nichž není tato ochrana odůvodněna. V uvedeném rozhodnutí spor vznikl mezi podnikateli v odvětví pojišťovnictví, o žádném z nich se nebylo možné domnívat, že je vzhledem k jinému ve slabším postavení, jejich zvláštní ochrana by tedy nebyla důvodná. Nařízení Brusel Ibis

předpokládá použití ustanovení Oddílu 3 a Oddílu 5 hlavy II pouze na vztahy vyznačující se nerovnovážným postavením zúčastněných osob. V rozsudku C-462/06 *Glaxosmithkline a Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard* Soudní dvůr konstatoval, že ve sporu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem nelze příslušnost pro původní žalobu založit na základě speciálního pravidla pro individuální pracovní smlouvy.

IV.8 Literatura

- JENARD, Paul. Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial matters (signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities No C 59/8*. Report 1979, No C 59/72.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. 852 s. ISBN 978-3-935-808-32-3.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. 2. vydání. München: Sellier European Law Publishers, 2012. 972 s. ISBN 978-3-86653-142-0.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 334 s. ISBN 978-80-7400-504-6.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7478-016-5.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 401 s. ISBN 9788021040533.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část III. Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, pravomoc základní, pravomoc alternativní. *Právní fórum*. 2005, roč. 2, č. 4, s. 121 – 126.

STONE, Peter. *EU Private International Law*. 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010. 562 s. ISBN 978-1-84844-083-8.

VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VI. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 7, s. 233 – 240.

IV.9 Judikatura

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 9. 1988. Athanasios Kalfelis vs. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst und Co., Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA a Ernst Markgraf. Věc 189/87.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 10. 1998. Réunion Européenne SA and others vs. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel „Alblasgracht V002“. Věc C-51/97.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 5. 1990. Kongress Agentur Hagen GmbH vs. Zeehaghe BV. Věc C-365/88.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 1995. Danværn Production A/S vs. Schuhfabriken Otterbeck GmbH & Co. Věc C-341/93.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 2005. Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne and others vs. Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans). Věc C-77/04.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2006. Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus, Milton Goldenberg. Věc C-539/03.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2006. Reisch Montage AG vs. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH. Věc C-103/05.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 10. 2007. Freeport plc vs. Olle Arnoldsson. Věc C-98/06.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 5. 2008. Glaxosmithkline a Laboratoires Glaxosmithkline vs. JeanPierr Rouard. Věc C-462/06.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 12. 2011. *Eva-Maria Painer vs. Standard Verlags GmbH, Axel Springer AG, Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG*. Věc C-145/10.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 7. 2012. *Solvay SA vs. Honeywell Fluorine Products Europe BV, Honeywell Belgium NV, Honeywell Europe NV*. Věc C-616/10.

V PŘÍSLUŠNOST VE VĚCECH POJIŠTĚNÍ

RNDr. Mgr. Hana Funková, Ph.D.

V.1 Úvod

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie týkajících se Oddílu 3 Kapitoly II Nařízení Brusel Ibis, jenž upravuje speciální příslušnost soudů ve sporech ve věcech pojištění. Konkrétně se budeme zabývat následujícími rozhodnutími Soudního dvora Evropské unie:

- *201/82 Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato,*
- *C-412/98 Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company,*
- *C-112/03 Société financière et industrielle du Peloux vs. Axa Belgium and others,*
- *C-77/04 Groupment d'intérêt économique Réunion européenne and others vs. Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles,*
- *C-463/06 FBTO Schadeverzekeringen vs. Jack Odenbreit,*
- *C-347/08 Vorarlberger Gebietskrankenkasse vs. WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AG.*

Historie pojišťovnictví sahá až do Babylonské říše. Obrovský rozvoj tohoto odvětví nastal v patnáctém století díky rychlému růstu mezinárodního obchodu, a to zejména v okolí velkých italských měst. Mezinárodní obchod s sebou nesl velká finanční rizika, a tak obchodníci vítali možnost výměnou za pravidelnou platbu pojistného získat náhradu v případě ztráty zboží. Díky ekonomickému rozvoji v osmnáctém a devatenáctém století se možnost pojištění rozšířila ze svých námořních kořenů až do oblasti pojištění proti ohni a postupně rovněž životního pojištění.³⁵⁹

Specifická povaha pojišťovnictví spočívá ve zvláštním rozložení práv a povinností stran, kdy na jedné straně pojistník je zavázán k pravidelné

³⁵⁹ LOWRY, John; RAWLINGS, Philip; MERKIN, Robert. *Insurance Law. Doctrines and Principles*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2011. s. 1 – 2.

platbě pojistného a na druhé straně pojistitel poskytuje plnění pouze v případě nástupu okolností stanovených ve smlouvě. Zvláštní povaha pojišťovnictví je zohledněna konstrukcí speciálních pravidel příslušnosti pro věci pojištění v Nařízení Brusel Ibis (a předtím též v Bruselské úmluvě a Nařízení Brusel I). Potřeba speciálních pravidel pro určení příslušnosti ve věcech pojištění také vychází ze snahy podpořit volný pohyb služeb v rámci Evropské unie, neboť v případě nejistoty ohledně sudiště v případě sporu se zásadně snižuje konkurenceschopnost pojistníka. Oblast pojištění podléhá v jednotlivých členských státech vysoké úrovni regulace vnitrostátními předpisy. „*Legální prostředí má proto velký vliv na nabízené pojistné produkty. V případě prodeje totožného pojistného produktu do zahraničí může být určité ustanovení smlouvy shledáno z hlediska vnitrostátních předpisů neplatným, přestože tomu tak dle vnitrostátních předpisů „mateřského“ státu není. Rozsah pojistného krytí se tak může v různých státech lišit a pojistitel je při poskytování přeshraničních produktů zdrženlivý.*“³⁶⁰

Dále se budeme zabývat právní úpravou příslušnosti ve věcech pojištění obsaženou v člancích 10 až 16 Nařízení Brusel Ibis (články 7 až 12a Bruselské úmluvy, články 8 až 14 Nařízení Brusel I). Oddíl 3 Kapitoly II Nařízení Brusel Ibis je systematicky zařazen za obecná pravidla příslušnosti a obsahuje ustanovení, která mají přednost před obecnými pravidly příslušnosti, aby byl naplněn jeden z cílů Nařízení Brusel Ibis, a to ochrana slabší strany.³⁶¹ Zásadní problémy, jimiž se Soudní dvůr při odpovědích na předběžné otázky zabýval, spočívají ve vymezení účelu ustanovení o příslušnosti ve věcech pojištění a dále vymezení rozsahu skutkových stavů a okruhu účastníků, na něž zmíněná ustanovení dopadají. Nejdříve budeme rozebírat rozsudky Soudního dvora vztahující se k Bruselské úmluvě a poté k Nařízení Brusel I. Jednotlivé rozsudky jsou řazeny chronologicky, neboť mnohdy se váží na ustanovení o příslušnosti ve věcech pojištění obecně, a nikoli pouze k jednomu článku.

³⁶⁰ HEISS, Helmut. Introduction. In BASEDOW, Jürgen; BIRDS, John; CLARKE, Malcolm; COUSY, Herman; HEISS, Helmut. *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009. s. 1 - li.

³⁶¹ Bod 18 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „*Pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou pro ni příznivější než obecná pravidla.*“

V.2 Interpretace ustanovení obsažených v Bruselské úmluvě

201/82 *Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato*³⁶²

Právní věta: „První odstavec článku 17 Bruselské úmluvy³⁶³ musí být vykládán v tom smyslu, že tam, kde pojistná smlouva uzavřená mezi pojistitelem a pojistníkem ve prospěch třetích stran obsahuje doložku stanovující příslušnost ve sporu, jež může být vyvolán těmito třetími stranami, se mohou tyto spolehnout na takovou doložku, i přestože ji výslovně nepodepsaly. Podmínka písemné formy prorogační doložky stanovená článkem 17 Bruselské úmluvy byla uspokojena podpisem pojistitele a pojistníka a soublas pojistitele byl v tomto ohledu jasně projeven.“³⁶⁴

Faktický stav: Faktický stav je uveden v kapitole IX.

Odůvodnění: Odůvodnění je uvedeno v kapitole IX.

Vlastní stanovisko autorky: Rozsudek 201/82 *Gerling and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato*, ačkoli se výslovně nevztahuje k článkům v Oddíle 3 Kapitole II Bruselské úmluvy, je jedním z významných rozsudků pro oblast pojištění, neboť je zde poprvé formulován cíl ustanovení o speciální příslušnosti ve věcech pojištění v podobě ochrany ekonomicky nejslabší osoby bez ohledu na to, že není stranou příslušné smlouvy.

Soudní dvůr v tomto rozhodnutí v souladu s požadavkem právní jistoty zakotvil povinnost třetí strany, v jejíž prospěch je uzavřena pojistná smlouva, být vázána prorogační doložkou obsaženou v předmětné pojistné smlouvě.

³⁶² Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 7. 1983. *Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato*. Věc 201/82.

³⁶³ Článek 23 Nařízení Brusel I, článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

³⁶⁴ V originálním znění: „*The first paragraph of Article 17 of Brussels Convention must be interpreted as meaning that where a contract of insurance, entered into between an insurer and a policyholder and stipulated by the latter to be for his benefit and to enure for the benefit of third parties to such a contract, contains a clause conferring jurisdiction relating to proceedings which might be brought by such third parties, the latter, even if they have not expressly signed the said clause may rely upon it provided that, as between the insurer and the policyholder, the condition as to writing laid down by Article 17 of the Convention has been satisfied and provided that the consent of the insurer in that respect has been clearly manifested.*”

*C-412/98 Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company*³⁶⁵

Právní věta: „Pravidla speciální příslušnosti ve věcech pojištění stanovená v člancích 7 a 12a Bruselské úmluvy³⁶⁶ nepokrývají spory mezi zajištětelem a zajištěným ve vztahu ke smlouvě o zajištění.“³⁶⁷

Faktický stav: Kanadská pojišťovna Universal General Insurance Company (dále jen „UGIC“) žaluje belgickou zajišťovnu Group Josi Reinsurance Company (dále jen „Group Josi“) o zaplacení požadované částky z titulu smlouvy o zajištění mezi stranami uzavřené, a to u francouzského soudu, neboť smlouva o zajištění byla ve prospěch UGIC uzavřena francouzským zprostředkovatelem Euromepa.

Soudnímu dvoru byla v souvislosti s článkem 7 a násl. Bruselské úmluvy³⁶⁸ položena tato předběžná otázka: „*Jsou pravidla soudní pravomoci určená pro otázky týkající se pojištění stanovená v článku 7 a násl. Bruselské úmluvy aplikovatelná na otázky týkající se zajištění?*“

Odůvodnění: V první řadě je potřeba zmínit, že speciální pravidla pro příslušnost ve věcech pojištění stanovená v Oddíle 3 Kapitoly II Bruselské úmluvy³⁶⁹ jsou aplikovatelná výslovně na určité specifické druhy pojištění, jako je povinné pojištění, pojištění odpovědnosti, námořní a letecké pojištění, pojištění nemovitostí a soupojištění. Zajištění není zmíněno ani v jednom ustanovení daného oddílu. Pokud vezmeme v úvahu, jak široké možnosti pro volbu soudiště dávají ustanovení Bruselské úmluvy pojištěnému oproti pojistníkovi, a vyloučení možnosti uzavřít doložku stanovující soudiště ve prospěch pojistitele, můžeme si jasně všimnout, že základní zájem spočívá v ochraně pojištěného. Tento zájem vychází z faktu, že právě pojištěný bývá ve většině případů v postavení slabší strany a bývá konfrontován s formulářovou smlouvou, jejíž ustanovení nejsou otevřená k jednání. Je logické, že aplikace pravidel určených k ochraně ekonomicky slabší a v právních

³⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2000. Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company. Věc C-412/98.

³⁶⁶ Články 8 až 14 Nařízení Brusel I, články 10 až 16 Nařízení Brusel Ibis.

³⁶⁷ V originálním znění: „*The rules of special jurisdiction in matters relating to insurance set out in Article 7 to 12a of that convention do not cover disputes between a reinsurer and a reinsured in connection with a reinsurance contract.*“

³⁶⁸ Články 8 až 14 Nařízení Brusel I, články 10 až 16 Nařízení Brusel Ibis.

³⁶⁹ Oddíl 3 Kapitoly II Nařízení Brusel I, Oddíl 3 Kapitoly II Nařízení Brusel Ibis.

otázkách méně zkušené strany, by neměla být rozšiřována na strany, u nichž není oprávněná. Ve vztahu mezi zajistitelem a zajištěným není ani jedna ze stran ve slabším postavení, neboť obě strany jsou profesionály v oblasti pojištění. Názor, že se ustanovení o speciální příslušnosti ve věcech pojištění nepoužijí pro vztahy mezi zajistitelem a zajištěným, je rovněž vyjádřen ve Schlosserově zprávě.³⁷⁰ Soudní dvůr v této věci dále uvádí, že rozdílná situace nastane v případě sporu mezi zajistitelem a pojistníkem, zajištěným či oprávněnou osobou, pokud se domáhají svých práv z pojistné smlouvy přímo vůči zajistiteli pojistitele (pokud je přímý přístup možný). V této situaci je žalobce ve slabším postavení vůči zajistiteli, a tudíž aplikací ustanovení o speciální příslušnosti ve věcech pojištění bude naplněn cíl těchto ustanovení.

Vlastní stanovisko autorky: Jedním ze zásadních interpretačních problémů, které Soudní dvůr v tomto rozsudku řeší, je otázka, zda jsou pravidla speciální příslušnosti ve věcech pojištění aplikovatelná rovněž na věci zajištění.

Ačkoli Bruselská úmluva, Nařízení Brusel I ani Nařízení Brusel Ibis nedefinují, jaké otázky spadají pod pojem věci pojištění, můžeme se z textace příslušných ustanovení domnívat, že jsou myšleny otázky spadající do druhů pojištění výslovně v daných ustanoveních zmíněných a že se jedná pouze o pojištění soukromé (článek 1 odst. 2 bod 3 Bruselské úmluvy, článek 1 odst. 2 písm. c) Nařízení Brusel I, článek 1 odst. 2 písm. c) Nařízení Brusel Ibis přímo vylučuje ze své působnosti sociální zabezpečení). V takových případech bývá pojistník, zajištěný či oprávněná osoba ve slabším postavení (a to i přestože se může jednat o podnikatele). Zde vidíme rozdíl od úpravy spotřebitelských smluv, jež také stojí na zásadě ochrany slabší strany, ale ve věcech pojištění není vyžadováno, aby bylo pojištění uzavřeno mimo podnikatelskou činnost strany. Pokud by bylo záměrem vyloučit podnikatele při výkonu podnikatelské činnosti z ochrany poskytované ve věcech pojištění, jistě by byl tento požadavek v textu Nařízení Brusel Ibis (Nařízení

³⁷⁰ SCHLOSSER, Peter. *Report on the Brussels Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice* (Signed at Luxembourg, 9 October 1978).

Brusel I či v Bruselské úmluvě) výslovně zařazen. Rozsudek *C-412/98 Group Josi* stanovuje nemožnost aplikace ustanovení o příslušnosti ve věcech pojištění v případech, kdy mezi stranami neexistuje nerovnost v jejich postavení, tedy kdy ani jednu ze stran nelze označit za hospodářsky slabší a právně méně zkušenou.

*C-112/03 Société financ i re et industrielle du Peloux vs. Axa Belgium and others*³⁷¹

Pr vnick  věta: „Ustanovení o zalo en i p rslu nosti sjednaného v souladu s  lankem 12 bodem 3 Bruselsk e  mluvy³⁷² se nel ze dovolávat v tci poji t en e osob e opr vnn n e z této smlouvy, kter  n  vyj d rila v slovn j soublas s daným ustanovením a m  sv  bydliště nebo sídlo v jiném smluvním státě, než je smluvní stát pojistníka a pojistitele.“³⁷³

Faktický stav: Francouzsk  společnost Calland Réalisation SARL (dále jen „Calland“) uskutečnila výstavbu v robn  jednotky na s ry pro francouzskou společnost  tablissements Bernard Laiterie du Chatelard (dále jen „Laiterie du Chatelard“) pomocí panelů vyrobených francouzskou společností Société financ i re et industrielle du Peloux (dále jen „SFIP“). SFIP jako dce rn  společnost belgick  společnosti Recticel SA (dále jen „Recticel“) byla pojištěna v rámci skupinov  pojistn  smlouvy uzav ren  mezi Recticel s belgickými poji t ovnami. Tato skupinov  pojistn  smlouva obsahovala dodatek o roz r en i poji t n  na SFIP a ustanovení pravomocí soudů sídla vedoucího pojistníka (v tomto p rpad  Belgie). SFIP byla dále pojištěna u francouzských poji t oven. Laiterie du Chatelard podala u francouzského soudu žalobu na náhradu škody v tci Calland, SFIP a jejich pojistitelům z důvodu koncepčních a v robn ch vad stavebn ch panel , je  zp sobily,  e prostory nebyly vhodné ke sv mu  celu. SFIP vyzvala k pln n  nejd rve

³⁷¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 5. 2005. Société financ i re et industrielle du Peloux vs. Axa Belgium and others. V c C-112/03.

³⁷²  l nek 13 odst. 3 Na izen  Brusel I,  l nek 15 odst. 3 Na izen  Brusel Ibis.

³⁷³ V originálním zn n : „A jurisdiction clause conforming with Article 12(3) of the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, by the Convention of 25 October 1982 on the accession of the Hellenic Republic, by the Convention of 26 May 1989 on the accession of the Kingdom of Spain and the Portuguese Republic and by the Convention of 29 November 1996 on the accession of the Republic of Austria, the Republic of Finland and the Kingdom of Sweden, cannot be relied on against a beneficiary under that contract who has not expressly subscribed to that clause and is domiciled in a Contracting State other than that of the policy-holder and the insurer.“

své francouzské pojistitele a následně také své belgické soupojistitele, a to žalobou podanou u francouzského soudu. Belgičtí soupojistitelé se dovolávali nepřislušnosti francouzského soudu z důvodu ustanovení o založení příslušnosti sjednaného ve skupinové pojistné smlouvě. Francouzský soud proto odkázal SFIP, aby se ve věci belgických soupojistitelů obrátila na belgický soud. SFIP podala u francouzského odvolacího soudu námitku nepřislušnosti, neboť se dle jejího názoru pojistitel nemůže dovolávat ustanovení o založení příslušnosti opírající se o článek 12 bod 3 Bruselské úmluvy³⁷⁴ vůči oprávněné osobě, která výslovně nevyslovila souhlas s pojistnou smlouvou, ve které je ustanovení obsaženo.

Soudnímu dvoru byla předložena tato předběžná otázka: „*Je možné dovolávat se vůči pojištěné osobě oprávněné z pojistné smlouvy uzavřené na její účet mezi pojistníkem (vedoucím pojistníkem) a pojistitelem, již mají oba sídlo ve stejném členském státě, ustanovení o založení příslušnosti soudů tohoto členského státu, přestože tato osoba toto ustanovení osobně neschválila, ke škodě došlo v jiném členském státě a tato osoba takéž u soudu tohoto státu žalovala pojistitele se sídlem v témže státě?*“

Odůvodnění: Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že oprávněná osoba, jež není stranou smlouvy sjednané ve prospěch třetí osoby, se může dovolávat ustanovení o ujednání příslušnosti, aniž by naopak bylo možné se vůči ní tohoto ustanovení dovolávat. Ustanovení o volbě soudu v článku 12 Bruselské úmluvy³⁷⁵ jsou fakultativní a výlučně ve prospěch slabší strany. Ovšem článek 12 bod 3 Bruselské úmluvy³⁷⁶ umožňuje ustanovit příslušnost soudu státu pojistitele a pojistníka, pokud jsou oba usazení v témže státě. V takovém případě je již v okamžiku uzavření smlouvy zřejmé, o který stát se jedná. Třetí osoba není v daném ustanovení vůbec zmíněna, a proto se nelze takového ustanovení příslušnosti vůči třetí osobě dovolávat. Ve věcech pojistných smluv je cíl ochrany hospodářsky nejslabší strany zajištěn také vymezením samostatnosti stran, co se týče ujednání o příslušnosti. Článek 12 Bruselské úmluvy³⁷⁷ taxativně uvádí případy, kdy se mohou strany odchýlit od pravidel stanových v Kapitole II Oddíle 3 Bruselské úmluvy (Kapitola II Oddíl 3 Nařízení Brusel I, Kapitola II Oddíl 3 Nařízení

³⁷⁴ Článek 13 odst. 3 Nařízení Brusel I, článek 15 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.

³⁷⁵ Článek 13 Nařízení Brusel I, článek 15 Nařízení Brusel Ibis.

³⁷⁶ Článek 13 odst. 3 Nařízení Brusel I, článek 15 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.

³⁷⁷ Článek 13 Nařízení Brusel I, článek 15 Nařízení Brusel Ibis.

Brusel Ibis). Navíc podle článku 17 odst. 4 Bruselské úmluvy (článek 23 odst. 5 Nařízení Brusel I, článek 25 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis) dohody o příslušnosti, které jsou v rozporu s článkem 12 (článek 13 Nařízení Brusel I, článek 15 Nařízení Brusel Ibis), jsou neplatné. Ze systematiky Bruselské úmluvy vyplývá, že výjimky z pravidel o příslušnosti ve věcech pojištění musejí být vykládány restriktivně. Oprávněná osoba i pojištěný jsou v rámci Bruselské úmluvy chráněni obdobně jako pojistník jako osoba hospodářsky nejslabší. Dovolatelnost ustanovení o sjednání příslušnosti dle článku 12 bodu 3 Bruselské úmluvy (článek 13 odst. 3 Nařízení Brusel I, článek 15 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis) je tudíž přípustná pouze tehdy, nenarušuje-li cíl ochrany hospodářsky nejslabší osoby. Dovolatelnost takového ustanovení by oprávněnou osobu či pojištěného, který má bydliště v jiném smluvním státě než pojistitel a pojistník, zbavovala možnosti zahájit řízení u soudu místa škodné události, jakož i soudu místa svého bydliště a zároveň by umožnila pojistiteli zahájit řízení v rámci žaloby vůči oprávněné osobě či pojištěnému u soudu místa bydliště pojistitele. Tento výklad by vedl k přijetí ujednání o příslušnosti ve prospěch pojistitele a k narušení cíle ochrany hospodářsky nejslabší osoby.

Vlastní stanovisko autorky: V tomto rozsudku řeší Soudní dvůr otázku, zda je možné se vůči pojištěnému dovolávat ustanovení o založení příslušnosti soudů státu pojistitele a pojistníka na základě článku 12 bodu 3 Bruselské úmluvy,³⁷⁸ přestože pojištěný toto ustanovení neschválil, ke škodě došlo v jiném členském státě a pojištěný má své sídlo v jiném smluvním státě, než je smluvní stát pojistníka a pojistitele.

Při práci s tímto rozsudkem v české jazykové verzi je potřeba postupovat obezřetně, neboť se na několika místech setkáváme se špatným překladem. Slovní spojení „policy-holder“ je několikrát přeloženo jako „pojistitel“ namísto správného výrazu „pojistník“.

Závěry Soudního dvora jsou ve shodě se zásadami, na nichž stojí Nařízení Brusel Ibis, ohledně poskytování automatické a kategorické ochrany slabší straně. Nařízení Brusel Ibis stojí rovněž na zásadě autonomie vůle stran. Pojistníkovi, to je slabší straně, je umožněno se na základě autonomie vůle vzdát ochrany poskytované Nařízením Brusel Ibis v podobě možnosti

³⁷⁸ Článek 13 odst. 3 Nařízení Brusel I, článek 15 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.

žalovat pojistitele v místě škodné události, avšak již se nemůže vzdát ochrany v podobě možnosti žalovat pojistitele v místě svého bydliště nebo obvyklého pobytu. Autonomie vůle je tak do určité míry převážena zájmem na ochraně slabší strany. S jistou mírou nadsázky můžeme konstatovat, že pojistník je do určité míry chráněn i „sám před sebou“. Zájem na zvýšení ochrany slabší strany je rovněž patrný ze znění článku 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis (článek 9 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I), jenž na rozdíl od článku 8 bodu 2 Bruselské úmluvy stanovuje možnost nejen pojistníka, ale také pojištěného a oprávněné osoby, žalovat pojistitele u soudu místa svého bydliště.

*C-77/04 Groupment d'intérêt économique Réunion européenne and others vs. Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles*³⁷⁹

Právní věta: „Na žalobu o záruku³⁸⁰ podanou mezi pojistiteli založenou na vícenásobném pojištění se nevztahují ustanovení Kapitoly II Oddílu 3 Bruselské úmluvy.“^{381 382}

Faktický stav: Francouzská společnost Société pyrénéenne de transit d'automobiles (dále jen „Soptrans“) zajišťuje mimo jiné také pro španělskou společnost General Motors Espagne (dále jen „GME“) uskladnění motorových vozidel na parkovišti. Soptrans je pojištěna u francouzských pojišťoven (dále jen „pojistitelé“). Vozidla náležející GME byla pojištěna u španělské pojišťovny Zurich España (dále jen „Zurich“). V rámci nehody na parkovišti byla poškozena také některá vozidla náležející GME. Ze soudního sporu vedeného GME proti Soptrans ve Španělsku vzešla Soptrans povinnost nahradit škodu na vozidlech. Soptrans podala u francouzského

³⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 2005. *Groupment d'intérêt économique Réunion européenne and others vs. Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles*. Věc C-77/04.

³⁸⁰ Viz poznámka pod čarou č. 324.

³⁸¹ Kapitola II Oddíl 3 Nařízení Brusel I, Kapitola II Oddíl 3 Nařízení Brusel Ibis.

³⁸² V originálním znění: „*Third-party proceedings between insurers based on multiple insurance are not subject to the provisions of Section 3 of Title II of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, by the Convention of 25 October 1982 on the accession of the Hellenic Republic, by the Convention of 26 May 1989 on the accession of the Kingdom of Spain and the Portuguese Republic and by the Convention of 29 November 1996 on the accession of the Republic of Austria, the Republic of Finland and the Kingdom of Sweden.*”

soudu žalobu proti pojistitelům, aby nesli důsledky žaloby GME. Pojistitelé podali u francouzského soudu žalobu o záruku proti Zurich na základě francouzského zákoníku pojištění, který v případech vícenásobného pojištění stanoví poměrné rozdělení pojistného plnění mezi jednotlivé pojistitele. Zurich argumentovala, že žaloba o záruku založená na vícenásobném pojištění nespadá do působnosti článku 11 Bruselské úmluvy (článek 12 Nařízení Brusel I, článek 14 Nařízení Brusel Ibis).

Soudnímu dvoru byla v souvislosti s Oddílem 3 Kapitoly II Bruselské úmluvy (Kapitola II Oddíl 3 Nařízení Brusel I, Kapitola II Oddíl 3 Nařízení Brusel Ibis) předložena tato předběžná otázka: „*Vztahují se na žalobu o záruku nebo na návrh na vstoupení dalšího účastníka podané mezi pojistiteli, založené nikoliv na zajišťovací smlouvě, ale na údajném vícenásobném pojištění nebo případu soupojištění, a týkající se oblasti pojištění, ustanovení Oddílu 3 Kapitoly II Bruselské úmluvy?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr opětovně zmiňuje cíl Bruselské úmluvy spočívající v ochraně smluvní strany považované za hospodářsky slabší a právně méně zkušenou a nemožnost rozšíření této ochrany na osoby, u nichž není taková ochrana odůvodněna. Vzhledem k tomu, že se v tomto případě jedná o vztahy mezi podnikateli v odvětví pojišťovnictví, z nichž o žádné ze stran nelze mít za to, že je ve slabším postavení, není odůvodněno užití zvláštní ochrany. Navíc články 8, 10 a 12 Bruselské úmluvy (články 9, 11, 13 Nařízení Brusel I, články 11, 13, 15 Nařízení Brusel Ibis) se vztahují na žaloby podané pojistníkem, pojištěným nebo poškozeným a článek 11 (článek 12 Nařízení Brusel I, článek 14 Nařízení Brusel Ibis) se vztahuje na žalobu podanou proti pojistníkovi, pojištěnému nebo oprávněného osobě. V souladu jak s literou, tak s duchem a účelem ustanovení Bruselské úmluvy o příslušnosti ve věcech pojištění Soudní dvůr určil, že tato ustanovení nejsou použitelná na vztahy mezi pojistiteli v rámci žaloby o záruku.

Vlastní stanovisko autorky: Soudní dvůr se v tomto rozsudku vypořádává s otázkou, zda se na žalobu o záruku nebo na návrh na vstoupení dalšího účastníka podané mezi pojistiteli založené na údajném vícenásobném pojištění nebo případu soupojištění vztahuje ustanovení Kapitoly II Oddílu 3 Bruselské úmluvy.

V souvislosti s tímto rozsudkem bychom mohli použít také argument užitý Soudním dvorem v rozhodnutí Group Josi, a to že speciální

pravidla pro příslušnost ve věcech pojištění stanovená v Oddíle 3 Kapitoly II Bruselské úmluvy jsou aplikovatelná výslovně na určité specifické druhy pojištění, jako je povinné pojištění, pojištění odpovědnosti, námořní a letecké pojištění, pojištění nemovitostí a soupojištění. Nikde v předmětných ustanoveních nenalezneme zmínku o záruce, z čehož opět můžeme dovozovat, že tato ustanovení na žalobu o záruku nelze použít.

V.3 Interpretace ustanovení obsažených v Nařízení Brusel I

*C-463/06 FBTO Schadeverzekeringen vs. Jack Odenbreit*³⁸³

Právní věta: „*Odkaz v článku 11 odst. 2 Nařízení Brusel I (článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) na článek 9 odst. 1 písm. b) téhož nařízení (článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán tak, že poškozený může podat žalobu přímo proti pojistiteli u soudu místa svého bydliště v některém členském státě, je-li takováto přímá žaloba přípustná a má-li pojistitel bydliště na území některého členského státu.*“³⁸⁴

Faktický stav: Pan Jack Odenbreit s bydlištěm v Německu se stal obětí silniční dopravní nehody v Nizozemsku. Druhým účastníkem nehody byl pojištěnec společnosti FBTO Schadeverzekeringen NV (dále jen „FBTO“). Na základě ustanovení článku 11 odst. 2 a článku 9 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I (článek 13 odst. 2 a článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis) podal pan Odenbreit přímou žalobu proti FBTO u německého soudu. Podle názoru převažujícího v německé právní nauce přímé žaloby nespádají do oblasti pojištění ve smyslu článku 8 a následujících Nařízení Brusel I (článek 10 a násl. Nařízení Brusel Ibis), neboť přímý nárok poškozeného je považován za nárok vyplývající z deliktní odpovědnosti.

Soudnímu dvoru byla předložena tato předběžná otázka: „*Musí být odkaz v článku 11 odst. 2 Nařízení Brusel I na článek 9 odst. 1 písm. b) uvedeného nařízení*

³⁸³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 12. 2007. FBTO Schadeverzekeringen vs. Jack Odenbreit. Věc C-463/06.

³⁸⁴ V originálním znění: „*The reference in Article 11(2) of Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters to Article 9(1)(b) of that regulation is to be interpreted as meaning that the injured party may bring an action directly against the insurer before the courts for the place in a Member State where that injured party is domiciled, provided that such a direct action is permitted and the insurer is domiciled in a Member State.*”

vykládán tak, že poškozený může u soudu místa svého bydliště v členském státě podat žalobu přímo proti pojistiteli, je-li taková přímá žaloba přípustná a pojistitel má bydliště na území některého členského státu?“

Odůvodnění: Výklad dotčeného odkazu v tom smyslu, že poškozenému umožňuje podat žalobu pouze k soudům místa bydliště pojistníka, pojištěného nebo oprávněné osoby by byl v přímém rozporu se zněním článku 11 odst. 2 Nařízení Brusel I.³⁸⁵ Tento odkaz vede k rozšíření rozsahu působnosti uvedeného pravidla na jiné kategorie žalobců, než je pojistník, pojištěný nebo osoba oprávněná z pojistné smlouvy. K výčtu žalobců obsaženého v článku 9 odst. 1 písm. b)³⁸⁶ jsou doplněny osoby, jež utrpěly újmu. Uplatnění tohoto pravidla na přímou žalobu poškozeného totiž nemůže záviset na jeho kvalifikaci jakožto oprávněné osoby ve smyslu článku 9 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I.³⁸⁷ Dle bodu 13 Preambule Nařízení Brusel I má toto nařízení zaručit slabším stranám lepší ochranu než obecná pravidla pro určení příslušnosti. Na základě teleologického výkladu dojdeme k závěru, že pokud by bylo poškozenému zabráněno podat žalobu u soudu místa svého bydliště, zbavilo by ho to ochrany, jež je poskytována stranám považovaným za slabší ve věcech pojištění, a to by odporovalo duchu Nařízení Brusel I. Takový výklad odpovídá rovněž znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/26/ES ze dne 16. května 2000 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a o změně směrnice Rady 73/239/EHS a 88/357/EHS, jež ve svém článku 3 stanovuje přímý nárok poškozeného vůči pojišťovně v právních řádech členských států a v bodě 16a Preambule je obsažen výslovný odkaz na článek 9 odst. 1 písm. b) a článek 11 odst. 2 Nařízení Brusel I. Dále Soudní dvůr konstatoval, že povaha přímé žaloby ve vnitrostátním právu jakožto žaloby vycházející z deliktní odpovědnosti, která se týká práva, jež nevyhází z právních vztahů založených pojistnou smlouvou, je nevýznamná pro uplatnění ustanovení Nařízení Brusel I. Pravidla příslušnosti dle článku 11 odst. 2 Nařízení Brusel I jsou totiž vázána pouze na podmínku, že přímá žaloba je stanovena vnitrostátním právem. Povaha přímé žaloby dle vnitrostátního práva je již irelevantní.

³⁸⁵ Článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

³⁸⁶ Článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

³⁸⁷ Článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní stanovisko autorky: Tento rozsudek Soudního dvora ukazuje, zda je nutné odkaz v článku 11 odst. 2 Nařízení Brusel I (článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) na článek 9 odst. 1 písm. b) téhož nařízení (článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis) vykládat tak, že poškozený může u soudu místa svého bydliště v členském státě podat žalobu přímo proti pojistiteli, je-li taková přímá žaloba přípustná a pojistitel má bydliště na území některého členského státu.

Odůvodnění tohoto rozsudku stojí především na teleologickém a autonomním výkladu. Zejména u pojmu přímá žaloba je zřejmé, jak zásadní roli sehrává autonomní výklad tohoto pojmu, výklad bez přihlídnutí k významu přímé žaloby v národních právních řádech. Pokud by bylo při výkladu tohoto pojmu přihlídnuto k vnitrostátní úpravě, mohlo by to vést k rozdílnému výkladu u soudů v různých členských státech, což by narušilo předvídatelnost soudních rozhodnutí a právní jistotu. Jen těžko by se pak dosahovalo cíle stanoveného v bodě 3 Preambule Nařízení Brusel Ibis – udržovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, mimo jiné tím, že usnadní přístup ke spravedlnosti, zejména uplatňováním zásady vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech.

*C-347/08 Vorarlberger Gebietskrankenkasse vs. WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AG*³⁸⁸

Právní věta: „Odkaz učiněný v článku 11 odst. 2 Nařízení Brusel I (článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) na článek 9 odst. 1 písm. b) téhož nařízení (článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že instituce sociálního pojištění, která je zákonným postupníkem nároků bezprostředně poškozeného při dopravní nehodě, nemůže podat přímou žalobu soudům členského státu, v němž je usazena, proti pojistiteli osoby údajně odpovědné za zmíněnou nehodu, jenž je usazen v jiném členském státě.“³⁸⁹

³⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 9. 2009. *Vorarlberger Gebietskrankenkasse vs. WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AG*. Věc C-347/08.

³⁸⁹ V originálním znění: „The reference in Article 11(2) of Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters to Article 9(1)(b) thereof must be interpreted as meaning that a social security institution, acting as the statutory assignee of the rights of the directly injured party in a motor accident, may not bring an action directly in the courts of its Member State of establishment against the insurer of the person allegedly responsible for the accident, where that insurer is established in another Member State.”

Faktický stav: Řidička vozidla pojištěného v režimu občanskoprávní odpovědnosti v Německu u společnosti WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AG (dále jen „WGV-SAV“), C. Gaukel, způsobila dopravní nehodu, při níž řidička druhého vozidla, D. Kerti, utrpěla poranění krční páteře a musela se podrobit různým druhům léčby. Z důvodu pracovní neschopnosti paní Kerti poskytla rakouská společnost Vorarlberger Gebietskrankenkasse (dále jen „VGKK“), jakožto instituce sociálního pojištění svému pojištěnci, paní Kerti plnění. Dle rakouských vnitrostátních předpisů přešly nároky paní Kerti ze zákona na VGKK. U rakouského soudu podala VGKK žalobu proti WGV-SAV. Dle rakouského soudu je potřeba považovat VGKK za poškozeného, neboť po nehodě poskytla plnění paní Kerti. Dále z důvodu zákonného přechodu přešly v okamžiku nehody nároky paní Kerti na VGKK, jež tak nastoupila do právního postavení svého pojištěnce a uplatňuje nároky svého pojištěnce, a nikoli své vlastní. A navíc si v případě nehody, která vede k tělesné újmě, zachovává nárok na náhradu nemajetkové a majetkové újmy přímo poškozený. Z těchto argumentů rakouský soud dovedil, že se VGKK může domáhat náhrady újmy u soudu místa svého bydliště.

Soudnímu dvoru byly předloženy tyto předběžné otázky: „1. Musí být odkaz na článek 9 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I uvedený v článku 11 odst. 2 zmíněného nařízení vykládán v tom smyslu, že instituce sociálního pojištění, na kterou se zákona (§ 332 ASVG) byly převedeny nároky bezprostředně poškozeného, může podat přímou žalobu proti pojistiteli u soudu členského státu, v němž je tato instituce usazena, za předpokladu, že taková přímá žaloba je přípustná a že pojistitel má bydliště nebo sídlo na území členského státu? 2. V případě záporné odpovědi na první otázku: Je tato příslušnost dána také tehdy, jestliže bezprostředně poškozený neměl v okamžiku podání žaloby bydliště nebo obvyklý pobyt v tom členském státě, ve kterém je tato instituce sociálního pojištění usazena?“

S ohledem na odpověď Soudního dvora danou na první otázku již nebylo namísto zabývat se druhou otázkou předkládajícího soudu.

Odůvodnění: Soudní dvůr nejdříve poznamenal, že mezi jednotlivými jazykovými verzemi Nařízení Brusel I existují rozdíly. Ve francouzské verzi je v článku 11 odst. 2 Nařízení Brusel I³⁹⁰ použit pojem „victim“, jehož

³⁹⁰ Článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

sémantický výklad odkazuje na osobu, které bezprostředně vznikla újma, kdežto německá verze užívá pojem „der Geschädigte“, což znamená poškozený, a může se tedy vztahovat nejen na osobu, které vznikla bezprostředně újma, ale také na osobu, které vznikla újma pouze nepřímo. Dle ustálené judikatury je potřeba vykládat právo EU jednotně, a proto se vyžaduje výklad ve světle verzí v jiných úředních jazycích a podle celkové systematiky a účelu dané právní úpravy. Jiné jazykové verze užívají výraz „poškozený“ a navíc Soudní dvůr v rozsudku *C-463/06 FBTO Schadeverzekeringen* rozhodl, že účelem odkazu na článek 9 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I (článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis) v článku 11 odst. 2 téhož nařízení (článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) je doplnění okruhu žalobců o osoby, kterým vznikla újma, aniž by byl okruh těchto osob omezen na osoby, kterým vznikla újma bezprostředně. Z tohoto důvodu je nutné vykládat článek 11 odst. 2 Nařízení Brusel I (článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) tak, že se vztahuje na poškozeného. Za účelem zajištění plné účinnosti Nařízení Brusel I je potřeba užívat jeho autonomní výklad. Proto použití zvláštních právních institutů v právních řádech členských států nemůže mít dopad na výklad ustanovení v Nařízení Brusel I. Obecnou zásadou pro určení příslušnosti soudů dle článku 2 odst. 1 Nařízení Brusel I (článek 4 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) je příslušnost soudů místa bydliště žalovaného bez ohledu na jeho státní příslušnost. Možnost odchýlit se od této obecné zásady je stanovena v článku 3 odst. 1 Nařízení Brusel I (článek 5 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), a to na základě pravidel stanovených v Oddílech 2 až 7 Kapitoly II téhož nařízení (Oddíly 2 až 7 Kapitoly II Nařízení Brusel Ibis). Uvedená pravidla odchylná se od obecné zásady proto nedovolují výklad, který by šel nad rámec případů výslovně v Nařízení Brusel I upravených. Ochranná funkce ustanovení v Kapitole II Oddíle 3 Nařízení Brusel I (Kapitola II Oddíl 3 Nařízení Brusel Ibis), stanovená v bodě 13 Preambule tohoto nařízení, je omezena na vyjmenovaný okruh osob. Působnost zvláštních pravidel pro určení příslušnosti ve věcech pojištění nemůže být rozšiřována na osoby, u nichž taková ochrana není odůvodněna. Dle rozsudku *C-77/04 GIE Réunion européenne* není odůvodněna zvláštní ochrana, pokud jde o vztahy mezi podnikateli v odvětví pojišťovnictví, z nichž ani o jednom nelze mít za to, že je ve slabším postavení. Naopak zákonný postupník

nároků bezprostředně poškozeného, který může být sám považován za slabší stranu, musí mít možnost využít zvláštních pravidel pro stanovení příslušnosti ve věcech pojištění.

Vlastní stanovisko autorky: Soudní dvůr v tomto rozsudku rozhodl, zda musí být odkaz na článek 9 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I (článek 11 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis) uvedený v článku 11 odst. 2 téhož nařízení (článek 13 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) vykládán v tom smyslu, že instituce sociálního pojištění, která je zákonným postupníkem nároků bezprostředně poškozeného, může podat přímou žalobu proti pojistiteli u soudu členského státu, v němž je tato instituce usazena, za předpokladu, že takováto přímá žaloba je přípustná a že pojistitel má bydliště na území členského státu.

V tomto rozsudku je zajímavé užití argumentů z oblastí, kde je rovněž pocíťována potřeba poskytovat ochranu slabší straně, jako je oblast spotřebitelských smluv a vymáhání výživného. Soudní dvůr uvádí jako jeden z argumentů rozsudek *C-433/01 Blijdenstein*,³⁹¹ ve kterém rozhodl, že veřejnoprávní organizaci nelze umožnit podat soudům státu, v němž je usazena, regresní žalobu a vymáhat výživné, které uhradila osobě oprávněně k výživnému, jejíž nároky na ni přešly, proti osobě povinné s bydlištěm v jiném smluvním státě, jelikož tato organizace není slabší stranou ve vztahu k povinné osobě. Ještě dále jde při argumentaci Soudní dvůr v rozsudku *C-89/91 Shearson Lehman Hutton*,³⁹² když stanovuje, že postupník nároků, který při výkonu své podnikatelské činnosti podá žalobu za účelem vymáhání pohledávky vyplývající ze smlouvy uzavřené spotřebitelem, nemůže mít prospěch ze zvláštních pravidel pro určení příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv vzhledem k tomu, že cílem těchto pravidel je ochrana hospodářsky slabší a právně méně zkušené strany.

³⁹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 1. 2004. Freistaat Bayern vs. Janu Blijdensteinovi. Věc C-433/01.

³⁹² Rozsudek soudního dvora ze dne 19. 1. 1993. Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH. Věc C-89/91.

V.4 Závěr

Z podané analýzy soudních rozhodnutí SDEU je patrné, že oblast pojištění je stále ještě ve fázi rozvoje. Vzhledem k tomu, že pojištění je jako právní produkt zásadním způsobem ovlivňováno rozhodným právem³⁹³ a místem sudiště případného sporu, můžeme pozorovat pouze pozvolné pronikání pojistitelů na „cizí“ trhy. S tím také souvisí nepříliš široký okruh rozhodnutí SDEU týkajících se Oddílu 3 Kapitoly II Nařízení Brusel Ibis.

Soudní dvůr řešil nejdříve otázky velice obecné. Nejdříve byl upřesňován pojem „slabší strana“, jenž se v pojišťovnictví nevztahuje pouze na spotřebitele. Ochrana je zde poskytována subjektu ekonomicky slabšímu, v právních otázkách méně zkušenému, bez ohledu na to, zda se jedná o podnikatele. Není rovněž rozlišováno, jestli pojistník přistupoval k uzavření pojistné smlouvy s mezinárodním prvkem aktivně (ve smyslu rozlišení aktivního a pasivního spotřebitele).

Poté bylo potřeba určit okruh otázek spadajících pod pojem věci pojištění, zejména důležitá byla otázka, zda zajištění rovněž spadá pod věci pojištění dle Nařízení Brusel Ibis. Zde Soudní dvůr dospěl k závěru, že ustanovení o příslušnosti ve věcech pojištění se nemohou vztahovat na oblast zajištění, neboť by to neodpovídalo cíli Nařízení Brusel Ibis. Ochrana by v takovém případě byla poskytnuta v situaci, kdy mezi stranami nelze ani jednu z nich označit za ekonomicky slabší a právně méně zkušenou, a tudíž neexistuje nerovnost v jejich postavení.

Dále Soudní dvůr poměřoval zásadu autonomie vůle stran a zásadu ochrany slabší strany v otázkách týkajících se pojištění. Přestože ani v pojistných věcech není stranám upřena jejich autonomie, je do určité míry převážena zájmem na poskytnutí ochrany slabší straně, což se projevuje mimo jiné nemožností pojistníka vzdát se ochrany v podobě možnosti žalovat pojistitele v místě svého bydliště nebo obvyklého pobytu.

Soudní dvůr v několika rozhodnutích opětovně zdůraznil potřebu autonomního výkladu pojmů používaných Nařízením Brusel Ibis. Při této příležitosti vyložil pojmy jako „přímá žaloba“ či „poškozený“. Při upřesňování

³⁹³ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 333.

pojmu poškozený SDEU použil závěry, ke kterým došel např. v oblasti vymáhání výživného či vymáhání pohledávek, a opět na základě teleologického výkladu dospěl k závěru, že za poškozeného nemůže být považována veřejná instituce.

Tuto kapitolu můžeme uzavřít s tím, že ochrana slabší strany v oblasti pojištění je mnohdy natolik silná, že pojistník je chráněn i „sám proti sobě“.

V.5 Literatura

BASEDOW, Jürgen; BIRDS, John; CLARKE, Malcolm; COUSY, Herman; HEISS, Helmut. *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009.

LOWRY, John; RAWLINGS, Philip; MERKIN, Robert. *Insurance Law. Doctrines and Principles*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2011.

MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007.

SCHLOSSER, Peter. *Report on the Brussels Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice* (Signed at Luxembourg, 9 October 1978).

Právní předpisy

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/26/ES ze dne 16. května 2000 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a o změně směrnice Rady 73/239/EHS a 88/357/EHS.

V.6 Judikatura

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 7. 1983. Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato. Věc 201/82.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2000. Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company. Věc C-412/98.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 5. 2005. Société financière et industrielle du Peloux vs. Axa Belgium and others. Věc C-112/03.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 2005. Groupment d'intérêt économique Réunion européenne and others vs. Zurich España, Société pyrénéenne de transit d'automobiles. Věc C-77/04.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 12. 2007. FBTO Schadeverzekeringen vs. Jack Odenbreit. Věc C-463/06.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 9. 2009. Vorarlberger Gebietskrankenkasse vs. WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AG. Věc C-347/08.

Zmíněná rozhodnutí

Rozsudek soudního dvora ze dne 19. 1. 1993. Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH. Věc C-89/91.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 1. 2004. Freistaat Bayern vs. Janu Blijdensteinovi. Věc C-433/01.

VI PŘÍSLUŠNOST VE VĚCECH SPOTŘEBITELSKÝCH SMLUV

JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D.

VI.1 Úvod

Tato kapitola je zaměřena na analýzu ustanovení Nařízení Brusel Ibis, která upravují mezinárodní příslušnost soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv.

Nařízení Brusel Ibis je v této části založeno na ochraně spotřebitele, který je považován za slabší smluvní stranu v kontrakčním procesu. Spotřebitel by měl být chráněn pomocí pravidel, která jsou pro něj příznivější než pravidla obecné, resp. alternativní příslušnosti upravené v článcích 4, resp. 7 Nařízení Brusel Ibis.³⁹⁴

Jedním ze základních principů, na kterých je Nařízení Brusel Ibis založeno, je autonomie vůle stran. Tento princip samozřejmě platí i v případě spotřebitelských smluvních závazkových vztahů. Zde je však do jisté míry omezen; volba soudiště ve sporech ze spotřebitelských smluv je limitována.³⁹⁵

Příslušnost u spotřebitelských smluv je v Nařízení Brusel Ibis upravena v **článcích 17 – 19**.³⁹⁶ Článek 17 upravuje rozsah působnosti pravidel příslušnosti u spotřebitelských smluv. Pravidla pro založení příslušnosti jsou upravena v článku 18. Nařízení Brusel Ibis umožňuje stranám odchytil se od těchto pravidel pomocí ujednání o příslušnosti, jehož náležitosti jsou upraveny v článku 19.

³⁹⁴ Preambule k Nařízení Brusel Ibis, bod 18.

³⁹⁵ Preambule k Nařízení Brusel Ibis, bod 19.

³⁹⁶ Původní Nařízení Brusel I obsahovalo právní úpravu příslušnosti u spotřebitelských smluv v článcích 15 až 17. Tato úprava byla do nového Nařízení Brusel Ibis převzata beze změny.

Bruselská úmluva obsahovala právní úpravu příslušnosti u spotřebitelských smluv v článcích 13 až 15. Tato právní úprava byla do původního Nařízení Brusel I převzata v pozměněné podobě. K tomu více viz rozhodnutí ve věci *C-180/06 Renate Ilseger vs. Martin Dreschers*.

VI.2 Působnost pravidel o příslušnosti u spotřebitelských smluv a jejich postavení v systému Nařízení Brusel Ibis

Oddíl 4 Nařízení Brusel Ibis upravující speciální příslušnost u spotřebitelských smluv má přednost před příslušností obecnou (článek 4) a příslušností alternativní (článek 7 a 8). Je-li smlouva posouzena jako smlouva spotřebitelská v režimu Nařízení Brusel Ibis, je nutné postupovat dle těchto pravidel speciální příslušnosti.³⁹⁷

Přednost před speciální příslušností u spotřebitelských smluv má naopak příslušnost výlučná dle článku 24 Nařízení Brusel Ibis.

Příslušnost u spotřebitelských smluv byla v původním Nařízení Brusel I upravena v článcích 15 až 17. Tato právní úprava byla beze změny převzata do nového Nařízení Brusel Ibis do článků 17 až 19.

Jedinou změnu týkající se spotřebitelských sporů lze nalézt v článku 26 Nařízení Brusel Ibis. Do tohoto ustanovení bylo oproti původnímu Nařízení Brusel I přidáno výslovné pravidlo k podřízení se zahájenému řízení. Dle článku 26 odst. 2 ve věcech, v nichž je žalovaný spotřebitel, soud před uznáním své příslušnosti ověří, že je žalovaný informován o svém právu namítat nepřislušnost soudu a o účincích, které vyvolá jeho účast nebo neúčast v řízení před soudem.

VI.3 Společná charakteristika příslušnosti u spotřebitelských smluv

Pro pravidla speciální příslušnosti u spotřebitelských smluv lze uvést jejich společnou charakteristikou, která vyplývá z judikatury Soudního dvora analyzované dále v textu:

- Pravidla speciální příslušnosti u spotřebitelských smluv a pojmy v nich použité jsou předmětem autonomní interpretace, která je nezávislá

³⁹⁷ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 302.

na národních právních řádech členských států EU.³⁹⁸ Například termín „koupe movitých věcí na splátky“ musí být vykládán autonomně.³⁹⁹

- Cílem Oddílu 4 Nařízení Brusel Ibis je ochrana slabší smluvní strany, spotřebitele, jenž je v ekonomicky slabším postavení v porovnání s druhou smluvní stranou, podnikatelem. Tato ochrana nesmí být rozšiřována na osoby, u kterých požadavek vyšší právní ochrany není důvodný.⁴⁰⁰ Na druhou stranu, ochrana spotřebitele, resp. jeho právo na obhajobu,⁴⁰¹ nesmí být absolutní.⁴⁰²
- Subjektem vyšší míry právní ochrany je konečný spotřebitel, fyzická osobau, která při koupi nejedná v rámci své profesionální nebo podnikatelské činnosti.⁴⁰³ Tato osoba se musí osobně účastnit kontraktálního procesu a sama musí podat žalobu. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně.⁴⁰⁴ Pro účely Nařízení Brusel Ibis není spotřebi-

³⁹⁸ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 14, 15, 16, 19; C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 12; C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 13; C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 31; C-99/96 *Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV*, bod 26; C-96/00 *Rudolf Gabriel*, bod 37; *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 55; C-190/11 *Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*, bod 28; C-419/11 *Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*, bod 25; C-27/02 *Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 33.

³⁹⁹ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 14

⁴⁰⁰ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 35; 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 21; C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 19 až 22; C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 15; C-96/00 *Rudolf Gabriel*, bod 39.

⁴⁰¹ C-327/10 *Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*.

⁴⁰² C-190/11 *Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi* bod 33; *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 70; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 273.

⁴⁰³ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, C-218/12 *Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*, bod 24; C-419/11 *Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*, bod 28. C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 15; C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 20, 22; C-419/11 *Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*, bod 32. 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 21; C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 34; Shearson, bod 18; C-96/00 *Rudolf Gabriel*, bod 38 a 39; *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 53 a 58; C-419/11 *Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*, bod 33; C-27/02 *Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 34.

⁴⁰⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 274.

telem drobný podnikatel a osoba, která uzavírá smlouvu za účelem budoucího obchodu.⁴⁰⁵

- Pojem „spotřebitel“ musí být vykládán restriktivně.⁴⁰⁶
- Pravidlo příslušnosti upravené v člancích týkajících se spotřebitelských smluv v Nařízení Brusel I je výjimkou k obecnému pravidlu stanovenému v článku 4, resp. alternativnímu pravidlu v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Článek 7 odst. 1 se vztahuje obecně na spory týkající se smlouvy nebo nároků ze smlouvy, zatímco článek 19 se vztahuje specificky na různé druhy smluv uzavřených spotřebitelem.⁴⁰⁷ Jako takové musí být proto omezeno s ohledem na cíl a účel Oddílu 4 Nařízení Brusel Ibis a musí být vykládáno restriktivně. Restriktivní výklad nesmí vést nad rámec případů výslovně upravených uvedeným oddílem.⁴⁰⁸

VI.4 Ochrana spotřebitele v Nařízení Brusel Ibis

Ochrana spotřebitele v procesní oblasti v Nařízení Brusel Ibis se projevuje čtyřmi způsoby.

První dva se týkají aktivní a pasivní legitimace. Spotřebitel může být smluvním partnerem žalován pouze u soudů členského státu, kde má spotřebitel své bydliště (článek 18 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis). Naopak spotřebitel si pro žalobu na smluvního partnera může vybrat ze dvou soudů členského státu, kde má smluvní partner bydliště, nebo u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel (článek 18 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).

⁴⁰⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 275.

⁴⁰⁶ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*.

⁴⁰⁷ C-96/00 *Rudolf Gabriel*; C-27/02 *Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 31.

⁴⁰⁸ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 17; C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 13; C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 14, 15, 16; C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 32; C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 14 až 16; C-99/96 *Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV*, bod 27; C-190/11 *Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*, bod 26 a 27; C-419/11 *Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*, bod 26; C-27/02 *Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 32, 42, 43; C-180/06 *Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers*, bod 47.

Další způsob procesní ochrany spotřebitele spočívá v omezení dohod o ujednání příslušnosti (tzv. prorogačních dohod). Ujednání o příslušnosti může být uzavřeno pouze po vzniku sporu (článek 19 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), nebo musí umožňovat spotřebiteli zahájit řízení i u jiných soudů než uvedených v Oddíle 4 (článek 19 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis).

Procesní ochrana spotřebitele je „protažena“ i do fáze nakládání s cizím rozhodnutím. Nerespektování pravidel o příslušnosti u spotřebitelských smluv je důvodem pro odepření uznání a výkonu rozhodnutí (článek 45 odst. 1 písm. e) bod i Nařízení Brusel Ibis).

Právní úprava pravidel pro určení příslušnosti u spotřebitelských smluv byla vedena snahou o ochranu pouze určitého typu osob. Musí se jednat pouze o fyzické osoby, které uzavřely smlouvu pro účel, který se netýká jejich profesionální nebo podnikatelské činnosti. Pozice takových osob je slabší, než jejich smluvního partnera – podnikatele. Z tohoto důvodu musí být pravidla speciální příslušnosti omezena s ohledem na účel této části Nařízení Brusel Ibis. Tato interpretace podle Soudního dvora vyplývá i z toho, že ustanovení Oddílu 4 a článků 17 až 19 jsou výjimkami k obecnému pravidlu v článku 4, resp. k alternativní příslušnosti v článku 7.⁴⁰⁹ S ohledem na cíl a smysl těchto ustanovení není možné jejich aplikaci rozšiřovat na osoby, pro které by tato zvýšená ochrana nebyla určena.⁴¹⁰

VI.5 Zkoumané otázky v člancích 17 až 19 Nařízení Brusel Ibis v judikatuře Soudního dvora

Všechna tři ustanovení Nařízení Brusel Ibis (resp. Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I) byla podrobena řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem. Soudní dvůr se vyjadřoval k interpretaci téměř všech termínů, které jsou v těchto člancích použity.

⁴⁰⁹ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 17, 18 a 21; C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 14-16; C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 13 a 14; C-99/96 *Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV* bod 27; C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 32.

⁴¹⁰ C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 19; C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 32.

VI.5.1 Vymezení působnosti pravidel o příslušnosti dle článku 17 Nařízení Brusel Ibis

V rámci tohoto ustanovení byly k Soudnímu dvoru položeny předběžné otázky týkající se následujících termínů:

Vymezení působnosti pravidel v článku 17 odst. 1:

- Smlouva nebo nároky ze smlouvy – *C-419/11 Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*;
- Věc týkající se smlouvy, povaha nároku – *C-96/00 Rudolf Gabriel; C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*;
- Spotřebitel – *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH; C-464/01 Johann Gruber vs. Bay Wa AG; C-269/95 Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*;
- Spotřebitelská smlouva - *C-464/01 Johann Gruber vs. Bay Wa AG*;
- Možnost převodu práv na třetí osobu, žalujícího, který není spotřebitelem - *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*;
- Účel, který se netýká profesionální nebo podnikatelské činnosti - *C-464/01 Johann Gruber vs. Bay Wa AG*;
- Smlouva uzavřená s osobou, která nemá bydliště v členském státě EU - *C-318/93 Wolfgang Brenner and Peter Noller vs. Dean Witter Reynolds Inc.*

Typy spotřebitelských smluv spadajících do rozsahu spotřebitelských smluv dle článku 17 odst. 1 písm. a), b) a c):

- Koupě movitých věcí na splátky – *C-99/96 Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV; 150/77 Bertrand vs. Paul Ott KG*;
- Zaměrování činnosti – *C-180/06 Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers; Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09); C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi, resp. kroky k uzavření smlouvy dle článku 13 pododstavce 1 bodu 3 Bruselské úmluvy – C-96/00 Rudolf Gabriel; C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH; C-234/04 Rosmarie Kapferer vs. Schlank & Schick GmbH*;

- Příčinná souvislost mezi profesionální nebo podnikatelskou činností zaměřenou na členský stát bydliště spotřebitele prostřednictvím internetu a uzavřením smlouvy - *C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*.

VI.5.2 Pravidla pro založení příslušnosti dle článku 18 Nařízení Brusel Ibis

V rámci tohoto ustanovení byly k Soudnímu dvoru položeny předběžné otázky týkající se následujících termínů:

- Cestovní smlouva uzavřená mezi spotřebitelem s bydlištěm v jednom členském státě a cestovní kanceláří usazenou v jiném členském státě, poskytovatel služeb využívaných cestovní kanceláří, právo spotřebitele podat žalobu proti oběma podnikům u soudu v místě svého bydliště - *C-478/12 Armin Maletic and Marianne Maletic vs. lastminute.com Gmbh and TUI Österreich GmbH*.
- Žaloba smluvního partnera na spotřebitele s neznámým bydlištěm – *C-327/10 Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*.

VI.5.3 Ujednání o příslušnosti dle článku 19 Nařízení Brusel Ibis

V rámci tohoto ustanovení byly k Soudnímu dvoru položeny předběžné otázky týkající se následujících termínů:

- Ujednání o příslušnosti ve spotřebitelské smlouvě - *C-269/95 Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*.
- Ujednání o příslušnosti jako nekalá doložka ve spotřebitelské smlouvě – *Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA vs. Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*.

VI.6 Rozsah působnosti pravidel a vymezení základních termínů dle článku 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis

Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že pojmy použité v Nařízení Brusel Ibis podléhají autonomnímu výkladu.

V souvislosti s příslušností u spotřebitelských smluv vyvstává několik interpretačních otázek, kterými se Soudní dvůr zabýval v rámci svých rozhodnutí. Jedná se o vymezení věcí týkajících se smlouvy; pojmu spotřebitel; vymezení rozsahu jednotlivých typů smluv, které spadají pod rozsah článku 17; a výjimky k obecnému pravidlu.

Starší rozhodnutí se týkají Bruselské úmluvy, mladší rozhodnutí již původního Nařízení Brusel I.

Článek 17 vymezuje působnost pravidel příslušnosti pro spotřebitelské spory. Pro aplikaci speciální příslušnosti musí být splněny tyto podmínky stanovené článkem 17: musí se jednat o (1) smlouvu (2) uzavřenou spotřebitelem, (3) která spadá do rozsahu některého ze smluvních typů uvedených v článku 17 odst. 1 písm. a), b) nebo c). Není-li některá z těchto podmínek splněna, pravidla speciální příslušnosti nelze aplikovat a je nutné využít jiná ustanovení v Nařízení Brusel Ibis (obecná příslušnost v článku 4, resp. alternativní příslušnost v článku 7 odst. 1).

Jak již bylo uvedeno, speciální příslušnost má přednost před příslušností obecnou (článek 4) a příslušností alternativní (článek 7). Je-li určitá smlouva kvalifikována jako smlouva spotřebitelská, musí být příslušnost soudu určena na základě článků 18 nebo 19. Nejsou-li pravidla speciální příslušnosti dodržena, je to důvodem pro odepření uznání a výkonu rozhodnutí (článek 45 Nařízení Brusel Ibis).

VI.6.1 Věci týkající se smlouvy

Dle článku 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis se speciální příslušnost aplikuje „*ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesijní nebo podnikatelské činnosti*“. Stěžejním pro tuto část je vymezení termínu „smlouva“. Tento termín by měl být interpretován stejným způsobem jako v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Tento požadavek je dán postavením článku 17 odst. 1 jako *lex specialis* k článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.⁴¹¹ Toto ustanovení se proto aplikuje i na nároky z neplatných smluv.⁴¹²

⁴¹¹ C-96/00 Rudolf Gabriel, bod 36.

⁴¹² MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 308.

Interpretace termínu „smlouva“ a „věci týkající se smlouvy“ byla předmětem několika rozhodnutí Soudního dvora. Jedná se o rozhodnutí ve věci *C-96/00 Rudolf Gabriel* a *C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*. Dále se Soudní dvůr zabýval interpretací termínu „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ v případě směny a směnečného rukojemství v novějším rozhodnutí ve věci *C-419/11 Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*.

VI.6.1.1 Judikatura Soudního dvora k článku 17 odst. 1 první věta Nařízení Brusel Ibis

*C-96/00 Rudolf Gabriel*⁴¹³

Právní věta: „Pravidla o příslušnosti uvedená v Bruselské úmluvě je nutné interpretovat tak, že soudní řízení, ve kterém se spotřebitel domáhá v členském státě, v němž má bydliště, a podle národního práva tohoto státu, aby mu zásilková společnost založená v jiném členském státě vyplatila finanční částku za okolností, kdy mu tato společnost zaslala personalizovanou nabídku, která ve spotřebiteli vyvolala dojem, že na základě objednávky zboží určité hodnoty tuto obdržel výhru, a kde spotřebitel skutečně odeslal objednávku zboží v členském státě svého bydliště, aniž by mu byla finanční výhra vyplacena, je nárokem smluvní povahy ve smyslu článku 13 odst. 1 bod 3 Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: V tomto případě se jednalo o spor mezi panem Gabrielem, rakouským státním příslušníkem s bydlištěm v Rakousku, a německou zásilkovou společností Schlank & Schick GmbH (dále jen „Schlank & Schick“), která provozovala svou zásilkovou činnost *inter alia* v Německu a Rakousku. Pan Gabriel obdržel od zásilkové společnosti několik osobně adresovaných dopisů, které byly zaslány na adresu jeho bydliště v Rakousku. Pan Gabriel z těchto dopisů nabyl dojmu, že v případě, pokud si od zásilkové společnosti objedná zboží určité minimální hodnoty, získá finanční výhru. Malým

⁴¹³ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 11. 7. 2002. *Rudolf Gabriel*. Věc C-96/00. VALDHANS, Jiří; PAVLOVOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Speciální pravomoci podle Nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum*. 2005, 2. ročník, č. 5, s. 165; VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 308; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, s. 232.

písmem byly na rubu dopisů vytištěny informace, že vyplacení uvedené výherní částky nepředstavuje pro společnost žádný závazek. Pan Gabriel si zboží objednal, bylo mu doručeno, ale bez výhry. Pan Gabriel podal žalobu na německou zásilkovou společnost u rakouských soudů (místa jeho bydliště). Německá zásilková společnost napadla mezinárodní příslušnost rakouských soudů.

Rakouský *Oberster Gerichtshof* uvedl, že mezinárodní příslušnost soudů závisí na povaze nároku, který pan Gabriel v řízení uplatňuje. Přerušil proto řízení a podal k Soudnímu dvoru předběžnou otázku: „*Je možné pro aplikaci Bruselské úmluvy považovat § 5j rakouského zákona na ochranu spotřebitele, ve znění článku 1 odst. 2 rakouského zákona o distančních smlouvách, který opravňuje spotřebitele nárokovat u soudu výhru na základě oznámení, které mu zaslala jiná společnost a ze kterého mohl nabýt dojmu, že skutečně vyhrál jistou sumu peněz, za*

1. *smluvní nárok dle článku 13 odst. 1; nebo*
2. *smluvní nárok dle článku 5 odst. 1; nebo*
3. *nárok vyplývající z tortu, deliktu nebo kvazideliktu dle článku 5 odst. 3?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr se zabýval otázkou, zda očekávání pana Gabriela na výhru představuje smluvní nárok ve smyslu článku 13 Bruselské úmluvy,⁴¹⁴ nebo podle článku 5 Bruselské úmluvy,⁴¹⁵ nebo se jedná o nárok z deliktu či kvazideliktu dle článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy.⁴¹⁶

Všechny termíny použité v Bruselské úmluvě je nutné interpretovat autonomně.⁴¹⁷ Soudní dvůr uvedl, že koncepce deliktního jednání podle článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy se vztahuje na otázky, které se týkají odpovědnosti žalovaného a nelze je podřadit pod jednání smluvní povahy podle článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy.⁴¹⁸ Soudní dvůr zároveň uvedl, že článek 13 Bruselské úmluvy je speciálním pravidlem a má přednost před výše uvedenými pravidly.⁴¹⁹

⁴¹⁴ Článek 17 Nařízení Brusel Ibis.

⁴¹⁵ Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁴¹⁶ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

⁴¹⁷ *C-96/00 Rudolf Gabriel*, bod 37.

⁴¹⁸ *C-96/00 Rudolf Gabriel*, bod 33.

⁴¹⁹ *C-96/00 Rudolf Gabriel*, bod 35 a 36.

Pan Gabriel podle Soudního dvora vystupoval jako konečný spotřebitel, neboť nabízené zboží objednal pro svou osobní potřebu, a nikoliv pro výkon podnikatelské nebo obchodní činnosti.⁴²⁰

Soudní dvůr uvedl, že pan Gabriel a zásilková společnost spolu uzavřeli smlouvu o koupi zboží ve smyslu článku 13 odst. 1 bod 3 Bruselské úmluvy. Termín „smlouva“ musí být interpretován stejným způsobem jako v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Podle Soudního dvora znamenala korespondence, kterou vedla německá společnost s rakouským spotřebitelem, kroky nezbytné k uzavření smlouvy. Pan Gabriel uzavřel smlouvu o koupi zboží s očekáváním finanční výhry, jež byla vyšší než hodnota objednaného zboží. Soudní dvůr z tohoto důvodu shrnul, že se jednalo o vztah smluvní povahy.

Soudní dvůr dále uvedl, že soud příslušný k projednání sporu ze smlouvy je příslušným i k projednání nároku na vyplacení slíbené výhry. Tyto dvě otázky jsou spolu velmi úzce spojeny. Pokud by tyto otázky projednávaly různé soudy, došlo by k nežádoucí situaci, kdy ve sporu z jedné smlouvy by bylo příslušné více soudů.⁴²¹

Vlastní hodnocení autorky: Soudní řízení, ve kterém spotřebitel žádá o vydání rozhodnutí u soudů státu svého bydliště a dle právních předpisů tohoto státu, proti zásilkové společnosti, která byla založena podle jiného práva, na zaplacení finanční výhry za okolností, kdy společnost zaslala spotřebiteli osobní dopis vytvářející dojem, že získal výhru za podmínky, že si objedná zboží za určitou částku, a kde tento spotřebitel objednal zboží, aniž by získal slíbenou výhru, mají povahu smluvního nároku ve smyslu uvedeném v článku 13 odst. 1 bod 3 Bruselské úmluvy (článek 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).

Toto rozhodnutí Soudního dvora bylo jedním z prvních v celé řadě, která se zabývala interpretací pojmu „spotřebitel“, „smlouva“ a „nároky ze smlouvy“. Soudní dvůr na něj pravidelně odkazuje v následujících rozhodnutích týkajících se spotřebitelských smluv. Toto rozhodnutí je možné zařadit do „zlatého fondu“ judikatury.

⁴²⁰ C-96/00 *Rudolf Gabriel*, bod 38 a 39.

⁴²¹ C-96/00 *Rudolf Gabriel*, bod 57 a 58.

C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH⁴²²

Právní věta: „Pravidla o příslušnosti stanovená Bruselskou úmluvou musejí být vykládána následujícím způsobem:

- *žaloba, kterou se spotřebitel domáhá určení podle právních předpisů smluvního státu, na jehož území má své bydliště, že společnost zásilkového prodeje se sídlem v jiném smluvním státě je povinna vydat cenu zdánlivě jím vybranou, má smluvní povahu ve smyslu článku 5 bodu 1 uvedené úmluvy, za podmínky, že jednak tato společnost za účelem přimět spotřebitele k uzavření smlouvy mu zaslala jmenovitě určenou zásilku, která mohla vyvolat dojem, že mu bude udělena cena, pokud zašle zpět „poukázku k vyplacení“ přiloženou k této zásilce, a že jednak uvedený spotřebitel přijme podmínky stanovené prodejcem a skutečně požádá o vyplacení slíbené výhry;*
- *naproti tomu, i když uvedená zásilka obsahuje kromě toho reklamní katalog výrobků této společnosti s formulářem „nezávazná zkušební objednávka“, dvojitá okolnost, že udělení ceny není závislé na objednávce zboží a že spotřebitel skutečně žádnou takovou objednávku neučinil, nemá žádný vliv na výše uvedený výklad.“*

Faktický stav: Rakouská státní příslušnice paní Engler s bydlištěm v Rakousku obdržela dopis adresovaný výslovně na její jméno a na adresu jejího bydliště od zásilkové společnosti Janus Versand GmbH založené podle německého práva se sídlem v Německu. Dopis obsahoval „poukázku k vyplacení“, která vyvolala u paní Engler dojem, že vyhrála větší částku peněz v loterii pořádané touto zásilkovou společností. Součástí dopisu byl také katalog zboží zásilkové společnosti, ke kterému byl připojen formulář „nezávazné zkušební objednávky“. Poukázka k vyplacení výhry obsahovala jméno a adresu paní Engler a odkaz malými písmeny na podmínky účasti a vydání údajného výherního losu. Poukázka k vyplacení obsahovala pokyn, aby byla vyplněna a v přiložené obálce zaslána zpět. Za těchto podmínek paní Engler vyplnila poukázku k vyplacení a zaslala ji zpět německé

⁴²² Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 20. 1. 2005. Petra Engler vs. Janus Versand GmbH. Věc C-27/02. VALDHANS, Jiří; PAVLOVOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Speciální pravomoci podle Nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum*. 2005, 2. ročník, č. 5, s. 165; VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 313 – 314.

zásilkové společnosti, neboť si myslela, že tento postup je dostačující k vyplacení slíbené výhry. Německá společnost odmítla zaplatit paní Engler slíbenou částku. Paní Engler následně podala žalobu u rakouského soudu podle svého bydliště na vyplacení slíbené odměny s úroky.

Oberlandesgericht v Innsbrucku uvedl, že řešení sporu závisí na výkladu Bruselské úmluvy a povaze nároku, kterého se paní Engler domáhá. Z tohoto důvodu přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru předběžnou otázku: „*S ohledem na Bruselskou úmluvu představuje právo na žalobu udělené spotřebiteli článkem 5j zákona o ochraně spotřebitele [...] ve znění vyhlášením z článku 1 odst. 2 rakouského zákona o smlouvách uzavřených na dálku [...] umožňující spotřebiteli domáhat se soudní cestou vůči podnikům zdánlivě vybrané ceny v případě, že tyto podniky zasílají (nebo zaslaly) určitému spotřebiteli slib udělení ceny nebo jiné podobné zprávy, jejichž formulace může (nebo mohla) svou povahou u spotřebitele vyvolat dojem, že vybral určitou cenu:*

- a) nárok smluvní povahy ve smyslu článku 13 [prvního pododstavce] bodu 3, nebo*
- b) nárok smluvní povahy ve smyslu článku 5 bodu 1, nebo*
- c) nárok plynoucí z deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti ve smyslu článku 5 bodu 3, za předpokladu, že obvykle rozumný spotřebitel mohl podle zaslanych podkladů vycházet z toho, že je postačující požadovat částku uvedenou v tomto ustanovení vrácením přiložené poukázky k vyplacení a že vyplacení ceny není závislé na objednání a dodání zboží podnikatelem slibujícím výhru, avšak současně za předpokladu, že spotřebitel obdržel s údajným slibem výhry katalog výrobků stejného podniku společně s formulářem o nezávazné objednávce?“*

Odůvodnění: Soudnímu dvoru byly rakouským soudem položeny předběžné otázky, zda lze tuto situaci podřadit pod článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy,⁴²³ článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy,⁴²⁴ nebo článek 13 Bruselské úmluvy.⁴²⁵

Soudní dvůr se nejdříve zabýval tím, zda se jedná o nárok ze smluvního závazkového vztahu, a to nejdříve o spotřebitelskou smlouvu ve smyslu článku 13 Bruselské úmluvy, neboť toto ustanovení je *lex specialis* k článku 5

⁴²³ Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁴²⁴ Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

⁴²⁵ Článek 17 Nařízení Brusel Ibis.

odst. 1 Bruselské úmluvy.⁴²⁶ Soudní dvůr konstatoval, že pravidlo speciální příslušnosti je aplikovatelné v případě, pokud je žalujícím spotřebitel, který nejedná v rámci své podnikatelské činnosti, a mezi spotřebitelem a podnikatelem došlo k uzavření smlouvy o koupi zboží obsahující vzájemná práva a povinnosti mezi těmito dvěma stranami.⁴²⁷

Soudní dvůr uvedl, že paní Engler sice splňovala předpoklady spotřebitele dle článku 13 Bruselské úmluvy a německá společnost učinila kroky za účelem přimět spotřebitele k uzavření smlouvy, avšak paní Engler žádné kroky k uzavření smlouvy neučinila a snahu německé společnosti na uzavření smlouvy neopětovala. Tento spor se od rozhodnutí ve věci *C-96/00 Rudolf Gabriel* lišil tím, že vydání finanční výhry nebylo závislé na objednání zboží u německé společnosti. Zasláním poukázky k vyplacení na adresu německé společnosti na sebe paní Engler nevzala žádný závazek vůči společnosti Janus Verand. Žaloba paní Engler tudíž nemůže být považována za žalobu ze smluvního závazkového vztahu dle článku 13 Bruselské úmluvy.

Soudní dvůr však konstatoval, že předmětný nárok za splnění určitých podmínek spadá do rozsahu článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, neboť toto ustanovení nevyžaduje uzavření smlouvy.⁴²⁸

Vlastní stanovisko autorky: Soudní dvůr navázal na své předchozí rozhodnutí ve věci *C-96/00 Rudolf Gabriel*. Zopakoval základní principy ochrany spotřebitele v bruselském režimu a potvrdil autonomní interpretaci termínů „spotřebitel“, „spotřebitelská smlouva“ a „věc týkající se smlouvy“. Ačkoliv se v tomto případě nejednalo o spotřebitelskou smlouvu v režimu článku 13 Bruselské úmluvy, je rozhodnutí velmi cenné. Soudní dvůr negativním vymezením spotřebitelské smlouvy přispěl k potvrzení interpretace článku 5 odst. 1 a jeho vymezení termínu „smlouva a nároky ze smlouvy“.

⁴²⁶ *C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 32.

⁴²⁷ *C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 34.

⁴²⁸ *C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, bod 46.

C-234/04 *Rosmarie Kapferer vs. Schlank & Schick GmbH*⁴²⁹

Právní věta: „Zásada spolupráce vyplývající z článku 10 ES neukládá vnitrostátnímu soudu, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla za účelem přezkumu pravomocného soudního rozhodnutí a jeho zrušení, pokud se jeví, že je v rozporu s právem Společenství.“

Faktický stav: Spor vznikl mezi paní Kapferer, rakouskou státní příslušnicí s bydlištěm v Rakousku, a zásilkovou společností Schlank & Schick GmbH, založenou podle německého práva a se sídlem v Německu. Předmětem řízení bylo určení, zda je německá zásilková společnost povinna vydat paní Kapferer výhru.

Paní Kapferer obdržela od německé zásilkové společnosti opakovaně reklamní dopis obsahující příslib výhry. Na základě jednoho osobně adresovaného dopisu, podle kterého jí byla dána k dispozici výhra určité finanční částky, obdržela další obálku obsahující zejména objednávku, dopis týkající se poslední výzvy o této výhře a výpis z účtu. Na zadní straně výzvy bylo uvedeno, že vyplacení výhry je podmíněno nezávaznou zkušební objednávkou. Paní Kapferer zaslala zpět objednávku s nalepeným kuponem. Zároveň podepsala, že si přečetla podmínky účasti, aniž by tyto četla.

Paní Kapferer neobdržela cenu, o které si myslela, že je vyhrála. V důsledku toho podala u rakouského soudu žalobu na vyplacení výhry. Zásilková společnost namítla nepřislušnost rakouských soudů, neboť mezi stranami nedošlo k uzavření platní smlouvy.

⁴²⁹ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. 3. 2006. *Rosmarie Kapferer vs. Schlank & Schick GmbH*. Věc C-234/04. VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní forum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 306 – 307.

Odůvodnění: *Landesgericht* v Innsbrucku podal k Soudnímu dvoru několik otázek.⁴³⁰ Soudní dvůr se zabýval pouze první z nich. Její podstatou bylo, zda a za jakých podmínek ukládá zásada spolupráce vyplývající z článku 10 ES vnitrostátnímu soudu, aby přezkoumal pravomocné soudní rozhodnutí a zrušil je, pokud se jeví, že je v rozporu s právem Společenství.

Soudní dvůr zdůraznil zásadu *res iudicata*, nutnost stability práva a právních vztahů a řádný výkon spravedlnosti. Pro zajištění těchto principů je nutné, aby soudní rozhodnutí, vůči kterému byly uplatněny veškeré opravné prostředky, nabylo právní moci a bylo vykonatelné.⁴³¹ „Právo společenství tudíž

⁴³⁰ „1. K rozhodnutí o příslušnosti soudu prvního stupně:

a) Musí být zásada spolupráce zakotvená v článku 10 ES vykládána v tom smyslu, že také vnitrostátní soud je povinen podle podmínek vymezených v rozsudku Soudního dvora ve věci *Kühne & Heitz* přezkoumat pravomocné soudní rozhodnutí a zrušit je, pokud se jeví, že porušuje právo Společenství? Existují pro přezkoumání a zpětvzetí soudních rozhodnutí případně další podmínky ve srovnání se správními rozhodnutími?

b) V případě kladné odpovědi na první otázku písm. a):

Je lhůta stanovená v článku 534 ZPO pro zpětvzetí soudního rozhodnutí, které je v rozporu s právem Společenství, slučitelná se zásadou plné účinnosti práva Společenství?

c) Dále v případě kladné odpovědi na první otázku písm. a):

Představuje mezinárodní (nebo místní) nepřislušnost, která nebyla napravena podle článku 24 Nařízení č. 44/2001, porušení práva Společenství, které podle výše uvedených zásad může prolomit právní moc soudního rozhodnutí?

d) V případě kladné odpovědi na první otázku písm. a):

Musí odvolací soud podle Nařízení č. 44/2001 přezkoumat otázku mezinárodní (nebo místní) příslušnosti, pokud rozhodnutí o příslušnosti soudu prvního stupně sice nabylo právní moci, ale meritorní rozhodnutí dosud není pravomocné? Pokud ano, musí být tento přezkoum proveden z moci úřední, nebo jen když to uplatní jeden z účastníků řízení?

2. K soudní příslušnosti spotřebitele podle článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení č. 44/2001:

a) Představuje klamavý příslib výběry, který slouží jako podnět k uzavření smlouvy, a tedy směřuje k uzavření smlouvy, dostatečně úzkou spojitost se zamýšleným uzavřením spotřebitelské smlouvy, takže pro nároky z něho plynoucí se použije soudní příslušnost spotřebitele podle článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení č. 44/2001?

b) V případě záporné odpovědi na druhou otázku písm. a):

Použije se soudní příslušnost spotřebitele pro nároky z předmluvního závazkového vztahu a představuje klamavý příslib výběry, který směřuje k uzavření smlouvy, dostatečně úzkou spojitost s jím založeným předmluvním závazkovým vztahem, takže se soudní příslušnost spotřebitele použije i pro tento případ?

c) Použije se soudní příslušnost spotřebitele jen tehdy, když jsou splněny podnikatelem sestavené podmínky pro účast na hrě o ceny, i když se tyto podmínky pro věcný nárok podle článku 5j KSchG vůbec neberou v úvahu?

d) V případě záporné odpovědi na druhou otázku písm. a) a b):

Použije se soudní příslušnost spotřebitele pro zvláštní, zákonem upravený smluvní nárok na plnění *sui generis*, případně pro fingovaný quasi smluvní nárok na plnění *sui generis*, který vznikne na základě slibu výběry podnikatele a požadavku na výběru spotřebitele?“

⁴³¹ C-234/04 *Rosmarie Kapferer vs. Schlank & Schick GmbH*, bod 20.

*vnitrostátnímu soudu neukládá, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla příznávající rozhodnutí povahu zakládající překážku věci rozsouzené i přesto, že by to umožnilo napravit porušení práva Společenství dotčeným rozhodnutím.*⁴³²

S ohledem na odpověď na první otázku se Soudní dvůr nezabýval dalšími položenými předběžnými otázkami.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr navázal na svou předchozí judikaturu. V rozhodnutí potvrdil princip procesní autonomie členských států a zásadu *res indicata*.

*C-180/06 Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers*⁴³³

Právní věta: „*V situaci, o jakou se jedná ve věci v původním řízení, ve které se spotřebitel podle práva členského státu, na jehož území má své bydliště, a u soudu místa svého bydliště domáhá, aby bylo společnosti provozující zásilkový prodej usazené v jiném členském státě uloženo vyplacení výbry, kterou zdánlivě vybral, a*

- *pokud tato společnost za účelem pobídnutí tohoto spotřebitele ke uzavření smlouvy mu zaslala jmenovitě určenou zásilku, která u něj mohla vyvolat dojem, že mu bude udělena cena, pokud o její vyplacení požádá zpětným zasláním „certifikátu, jímž se požaduje výhra“; příloženým k uvedené zásilce,*
- *aniž by udělení této ceny záviselo na objednání výrobků nabízených touto společností ke prodeji nebo na zkušební objednávce,*
- *nutno vykládat pravidla o příslušnosti stanovená Nařízením Brusel I následujícím způsobem:*
 - *na takovouto žalobu podanou spotřebitelem se vztahuje článek 15 odst. 1 písm. c) uvedeného nařízení za podmínky, že se podnikající prodejce právně zavázal tuto cenu spotřebiteli vyplatit;*
 - *není-li tato podmínka splněna, vztahuje se toto ustanovení Nařízení Brusel I na takovouto žalobu pouze tehdy, pokud spotřebitel u tohoto podnikajícího prodejce zboží skutečně objednal.“*

Faktický stav: Spor vznikl mezi paní Ilsinger, rakouskou státní příslušnicí s bydlištěm v Rakousku, a panem Dreschersem, který jednal jako správce konkursní podstaty Schlank & Schick GmbH, společnosti založené podle

⁴³² *C-234/04 Rosmarie Kapferer vs. Schlank & Schick GmbH*, bod 21.

⁴³³ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. 5. 2009. *Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers*. Věc C-180/06.

německého práva a se sídlem v Německu. Předmětem sporu byla žaloba na určení, zda je německá společnost povinna vyplatit paní Ilsinger výhru.

Paní Ilsinger obdržela roku 2002 na adresu svého bydliště osobně adresovaný dopis od německé společnosti, na základě kterého nabyla dojmu, že vyhrála cenu ve výši 20.000,– EUR. Druhý den podle pokynů uvedených v dopise odeslala společnosti vyplněný certifikát na výhru.

Poté, co paní Ilsinger nebyla vyplacena výhra, podala u rakouského soudu místa svého bydliště žalobu na vyplacení. Německá společnost napadla příslušnost rakouského soudu. Argumentovala, že články 15 a 16 Nařízení Brusel I nejsou v tomto případě aplikovatelné, neboť mezi stranami nedošlo k uzavření platné smlouvy. Spor se dostal k *Oberlandesgericht* ve Vídni, který konstatoval, že pro vyřešení sporu je nezbytná interpretace článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I. Přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky: „1. Představuje právo přiznané § 5j [...] KSchG [...], které spotřebiteli umožňuje domáhat se vůči podnikům zdánlivé výhry soudní cestou v případě, že tyto podniky zasílají (nebo zaslaly) určitým spotřebitelům příslib výhry nebo jiné podobné zprávy, jejichž formulace může (nebo mohla) svou povahou u spotřebitele vyvolat dojem, že vyhrál určitou cenu, aniž by výhra byla podmíněna objednáním zboží nebo alespoň zkušební objednávkou a také žádná objednávka zboží nenásledovala, avšak výhra byla příjemcem zprávy vyžadována, ve smyslu Nařízení Brusel I, nárok smluvní povahy nebo jemu na roveň postavený nárok podle článku 15 odst. 1 písm. c) [uvedeného] nařízení?

2. V případě záporné odpovědi na první otázku: Existuje nárok ve smyslu článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I, pokud nárok na vyplacení výhry nebyl podmíněn objednávkou zboží, avšak příjemce zprávy zboží přesto objednal?“

Odůvodnění: Jedná se o jedno z prvních rozhodnutí, ve kterém se Soudní dvůr zabýval interpretací článku 15 odst. 1 Nařízení Brusel I.⁴³⁴ Pro správnou interpretaci a aplikaci tohoto ustanovení Soudní dvůr vyšel ze své předchozí judikatury k Bruselské úmluvě.

Přínos rozhodnutí je mimo jiné v tom, že se v něm Soudní dvůr zabýval vysvětlením rozdílu mezi úpravnou příslušností ve sporech ze spotřebitelských

⁴³⁴ Článek 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

smluv v článku 13 první pododstavec bod 3 Bruselské úmluvy a článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I^{435 436}.

Článek 13 první pododstavec bod 3 Bruselské úmluvy byl založen na splnění tří podmínek: jedná se o smlouvy, jejichž předmětem je poskytnutí služeb nebo movité věci; ve státě bydliště spotřebitele předcházela uzavření smlouvy zvláštní, výslovně jemu adresovaná nabídka nebo reklama; a spotřebitel v tomto státě učinil nezbytné právní kroky směřující k uzavření smlouvy.

Článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I je založen na poněkud odlišné podmínce: ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoliv způsobem taková činnost na tento členský stát zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

Obě dvě ustanovení plní v bruselském systému stejnou funkci a účel.⁴³⁷ Jak je z jejich textu patrné, nejsou úplně stejná. Nařízení Brusel I je koncipováno obecněji a širěji. Nevztahuje se výslovně na smlouvy, „jejichž předmětem je poskytnutí služeb nebo movité věci“, ale na všechny „jiné smlouvy“ (za splnění dalších podmínek článku 15, resp. článku 17).⁴³⁸

Soudní dvůr odkázal na svou dřívější judikaturu, především na rozhodnutí ve věci *C-96/00 Rudolf Gabriel a C-27/02 Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*. Uvedená rozhodnutí se zabývala podobným skutkovým stavem, jako v předložené věci. Podle těchto rozhodnutí se článek 13 použil na smlouvy, které založily oboustranné a vzájemné na sobě závislé závazky stran.

To již neplatí pro článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I.⁴³⁹ Ten vyžaduje, aby byla uzavřena „smlouva“ mezi spotřebitelem a podnikatelem. Podle Soudního dvora: „[...]požadavek je možno považovat za splněný pouze tehdy, pokud v rámci příslibu výhry, jako je ten, o který se jedná ve věci v původním řízení, existoval právní závazek uzavřený společností provozující zásilkový prodej. Jinými slovy

⁴³⁵ Článek 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis.

⁴³⁶ Nové Nařízení Brusel Ibis převzalo beze změny text článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I do článku 17 odst. 1 písm. c).

⁴³⁷ *C-180/06 Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers*, bod 41.

⁴³⁸ *C-180/06 Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers*, bod 49 a 50.

⁴³⁹ *C-180/06 Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers*, bod 51.

*musela posledně uvedená společnost jasně vyjádřit svou vůli být vázána takovýmto závazkem v případě jeho přijetí druhou stranou tím, že se prohlásila za bezpodmínečně připravenou vyplatit dotčenou cenu spotřebitelům, kteří o ni požádají. Je na předkládajícím soudu, aby posoudil, zda je tento požadavek splněn ve sporu, který mu byl předložen.*⁴⁴⁰

Posuzovaná situace by z tohoto důvodu mohla být kvalifikována jako před-smluvní nebo kvazismluvní. Ve zkoumaném případě by se článek 15 odst. 1 písm. c) aplikoval pouze tehdy, pokud by byl klamavý příslib výhry následován uzavřením smlouvy mezi spotřebitelem a zásilkovou společností na základě objednávky spotřebitele.

Vlastní hodnocení autorky: Za jeden z hlavních přínosů tohoto rozhodnutí je možné uvést jeho vazbu na předchozí judikaturu Soudního dvora, resp. vysvětlení rozdílů v právní úpravě tzv. jiných smluv v Bruselské úmluvě a Nařízení Brusel I. Soudní dvůr zde zdůraznil odlišné pojetí tohoto smluvního typu a s tím související vývoj právní úpravy, především s ohledem na nové komunikační a informační technologie.

*C-419/11 Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*⁴⁴¹

Právní věta: „1. Článek 15 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že fyzická osoba mající úzké profesionální nebo podnikatelské vazby na společnost, například ve formě jednatelství nebo většinového podílu na společnosti, nemůže být považována za spotřebitele ve smyslu tohoto ustanovení, pokud poskytuje směnečné rukojemství za vlastní směnku vystavenou ke zajištění závazků této společnosti ze smlouvy o úvěru. Toto ustanovení se proto nepoužije pro určení soudu příslušného pro rozhodnutí o žalobě, kterou remitent vlastní směnky usazený v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, která má v den svého podpisu neúplnou podobu a později je doplněna remitentem, vůči směnečnému rukojemnímu s bydlištěm v jiném členském státě.

2. Článek 5 bod 1 písm. a) Nařízení Brusel I se použije pro určení soudu příslušného pro rozhodnutí o žalobě, kterou remitent vlastní směnky usazený v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, která má v den svého podpisu neúplnou podobu a později je doplněna remitentem, vůči směnečnému rukojemnímu s bydlištěm v jiném členském státě.“

⁴⁴⁰ C-180/06 Renate Isinger vs. Martin Dreschers, bod 55.

⁴⁴¹ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. 3. 2013. Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter. Věc C-419/11.

Faktický stav: Spor vznikl mezi Českou spořitelnou, a. s. se sídlem v České republice a panem Feichterem s bydlištěm v Rakousku.

V roce 2004 vystavila společnost Feichter – CZ, s. r. o. blankosměnku na řad České spořitelny, která má sídlo v Praze. Směnka byla vystavena za účelem zajištění závazků Feichter – CZ vyplývajících ze smlouvy o kontokorentu, která byla uzavřena s Českou spořitelnou. Směnka byla podepsána panem Feichterem jako fyzickou osobou na líci s doložkou „per aval“. Údaje o výši směnečné sumy, datu splatnosti a platebním místě byly doplněny Českou spořitelnou v souladu se smlouvou o vyplňovacím právu směnečném, která byla uzavřena stejného dne.

Směnka obsahovala bezpodmínečný slib společnosti Feichter – CZ zaplatit na řad České spořitelny v Praze dne 27. 5. 2008 částku 5 mil. Kč.

Směnka, která byla v den platnosti předložena k placení, nebyla zaplacená. Česká spořitelna zahájila u Městského soudu v Praze řízení o vydání směnečného platebního rozkazu, na jehož základě měl pan Feichter zaplatit směnečné, a to včetně úroků z prodlení. Pan Feichter odmítl příslušnost pražského soudu s argumentem, že jeho bydliště, a tedy příslušný soud, je v Rakousku.

Městský soud zvažoval založení své příslušnosti. A to, zda se v projednávaném případě jedná o spotřebitelskou smlouvu dle článku 15 odst. 1, nebo o nárok ze smlouvy dle článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I. Městský soud se rozhodl přerušit řízení a podal k Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky:

„1. Lze pojem věci týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, použitý v článku 15 odst. 1 [nařízení], interpretovat tak, že zahrnuje i nároky z vlastní směnky vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?“

2. At' už je odpověď na první otázku kladná nebo záporná, lze pojem nároky ze smlouvy obsažený v článku 5 [bodu] 1 písm. a) [nařízení] vykládat takovým způsobem, že s ohledem výlučně na obsah směnečné listiny jako takové zahrnuje i nároky z vlastní směnky, vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se zabýval nejdříve první předběžnou otázkou. Její podstatou bylo, zda se článek 15 odst. 1 Nařízení Brusel I⁴⁴² použije pro určení příslušného soudu v případě, kdy remitent vlastní směnky se sídlem v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, která má v den podpisu neúplnou podobu a je později doplněna remitentem, vůči směnečnému rukojmímu, který má bydliště v jiném členském státě.

Soudní dvůr vyšel z cílů a principů Nařízení Brusel I a své předchozí judikatury, která se zabývala interpretací pojmů spotřebitel, spotřebitelská smlouva apod. (k tomu viz obecný úvod). Cílem spotřebitelských ustanovení je ochrana osoby, která chce uspokojit své vlastní soukromé potřeby. To není splněno v případě, kdy se směnečný rukojmí zaručil za závazky společnosti, ve které má většinový podíl a kde je jednatelem.⁴⁴³ Jak Soudní dvůr uvedl: „*I když má závazek směnečného rukojmího abstraktní povahu, a je tedy nezávislý na závazku vystavce směnky, za kterého se směnečný rukojmí zaručil, nemění to tudíž nic na tom, [...], že na směnečné rukojemství fyzické osoby poskytnuté v rámci vlastní směnky vystavené za účelem zajištění závazků obchodní společnosti nemůže být nablíženo tak, že bylo poskytnuto mimo jakoukoliv činnost nebo účel profesionální nebo podnikatelské povahy a nezávisle na nich, pokud tato fyzická osoba má úzké profesionální nebo podnikatelské vazby na uvedenou společnost, například ve formě jednateleství nebo většinového podílu na společnosti.*“

Podstatou druhé předběžné otázky bylo, zda se daná situace dá podřadit pod článek 5 odst. 1 Nařízení Brusel I.⁴⁴⁴ Tato otázka není předmětem této kapitoly. Je nutné odkázat na příslušnou část publikace.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr zcela správně navázal na svou předchozí judikaturu. Je-li osoba jednatelem společnosti, za kterou podepisuje směnku vlastní, není soukromým, konečným spotřebitelem, který jedná v rámci uspokojení vlastních, soukromých potřeb. Za této situace se na něj procesní spotřebitelská ochrana dle článku 15 odst. 1 Nařízení Brusel I nemůže vztahovat.

⁴⁴² Článek 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁴³ C-419/11 *Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter*, bod 34 a 36.

⁴⁴⁴ Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

VI.6.2 Spotřebitel

Termín „spotřebitel“ je ústředním bodem pravidel pro založení příslušnosti u spotřebitelských smluv.⁴⁴⁵ Článek 17 odst. 1 Nařízení Brusel I definuje spotřebitelskou smlouvu jako „smlouvu uzavřenou spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti.“ Pojem „spotřebitel“ je nutné vykládat autonomně.⁴⁴⁶

Soudní dvůr se interpretací termínu „spotřebitel“ poprvé zabýval v rozhodnutí 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*. Při jeho vymezení vycházel z textu článku 5 Římské úmluvy.⁴⁴⁷ Pojem „spotřebitel“ byl předmětem předběžných otázek ještě v několika dalších rozhodnutích, jako *C-269/95 Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, *C-464/01 Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*.

VI.6.2.1 Judikatura Soudního dvora k termínu „spotřebitel“

150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*⁴⁴⁸

Právní věta: „Termín „smlouva o koupi movitých věcí na splátky“ dle článku 13 Bruselské úmluvy nelze rozšířit na smlouvu o koupi stroje, kdy jedna společnost soublasí s platbou kupní ceny formou splátek během stanovené lhůty.“⁴⁴⁹

⁴⁴⁵ *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 19.

⁴⁴⁶ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 310.

⁴⁴⁷ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 310.

⁴⁴⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 6. 1978. *Bertrand vs. Paul Ott KG*. Věc 150/77. VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 309; VALDHANS, Jiří; PAVLOVOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Speciální pravomoci podle Nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum*. 2005, 2. ročník, č. 5, s. 165; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, s. 231.

⁴⁴⁹ „The concept of the sale of goods on instalment credit terms within the meaning of Article 13 of the Brussels Convention of 27 September 1968 is not to be understood to be extended to the sale of a machine which one company agrees to make to another company on the base of a price to be paid by way of bills of Exchange spread over a period.“

Faktický stav: V tomto rozhodnutí se Soudní dvůr zabýval interpretací termínu „koupě movitých věcí na splátky“ dle článku 13 Bruselské úmluvy.⁴⁵⁰

Spor vznikl mezi dvěma podnikatelskými subjekty, společností Bertrand se sídlem ve Francii (kupující) a společností Paul Ott KG se sídlem v Německu (prodávající). Tyto dvě společnosti uzavřely dne 12. 2. 1972 kupní smlouvu na dodávku obráběcího stroje. Kupní cena ve výši 74.205 DM měla být kupujícím zaplacená dvěma směnkami s částečnou splatností ve lhůtě 60 a 90 dní. Dne 10. 5. 1974 bylo německým soudem uloženo francouzské společnosti v její nepřítomnosti zaplatit částku 7.139 DM s úroky. Rozhodnutí bylo uznáno a vykonáno ve Francii jak soudem prvního stupně, tak odvolacím soudem.

Cour de Cassation rozhodl, že rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s článkem 28 odst. 3 Bruselské úmluvy, neboť pravomoc soudu, který rozhodnutí vydal, nemůže být přezkoumávána soudem, u kterého se mělo rozhodnutí vykonat, ledaže by se jednalo o takový prodej na splátky, který upravuje článek 13 Bruselské úmluvy.⁴⁵¹ Na základě článku 14 odst. 2 Bruselské úmluvy⁴⁵² může být řízení proti spotřebiteli zahájeno pouze ve členském státě, ve kterém má spotřebitel bydliště. *Cour de Cassation* se domníval, že posouzení tohoto případu závisí na postavení stran ve smlouvě, nicméně se na Soudní dvůr obrátil s předběžnou otázkou: „*Může být prodej obráběcího stroje, který jedna společnost vyrobí pro druhou společnost za podmínky zaplacení kupní smlouvy formou dvou směnky s částečnou splatností 60 a 90 dní, považovat za kupní smlouvu o koupi movitých věcí na splátky dle článku 13 Bruselské úmluvy?*“

Odůvodnění: Dle Soudního dvora se koncept a význam „koupě movitých věcí na splátky“ liší v jednotlivých členských státech.⁴⁵³ Právní řády členských států obsahují právní ochranu kupujícího v případě tohoto typu kupní smlouvy, neboť je zpravidla slabší smluvní stranou ve srovnání s prodávajícím.⁴⁵⁴ Termín „koupě movitých věcí na splátky“ musí být vykládán autonomně.⁴⁵⁵

⁴⁵⁰ Článek 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁵¹ Článek 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁵² Článek 18 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁵³ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 12.

⁴⁵⁴ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 13.

⁴⁵⁵ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 14

Pravidlo příslušnosti stanovené v článku 14 odst. 2 Bruselské úmluvy, podle kterého může být spotřebitel žalován u soudů místa svého bydliště (článek 18 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis), je výjimkou k obecnému pravidlu stanovenému v článku 2, resp. alternativnímu pravidlu v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Jako takové musí být proto omezeno s ohledem na cíl a účel Oddílu 4 Nařízení Brusel Ibis.⁴⁵⁶ Cílem těchto ustanovení je ochrana jisté skupiny kupujících.

Jelikož se pojetí kupní smlouvy zahrnující úvěr a následné placení kupní ceny formou splátek v jednotlivých členských zemích liší v souladu s rozdílnými cíli sledovanými příslušným národním právem, je nezbytné, aby byl tento pojem vykládán nezávisle, jednotným obsahem v souladu s právním řádem společenství.⁴⁵⁷

Na základě společných principů, jimž podléhají všechny členské státy, se pod termínem kupní smlouva o koupi movitých věcí na splátky rozumí dohoda, která umožňuje splacení kupní ceny ve formě několika splátek, nebo dohoda, na kterou navazuje jiná financující smlouva. Nicméně dle restriktivního výkladu článku 14 odst. 2 a v souladu s cíli stanovenými v části 4 Bruselské úmluvy se toto ustanovení vztahuje na kupujícího jako na obecně považovanou slabší smluvní stranu při realizaci kupní smlouvy na splátky v porovnání s prodávajícím. Tito kupující jsou konečnými soukromými spotřebiteli, kteří se nepohybují v rámci profesionální nebo podnikatelské činnosti.⁴⁵⁸ Z tohoto důvodu nelze smlouvu mezi dvěma podnikateli podřadit pod rozsah článku 13 Bruselské úmluvy,⁴⁵⁹ neboť zde chybí potřeba ochrany slabší smluvní strany.⁴⁶⁰

Termín „smlouva o koupi movitých věcí na splátky“ dle článku 13 Bruselské úmluvy nelze rozšířit na smlouvu o koupi stroje, kdy jedna společnost souhlasí s platbou kupní ceny formou splátek během stanovené lhůty.

⁴⁵⁶ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 17.

⁴⁵⁷ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 20.

⁴⁵⁸ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 21.

⁴⁵⁹ Článek 17 Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁶⁰ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 310.

Vlastní stanovisko autorky: Pravidla pro určení příslušnosti soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv chrání spotřebitele. Soukromou osobu, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti. Těchto pravidel se nemohou dovolávat podnikatelé.

*C-269/95 Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*⁴⁶¹

Právní věta: „1. První odstavec článku 13 a první odstavec článku 14 Bruselské úmluvy musí vykládat ve smyslu, že žalující, který uzavřel smlouvu s cílem výkonu profesionální a obchodní činnosti v budoucnu, nemá být považován za spotřebitele.⁴⁶²

2. Soudy smluvního státu, které byly prorogovány v rámci ujednání o příslušnosti platně uzavřené na základě prvního odstavce článku 17 Bruselské úmluvy, mají výlučnou pravomoc rozhodnout v případě, kdy je namítána neplatnost celé smlouvy, jež ujednání o příslušnosti obsahuje.“⁴⁶³

Faktický stav: Spor vznikl mezi obchodní společností Dentalkit Srl (žalující) se sídlem ve Florencii, Itálie, a panem Benincasou, italským státním příslušníkem. Pan Benincasa uzavřel se společností Dentalkit franšízovou smlouvu, podle které měl otevřít nový obchod společnosti v Německu. Společnost Dentalkit zmocnila pana Benincasu k prodeji jejího zboží a poskytla mu exkluzivní práva na užívání její obchodní známky v rámci určené oblasti. Společnost se také zavázala dodávat panu Benincasovi zboží nesoucí její obchodní známku, poskytnout mu školení apod. Dále se zavázala neotvírat

⁴⁶¹ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 3. 7. 1997. Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl. Věc C-269/95. VALDHANS, Jiří; PAVLOVOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Speciální pravomoci podle Nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum*. 2005, 2. ročník, č. 5, s. 164 – 165; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, s. 230.

⁴⁶² „The first paragraph of Article 13 and the first paragraph of Article 14 of the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, must be interpreted as meaning that a plaintiff who has concluded a contract with a view to pursuing a trade or profession, not at the present time but in the future, may not be regarded as a consumer.“

⁴⁶³ „The courts of a Contracting State which have been designated in a jurisdiction clause validly concluded under the first paragraph of Article 17 of the Convention of 27 September 1968 also have exclusive jurisdiction where the action seeks in particular a declaration that the contract containing that clause is void.“

žádné jiné obchody v dané oblasti. Pan Benincasa se zavázal vybavit prodejnu na vlastní náklady, prodávat pouze výrobky společnosti Dentalkit, nezveřejňovat žádné informace týkající se společnosti. Dále se zavázal zaplatit jednorázovou částku za asistenci při otevření obchodu.

Strany do smlouvy včlenily doložku, podle které byly pravomocné řešit veškeré spory týkající se výkladu, provádění nebo jiných aspektů smlouvy soudy ve Florencii.

Pan Benincasa zaplatil jednorázovou částku a uskutečnil několik koupí, za které ale nikdy nezaplatil. Posléze přestal obchodovat úplně. Pan Benincasa podal žalobu u německých soudů na neplatnost frančízové smlouvy podle německého práva. Svě tvrzení založil na argumentu, že vzhledem k neplatnosti celé smlouvy je neplatná také doložka svěřující pravomoc italským soudům. Dále namítal neplatnost jednotlivých dílčích kupních smluv uzavíraných na základě smlouvy hlavní. Dle tvrzení pana Benincasy má být příslušnost soudů určena na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, a to na základě místa plnění závazku. Dále prohlásil, že by měl být považován za spotřebitele na základě článků 13 a 14 Bruselské úmluvy, neboť ve skutečnosti nikdy se společností Dentalkit nezačal obchodovat.

Německý soud se na Soudní dvůr obrátil se dvěma předběžnými otázkami. První otázka se týkala vymezení pojmu spotřebitel. Druhá otázka se týkala posouzení platnosti prorogační doložky.

Odůvodnění: Podstatou první otázky bylo, zda osoba, která uzavřela obchodní smlouvu za účelem budoucího výkonu profesionální nebo podnikatelské činnosti, může být považována za spotřebitele ve smyslu článků 13 a 14 Bruselské úmluvy.

Všechny termíny použité v Bruselské úmluvě musí být vykládány autonomně, s ohledem na cíl a účel úmluvy, a nikoliv s ohledem na jednotlivé právní řády členských států. Toto platí především pro termín „spotřebitel“.⁴⁶⁴ Soudní dvůr uvedl, že termín „spotřebitel“ musí být vykládán restriktivně. Při interpretaci se opřel o svá předchozí rozhodnutí v této věci.

⁴⁶⁴ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 12.

Pravidla speciální příslušnosti u spotřebitelských smluv jsou výjimkou k obecnému pravidlu a jako taková nesmí být vykládána nad rámec cíle a účelu této úpravy.⁴⁶⁵

Při výkladu pojmu „spotřebitel“ je nutné zkoumat postavení osoby v každém konkrétním případě. Ochrana spotřebitele stanovená Oddílem 4 Bruselské úmluvy se vztahuje pouze na smlouvy uzavřené za účelem uspokojení individuálních potřeb soukromé osoby, která je považována za slabší smluvní stranu v rámci kontraktačního procesu. Jedná se o fyzickou osobu, konečného spotřebitele, která jedná mimo profesionální nebo podnikatelskou činnost.⁴⁶⁶

Zkoumá se především povaha a účel smlouvy, nikoliv subjektivní postavení osoby. Jedna a tatáž osoba může být za určitých okolností považována za spotřebitele a za jiných za podnikatele.⁴⁶⁷

Soudní dvůr rozhodl, že koncept spotřebitelské ochrany nezahrnuje smlouvy pro profesionální nebo podnikatelský účel. Nezáleží, zda tato aktivita je plánována pro futuro.⁴⁶⁸ To, že je činnost plánována do budoucna, ji nezbavuje její profesionální nebo podnikatelské činnosti.⁴⁶⁹

Dále se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda soud členského státu, jehož příslušnost byla založena na základě ujednání stran v prorogační doložce platné uzavřené na základě článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy, má výlučnou pravomoc rozhodnout o platnosti dané prorogační doložky.

S tímto souvisela další zkoumaná otázka. A to, zda prorogační doložka platně sjednaná v režimu Bruselské úmluvy má samostatné, autonomní postavení na smlouvě hlavní. Tedy, zda platnost či neplatnost hlavní smlouvy způsobuje platnost či neplatnost prorogační doložky.

Podle Soudního dvora je hlavním cílem Bruselské úmluvy vytvoření jednotného systému pravidel o příslušnosti.⁴⁷⁰ Ujednání o příslušnosti se řídí

⁴⁶⁵ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 13.

⁴⁶⁶ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 15.

⁴⁶⁷ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 16.

⁴⁶⁸ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 19.

⁴⁶⁹ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 17.

⁴⁷⁰ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 25.

příslušnými ustanoveními Bruselské úmluvy. Právní režim smlouvy hlavní, ve které je ujednání obsaženo, se řídí právem rozhodným určeným na základě kolizních norem mezinárodního práva soukromého.

Článek 17 Bruselské úmluvy upravuje speciální procesní pravidla pro prorogační doložky ve spotřebitelských smlouvách. Soud určený v ujednání stran má výlučnou příslušnost jejich spor rozhodnout. Bylo by v rozporu s principem právní jistoty, pokud by se jedna ze stran pokusila „obejít“ tato unifikovaná pravidla tím, že by namítla neplatnost celé smlouvy včetně prorogační doložky na základě hmotného práva pro spor rozhodného.⁴⁷¹

Soud členského státu, jehož příslušnost byla založena ujednáním stran, je příslušný k rozhodnutí o platnosti či neplatnosti smlouvy hlavní.⁴⁷²

Vlastní hodnocení autorky: Spotřebitelem v režimu Nařízení Brusel Ibis může být pouze soukromá fyzická osoba, konečný spotřebitel, který nejedná v rámci své podnikatelské nebo profesionální činnosti. Ochrany stanovené nařízením se nemůže dovolávat osoba, která uzavřela budoucí smlouvu spadající do rozsahu podnikatelské činnosti. Opačná interpretace by byla v rozporu s cílem a účelem spotřebitelské ochrany a byla by rozšířena na osoby, které by měly mít vyšší míru informací a být zběhlejší v podnikatelském prostředí.

*C-464/01 Johann Gruber vs. Bay Wa AG*⁴⁷³

Právní věta: „Pravidla o příslušnosti stanovená Bruselskou úmluvou musí být vykládána následujícím způsobem:

- osoba, jež uzavřela smlouvu týkající se zboží určeného zčásti k účelu podnikatelskému a zčásti k účelu, jež se netýká její podnikatelské činnosti, nemá právo dovolávat se prospěchu ze zvláštních pravidel o příslušnosti uvedených v člancích

⁴⁷¹ C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 29.

⁴⁷² C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, bod 31, 32.

⁴⁷³ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 20. 1. 2005. Johann Gruber vs. Bay Wa AG. Věc C-464/01. VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 311 – 313; VALDHANS, Jiří; PAVLOVOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Speciální pravomoci podle Nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum*. 2005, 2. ročník, č. 5, s. 163 – 164.

13 až 15 uvedené úmluvy, ledaže je podnikatelský účel natolik okrajový, že má zanedbatelnou úlohu v celkovém kontextu dotčené transakce, přičemž skutečnost, že nepodnikatelská stránka převažuje, nemá v tomto ohledu vliv;

- *je věcí soudu, u nějž je řízení vedeno, rozhodnout, zda dotčená smlouva byla uzavřena v rozsahu nikoliv zanedbatelném k uspokojení potřeb týkajících se podnikatelské činnosti dotčené osoby, nebo zda naopak podnikatelský účel měl pouze nepatrnou úlohu;*
- *za tím účelem je namístě, aby uvedený soud vzal v úvahu veškeré relevantní skutkové poznatky objektivně vyplývající ze spisu; není naopak třeba přiblížit k okolnostem nebo skutečnostem, o nichž mohl smluvní partner vědět při uzavření smlouvy, ledaže se osoba, jež se dovolává postavení spotřebitele chovala takovým způsobem, že mohla u druhé smluvní strany oprávněně vyvolat dojem, že jedná za podnikatelským účelem.“*

Faktický stav: K Soudnímu dvoru byly položeny předběžné otázky ze sporu mezi panem Gruberem, s bydlištěm a místem podnikání v Rakousku, a společností BayWa se sídlem v Německu v blízkosti rakouských hranic.

Pan Gruber byl zemědělec, který vlastnil v blízkosti německých hranic hospodářství. Hospodářství zahrnovalo chov hospodářských zvířat a prostory k umístění strojů a další. Spolu se svou rodinou obýval několik místností. Část hospodářství užívaná pro soukromé potřeby činila kolem 60 % celkové užité plochy hospodářství.

Společnost BayWa provozovala v blízkosti rakouských hranic obchod se stavebními materiály. V rámci marketingu distribuovala reklamní prospekty, které se dostaly i do Rakouska.

Pan Gruber se rozhodl vyměnit tašky na střeše svého hospodářství. O nabídce společnosti BayWa se dozvěděl v regionálním časopise distribuovaném do domácností. Opakovaně se telefonicky dotazoval přímo na prodejní ceny a druhy tašek, dokonce osobně do prodejny zajel. Smlouva o koupi tašek byla následně uzavřena faxem na základě telefonické objednávky. Pan Gruber během těchto jednání ani jednou nezmínil, že je zemědělec a že tašky budou použity jak pro opravu soukromých částí stavení, tak zemědělských.

Dodané tašky měly podle pana Grubera značné rozdíly v barvě, takže střecha musela být opravena. Pan Gruber na základě záruky a odpovědnosti

prodávajícího podal žalobu na vrácení kupní ceny, náhradu nákladů na odstranění tašek, opravu střechy a náhradu nákladů, které vzniknou v budoucnu. Žaloba byla podána k rakouskému soudu v souladu s článkem 13 odst. 1 Bruselské úmluvy⁴⁷⁴ na základě argumentu, že se jednalo o spotřebitelskou smlouvu. V tomto případě mělo převažovat soukromé využití hospodářství nad využitím podnikatelským. Rakouský *Oberster Gerichtshof* přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru následující předběžné otázky.

Odůvodnění: Soudní dvůr se v rámci prvních tří předběžných otázek zabýval problematikou smluv s dvojím účelem, resp. zda tyto smlouvy mohou být podřazeny pod rozsah článku 13 Bruselské úmluvy.⁴⁷⁵ Smlouvou s dvojím účelem se myslí smlouva, která se týká činností částečně soukromých a částečně podnikatelských.

Všechny pojmy použité v Bruselské úmluvě musí být vykládány autonomně.⁴⁷⁶ Pravidlo příslušnosti stanovené v člancích týkajících se spotřebitelských smluv v Nařízení Brusel I je výjimkou k obecnému pravidlu stanovenému v článku 4, resp. alternativnímu pravidlu v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Jako takové musí být proto omezeno s ohledem na cíl a účel Oddílu 4 Nařízení Brusel Ibis a vykládáno restriktivně. Restriktivní výklad nesmí vést nad rámec případů výslovně upravených uvedeným oddílem.⁴⁷⁷ Bruselská úmluva není nakloněna připuštění příslušnosti soudů bydliště žalobce.⁴⁷⁸

Cílem a účelem speciální příslušnosti je poskytnout ochranu spotřebiteli jakožto smluvní straně považované za ekonomicky slabší a nezkušenější v rámci smluvního vztahu.⁴⁷⁹ Soudní dvůr uvedl, že s ohledem na účel a cíl článků 13 až 15 Bruselské úmluvy⁴⁸⁰ nemůže být ochranná funkce vztažena na smlouvy, které se částečně týkají výkonu profesionální nebo podnikatelské činnosti. Toto by bylo možné pouze v případě, kdy profesionální nebo podnikatelská činnost byla zcela okrajová v kontextu smluvního vztahu.

⁴⁷⁴ Článek 16 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁷⁵ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 311.

⁴⁷⁶ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 31.

⁴⁷⁷ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 32.

⁴⁷⁸ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 33.

⁴⁷⁹ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 34.

⁴⁸⁰ Články 17 až 19 Nařízení Brusel Ibis.

Spotřebitelem se se myslí konečná, soukromá fyzická osoba, která není zapojena do profesionální činnosti. Prospěch z podnikání nesmí být rozšiřován na osoby, u kterých není požadavek zvláštní dodatečné ochrany důvodný.⁴⁸¹ „Pokud osoba uzavře smlouvu za účelem spojeným s její podnikatelskou činností, musí být pokládána za jednající se svým smluvním partnerem na základě rovnosti, takže zvláštní ochrana, vyhrazená Bruselskou úmluvou pro spotřebitele, není v tomto případě odůvodněná.“⁴⁸² Fakt, že soukromoprávní účel převažuje, je v tomto případě irelevantní. K použití článků 13 až 15 Bruselské úmluvy není potřeba, aby podnikatelské využití zboží nebo služeb převažovalo.⁴⁸³

Soudní dvůr odkázal na svou dřívější judikaturu a výklad pojmu spotřebitel a spotřebitelská smlouva v ní obsažené: pojem spotřebitel a spotřebitelská smlouva je nutné vykládat restriktivně. Je nutné zachovat princip právní jistoty žalovaného tak, aby nedocházelo k založení více soudů, a žalovaný mohl předvídat, kde bude proti němu podána žaloba.⁴⁸⁴

V případě smluv s dvojím účelem uvedl Soudní dvůr několik podmínek, které musí být v každém konkrétním případě zkoumány. Jedná se o posouzení, nakolik je soukromoprávní, neprofesionální a nepodnikatelský element případu významný. Při posouzení této otázky musí soudy členských států vycházet ze všech relevantních skutkových okolností případu. Všechny tyto okolnosti však musí zkoumat v kontextu toho, zda druhá strana o těchto okolnostech v době uzavření smlouvy věděla.⁴⁸⁵ Osoba, která se dovolává spotřebitelské ochrany, musí prokázat, že podnikatelský účel měl pouze zanedbatelnou úlohu.⁴⁸⁶ Zároveň tato osoba nesmí u svého obchodního partnera vyvolat svým chováním dojem, že jedná za podnikatelským účelem.⁴⁸⁷

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr se zabýval především hodnocením tzv. smíšených smluv. Tím se myslí, že které v sobě obsahují jak soukromý, tak podnikatelský účel. Soudní dvůr svou interpretaci vytvořil poměrně jasně vodítko, jakým způsobem tyto smlouvy posuzovat.

⁴⁸¹ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 35.

⁴⁸² C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 40.

⁴⁸³ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 42.

⁴⁸⁴ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, body 44 a 45.

⁴⁸⁵ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, body 46 až 48.

⁴⁸⁶ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 46.

⁴⁸⁷ C-464/01 *Johann Gruber vs. Bay Wa AG*, bod 51.

*C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*⁴⁸⁸

Právní věta: „Článek 13 Bruselské úmluvy musí být vykládán tak, že žalobce, který vystupuje před soudem ve věci své podnikatelské činnosti, a není tedy spotřebitelem dle výše zmíněného článku, nepožívá výhod stanovených úmluvou pro spotřebitele.“⁴⁸⁹

Faktický stav: Spor vznikl mezi společností TVB Treuhandgesellschaft fuer Vermoegensverwaltung und Beteiligungen mbH se sídlem v Německu (dále jen „TVB“) a společností E.F. Hutton & Co. Inc., založenou v New Yorku (dále jen „Hutton Inc.“), která byla v průběhu řízení převzata společností Shearson Lehman Hutton Inc., také založenou v New Yorku.

Společnost TVB zahájila řízení před německými soudy proti společnosti Hutton Inc. na základě práv, která na ní byla převedena. Převodce práv, německý občan, pověřil společnost Hutton Inc., aby na základě smlouvy o zastoupení provedla jisté transakce týkající se nákupu měny, cenných papírů a jiných finančních komodit. Německý občan proinvestoval větší částku peněz, ale prostřednictvím burzovních transakcí ztratil téměř všechny peníze.

Společnost Hutton Inc. své služby nabízela prostřednictvím reklamy v německém tisku. Smlouva mezi společností Hutton Inc. a německým občanem byla zprostředkována společností E.F. Hutton & Co. GmbH se sídlem v Německu, která zákazníkům Hutton Inc. poskytovala poradenskou činnost.

⁴⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 1. 1993. Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH. Věc C-89/91. VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní forum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 310 – 311; MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 312 – 313; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, s. 230.

⁴⁸⁹ „Article 13 of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters is to be interpreted as meaning that a plaintiff who is acting in pursuance of his trade or professional activity and who is not, therefore, himself a consumer party to one of the contracts listed in the first paragraph of that provision, may not enjoy the benefit of the rules of special jurisdiction laid down by the Convention concerning consumer contracts.“

Společnost TVB podala žalobu na zahájení řízení proti Hutton Inc., ve které žádala vrácení proinvestované finančné sumy z titulu bezdůvodného obohacení a nároku na odškodnění z porušení smlouvy a předšmluvních závazků, včetně nezákonného chování, ke kterému ze strany Hutton Inc. mělo dojít.

Je nutné zdůraznit, že žaloba nebyla podána fyzickou osobou, německým občanem, která byla účastníkem smlouvy o zastoupení, ale společností TVB jednající jako zmocněnec této fyzické osoby. Shrnuto, německá společnost zastupující německou fyzickou osobu podala žalobu proti americké společnosti k německým soudům.

Německý *Bundesgerichtshof* podal k Soudnímu dvoru čtyři předběžné otázky, které se týkaly interpretace článku 13 odst. 1 písm. c) a článku 13 odst. 2 Bruselské úmluvy.⁴⁹⁰

Odůvodnění: Pro zodpovězení předběžných otázek se Soudní dvůr musel nejdříve zabývat otázkou, zda práva vyplývající z Oddílu 4 Bruselské úmluvy mohou být převedena na jinou osobu.⁴⁹¹

⁴⁹⁰ „*Question 1:*

Does subparagraph 3 of the first paragraph of Article 13 of the Convention cover agency contracts concerning currency, security and commodity futures dealings?

Question 2

Is it sufficient, for subparagraph 3(a) of the first paragraph of Article 13 of the Convention to apply, that before conclusion of the contract the other party to the contract with the consumer advertised in newspapers in the State of the consumer's domicile, or does the provision require a connection between the advertising and the conclusion of the contract?

Question 3

Does the other party to the contract with the consumer have a branch, agency or other establishment within the meaning of the second paragraph of Article 13 if, for the conclusion of and performance of the contract, it uses a company having its registered office in the State of the consumer's domicile, which is effectively owned by it and has staff links with it but has no authority to contract on its behalf, acting only as intermediary and advising the consumer, and are disputes which arise in connection with the relations so arranged between the consumer and the other party to the contract disputes arising out of the operation of the branch, agency or other establishment?

Question 4

(a) In addition to claims for damages for breach of contractual obligations, does the phrase 'proceedings concerning a contract' in the first paragraph of Article 13 of the Convention also cover claims arising out of the breach of pre-contractual obligations (culpa in contrahendo) and unjust enrichment in connection with the unwinding of contractual transactions?

(b) In an action in which claims for damages for breach of contractual and pre-contractual obligations, claims relating to unjust enrichment and claims for damages for tort or delict are put forward, does the first paragraph of Article 13 of the Convention give ancillary jurisdiction to hear the non-contractual claims because of their relationship to the contractual claims?'

⁴⁹¹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 312.

Soudní dvůr zdůraznil, že pojem spotřebitel je nutné vykládat restriktivně a autonomně.⁴⁹² Zahnuje pouze soukromé a finální spotřebitele, kteří nejednají v rámci své profesionální nebo podnikatelské činnosti. Spotřebitel musí být **osobně** stranou žalovanou nebo žalující. Žalující, který jedná v rámci podnikatelské nebo profesionální činnosti, není považován za spotřebitele a tím pádem se na něj spotřebitelská ochrana v Oddíle 4 nevztahuje.⁴⁹³

Soudní dvůr svou interpretaci založil mimo jiné na jazykovém výkladu článku 15 odst. 1 Bruselské úmluvy,⁴⁹⁴ který výslovně hovoří o „spotřebiteli“. Všechny právnické osoby a drobní podnikatelé – fyzické osoby – nespádají pod spotřebitelskou ochranu.

Článek 15 odst. 1 Nařízení Brusel I nestanoví podmínky pro postavení druhé osoby ve spotřebitelské smlouvě. Nicméně by bylo v rozporu s cíli a účelem tohoto ustanovení, pokud by se aplikace rozšířila na smlouvy mezi soukromými osobami, smlouvy mezi spotřebiteli a smlouvy mezi soukromými osobami a spotřebiteli.⁴⁹⁵

Spotřebitelem může být pouze fyzická osoba, která vystupuje jako soukromý a konečný spotřebitel,⁴⁹⁶ který nejedná v rámci své podnikatelské nebo profesionální činnosti.⁴⁹⁷ Ve smluvním vztahu je s ohledem na nižší ekonomické postavení a míru informovanosti považována za slabší smluvní stranu.

Vlastní hodnocení autorky: Ačkoliv byly k Soudnímu dvoru položeny čtyři předběžné otázky, Soudní dvůr se jejich zodpovězením nezabýval. Všechny byly spojeny s interpretací článku 13 Bruselské úmluvy, jehož aplikační předpoklady nebyly naplněny.

Rozhodnutí Soudního dvora je zcela v souladu s cílem a smyslem spotřebitelské ochrany. Bylo by s nimi v rozporu, pokud by je mohla využít třetí osoba, která není v postavení spotřebitele. Byť by to bylo v postavení

⁴⁹² *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 13.

⁴⁹³ *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 23 a 24.

⁴⁹⁴ Článek 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁹⁵ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 313.

⁴⁹⁶ *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 22.

⁴⁹⁷ *C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, bod 18 a 19.

zástupce spotřebitele v řízení. Přípuštěním takové výjimky by se vytvořila cesta pro udělování dalších výjimek a rozmělnění stávajících a dobře fungujících pravidel.

VI.7 Jednotlivé druhy spotřebitelských smluv dle článku 17 odst. 1 písm. a), b) a c) Nařízení Brusel Ibis

Pravidla příslušnosti u spotřebitelských smluv se vztahují na taxativně vymezené druhy smluv, které uzavřel spotřebitel za účelem, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti.

Článek 17 Nařízení Brusel Ibis výslovně a taxativně upravuje pouze tři druhy spotřebitelských smluv: a) koupi movitých věcí na splátky; b) půjčku návratnou ve splátkách nebo jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí; c) jiné spotřebitelské smlouvy za splnění určitých podmínek (především zaměřování činnosti).

První dva druhy spotřebitelských smluv jsou charakterizovány typem smlouvy, třetí druh je závislý na skutkových okolnostech uzavření.⁴⁹⁸ První dva druhy spotřebitelských smluv dopadají i na tzv. aktivního spotřebitele. Jedná se o osobu, která aktivně vyhledává příležitosti k uzavření smlouvy mimo zemi svého bydliště, a která si sama zjišťuje všechny dostupné informace. Článek 17 odst. 1 písm. c) naopak dopadá především na tzv. pasivního spotřebitele, na kterého ze zahraničí míří nabídky k uzavření smlouvy.⁴⁹⁹

Aplikace článku 17 není podmíněna určitým druhem nebo hodnotou zboží nebo služeb, na které je smlouva uzavřena.⁵⁰⁰ Může se jednat o spory malé hodnoty. Spotřebitelské smlouvy bývají uzavírány na částky menší hodnoty. I to bývá důvodem, proč se spotřebitelé „nevyplatí“ vymáhat práva z porušení smlouvy smluvním partnerem u soudu. Náklady na soudní řízení často přesahují hodnotu sporu.

⁴⁹⁸ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 313.

⁴⁹⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 277.

⁵⁰⁰ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 313 a zde citovaná judikatura.

VI.7.1 Koupě movitých věcí na splátky dle článku 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis

Termín „koupě movitých věcí na splátky“ musí být vykládán autonomně.⁵⁰¹ Vztahuje se pouze na koupi movitých věcí.⁵⁰² Koupě na splátky znamená, že kupní cena je zaplacená pomocí více splátek nebo kde existuje vztah k úvěrové smlouvě, která tuto transakci financuje. Do režimu tohoto ustanovení je možné zařadit také spotřebitelské leasingy.⁵⁰³

Soudní dvůr se ke koncepci „koupě movitých věcí na splátky“ vyjádřil v dřívější judikatuře. Jedná se o transakci, kdy kupní cena je placena prostřednictvím několika splátek, nebo která je spojena s finanční smlouvou.⁵⁰⁴ Nevztahuje se na postupné platby prostřednictvím směnek.⁵⁰⁵

VI.7.1.1 Judikatura k článku 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis

*C-99/96 Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV*⁵⁰⁶

Právní věta: „Článek 13 odst. 1 bod 1 Bruselské úmluvy musí být vykládán ve smyslu, že se nevztahuje na smlouvu mezi dvěma stranami, pokud má následující vlastnosti:

- smlouva se vztahuje na výrobu zboží, kterou provede jedna strana na základě standardního modelu, který je upravený určitým způsobem;
- prodávající (výrobce) převede vlastnické právo na kupujícího a kupující zaplatí kupní cenu prostřednictvím několika splátek;
- kdy poslední splátka je zaplacená před převzetím zboží.

V tomto ohledu je nepodstatné, že smluvní strany označily smlouvu jako „kupní smlouva“. Smlouvu, která má vlastnosti uvedené výše, je nutné kvalifikovat jako smlouvu

⁵⁰¹ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 14

⁵⁰² MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 314.

⁵⁰³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 277.

⁵⁰⁴ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 314.

⁵⁰⁵ 150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG*, bod 20; *C-99/96 Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV*, bod 28.

⁵⁰⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 4. 1999. *Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV*. Věc C-99/96.

*o poskytnutí služeb nebo dodání zboží ve smyslu článku 13 odst. 1 Bruselské úmluvy. Je na národním soudu, aby v případě potřeby posoudil, zda se jedná o smlouvu o poskytnutí služeb nebo dodání zboží.*⁵⁰⁷

Pozn.: Jedna z předběžných otázek se týkala problematiky předběžných a zajišťovacích opatření. Vzhledem k zaměření kapitoly nebude v této části analyzována.

Faktický stav: Spor vznikl panem Mietzem, německým státním příslušníkem s bydlištěm v Německu, který uzavřel smlouvu o dodávce lodě, se společností Intership Yachting Sneek BV se sídlem v Nizozemí. Předmět smlouvy byl vyroben na základě standardního modelu, u kterého byly provedeny jisté úpravy. Kupní cena měla být zaplácena na základě pěti splátek. Poslední splátka měla být zaplácena před převodem vlastnického práva k věci na kupujícího.

Kupní cena nebyla zaplácena. Nizozemský soud vydal rozhodnutí, na základě kterého byl pan Mietz povinen zaplatit kupní cenu i s úroky. Rozhodnutí bylo prohlášeno za předběžně vykonatelné. Pan Mietz odvolal

⁵⁰⁷ „1. Article 13, first paragraph, point 1, of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the Accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and by the Convention of 25 October 1982 on the Accession of the Hellenic Republic, must be construed as not applying to a contract between two parties having the following characteristics, that is to say, a contract:

- relating to the manufacture by the first contracting party of goods corresponding to a standard model, to which certain alterations have been made;
- by which the first contracting party has undertaken to transfer the property in those goods to the second contracting party, who has undertaken, by way of consideration, to pay the price in several instalments; and
- in which provision is made for the final instalment to be paid before possession of the goods is transferred definitively to the second contracting party.

It is in this regard irrelevant that the contracting parties have described their contract as a ‘contract of sale’. A contract having the characteristics mentioned above is however to be classified as a contract for the supply of services or of goods within the meaning of Article 13, first paragraph, point 3, of the Convention of 27 September 1968. It is for the national court, should the need arise, to determine whether the particular case before it involves a supply of services or a supply of goods.

2. A judgment ordering interim payment of contractual consideration, delivered at the end of a procedure such as that provided for under Articles 289 to 297 of the Netherlands Code of Civil Procedure by a court not having jurisdiction under the Convention of 27 September 1968 as to the substance of the matter is not a provisional measure capable of being granted under Article 24 of that Convention unless, first, repayment to the defendant of the sum awarded is guaranteed if the plaintiff is unsuccessful as regards the substance of his claim and, second, the measure ordered relates only to specific assets of the defendant located or to be located within the confines of the territorial jurisdiction of the court to which application is made.“

proti rozhodnutí o vykonatelnosti nizozemského rozhodnutí s argumentem, že se jednalo o nákup zboží pro osobní potřebu. Z tohoto důvodu by měly být příslušné německé soudy.

Německý odvolací soud přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru několik předběžných otázek.⁵⁰⁸

Pozn.: S ohledem na téma této kapitoly budou zhodnoceny pouze relevantní části rozhodnutí.

Odůvodnění: Soudní dvůr rozhodl, že se Bruselská úmluva na typ smlouvy v původním řízení nevztahuje. Článek 13 odst. 1 bod 1 Bruselské úmluvy⁵⁰⁹ se aplikuje pouze na smlouvy, ve kterých prodávající převedl vlastnické právo na kupujícího před tím, než byla dohodnutá cena v plné výši zaplacená.

Článek 13 odst. 1 písm. 1 Bruselské úmluvy se nevztahuje na smlouvy, kdy je cena placena formou několika splátek a je v plné výši splacena před převedením vlastnického práva ke zboží.

Vlastní hodnocení autorky: Cílem článku 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis je ochrana kupujícího (spotřebitele) v případech, kdy prodávající umožnil koupi zboží na splátky. Další podmínkou jeho aplikace je, prodávající převedl vlastnické právo na kupujícího před úplným zaplacením kupní ceny. Smlouva v původním řízení by měla být kvalifikovaná jako tzv. jiná smlouva v režimu původního článku 13 odst. 1 bod 3 Bruselské úmluvy.

⁵⁰⁸ „1. Is there a sale of goods on instalment credit terms within the meaning of point 1 of the first paragraph of Article 13 of the Brussels Convention in the case where, in a document described by the parties as a „contract of sale“, one of the parties undertakes to manufacture a specific type of motor yacht with nine specified alterations and to transfer it to the other party, and the latter is required to pay DEM 250 000 for it in five instalments?

If the first question is answered in the negative:

2. Is the contract described in the first question a contract for the supply of goods within the meaning of point 3 of the first paragraph of Article 13 of the Brussels Convention?

3. Under the second paragraph of Article 34 of the Brussels Convention, in conjunction with the second paragraph of Article 28 thereof, must account also be taken of new facts which, according to the debtor, establish that the court of the State of origin breached the provisions of Section 4 of Title II of that Convention?

If either the first or the second and third questions are answered in the affirmative:

4. Does the possibility provided for in Articles 289 to 297 of the Netherlands Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Code of Civil Procedure) for obtaining a judgment ordering payment of contractual consideration through application for an immediate interim order by way of an abbreviated procedure („kort geding“) constitute a provisional measure within the meaning of Article 24 of the Brussels Convention?“

⁵⁰⁹ Článek 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

VI.7.2 Půjčka návratná ve splátkách nebo jiný úvěrový obchod určený k financování koupě movitých věcí dle článku 17 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis

Toto ustanovení se vztahuje pouze na koupi movitých věcí. Zatím nebylo předmětem předběžné otázky k Soudnímu dvoru.

VI.7.3 Tzv. jiné smlouvy dle článku 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis

Článek 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis se vztahuje na tzv. jiné smlouvy za splnění určitých podmínek: „*Smlouva je uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelskou činnost v členském státě, kde má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoliv způsobem taková činnost na tento členský stát nebo několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.*“

Kritérium „zaměřování činnosti“ bylo zvoleno s ohledem na elektronizaci, rozvoj elektronického obchodu a nárůst počtu spotřebitelských smluv uzavíraných online, prostřednictvím webových stránek obchodníků. V dnešní době je velmi snadné využívat internetu k nákupu.⁵¹⁰ Jednání na síti může vést k uzavření (spotřebitelské) smlouvy s mezinárodním (přeshraničním prvkem).⁵¹¹

VI.7.3.1 Legislativní historie článku 17 odst. 1 písm. c) aneb Od Bruselské úmluvy k Nařízení Brusel Ibis

Článek 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis (článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I) je odlišný od právní úpravy v Bruselské úmluvě.

Původní právní úprava v článku 13 odst. 1 bod 3 Bruselské úmluvy upravovala podmínky pro tzv. jiné smlouvy odlišně. Muselo se jednat o smlouvu o dodávce zboží nebo služeb, kdy uzavření smlouvy předcházela výslovná nabídka adresovaná spotřebiteli nebo reklama mířící na zemi bydliště

⁵¹⁰ K vlivu elektronizace na mezinárodní právo soukromé a procesní viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLÍČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 411 a násl.; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. Dizertační práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2013 [28. 10. 2014], s. 205.

⁵¹¹ KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. Dizertační práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2013 [28. 10. 2014], s. 8 a násl.

spotřebitele, a zároveň spotřebitel učinil ve státě svého bydliště všechny nezbytné kroky k uzavření předmětné smlouvy.⁵¹²

Právní úprava v Bruselské úmluvě vycházela z předpokladu, že všechny podstatné okolnosti týkající se spotřebitelské smlouvy jsou spojeny se státem bydliště spotřebitele. Podnikatel se svým jednáním snažil působit přes hranice a „lákat“ spotřebitele k uzavírání smluv s přeshraničním prvkem.⁵¹³ Působení podnikatele přes hranice bylo prováděno především prostřednictvím cílené reklamy v televizi, rádiu, pomocí katalogů a nabídek doručovaných do schránek spotřebitelů.⁵¹⁴

S komercializací internetu a rozvojem elektronického obchodu koncem 90. let se tyto podmínky ukázaly jako zbytečně složité. Během prací na Nařízení Brusel I se původní text v Bruselské úmluvě upravil do dnešní podoby.

Účel a smysl platné a účinné právní úpravy v Nařízení Brusel Ibis se nezměnil. Nelíší od Bruselské úmluvy, resp. Nařízení Brusel I.⁵¹⁵ Jejím smyslem je ochrana konečného, soukromého spotřebitele, fyzické osoby, který je slabší smluvní stranou v kontraktačním procesu.⁵¹⁶

Nicméně ustanovení článku 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis není zcela totožné s článkem 13 odst. 1 bod 1 Bruselské úmluvy. Podmínky použití, které musí spotřebitelská smlouva splňovat, jsou nyní uvedeny obecnějším způsobem.⁵¹⁷

⁵¹² „Any other contract for the supply of goods or a contract for the supply of services, and (a) in the State of the consumer's domicile the conclusion of the contract was preceded by a specific invitation addressed to him or by advertising; and

(b) the consumer took in that State the steps necessary for the conclusion of the contract.“

Dostupné z: <http://curia.europa.eu/common/reldoc/convention/en/c-textes/bruc-idx.htm>

⁵¹³ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, s. 379.

⁵¹⁴ K analýze článku 13 Bruselské úmluvy viz také ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, s. 225.

⁵¹⁵ *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 57.

⁵¹⁶ *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 58.

⁵¹⁷ *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 59; *C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*, bod 38.

Upravená formulace se snaží reagovat na rychlý rozvoj elektronického obchodu a uzavírání smluv online, na internetu.⁵¹⁸ Současná právní úprava v jistém smyslu „zjednodušuje“ pozici spotřebitele. Není výslovně uvedeno, aby „spotřebitel učinil kroky nezbytné k uzavření smlouvy v členském státě svého bydliště.“ Fakticky se ovšem nic nemění. Je to většinou místo bydliště, odkud spotřebitel „brouzdá“ po síti a nakupuje online. Podmínky se nyní vztahují na podnikatele.⁵¹⁹ Tím hlavním kritériem je nyní požadavek zaměřování činnosti podnikatele na onen stát.

Článek 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis není omezen, jako ostatní dvě ustanovení, pouze na koupi zboží. Vztahuje se na všechny smlouvy o dodávce zboží, služeb a ostatní, včetně licencí k užívání software.⁵²⁰

Nejzajímavějším bodem článku 17 odst. 1 písm. c) je kritérium zaměřování činnosti. Soudní dvůr se jeho interpretací zabýval k dnešnímu dni ve třech rozhodnutích. Jedná se o *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*; *C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*; *C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*.

I přesto, že kritérium „zaměřování činnosti“ bylo vytvořeno pro potřeby elektronického obchodu, je stále možné jej aplikovat i na listovní a podomní prodej.⁵²¹ Zahrnuje všechny formy reklamy namířené do členského státu bydliště spotřebitele, bez ohledu na formu (televize, rádio, noviny, zaslání katalogů a další) a způsob provedení (osobní prodej, podomní prodej a další).⁵²² Zvolený termín „zaměřování činnosti“ je technologicky neutrální, a tím aplikovatelný na všechny uvedené způsoby provádění reklamy.

⁵¹⁸ K tomu více zejména v KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. Dizertační práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2013 [28. 10. 2014], 205 s.

⁵¹⁹ *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 60.

⁵²⁰ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, s. 380.

⁵²¹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, s. 380.

⁵²² MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, s. 380; *C-96/00 Rudolf Gabriel*, bod 44.

Rozhodnutí ve věci *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)* bylo prvním rozhodnutím, ve kterém se Soudní dvůr zabýval interpretací pojmu „zaměřování činnosti“ ve spotřebitelských smlouvách uzavřených online, prostřednictvím webových stránek.⁵²³

Posouzení, zda podnikatel obchodující prostřednictvím webových stránek zaměřuje svou činnost na stát bydliště spotřebitele, je na soudu členského státu. Soudní dvůr v rozhodnutí *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)* vytvořil demonstrativní výčet kritérií, na základě kterých se „zaměřování činnosti“ zkoumá v každém konkrétním případě (k tomu podrobněji níže).

Jedná se o skutkové okolnosti případu, které mohou dokázat zaměřování činnosti. Mezi tato kritéria patří zejména: mezinárodní povaha činnosti; popis cesty do sídla podnikatele s počátkem v jiných členských státech; použití jiného jazyka nebo jiné měny, než jsou jazyk nebo měna, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo s možností provést rezervaci a potvrdit ji v tomto jiném jazyce; uvedení telefonického spojení s mezinárodní předvolbou; vynaložení nákladů na službu sponzorovaných odkazů na internetu s cílem usnadnit spotřebitelům s bydlištěm v jiných členských státech přístup na stránku podnikatele nebo jeho zprostředkovatele; použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo; a uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech.

Je zajímavé, že Soudní dvůr ve své interpretaci využil starší judikaturu ze Spojených států, tzv. škálu Zippo. Tato škála rozlišuje aktivní, pasivní a interaktivní webové stránky.⁵²⁴ K tomuto odkazu je nutné se dnes postavit kriticky, neboť je podle názoru autorky kapitoly překonané. Naprostá

⁵²³ K anotaci a podrobnější analýze tohoto rozhodnutí srov. KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovateli „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2011, roč. 19, č. 3, s. 221-226. ISSN 1210-9126.

⁵²⁴ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, s. 381.

většina webových stránek, které obchodníci využívají pro nabídku a prodej zboží, je interaktivní. Výlučně pasivní nebo aktivní stránky postrádají pro elektronický obchod smysl.⁵²⁵

VI.7.3.2 Judikatura k článku 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis

Soudní dvůr se u interpretace článku 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis zabýval vymezením obsahu pojmu „zaměřování činnosti“ a nutnosti existence příčinné souvislosti mezi webovými stránkami podnikatele a následným uzavřením smlouvy spotřebitelem.

*Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*⁵²⁶

Právní věta: „1. Smlouva, jejímž předmětem je taková plavba na nákladní lodi, jako je plavba dotčená ve věci C-585/08, je přepravní smlouvou, která poskytuje kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně ve smyslu článku 15 odst. 3 Nařízení Brusel I.

2. Za účelem určení, zda podnikatel, jehož činnost je prezentována na jeho internetové stránce nebo na internetové stránce jeho zprostředkovatelské společnosti, může být považován za podnikatele „zaměřujícího“ činnost na členský stát, na jehož území má spotřebitel své bydliště ve smyslu článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I, je třeba ověřit, zda před případným uzavřením smlouvy se spotřebitelem z uvedených internetových stránek a celkové činnosti podnikatele vyplývalo, že podnikatel zamýšlel obchodovat se spotřebiteli s bydlištěm v jednom či více členských státech, včetně členského státu, ve kterém má spotřebitel bydliště, v tom smyslu, že byl připraven uzavřít s nimi smlouvu.

⁵²⁵ K tomu viz např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 431.

⁵²⁶ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 7. 12. 2010. Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09). Spojené věci C-585/08 a C-144/09. Bližší analýza tohoto rozhodnutí In: KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovateli „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2011, roč. 19, č. 3, s. 221-226; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 429 – 431.

Následující skutečnosti, jejichž výčet není taxativní, mohou představovat indicie umožňující se domnívat, že činnost podnikatele je zaměřena na členský stát bydliště spotřebitele: mezinárodní povaha činnosti, popis cesty do sídla podnikatele s počátkem v jiných členských státech, použití jiného jazyka nebo jiné měny, než jsou jazyk nebo měna, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo s možností provést rezervaci a potvrdit ji v tomto jiném jazyce, uvedení telefonického spojení s mezinárodním předčíslem, vynaložení nákladů na službu sponzorovaných odkazů na internetu s cílem usnadnit spotřebitelům s bydlištěm v jiných členských státech přístup na stránku podnikatele nebo jeho zprostředkovatele, použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, a uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech. Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby existenci takových indicií ověřil.

Naproti tomu pouhá dostupnost internetové stránky podnikatele nebo jeho zprostředkovatelské společnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nepostačuje. Stejně je tomu v případě uvedení elektronické adresy, jakož i dalších kontaktních údajů nebo v případě využití jazyka nebo měny, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo.“

Faktický stav: Ve věci C-585/08 se jednalo o spor mezi Peterem Pammerem s bydlištěm v Rakousku a společností Reederei Karl Schlütter se sídlem v Německu. Pan Pammer si na webových stránkách společnosti objednal cestu lodí z Terstu na Dálný východ. Rezervaci provedl prostřednictvím webových stránek. Pan Pammer odmítl na loď nastoupit a požadoval vrácení zaplacení ceny, neboť podmínky na lodi neodpovídaly popisu na webových stránkách. Vzhledem k tomu, že německá společnost vrátila pouze část zaplacené ceny, pan Pammer podal žalobu na zaplacení zbývající částky včetně úroků u rakouského soudu.

Ve věci C-144/09 se jednalo o spor mezi panem Hellerem, který má bydliště v Německu, a Hotelem Alpenhof, společností provozující hotel stejného jména, který se nachází v Rakousku. Pan Heller si na webových stránkách hotelu rezervoval několik pokojů na dobu jednoho týdne. Nebyl spokojen se službami poskytnutými hotelem a bez zaplacení jej opustil. Rakouská společnost podala žalobu k rakouskému soudu na zaplacení dlužné částky.

Odůvodnění: K Soudnímu dvoru byly položeny dvě otázky ve věci C-585/08 a jedna otázka ve věci C-144/09.

Podstatou první otázky bylo, zda smlouva, jejímž předmětem je taková plavba na nákladní lodi, jako je plavba v původním řízení, spadá mezi přepravní smlouvy dle článku 15 odst. 3 původního Nařízení Brusel I.⁵²⁷ Podle tohoto ustanovení podléhají pravidlům o příslušnosti přepravní smlouvy, které poskytují kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně. V tomto případě se podle interpretace Soudního dvora jednalo o smlouvu ve smyslu předmětného ustanovení.⁵²⁸

Podstatou druhé otázky ve věci C-585/08 a jediné otázky ve věci C-144/09 bylo, na základě jakých kritérií se určí, zda podnikatel, který podniká a nabízí své produkty na internetové stránce, „zaměřuje“ svou činnost na členský stát, na jehož území má spotřebitel bydliště ve smyslu článku 15 odst. 1 písm. c) původního Nařízení Brusel I (článek 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis).

Soudní dvůr opět zdůraznil, že pravidlo speciální příslušnosti představuje odchylku od obecné, resp. alternativní příslušnosti.⁵²⁹ Pravidla speciální příslušnosti jsou určena na ochranu slabší smluvní strany.

Nařízení Brusel I neobsahuje definici pojmu „zaměřování činnosti“. Tento pojem musí být, stejně jako ostatní termíny použité v nařízení, vykládán autonomně.⁵³⁰

Soudní dvůr se v řadě rozhodnutí vyjadřoval k zaměřování činnosti podnikatele v „offline“ prostředí. Jako zaměřování činnosti lze posoudit všechny formy reklamy v členském státě, ve kterém má spotřebitel bydliště, ať už šířené rozhlasem, televizí, tiskem nebo jiným způsobem, např. formou katalogů zasílaných na adresu spotřebitele. Tato forma reklamy s sebou nese značné náklady na straně podnikatele, což může prokazovat jeho zájem na zaměřování činnosti na danou zemi.

Na internetu je situace odlišná. Informace šířené prostřednictvím počítačové sítě jsou relativně neomezené a mají celosvětový dosah. Reklama

⁵²⁷ Článek 17 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis.

⁵²⁸ *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 46.

⁵²⁹ *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 53.

⁵³⁰ *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*, bod 55.

umístěná na webových stránkách je zásadně dostupná kdekoli po celém světě. Je otázkou, zda lze pouhou dostupnost webových stránek v zemi bydliště spotřebitele považovat za „zaměřování“ činnosti na tento stát.

Podle Soudního dvora je nutné zkoumat všechny indicie, které by prokázaly, že podnikatel uvažoval o uzavírání smluv se spotřebiteli, kteří mají bydliště v jiných členských státech.

Soudní dvůr vytvořil demonstrativní přehled indicí, které musí být zkoumány národním soudem v každém konkrétním případě. Mezi tyto indicie patří zejména: mezinárodní povaha činnosti; uvedení telefonního čísla s mezinárodní předvolbou; použití jiného jména domény první řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo; popis cesty do místa poskytování služeb s počátkem v jednom nebo více členských státech; uvedení mezinárodní klientely. Použitý jazyk nebo měna nepředstavují podstatné faktory tohoto posouzení.

Vlastní hodnocení autorky: Jednalo se o první rozhodnutí, ve kterém se Soudní dvůr věnoval důsledkům jednání na internetu, v tomto případě elektronickým uzavíráním smluv. K rozhodnutí se lze postavit poměrně kriticky.

Demonstrativní výčet kritérií může sloužit jako dobrá pomůcka pro vnitrostátní soudy, které „zaměřování činností“ posuzují. Tím, že se jedná o demonstrativní výčet, je soudům dána poměrně velká možnost diskrece, která kritéria a do jaké míry pro ně budou rozhodující. Kromě výslovně uvedených kritérií mohou soudy využít i jiná, která budou pro danou situaci relevantní.

Jsou-li kritéria hodnocena mimo konkrétní případ a samostatně, podle názoru autorky neobstojí.⁵³¹ Jazyk webových stránek nebo měna nemohou být v dnešní době rozhodující. Většinu webových stránek je možné pomocí překladačů přeložit do různých jazyků, minimálně do angličtiny. Jako měna je většinou využíváno euro nebo americké dolary. Použití národní domény je také problematické. Pro obchodníky není problém vytvořit více národních

⁵³¹ KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatel „zaměřování činností“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2011, roč. 19, č. 3, s. 224 – 225.

mutací webových stránek, aby získali zákazníky z určitých zemí. Navíc pouhé uvedení domény nezaručuje, že na stránkách nebude nakupovat osoba z jiné země (nejsou-li stránky pomocí geolokačních technologií omezeny na území určitého státu⁵³²). Mezinárodní předvolba telefonního čísla opět není rozhodující. Dnes mají mezinárodní předvolbu všechna telefonní čísla.

I přes uvedené kritické výtky lze považovat rozhodnutí Soudního dvora za zdařilé. Nebudou-li vnitrostátní soudy posuzovat jednotlivá kritéria samostatně, ale v širším kontextu případu, je rozhodnutí dostatečnou pomůckou pro posouzení existence a míry „zaměřování činnosti“.

*C-190/11 Daniela Mühleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*⁵³³

Právní věta: „Článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I musí být vykládán tak, že nevyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku.“

Faktický stav: Spor v původním řízení vznikl mezi paní Mühleitner, rakouskou státní občankou s bydlištěm v Rakousku (žalující), a pány Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi, kteří v Německu provozovali prodejnu s ojetými automobily (žalovaní).

Paní Mühleitner si vyhlédla na stránkách německého vyhledávače ojetý automobil, který nabízelo německé maloobchodní sdružení. Na základě informací a telefonního čísla s mezinárodní předvolbou, které bylo uvedeno na stránkách, kontaktovala prodejce. Následně vycestovala do Německa, kde podepsala kupní smlouvu a automobil převzala. Po návratu do Rakouska zjistila, že automobil má podstatné vady. Prodejci odmítli automobil opravit, a proto paní Mühleitner podala žalobu na zrušení kupní smlouvy u soudu v Rakousku podle místa svého bydliště. O uzavření smlouvy tvrdila, že ji uzavřela coby spotřebitelka s podnikem, který svou profesionální nebo podnikatelskou činnost zaměřuje na Rakousko, tedy v situaci, na kterou

⁵³² K tzv. geolokačním technologiím viz např. KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. Dizertační práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2013 [28. 10. 2014], s. 163 a násl.

⁵³³ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 6. 9. 2012. Daniela Mühleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi. Věc C-190/11. KYSELOVSKÁ, Tereza. Určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech ve věcech spotřebitelských smluv. *Revue pro právo a technologii*, Brno: Masarykova Univerzita: Právnická fakulta, 2013, roč. 4, č. 7, s. 33-34.

se vztahuje hypotéza ustanovení článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I. Žalovaní zpochybnili postavení paní Mühlleitner jako spotřebitelky i mezinárodní příslušnost rakouských soudů. Domnívali se, že spor mají projednávat příslušné německé soudy. Tvrdili, že svou činnost nezaměřovali na Rakousko. Příslušnost na základě článku 15 odst. 1 písm. c) nebyla splněna i tím, že žalobkyně vyjela do Německa a uzavřela smlouvu v sídle podniku v Německu.

Řízení se dostalo až před rakouský *Oberster Gerichtshof*, který potvrdil, že žalovaní zaměřovali svou profesionální nebo podnikatelskou činnost na Rakousko a že žalobkyně je v postavení spotřebitele. Nicméně přerušil řízení a Soudnímu dvoru položil předběžnou otázku, „*zda z bodů 86 a 87 rozhodnutí ve věci Pammer a Hotel Alpenhof nplyne, že článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I se vztahuje pouze na smlouvy uzavřené na dálku*“.

Odůvodnění: Soudní dvůr v rozhodnutí zopakoval, že článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I⁵³⁴ představuje odchylku jak z obecného pravidla příslušnosti stanoveného v článku 2 odst. 1 Nařízení Brusel I, které stanoví příslušnost soudům členského státu, na jehož území má žalovaný bydliště, tak z pravidla o alternativní příslušnosti pro smlouvy v článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I, podle kterého je příslušný soud místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn.⁵³⁵ Tato odchylka musí být vykládána restriktivně.⁵³⁶

Soudní dvůr dále uvedl, že pojmy použité v Nařízení Brusel I musí být vykládány autonomně, a to především s přihlédnutím k systematické a cílům nařízení za účelem zajištění jednotného použití Nařízení Brusel I ve všech členských státech.⁵³⁷ Cílem článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I je ochrana spotřebitele jakožto slabší smluvní strany v kontraktačním procesu. Tato ochrana však není a nesmí být absolutní.⁵³⁸

V odpovědi na položenou předběžnou otázku vyšel Soudní dvůr z textu předmětného ustanovení, historie jeho vzniku a jeho teleologického výkladu. Sám text článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I neobsahuje požadavek,

⁵³⁴ Článek 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis.

⁵³⁵ C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi, bod 26.

⁵³⁶ C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi, bod 27.

⁵³⁷ C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi, bod 28.

⁵³⁸ C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi, bod 33.

že smlouvy pod něj spadající musí být uzavřené na dálku.⁵³⁹ Toto ustanovení cíleně obsahuje obecněji nastavené podmínky tak, aby byla zajištěna lepší ochrana spotřebitele s ohledem na nové komunikační prostředky a vývoj elektronického obchodu. Článek 15 odst. 1 Nařízení Brusel I se vztahuje na všechny smlouvy bez ohledu na to, co je jejich předmětem, které uzavřel spotřebitel s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti, v rámci těchto činností.

Text článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I obsahuje pouze podmínky, které se vztahují pouze na podnikatele (podnikatel vykonává podnikatelskou činnost v zemi bydliště spotřebitele nebo se na tuto zemi zaměřuje). Nezáleží tedy, kde spotřebitel jedná nebo kde je smlouva uzavřena. To může být i v jiné zemi, než kde je bydliště spotřebitele. Pokud by bylo na základě tohoto ustanovení nutné, aby byla spotřebitelská smlouva uzavřena na dálku, bylo by to v rozporu s jeho cílem a smyslem. Navíc by tím došlo k omezení množství situací, a tím zúžení možností spotřebitelů žalovat v souladu s tímto ustanovením.

Pro elektronický obchod je typické, že na jedné straně stojí podnikatel, který inzeruje na internetu a který se prostřednictvím svých webových stránek zaměřuje na určitý trh, a na druhé straně spotřebitel, který získává informace a rozhoduje se pro uzavření smlouvy na základě reklamy shlédnuté na síti. Bylo by v rozporu s cíli Nařízení Brusel I, pokud by spotřebitel mohl pozbýt ochrany v rámci speciální příslušnosti pro spotřebitelské smlouvy jen proto, že se za účelem uzavření smlouvy a převzetí zboží či čerpání služeb přemístil do jiného státu.⁵⁴⁰

Soudní dvůr proto rozhodl, že článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I musí být vykládán tak, že nevyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr navázal na předchozí rozhodnutí a dále jej potvrdil. Pro uzavření smlouvy mezi podnikatelem a spotřebitelem na základě článku 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I není potřeba, aby

⁵³⁹ C-190/11 *Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*, bod 35.

⁵⁴⁰ C-190/11 *Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*, 36 až 44.

byla smlouva uzavřena na dálku. Tato podmínka nevyplývá ani z doslovného textu nařízení, ani z jeho cílů, smyslu a účelu. Opační interpretace by vedla k omezení procesních práv spotřebitele.

*C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*⁵⁴¹

Právní věta: „Článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že nevyžaduje existenci příčinné souvislosti mezi prostředkem použitým ke zaměření podnikatelské nebo profesionální činnosti na členský stát bydliště spotřebitele, tj. internetovou stránkou, a uzavřením smlouvy s tímto spotřebitelem. Existence takové příčinné souvislosti však ukazuje na spojitost smlouvy s takovou činností.“

Faktický stav: Spor v původním řízení vznikl mezi panem Emrekem s bydlištěm v Německu a panem Sabranovicem z Francie.

Pan Emrek chtěl koupit ojetý vůz. Pan Sabranovic provozoval v blízkosti německých hranic prodejnu ojetých vozidel. Vozy nabízel prostřednictvím webových stránek, na kterých byly uvedeny údaje o prodejně, včetně francouzských telefonních čísel a německého mobilního čísla s mezinárodními předvolbami.

Pan Emrek se o existenci podniku dozvěděl od svých známých, nikoliv z webových stránek. Následně uzavřel v provozovně spotřebitelskou smlouvu na koupi ojetého vozidla. Po nějaké době zjistil, že vozidlo má vady. Podal k německým soudům svého bydliště žalobu na nároky vyplývající ze záruky. Podle pana Emreka se v jeho případě jednalo o spotřebitelskou smlouvu dle článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I, neboť francouzský prodejce se zaměřoval na Německo.

V původním řízení bylo prokázáno, že obchodní činnost podnikatele se na Německo skutečně zaměřovala (uvedením německých a francouzských telefonních čísel). Německý soud přesto přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru předběžné otázky: „1. V případech, kdy internetová prezentace podnikatele splňuje znak zaměření na členský stát spotřebitele, vyžaduje článek 15 odst. 1 písm. c)

⁵⁴¹ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 17. 10. 2013. Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic. Věc C-218/12. KYSELOVSKÁ, Tereza. Příslušnost soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv. *Revue pro právo a technologie*, Masarykova univerzita, 2013, roč. 4, č. 8, s. 46-48.

Narřízení Brusel I jako další nepsaný znak, aby byl spotřebitel prostřednictvím internetové stránky provozované podnikatelem motivován k uzavření smlouvy, tedy aby mezi internetovou prezentací a uzavřením smlouvy byla příčinná souvislost?

2. V případě, že je nutná příčinná souvislost mezi znakem zaměřením na členský stát spotřebitele a uzavřením smlouvy, vyžaduje kromě toho článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I, aby byla smlouva uzavřena na dálku?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se druhou předběžnou otázkou nezabýval, neboť byla zodpovězena v předcházejícím rozhodnutí ve věci *C-190/11 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi*. Nařízení Brusel Ibis nevyžaduje, aby byla smlouva uzavřena na dálku.⁵⁴²

Podstatou druhé předběžné otázky bylo, zda článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I⁵⁴³ vyžaduje, aby mezi prostředkem použitým k zaměření činnosti a uzavřením smlouvy existovala příčinná souvislost.

Soudní dvůr vyšel z jazykového výkladu předmětného ustanovení, které podmínku příčinné souvislosti neobsahuje.⁵⁴⁴ Tato podmínka nevyplývá ani z teologického výkladu článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I.⁵⁴⁵

Naopak, nutnost zjišťování, zda spotřebitel předem konzultoval webové stránky, by mohlo vyvolat důkazní problémy. I to by mohlo spotřebitele odrazovat od toho, aby se obraceli na soudy a hledali u nich ochranu svých práv.⁵⁴⁶ Existence příčinné souvislosti může nicméně představovat další kritérium k posouzení zaměřování činnosti, jež Soudní dvůr naznačil demonstrativním výčtem v rozhodnutí *Spojené věci C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*.⁵⁴⁷

Článek 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že nevyžaduje existenci příčinné souvislosti mezi prostředkem použitým k zaměření podnikatelské nebo profesionální činnosti na členský stát

⁵⁴² *C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*, bod 19.

⁵⁴³ Článek 17 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis.

⁵⁴⁴ *C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*, bod 21.

⁵⁴⁵ *C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*, bod 24.

⁵⁴⁶ *C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*, bod 25.

⁵⁴⁷ *C-218/12 Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*, bod 26.

bydliště spotřebitele, tj. internetovou stránkou, a uzavřením smlouvy s tímto spotřebitelem. Existence takové příčinné souvislosti však ukazuje na spojitost smlouvy s takovou činností.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr interpretoval článek 17 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis v tom smyslu, že nevyžaduje existenci příčinné souvislosti mezi prostředkem použitým k zaměření podnikatelské nebo profesionální činnosti na členský stát bydliště spotřebitele, tj. internetovou stránkou, a uzavřením smlouvy s tímto spotřebitelem. Existence příčinné souvislosti může být národním soudem posuzován jako jedno z kritérií pro „zaměřování činnosti“.⁵⁴⁸

VI.8 Smluvní partner nemá bydliště v členském státě dle článku 17 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis

Článek 17 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis upravuje výjimku z pravidla bydliště strany v členském státě EU. Dle tohoto ustanovení: „*Nemá-li smluvní partner spotřebitele bydliště v některém členském státě, avšak má v některém členském státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu, je s ním při sporech vyplývajících z jejich provozu jednáno tak, jako by měl bydliště v tomto členském státě.*“

Toto ustanovení posiluje postavení a ochranu spotřebitele. Při uzavírání spotřebitelských smluv (především na internetu) nemusí být vždy zcela zřejmé, kde má smluvní partner (podnikatel) bydliště nebo sídlo. Pokud by toto ustanovení neexistovalo, celá řada spotřebitelů by se nedomohla svých práv vůči podnikatelům mimo EU. Má-li smluvní partner pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu na území některého členského státu EU, může být v tomto místě žalován.

⁵⁴⁸ K poměrně kritické analýze tohoto rozhodnutí viz KYSELOVSKÁ, Tereza. Příslušnost soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv. *Revue pro právo a technologie*, Masarykova univerzita, 2013, roč. 4, č. 8, s. 47 – 48.

VI.8.1 Judikatura k článku 17 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis

*C-318/93 Wolfgang Brenner and Peter Noller vs. Dean Witter Reynolds Inc*⁵⁴⁹

Právní věta: „Příslušnost soudů států místa bydliště spotřebitele je dle článku 14 odst. 1 Bruselské úmluvy dána, jestliže má druhá strana bydliště ve smluvním státě, nebo se má tato podmínka za splněnou dle článku 13 úmluvy.“⁵⁵⁰

Faktický stav: Spor vznikl se dvěma fyzickými osobami na straně žaloby, panem Brennerem, podnikatelem truhlářem, a panem Nollerem, textilním technikem, oba s bydlištěm v Německu. Žalovanou stranou byla makléřská společnost Dean Witter Reynolds Inc. se sídlem v New Yorku.

Žalující pověřili na základě plné moci žalovanou společnost, aby pro ně v budoucnu uskutečnila obchody na burze. Nejednali přitom v rámci své profese nebo zaměstnání. Oba žalující poskytli společnosti velkou sumu peněz. Vínou špatných spekulací o téměř všechny investované finanční prostředky přišli.

Společnost Dean Witter Reynolds Inc. inzerovala své aktivity v Německu prostřednictvím společnosti Dean Witter Reynolds GmbH se sídlem ve Frankfurtu. Všechny smlouvy mezi stranami byly uzavírány prostřednictvím nezávislé společnosti MWB se sídlem ve Frankfurtu. Tato společnost zároveň poskytovala poradenství v obchodních a burzovních záležitostech.

⁵⁴⁹ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 15. 9. 1994. Wolfgang Brenner a Peter Noller vs. Dean Witter Reynolds Inc. Věc C-318/93. VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 315; VALDHANS, Jiří; PAVLOVOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Speciální pravomoci podle Nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum*. 2005, 2. ročník, č. 5, s. 166; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, s. 231.

⁵⁵⁰ „The courts of the State in which the consumer is domiciled have jurisdiction in proceedings under the second alternative in the first paragraph of Article 14 of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the Accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, if the other party to the contract is domiciled in a Contracting State or is deemed under the second paragraph of Article 13 of that Convention to be so domiciled.“

Žalující podali žalobu k německému soudu z důvodu porušení předsmulvnicích a smluvních závazků žalovaným. Německý *Oberlandesgericht* přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru několik otázek.⁵⁵¹

Odůvodnění: Podstatnou okolností pro odpověď na položené předběžné otázky a aplikaci pravidel příslušností u spotřebitelských smluv je, zda má žalovaný domicil na území členského státu EU. Nařízení Brusel I stanoví jedinou výjimku k tomuto pravidlu u spotřebitelských smluv, a to prostřednictvím článku 13 odst. 2 Bruselské úmluvy.⁵⁵² Pokud má žalovaný na území členského státu pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu, jedná se s ním tak, jako by měl bydliště na území tohoto státu.

Pokud žalovaný nemá domicil na území členského státu, určuje se na základě článku 4 odst. 1 Nařízení Brusel I⁵⁵³ podle vnitrostátních právních předpisů členského státu, kde je řízení vedeno (s výhradou článků výslovně zde uvedených).

V projednávaném případě byla žaloba podána u německých soudů proti společnosti Dean Witter Reynolds Inc. se sídlem v New Yorku. Žalovaná společnost měla bydliště mimo území členských států EU. Podle zjištění soudu neměla pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu na území členského státu EU.

551 „1. Is it a condition for the recognition of the international jurisdiction of the State in which the consumer is domiciled under the second alternative in the first paragraph of Article 14 of the Brussels Convention that the other party to the contract is domiciled in a Contracting State to the Brussels Convention or is deemed under the second paragraph of Article 13 of the Brussels Convention to be so domiciled?

2. Does subparagraph 3 of the first paragraph of Article 13 of the Brussels Convention cover contracts on a commission basis for the purpose of carrying out commodity futures transactions?

3. Is subparagraph 3(a) of the first paragraph of Article 13 of the Brussels Convention applicable whenever the party with whom the consumer enters into a contract has advertised in the State in which the consumer is domiciled prior to conclusion of the contract, or does that provision require there to be a connection between the advertisement and the conclusion of the contract?

4. a) Does the term „proceedings concerning a contract“ in the first paragraph of Article 13 of the Brussels Convention cover, in addition to the pursuit of claims for damages for breach of contractual obligations, also the pursuit of claims based on breach of precontractual obligations (*culpa in contrahendo*) and unjust enrichment in connection with reversal of contractual performance?

b) In the case of proceedings in which damages are claimed for the breach of contractual and precontractual obligations, claims are put forward on the basis of unjust enrichment and damages are sought for tortious acts, does the first paragraph of Article 13 of the Brussels Convention create, by virtue of the factual connection, ancillary jurisdiction which extends also to the non-contractual claim?“

552 Článek 17 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

553 Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní hodnocení autorky: Rozhodnutí Soudního dvora je zcela v souladu s pravidly nastavenými nařízením. Podmínka bydliště žalovaného je *conditio sine qua non* pro aplikaci Nařízení Brusel Ibis. Výjimka z tohoto kogentního pravidla v článku 17 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis je vedena zájmem na ochraně spotřebitele a zajištění možnosti domoci se práv před soudem členského státu. Tato výjimka má pevně stanovená pravidla. Pokud nemá smluvní partner pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu na území členského státu EU, nemůže být na základě nařízení žalován. Odpoutání od tohoto pravidla by vedlo k nežádoucím extrateritoriálním účinkům Nařízení Brusel Ibis.⁵⁵⁴

VI.9 Vyloučení přepravních smluv dle článku 17 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis

Z rozsahu působnosti oddílu týkajícího se příslušnosti u spotřebitelských smluv jsou vyloučeny přepravní smlouvy. Toto vyloučení neplatí, pokud smlouva kombinuje dopravu a ubytování zahrnuté v ceně (článek 17 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis).

Toto ustanovení nebyla zatím předmětem prejudiciálního řízení před Soudním dvorem.

VI.10 Pravidla pro založení příslušnosti u spotřebitelských smluv dle článku 18 Nařízení Brusel Ibis

Pravidla pro založení příslušnosti u spotřebitelských smluv jsou upravena v článku 18 Nařízení Brusel Ibis. Projevuje se zde procesní ochrana spotřebitele jako slabší smluvní strany. Vyšší míra ochrany spotřebitele je dána jak v jeho aktivní, tak pasivní legitimaci.

VI.10.1 Žaloba spotřebitele proti smluvnímu partnerovi dle článku 18 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis

V případě žaloby spotřebitele na smluvního partnera (podnikatele) si spotřebitel může vybrat ze dvou soudů. Žalobu může podat u soudů členského

⁵⁵⁴ Nařízení Brusel Ibis má v určitých případech extrateritoriální účinky. Jedná se o článek 25 a ujednání a příslušnosti soudů.

státu, kde má smluvní partner bydliště. Druhou možností je podání žaloby u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel (článek 18 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis). Kromě toho může spotřebitel podat žalobu v souladu s článkem 17 odst. 2 k soudům členského státu, kde má smluvní partner pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu. Obecným pravidlem pro aplikaci těchto pravidel je, že žalovaný podnikatel má bydliště na území členského státu nebo má v členském státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu dle článku 17 odst. 2.⁵⁵⁵

Soudní dvůr se interpretací článku 18 odst. 1 zabýval v rozhodnutí ve věci *C-478/12 Armin Maletic and Marianne Maletic vs. lastminute.com Gmbh and TUI Österreich GmbH*.

VI.10.1.1 Judikatura k článku článku 18 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis

*C-478/12 Armin Maletic and Marianne Maletic vs. lastminute.com Gmbh and TUI Österreich GmbH*⁵⁵⁶

Právní věta: „Pojem „smluvní partner“ podle článku 16 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, zahrnuje i smluvního partnera hospodářského subjektu, s nímž spotřebitel uzavřel tuto smlouvu, kterýžto partner má sídlo na území členského státu, v němž se nachází bydliště tohoto spotřebitele.“

Faktický stav: Spor vznikl mezi manželi Maleticovými s bydlištěm v Rakousku a společnostmi lastminute.com GmbH, se sídlem v Německu, a TUI Österreich GmbH, se sídlem v Rakousku (dále jen „lastminute.com“ a „TUI“). Předmětem sporu bylo zaplacení částky ve výši 1.201,38 € včetně úroků a příslušenství za rezervaci pobytového zájezdu poskytovaného společností TUI, kterou žalující provedli u lastminute.com.

Manželé si v roce 2011 zakoupili zájezd do Egypta na webových stránkách společnosti last.minute. Na webových stránkách bylo uvedeno, že lastminute.com vystupuje jako zprostředkovatel zájezdů. Zájezd je organizován společností TUI.

⁵⁵⁵ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 320.

⁵⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora (osmého senátu) ze dne 14. 11. 2013. *Armin Maletic and Marianne Maletic vs. lastminute.com Gmbh and TUI Österreich GmbH*. Věc C-478/12.

Manželé provedli rezervaci, kterou lastminute.com předalo společnosti TUI. Ta následně zaslala manželům potvrzení/účetní doklad, který byl vystaven na jiný hotel. Manželé si chyby všimli až po příjezdu do Egypta. Na místě hradili doplatek ve výši 1.036 €, aby mohli bydlet v původně rezervovaném hotelu na prostřednictvím lastminute.com. Po návratu z dovolené podali u rakouského soudu žalobu, aby jim obě společnosti společně a nerozdílně zaplatily částku 1.201,38 € včetně příslušenství za doplatek a nahradily újmu za nepříjemnosti, kterým byli během dovolené vystaveni.

Rakouský soud, ke kterému byla podána žaloba, zamítl svou místní příslušnost ohledně společnosti TUI. Podle soudu se jednalo o čistě vnitrostátní spor. Pro aplikaci Nařízení Brusel I je nutná existence mezinárodního prvku. V rozsahu žaloby, která se týkala lastminute.com, rakouský soud potvrdil splnění podmínky dle článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I a konstatoval, že je příslušný k rozhodnutí ve věci samé.

Žalující se proti rozhodnutí rakouského soudu odvolali, neboť jejich rezervace byla od počátku jako jeden právní úkon neoddělitelně spjata se společností lastminute.com jako zprostředkovatelem zájezdu a zároveň společností TUI jako organizátorkou zájezdu. Článek 15 odst. 3 ve spojení s článkem 16 odst. 1 Nařízení Brusel I je právním základem pro příslušnost soudu jak ve vztahu ke společnosti lastminute.com, tak společnosti TUI.

Odvolací rakouský soud přerušil řízení a podal předběžnou otázku k Soudnímu dvoru: „*Má být článek 16 odst. 1 Nařízení Brusel I zakládající příslušnost soudu místa, kde má spotřebitel bydliště, vykládán v tom smyslu, že v případě, že druhá strana smlouvy (zde zprostředkovatel zájezdu se sídlem v zahraničí) využije smluvního partnera (zde organizátora zájezdu se sídlem v tuzemsku), použije se uvedený článek v případě žaloby proti těmto dvěma osobám i na smluvního partnera se sídlem v tuzemsku?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr rozhodl, že ve vztahu k německé společnosti lastminute.com je příslušnost rakouských soudů dána dle Nařízení Brusel I. Otázkou bylo, zda je příslušnost soudu dána i v případě rakouské společnosti – druhého žalovaného. Soudní dvůr zdůraznil, že cílem Nařízení Brusel I je ochrana slabší smluvní strany a minimalizace možnosti zahájení dvou souběžných řízení ve dvou různých státech s nebezpečím vydání dvou navzájem

si odporujících soudních rozhodnutí v téže věci.⁵⁵⁷ Podle Soudního dvora „i za předpokladu, že by takový jediný právní úkon, jako je úkon, kterým manželé Maleticovi rezervovali a zaplatili pobytový zájezd na internetové stránce společnosti lastminute.com, mohl být rozdělen na dva různé smluvní vztahy, tj. jeden s online cestovní agenturou lastminute.com a druhý s organizátorem zájezdů TUI, druhý smluvní vztah nelze kvalifikovat jako „čistě vnitrostátní“, jelikož je s prvním smluvním vztahem neoddělitelně spjat z důvodu, že je realizován prostřednictvím uvedené cestovní agentury nacházející se v jiném členském státě.“⁵⁵⁸

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr rozhodl v souladu s cíli a smyslem spotřebitelské ochrany v Nařízení Brusel Ibis. Pojem „smluvní partner“ v článku 18 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis zahrnuje nejen protistranu ve spotřebitelské smlouvě, ale i jejího vlastního smluvního partnera (v předloženém případě společnost, která zájezd organizovala).

VI.10.2 Žaloba smluvního partnera proti spotřebiteli dle článku 18 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis

V případě, kdy smluvní partner (podnikatel) žaluje spotřebitele, má jen jedinou možnost. Žalobu může podat pouze u soudů členského státu, kde má spotřebitel bydliště (článek 18 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis).

Bydliště fyzické osoby je upraveno v článku 62 Nařízení Brusel Ibis. Nařízení neobsahuje autonomní definici tohoto pojmu. Pro určení, zda osoba má bydliště na jeho území, použije soud členského státu své národní právo.

Pro bydliště právnických osob Nařízení Brusel Ibis obsahuje autonomní definici v článku 63. Bydlištěm se pro účely nařízení rozumí sídlo, ústředí nebo hlavní provozovna.

V souvislosti s interpretací a aplikací tohoto ustanovení se Soudní dvůr zabýval případem, kdy nebylo známo přesné bydliště spotřebitele. Jedná se o rozhodnutí *C-327/10 Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner* (viz dále). V tomto případě Soudní dvůr rozhodl, že kritérium bydliště spotřebitele v článku 18 odst. 2 je nutné interpretovat jako místo **posledního známého bydliště** spotřebitele.

⁵⁵⁷ *C-478/12 Armin Maletic and Marianne Maletic vs. lastminute.com Gmbh and TUI Österreich GmbH*, bod. 30.

⁵⁵⁸ *C-478/12 Armin Maletic and Marianne Maletic vs. lastminute.com Gmbh and TUI Österreich GmbH*, bod 29.

VI.10.2.1 *Judikatura k článku 18 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis*

C-327/10 *Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*⁵⁵⁹

Právní věta: „1. Nařízení Brusel I musí být vykládáno v tom smyslu, že předpokladem použití pravidel stanovených tímto nařízením je, že situace, o kterou jde ve sporu, kterým se zabývá soud členského státu, může vyvolat otázky obledně určení mezinárodní příslušnosti tohoto soudu. O takovou situaci se jedná v takovém případě, jaký nastal ve věci v původním řízení, kdy soud členského státu rozhoduje o žalobě proti státnímu příslušníkovi jiného členského státu, jehož bydliště není tomuto soudu známo.

2. Nařízení Brusel I musí být vykládáno v tom smyslu, že

- v takové situaci, o jakou se jedná v původním řízení, kdy spotřebitel, který je stranou smlouvy o dlouhodobém hypotečním úvěru s povinností informovat smluvního partnera o jakékoliv změně adresy, opustí své bydliště předtím, než je proti němu podána žaloba pro porušení smluvních povinností, jsou soudy členského státu, na jehož území se nachází poslední známé bydliště spotřebitele, na základě článku 16 odst. 2 tohoto nařízení příslušné rozhodnout o této žalobě, jestliže nejsou podle článku 59 téhož nařízení schopny určit aktuální bydliště žalovaného a nemají ani průkazné indicie umožňující dospět k Vlastní hodnocení autorky, že žalovaný má skutečně bydliště mimo území Evropské unie;
- toto nařízení nebrání použití ustanovení vnitrostátního procesního práva členského státu, které ve snaze zabránit situaci odepření spravedlnosti umožňuje vést řízení proti osobě, která se neúčastní řízení a jejíž pobyt není znám, pokud se soud, který se sporem zabývá, ujistí předtím, než o něm rozhodne, že proběhla veškerá pátrání, která ukládají zásady řádné péče a dobré víry, aby byl zjištěn pobyt žalovaného.“

Faktický stav: Spor vznikl mezi žalujícím, Hypoteční bankou, a. s. se sídlem v České republice, a žalovaným, panem Lindnerem, jehož aktuální adresa byla neznámá. Žaloba se týkala zaplacení částky 4.383584,60 Kč s úrokem z prodlení jako nedoplatek hypotečního úvěru, který byl panu Lindnerovi poskytnut na základě smlouvy uzavřené mezi účastníky řízení v roce 2005. Součástí smlouvy byla i prorogační doložka: „V případě sporu ze [...] smlouvy je příslušný obecný soud banky, určený podle jejího sídla zapsaného v obchodním rejstříku v době podání žaloby.“

⁵⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 17. 11. 2011. Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner. Věc C-327/10.

V době uzavření smlouvy měl mít pan Lindner bydliště v Mariánských lázních, Česká republika. Žalující podal žalobu podle obecného soudu žalovaného, a nikoliv k obecnému soudu banky (v souladu s ujednáním ve smlouvě). Český soud žalobě vyhověl a vydal platební rozkaz. Tento se v souladu s českými procesními předpisy nepodařilo doručit povinnému do vlastních rukou. Soud jej proto zrušil. Žalovaný se nezdržoval na žádné z adres, které byly známy českému soudu, a nepodařilo se zjistit, zda má jiné místo pobytu na území České republiky. Soud proto v souladu s § 29 odst. 3 OSŘ ustanovil žalovanému jako osobě neznámého pobytu opatrovníka. Soudem stanovený opatrovník vznesl námitky proti nároku uplatněnému žalujícím.

Český soud se rozhodl přerušit řízení a podal k Soudnímu dvoru čtyři předběžné otázky: „1. Pokud je jeden z účastníků soudního řízení státním příslušníkem jiného státu, než je stát, ve kterém dané řízení probíhá, zakládá tato skutečnost mezinárodní prvek ve smyslu článku 81 (dříve článek 65) Smlouvy, který je jednou z podmínek aplikovatelnosti Nařízení Brusel I?

2. Brání Nařízení Brusel I použití takového ustanovení národního práva, které umožňuje vést řízení proti osobám, jejichž pobyt není znám?

3. V případě záporné odpovědi na druhou otázku, lze vyjádření soudem ustanoveného opatrovníka žalovaného ve věci samé považovat za podrobení se soudní příslušnosti zdejšího soudu žalovaným ve smyslu článku 24 Nařízení Brusel I i za situace, že předmětem řízení je nárok ze spotřebitelské smlouvy a soudy České republiky by nebyly příslušné podle článku 16 odst. 2 [toboto] nařízením k rozhodnutí tohoto sporu?

4. Lze považovat ujednání o místní příslušnosti konkrétního soudu za zakládající mezinárodní příslušnost zvoleného soudu ve smyslu článku 17 bodu 3 Nařízení Brusel I a pokud ano, platí to i v případě, kdy by šlo o sjednání místní příslušnosti neplatné pro rozpor s článkem 6 odst. 1 směrnice [93/13] o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se nejdříve zabýval první předběžnou otázkou. Její podstatou bylo, zda jsou podmínky pro aplikaci Nařízení Brusel I splněny, pokud je jeden z účastníků soudního řízení státním příslušníkem jiného členského státu, než ve kterém řízení probíhá.

Jedním z aplikačních předpokladů Nařízení Brusel I je existence mezinárodního prvku. Tento může vyplývat z okolností případu.⁵⁶⁰ V předloženém případě se jednalo o situaci, kdy žalovaný nebyl státním příslušníkem státu, kde bylo řízení zahájeno. Tato cizí státní příslušnost by mohla vyvolat otázky týkající se určení mezinárodní příslušnosti soudu, ke kterému byla podána žaloba.

Soudní dvůr zdůraznil, že pravidla pro stanovení příslušnosti dle Nařízení Brusel I nezohledňují státní příslušnost stran sporu. Cílem Nařízení Brusel I je prostřednictvím stanovení pravidel o příslušnosti zajistit právní jistotu a ochranu žalovaných s bydlištěm na území EU.⁵⁶¹ Z toho vyplývá, že pokud má žalovaný jinou státní příslušnost a nemá bydliště na území členského státu, kde se řízení koná, je možné použít pravidla stanovená Nařízením Brusel I.

Podstatou druhé otázky bylo, zda je možné pravidla stanovená nařízením použít i v případě, kdy bydliště žalovaného není známo.

Soudní dvůr zopakoval cíle a principy Nařízení Brusel I. Cílem nařízení není sjednotit všechny procesní předpisy všech členských států. Jeho cílem je posílit právní ochranu osob usazených v EU. Pravidla pro založení příslušnosti by měla být předvídatelná jak pro žalujícího, tak pro žalovaného.⁵⁶² V případě žalob podnikatele na spotřebitele je možné žalobu podat pouze u soudů státu, kde má spotřebitel bydliště.

Pro určení bydliště spotřebitele obsahuje Nařízení Brusel I vlastní pravidlo v článku 59 odst. 1 (*lex fori*). Nařízení neobsahuje výslovnou úpravu pro situace, kdy bydliště žalovaného není známo. Je proto potřeba určit, zda a za jakých podmínek je v této situaci aplikovatelné.

Pokud soud členského státu není schopen zjistit, zda má žalovaný bydliště v na jeho území nebo v některém jiném členském státě, nabízí se úvaha, zda by oním kritériem podle článku 16 odst. 2 Nařízení Brusel I mohlo být místo posledního známého bydliště spotřebitele.⁵⁶³

⁵⁶⁰ C-327/10 *Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*, bod 30.

⁵⁶¹ C-327/10 *Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*, bod 31 a 33.

⁵⁶² C-327/10 *Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*, bod 44.

⁵⁶³ C-327/10 *Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*, bod 37 až 42.

Tato úvaha je v souladu s cíli Nařízení Brusel I, které chrání nejen žalovaného (spotřebitele), ale také žalujícího. Umožňuje pro účely článku 16 odst. 2 zajistit spravedlivou rovnováhu mezi právy obou stran ve sporu. Právo na obhajobu žalovaného musí být prováděno v souladu s právem žalujícího obrátit se na soud, by rozhodl o opodstatněnosti jeho návrhu. Právo na obhajobu není absolutní, ale může být omezeno.⁵⁶⁴ Pokud žalující nemůže určit bydliště žalovaného a v důsledku toho určit soud, který by o jeho žalobě rozhodl, je to v rozporu s cílem sledovaným Nařízením Brusel I a Listinou základních práv EU.

Pokud soud členského státu učiní všechna opatření k tomu, aby zjistil bydliště žalovaného, a v případě, že toto nedokáže zjistit, zajistí žalovanému možnost obhajoby (např. stanovením opatrovníka), může v řízení pokračovat.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v tomto rozhodnutí zcela správně vyvážil procesní práva a povinnosti žalovaného a žalujícího. Žalovaný, který je spotřebitele, má právo na vyšší míru ochrany jeho procesního postavení tím, že může být žalován pouze u soudů členského státu jeho bydliště. Tato ochrana však není absolutní. Je omezena právem žalujícího na projednání jeho případu a práva na spravedlivý proces. Pokud měl žalovaný povinnosti sdělit žalujícímu místo bydliště, ale neučinil tak, může žalující podat v souladu s článkem 18 odst. 2 Nařízení Brusel I *žalobu u místa posledního známého bydliště*.

VI.10.3 Vzájemná žaloba dle článku 18 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis

Článkem 18 Nařízení Brusel Ibis není dotčeno právo stran na podání vzájemné žaloby u soudu, u kterého byla podle Oddílu 4 podána původní žaloba. Toto ustanovení nebylo dosud předmětem prejudiciálního řízení před Soudním dvorem.

⁵⁶⁴ C-327/10 *Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner*, body 49 a 50.

VI.11 Ujednání o příslušnosti (prorogace) v případě sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv dle článku 19 Nařízení Brusel Ibis

Ujednání o příslušnosti (prorogace) je projevem autonomie vůle stran v procesním právu. Je možná i u spotřebitelských smluvních vztahů za splnění jistých podmínek, neboť se jedná o odchýlení od základního pravidla v článku 18 Nařízení Brusel Ibis. Podmínky pro prorogace ve spotřebitelských smlouvách jsou stanoveny v článku 19 Nařízení Brusel Ibis.

VI.11.1 Vztah článku 19 k článku 25 Nařízení Brusel Ibis

Ujednání o příslušnosti jsou upravena v článku 25 Nařízení Brusel Ibis. Jedná se o obecné pravidlo, před kterým má přednost speciální úprava v článku 19.

VI.11.2 Formální platnost ujednání o příslušnosti

Článek 19 Nařízení Brusel Ibis neobsahuje žádné formální požadavky na ujednání o příslušnosti. V tomto ohledu je nutné vyjít z právní úpravy stanovené v článku 25.⁵⁶⁵ Nařízení Brusel Ibis upravuje jako jednu z možných forem ujednání o příslušnosti „*formu, která v mezinárodním obchodě odpovídá mezinárodním zvyklostem [...]*“ (článek 25 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis). Tato forma je z povahy věci v případě spotřebitelských obchodů vyloučena.⁵⁶⁶

VI.11.3 Materiální platnost

Článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis obsahuje výslovnou úpravu věcné platnosti ujednání o příslušnosti. Věcná platnost se posuzuje podle práva členského státu, jehož příslušnost byla doložkou stanovena.

⁵⁶⁵ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 321.

⁵⁶⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, s. 228.

VI.11.4 Podmínky pro platně sjednanou doložku o příslušnosti soudů

Článek 19 Nařízení Brusel Ibis obsahuje taxativně⁵⁶⁷ vymezené podmínky, za kterých může být uzavřena platná prorogační doložka: „*Dohoda musí být uzavřena po vzniku sporu; musí umožňovat spotřebiteli zahájit řízení i u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v Oddíle 4; nebo byla uzavřena mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v téže členskému státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto členského státu přípustná.*“

Z článku 19 Nařízení Brusel Ibis vyplývají tři alternativní předpoklady pro ujednání o příslušnosti:

1. Ujednání o příslušnosti je uzavřeno po vzniku sporu. V tomto okamžiku spotřebitel ví, že došlo ke vzniku problému ze smlouvy a měl by být schopen (do jisté míry) posoudit důsledky ujednání o příslušnosti. Minimálně, zda je pro něj výhodné takovou doložku sjednat.⁵⁶⁸
2. Ujednání o příslušnosti rozšiřuje pro spotřebitele místa, kde může podat žalobu.
3. Platnost ujednání o příslušnosti dle národního práva. Toto pravidlo dopadá zejména na situace, kdy v době uzavření smlouvy měli spotřebitel a jeho smluvní partner bydliště nebo obvyklý pobyt ve stejném členském státě a ujednání zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu. Následně, po uzavření smlouvy, se spotřebitel přestěhuje do jiného členského státu.⁵⁶⁹ Pokud jsou splněny všechny tři podmínky, spotřebitel nemůže podat žalobu proti smluvnímu partnerovi v místě jeho nového bydliště.⁵⁷⁰

Soudní dvůr se otázkou platnosti ujednání o příslušnosti ve spotřebitelských smlouvách zabýval v rozhodnutí *Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Oceano Grupo Editorial SA vs. Rocío Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*.

⁵⁶⁷ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 322.

⁵⁶⁸ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 324.

⁵⁶⁹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 324.

⁵⁷⁰ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 324.

VI.11.4.1 *Judikatura k článku 19 Nařízení Brusel Ibis*

*Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA vs. Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*⁵⁷¹

Právní věta: „1. Ochrana práv spotřebitelů, která je stanovena Směrnicí Rady 93/13/ES ze dne 5. dubna 1993 o nekalých ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, zahrnuje pravomoc národních soudů rozhodnout *ex officio* o tom, zda ujednání ve spotřebitelské smlouvě je nekalé.

2. Národní soud je povinen při aplikaci národních právních předpisů přijatých před nebo po nabytí účinnosti této Směrnice, vykládat ustanovení národního práva ve smyslu a účelu uvedené Směrnice. Požadavek výkladu národního práva v souladu se Směrnicí vyžaduje, aby národní soud upřednostňoval takový výklad, který mu umožní *ex officio* zamítnout příslušnost soudu stanovenou na základě nekalého ujednání ve spotřebitelské smlouvě.“⁵⁷²

Faktický stav: Případ se v původním řízení týkal dvou sporů, první mezi společností Océano Grupo Editorial SA a paní Quintero, druhý mezi společností Salvat Editores SA a pány Alcón Prades, Badillo, Berroane a Feliú. Vzhledem k podobnosti obou případů rozhodl Soudní dvůr o spojení věcí.

Skutkový stav se týkal prodeje encyklopedií. Všichni žalující, kteří měli bydliště ve Španělsku, uzavřeli během roku 1995 a 1996 smlouvy o koupi encyklopedií na splátky se žalovanými společnostmi.

⁵⁷¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 6. 2000. Océano Grupo Editorial SA vs. Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98). Spojené věci C-240/98 až C-244/98. KYSELOVSKÁ, Tereza. *Institut zrušení rozhodčího nálezu z pohledu ochrany spotřebitele a judikatury Soudního dvora Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 136 s. Edice S, řada teoretická Právnícké fakulty MU, č. 421.

⁵⁷² „1. *The protection provided for consumers by Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts entails the national court being able to determine of its own motion whether a term of a contract before it is unfair when making its preliminary assessment as to whether a claim should be allowed to proceed before the national courts.*

2. *The national court is obliged, when it applies national law provisions predating or postdating the said Directive, to interpret those provisions, so far as possible, in the light of the wording and purpose of the Directive. The requirement for an interpretation in conformity with the Directive requires the national court, in particular, to favour the interpretation that would allow it to decline of its own motion the jurisdiction conferred on it by virtue of an unfair term.*“

Smlouvy obsahovaly ujednání o příslušnosti soudů v Barceloně. Ani jeden ze žalujících neměl v tomto městě bydliště. Naopak oba žalovaní zde měli hlavní místo podnikání.

Žalující nezaplatili splátky kupní ceny ve stanovených datech. Žalované společnosti podali proti nim v průběhu roku 1997 k soudu v Barceloně žaloby na zaplacení dlužných částek. Španělský soud si nebyl jistý svou příslušností. Přerušil řízení a položil k Soudnímu dvoru předběžnou otázku: „*Může soud členského státu na základě ochrany spotřebitele stanovené Směrnicí Rady 93/13/ES rozhodnout ex officio o nekalosti ujednání ve spotřebitelské smlouvě před tím, než rozhodne, zda o nároku může být vedeno soudní řízení před příslušnými soudy?*“

Odůvodnění: V tomto případě se jednalo o vnitrostátní spor. Jak žalující, tak žalovaní měli bydliště na území Španělska. Vzhledem k tomu, že v řízení nebyl přítomen mezinárodní prvek, aplikace Bruselské úmluvy byla vyloučena. Soudní dvůr se tímto řízením i přesto zabýval. Jeho rozhodnutí je velmi významné pro pochopení principů a přístupu, na kterém je založena ochrana spotřebitelů v EU.⁵⁷³

Španělské vnitrostátní první předpisy obsahovaly ustanovení o ochraně spotřebitelů proti nekalým ujednáním ve spotřebitelských smlouvách. Podle tohoto ustanovení byla ujednání ve spotřebitelských smlouvách, která nebyla se spotřebitelem individuálně dojednána a která v nepřiměřené míře znevýhodňovala jeho procesní postavení a procesní práva, byla automaticky považována za absolutně neplatná.

Soudní dvůr se nejdříve zabýval nekalostí ujednání ve spotřebitelské smlouvě. Je-li součástí smlouvy mezi spotřebitelem a podnikatelem ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, ujednání a příslušnosti, takové ustanovení naplňuje znaky nekalosti dle Směrnice 93/13/ES.⁵⁷⁴

Soudní dvůr rozhodl, že ujednání o místní příslušnosti soudu mimo bydliště spotřebitele je nekalým ujednáním ve smyslu Přílohy ke Směrnicí 93/13/ES

⁵⁷³ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 322.

⁵⁷⁴ *Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA vs. Rocío Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*, bod 21.

odst. 1 bod q). Rozhodování sporu u soudu místa podnikání/sídla podnikatele vyvolává značnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi v neprospekch spotřebitele.⁵⁷⁵

V případě sporu týkající se nižší částky je spotřebitel odrazován od uplatňování svých práv, neboť musí vynaložit značné náklady na soudní spor odehrávající se mimo jeho bydliště.⁵⁷⁶

Dle SDEU by účinná ochrana spotřebitele dle Směrnice 93/13/ES nebyla zajištěna, pokud by se spotřebitelé museli sami dovolávat nekalého charakteru takových ujednání.⁵⁷⁷ Zároveň SDEU dovodil, že je nutné dát přednost výkladu, podle kterého může soud vyslovit nekalost ujednání i bez návrhu stran.⁵⁷⁸

Vlastní hodnocení autorky: Rozhodnutí vyvolalo kritiku zejména v akademické obci. Soudní dvůr neměl rozhodnout o nekalosti konkrétního smluvního ujednání, jeho úkolem bylo rozhodnout abstraktně a obecně.⁵⁷⁹

Rozhodnutí mělo velký význam i pro jiný aspekt ochrany spotřebitele. Bylo jedním z řady rozhodnutí, která se týkala velmi významné směrnice EU 93/13/ES o nekalých praktikách ve spotřebitelských smlouvách. Nekalým ujednáním ve spotřebitelské smlouvě může být kromě ujednání o příslušnosti i rozhodčí doložka. Rozhodnutí Soudního dvora mělo ve své podstatě dopady i do českého vnitrostátního práva, resp. implementace uvedené

⁵⁷⁵ *Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA vs. Rocío Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*, bod 21 a 22.

⁵⁷⁶ *Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA vs. Rocío Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*, bod 22-23.

⁵⁷⁷ *Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA vs. Rocío Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*, bod 26.

⁵⁷⁸ *Spojené věci C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA vs. Rocío Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*, bod 29.

⁵⁷⁹ KYSELOVSKÁ, Tereza. *Institut zrušení rozhodčího nálezů z pohledu ochrany spotřebitele a judikatury Soudního dvora Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 136 s. Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU, č. 421, s. 48.

směrnice. O ohledem na požadavek ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení, konstatní judikaturu Soudního dvora v této oblasti a nutnosti dokončit řádnou implementaci uvedení směrnice do českého práva, došlo k významné revizi a novelizaci českého zákona o rozhodčím řízení. K této problematice lze odkázat na příslušnou literaturu.⁵⁸⁰

VI.12 Podřízení se zahájenému řízení dle článku 26 Nařízení Brusel Ibis (se zaměřením na ochranu spotřebitele jako slabší smluvní strany)

Článek 26 Nařízení Brusel Ibis obsahuje pravidlo pro tzv. pořízení se zahájenému řízení. Jeho text v odstavci zní: „*Není-li soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení tohoto nařízení, stane se příslušným, jestliže se žalovaný řízení před tímto soudem účastní. To neplatí, pokud se žalovaný řízení účastní proto, aby namítal nepřislušnost soudu, nebo je-li jiný soud příslušný podle článku 24 výlučně příslušný.*“

Toto ustanovení je analyzováno na jiném místě publikace. Z pohledu této kapitoly je zajímavou otázkou jeho aplikace v případě sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv.

Původní Nařízení Brusel I neobsahovalo výslovnou úpravu podřízení se zahájenému řízení směrem ke speciálním příslušnostem. Toto pravidlo bylo upraveno v článku 24 (dnes článek 26 Nařízení Brusel Ibis). Z komentáře a z judikatury Soudního dvora se dovozovalo, že příslušnost na základě podřízení se zahájenému řízení je možná i v případě sporů, kde na jedné straně vystupuje slabší smluvní strana (spotřebitel, zaměstnanec, pojistník). Argumentace pro tento postup byla následující. Článek 24 původního Nařízení Brusel I se aplikuje na řízení, která spadají do rozsahu působnosti nařízení. Sám článek 24 výslovně svou aplikaci pro případy speciální příslušnosti nevylučuje.⁵⁸¹ V textu tohoto ustanovení je zmíněn pouze článek

⁵⁸⁰ K tomu viz především KYSELOVSKÁ, Tereza. *Institut zrušení rozhodčího nálezu z pohledu ochrany spotřebitele a judikatury Soudního dvora Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 136 s. Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU, č. 421.

⁵⁸¹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, s. 522.

22, který upravuje výlučnou příslušnost.⁵⁸² Pravidla speciální příslušnosti pro spory vyplývající ze spotřebitelských, pojistných a individuálních pracovních smluv nejsou výlučná. Pokud se slabší smluvní strana dobrovolně rozhodne dostavit k soudu, jehož příslušnost byla založena na základě článku 24, řízení nic nebrání.⁵⁸³ Tato interpretace vyplývá z rozhodnutí Soudního dvora *C-111/09 Česká podnikatelská pojišťovna a.s., Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*. Toto rozhodnutí se sice týkalo pojistných smluv, Vlastní hodnocení autorky v něm uvedené je možné aplikovat i na smlouvy spotřebitelské a individuální pracovní.

Situace se změnila přijetím nového Nařízení Brusel Ibis. K článku 24 původního Nařízení Brusel Ibis platí i dnes, pro právní úpravu v článku 26 Nařízení Brusel Ibis. Kromě toho, pro jeho zpřesnění a potvrzení významu a důležitosti ochrany slabší smluvní strany, bylo do jeho textu vloženo nové ustanovení, odst. 2: „*Ve věcech uvedených v Oddílech 3, 4 nebo 5, v nichž je žalovaným pojistník, pojištěný, osoba oprávněná z pojistné smlouvy nebo poškozený, spotřebitel nebo zaměstnanec, soud před uznáním své příslušnosti podle odstavce 1 ověří, že je žalovaný informován o svém právu namítat nepřislušnost soudu a o účincích, které vyvolá jeho účast nebo neúčast v řízení přes soudem.*“

Článek 26 Nařízení Brusel Ibis je možné aplikovat i na spory vyplývající ze spotřebitelských smluv. Pro zajištění informovanosti spotřebitelů o právních následcích jeho dostavení se k jinému foru, než by bylo určeno na základě článků 18 a 19, bylo vytvořeno pravidlo o nutnosti informování soudem. Toto nové pravidlo by mělo poskytnout ještě vyšší mítu právní jistoty a předvídatelnosti spotřebitelům.

⁵⁸² Toto výslovné vyloučení vyplývá i z povahy a účely článku 22 Nařízení Brusel I (článek 24 Nařízení Brusel Ibis).

⁵⁸³ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, s. 523.

VI.12.4.1 Judikatura k článku 26 Brusel Ibis

C-111/09 Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas⁵⁸⁴

Právní věta: „Článek 24 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že se soud, jemuž byl spor předložen, aniž byla dodržena pravidla obsažená v Oddílu 3 kapitoly II tohoto nařízení, musí prohlásit za příslušný, pokud se žalovaný účastní řízení před tímto soudem a neuplatní námitku nepřislušnosti, jelikož taková účast na řízení představuje konkludentní ujednání o příslušnosti.“

Faktický stav: Spor v původním řízení vznikl mezi Českou podnikatelskou pojišťovnou, a. s., Vienna Insurance Group, pojišťovací společností se sídlem v České republice, a panem Bilasem, pojistníkem s bydlištěm na Slovensku.

Česká pojišťovna podala k českému soudu v Chebu žalobu na zaplacení částky 1.755 Kč navýšené o úroky z prodlení jako dlužné pojistné z pojistné smlouvy uzavřené mezi účastníky v roce 2002. Pan Bilas zpochybnil meritorně žalobu, ale nevznesl námitku nepřislušnosti českého soudu, ke kterému byla žaloba předložena. Český soud si nebyl jistý svou příslušností, resp. následným uznáním a výkonem jeho rozhodnutí, a proto předložil k Soudnímu dvoru tři předběžné otázky: „1. Je třeba článek 26 Nařízení Brusel I [...] vykládat tak, že neumožňuje soudu přezkoumat svoji mezinárodní příslušnost v případě, kdy se žalovaný řízení účastní, i když jde o věc podléhající pravidlům obligatorní příslušnosti podle Oddílu 3 [Kapitoly II tohoto] nařízení a žaloba je podána v rozporu s nimi?

2. Může žalovaný tím, že se řízení účastní, založit mezinárodní příslušnost soudu ve smyslu článku 24 Nařízení Brusel I i v případě, kdy řízení jinak podléhá pravidlům obligatorní příslušnosti podle Oddílu 3 [kapitoly II tohoto] nařízení a žaloba je podána v rozporu s nimi?

3. V případě záporné odpovědi na druhou otázku, je možno skutečnost, že se žalovaný účastní řízení před jinak podle Nařízení Brusel I nepřislušným soudem v pojistné věci, považovat za dohodu o příslušnosti ve smyslu článku 13 odst. 1 [toboto] nařízení?“

⁵⁸⁴ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 20. 5. 2010. Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas. Věc C-111/09.

Odůvodnění: Soudní dvůr se nejdříve zabýval druhou předběžnou otázkou. Její podstatou bylo, zda musí být článek 24 Nařízení Brusel I (článek 26 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) vykládán tak, že soud, ke kterému byl spor předložen, aniž by byla dodržena speciální pravidla pro pojistné smlouvy, je příslušný, jestliže se žalovaný účastní řízení a neuplatní námitku nepřislušnosti. Soudní dvůr uvedl, že článek 24 je možné aplikovat i v případě pojistných smluv, za splnění dvou podmínek. První podmínkou je, pokud slabší smluvní strana nenamítá příslušnost soudu založenou na základě tohoto ustanovení. Druhou podmínkou je, že spor nespadá do výlučné příslušnosti na základě článku 22.^{585 586} Tyto dvě podmínky jsou výjimkou z obecného pravidla a musí být vykládány restriktivně.⁵⁸⁷ Pravidla speciální příslušnosti pro pojistné smlouvy nespadají do výlučné příslušnosti. Z tohoto důvodu se soud, ke kterému byl spor předložen a obě dvě podmínky jsou splněny, musí prohlásit za příslušný.

Rozhodnutí, které bylo v takovém sporu vydáno, může být uznáno a vykonáno v jiném členském státě (samozřejmě za splnění podmínek pro uznání a výkon stanovené nařízením). Odepření uznání a výkonu rozhodnutí na základě Nařízení Brusel I se týká rozhodnutí, která byla vydána nepřislušným soudem. Nepoužije se tedy v případě, kdy bylo rozhodnutí vydáno příslušným soudem.⁵⁸⁸

Vlastní hodnocení autorky: Skutkový stav rozhodnutí se týkal sporu z pojistné smlouvy. Soudního dvora jsou velmi významné. Lze je zobecnit a použít i pro ostatní speciální příslušnosti – pracovní a spotřebitelské smlouvy. Pokud se spotřebitel, zaměstnanec nebo pojistník dobrovolně a bez namítání příslušnosti soudu založené podle článku 24, nejsou tím porušena procesní pravidla Nařízení Brusel I na ochranu slabší smluvní strany.

⁵⁸⁵ Článek 24 Nařízení Brusel Ibis.

⁵⁸⁶ C-111/09 *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*, bod 21 a 22.

⁵⁸⁷ C-111/09 *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*, bod 23.

⁵⁸⁸ C-111/09 *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*, bod 27 až 29.

VI.13 Závěr

Jeden z pilířů, na kterých je Evropská unie postavena, je ochrana slabší smluvní strany v kontraktačním procesu. Za slabší smluvní stranu je považován spotřebitel, který je oproti smluvní straně, podnikateli, v méně informované pozici.

Ochrana spotřebitele se v právu EU projevuje různými podobami a formami. Je upravena prostřednictvím směrnic i nařízeních.

Procesní ochrana spotřebitele je upravena v Nařízení Brusel Ibis. Toto nařízení, resp. jeho předchůdci Bruselská úmluva a Nařízení Brusel I, tvoří páteř evropského justičního prostoru. Je možné říci, že jeho právní úprava umožnila tzv. pátou svobodu, volný oběh rozhodnutí.

Nařízení Brusel Ibis obsahuje pravidla pro stanovení příslušnosti soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv v článcích 17 až 19. Jejich text byl a je předmětem cca 18 interpretačních rozhodnutí Soudního dvora.

Soudní dvůr se zabýval interpretací pojmů spotřebitel; věci vyplývající ze smlouvy; spotřebitelská smlouva; vymezení jednotlivých typů spotřebitelských smluv; pravidly pro založení příslušnosti soudu v případě žaloby spotřebitele nebo smluvního partnera; pravidly pro ujednání o příslušnosti ve spotřebitelské smlouvě; a další.

Tato kapitola se zabývala analýzou předmětných rozhodnutí. Zároveň byl proveden teoretický výklad zkoumaných otázek.

VI.14 Literatura

SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In Žatecká, E., Kováčová, L., Horecký, J., Vomáčka, V. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 2011. vyd. Brno, 2011. s. 526-550, 1772 s.

KYSELOVSKÁ, Tereza. *Institut zrušení rozhodčího nálezů z pohledu ochrany spotřebitele a judikatury Soudního dvora Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 136 s. Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU, č. 421.

KYSELOVSKÁ, Tereza. Příslušnost soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv. *Revue pro právo a technologii*, Masarykova univerzita, 2013, roč. 4, č. 8, s. 46-48.

- KYSELOVSKÁ, Tereza. Elektronizace jako „nový“ jev a jeho vliv na mezinárodní právo soukromé a procesní. In ROZEHNALOVÁ Naděžda, KYSELOVSKÁ Tereza. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 59-84, 26 s. Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU, č. 455.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda a Tereza KYSELOVSKÁ. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 254 s. Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU, č. 455.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. Určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech ve věcech spotřebitelských smluv. *Revue pro právo a technologii*, Brno: Masarykova Univerzita: Právnická fakulta, 2013, roč. 4, č. 7, s. 33-34.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. Online spotřebitelské smlouvy a hraniční určovateli „zaměřování činnosti“ ve světle judikatury Soudního dvora Evropské Unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2011, roč. 19, č. 3, s. 221-226.
- KYSELOVSKÁ, Tereza. *Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního* [online]. Dizertační práce, Právnická fakulta Masarykova univerzity, 2013 [28. 10. 2014], s. 205.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, 849 s.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. 2nd Revisited Edition. Sellier: European Law Publishers, 2012, 972 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, řada teoretická, svazek 286, 2005, 401 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 448 s.
- VALDHANS, Jiří; PAVLOVOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Speciální pravomoci podle nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum*. 2005, 2. ročník, č. 5, s. 161 – 166.

VALDHANS, Jiří; ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura ESD v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní forum*. 2007, 4. ročník, č. 9, s. 305 – 316.

VI.15 Judikatura

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 20. 1. 2005. Petra Engler vs. Janus Versand GmbH. Věc C-27/02.

Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 11. 7. 2002. Rudolf Gabriel. Věc C-96/00.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 6. 1978. Bertrand vs. Paul Ott KG. Věc 150/77.

Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 3. 7. 1997. Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl. Věc C-269/95.

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 20. 1. 2005. Johann Gruber vs. Bay Wa AG. Věc C-464/01.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 6. 2000. Océano Grupo Editorial SA vs. Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA vs. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Viñas Feliú (C-244/98). Spojené věci C-240/98 až C-244/98.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 4. 1999. Hans-Hermann Mietz vs. Intership Yachting Sneek BV. Věc C-99/96.

Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 15. 9. 1994. Wolfgang Brenner a Peter Noller vs. Dean Witter Reynolds Inc. Věc C-318/93.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 1. 1993. Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH. Věc C-89/91.

Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. 3. 2013. Česká spořitelna, a. s. vs. Gerald Feichter. Věc C-419/11.

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 6. 9. 2012. Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi and Wadat Yusufi. Věc C-190/11.

Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. 3. 2006. Rosmarie Kapferer vs. Schlank & Schick GmbH. Věc C-234/04.

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 7. 12. 2010. Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09). Spojené věci C-585/08 a C-144/09.

Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 17. 10. 2013. Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic. Věc C-218/12.

Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. 5. 2009. Renate Ilsinger vs. Martin Dreschers. Věc C-180/06.

Rozsudek Soudního dvora (osmého senátu) ze dne 14. 11. 2013. Armin Maletic and Marianne Maletic vs. lastminute.com GmbH and TUI Österreich GmbH. Věc C-478/12.

Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 17. 11. 2011. Hypoteční banka, a. s. vs. Udo Mike Lindner. Věc C-327/10.

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 20. 5. 2010. Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas. Věc C-111/09.

VII PŘÍSLUŠNOST VE VĚCECH INDIVIDUÁLNÍCH PRACOVNÍCH SMLUV

Mgr. Kateřina Remsová

VII.1 Úvod

Mezinárodní příslušnost ve věcech individuálních pracovních smluv patří k těm, které jsou od přijetí Nařízení Brusel I upraveny samostatně. Tato příslušnost spadala v Bruselské úmluvě pod alternativní příslušnost upravenou v článku 5 odst. 1. Respektive spadala nejprve pod obecnou úpravu smluv.⁵⁸⁹ V roce 1989 bylo do článku 5 odst. 1 doplněno pravidlo týkající se individuálních pracovních smluv, podle něhož bylo možno žalovat také v místě plnění smlouvy, za které bylo považováno místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci. Pokud zaměstnanec obvykle nevykonával svou práci v jednom státě, zaměstnavatel mohl být žalován rovněž u soudu místa, kde se nachází nebo nacházela provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání. V Bruselské úmluvě bylo pravidlo o příslušnosti v pracovních věcech alternativou k obecnému pravidlu.⁵⁹⁰

V Nařízení Brusel I byla příslušnost ve věcech individuálních pracovních smluv z dosahu článku 5 odst. 1 vyňata a jako příslušnost speciální upravena v článcích 18-21. Pravidla o speciální příslušnosti mají povahu *lex specialis* vůči obecnému pravidlu i alternativním pravidlům. Žalobce je tedy povinen použít přednostně tato speciální pravidla. Obdobně jako u obecného pravidla musí mít žalovaný bydliště na území některého členského státu. Oproti speciální příslušnosti ve věcech pojištění a spotřebitelských smluv je v případě individuálních pracovních smluv upravena fáze uznávání rozhodnutí rozdílně. Podle článku 35 odst. 1 Nařízení Brusel I nelze uznat rozhodnutí,

⁵⁸⁹ Viz JENARD, Paul. Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial matters (signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities No C 59/8*. Report 1979, No C 59/72, s. 24.

⁵⁹⁰ SVOBODOVÁ, Klára; VALDHANS, Jiří. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 8, s. 272.

pokud byla porušena speciální pravidla o příslušnosti ve věcech pojištění a spotřebitelských smluv. U individuálních pracovních smluv nedodržení pravidel o speciální příslušnosti není důvodem pro neuznání rozhodnutí.⁵⁹¹

Podle článku 19 Nařízení Brusel I může být zaměstnavatel žalován u soudu členského státu, v němž má bydliště, nebo v jiném členském státě u soudu místa, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, nebo u soudu místa, kde svou práci obvykle vykonával naposledy. Pokud zaměstnanec nevykonával svou práci v jediné zemi, může být zaměstnavatel rovněž žalován u soudu místa, kde se nachází nebo nacházela provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání. Zaměstnavatel nemusí mít bydliště na území některého členského státu, postačí, nachází-li se na území členského státu jeho pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna. Článek 20 odst. 1 Nařízení Brusel I stanoví, že zaměstnanec může být žalován pouze u soudů toho členského státu, na jehož území má bydliště. Odst. 2 umožňuje podat vzájemnou žalobu u soudu, u něhož byla podána původní žaloba. V článku 21 se potom nachází omezení prorogace, od uvedených pravidel se lze odchýlit pouze dohodou uzavřenou po vzniku sporu nebo dohodou uzavřenou ve prospěch zaměstnance.

V Nařízení Brusel Ibis se úprava dané problematiky s některými změnami oproti Nařízení Brusel I nachází v článcích 20 – 23. V článku 21 odst. 1 je zachováno základní pravidlo, navíc byl doplněn odstavce druhý, který stanoví, že pokud zaměstnavatel nemá bydliště v žádném členském státě, může být žalován u soudu členského státu, kde nebo odkud zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, nebo kde svou práci obvykle vykonával naposledy, nebo v případech, kdy zaměstnanec nevykonává svou práci v jediné zemi, u soudu místa, kde se nachází provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání. Nově Nařízení Brusel Ibis umožňuje zaměstnanci v souladu s článkem 8 odst. 1 společně žalovat více zaměstnavatelů u soudu místa, kde má některý z nich bydliště, za předpokladu, že právní nároky jsou spojeny

⁵⁹¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 266. Viz rovněž SVOBODOVÁ, Klára; VALDHANS, Jiří. *Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 8, s. 269 - 270.

tak úzce, že je účelné je projednat a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních. Ostatní pravidla speciální příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv zůstala v Nařízení Brusel Ibis upravena obdobně jako v Nařízení Brusel I. V článku 45 odst. 1 písm. e) Nařízení Brusel Ibis se nově nachází důvod odepření uznání rozhodnutí pro jeho rozpor s pravidly o speciální příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv, pokud je žalovanou stranou zaměstnanec.

Interpretační problémy způsobily pojmy „závazek, o němž se jedná“ a „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“.⁵⁹² Dále se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda lze na spor z individuální pracovní smlouvy aplikovat alternativní příslušnost podle článku 8 Nařízení Brusel Ibis. Následně byl v judikatuře Soudního dvora vymezen pojem „provozovna“ a vloženo ustanovení o omezení prorogace. Cílem pravidel o příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv je ochrana zaměstnance jako slabší strany sporu. Jsou-li splněny podmínky aplikace těchto speciálních pravidel, musí být tato použita.⁵⁹³ Kapitola se zabývá otázkou, do jaké míry je zaměstnanec jako slabší strana sporu chráněn speciálními pravidly o příslušnosti a zda je použita restriktivní či extenzivní interpretace. V kapitole bude dále zkoumáno, zda je v uvedené judikatuře týkající se příslušnosti v oblasti pracovních věcí užít autonomní či národní způsob interpretace.

VII.2 Pojem „závazek, o němž se jedná“ pohledem judikatury k Bruselské úmluvě

Judikatura k Bruselské úmluvě vztahující se k příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv se zabývala interpretací pojmu „závazek, o němž

⁵⁹² ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TYČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. s. 219. Viz rovněž MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. s. 331 – 344.; KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň: Doplněk - Aleš Čeněk, s. r. o., 2009. s. 341.; SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost Nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In: ŽATECKÁ, Eva et al. *COFOLA 2011*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 6.

⁵⁹³ SVOBODOVÁ, Klára; VALDHANS, Jiří. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 8, s. 269.

se jedná“, který byl obsažen v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Vymezení tohoto pojmu se nachází v rozsudku *133/81 Roger Ivenel vs. Helmut Schwab*.⁵⁹⁴ V rozhodnutí *266/85 Hassan Shenavai vs. Klaus Kreischer*⁵⁹⁵ Soudní dvůr interpretoval pojem „místo plnění“ a vymezil základní znaky pracovních smluv. V rozhodnutí *32/88 Six Constructions Ltd vs. Paul Humbert*⁵⁹⁶ Soudní dvůr vyložil pojem „závazek, o nějž se jedná“ a konstatoval, že pokud zaměstnanec vykonává práci mimo území členských států, článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy nelze aplikovat. Rozhodnutí *125/92 Mulox IBC Ltd vs. Hendrick Geels*⁵⁹⁷ se týkalo případů, kdy zaměstnanec vykonává svoji práci ve více členských státech.

*133/81 Roger Ivenel vs. Helmut Schwab*⁵⁹⁸

Právní věta: „Závazkem, o němž se jedná, je pro účely aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy v případě nároků založených na více povinnostech z pracovní smlouvy závazek, který charakterizuje smlouvu.“

Faktický stav: Pan Ivenel s bydlištěm ve Francii žaloval pana Schwaba s bydlištěm v Německu pro porušení smlouvy o zastoupení a požadoval zaplacení provize, náhradu škody za výpověď a odškodnění dobré pověsti. Francouzský *Conseil de Prud'hommes*, příslušný na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, konstatoval, že se jedná o pracovní smlouvu a „závazkem, o němž se jedná“, je práce, kterou vykonával zástupce. Proti tomuto rozhodnutí se pan Schwab odvolal a *Cour d'Appel* za závazek, o němž se jedná, považoval závazek tvořící základ žaloby. *Cour de Cassation* se obrátil na Soudní dvůr.

Odůvodnění: Pravidla o příslušnosti nacházející se v článku 5 Bruselské úmluvy byla přijata s ohledem na případy, kdy existuje úzké spojení

⁵⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 1982. *Roger Ivenel vs. Helmut Schwab*. Věc 133/81.

⁵⁹⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 1. 1987. *Hassan Shenavai vs. Klaus Kreischer*. Věc 266/85.

⁵⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 2. 1989. *Six Constructions Ltd vs. Paul Humbert*. Věc 32/88.

⁵⁹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 1993. *Mulox IBC Ltd vs. Hendrick Geels*. Věc 125/92.

⁵⁹⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 1982. *Roger Ivenel vs. Helmut Schwab*. Věc 133/81.

mezi sporem a soudem. Soudní dvůr poukázal na zdůvodnění obsažené v Jenardově zprávě k Bruselské úmluvě,⁵⁹⁹ podle něhož je soud místa plnění závazku užitečný v řízení o peněžité plnění, neboť se větitel může rozhodnout mezi soudem státu, kde má žalovaný bydliště na základě obecných ustanovení obsažených v článku 2 Bruselské úmluvy,⁶⁰⁰ nebo soudem jiného státu, kde měl být závazek splněn. Bruselská úmluva neobsahuje ustanovení upravující výlučnou příslušnost ve věcech individuálních pracovních smluv, v době jejího přijetí se totiž pracovalo na harmonizaci aplikace norem pracovního práva ve smluvních státech. Podle Jenardovy zprávy je žádoucí, aby byly spory rozhodovány před soudy státu, jehož právem se řídí pracovní smlouva. Ustanovení článku 2 a článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy⁶⁰¹ jsou tedy považována za vhodná k uspokojování relevantních zájmů.

Podle článku 6 Římské úmluvy se pracovní smlouva v případě neexistence volby rozhodného práva řídí právem země, v níž zaměstnanec při plnění smlouvy obvykle vykonává svoji práci, pokud z okolností nevyplývá, že pracovní smlouva úžeji souvisí s jinou zemí. Speciální kolizní normy pro pracovní smlouvy byly přijaty k zajištění adekvátní ochrany smluvní straně, která je ze sociálně ekonomického pohledu slabší. Článek 5 Bruselské úmluvy stanoví příslušnost soudu, který je se sporem úzce spojen. V případě pracovních smluv spočívá toto spojení v rozhodném právu, jež je určeno na základě závazku charakterizujícího smlouvu, kterým je povinnost vykonávat práci.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr interpretoval pojem „závazek, o němž se jedná“ autonomně jako závazek charakterizující smlouvu, tedy povinnost vykonávat práci. Tento výklad poskytuje náležitou ochranu zaměstnanci jako smluvní straně, která je ze sociálně ekonomického pohledu slabší. Současně Soudní dvůr konstatoval, že článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy je výjimkou z obecného pravidla, jeho výklad tedy musí být restriktivní.

⁵⁹⁹ JENARD, Paul. Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial matters (signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* No C 59/8. Report 1979, No C 59/72.

⁶⁰⁰ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁰¹ Článek 4 a článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

266/85 *Hassan Schenavai vs. Klaus Kreischer*⁶⁰²

Právní věta: „Pro účely určení místa plnění ve smyslu článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy je závazkem, který je třeba vzít úvahu, ve sporu týkajícím se řízení o náhradě nákladů vynaložených architektem pověřeným přípravou plánů pro výstavbu rekreačních domů, závazek, který tvoří skutečný základ řízení.“

Faktický stav: Architekt Shenavai s bydlištěm v Německu žaloval u německého *Amtsgericht* pana Kreischnera s bydlištěm v Nizozemsku o zaplacení odměny za přípravu plánů pro výstavbu tří rekreačních domů. *Amtsgericht* konstatoval, že místem plnění nákladů architekta je bydliště objednatele a příslušné jsou nizozemské soudy. Architekt Shenavai se odvolal k *Landgericht Kaiserslauten*, který dovodil, že podle německého práva je místem plnění místo, kde sídlí architektova kancelář a místo, kde měly být domy postaveny. Místo plnění tedy bylo pojmuto jako místo, kde se střetávají všechna plnění ze závazků. *Landgericht Kaiserslauten* se obrátil na Soudní dvůr s následující předběžnou otázkou: „Je pro účely článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy místo plnění závazku (v tomto případě nároku na zaplacení odměny architekta) určeno s odkazem na smluvní závazek, který tvoří základ řízení (tedy dluh objednatele splatný v místě bydliště žalovaného), nebo s odkazem na závazek typický pro smlouvu a charakterizující smluvní vztah (zde místo sídla architekta nebo místo, kde měly být domy postaveny)?“⁶⁰³

Odůvodnění: Soudní dvůr odkázal na základní pravidlo obsažené v článku 2 Bruselské úmluvy, podle něhož je příslušným soud místa bydliště žalovaného. Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy⁶⁰⁴ ale stanoví, že ve věcech týkajících se smluv může být žaloba rovněž podána u soudu místa plnění závazku. Svoboda volby sudiště je dána pro případy, kdy existuje úzký vztah mezi právním vztahem a jiným soudem, než je soud místa bydliště žalovaného. Bruselská úmluva byla přijata s cílem stanovit mezinárodní příslušnost soudů smluvních států, zajistit uznávání cizích soudních rozhodnutí, zavést rychlý

⁶⁰² Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 1. 1987. *Hassan Schenavai vs. Klaus Kreischer*. Věc 266/85.

⁶⁰³ „For the purposes of Article 5 (1) of the Brussels Convention, is the place of performance, in the specific cases of a claim for fees by an architect engaged solely in planning work, to be determined by reference to the contractual obligation which forms the actual basis of the legal proceedings (in this case a debt payable under German law at the place where the defendant is domiciled), or by reference to the obligation typical of the contract and characterizing the contractual relationship as a whole (that is to say, the place where the architect has his practice and/or the site of the planned building)?“

⁶⁰⁴ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

postup při výkonu rozhodnutí a předejít situacím, kdy je příslušných více soudů k projednání téže věci. Soudní dvůr uzavřel, že pro účely určení místa plnění ve smyslu článku 5 odst. 1 v případě pracovních smluv je „závazkem, o němž se jedná“ závazek charakteristický pro pracovní smlouvu. Tento výklad poskytuje náležitou ochranu smluvní straně, která je ze sociálně ekonomického hlediska slabší, a předchází tomu, aby soud, u něhož je podán návrh, konstatoval svoji příslušnost ve vztahu jen k některým žalobám.

V případě, kdy žalobce požaduje náhradu škody nebo usiluje o zrušení smlouvy na základě protiprávního jednání žalovaného, se jedná o závazek plynoucí ze smlouvy a jeho nesplnění je základem předmětného nároku. Pravidlo o příslušnosti ve věcech týkajících se smluv stanovené v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy bylo formulováno jako výjimka ze základního pravidla aplikovatelná na specifické smluvní vztahy. Soudní dvůr rovněž poukázal na rozsudek *133/81 Roger Ivenel vs. Helmut Schwab*, ve kterém dovedil, že „závazkem, o němž se jedná“ je v případě nároků založených na více povinnostech plynoucích ze smlouvy o obchodním zastoupení, která je z pohledu národních soudů pracovní smlouvou, závazek charakterizující smlouvu, tedy povinnost vykonávat práci. Za těchto okolností musí být v tomto případě aplikováno základní pravidlo, podle něhož je relevantní závazek charakterizující smlouvu jako celek, tedy závazek, který tvoří skutečný základ řízení.

Soudní dvůr dále vymezil základní znaky pracovních smluv. Pracovní smlouvy vykazují některé zvláštnosti oproti jiným smlouvám v tom, že vytvářejí trvalou vazbu, která zaměstnance začleňuje do organizačního rámce podniku zaměstnavatele, a jsou spojeny s místem výkonu pracovní činnosti, což podmiňuje aplikaci imperativních norem a kolektivních smluv. Za nejvhodnější k řešení sporů souvisejících s pracovními smlouvami je považován soud místa plnění charakteristického závazku. Relevantním závazkem ve smyslu článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy je tedy závazek charakterizující smlouvu, kterým je povinnost zaměstnance vykonávat práci.

Vlastní hodnocení autorky: V uvedeném rozhodnutí Soudní dvůr interpretoval pojem „místo plnění“ autonomně. V případě několika závazků plynoucích z téže smlouvy je „závazkem, o němž se jedná“ hlavní závazek. Dále použil restriktivní výklad, když konstatoval, že pravidla o příslušnosti stanovená

v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy jsou výjimkou z obecného pravidla. Ve vztahu k příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv je toto rozhodnutí významné, neboť vymezilo základní znaky pracovních smluv.

*32/88 Six Constructions Ltd vs. Paul Humbert*⁶⁰⁵

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy je nutné ve vztahu k pracovním smlouvám vykládat tak, že závazkem, o němž se jedná, je závazek charakterizující smlouvu, tedy povinnost vykonávat sjednanou práci. Tam, kde byla nebo měla být vykonávána mimo území smluvních států, nelze použít článek 5 odst. 1. V takových případech musí být příslušnost určena na základě místa bydliště žalovaného podle článku 2 Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: Spor mezi panem Humbertem s bydlištěm ve Francii a společností Six Construction Ltd, jež byla založena podle práva jednoho ze států Spojených arabských emirátů, s pobočkou a registrovaným sídlem v Belgii, se týkal porušení pracovní smlouvy, které vedlo k žalobě o náhradu škody a doplacení mzdy. Smlouva obsahovala doložku, podle které měly být spory řešeny u soudů v Belgii, ale Pan Humbert dokument obsahující tuto doložku nikdy nepodepsal. Společnost Six Construction Ltd zpochybnila příslušnost francouzských soudů, neboť pracovní činnost nebyla vykonávána ve Francii, ale v zemích mimo území Společenství. *Cour de cassation* se obrátil na Soudní dvůr s dvěma předběžnými otázkami: „1. Co je třeba považovat za „závazek, o němž se jedná“ pro účely aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, pokud byla ke soudu podána žaloba založená na závazku z pracovní smlouvy mezi zaměstnancem s bydlištěm ve Francii a společností mající registrované sídlo v Belgii, která zaměstnance vysílá do různých zemí mimo území Společenství?

2. Lze za místo plnění závazku považovat provozovnu, která zaměstnance zaměstnala, nebo se příslušnost soudu určí v souladu s článkem 2 Bruselské úmluvy?“⁶⁰⁶

⁶⁰⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 2. 1989. Six Constructions Ltd vs. Paul Humbert. Věc 32/88.

⁶⁰⁶ „1) *What is the obligation to be taken into account for the purposes of the application of Article 5 (1) of the Brussels Convention where the court is bearing an action based on obligations arising under a contract of employment binding an employee residing in France to a company having its registered office in Belgium which posted him to several countries outside Community territory?*
2) *Must the characteristic obligation be considered as being performed in the establishment which engaged him, or must jurisdiction be determined pursuant to Article 2 of the Brussels Convention?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr odkázal na rozhodnutí *133/81 Roger Ivenel vs. Helmut Schwab* a rozhodnutí *266/85 Hassan Schenavai vs. Klaus Kreischer*, podle nichž musí být článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy vykládán v tom smyslu, že v případě pracovních smluv je „závazkem, o němž se jedná“, závazek charakterizující smlouvu, tedy povinnost vykonávat práci. K projednávání sporů týkajících se pracovních smluv jsou vzhledem ke specifčnosti těchto smluv nejvhodnější soudy místa plnění závazku, tedy místa, kde je vykonávána práce. Pokud je obtížné zjistit nebo nelze určit, ve kterém státě je práce vykonávána, nelze aplikovat článek 5 odst. 1. Toto ustanovení neumožňuje určit příslušnost soudu na základě místa, kde byl zaměstnanec přijat do zaměstnání. Článek 5 odst. 1 stanovuje výjimku ze základního pravidla obsaženého v článku 2, musí být tedy interpretován restriktivně. Pokud je závazkem zaměstnance vykonávat sjednanou práci mimo území smluvních států a místem plnění pro účely článku 5 odst. 1 je místo mimo území Společenství, nelze tento aplikovat a příslušnost soudu se určí na základě článku 2 Bruselské úmluvy.⁶⁰⁷

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v tomto případě užil autonomní výklad pojmu „závazek, o němž se jedná“ a tento vymezil jako závazek charakterizující smlouvu, tedy povinnost zaměstnance vykonávat sjednanou práci. Dále interpretoval restriktivně článek 5 odst. 1, neboť stanovuje výjimky z obecného pravidla obsaženého v článku 2 Bruselské úmluvy.⁶⁰⁸ Pokud je práce vykonávána mimo území smluvních států, článek 5 odst. 1 nelze aplikovat.

*125/92 Mulox IBC Ltd vs. Hendrick Geels*⁶⁰⁹

Právní věta: „Ustanovení článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být vykládáno v tom smyslu, že v případě pracovní smlouvy, podle níž vykonává zaměstnanec svou činnost ve více než jednom smluvním státě, je místem plnění závazku, který charakterizuje smlouvu, místo, kde nebo odkud zaměstnanec převážně plní svoje povinnosti vůči zaměstnavateli.“

⁶⁰⁷ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁰⁸ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁰⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 1993. *Mulox IBC Ltd vs. Hendrick Geels*. Věc 125/92.

Faktický stav: Pan Geels, nizozemský státní příslušník s bydlištěm ve Francii, pracoval jako ředitel mezinárodního marketingu pro společnost Mulox IBC Ltd se sídlem ve Spojeném království, založenou podle anglického práva. Práci vykonával v Německu, Belgii, Nizozemsku, ve skandinávských zemích a ve Francii, kde měl také kancelář. Společnost vypověděla pracovní smlouvu a pan Geels u francouzského soudu požadoval odstupné a náhradu škody. Soud určil svoji příslušnost na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy a podle francouzského práva uložil společnosti Mulox IBC Ltd zaplatit odstupné a náhradu škody. Společnost se odvolala s argumentem, že francouzské soudy nebyly příslušné, neboť místo plnění pracovní smlouvy nebylo pouze ve Francii a sídlo společnosti se nachází ve Spojeném království. *Cour de Appel* položil Soudnímu dvoru následující otázku: „*Vyžaduje článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, aby byl závazek, který je pro pracovní smlouvu charakteristický, splněn výhradně na území státu soudu rozhodujícího ve sporu, nebo postačí, je-li na území tohoto státu splněna podstatná část závazku?*“⁶¹⁰

Odůvodnění: Soudní dvůr se odkázal na rozhodnutí *133/81 Roger Ivenel vs. Helmut Schwab*, rozhodnutí *266/85 Hassan Schenavai vs. Klaus Kreischer* a rozhodnutí *32/88 Six Constructions Ltd vs. Paul Humbert*, z nichž vyplývá, že z důvodu specifčnosti pracovních smluv je pro účely aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy „závazkem, o němž se jedná“ závazek, který je pro tyto smlouvy charakteristický, tedy povinnost zaměstnance vykonávat sjednanou práci. Dále konstatoval, že pravidlo obsažené v článku 5 odst. 1 sleduje existenci úzké vazby mezi sporem a soudem, který je nejvíce způsobilý k rozhodnutí ve sporech týkajících se závazků plynoucích z pracovních smluv. Smluvní straně, která je ze sociálně ekonomického hlediska slabší, je zajištěna přiměřená ochrana, pokud je příslušným soudem místo, kde zaměstnanec skutečně vykonává svoji práci. Je-li práce vykonávána ve více smluvních státech, musí být ustanovení Bruselské úmluvy vykládána způsobem, který zabrání vzniku příslušnosti více soudů a vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí a usnadní uznávání a výkon rozhodnutí.

⁶¹⁰ „Does the application of the jurisdiction rule under Article 5 (1) of the Brussels Convention require the obligation characterizing the employment contract to have been performed wholly and solely in the territory of the State of the court seized of the dispute, or is it sufficient for its operation that part of the obligation - possibly the principal part - has been performed in the territory of that State?“

V rozhodnutí 266/85 *Hassan Schenavai vs. Klaus Kreischer* Soudní dvůr dovo-
dil, že v případě několika závazků plynoucích z téže smlouvy je „závazkem,
o něž se jedná“ hlavní závazek. Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí
být vykládán v tom smyslu, že pokud zaměstnanec vykonává práci na území
několika smluvních států, místem plnění je místo, kde nebo odkud zaměst-
nanec převážně plní své závazky vůči zaměstnavateli. Dále je třeba vzít
v úvahu, že své povinnosti zaměstnanec zajišťoval z kanceláře nacházející
se na území smluvního státu, kde měl bydliště, odkud vykonával svou čin-
nost a kam se navracel po každé služební cestě. Článek 5 odst. 1 Bruselské
úmluvy musí být tedy interpretován v tom smyslu, že v případě pracovní
smlouvy, podle níž vykonává zaměstnanec práci ve více než jednom smluv-
ním státě, je místem, kde byl nebo měl být splněn závazek pro smlouvu cha-
rakteristický, místo, kde nebo odkud zaměstnanec převážně plní své závazky
vůči zaměstnavateli.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr užil autonomní výklad pojmu
„závazek, o něž se jedná“. Pokud podle pracovní smlouvy zaměstnanec
vykonává svou práci ve více smluvních státech, je místem plnění závazku,
který charakterizuje smlouvu, místo, kde zaměstnanec převážně plní své
povinnosti vůči zaměstnavateli. Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy Soudní
dvůr interpretoval restriktivně jako výjimku ze základního pravidla.

VII.3 Pojem „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“ pohledem judikatury k Bruselské úmluvě

Do článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy bylo na základě výše uvedené judika-
tury Soudního dvora v roce 1989 doplněno pravidlo týkající se příslušnosti
ve věcech individuálních pracovních smluv, podle něhož může být osoba,
která má bydliště na území některého smluvního⁶¹¹ státu, žalována v jiném
smluvním státě, pokud předmět sporu tvoří individuální pracovní smlouva
nebo nároky z individuální pracovní smlouvy, u soudu místa, kde zaměstnanec
obvykle vykonává svou práci. Pokud zaměstnanec nevykonává práci v jed-
nom smluvním státě, lze podat žalobu u soudů místa, kde se nachází nebo
nacházela provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání. Interpretací

⁶¹¹ Členského, pozn. autora.

pojmu „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“, se zabývalo rozhodnutí C-383/95 *Petrus Wilhelmus Rutten vs. Cross Medical Ltd*,⁶¹² rozhodnutí C-37/00 *Herbert Weber vs. Universal Ogden Services Ltd*⁶¹³ a rozhodnutí C-437/00 *Giulia Pugliese vs. Finmeccanica SpA, Alenia Aerospazio Division*.⁶¹⁴

*C-383/95 Petrus Wilhelmus Rutten vs. Cross Medical Ltd*⁶¹⁵

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být interpretován v tom smyslu, že místem, kde zaměstnanec obvykle vykonává svoji práci, je místo, kde má efektivní centrum svých pracovních aktivit. Při určování tohoto místa je třeba vzít v úvahu skutečnost, že zaměstnanec tráví většinu pracovní doby v jednom smluvním státě, ve kterém má kancelář, kde organizuje svoji činnost a kam se vrací po každé zahraniční cestě.“

Faktický stav: Pan Rutten, nizozemský státní příslušník s bydlištěm v Nizozemsku, žaloval u *Kantonrechten Amsterdam* společnost Cross Medical Ltd, založenou podle anglického práva s registrovaným sídlem ve Spojeném království, o doplacení mzdy. Sídlo jeho kanceláře, kam se vracel po každé zahraniční cestě, bylo v Nizozemsku. Práci vykonával také ve Spojeném království, Belgii, Německu a Spojených státech. *Kantonrechten Amsterdam* potvrdil svoji příslušnost, ale společnost Cross Medical Ltd se odvolala. *Rechtbank* rozsudek zrušil a pan Rutten podal kasační stížnost k *Hoge Raad der Nederlanden*, který se obrátil na Soudní dvůr se třemi otázkami: „1. Která kritéria je třeba zohlednit v případě, že zaměstnanec vykonává práci ve více státech, při určování místa, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci?

2. Je skutečnost, že zaměstnanec tráví většinu pracovní doby v jednom z těchto států, nebo skutečnost, že tráví většinu pracovní doby v jiných státech, rozhodující či významná?

⁶¹² Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 1. 1997. *Petrus Wilhelmus Rutten vs. Cross Medical Ltd*. Věc C-383/95.

⁶¹³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 2002. *Herbert Weber vs. Universal Ogden Services Ltd*. Věc C-37/00.

⁶¹⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 4. 2003. *Giulia Pugliese vs. Finmeccanica SpA, Alenia Aerospazio Division*. Věc C-437/00.

⁶¹⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 1. 1997. *Petrus Wilhelmus Rutten vs. Cross Medical Ltd*. Věc C-383/95.

3. *Jaký vliv má skutečnost, že je zaměstnancovo bydliště i kancelář, kde organizuje svou práci a kam se vrací po každé zahraniční cestě, v jednom z těchto států?*⁶¹⁶

Odůvodnění: Soudní dvůr odkázal na svoji předchozí judikaturu, zejména na rozhodnutí 133/81 *Roger Ivenel vs. Helmut Schwab*, rozhodnutí 266/85 *Hassan Schenavai vs. Klaus Kreischer*, rozhodnutí 32/88 *Six Constructions Ltd vs. Paul Humbert* a rozhodnutí 125/92 *Mulox IBC Ltd vs. Hendrick Geels*. Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být interpretován v tom smyslu, že v případě pracovních smluv je místem plnění závazku, o nějž se jedná, místo, kde zaměstnanec skutečně vykonává svou práci. Pokud zaměstnanec vykonává svou činnost v několika smluvních státech, je místem plnění závazku, který charakterizuje smlouvu, místo, kde nebo odkud zaměstnanec převážně plní svoje povinnosti vůči zaměstnavateli. Zaměstnanci jako straně ze sociálního hlediska slabší musí být poskytnuta náležitá ochrana, kterou nejlépe zajistí projednání sporu před soudem místa, kde zaměstnanec vykonává svou práci. V situacích, kdy je práce vykonávána ve více než jednom smluvním státě, je třeba zamezit stanovení příslušnosti více soudů a vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí.

Při výkladu pojmu „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“ obsaženého v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy v případě, kdy zaměstnanec vykonává práci ve více smluvních státech, musí být zohledněna dosavadní judikatura Soudního dvora. Je třeba určit místo, ke kterému má spor nejvyšší vazbu, a poskytnout náležitou ochranu zaměstnanci jako slabší straně sporu. Článek 5 odst. 1 musí být vykládán tím způsobem, že „místem, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“ je místo, kde má zaměstnanec centrum svých pracovních aktivit a odkud skutečně vykonává převážnou část svých povinností vůči zaměstnavateli. Národní soud je povinen zohlednit

⁶¹⁶ „1) *Where, in the performance of an employment contract, an employee carries out his work in more than one country, what are the criteria according to which he should be regarded as habitually carrying out his work in one of those countries, within the meaning of Article 5 (1) of the Brussels Convention?*
2) *Is the fact that he spends most of his working time in one of those countries, or the fact that he spends more of his working time in another country or countries, decisive or significant in that regard?*
3) *Is the fact that the employee resides in one of those countries and maintains there an office where he prepares or administers his work outside that country, and to which he returns after every trip which he makes in connection with his work, significant in that regard?*“

skutečnost, že zaměstnanec vykonává dvě třetiny své práce v jednom smluvním státě, kde má také kancelář, ze které práci organizuje a kam se vrací po každé zahraniční cestě.

Vlastní hodnocení autorky: Pojem „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“ byl Soudním dvorem interpretován autonomně jako místo, kde má zaměstnanec efektivní centrum svých pracovních aktivit. K naplnění cílů Bruselské úmluvy a zajištění její jednotné aplikace musí být pojmy v ní obsažené vykládány autonomně. Dále byl užit restriktivní výklad, když Soudní dvůr zopakoval, že článek 5 odst. 1 je výjimkou z obecného pravidla stanoveného v článku 2 Bruselské úmluvy.

*C-37/00 Herbert Weber vs. Universal Ogden Services Ltd*⁶¹⁷

Právní věta: „Práci vykonávanou zaměstnancem na pevných či plovoucích konstrukcích umístěných na nebo nad částí kontinentálního šelfu náležejícího ke smluvnímu státu je třeba považovat pro účely článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy za práci vykonávanou na území tohoto státu.

Článek 5 odst. 1 musí být interpretován v tom smyslu, že pokud zaměstnanec plní své závazky vyplývající z pracovní smlouvy v několika smluvních státech, je místem, kde obvykle vykonává svoji práci, místo, kde nebo odkud ve skutečnosti vykonává převážnou část svých povinností vůči zaměstnavateli. V případě pracovní smlouvy, podle které zaměstnanec vykonává pro zaměstnavatele stejnou činnost ve více smluvních státech, je třeba při určení místa, kde zaměstnanec obvykle vykonává svoji práci, vzít v úvahu celkovou dobu trvání pracovního vztahu. Selžou-li jiná kritéria, je to místo, kde zaměstnanec pracoval nejdéle. Jinak by tomu bylo pouze v případě, pokud by byl předmět sporu úzce spojen s jiným místem výkonu práce, které by bylo významné pro účely aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. V případě, že kritéria vymezená Soudním dvorem neumožňují národnímu soudu určit místo obvyklého výkonu práce, může zaměstnanec podat žalobu buď u soudů místa, kde se nachází provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání, nebo u soudů místa, kde má zaměstnavatel domicil.

Právo rozhodné pro meritum sporu nemá žádný vliv na interpretaci pojmu místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci.“

⁶¹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 2002. Herbert Weber vs. Universal Ogden Services Ltd. Věc C-37/00.

Faktický stav: Spor vznikl mezi panem Weberem, německým státním příslušníkem s bydlištěm v Německu, a společností Universal Ogden Services Ltd, založenou podle skotského práva se sídlem ve Spojeném království, pro porušení pracovní smlouvy ze strany uvedené společnosti. Pan Weber byl u této společnosti zaměstnán jako kuchař, práci vykonával na palubě těžební lodi nebo na těžební plošině v nizozemském kontinentálním šelfu⁶¹⁸, později na palubě plovoucího jeřábu umístěného v dánských teritoriálních vodách. U nizozemského *Kantonrechter te Alkmaar* pan Weber žaloval společnost Universal Ogden Services Ltd pro nezákonné vypovězení pracovní smlouvy. *Kantonrechter te Alkmaar* aplikoval pouze národní právo a nároky pana Webera uznal. Společnost se odvolala a *Rechtbank te Alkmaar* na základě nizozemského práva rozhodl, že nizozemské soudy nejsou příslušné k projednání tohoto sporu. *Hoge Raad der Nederlanden* se obrátil na Soudní dvůr s následujícími otázkami: „1. Musí být pro účely aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy práce vykonávané na nizozemské části kontinentálního šelfu, jak ji vymezuje WAMN, považována za ekvivalentní práci vykonávané v Nizozemsku? 2. Pokud zaměstnanec svoji práci obvykle vykonával v Nizozemsku, má být zohledněna celková doba trvání jeho zaměstnání nebo je významná pouze nedávná doba? 3. Při odpovědi na druhou otázku má být činěn rozdíl mezi obdobím před účinností WAMN a po ní?“⁶¹⁹

Odůvodnění: Podle judikatury Soudního dvora článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy nelze aplikovat na pracovní smlouvy, které mají být plněny pouze mimo území smluvních států. Tento se vztahuje pouze na smlouvy, podle nichž má vykonávaná práce souvislost s územím alespoň jednoho smluvního státu. Článek 29 Vídeňské úmluvy o smluvním právu ze dne 23. 5. 1969 stanoví, že mezinárodní smlouva je závazná na celém území státu. Tyto faktory

⁶¹⁸ Na tuto pracovní činnost se vztahuje WAMN (Wet arbeid mijnbouw Noordzee), nizozemský zákon upravující zaměstnávání v těžebním průmyslu v Severním moři.

⁶¹⁹ „1) Must work carried out on the Netherlands section of the continental shelf under the North Sea by an employee as defined in the WAMN be regarded as or treated as equivalent to work carried out in the Netherlands for the purposes of the application of Article 5 (1) of the Brussels Convention?

2) If so, in order to answer the question whether the employee must be regarded as having carried out his work habitually in the Netherlands, must account be taken of the entire period of his employment or is only his most recent period of employment relevant?

3) In answering Question 2 must a distinction be drawn between the period before the WAMN entered into force – when Netherlands law had not yet designated a court with territorial jurisdiction to deal with a case such as the present – and the period after the WAMN entered into force?“

určují, zda lze práci vykonávanou v nizozemském kontinentálním šelfu považovat za práci vykonávanou na území Nizozemska. V případě absence některého ustanovení Bruselské úmluvy je nutno vycházet z principů mezinárodního práva, které se týkají právního režimu kontinentálního šelfu, zejména z Úmluvy o kontinentálním šelfu, uzavřené v Ženevě 29. 4. 1958 (Ženevská úmluva), podle jejíhož článku 2 přímořské státy vykonávají nad oblastí kontinentálního šelfu suverénní a výlučná práva za účelem průzkumu a těžby přírodních zdrojů. Podle článku 5 Ženevské úmluvy jsou přímořské státy rovněž oprávněny umísťovat za tímto účelem nad kontinentální šelf konstrukce, přičemž tyto spadají pod jurisdikci daného přímořského státu. V souladu s uvedeným WAMN stanoví, že nizozemské soudy jsou příslušné k projednání sporů týkajících se pracovních smluv zaměstnanců, kteří práci vykonávají na konstrukcích umístěných na nebo nad nizozemským šelfem.

Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být interpretován tak, že pokud zaměstnanec plní své povinnosti v několika smluvních státech, je místem obvyklého výkonu práce místo, kde má zaměstnanec centrum svých pracovních aktivit a odkud skutečně plní podstatnou část svých závazků vůči zaměstnavateli. Soud v místě, s nímž je spor nejúžeji spojen, tedy v místě, kde zaměstnanec plní své závazky vůči zaměstnavateli, je k projednání sporu z pracovní smlouvy nejvhodnější i s ohledem na náležitou ochranu zaměstnance jako slabší strany sporu. V tomto případě byl po celou dobu vykonáván stejný druh práce v několika smluvních státech, kritérium povahy či důležitosti práce tedy nelze zohlednit a relevantním pro stanovení místa obvyklého výkonu práce je časové kritérium. K určení místa, kde zaměstnanec vykonával nejvýznamnější část své práce, musí být vzata v úvahu celková doba trvání pracovního vztahu. Vykazuje-li ale předmět sporu užší spojení s jiným místem výkonu práce, nelze časové hledisko využít. Pokud by kritéria stanovená Soudním dvorem národnímu soudu neumožnila stanovit místo obvyklého výkonu práce pro účely aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, například z důvodu existence několika míst výkonu stejného druhu práce, zaměstnanec může podat žalobu u soudu, kde se nachází provozovna, která jej přijala, nebo u soudu místa domicilu zaměstnavatele.

Cílem Bruselské úmluvy je stanovit příslušnost soudů smluvních států v občanských a obchodních věcech a v oblasti její působnosti nahradit

národní procesní normy. Podle judikatury Soudního dvora musí být pojmy obsažené v článku 5 odst. 1 vykládány autonomně k zajištění plné účinnosti a jednotné aplikace Bruselské úmluvy ve smluvních státech. Z toho vyplývá, že národní právo aplikovatelné na spor neovlivňuje interpretaci pojmu „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“, obsaženého v článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Datum účinnosti WAMN je tedy pro aplikaci Bruselské úmluvy nepodstatné.⁶²⁰

Vlastní hodnocení autorky: Pojem „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“ byl interpretován autonomně. Pokud zaměstnanec plní své závazky vyplývající z pracovní smlouvy v několika smluvních státech, je místem obvyklého výkonu práce místo, kde nebo odkud ve skutečnosti plní převážnou část svých povinností vůči zaměstnavateli, přičemž musí být vzata v úvahu celková doba trvání pracovního vztahu. Nelze-li užít jiných kritérií, je tímto místo, kde zaměstnanec pracoval nejdéle. Dále byl užít restriktivní výklad. Pokud nelze využít kritéria stanovená Soudním dvorem a předmět sporu je úžeji spojen s jiným místem výkonu práce, je nutno aplikovat obecné pravidlo obsažené v článku 2 Bruselské úmluvy nebo podat žalobu u soudu místa, kde se nachází provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání.

*C-437/00 Giulia Pugliese vs. Finmeccanica SpA, Alenia Aerospazio Division*⁶²¹

Právní věta: „Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být interpretován v tom smyslu, že ve sporu mezi zaměstnancem a prvním zaměstnavatelem lze místo, kde zaměstnanec plní své závazky vůči druhému zaměstnavateli, považovat za místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svoji práci vůči prvnímu zaměstnavateli za podmínky, že v době

⁶²⁰ Uvedená kritéria byla rozšířena v rozsudku Soudního dvora ze dne 15. 3. 2011. Heiko Koelzsch vs. Lucemburské velkovévodství. Věc C-29/10. Uvedený rozsudek se týkal kolizní úpravy obsažené v Nařízení Řím I, jehož závěry lze využít rovněž pro interpretaci Nařízení Brusel I. Místo obvyklého výkonu práce je místo, kde zaměstnanec plní podstatnou část svých povinností vůči zaměstnavateli s přihlédnutím ke všem okolnostem, které tuto činnost charakterizují. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 283.

⁶²¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 4. 2003. Giulia Pugliese vs. Finmeccanica SpA, Alenia Aerospazio Division. Věc C-437/00.

uzavření druhé pracovní smlouvy měl první zaměstnavatel zájem na práci zaměstnance pro druhého zaměstnavatele. Existence takového zájmu musí být určena komplexně a musí být zohledněny všechny okolnosti případu.

Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být interpretován tak, že ve věcech souvisejících s pracovními smlouvami je místo, kde zaměstnanec vykonává práci, pouze místem plnění závazku, který může být brán v úvahu při určování příslušnosti soudu.“

Faktický stav: Paní Pugliese, italská státní příslušnice s bydlištěm v Itálii, pracovala od 5. 1. 1990 pro společnost Aeritalia, založenou podle italského práva se sídlem v Itálii. Dne 17. 1. 1990 požádala o pozastavení pracovní smlouvy, aby mohla přejít pod společnost Euorofighter, založenou podle německého práva se sídlem v Německu, v níž Aeritalia vlastnila 21% akcií. Společnost Aeritalia se zavázala zajistit své zaměstnankyni po jejím návratu stejnou pracovní pozici a hradit jí příspěvky na pojištění, nájem a cestovní náklady. Od 1. 2. 1990 tedy paní Pugliese pracovala na základě druhé pracovní smlouvy v Německu pro společnost Eurofighter. Následně byla Aeritalia převzata společností Finmeccanica, která v roce 1995 informovala, že pozastavení smlouvy skončí ke dni 29. 2. 1996. Paní Pugliese požádala o prodloužení do 30. 6. 1998, čemuž společnost Finmeccanica vyhověla, ale od 1. 6. 1996 přestala platit její cestovní náklady a nájem. Ke sjednanému datu se paní Pugliese odmítla vrátit do Itálie a byla proti ní uplatněna disciplinární opatření.

Paní Pugliese u německého *Arbeitsgericht* zažalovala společnost Finmeccanica o náhradu nájemného a cestovních nákladů, které jí nebyly vypláceny od června 1996. Soud žalobu odmítl pro nedostatek příslušnosti. *Landesarbeitsgericht* položil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky: „1. Je Německo místem, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, ve sporu mezi italským státním příslušníkem a společností založenou podle italského práva se sídlem v Itálii, týkajícím se pracovní smlouvy, podle které je místem výkonu práce Itálie, za podmínky, že bylo plnění pracovní smlouvy na žádost zaměstnance dočasně pozastaveno a zaměstnanec vykonává práci na základě druhé pracovní smlouvy pro společnost založenou podle německého práva se sídlem v Německu, přičemž se po dobu trvání druhé pracovní smlouvy italský zaměstnavatel zavázal zaměstnanci hradit nájemné v Německu a cestovní náklady?

2. Pokud bude odpověď na tuto otázku záporná, může zaměstnanec ve sporu se svým italským zaměstnavatelem předpokládat, že příslušný soud je soudem místa plnění závazku podle článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, protože zaměstnavatel bradil nájemné a cestovní náklady?“

Odůvodnění: Soudní dvůr odkázal na svoji předchozí judikaturu, v níž dovodil, že článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být vykládán autonomně na základě jednotných kritérií stanovených Soudním dvorem s ohledem na smysl a cíle Bruselské úmluvy. Pokud zaměstnanec uzavírá druhou pracovní smlouvu s jiným zaměstnavatelem, první zaměstnavatel o tom musí být plně informován a souhlasit s pozastavením původní smlouvy. V tomto případě zaměstnankyně vykonávala v době pro spor relevantní práci v jednom smluvním státě. Nicméně, místo výkonu práce nebylo sjednáno v pracovní smlouvě uzavřené mezi ní a žalovaným, ale bylo určeno na základě druhé pracovní smlouvy s jiným zaměstnavatelem. Záleží tedy na rozsahu, v jakém jsou tyto dvě pracovní smlouvy spjaty. Článek 5 odst. 1 je nutné interpretovat způsobem, který zabrání stanovení příslušnosti několika soudů k projednání téže věci, s ohledem na zajištění řádné ochrany zaměstnance jako strany ze sociálního hlediska slabší. Pokud je zaměstnanec zaměstnán u dvou různých zaměstnavatelů, může prvního zaměstnavatele žalovat před soudem státu, v němž vykonává práci pro druhého zaměstnavatele za předpokladu, že v době uzavření druhé pracovní smlouvy měl první zaměstnavatel zájem na plnění zaměstnancových povinností pro druhého zaměstnavatele.

Existenci tohoto zájmu nelze určit pouze na základě formálních a výlučných kritérií, ale tato musí být posouzena komplexně s ohledem na všechny okolnosti případu. Relevantními faktory jsou skutečnost, že již při uzavření první pracovní smlouvy se předpokládalo uzavření druhé, že první smlouva byla na základě druhé pozměněna, že existuje organizační a ekonomické spojení mezi oběma zaměstnavateli, že dohodou mezi zaměstnavateli byla umožněna koexistence obou smluv, že si první zaměstnavatel zachová manažerskou pozici vůči zaměstnanci, a skutečnost, že první zaměstnavatel je způsobilý ovlivnit dobu, po kterou zaměstnanec vykonává práci pro druhého zaměstnavatele. Článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být tedy interpretován v tom smyslu, že ve sporu mezi zaměstnancem a prvním zaměstnavatelem lze místo, kde zaměstnanec plní své závazky vůči druhému zaměstnavateli,

považovat za místo obvyklého výkonu práce vůči prvnímu zaměstnavateli, pokud první zaměstnavatel pozastavil pracovní smlouvu a v době uzavření druhé smlouvy měl zájem na práci zaměstnance pro druhého zaměstnavatele. Ve sporu týkajícím se pracovní smlouvy je jediným závazkem, který je nutné vzít v úvahu pro účely aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, povinnost zaměstnance vykonávat sjednanou práci. Článek 5 odst. 1 musí být tedy interpretován v tom smyslu, že ve věcech souvisejících s pracovními smlouvami je místo, kde zaměstnanec vykonává svou práci, pouze místem plnění závazku, který je třeba brát v úvahu při určování příslušnosti soudu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr užil autonomní způsob interpretace pojmu „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“ a vymezil jej jako místo plnění závazků vůči druhému zaměstnavateli, vzniknul-li spor mezi zaměstnancem a prvním zaměstnavatelem, za předpokladu, že v době uzavření druhé pracovní smlouvy měl první zaměstnavatel zájem na práci zaměstnance pro druhého zaměstnavatele. Pouze tento způsob výkladu zajistí jednotnou aplikaci Bruselské úmluvy, jejímž cílem je unifikace pravidel o příslušnosti ve smluvních státech, a zabraní stanovení příslušnosti několika soudů k projednání téže věci. Dále článek 5 odst. 1 Bruselské úmluvy interpretoval restriktivně, když konstatoval, že ve věcech souvisejících s pracovními smlouvami je relevantním závazkem povinnost zaměstnance vykonávat sjednanou práci.

VII.4 Judikatura k Nařízení Brusel I – jiný rozměr interpretačního problému

V Nařízení Brusel I byla příslušnost ve věcech individuálních pracovních smluv z dosahu článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy vyjmuta a jako příslušnost speciální byla upravena v článcích 18-21.⁶²² V judikatuře týkající se Nařízení Brusel I se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda lze na spor z individuální pracovní smlouvy aplikovat alternativní příslušnost podle článku 6 Nařízení Brusel I⁶²³ v rozsudku *C-462/06 Glaxosmithkline and Laboratoires*

⁶²² Články 20 – 23 Nařízení Brusel Ibis.

⁶²³ Článek 8 Nařízení Brusel Ibis.

Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard.⁶²⁴ Dále vymezil pojem „provozovna“, který je obsažen v článku 18 odst. 2 Nařízení Brusel I,⁶²⁵ a vyložil ustanovení článku 21 Nařízení Brusel I⁶²⁶ o omezení prorogace v rozsudku *C-154/11 Ahmed Mahamdia vs. République algérienne démocratique et populaire*.⁶²⁷

*C-462/06 Glaxosmithkline and Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard*⁶²⁸

Právní věta: „Pravidlo zvláštní příslušnosti stanovené v článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nemůže být použito na spor spadající do Oddílu 5 Kapitoly II uvedeného nařízení, který se týká pravidel o příslušnosti v oblasti individuálních pracovních smluv.“

Faktický stav: Jean-Pierre Rouard byl v roce 1977 zaměstnán společností Laboratoires Beecham Sévigné se sídlem ve Francii a byl vyslán do různých afrických států. V roce 1984 uzavřel novou pracovní smlouvu se společností Beecham Research UK se sídlem ve Spojeném království, která náležela do stejné skupiny, a byl vyslán do Maroka. V nové pracovní smlouvě se zaměstnavatel zavázal zachovat smluvní nároky, které J.-P. Rouard nabyl v rámci původní pracovní smlouvy, zejména zachování počtu odpracovaných let i nároků na odstupné v případě propuštění. V roce 2001 byl J.-P. Rouard propuštěn. V roce 2002 J.-P. Rouard podal žalobu proti společnosti Laboratoires Glaxosmithkline se sídlem ve Francii, která se stala právní nástupkyní společnosti Laboratoires Beecham Sévigné, a proti společnosti Glaxosmithkline se sídlem ve Spojeném království, která se stala právní nástupkyní společnosti Beecham Research UK, a požadoval na základě článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I u *Conseil de prud’hommes de Saint-Germain-en-Laye* náhradu škody za neoprávněné ukončení pracovní smlouvy a odstupné za propuštění. Uvedené společnosti zpochybnily příslušnost soudu prvního stupně, který této námitce vyhověl. *Cour d’appel de Versailles* tento rozsudek zrušil.

⁶²⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 5. 2008. *Glaxosmithkline a Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard*. Věc C-462/06.

⁶²⁵ Článek 20 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

⁶²⁶ Článek 23 Nařízení Brusel Ibis.

⁶²⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 7. 2012. *Ahmed Mahamdia vs. République algérienne démocratique et populaire*. Věc C-154/11.

⁶²⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 5. 2008. *Glaxosmithkline a Laboratoires Glaxosmithkline vs. Jean-Pierre Rouard*. Věc C-462/06

Cour de cassation přerušil řízení a podal k Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí následující předběžnou otázku: „Je na jedné straně pravidlo zvláštní příslušnosti stanovené v článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, na základě kterého osoba, která má bydliště nebo sídlo na území některého členského státu, může být žalována, je-li žalováno více osob společně, u soudu místa, kde má bydliště nebo sídlo některý z žalovaných, za předpokladu, že právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních, použitelné na spor zahájený zaměstnancem před soudem některého členského státu proti dvěma společnostem z téže skupiny, z nichž jedna, která zaměstnala tohoto zaměstnance pro skupinu a poté ho odmítla opětovně zaměstnat, má sídlo v tomto členském státě a druhá, pro niž dotčený pracoval naposledy ve třetích státech a která ho propustila, má sídlo v jiném členském státě, dovolává-li se tento žalobce ustanovení pracovní smlouvy za účelem tvrzení, že obě společnosti byly jeho společnými zaměstnavateli, na kterých se domáhá odstupného, nebo na straně druhé vylučuje pravidlo článku 18 odst. 1 nařízení, na jehož základě se ve věcech týkajících se individuálních pracovních smluv příslušnost určuje podle Oddílu 5 Kapitoly II tohoto nařízení, použití článku 6 odst. 1 téhož nařízení, takže každá z těchto dvou společností musí být žalována u soudu členského státu, ve kterém má sídlo?“

Odůvodnění: Jakýkoliv spor týkající se individuální pracovní smlouvy musí být předložen soudu určenému podle pravidel o speciální příslušnosti stanovených v Oddílu 5 Kapitoly II Nařízení Brusel I. Tato speciální pravidla mohou být změněna nebo doplněna jinými pravidly o příslušnosti pouze tehdy, pokud je na ně učiněn výslovný odkaz v samotném Oddílu 5. Doslovný výklad Oddílu 5 Kapitoly II Nařízení Brusel I vede k závěru, že tento oddíl vylučuje jakékoliv použití článku 6 odst. 1 tohoto nařízení. Z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že pravidla speciální příslušnosti musí být vykládána restriktivně a nedovolují výklad, který přesahuje případy výslovně předvídané v nařízení. Skutečnost, že by se zaměstnavatel mohl dovolávat článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I, by mohla zaměstnance zbavit ochrany, kterou mu zaručuje článek 20 odst. 1 Nařízení Brusel I⁶²⁹, podle něhož může být zaměstnanec žalován pouze u soudů členského státu, na jehož území má bydliště. Nařízení Brusel I ve svém současném znění neposkytuje zaměstnanci v nastíněné situaci zvláštní ochranu. Pravidlo alternativní příslušnosti

⁶²⁹ Článek 22 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

stanovené v článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nemůže být použito na spor spadající do Oddílu 5 Kapitoly II uvedeného nařízení, který se týká pravidel o příslušnosti v oblasti individuálních pracovních smluv.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr užil restriktivní interpretaci Oddílu 5 Kapitoly II Nařízení Brusel I. Pravidla o speciální příslušnosti musí být vykládána restriktivně a nedovolují výklad, který by přesahoval případy výslovně předvídané v nařízení. Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel I nelze aplikovat v případě, že příslušnost pro původní žalobu byla založena podle speciálního pravidla o příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv. Vzhledem ke znění článku 6 odst. 1 a ustanovení Oddílu 5 Kapitoly II Nařízení Brusel I se článku 6 odst. 1 nemůže dovolávat pouze zaměstnanec. Pokud by Soudní dvůr přeměnil zvláštní pravidla o příslušnosti určená k usnadnění řádného výkonu spravedlnosti na jednostranná pravidla příslušnosti, která chrání stranu považovanou ve sporu za slabší, neslučoval by se tento výklad se zásadou právní jistoty, která představuje jeden z cílů Nařízení Brusel I a jenž vyžaduje předvídatelnost pravidel o příslušnosti.

*C-154/11 Ahmed Mahamdia vs. République algérienne démocratique et populaire*⁶³⁰

Právní věta: „Článek 18 odst. 2 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že velvyslanectví třetího státu nacházející se na území členského státu představuje provozovnu ve smyslu tohoto ustanovení ve sporu týkajícím se pracovní smlouvy uzavřené tímto velvyslanectvím jménem vysílajícího státu, pokud činnost vykonávaná zaměstnancem nespadá do výkonu veřejné moci. Přesnou povahu činnosti vykonávané zaměstnancem přísluší určit vnitrostátnímu soudu rozhodujícímu ve věci.

Článek 21 odst. 2 Nařízení Brusel I musí být vykládán tak, že se vztahuje na dobu o určení příslušnosti uzavřenou před vznikem sporu v rozsahu, v němž tato doba dává zaměstnanci možnost podat návrh na zahájení řízení vedle soudů běžně příslušných na základě speciálních pravidel stanovených v článcích 18 a 19 tohoto nařízení i ke jiným soudům, případně včetně soudů nacházejících se mimo Evropskou unii.“

Faktický stav: Spor vzniknul mezi Ahmedem Mahamdiou, alžírským a německým státním příslušníkem s bydlištěm v Německu, který byl

⁶³⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 7. 2012. Ahmed Mahamdia vs. République algérienne démocratique et populaire. Věc C-154/11.

zaměstnán na velvyslanectví Alžírské demokratické a lidové republiky v Německu, a jeho zaměstnavatelem. V roce 2002 uzavřel s ministerstvem zahraničních věcí Alžírské demokratické a lidové republiky smlouvu na dobu jednoho roku s možností prodloužení, jejímž předmětem byl výkon činnosti řidiče osobního vozidla u velvyslanectví tohoto státu v Německu. Smlouva obsahovala doložku o určení příslušnosti alžírských soudů. V roce 2007 podal pan Mahamdia proti Alžírské demokratické a lidové republice žalobu k *Arbeitsgericht Berlin*, v níž požadoval odměnu za práci přesčas vykonanou v letech 2005 až 2007. Následně byl propuštěn. Původní žalobu tedy doplnil a napadl rovněž zákonnost ukončení pracovní smlouvy a požadoval odškodnění za výpověď a zachování svého pracovního poměru do ukončení sporu.

Alžírská demokratická a lidová republika vznesla námitku nepřislušnosti německých soudů, přičemž se dovolávala mezinárodních pravidel upravujících jurisdikční imunitu a doložky o určení příslušnosti alžírských soudů obsažené v pracovní smlouvě, které bylo vyhověno. Pan Mahamdia se odvolal a *Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg* rozsudek soudu prvního stupně částečně zrušil. Alžírská demokratická a lidová republika poté podala opravný prostředek. Napadený rozsudek byl zrušen a *Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg* položil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky: „1. *Jedná se v případě velvyslanectví státu, který nespadá do působnosti Nařízení Brusel I, nacházejícího se v některém z členských států o „pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu“ ve smyslu článku 18 odst. 2 Nařízení Brusel I?*

2. *V případě, že Soudní dvůr odpoví na první otázku kladně: Může doložka o určení příslušnosti, která byla uzavřena před vznikem sporu, založit příslušnost soudu, který nespadá do působnosti Nařízení Brusel I, pokud by tato doložka o určení příslušnosti vylučovala příslušnost založenou podle článků 18 a 19 Nařízení Brusel I?“*

Odůvodnění: Nařízení Brusel I obsahuje ustanovení tvořící ucelený systém, jejichž účelem je sjednotit pravidla členských států pro určování příslušnosti. Nařízení Brusel I se aplikuje nejen na vztahy mezi členskými státy, ale rovněž na vztahy mezi členským státem a třetím státem. Cílem je odstranění překážek fungování vnitřního trhu, které mohou vyplývat z rozdílnosti vnitrostátních právních předpisů. Článek 18 odst. 2 Nařízení Brusel I stanoví, že uzavřel-li zaměstnanec pracovní smlouvu se zaměstnavatelem, který má bydliště nebo sídlo mimo území Evropské unie, avšak má v některém

členském státě „pobočka, zastoupení nebo jinou provozovnu“, má se za to, že tento zaměstnavatel má bydliště nebo sídlo na území členského státu. V zájmu zajištění plné účinnosti Nařízení Brusel I a zejména článku 18 musí být v něm uvedené právní pojmy vykládány autonomně. Při určování charakteristiky pojmu „pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“ je nutné zohlednit účel ustanovení článku 18 Nařízení Brusel I. Ustanovení Oddílu 5 Kapitoly II Nařízení Brusel I musí být v souladu s ustálenou judikaturou vykládána způsobem, který zajistí dostatečnou ochranu zaměstnance jako slabší strany sporu.

Soudní dvůr při výkladu pojmu „pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“ identifikoval dvě kritéria, která určují, zda žaloba týkající se provozování těchto zařízení má spojitost s členským státem. Zaprvé, pojem „pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“ předpokládá existenci centra činnosti, jež dlouhodobě vystupuje navenek jako prodloužení mateřského podniku. Toto centrum musí mít vedení a musí být materiálně vybaveno tak, že může vést jednání s třetími osobami, které se nemusí obracet přímo na mateřský podnik. Zadruhé, spor se musí týkat buď úkonů souvisejících s provozováním těchto zařízení, nebo závazků, které na sebe vzaly jménem mateřského podniku a mají být splněny ve státě, v němž se tato zařízení nacházejí. Obě uvedená kritéria jsou v případě velvyslanectví naplněna.

Funkce velvyslanectví v souladu s článkem 3 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích ze dne 18. 4. 1961 spočívá zejména v zastupování vysílajícího státu, v ochraně jeho zájmů a v podpoře vztahů s přijímajícím státem. Při výkonu těchto funkcí může velvyslanectví jednat *iure gestionis* a nabývat práv a povinností občanskoprávní povahy. V případě pracovních smluv uzavíraných s osobami, které nevykonávají činnost spadající do výkonu veřejné moci, představuje velvyslanectví „provozovnu“ ve smyslu článku 18 odst. 2 Nařízení Brusel I. Přesnou povahu činnosti zaměstnanců určí vnitrostátní soud. Jurisdikční imunita státu není absolutní, obvykle je přiznávána, jsou-li předmětem sporu svrchované úkony vykonávané *iure imperii*. V případě jednání *iure gestionis* lze jurisdikční imunitu státu vyloučit a aplikovat Nařízení Brusel I.

Článek 21 Nařízení Brusel I stanoví, že strany pracovní smlouvy mohou uzavřít dohodu o určení příslušnosti po vzniku sporu, nebo umožňující

zaměstnanci podat návrh na zahájení řízení u jiných soudů než těch, které jsou stanoveny v člancích 18 a 19. Uvedené ustanovení musí být vykládáno způsobem zajišťujícím zaměstnanci dostatečnou ochranu. Ustanovení článku 21 nevylučuje příslušnost soudů stanovených v člancích 18 a 19 Nařízení Brusel I, ale umožňuje zaměstnanci volit mezi několika příslušnými soudy. Prorogační dohoda uzavřená před vznikem sporu může přiznat příslušnost soudům třetího státu, pokud nevylučuje příslušnost určenou na základě článků 18 a 19 Nařízení Brusel I. Článek 21 Nařízení Brusel I se vztahuje na dohodu o určení příslušnosti uzavřenou před vznikem sporu v rozsahu, v němž tato prorogační dohoda zaměstnanci umožňuje podat návrh na zahájení řízení vedle soudů běžně příslušných na základě článků 18 a 19 i k jiným soudům, případně včetně soudů nacházejících se mimo Evropskou unii.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr interpretoval pojem „provizovna“ autonomně. Velvyslanectví představuje „provizovnu“ ve smyslu článku 18 odst. 2 Nařízení Brusel I v případě pracovních smluv uzavíraných s osobami, které nevykonávají činnost spadající do výkonu veřejné moci. Pravidla o speciální příslušnosti musí být vykládána restriktivně, aby byla zajištěna náležitá ochrana zaměstnance jako slabší strany sporu.

VII.5 Závěr

V uvedených rozhodnutích byl užit autonomní způsob interpretace pojmu „místo, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci“. Tento byl Soudním dvorem vymezen jako místo, kde se nachází efektivní centrum pracovních aktivit zaměstnance, přičemž je třeba zohlednit, že zaměstnanec většinu svého pracovního času tráví obvykle v jednom členském státě, v němž má kancelář, kde organizuje svoji pracovní činnost a kam se vrací ze zahraničních cest. Místo obvyklého výkonu práce je místem, kde zaměstnanec skutečně vykonává většinu svých povinností vůči zaměstnavateli. Rozhodující je délka trvání pracovního vztahu, není-li předmět sporu úžeji spojen s jiným místem výkonu práce. Na interpretaci tohoto pojmu nemá právo rozhodné pro meritum sporu žádný vliv. V případě sporu mezi zaměstnancem a prvním zaměstnavatelem lze místo, kde zaměstnanec plní své závazky vůči druhému zaměstnavateli, považovat za „místo, kde zaměstnanec obvykle

vykonává svoji práci“ vůči prvnímu zaměstnavateli za podmínky, že v době uzavření druhé pracovní smlouvy měl první zaměstnavatel zájem na práci zaměstnance pro druhého zaměstnavatele. Autonomní výklad totiž jako jediný může zajistit jednotnou aplikaci pravidel o příslušnosti v členských státech, zabránit vzniku příslušnosti několika soudů pro tentýž právní vztah a posílit právní ochranu osob tím, že umožňuje žalobci snadno určit soud, u něhož může podat žalobu, a žalovanému rozumně předvídat, u kterého soudu může být žalován.

Cílem speciálních pravidel o příslušnosti je ochrana zaměstnance jako slabší strany sporu, interpretace těchto pravidel je restriktivní. Což logicky vychází právě z povahy těchto ustanovení. Pravidla o speciální příslušnosti mají povahu *lex specialis* vůči obecnému pravidlu i alternativním pravidlům, žalobce je tedy povinen tato použít. Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že pravidla alternativní příslušnosti nemohou být aplikována na spory týkající se individuálních pracovních smluv. V Nařízení Brusel Ibis je nově umožněno aplikovat článek 8 odst. 1 na pracovněprávní spory, je-li žalobcem zaměstnanec. Ochrana zaměstnance se v Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis projevuje v možnosti zaměstnance podat návrh na zahájení řízení u soudu místa bydliště zaměstnavatele, u soudu místa, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, nebo nevykonává-li zaměstnanec svou práci v jediné zemi, u soudu místa, kde se nachází provozovna, která zaměstnance zaměstnala. Zaměstnavatel může podat návrh na zahájení řízení pouze u soudu místa, kde má zaměstnanec bydliště. V případě zaměstnavatele, který nemá bydliště na území některého členského státu, postačí, má-li na území členského státu pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu.

Nařízení Brusel Ibis rozšířilo svoji působnost rovněž na zaměstnavatele s bydlištěm mimo členské státy. Pokud zaměstnavatel nemá bydliště v žádném členském státě, může být žalován u soudu členského státu, kde nebo odkud zaměstnanec obvykle vykonával svou práci, nebo kde svou práci obvykle vykonával naposledy, nebo v případech, kdy zaměstnanec nevykonává svou práci v jediné zemi, u soudu místa, kde se nachází provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání. Ochrana zaměstnance v Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis dále spočívá v omezení prorogace. Dohoda o určení příslušnosti může být uzavřena po vzniku sporu. Pokud byla

prorogační dohoda uzavřena před vznikem sporu, musí zaměstnanci umožnit podat návrh na zahájení řízení vedle soudů běžně příslušných i k jiným soudům včetně soudů třetích států. Nařízení Brusel Ibis rovněž poskytuje zaměstnanci ochranu ve fázi uznání rozhodnutí. Podle Nařízení Brusel Ibis je nově důvodem odepření uznání rozhodnutí jeho rozpor s pravidly o speciální příslušnosti ve věcech individuálních pracovních smluv, je-li žalovnou stranou zaměstnanec. Nařízení Brusel Ibis tedy poskytuje zaměstnanci dostatečnou ochranu.

Z rozhodnutí je patrná snaha o evolutivní interpretaci. Před změnou Bruselské úmluvy v roce 1989 nebyla připuštěna aplikace článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy na situace, kdy zaměstnanec vykonává práci mimo území členských států. V pozdější judikatuře a v samém znění Nařízení Brusel I je viditelný názorový posun. Bylo umožněno použití tohoto článku i v případech, kdy zaměstnanec nevykonává práci v jediné zemi, a podat žalobu v místě, kde se nachází provozovna, která zaměstnance přijala. Přístup Soudního dvora se rovněž projevil ve znění článku 21 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis, který nově umožňuje žalovat zaměstnavatele, jenž nemá bydliště v žádném členském státě, u soudu členského státu, kde se nachází provozovna, která zaměstnance zaměstnala, nevykonává-li zaměstnanec obvykle svou práci v jediné zemi.

VII.6 Literatura

- JENARD, Paul. Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial matters (signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* No C 59/8. Report 1979, No C 59/72.
- KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno - Plzeň: Doplněk - Aleš Čeněk, s. r. o., 2009. 464 s. ISBN 9788072392315.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. 852 s. ISBN 978-3-935-808-32-3.

- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7478-016-5.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 401 s. ISBN 80-210-3054-2.
- SVOBODOVÁ, Klára; VALDHANS, Jiří. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 8, s. 268 – 278.
- SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost Nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In: ŽATECKÁ, Eva et al. *COFOLA 2011*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 703 – 726.

VII.7 Judikatura

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 5. 1982. Roger Ivenel vs. Helmut Schwab. Věc 133/81.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 1. 1987. Hassan Shenavai vs. Klaus Kreischner. Věc 266/85.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 2. 1989. Six Constructions Ltd vs. Paul Humbert. Věc 32/88.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 1993. Mulox IBC Ltd vs. Hendrick Geels. Věc 125/92.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 1. 1997. Petrus Wilhelmus Rutten vs. Cross Medical Ltd. Věc C-383/95.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 2002. Herbert Weber vs. Universal Ogden Services Ltd. Věc C-37/00.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 4. 2003. Giulia Pugliese vs. Finmeccanica SpA, Alenia Aerospazio Division. Věc C-437/00.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 5. 2008. Glaxosmithkline a Laboratoires Glaxosmithkline vs. JeanPierr Rouard. Věc C-462/06.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 7. 2012. Ahmed Mahamdia vs. République algérienne démocratique et populaire. Věc C-154/11.

VIII VÝLUČNÁ PŘÍSLUŠNOST DLE ČLÁNKU 24 NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis

Mgr. Jaroslav Králíček

VIII.1 Úvod

Článek 24 Nařízení Brusel Ibis, jenž je víceméně totožný⁶³¹ s článkem 22 Nařízení Brusel I, respektive s článkem 16 Bruselské úmluvy, se nachází v samostatném Oddílu 6 Kapitoly II tohoto nařízení nazvaném „Výlučná příslušnost“. Jak již samotný název předmětného Oddílu napovídá, upravuje dotčené ustanovení otázky takového významu, že není vhodné (ba ani možné)⁶³² umožnit jejich projednání před soudy jiného státu, než v něm určené. V daných otázkách je proto vždy nutné postupovat dle pravidel obsažených v ustanovení článku 24 Nařízení Brusel Ibis, a to i v případech, že by si strany sporu chtěly zvolit za příslušné soudy jiného státu.⁶³³

⁶³¹ K popisu dílčích odlišností viz níže v této kapitole.

⁶³² Srovnej JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 13: „... person domiciled in a Contracting State may be sued in the courts of another Contracting State – or must be so sued, in cases of exclusive jurisdiction...“ Viz též též PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 414, či ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 285, či ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KNAPOVÁ Jana; KALIŠ Roman. *Judikatura ESD v rámci evropského justičního prostoru ve věcech civilních - Část IX. Právní fórum*. Praha: ASPI, a. s., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 348.

⁶³³ Viz bod 19 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pokud jde o volbu příslušného soudu, měla by být respektována smluvní volnost stran..., aniž by tím byla dotčena výlučná kritéria pro určení příslušnosti stanovená tímto Nařízením.“ Srovnej též ustanovení článku 25 odst. 4, článku 26 odst. 1, článku 27 a dalších článků Nařízení Brusel Ibis. Viz též JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 34: „The provisions of Article 16 on jurisdiction may not be departed from either by an agreement purporting to confer jurisdiction on the courts of another Contracting State, or by an implied submission to the jurisdiction (Articles 17 and 18). Any court of a State other than the State whose courts have exclusive jurisdiction must declare of its own motion that it has no jurisdiction (Article 19). Failure to observe these rules constitutes a ground for refusal of recognition or enforcement (Articles 28 and 34).“ Srovnej též ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KNAPOVÁ Jana; KALIŠ Roman. *Judikatura ESD v rámci evropského justičního prostoru ve věcech civilních - Část IX. Právní fórum*. Praha: ASPI, a. s., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 350.

Úvod článku 24 Nařízení Brusel Ibis⁶³⁴ již sám o sobě napovídá, že jednotlivá v něm obsažená pravidla nejsou založená na základní zásadě *actor sequitur forum rei*.⁶³⁵ Existenci předmětného výjimečného článku předjímá též bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis, dle kterého z předmětné zásady *actor sequitur forum rei* mohou existovat výjimky v případech, kdy oprávnění jiného spojovacího prvku odůvodňuje zvláštní předmět sporu.⁶³⁶

Z úvodu článku 24 Nařízení Brusel Ibis je rovněž zřejmé, že pro aplikaci předmětného ustanovení není rozhodné, zda má žalovaný bydliště na území některého z členských států Evropské unie, či nikoliv.⁶³⁷ Uvedený závěr pod-

⁶³⁴ Znění článku 24 Nařízení Brusel Ibis je následující:

- „Bez ohledu na bydliště stran mají vylučnou příslušnost tyto soudy členského státu:
- pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí, soudy členského státu, v němž se nemovitost nachází;
 - pro řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitostí za účelem jejich dočasného soukromého užívání na dobu nejvýše šesti po sobě následujících měsíců jsou však příslušné i soudy toho členského státu, v němž má žalovaný bydliště, pokud je nájemcem fyzická osoba a pronajímatel i nájemce mají bydliště v téžže členském státě;
 - pro řízení, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů, soudy členského státu, v němž má společnost, právnická osoba nebo sdružení sídlo. Při určení sídla postupuje soud podle pravidel mezinárodního práva soukromého;
 - pro řízení, jejichž předmětem je platnost zápisů do veřejných rejstříků, soudy členského státu, v němž jsou tyto rejstříky vedeny;
 - pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, která vyžadují udělení nebo zápis, bez ohledu na to, zda je tato otázka uplatněna prostřednictvím žaloby, nebo námítky, soudy členského státu, v němž bylo požádáno o udělení nebo zápis nebo kde byly uděleny nebo zapsány nebo platí za udělené nebo zapsané na základě právního aktu Unie nebo mezinárodní smlouvy.
- Pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost evropského patentu uděleného členskému státu, mají vylučnou příslušnost soudy tohoto členského státu, aniž je dotčena příslušnost Evropského patentového úřadu podle Umluvy o udělování evropských patentů, podepsané v Mnichově dne 5. října 1973; pro řízení, jejichž předmětem je výkon rozhodnutí, soudy členského státu, v němž byl nebo má být výkon rozhodnutí proveden.“

⁶³⁵ Srovnej bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného.“ K ospravedlnění této zásady srovnej např. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 72 – 74.

⁶³⁶ Srovnej JENARD, P. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979, s. 34 [cit. 28. 09. 2014].

⁶³⁷ Srovnej k tomu bod 13 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Je nezbytné, aby existoval vztah mezi řízeními, na něž se toto Nařízení uplatňuje, a územím členských států. Proto by se společná pravidla pro určení příslušnosti měla v zásadě uplatňovat v případech, kdy má žalovaný bydliště v členském státě.“ a zejména bod 14 Preambule: „...Některá pravidla pro určení příslušnosti by se však měla uplatnit bez ohledu na místo bydliště žalovaného, aby... se zachovala soudní příslušnost soudů členských států v situacích, kdy mají vylučnou příslušnost.“ Viz též JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 13, či ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 242 – 243.

poruje i ustanovení článku 6 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis, jenž na článek 24 výslovně odkazuje.⁶³⁸

V souvislosti s článkem 24 Nařízení Brusel Ibis je vhodné zmínit též tzv. „teorii reflexivního účinku“. Pokud má žalovaný bydliště na území členského státu (a v rámci vzniknuvšího sporu by jej v tomto státě bylo možné za obvyklých okolností zažalovat na základě ustanovení článku 4 Nařízení Brusel Ibis), avšak soud jiného členského státu má výlučnou příslušnost ve smyslu ustanovení článku 24 Nařízení Brusel Ibis, pak může zcela jednoznačně rozhodovat pouze soud tohoto (druhého) členského státu. Co se však stane v případě, kdy žalovaný má bydliště na území členského státu, ale ustanovení článku 24 Nařízení Brusel Ibis odkazuje na nečlenský stát? Zastánci teorie reflexivního účinku v takovém případě tvrdí, že i pak může předmětný spor rozhodovat pouze soud (v daném případě) nečlenského státu – tj. ani soud členského státu, v němž má žalovaný své bydliště, by v takovém případě dle zastánců zmíněné teorie neměl předmětný spor rozhodovat.⁶³⁹ S ohledem na výslovné znění článku 24 a znění článku 27 Nařízení Brusel Ibis, jež oba hovoří pouze o „členských státech“, je však nutné teorii reflexivního účinku odmítnout.

U každého z pravidel obsažených v článku 24 Nařízení Brusel Ibis je možné se zabývat třemi základními otázkami. Všechny tyto otázky jsou přitom obecnými otázkami, jež je možné vztáhnout téměř na kterékoliv ustanovení Nařízení Brusel Ibis – je nutné pojmy obsažené v předmětném pravidlu vykládat autonomně? A mají být předmětná pravidla zakládající výlučnou příslušnost vykládána restriktivně, či spíše extenzivně? A na jaké případy se tato pravidla ne/budou aplikovat? Zejména u ustanovení článku 24 odst. 1 a článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis pak bude nutné se okrajově

⁶³⁸ „Nemá-li žalovaný bydliště v některém členském státě, určuje se příslušnost soudů každého členského státu podle jeho vlastních právních předpisů, s výhradou článku 18 odst. 1, článku 21 odst. 2 a článků 24 a 25.“

⁶³⁹ Srovnej např. FAWCETT, James J.; TORREMANS, Paul. *Intellectual property and private international law*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 39 – 41. Viz též PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 416 – 417.

dotknout též otázky vývoje předmětného ustanovení z jeho původního znění obsaženého v Bruselské úmluvě (respektive dosavadního Nařízení Brusel I).⁶⁴⁰

U žádného z pravidel obsažených v článku 24 Nařízení Brusel Ibis se však není nutné zabývat otázkou, zda určuje též místní příslušnost konkrétního soudu v daném členském státě, či zda pouze přiznává obecnou příslušnost všem soudům dotčeného členského státu (a místní příslušnost proto bude určena dle vnitrostátních procesních předpisů). Všechna předmětná pravidla výslovně stanoví, že příslušnost mají „soudy“ členského státu.⁶⁴¹ Již z povahy věci a jazykového znění by tudíž na základě těchto pravidel nebylo možné určit konkrétní vnitrostátní soud. Proto je zapotřebí dospět k závěru, že žádné z pravidel obsažených v článku 24 Nařízení Brusel Ibis neurčuje místní příslušnost konkrétního soudu v daném členském státě. V případě, že by žádný soud stanoveného členského státu nebyl dle vnitrostátních procesních předpisů místně příslušný, bylo by nutné postupovat takovým způsobem, jenž vnitrostátní předpisy připouštějí, aby byl konkrétní místně příslušný soud v konečném důsledku určen – v opačném případě by se jednalo o *denegatio iustitiae*.⁶⁴²

VIII.2 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 1

Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis stanoví výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitým věcem a nájem nemovitých věcí. Určuje, že v takových případech mají výlučnou příslušnost soudy členského státu, v němž se nemovitá věc nachází.

Přestože článek 24 Nařízení Brusel Ibis představuje výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, a ve svém důsledku též výjimku ze všech

⁶⁴⁰ Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 416.

⁶⁴¹ Viz PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 418 a násl.

⁶⁴² V České republice srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 25 Nd 190/2014.

ostatních článků Nařízení Brusel Ibis,⁶⁴³ obsahuje pravidlo obsažené v článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis též „výjimku z výjimky“, která se k uvedené zásadě opět vrací. Uvedená výjimka z výjimky se vztahuje na řízení, jejichž předmětem je sice nájem nemovitých věcí,⁶⁴⁴ avšak s následujícími podmínkami (které musejí být splněny kumulativně):⁶⁴⁵

1. účelem nájmu je dočasné užívání nemovité věci, a to na dobu nejvýše šesti po sobě jdoucích měsíců;
2. užívání je „soukromé“, tj. nikoliv za účelem podnikání;⁶⁴⁶
3. nájemcem je fyzická osoba; a
4. pronajímatel i nájemce mají bydliště v témže členském státě.

Jsou-li uvedené podmínky splněny, pak může být případná žaloba podána nejen u soudů členského státu, v němž se nemovitá věc nachází, ale též u soudů členského státu, v němž má žalovaný své bydliště.⁶⁴⁷

Úprava zmíněné výjimky z výjimky je shodná s úpravou obsaženou ve starém Nařízení Brusel I, nicméně její dřívější úprava v Bruselské úmluvě byla poněkud odlišná. Dle článku 16 odst. 1 písm. b) Bruselské úmluvy bylo nad rámec výše uvedených podmínek vyžadováno, aby též pronajímatel byl fyzickou osobou. Nařízení Brusel Ibis tak na rozdíl od Bruselské úmluvy

⁶⁴³ Srovnej JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 34: „The provisions of Article 16 on jurisdiction may not be departed from either by an agreement purporting to confer jurisdiction on the courts of another Contracting State, or by an implied submission to the jurisdiction (Articles 17 and 18). Any court of a State other than the State whose courts have exclusive jurisdiction must declare of its own motion that it has no jurisdiction (Article 19). Failure to observe these rules constitutes a ground for refusal of recognition or enforcement (Articles 28 and 34).“ Viz též PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 415.

⁶⁴⁴ V takovém případě běžného nájmu, jak je uvedeno výše, mají výlučnou příslušnost soudy členského státu, v němž se nemovitá věc nachází.

⁶⁴⁵ Srovnej ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 246 – 247.

⁶⁴⁶ Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 418 – 419.

⁶⁴⁷ Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KNAPOVÁ Jana; KALIŠ Roman. *Judikatura ESD v rámci evropského justičního prostoru ve věcech civilních - Část IX. Právní fórum*. Praha: ASPI, a. s., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 355.

umožňuje, aby i v případech, kdy je pronajímatel právnickou osobou,⁶⁴⁸ mohli v jistých případech potenciálně dojít k uplatnění základní zásady *actor sequitur forum rei*.

Je však nutné neopomenout skutečnost, že i v případech, že je dána jistá „alternativní výlučná příslušnost“, pak i tehdy se stále jedná o příslušnost výlučnou (a není tedy možné si například zvolit za příslušné soudy jiného členského státu).⁶⁴⁹

V následující části této podkapitoly budou rozebrána nejprve rozhodnutí Soudního dvora vztahující se k otázce způsobu a šíře výkladu pojmu „věcná práva k nemovitostem“, poté bude uvedena část rozebírající rozhodnutí Soudního dvora vztahující se k otázce způsobu a šíře výkladu pojmu „nájem nemovitostí“ a na závěr této podkapitoly bude uvedena krátká část zabývající se rozhodnutím Soudního dvora, kdy se nemovitá věc nachází ve vícero státech najednou.

VIII.2.1 Způsob a šíře výkladu pojmu „věcná práva k nemovitostem“

V této části^{650 651} budou podrobně rozebrána rozhodnutí Soudního dvora *C-115/88 Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank*;⁶⁵² *C-294/92 George*

⁶⁴⁸ Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 418.

⁶⁴⁹ Srovnej ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KNAPOVÁ Jana; KALIŠ Roman. Judikatura ESD v rámci evropského justičního prostoru ve věcech civilních - Část IX. *Právní fórum*. Praha: ASPI, a. s., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 350.

⁶⁵⁰ Do rozsahu této kapitoly spadá i rozhodnutí ve věci *C-302/13 flyLAL-Lithuanian Airlines AS, v likvidaci vs. Starptautiska lidosta Riga VAS, Air Baltic Corporation AS*. Rozhodnutí nebylo ke dni zpracování textu zohledněno. Analýza rozhodnutí je uvedena v publikaci VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára. Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech uznání a výkonu cizího soudního rozhodnutí (Analýza rozhodnutí dle Nařízení Brusel Ibis).

⁶⁵¹ Do rozsahu této kapitoly spadá dále rozhodnutí ve věci *C-420/07 Meletis Apostolides vs. David Charles Orams, Linda Elisabeth Orams*. Rozhodnutí nebylo ke dni zpracování textu zohledněno. Analýza rozhodnutí je uvedena v publikaci VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára. Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech uznání a výkonu cizího soudního rozhodnutí (Analýza rozhodnutí dle Nařízení Brusel Ibis).

⁶⁵² Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 10. 1. 1990. *Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank*. Věc *C-115/88*.

Lawrence Webb vs. Lawrence Desmond Webb,⁶⁵³ *C-292/93 Norbert Lieber vs. Willi S. Göbel and Siegrid Göbel*,⁶⁵⁴ *C-518/99 Richard Gaillard vs. Alaya Chekili*,⁶⁵⁵ *C-343/04 Land Oberösterreich vs. ČEZ, a. s.*,⁶⁵⁶ *C-386/12 Siegfried János Schneider*,⁶⁵⁷ a *C-438/12 Irmengard Weber vs. Mechthilde Weber*.⁶⁵⁸

*C-115/88 Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank*⁶⁵⁹

Právní věta: „Žaloba, kterou se věřitel domáhá prohlášení neúčinnosti vůči jeho osobě dispozice s věcnými právy k nemovité věci z důvodu porušení jeho věřitelských práv, nespadá pod rozsah článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).“⁶⁶⁰

Faktický stav: V daném případě se jednalo o původní soudní spor mezi manželi Reichertovými a jejich synem Mariem Peterem Antoniem Reichertem na jedné straně a bankou Dresdner Bank AG na druhé straně. Manželé Reichertovi byli dlužníci uvedené banky. Manželé Reichertovi byli rovněž vlastníky nemovité věci nacházející se ve Francouzské republice, kterou jednoho dne darovali svému synovi. Darování napadla banka u francouzských soudů na základě tzv. „L'action paulienne“ z důvodu porušení/krácení jejího práva jakožto věřitele. Francouzské soudy svou příslušnost založily na základě článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), neboť se dle jejich názoru jednalo o řízení, jehož předmětem jsou věcná práva k nemovitostem. Reichertovi se však odvolali,

⁶⁵³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 5. 1994. *George Lawrence Webb vs. Lawrence Desmond Webb*. Věc C-294/92.

⁶⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 9. 6. 1994. *Norbert Lieber vs. Willi S. Göbel and Siegrid Göbel*. Věc C-292/93.

⁶⁵⁵ Usnesení Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 5. 4. 2001. *Richard Gaillard vs. Alaya Chekili*. Věc C-518/99.

⁶⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 18. 5. 2006. *Land Oberösterreich vs. ČEZ, a. s.* Věc C-343/04.

⁶⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. 10. 2013. *Siegfried János Schneider*. Věc C-386/12.

⁶⁵⁸ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. 4. 2014. *Irmengard Weber vs. Mechthilde Weber*. Věc C-438/12.

⁶⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 10. 1. 1990. *Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank*. Věc C-115/88.

⁶⁶⁰ V originálním znění: „An action whereby a creditor seeks to have a disposition of a right in rem in immovable property rendered ineffective as against him on the ground that it was made in fraud of his rights by his debtor does not come within the scope of Article 16(1) of the Convention.“

a francouzský soud se raději rozhodl položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Podstatou otázky bylo, zda je pro aplikaci předmětného ustanovení Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis) podstatné, o jakou žalobu se jedná, nebo zda je podstatné pouze to, o jaké právo ve skutečnosti jde, tj. zda se předmětné ustanovení uplatní i na případ, kdy se věřitel domáhá neplatnosti darování (převodu věcného – vlastnického – práva k nemovitosti) pro porušení svých věřitelských práv. Předběžnou otázku si Soudní dvůr přeformuloval následovně: „*Použije se ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy i na případy, když se věřitel prostřednictvím žaloby, kterou mu umožňuje podat národní právo (v daném konkrétním případě tzv. action paulienne dle francouzského práva), domáhá prohlášení neúčinnosti darování nemovité věci z důvodu, že darování provedl dlužník, čímž porušil věřitelova práva?*“⁶⁶¹

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve podotkl, že jak již vyplývá z jeho dřívější judikatury k článku 16 Bruselské úmluvy,⁶⁶² je nutné pojmy v daném článku obsažené, tj. i pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“ obsažený v článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy,⁶⁶³ vykládat autonomně. Pouze tak je možné zajistit uniformní aplikaci Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis). Zároveň je nutné předmětný článek vykládat restriktivně, neboť vylučuje uplatnění autonomie vůle stran, které se tak nemohou dohodnout, kde se budou soudit – není proto vyloučené, že se budou nakonec soudit v místě, které není bydlištěm ani jedné z nich. Důvodem pro existenci výlučné příslušnosti soudů státu, ve kterém se nemovitá věc nachází, je skutečnost, že tyto jsou těmi nejvhodnějšími soudy, neboť mají nejbližší k předmětné nemovité věci. Mají tak nejvhodnější podmínky pro posou-

⁶⁶¹ V originálním znění: „*It is clear from the actual wording of the national court's question and from the grounds set out in its judgment that it seeks to determine whether Article 16(1) of the Convention covers a case in which a creditor applies, by means of an action available under national law, in the present case the action paulienne in French law, to have a donation of immovable property set aside on the ground that it was made by his debtor in fraud of his rights.*“ Původní znění předběžné otázky zní: „*by providing that the courts of the Contracting State in which the property is situated are to have exclusive jurisdiction in proceedings which have as their object rights in rem in immovable property or tenancies of immovable property, it was the intention of the Brussels Convention to lay down a rule of jurisdiction without any reference whatever to the classification of actions as personal, real or mixed actions, taking account only of the substantive legal issue, namely the nature of the rights concerned, and whether the rule of jurisdiction thus laid down entitles a creditor who contests transactions entered into by his debtor in fraud of his rights - in this case a donation of rights in rem in immovable property - to bring his action before the courts of the Contracting State in which the property is situated.*“

⁶⁶² Článek 24 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁶³ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

zení všech faktických otázek a pro případné ohledání nemovité věci na místě samém.⁶⁶⁴ Rovněž jsou těmi nevhodnějšími pro aplikaci specifických právních pravidel jejich státu, která se na nemovité věci budou potenciálně aplikovat. Proto je nutné na položenou otázku odpovědět tak, že se předmětná výlučná příslušnost nevztahuje na všechny žaloby týkající se věcných práv k nemovitým věcem, ale pouze na žaloby, jejichž cílem je určit rozsah, obsah, vlastnictví nebo držbu nemovité věci nebo existenci jiného věcného práva k nemovité věci, nebo jejichž cílem je poskytnout držitelům těchto práv ochranu výsad, které se k nim vážou. L'action paulienne však slouží pouze k ochraně práva věřitele, aby například prodejem nemovité věci dlužníka nebyla poškozena jeho možnost se v případě dobrovolného neplnění dluhu kupříkladu prostřednictvím prodeje takové nemovité věci uspokojit. Na položenou otázku je proto nutné odpovědět tak, že žaloba, kterou se věřitel domáhá prohlášení neúčinnosti vůči jeho osobě dispozice s věcnými právy k nemovitosti z důvodu porušení jeho věřitelských práv, nespadá pod rozsah článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr zdůraznil povahu předmětného ustanovení, jež představuje výjimku ze základního pravidla založeného na základní zásadě *actor sequitur forum rei*, a rovněž z možnosti uplatnění autonomie vůle stran. Zcela v souladu s právní doktrínou tak dospěl k potřebě restriktivní interpretace předmětného ustanovení. Současně relativně podrobně definoval otázky, které spadají pod pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“, který je nutné vykládat autonomně.⁶⁶⁵ Tím došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti.⁶⁶⁶

⁶⁶⁴ Srovnej stanovisko generálního advokáta Mischa ze dne 22. 11. 1989 k rozhodnutí Soudního dvora ze dne 10. 1. 1990 ve věci C-115/88 Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank: „Proceedings „which have as their object rights in rem in immovable property“ often entail a whole series of procedural steps which must be taken on the spot. There may be, for instance, checks, enquiries and expert examinations which, by definition, can only be carried out at the locus rei sitae and to which it is therefore logical to apply the lex rei sitae. Moreover, local practices which are not generally known except in the courts of the place are often important. Finally, account was also taken of the need to make entries in land registers located where the property is situated.“

⁶⁶⁵ Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 420.

⁶⁶⁶ Srovnej bod 15 Preamble Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

*C-294/92 George Lawrence Webb vs. Lawrence Desmond Webb*⁶⁶⁷

Právní věta: „Žaloba o určení, že osoba (žalovaný) drží nemovitě věci jako správce cizího majetku (trustee), a o uložení povinnosti převést vlastnické právo na žalobce, není žalobou, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti ve smyslu článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).“⁶⁶⁸

Faktický stav: V daném případě se jednalo o původní soudní spor mezi otcem, Georgem Lawrencem Webbem, a jeho synem, Lawrencem Desmondem Webbem. Předmětem sporu byl byt nacházející se ve Francouzské republice. Byt se rozhodl koupit otec za své peníze, ale okolnosti ho přinutily k tomu, že jej musel oficiálně koupit na svého syna. Celá transakce úspěšně proběhla, a vlastníkem bytu se tak stal syn. Po několika letech otec zažaloval syna u anglických soudů a domáhal se určení, že syn drží byt pouze jako správce cizího majetku (trustee), a uložení povinnosti převést vlastnické právo k bytu na otce. Syn napadl příslušnost anglických soudů z důvodu, že se byt nachází ve Francouzské republice, a jelikož se jedná o převod vlastnického, tj. věcného práva k nemovitě věci, mají výlučnou příslušnost pouze francouzské soudy na základě článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.⁶⁶⁹ Anglické soudy se nakonec rozhodly položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, kterou Soudní dvůr přeformuloval následovně: „Je žaloba o určení, že osoba (žalovaný) drží nemovitě věci jako správce cizího majetku (trustee), a o uložení povinnosti převést vlastnické právo na žalobce, žalobou, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti ve smyslu článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis)?“⁶⁷⁰

⁶⁶⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 5. 1994. *George Lawrence Webb vs. Lawrence Desmond Webb*. Věc C-294/92.

⁶⁶⁸ V originálním znění: „An action for a declaration that a person holds immovable property as trustee and for an order requiring that person to execute such documents as should be required to vest the legal ownership in the plaintiff does not constitute an action in rem within the meaning of Article 16(1) of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters.“

⁶⁶⁹ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁷⁰ V originálním znění: „By its question the national court asks whether an action for a declaration that a person holds immovable property as trustee and for an order requiring that person to execute such documents as should be required to vest the legal ownership in the plaintiff constitutes an action in rem within the meaning of Article 16(1) of the Convention.“ Původní znění předběžné otázky zní: „Whether on the true interpretation of Article 16(1) of the Brussels Convention the proceedings in the Chancery Division of the High Court of Justice, the short title and reference to the record of which is *Webb v Webb* 1990 W. No 2827, are proceedings in respect of which the courts of France have exclusive jurisdiction.“

Odůvodnění: Soudní dvůr striktně odmítl, že předmětem sporu je věcné právo k nemovité věci, a to konkrétně jeho převod na otce, tj. že se jedná o řízení ve smyslu článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.⁶⁷¹ Odkázal na své výše uvedené rozhodnutí ve věci *C-115/88 Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank*, ze kterého zjevně vyplývá, že pro aplikaci dotčeného článku Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis) není dostatečné, že věcné právo k nemovitosti je spojené s předmětnou žalobou. Je nutné, aby takové věcné právo bylo samotným předmětem žaloby (s výjimkou nájmu nemovitých věcí). Otec přitom netvrdí, že je vlastníkem nemovité věci, ale domáhá se toliko určení, že syn je správcem cizího majetku a má povinnost převést nemovitou věc na otce. V daném sporu by tudíž nic neměnilo na situaci, pokud by se nejednalo o byt, tj. nemovitou věc, ale o věc movitou. Na položenou otázku je proto nutné odpovědět tak, že žaloba o určení, že osoba (žalovaný) drží nemovitou věc jako správce cizího majetku (trustee), a o uložení povinnosti převést vlastnické právo na žalobce, není žalobou, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti ve smyslu článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr vyložil ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy) v souladu se svou dřívější judikaturou opět spíše restriktivně a znovu blíže konkretizoval význam pojmu „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“. Předmětné rozhodnutí je tak v souladu s právní doktrínou a naplňuje cíle Nařízení Brusel Ibis (tehdy Bruselské úmluvy).

*C-292/93 Norbert Lieber vs. Willi S. Göbel and Siegrid Göbel*⁶⁷²

Právní věta: „Nárok na náhradu za užívání obydlí po zrušení převodu vlastnického práva nespadá pod věci uvedené v článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).“⁶⁷³

⁶⁷¹ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁷² Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 9. 6. 1994. *Norbert Lieber vs. Willi S. Göbel and Siegrid Göbel*. Věc C-292/93.

⁶⁷³ V originálním znění: „*A claim for compensation for use of a dwelling after the annulment of a transfer of ownership is not included in the matters governed by Article 16(1) of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the Accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.*“

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi panem Lieberem a manželí Göbelovými. Manželé Göbelovi vlastnili apartmán ve Francouzské republice. Pan Leiber je zažaloval, nicméně obě strany se mimosoudně dohodly na převedení vlastnického práva na pana Liebera. Pan Lieber proto začal apartmán se svolením manželů Göbelových užívat. Po devíti letech však byl převod vlastnického práva shledán neplatným ze zákona s účinky *ex tunc*. Pan Lieber proto zažaloval manžele Göbelovi u německých soudů a domáhal se opětovně převodu vlastnického práva. Manželé Göbelovi však v rámci protinávrhu požadovali po panu Lieberovi náhradu za devítileté užívání apartmánu bez právního důvodu. Pan Lieber však namítal, že výlučnou příslušnost k posouzení uvedené otázky mají pouze francouzské soudy, a to na základě článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis). Německé soudy se proto rozhodly položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku: „*Použije se článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) i na otázku náhrady za užívání obydlí po neúspěšném převodu vlastnického práva k němu?*“⁶⁷⁴

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve uvedl, že je nepochybné, že daná otázka náhrady za užívání obydlí po zrušení převodu vlastnického práva k němu nespadá pod nájem ve smyslu ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.⁶⁷⁵ Dále zdůraznil, že předmětné ustanovení musí být vykládáno restriktivně, neboť neumožňuje smluvním stranám využít jejich vůle a dohodnout se na příslušném soudu, což může vést i k tomu, že se budou v konečném důsledku soudit v místě, jež není bydlištěm žádné z nich. Opětovně pak odkázal na svou výše uvedenou judikaturu a na závěry tam obsažené. Podotkl, že je nutné rozlišovat mezi věcnými a závazkovými právy, když věcná práva mají účinky vůči všem, avšak závazkového práva se může věřitel domáhat pouze vůči dlužníkovi / druhé smluvní straně. V daném případě je zřejmé, že náhrady za užívání apartmánu po zrušení převodu vlastnického práva se mohou domáhat pouze věřitelé, a to pouze vůči dlužníkovi. Jedná se proto o závazkové, a nikoliv o věcné právo. Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že v daném případě je pan Lieber povinen jako náhradu za užívání apartmánu po zrušení převodu nemovité věci uhradit manželům Göbelovým cenu odpovídající výši běžného nájemného. Na položenou otázku je proto nutné odpovědět tak,

⁶⁷⁴ V originálním znění: „*Do the matters governed by Article 16(1) of the Brussels Convention also cover questions of compensation for use of a dwelling after a failed property transfer?*“

⁶⁷⁵ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

že článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy se na otázku náhrady za užívání obydlí po zrušení převodu vlastnického práva k němu nepoužije.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr v souladu se svou dosavadní, zejména výše uvedenou judikaturou, dospěl k opětovnému závěru o nutnosti restriktivní interpretace předmětného ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy). Rovněž blíže konkretizoval pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“. Předmětné rozhodnutí je v souladu s právní doktrínou a naplňuje cíle sledované Nařízením Brusel Ibis (tehdy Bruselskou úmluvou).

*C-518/99 Richard Gaillard vs. Alaya Chekil*⁶⁷⁶

Právní věta: „Žaloba o zrušení smlouvy o koupi pozemku a související náhrada škody nespadá pod rozsah pravidla pro určení výlučné příslušnosti v řízeních, jejichž předmětem je věcné právo k nemovitosti ve smyslu ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).“⁶⁷⁷

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi panem Gaillardem a panem Chekilim. Pan Gaillard byl vlastníkem dvou budov a řady pozemků, které se nacházely ve Francouzské republice. Tyto pozemky pan Gaillard prodal panu Chekilimu, který mu za to uhradil 10 % kupní ceny, nicméně pro úspěšný převod bylo vyžadováno, aby oba do čtyř měsíců podepsali úředně ověřený dokument o převodu. K jeho podpisu však nedošlo. Pan Gaillard se proto u belgických soudů domáhal zrušení smlouvy a náhrady škody. Belgické soudy však dospěly k závěru, že v důsledku aplikace ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) nemají příslušnost danou věc projednat a rozhodnout. Pan Gaillard se proto odvolal, v důsledku čehož se belgické soudy rozhodly položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, kterou si Soudní dvůr

⁶⁷⁶ Usnesení Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 5. 4. 2001. *Richard Gaillard vs. Alaya Chekili*. Věc C-518/99.

⁶⁷⁷ V originálním znění: „*An action for rescission of a contract for the sale of land and consequential damages is not within the scope of the rules on exclusive jurisdiction in proceedings which have as their object rights in rem in immovable property under Article 16(1) of the Convention of 27 September 1968 between the Member States of the European Economic Community on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and by the Convention of 25 October 1982 on the accession of the Hellenic Republic.*“

přeformuloval následovně: „*Spadá žaloba pro zrušení smlouvy o koupi pozemku a související náhrada škody pod rozsah výlučné příslušnosti v řízení, jehož předmětem jsou věcná práva k nemovitostem ve smyslu ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis)?*“⁶⁷⁸

Odůvodnění: Soudní dvůr podotkl, že předmětná otázka je již vyložena v jeho ustálené judikatuře. Z té vyplývá, že je pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“ nutné vykládat autonomně, nezávisle na národních právních rádech. Rovněž z jeho ustálené judikatury vyplývá, že článek 16 Bruselské úmluvy⁶⁷⁹ představuje výjimku z pravidla pro určení příslušnosti obsaženého v článku 2 Bruselské úmluvy,⁶⁸⁰ a proto je nutné ji jako takovou vykládat restriktivně. Předmětný článek se vztahuje pouze na žaloby, jejichž cílem je určit rozsah, obsah, vlastnictví nebo držbu nemovité věci nebo existenci jiného věcného práva k nemovité věci, nebo jejichž cílem je poskytnout držitelům těchto práv ochranu výsad, které se k nim vážou. Pro aplikaci článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy není dostatečné, že se žaloba „týká“ věcného práva k nemovité věci. Je vyžadováno, aby jejím samotným základem bylo věcné právo, a nikoliv právo závazkové (s výjimkou otázky nájmu). Přestože v předmětném řízení může být posuzována otázka věcného práva k nemovité věci, primárně se jedná o závazkové právo vyplývající ze související smlouvy. Předmětným řízením se jedna ze stran domáhá, aby byla zbavena svých závazků ze smlouvy, a to z důvodu, že druhá smluvní strana smlouvu neplní. Ze stejného důvodu se pak domáhá náhrady škody. Na položenou otázku je tak nutné odpovědět, že žaloba o zrušení smlouvy o koupi pozemku a související náhrada škody nespadá pod rozsah pravidla pro určení výlučné příslušnosti v řízeních, jejichž předmětem je věcné právo k nemovitosti ve smyslu ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).

⁶⁷⁸ V originálním znění: „*By this question, the national court asks in substance whether the action for rescission of a contract of sale relating to immovable property and for consequential damages falls within the scope of the rule on exclusive jurisdiction in proceedings having as their object rights in rem of immovable property laid down by Article 16(1) of the Brussels Convention.*“ Původní znění předběžné otázky zní: „*Does an action for rescission of a contract for the sale of land and consequential damages amount to proceedings which have as their object rights in rem of immovable property within the meaning of Article 16 of the Convention of 27 September 1968 between the Member States of the European Economic Community on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, signed in Brussels on 27 September 1968?*“

⁶⁷⁹ Článek 24 Nařízení Brusel Ibis.

⁶⁸⁰ Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní hodnocení autora: Toto rozhodnutí potvrzuje výše uvedené závěry Soudního dvora, tj. nutnost restriktivního výkladu a nutnost autonomního výkladu, a blíže definuje obsah pojmu „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“. Hlavním přínosem tohoto rozhodnutí je však skutečnost, že Soudní dvůr výslovně určil, že již odpovědi na položené otázky považuje za součást své ustálené judikatury.

*C-343/04 Land Oberösterreich vs. ČEZ, a. s.*⁶⁸¹

Právní věta: „Článek 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že se toto ustanovení nevztahuje na žalobu, jejímž účelem je, stejně jako účelem žaloby podané ve věci v původním řízení na základě § 364 odst. 2 rakouského občanského zákoníku (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*), zabránit imisím ovlivňujícím nebo brožícím ovlivnit pozemky, jejichž vlastníkem je žalobce, způsobeným ionizujícím zářením z jaderné elektrárny na území státu, který sousedí se státem, kde se tyto pozemky nacházejí.“

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi Land Oberösterreich, která v Rakouské republice vlastnila několik pozemků užívaných pro zemědělské a agronomické zkoušky, a společností ČEZ, a. s., která provozovala jadernou elektrárnu Temelín. Land Oberösterreich se žalobou podanou u rakouských soudů domáhala uložení povinnosti společnosti ČEZ, a. s. odstranit účinky způsobované ionizujícím zářením (imisemi) pocházejícím z jaderné elektrárny Temelín na pozemcích Land Oberösterreich a předcházet jim, neboť tyto účinky dle jejího názoru přesahovaly účinky, které by způsobovala jaderná elektrárna provozovaná v souladu s běžnými obecně uznávanými technologickými standardy. Společnost ČEZ, a. s. mimo jiné tvrdila, že předmětná otázka nespadá pod ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy,⁶⁸² a rakouské soudy tak nejsou příslušné. Rakouské soudy se nakonec rozhodly přerušit soudní řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku: „Je nutné pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“ ve smyslu článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel I) vykládat tak,

⁶⁸¹ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 18. 5. 2006. Land Oberösterreich vs. ČEZ, a. s. Věc C-343/04.

⁶⁸² Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

že zahrnuje rovněž preventivní žaloby na vydání soudního příkazu, podle § 364 odst. 2 [ABGB], kterým se zakazuje emise z pozemku na území sousedního státu – jenž není členským státem Evropské unie (Česká republika v té době nebyla členským státem Evropské unie) – které ovlivňují pozemky ve vlastnictví žalobkyně (v tomto případě účinky ionizujícího záření z jaderné elektrárny nacházející se v České republice)?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve zdůraznil požadavek na autonomní výklad pojmu „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“. Dále opětovně zdůraznil, že ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy⁶⁸³ představuje výjimku z obecných pravidel pro určení příslušnosti, a proto musí být vykládán restriktivně. Soudní dvůr znovu vyzdvihl, že výlučná příslušnost zbavuje smluvní strany možnosti využití jejich svobodné vůle dohodnout se na příslušném soudu, přičemž může docházet k situacím, kdy na základě předmětného pravidla pro určení výlučné příslušnosti bude určen jako příslušný soud ve státě, ve kterém nemá bydliště žádná ze smluvních stran. Výlučná příslušnost soudů státu, kde se nemovitá věc nachází, tak nemůže, a ani by neměla, zahrnovat všechny žaloby týkající se práv k nemovitým věcem, ale pouze takové žaloby, jež směřují k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovité věci nebo existence jiných věcných práv k nemovitým věcem, nebo aby držitelům těchto práv byla zajištěna ochrana jejich výsad, které se k nim vážou. Žaloba, případně preventivní, na zabránění imisí takovou žalobou zjevně není – je zřejmé, že by situace zůstala totožná i v případě, kdy by se týkala věci movité. Navíc případná šetření by bylo nutné provést v místě, kde se nachází elektrárna, tj. v České republice. S ohledem na to je nutné na položenou otázku odpovědět tak, že článek 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že se toto ustanovení nevztahuje na žalobu, jejímž účelem je zabránit imisím ovlivňujícím nebo hrozícím ovlivnit pozemky, jejichž vlastníkem je žalobce, způsobeným ionizujícím zářením z jaderné elektrárny na území státu, který sousedí se státem, kde se tyto pozemky nacházejí.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr v souladu se svou dosavadní (ustálenou) judikaturou dospěl k opětovnému závěru o nutnosti restriktivní interpretace předmětného ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy) a nutnosti jeho autonomní

⁶⁸³ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

interpretace. Rovněž znovu blíže konkretizoval pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“. Předmětné rozhodnutí je tudíž opět v souladu s právní doktrínou a naplňuje cíle sledované Nařízením Brusel Ibis (tehdy Bruselskou úmluvou).⁶⁸⁴

*C-386/12 Siegfried János Schneider*⁶⁸⁵

Právní věta: „*Nařízení Brusel I a zejména jeho článek 22 odst. 1 (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že se nepoužije na nesporné řízení zahájené na návrh státního příslušníka členského státu, jehož způsobilost ke právním úkonům byla omezena poté, co mu byl ustanoven opatrovník v souladu s vnitrostátními právními předpisy tohoto státu, u soudu jiného členského státu za účelem získání souhlasu s prodejem jeho spoluvlastnického podílu na nemovitém majetku, který se nachází na území tohoto jiného členského státu, neboť takové řízení se týká „způsobilosti fyzické osoby ke právním a právním úkonům“ ve smyslu článku 1 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení, která je z jeho věcné působnosti vyloučena.*“

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní nesporné řízení ve věci pana Schneidera. Pan Schneider zdědil polovinu bytu nacházejícího se v Bulharsku. Druhá polovina bytu patřila jeho bratrovi. Panu Schneiderovi byl v Maďarsku ustanoven opatrovník, prostřednictvím kterého podal návrh k maďarskému soudu za účelem získání souhlasu s prodejem svého spoluvlastnického podílu na předmětné nemovité věci. Maďarský soud však souhlas neudělil, proti čemuž se pan Schneider prostřednictvím svého opatrovníka odvolal. Maďarský soud se pro jistotu rozhodl položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku: „*Použije se článek 22 odst. 1 Nařízení Brusel I (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) pouze na sporná řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem, nebo i na nesporná řízení, v nichž se státní příslušníci členského státu, jejichž způsobilost ke právním úkonům byla soudem tohoto státu podle jeho vnitrostátních právních předpisů omezena a jimž byl ustanoven opatrovník (rovněž státní příslušník tohoto státu), domáhají práva nakládat s nemovitým majetkem, jehož jsou vlastníky a který se nachází na území jiného členského státu?*“

⁶⁸⁴ Srovnej však výhradu v PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 420 – 421.

⁶⁸⁵ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. 10. 2013. Siegfried János Schneider. Věc C-386/12.

Odůvodnění: Soudní dvůr podotkl, že ustanovení článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I,⁶⁸⁶ jak už dovodil ve své ustálené judikatuře, se nepoužije na všechny žaloby týkající se práv k nemovitým věcem, ale použije se pouze na takové žaloby, které spadají do působnosti uvedeného nařízení a zároveň směřují k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovité věci nebo existence jiných věcných práv k ní a k tomu, aby držitelům těchto práv byla zajištěna ochrana výsad, které se k nim vážou. V předmětném řízení je vyžadován souhlas soudu s prodejem nemovité věci, kterého se domáhá osoba, jíž byl ustanoven opatrovník. Řízení se tak částečně týká nemovitého majetku ve vlastnictví uvedené osoby, nicméně tento zvláštní aspekt nelze považovat za určující, s ohledem na výše uvedené, pro účely kvalifikace předmětného řízení jakožto řízení, jehož předmětem jsou „věcná práva k nemovitostem“ ve smyslu ustanovení článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I. V dotčeném řízení se primárně jedná o určení, zda je v zájmu osoby, jež má omezenou způsobilost k právním úkonům, zcizit její nemovitou věc – její věcné právo tak není rozporováno. Dotčené řízení se navíc týká spíše otázky způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, která je z věcné působnosti nařízení vyloučena. Soudní dvůr proto na položenou předběžnou otázku odpověděl tak, že článek 22 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že se nepoužije na nesporné řízení zahájené na návrh státního příslušníka členského státu, jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena poté, co mu byl ustanoven opatrovník v souladu s vnitrostátními právními předpisy tohoto státu, u soudu jiného členského státu za účelem získání souhlasu s prodejem jeho spoluvlastnického podílu na nemovitém majetku, který se nachází na území tohoto jiného členského státu, neboť takové řízení se týká „způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům“ ve smyslu článku 1 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení, která je z jeho věcné působnosti vyloučena.

Vlastní hodnocení autora: Ani v tomto rozhodnutí se Soudní dvůr neodchýlil od své ustálené judikatury a i přesto, že se v dané věci jednalo o otázku, která nespadá do věcné působnosti Nařízení Brusel Ibis (tehdy Nařízení Brusel I), Soudní dvůr opětovně potvrdil své soustavně zastávané názory na způsob a šíři výkladu ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I).

⁶⁸⁶ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

*C-438/12 Irmengard Weber vs. Mechthilde Weber*⁶⁸⁷

Právní věta: „Článek 22 odst. 1 Nařízení Brusel I (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že taková žaloba, jako je žaloba podaná k soudu jiného členského státu, již má být určeno, že nebylo řádně uplatněno věcné předkupní právo k nemovité věci, spadá do kategorie sporů, „jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem.“⁶⁸⁸

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi Irmengard Weberovou a její sestrou Mechthilde Weberovou. Sestry byly spoluvlastnicemi nemovité věci nacházející se ve Spolkové republice Německo. Irmengard Weberová měla věcné předkupní právo k podílu její sestry. Mechthilde Weberová však i přesto prodala svůj podíl německé společnosti. O prodeji se nicméně Irmengard Weberová včas dověděla a své předkupní právo uplatnila. Mechthilde Weberová nejprve uplatnění předkupního práva uznala, avšak následně od kupní smlouvy odstoupila.⁶⁸⁹ Výše uvedená společnost podala proti oběma sestrám žalobu k italským soudům a domáhala se určení, že Irmengard Weber své předkupní právo včas neuplatnila a že smlouva uzavřená mezi Mechthilde Weberovou a německou společností je stále platná. Následně podala paní Irmengard Weberová žalobu u německých soudů proti své sestře a domáhala se uložení povinnosti udělit souhlas k zápisu převodu vlastnictví k dotčenému podílu do katastru nemovitostí. Německý soud se rozhodl přerušit řízení z důvodu soudního řízení vedeného u italských soudů, proti čemuž se paní Irmengard Weberová odvolala. V důsledku toho se německé soudy rozhodly položit Soudnímu dvoru osm

⁶⁸⁷ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. 4. 2014. Irmengard Weber vs. Mechthilde Weber. Věc C-438/12.

⁶⁸⁸ V dané věci se Soudní dvůr vyjádřil i k dalším otázkám – celé původní znění právních vět je následující: „Článek 22 bod 1 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že taková žaloba, jako je žaloba podaná k soudu jiného členského státu, již má být určeno, že nebylo řádně uplatněno věcné předkupní právo k nemovitosti, spadá do kategorie sporů, „jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“.

Článek 27 odst. 1 Nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že před přerušením řízení na základě tohoto ustanovení musí soud, který zahájil řízení později, zkontrolovat, zda nebude případné rozhodnutí soudu ve věci samé, který zahájil řízení jako první, neuznáno v ostatních členských státech podle článku 35 odst. 1 tohoto Nařízení z důvodu nerespektování výlučné pravomoci podle článku 22 bodu 1 uvedeného Nařízení.“

⁶⁸⁹ Případ je částečně zjednodušen – jsou uváděny pouze otázky rozhodné pro uplatnění článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I (24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).

dále podrobněji členěných předběžných otázek. Podstatnou třetí předběžnou otázku si Soudní dvůr přeformuloval následovně: „Musí být článek 22 odst. 1 Nařízení Brusel I (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), vykládán v tom smyslu, že taková žaloba, jako je žaloba podaná před soudem jiného členského státu, již má být určeno, že nebylo řádně uplatněno věcné předkupní právo ke nemovitě věci, spadá do kategorie sporů, „jejichž předmětem jsou věcná práva ke nemovitostem“?“⁶⁹⁰

⁶⁹⁰ Předběžné otázky v originálním znění byly následující: „Vztahuje se působnost článku 27 Nařízení [č. 44/2001] rovněž na případy, kdy mají oba účastníci řízení ve sporu postavení žalovaného, jelikož proti oběma účastníkům řízení podala žalobu třetí strana, a v jiném sporu mají tyto účastníci řízení postavení žalobce a žalovaného? Jedná se v takovém případě o spor mezi těmiž účastníky řízení, nebo musí být různá návrhová žádání, která žalobce předložil v řízení proti oběma žalovaným, zkoumána samostatně, takže nelze vycházet z toho, že je dán spor mezi těmiž účastníky řízení?“

Jedná se o žalobu, v téže věci ve smyslu článku 27 Nařízení č. 44/2001, pokud návrhová žádání a odůvodnění žaloby jsou sice v obou řízeních rozdílná, avšak

- a) pro rozhodnutí v obou rozhodnutích musí být zodpovězena tatáž předběžná otázka nebo
- b) v řízení v rámci podřídného návrhu se využívá rozhodnutí o právním vztahu, který je v druhém řízení významný jako předběžná otázka?

Jedná se o žalobu, jejímž předmětem je ve smyslu článku 22 [bodů] 1 Nařízení č. 44/2001 věcné právo ke nemovitostem, pokud je podán návrh na rozhodnutí, že žalovaný nenaplnil řádně věcné předkupní právo, které mu podle německého práva bezpochyby nesvědčí, k pozemku nacházejícímu se v Německu? Musí soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, v rámci svého rozhodnutí vydaného podle článku 27 odst. 1 Nařízení č. 44/2001, a tedy před tím, než soud, který řízení zahájil jako první, rozhodne o příslušnosti, zkoumat, zda soud, který řízení zahájil jako první, je na základě článku 22 [bodů] 1 Nařízení č. 44/2001 nepřislušný, jelikož taková nepřislušnost soudu, který řízení zahájil jako první, by podle článku 35 odst. 1 Nařízení č. 44/2001 vedla k tomu, že případné rozhodnutí soudu, který řízení zahájil jako první, nebude uznáno? Je článek 27 odst. 1 Nařízení č. 44/2001 na soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, nepoužitelný, pokud tento soud dospěje ke zvěru, že soud, který řízení zahájil jako první, je nepřislušný na základě článku 22 odst. 1 Nařízení č. 44/2001?

Je soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, v rámci svého rozhodnutí vydaného podle článku 27 odst. 1 Nařízení č. 44/2001, a tedy ještě před tím, než soud, který řízení zahájil jako první, rozhodne o příslušnosti, povinen zkoumat námitku jednoho z účastníků řízení, podle níž se druhý účastník řízení podáním návrhu na soud, který řízení zahájil jako první, dopustil zneužití práva? Je článek 27 odst. 1 Nařízení č. 44/2001 nepoužitelný na soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, pokud tento soud dospěje ke zvěru, že podání návrhu k soudu, který řízení zahájil jako první, představuje zneužití práva?

Je použití článku 28 odst. 1 Nařízení č. 44/2001 podmíněno tím, že soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, nejprve rozhodne, že se v konkrétním případě článku 27 tohoto Nařízení nepoužije?

Může být v rámci diskreční pravomoci, která je přiznána v článku 28 odst. 1 Nařízení č. 44/2001 zohledněno,

- a) že se soud, který řízení zahájil jako první, nachází v členském státě, v němž ze statistického hlediska trvá řízení podstatně déle než ve členském státě, v němž se nachází soud, u něhož bylo řízení zahájeno později,
- b) že podle soudu, u něhož bylo řízení zahájeno později, je třeba použít právo členského státu, v němž se nachází soud, u něhož bylo řízení zahájeno později,
- c) věk účastníka řízení,
- d) ryhlůdky na úspěch žaloby před soudem, který řízení zahájil jako první?

Je třeba při vykladu a použití článků 27 a 28 Nařízení č. 44/2001 zohlednit, kromě cíle zabránit vydání neslučitelných, resp. vzájemně si odporujících rozhodnutí, i právo druhého žalobce na přístup k soudu?“

Odůvodnění: Soudní dvůr v první řadě opětovně podotkl, že je nutné pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“ vykládat autonomně. Účelem článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I⁶⁹¹ je, aby o tam uvedené otázce rozhodovaly soudy místa, kde se nemovitá věc nachází, neboť tyto soudy jsou vzhledem ke své blízkosti nejlépe s to zjistit skutkový stav a uplatnit pravidla a zvyklosti státu, na jehož území se nemovitá věc nachází. Pod předmětné ustanovení přitom nespádají všechny žaloby, jež se nějakým způsobem týkají věcných práv k nemovitým věcem, ale pouze takové žaloby, které spadají do působnosti Nařízení Brusel I (Nařízení Brusel Ibis) a které současně směřují k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví a držby nemovitých věcí nebo existence jiných věcných práv k nim nebo k tomu, aby držitelům těchto práv byla zajištěna ochrana výsad z nich vyplývajících. Věcné předkupní právo má bezesporu účinky vůči všem, tj. nejen vůči povinnému. Jedná se tak zjevně o věcné, a nikoliv o závazkové právo. Pokud třetí osoba zpochybňuje, jakožto kupující, řádné uplatnění uvedeného předkupního práva, pak je cílem této žaloby určit, zda uplatnění předkupního práva zajistilo oprávněné osobě právo na převod vlastnictví k předmětné nemovité věci. Proto je na dotčenou položenou předběžnou otázku nutné odpovědět tak, že článek 22 odst. 1 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že taková žaloba, jako je žaloba podaná k soudu jiného členského státu, jíž má být určeno, že nebylo řádně uplatněno věcné předkupní právo k nemovité věci, spadá do kategorie sporů, „jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“.

Vlastní hodnocení autora: Rovněž toto rozhodnutí Soudního dvora je v souladu s ustálenou judikaturou ve vztahu k článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I). Opět je kladen důraz na autonomní a restriktivní interpretaci pojmu „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“, přičemž v dotčeném řízení dochází k dalšímu bližšímu vymezení, co se předmětnými věcnými právy k nemovitostem může rozumět.

⁶⁹¹ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

VIII.2.2 Způsob a širší výkladu pojmu „nájem nemovitostí“

V této části budou podrobně rozebrána čtyři rozhodnutí Soudního dvora, a to rozhodnutí *73/77 Theodorus Engelbertus Sanders vs. Ronald van der Putte*,⁶⁹² *241/83 Erich Rösler vs. Horst Rottwinkel*,⁶⁹³ *C-280/90, Elisabeth Hacker vs. Euro-Relais GmbH*,⁶⁹⁴ *C-8/98, Dansommer A/S vs. Andreas Götz*,⁶⁹⁵ a *C-73/04, Brigitte a Marcus Klein vs. Rhodos Management Ltd.*⁶⁹⁶

*73/77 Theodorus Engelbertus Sanders vs. Ronald van der Putte*⁶⁹⁷

Právní věta: „Pojem „věci, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“ ve smyslu ustanovení článku 16 Bruselské úmluvy (článku 24 Nařízení Brusel Ibis) nesmí být vykládán tak, že zahrnuje dohodu o pronájmu podniku s užívacím právem (pacht), jenž je provozován v nemovité věci, kterou si pronajal pronajímatel (propachtovatel) od třetí osoby.

Skutečnost, že je existence dohody, která tvoří předmět řízení, rozporována, výše uvedený závěr nijak neovlivní.“⁶⁹⁸

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi panem Sandersem a panem Puttem, oba s bydlištěm v Nizozemském království. Pan Putte byl nájemcem nebytových prostor nacházejících se ve Spolkové republice Německo, ve kterých provozoval květinářství. Pan Sanders se zavázal obchod převzít a květinářství nadále provozovat. Tento svůj závazek však pan Sanders nesplnil, a proto jej pan Putte zažaloval u nizozemských soudů,

⁶⁹² Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1977. *Theodorus Engelbertus Sanders vs. Ronald van der Putte*. Věc 73/77.

⁶⁹³ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. 1. 1985. *Erich Rösler vs. Horst Rottwinkel*. Věc 241/83.

⁶⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 2. 1992. *Elisabeth Hacker vs. Euro-Relais GmbH*. Věc C-280/90.

⁶⁹⁵ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 27. 1. 2000. *Dansommer A/S vs. Andreas Götz*. Věc C-8/98.

⁶⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 10. 2005. *Brigitte a Marcus Klein vs. Rhodos Management Ltd.* Věc C-73/04.

⁶⁹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1977. *Theodorus Engelbertus Sanders vs. Ronald van der Putte*. Věc 73/77.

⁶⁹⁸ V originálním znění: „The concept of “matters relating to tenancies of immovable property within the context of article 16 of the convention must not be interpreted as including an agreement to rent under a usufructuary lease a retail business (verpachting van een winkelbedrijf) carried on in immovable property rented from a third person by the lessor.

The fact that there is a dispute as to the existence of the agreement which forms the subject of the action does not affect the reply given as regards the applicability of article 16 of the convention.”

kteřé rozhodly ve prospěch pana Putteho. V průběhu řízení však pan Sanders namítl, že nizozemské soudy nejsou příslušné předmětný spor projednat a rozhodnout, neboť na základě článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy⁶⁹⁹ mají výlučnou příslušnost soudy německé. Německé soudy se posléze rozhodly pro jistotu položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky: „*Je nutné pojem „věci, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“ ve smyslu ustanovení článku 16 Bruselské úmluvy (článku 24 Nařízení Brusel Ibis) vykládat tak, že zahrnuje rovněž dohodu o pronájmu podniku s užívacím právem (pacht), jenž je provozován v nemovité věci, kterou si pronajal pronajímatel (propachtovatel) od třetí osoby?*“

Pokud ano, použije se výlučná příslušnost soudů státu, kde se nemovitá věc nachází, i na žalobu založenou na takové dohodě o

- a) úhradu nájemného (pachtovného) z nebytových prostor;
- b) úhradu nájemného ze strany nájemce, které však dluží propachtovatel výše uvedené třetí osobě;
- c) úhradu za poškození dobrého jména podniku?

Jsou odpovědi na položené otázky ovlivněny skutečností, že žalovaný (pachtýř) v řízení popírá existenci uvedené dohody?“⁷⁰⁰

Odůvodnění: Soudní dvůr zdůraznil, že ustanovení článku 16 Bruselské úmluvy⁷⁰¹ představuje výjimku z obecného pravidla zakotveného v článku 2 Bruselské úmluvy,⁷⁰² která je odůvodněná tím, že soudy uvedené v článku 16 Bruselské úmluvy (článku 24 Nařízení Brusel Ibis) jsou těmi nejvhodnějšími k tomu projednat a rozhodnout věci v něm upravené. Soudní dvůr uvedl, že žaloby týkající se věcných práv k nemovitým věcem by měly být

⁶⁹⁹ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁷⁰⁰ V originálním znění: „*Must “tenancies of immovable property” within the meaning of article 16 down to the end of subparagraph (1) of the convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters also include an agreement to rent under a usufructuary lease a retail business carried on in immovable property rented from a third person by the lessor?*“

If so does the exclusive jurisdiction of the courts of the state where the immovable property is situated also apply to a claim on the basis of such an agreement for

- a) *payment of the rent of the retail premises under the usufructuary lease; or*
- b) *payment by the tenant under the usufructuary lease of the head-rent owed by the lessor to the owner of the immovable property; or*
- c) *payment of consideration fro the goodwill of the retail business?*

Is the answer to the questions set out above affected by the fact that in the proceedings the defendant (the tenant under the usufructuary lease(pachter)) has contested the existence of the agreement?”

⁷⁰¹ Článek 24 Nařízení Brusel Ibis.

⁷⁰² Článek 4 Nařízení Brusel Ibis.

rozhodovány v souladu s právními normami státu, ve kterém se nacházejí, neboť při jejich projednávání je často nutné provádět kontroly, šetření, vypracovávat odborné posudky (jež jsou často založeny na ohledání předmětné nemovité věci) a podobně. Je proto v souladu s požadavkem na řádný výkon spravedlnosti, aby rozhodovaly soudy v daném místě. Ohledně nájmu nemovitých věcí je pak vhodné uvést, že tyto jsou často upraveny zvláštními právními normami tvořícími relativně komplexní právní úpravu, a je proto preferováno, aby tyto právní normy byly aplikovány pouze soudy státu, který je vydal. V daném případě se však nejedná o nájem nemovité věci. Předmětem uvedené dohody není pronájem nemovité věci, ale spíše provozování podniku. K tomuto závěru je přitom nutné dojít i z toho důvodu, že výlučná příslušnost představuje výjimku z obecného pravidla, jak je uvedeno výše, která současně neumožňuje stranám využít jejich autonomii vůle při sjednávání vhodného sudiště – v krajním případě tak může dojít i k tomu, že příslušnými budou soudy v místě, které není bydlištěm žádné ze smluvních stran. S ohledem na to, s přihlédnutím k nutnosti restriktivního výkladu, je nezbytné na položenou otázku odpovědět tak, že pojem „věci, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“ ve smyslu ustanovení článku 16 Bruselské úmluvy nesmí být vykládán tak, že zahrnuje dohodu o pronájmu podniku s užívacím právem (pacht), jenž je provozován v nemovité věci, kterou si pronajal pronajímatel (propachtovatel) od třetí osoby. Přitom skutečnost, že je existence dohody, která tvoří předmět řízení, rozporována, výše uvedený závěr nijak neovlivní.

Vlastní hodnocení autora: Předmětné rozhodnutí Soudního dvora, které časově předchází výše uvedeným rozhodnutím ve věci způsobu a šíři výkladu pojmu „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“, nastolilo cestu restriktivního výkladu předmětného ustanovení článku 24 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 Bruselské úmluvy). Výslovně v něm bylo dovozeno, že i pojem „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“ je nutné vykládat restriktivně. Význam tohoto pojmu byl blíže konkretizován, když Soudní dvůr výslovně dovedl, že uvedený pojem nezahrnuje pacht podniku. Tím opět došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti.⁷⁰³

⁷⁰³ Srovnej bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

241/83 *Erich Rösler vs. Horst Rottwinkel*⁷⁰⁴

Právní věta: „Článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) se použije na všechny pronájmy nemovitých věcí, a to i v případě krátkodobého nájmu za účelem užití rekreačního domu.

Pod rozsah článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) spadají veškeré spory týkající se vzájemných závazků pronajímatele a nájemce vyplývajících z nájmu, zejména ty spory, jež se týkají existence nájmu, výkladu podmínek nájmu, trvání nájmu, odevzdání předmětu nájmu pronajímateli, oprav škod způsobených nájemcem, vymáhání nájemného a vedlejších poplatků (vodné, stočné, dodávka plynu a elektřiny apod.). Na druhou stranu pod rozsah uvedeného článku nespádají spory týkající se otázek, jež jsou pouze nepřímo spojené s užíváním pronajaté nemovité věci, jako například spory týkající se ztráty radosti z dovolené, náhrady nákladů na dopravu do nemovité věci atd.“⁷⁰⁵

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi panem Rottwinkelem a panem Röslerem, oba s bydlištěm ve Spolkové republice Německo. Pan Rottwinkel vlastnil prázdninovou vilu, jež se nacházela na území Italské republiky. Tuto vilu pronajal panu Röslerovi na dobu od 12. července do 2. srpna 1980, přičemž po dobu nájmu vilu rovněž sám užíval. Pan Rösler však ve vile ubytoval více osob, než kolik měl povoleno, což vyústilo v přetékání žumpy, obtěžující zápach a značný hluk. S ohledem na to pan Rottwinkel zažaloval pana Röslera u německých soudů a domáhal se náhrady škody mimo jiné za ztrátu radosti z dovolené a úhrady neuhrazených vedlejších poplatků spojených s nájmem. Německé soudy nejprve dospěly k závěru, že se na dané řízení použije ustanovení článku 16 odst. 1

⁷⁰⁴ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. 1. 1985. *Erich Rösler vs. Horst Rottwinkel*. Věc 241/83.

⁷⁰⁵ V originálním znění: „*Article 16 (1) of the convention applies to all lettings of immovable property, even for a short term and even where they relate only to the use and occupation of a holiday home. All disputes concerning the obligations of the landlord or of the tenant under a tenancy, in particular those concerning the existence of tenancies or the interpretation of the terms thereof, their duration, the giving up of possession to the landlord, the repairing of damage caused by the tenant or the recovery of rent and of incidental charges payable by the tenant, such as charges for the consumption of water, gas and electricity, fall within the exclusive jurisdiction conferred by article 16 (1) of the convention on the courts of the state in which the property is situated. On the other hand, disputes which are only indirectly related to the use of the property let, such as those concerning the loss of holiday enjoyment and travel expenses, do not fall within the exclusive jurisdiction conferred by that article.*“

Bruselské úmluvy,⁷⁰⁶ což však odvolací soud zavrhl. Proti tomuto rozhodnutí se pan Rösler opět bránil, a německé soudy se proto rozhodly položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky: „*Použije se článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) na případ, kdy si dvě osoby s bydlištěm ve Spolkové republice Německo sjednaly krátkodobý nájem nemovité věci nacházející se v Italské republice, a zvolily si německé právo jako rozhodné právo?*

*Pokud se článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) použije, použije se rovněž na žaloby o náhradu škody z důvodu porušení nájemní smlouvy, zejména o kompenzaci za ztrátu radosti z dovolené a o úhradu vedlejších poplatků spojených s nájmem?*⁷⁰⁷

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve uvedl, že vnitrostátní normy regulující nájem jsou obvykle kogentní s cílem chránit práva (slabšího) nájemce. Právě proto článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy stanoví, že výlučně příslušnými pro projednání a rozhodnutí věci, jejímž předmětem je nájem nemovité věci, jsou soudy ve státě, ve kterém se nemovitá věc nachází. Tento soud je navíc s ohledem na svou blízkost tím nejvhodnějším řádně posoudit všechny faktické okolnosti týkající se vzniku a plnění nájmu. Je sice pravdou, že je nutné ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy vykládat, jakožto výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, restriktivně, nicméně z výslovného znění tohoto článku, respektive v něm zakotveného obecného pravidla, nijak nevyplývá, že by připouštěl jakoukoliv „výjimku z dané výjimky“.⁷⁰⁸ Bylo by přitom v rozporu s požadavkem na předvídatelnost a právní jistotu stran, aby byly soudy dovozovány výjimky z pravidla i přesto, že to jeho jazykové znění nepřipouští. Z toho důvodu je nutné odpovědět na první z položených otázek tak, že článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy se použije na všechny pronájmy nemovitých věcí, a to i v případě krátkodobého nájmu za účelem užití rekreačního domu. K otázce rozsahu

⁷⁰⁶ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁷⁰⁷ V originálním znění: „*Is Article 16 (1) of the convention applicable if a lease concluded between persons resident in the federal republic of Germany is for the short letting only of a holiday home located in Italy and the parties to the lease have agreed that German law is to apply? If Article 16 (1) is applicable, does it apply to actions for damages for breach of the lease, particularly for compensation for loss of holiday enjoyment and for the recovery of incidental charges payable under the lease?*”

⁷⁰⁸ V té době tomu tak skutečně bylo, nicméně předmětné rozhodnutí je v obecné rovině použitelné i v současné době.

článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy je nutné uvést, že se předmětný článek vztahuje na řízení, jejichž „předmětem“ je nájem nemovité věci. Z povahy věci pod rozsah tohoto pojmu tak musejí spadat například i spory o úhradu nájemného, a to zejména i proto, že i v tomto rámci je nájemcům ze strany jednotlivých států poskytována ochrana, jakožto slabším smluvním stranám. S ohledem na výše uvedené je tak nutné na druhou otázku odpovědět tak, že pod rozsah článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy spadají veškeré spory týkající se vzájemných závazků pronajímatele a nájemce vyplývajících z nájmu, zejména ty spory, jež se týkají existence nájmu, výkladu podmínek nájmu, trvání nájmu, odevzdání předmětu nájmu pronajímateli, oprav škod způsobených nájemcem, vymáhání nájemného a vedlejších poplatků (vodné, stočné, dodávka plynu a elektřiny apod.), ale na druhou stranu pod rozsah uvedeného článku nespádají spory týkající se otázek, jež jsou pouze nepřímo spojené s užíváním pronajaté nemovité věci, jako například spory týkající se ztráty radosti z dovolené, náhrady nákladů vynaložených za dopravu do nemovité věci atd.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr správně podotkl, že přestože je předmětné ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) výjimkou ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, bylo by v rozporu s cíli této úmluvy (respektive nařízení), a to zejména požadavkem na předvídatelnost a právní jistotu stran,⁷⁰⁹ pokud by jeho rozsah měl být zužován (sic!) na základě výjimek, které z jeho výslovného znění nevyplývají. Navíc Soudní dvůr relativně podrobně specifikoval, co pod rozsah předmětného pojmu „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“ spadá, čímž zároveň konkludentně potvrdil nutnost jeho autonomní interpretace.

*C-280/90 Elisabeth Hacker vs. Euro-Relais GmbH*⁷¹⁰

Právní věta: „Článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že se nepoužije na smlouvu, kterou se podnikatel zaváže zorganizovat pro klienta krátkodobý výlet včetně pronájmu

⁷⁰⁹ Srovnej zejména bod 15 Preamble Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

⁷¹⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 2. 1992. Elisabeth Hacker vs. Euro-Relais GmbH. Věc C-280/90.

*apartmánu, jestliže tento sám nevlastní, a to včetně zajištění všech dalších služeb spojených s vycestováním.*⁷¹¹

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi paní Hacker s bydlištěm ve Spolkové republice Německo a společností Euro-Relais GmbH se sídlem tamtéž. Společnost Euro-Relais byla společností organizující zájezdy, přičemž se zavázala zajistit krátkodobý zájezd též paní Hacker, a to v nemovité věci nacházející se v Nizozemském království, kterou však tato společnost sama nevlastnila, a zajistit a zarezervovat trajekt. Jelikož ubytování nenaplnilo očekávání paní Hacker, podala žalobu u německých soudů, a domáhala se snížení ceny, náhrady vzniklé škody a náhrady za ztrátu radosti z dovolené. Německé soudy však dospěly k závěru, že by v dané věci mohla být dána výlučná příslušnost nizozemských soudů, a proto se rozhodly položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky: *„Jedná se o nájemní smlouvu ve smyslu článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), jestliže podnikatel organizující zájezdy a jeho zákazník, oba s bydlištěm ve Spolkové republice Německo, uzavřou smlouvu ve Spolkové republice Německo, dle které má podnikatel povinnost pro zákazníka zajistit na několik týdnů ubytování v apartmánu v Nizozemském království, který však podnikatel nevlastní, a to včetně zajištění případných dalších služeb spojených s vycestováním?*

A pokud ano, použije se článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) na žaloby, kterými si zákazník domáhá po podnikateli:

- a) *snížení sjednané ceny z důvodu údajných nedostatků v apartmánu;*
- b) *náhrady škody z důvodu, že údajné nedostatky v apartmánu vedly k tomu, že byl zákazník nucen pronajmout si dodatečnou místnost;*
- c) *náhrady škody z důvodu ztráty radosti z dovolené?*⁷¹²

⁷¹¹ V originálním znění: *„Article 16(1) of the Brussels Convention is to be interpreted as not applying to a contract concluded in a Contracting State whereby a business organizing travel with its seat in that State undertakes to procure for a client domiciled in the same State the use for several weeks of holiday accommodation not owned by it in another Contracting State, and to book the travel arrangements.“*

⁷¹² V originálním znění: *„Is there a tenancy agreement within the meaning of Article 16(1) of the Convention when a travel organizer and a customer who are both domiciled in the Federal Republic of Germany conclude a contract in the Federal Republic of Germany under which the travel organizer undertakes to provide for the use of the customer for a number of weeks a holiday home in the Netherlands not owned by the travel organizer and to arrange the booking of the ferry crossing? If so, does Article 16(1) of the Convention also apply to actions in which the travel organizer's customer claims:*

- (a) a reduction owing to an alleged shortcoming in the holiday home;*
- (b) damages on the ground that, because of an alleged shortcoming in the holiday home, it was necessary to rent an additional room;*
- (c) damages for loss of holiday enjoyment?«*

Odůvodnění: Soudní dvůr odkázal na svou předešlou judikaturu a opětovně uvedl, že důvodem úpravy výlučné příslušnosti v ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy⁷¹³ je skutečnost, že nájmy jsou často upraveny kogentními vnitrostátními právními normami chránícími nájemce, a proto je vhodné, aby jej aplikovaly pouze soudy daného státu. Navíc jsou tyto soudy nejbližší předmětné nemovitosti, a proto mohou nejlépe posoudit veškeré faktické okolnosti, včetně případného ohledání nemovité věci, zjištění okolností vzniku a případného plnění nájmu atd. Soudní dvůr přitom zdůraznil, že není podstatné, o jaký typ nájmu se jedná. Nelze však opomenout, že účelem vždy musí být skutečně nájem, a nikoliv něco jiného. Ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být totiž, jakožto výjimka z obecné zásady *actor sequitur forum rei*, vždy vykládána restriktivně, a to i proto, že zabraňuje strany možnosti svobodně si zvolit místo soudiště, což může vést ve svém důsledku i k tomu, že budou nuceni se soudit v místě, ve kterém nemá bydliště žádná z nich. Předmětná věc je přitom podobná již dříve judikované otázce ohledně provozování podniku. V dotčené smlouvě se nejedná o pronájem, ale spíše o zajištění ubytování a o zajištění dalších služeb spojených s vycestováním (o rezervaci ubytování a případných přepravních prostředků, přivítání v místě určení, pojištění zrušení zájezdu apod.). S ohledem na to je nutné na položenou otázku odpovědět tak, že článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že se nepoužije na smlouvu, kterou se podnikatel zaváže zorganizovat pro klienta krátkodobý výlet včetně pronájmu apartmánu, jestliže tento sám nevlastní, a to včetně zajištění všech dalších služeb spojených s vycestováním.

Vlastní hodnocení autora: V předmětném rozhodnutí Soudní dvůr v souladu se svou dosavadní judikaturu podpořil restriktivní výklad pojmu „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“ obsaženého v ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy), přičemž jeho obsah ještě více konkretizoval. Tím tak ze strany Soudního dvora opět došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti.⁷¹⁴ Předmětné rozhodnutí je tudíž, stejně jako roz-

⁷¹³ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁷¹⁴ Srovnej bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

hodnutí předešlá, opět v souladu s právní doktrínou a naplňuje cíle sledované Nařízením Brusel Ibis (tehdy Bruselskou úmluvou).

*C-8/98 Dansommer A/S vs. Andreas Götz*⁷¹⁵

Právní věta: „Pravidlo obsažené v ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), jež příznává výlučnou příslušnost soudům v řízeních, jejichž předmětem je nájem nemovitosti, je použitelné rovněž na žalobu o náhradu škody způsobenou nedostatečnou péčí o pronajaté prostory, jež si soukromá osoba krátkodobě pronajala, a to i v případě, že žalobu nepodává vlastník pronajatých prostor, ale profesionální organizátor turistických zájezdů, od kterého si uvedená soukromá osoba prostory pronajala, a která před podáním žaloby převzala pohledávku vlastníka předmětných prostor.“⁷¹⁶

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi dánskou společností Dansommer A/S a německým občanem panem Götzem. Společnost Dansommer A/S zprostředkovala panu Götzemu ubytování v Dánském království. Pan Götz při svém pobytu poškodil pronajatý prostor a zanechal v něm nepořádek. Společnost Dansommer A/S jej proto zažalovala (poté, co převzala pohledávku od vlastníka předmětných prostor) u dánských soudů. Dánské soudy si však nebyly zcela jisty svou příslušností, a proto se rozhodly položit Soudnímu dvoru následující, ne příliš vhodné formulovanou předběžnou otázku: „Použije se ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) i na případy, kdy je předmětem plnění závazku zprostředkovatele ubytování pouze zajištění apartmánu

⁷¹⁵ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 27. 1. 2000. Dansommer A/S vs. Andreas Götz. Věc C-8/98.

⁷¹⁶ V originálním znění: „The rule laid down in Article 16(1)(a) of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, as amended by the Convention of 9 October 1978 on the Accession of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, by the Convention of 25 October 1982 on the Accession of the Hellenic Republic, and by the Convention of 26 May 1989 on the Accession of the Kingdom of Spain and the Portuguese Republic, conferring exclusive jurisdiction in proceedings having as their object tenancies of immovable property is applicable to an action for damages for taking poor care of premises and causing damage to accommodation which a private individual had rented for a few weeks' holiday, even where the action is not brought directly by the owner of the property but by a professional tour operator from whom the person in question had rented the accommodation and who has brought legal proceedings after being subrogated to the rights of the owner of the property.“

a automatického ustanovení týkajícího se nákladů na cestu a pojištění za zrušení „zájezdu“, avšak když vlastník i nájemce apartmánu nemají bydliště ve stejném smluvním (členském) státě?“⁷¹⁷

Dánské soudy se v podstatě dotazují, zda se ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy⁷¹⁸ použije i na případy, kdy žalobu podává zprostředkovatel ubytování, který zároveň zabezpečil pro pana Götze jistou formu pojištění.

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve podotkl, že jelikož pronajímatel a nájemce nemají bydliště ve stejném členském státě, není možné uplatnit nové zvláštní pravidlo obsažené v ustanovení článku 16 odst. 1 písm. b) Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis – druhý pododstavec), a je proto nutné případně použít pouze pravidlo, dle kterého mají výlučnou příslušnost soudy státu, ve kterém se nachází nemovitá věc, jež byla pronajata. V této souvislosti zdůraznil, že se jedná o výjimku z obecného pravidla obsaženého v článku 2 Bruselské úmluvy (článku 4 Nařízení Brusel Ibis), a proto je nutné ji jako takovou vykládat restriktivně. Je tomu tak i proto, že uvedená výjimka zbavuje smluvní strany možnosti dohodnout se na místě sudiště, což může vést i k situaci, kdy výlučně příslušnými budou soudy státu, ve kterém nemá bydliště žádná ze smluvních stran. V dosavadní judikatuře Soudního dvora tak bylo dovozeno, že pro uplatnění předmětného článku Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis) není dostatečné, že se řízení týká nemovité věci. Pokud se však jedná o nájem nemovité věci, je naopak dostatečné, že se řízení takového nájmu týká, přičemž není rozhodné, zda je předmětem sporu věcné či závazkové právo. V předmětném řízení se přitom nesporně jedná o věc týkající se nájmu. Uvedený závěr nemůže ovlivnit ani skutečnost, že žalobu podal profesionální organizátor turistických zájezdů, který od vlastníka nemovité věci převzal jeho pohledávku za nájemcem – v daném řízení nevystupuje jako profesionální organizátor turistických zájezdů, ale právě jako by byl pronajímatel. S ohledem na to je na položenou otázku nutné odpovědět tak, že pravidlo obsažené

⁷¹⁷ V originálním znění: „*Is Article 16(1)(a) of the Brussels Convention applicable if the tour operator's performance obligation is limited to making available a holiday home and automatic provision of travel cost and cancellation insurance, but the owner and lessee of the holiday home are not domiciled in the same Contracting State?*“

⁷¹⁸ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

v ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy,⁷¹⁹ jež přiznává výlučnou příslušnost soudům v řízeních, jejichž předmětem je nájem nemovitostí, je použitelné rovněž na žalobu o náhradu škody způsobenou nedostatečnou péčí o pronajaté prostory, jež si soukromá osoba krátkodobě pronajala, a to i v případě, že žalobu nepodává vlastník pronajatých prostor, ale profesionální organizátor turistických zájezdů, od kterého si uvedená soukromá osoba prostory pronajala a která před podáním žaloby převzala pohledávku vlastníka předmětných prostor.

Vlastní hodnocení autora: V předmětném rozhodnutí Soudní dvůr v souladu se svou dosavadní judikaturu opět podpořil restriktivní výklad pojmu „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“ obsaženého v ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy) a blíže konkretizoval obsah tohoto pojmu. Uvedené rozhodnutí je tak možné považovat za jsouci v souladu s právní doktrínou, přičemž naplňuje cíle sledované Nařízením Brusel Ibis (tehdy Bruselskou úmluvou).

*C-73/04 Brigitte and Marcus Klein vs. Rhodos Management Ltd.*⁷²⁰

Právní věta: „Článek 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že se nevztahuje na smlouvu o členství v klubu, která jako protiplnění ke poplatku za členství, který představuje dominantní prvek celkové ceny, umožňuje členům klubu nabýt právo k užívání nemovité věci, určené pouze jejím druhem a polohou, na časový úsek, a která upravuje přijetí členů do organizace umožňující výměnu jejich užívacích práv.“

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi manželi Kleinovými a společností Rhodos Management Ltd. Tito spolu uzavřeli smlouvu, podle níž se manželé Kleinovi stali členy klubu. Mezi práva členů klubu patřila též práva k užívání rekreačního objektu na konkrétní časový úsek, a to konkrétního druhu bytu s konkrétní polohou v hotelovém komplexu, jenž se nacházel v Řecké republice. Členství umožňovalo rovněž přístup k systému výměny časů a míst rekreace. Manželé Kleinovi se však rozhodli své členství zrušit, a proto podali k německým soudům žalobu,

⁷¹⁹ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁷²⁰ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 10. 2005. Brigitte and Marcus Klein vs. Rhodos Management Ltd. Věc C-73/04.

ve které se domáhali vrácení uhrazeného členského poplatku. Německé soudy si však nebyly zcela jisty svou příslušností, a proto se rozhodly položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky: „*Vztahuje se pojem „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“, obsažený v článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), na spory týkající se práva užívat během určitého týdne každý rok po dobu takřka čtyřiceti let byt v hotelovém zařízení, určený na základě jeho druhu a polohy, i když smlouva upravuje současně a povinně členství v klubu, jehož hlavním posláním je zaručit, aby jeho členové mohli vykonávat toto uživatelské právo?*

A pokud ano, vztahuje se výlučná příslušnost ve smyslu článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) rovněž na práva, která sice vyplývají z takového nájmu, ale z faktického ani z právního hlediska se nájmu netýkají, zejména na právo na vrácení částky, která byla omylem uhrazena nad rámec částky za užívání bytu nebo členství v klubu?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve zdůraznil, že se v případě ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy⁷²¹ jedná o výjimku z obecných pravidel zakotvených v Bruselské úmluvě (Nařízení Brusel Ibis). S ohledem na to musí být vykládána restriktivně, a to i proto, že taková výjimka zbavuje smluvní strany možnosti dohodnout se na místě soudiště, což může vést i k tomu, že budou nuceny soudit se v místě, ve kterém nemá bydliště žádná z nich. Soudní dvůr opětovně uvedl, že důvodem této výjimky je skutečnost, že soud místa, kde se nemovitost nachází, je zjevně tím nejvhodnějším soudem k projednání a rozhodnutí dané věci, když má nejlepší podmínky pro ověření skutkového stavu prostřednictvím provedení různých ověření, šetření a znaleckých posudků na místě samém, včetně uplatnění případných pravidel a zvyklostí používaných v místě, kde se nemovitá věc nachází. Předmětná smlouva se přitom nevztahuje na jeden konkrétní byt, ale tento může být naopak každý rok měněn, a to i z vlastní vůle manželů Kleinových. Proto nelze vztah mezi smlouvou o členství v klubu a předmětnou nemovitou věcí považovat za dostatečně úzký, aby odůvodnil kvalifikaci smlouvy jakožto smlouvy nájemní ve smyslu ustanovení článku 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy. Smlouva totiž zahrnuje i poskytování různých služeb, které jsou členům klubu k dispozici za stejných podmínek,

⁷²¹ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

jako jsou podmínky nabízené hostům předmětného hotelového komplexu. Zjevně se tak jedná o smíšenou smlouvu, jejímž předmětem je poskytování komplexního souboru služeb za paušální částku hrazenou zákazníkem. S ohledem na to je na položenou předběžnou otázku nutné odpovědět tak, že článek 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že se nevztahuje na smlouvu o členství v klubu, která jako protiplnění k poplatku za členství, který představuje dominantní prvek celkové ceny, umožňuje členům klubu nabýt právo k užívání nemovité věci, určené pouze jejím druhem a polohou, na časový úsek, a která upravuje přijetí členů do organizace umožňující výměnu jejich užívacích práv.

Vlastní hodnocení autora: Předmětný rozsudek i nadále zachovává požadavek na restriktivní interpretaci pojmu „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitosti“ obsaženého v ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy), přičemž Soudní dvůr jeho obsah ještě více konkretizoval. Nelze však přehlédnout, že se argumentace Soudního dvora v předmětném případě jeví poněkud účelová, a ne příliš přesvědčivá. Nelze zcela jednoznačně konstatovat, na rozdíl od rozhodnutí předešlých, že tímto rozhodnutím došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti, přestože se předmětné rozhodnutí zdá být v souladu s tehdejší právní doktrínou. Nicméně v daném rozhodnutí opět byla relativně podrobně vymezena další otázka, na kterou se předmětné ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy) nevztahuje.

VIII.2.3 Postup v případě, že se nemovitá věc nachází ve vícero státech

V této části bude podrobně rozebráno jediné relevantní rozhodnutí Soudního dvora, a to rozhodnutí *158/87 R. O. E. Scherrens vs. M. G. Maenhout and others*.⁷²²

⁷²² Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 6. 7. 1988. R. O. E. Scherrens vs. M. G. Maenhout and others. Věc 158/87.

158/87 R. O. E. Scherrens vs. M. G. Maenhout and others⁷²³

Právní věta: „Ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládáno tak, že výlučnou příslušnost v případě, kdy se ve sporu jedná o existenci nájmu vztahujícího se k nemovité věci, jež se nachází ve dvou členských státech, mají soudy ve vztahu k té části nemovité věci, jež se nachází na jejich území.“⁷²⁴

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi panem Scherrensem a paní Maenhout a dalšími. Paní Maenhout a její manžel vlastnili farmu, kterou si od něj pronajal pan Scherrens. Farma sestávala z několika budov a pozemků o velikosti pěti hektarů, jež se nacházely na území Belgického království, a dalších pozemků o velikosti dvanácti hektarů, jež se nacházely na území Nizozemského království. Pan Scherrens se domáhal určení, že nájem byl uzavřen ústně (na základě jedné nájemní smlouvy), a to jak před belgickými soudy, tak před soudy nizozemskými. Nizozemské soudy dospěly k závěru, že hrozí vydání odporujících si rozhodnutí, a proto se pro jistotu rozhodly položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, kterou si Soudní dvůr přeformuloval následovně: „*Jak je nutné vykládat ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) v případě, že se jedná o nájem, jenž se týká nemovité věci (farmy), jež se z převážné části nachází na území Nizozemského království (pozemky), ale z části též na území Belgického království (některé pozemky a budovy)?*“⁷²⁵

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve opětovně zdůraznil, že nájem je často ovládán specifickými kogentními právními normami chránícími nájemce,

⁷²³ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 6. 7. 1988. R. O. E. Scherrens vs. M. G. Maenhout and others. Věc 158/87.

⁷²⁴ V originálním znění: „*Article 16 (1) of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters must be interpreted as meaning that, in a dispute as to the existence of a lease relating to immovable property situated in two contracting States, exclusive jurisdiction over the immovable property situated in each contracting State is held by the courts of that State.*“

⁷²⁵ V originálním znění: „*According to the judgment making the reference, the farmer, the appellant, claims that there is a single lease covering both the farm and the plots of land. Taking the view that it was therefore possible that the Belgian court and the Netherlands court might give contradictory rulings, the Gerechtshof considered that it was necessary to settle the question as to which court had jurisdiction under Article 16 (1) of the Convention in cases such as this. It therefore stayed the proceedings and requested the Court to rule on «how Article 16 (1) of the Convention is to be interpreted with regard to the lease of a farm of which the buildings (with some of the land) are situated in one contracting State (Belgium) and (most of) the land in another (the Netherlands)».*“

a proto je nutné, aby tyto normy aplikovaly pouze soudy toho státu, jenž je vydal. Účelem předmětného ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy⁷²⁶ je též skutečnost, že soudy v místě, kde se nemovitá věc nachází, jsou rovněž těmi nejvhodnějšími posoudit veškeré skutkové okolnosti vzniku, existence a plnění nájmu. Předmětný článek se tak vztahuje na jakýkoliv nájem, a to i v případě, že se nemovitá věc nachází ve dvou smluvních/členských státech. S ohledem na výše uvedené je přitom nutné dospět k závěru, že o každé nemovité věci by měly rozhodovat soudy toho státu, na jehož území se nemovitá věc nachází. Pokud by se však jednalo o nemovitou věc, která tvoří jeden nedělitelný celek, jež se z převážné části nachází na území jednoho státu, ale z nepatrné části též na území jiného státu, pak by bylo vhodné, aby o takové nemovité věci rozhodovaly pouze soudy tohoto státu, na jehož území se nemovitá věc z převážné části nachází. Tak tomu však v předmětné věci není, neboť jednotlivé pozemky na sebe dokonce ani nenavazují. Soudní dvůr na položenou předběžnou otázku proto odpověděl, že ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy musí být vykládáno tak, že výlučnou příslušnost v případě, kdy se ve sporu jedná o existenci nájmu vztahujícího se k nemovité věci, jež se nachází ve dvou smluvních státech, mají soudy ve vztahu k té části nemovité věci, jež se nachází na jejich území.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr v uvedeném případě potvrdil nutnost vykládat předmětné ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy) relativně restriktivně, ačkoliv v odůvodnění připustil výjimku, kdy by bylo možné předmětný článek vyložit nepatrně extenzivně. Jeho výklad nicméně i tak zachovává právní jistotu smluvních stran a předvídatelnost právních rozhodnutí, neboť v tam uvedeném případě je zmíněná odchylka spíše očekávatelná. Dané rozhodnutí lze tudíž považovat za souladné s právní doktrínou, přičemž nijak nevybočuje z výše uvedených závěrů Soudního dvora.

VIII.2.4 Závěr podkapitoly

Judikatura Soudního dvora k ustanovení článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je konstantní, dbající na výjimečnou povahu předmětného ustanovení, coby výjimky ze základní zásady *actor sequitur forum rei* (a ve svém

⁷²⁶ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

důsledku též ze všech ostatních článků Nařízení Brusel Ibis),⁷²⁷ a plně zachováající předvídatelnost a právní jistotu smluvních stran. Uvedená judikatura je tak v souladu jak s právní doktrínou,⁷²⁸ tak i s cíli sledovanými Nařízením Brusel Ibis.⁷²⁹

Soudní dvůr přitom potvrdil, že pojmy uvedené v předmětném článku, a to zejména pojem „řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“ a pojem „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitostí“, musejí být vykládány restriktivně⁷³⁰ a autonomně.⁷³¹

Ve své judikatuře se Soudní dvůr vypořádal i s případem, kdy je předmětem soudního řízení nemovitá věc nacházející se ve vícero státech najednou.

Přestože se Soudní dvůr doposud nevěnoval všem možným otázkám vyplývajícím z předmětného ustanovení, je si možné na základě dosavadních rozhodnutí⁷³² a konstantní rozhodovací praxe Soudního dvora učinit podrobný

⁷²⁷ Srovnej JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 34: „The provisions of Article 16 on jurisdiction may not be departed from either by an agreement purporting to confer jurisdiction on the courts of another Contracting State, or by an implied submission to the jurisdiction (Articles 17 and 18). Any court of a State other than the State whose courts have exclusive jurisdiction must declare of its own motion that it has no jurisdiction (Article 19). Failure to observe these rules constitutes a ground for refusal of recognition or enforcement (Articles 28 and 34).“ Viz též PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 415.

⁷²⁸ Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 416.

⁷²⁹ K tomu viz též JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 35.

⁷³⁰ Srovnej BASEDOW, Jürgen. Foundations of Private International Law in Intellectual Property. In: BASEDOW, Jürgen; KONO, Toshiyuki; METZGER, Axel. *Intellectual property in the global arena: jurisdiction, applicable law, and the recognition of judgments in Europe, Japan and the US*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 23.

⁷³¹ Srovnej ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 287.

⁷³² Přestože tato nebyla vždy přijata kladně – viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 247.

a ucelený pohled na to, jak by v případě takových jiných otázek Soudní dvůr zřejmě rozhodl.

VIII.3 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 2

Článek 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis stanoví výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem jsou otázky týkající se existence a rozhodování právnických osob a sdružení. Určuje, že v takových případech mají výlučnou příslušnost soudy členského státu, v němž se nachází sídlo uvedeného subjektu.

Pro určení sídla uvedeného subjektu se však neuplatní obecné ustanovení článku 63 Nařízení Brusel Ibis, ale je nutné postupovat podle pravidel mezinárodního práva soukromého. Účelem takové úpravy je skutečnost, aby nebylo možné určit sídlo subjektu ve více než jednom jediném členském státě.⁷³³ Nelze proto přehlédnout, že aplikace uvedeného pravidla zjevně povede často k tomu, že bude v konečném důsledku opět naplněna zásada *actor sequitur forum rei*,⁷³⁴ přičemž jediným jeho přínosem je bližší upřesnění sídla uvedeného subjektu a nemožnost se od takto určeného místa sudiště jakkoliv odchýlit.

Předmětný článek se přitom dle svého výslovného znění uplatní na otázky založení, nulitu nebo zrušení uvedených subjektů a na platnost usnesení orgánů těchto subjektů. Uvedenými subjekty pak mohou být společnosti, jiné právnické osoby, a dokonce též sdružení fyzických a/nebo právnických osob, a to i pokud jsou bez právní subjektivity.⁷³⁵

⁷³³ Viz PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 424.

⁷³⁴ Srovnej JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 35: „Moreover, the rule adopted will more often than not result in the application of the traditional maxim *actor sequitur forum rei*.“ Srovnej též ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 248.

⁷³⁵ Srovnej ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 289.

V následující části této podkapitoly budou rozebrána jediná dvě relevantní rozhodnutí Soudního dvora, jež se zabývají výkladem rozsahu uvedeného ustanovení.

VIII.3.1 Způsob a šíře výkladu článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis

V této části budou podrobně rozebrána dvě relevantní rozhodnutí Soudního dvora, a to rozhodnutí *C-372/07 Nicole Hassett vs. South Eastern Health Board and Cheryl Doherty vs. North Western Health Board*,⁷³⁶ a *C-144/10 Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts vs. JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch*.⁷³⁷

*C-372/07 Nicole Hassett vs. South Eastern Health Board and Cheryl Doherty vs. North Western Health Board*⁷³⁸

Právní věta: „Článek 22 odst. 2 Nařízení Brusel I (článek 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že se platnosti usnesení orgánů společnosti, ve smyslu tohoto ustanovení, netýká taková žaloba, o jakou se jedná v původním řízení, v rámci které jeden z účastníků řízení tvrdí, že usnesením přijatým orgánem společnosti byla porušena práva, která tomuto účastníkovi řízení údajně přiznávají stanovy této společnosti.“

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor, kdy dva lékaři v důsledku své profesní nedbalosti měli způsobit závažnou újmu paní Hassett a paní Doherty. Poškozené se tak domáhaly náhrady škody u irských soudů, a to proti zdravotnickému zařízení, které přizvalo oba lékaře do soudního řízení s úmyslem následně po nich vymáhat náhradu škody. Lékaři však byli členy profesionálního odborového svazu MDU se sídlem ve Spojeném království, jehož účelem je právě nahrazovat škodu způsobenou lékaři z důvodů jejich profesní nedbalosti, a proto přizvali do řízení i MDU a požádali jej

⁷³⁶ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 2. 10. 2008. *Nicole Hassett vs. South Eastern Health Board a Cheryl Doherty vs. North Western Health Board*. Věc C-372/07.

⁷³⁷ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 12. 5. 2011. *Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts vs. JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch*. Věc C-144/10.

⁷³⁸ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 2. 10. 2008. *Nicole Hassett vs. South Eastern Health Board a Cheryl Doherty vs. North Western Health Board*. Věc C-372/07.

o náhradu způsobené škody. MDU však tuto žádost zamítl na základě ustanovení stanov, dle kterého rozhodnutí o náhradě způsobené škody náleží neomezené diskreční pravomoci představenstva a vznesl procesní námitku, když tvrdil, že předmět návrhu směřujícího proti němu (tj. povinnosti nahradit škodu) se týká platnosti usnesení přijatých jeho představenstvem, tj. že tato otázka spadá do výlučné příslušnosti britských soudů na základě ustanovení článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I.⁷³⁹ Irské soudy však uvedenou námitku odmítly, proti čemuž se MDU odvolal. Irské soudy se proto rozhodly položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru, kterou Soudní dvůr přeformuloval následovně: „*Musí být ustanovení článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I (článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) vykládán v tom smyslu, že se platnosti usnesení orgánů společnosti, ve smyslu tohoto ustanovení, týká taková žaloba, o jakou se jedná v původním řízení, v rámci které jeden z účastníků řízení tvrdí, že usnesením přijatým orgánem společnosti byla porušena práva, která tomuto účastníkovi řízení údajně přiznávají stanovy této společnosti?*“⁷⁴⁰

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve podotkl, že je nutné pojmy obsažené v předmětném ustanovení Nařízení Brusel I (Nařízení Brusel Ibis) vykládat autonomně, při respektování systematiky a cílů tohoto nařízení. Uvedený článek 22 odst. 2 Nařízení Brusel I představuje výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, a proto je nutné ji jako takovou vykládat restriktivně. Soudní dvůr v této souvislosti odkázal na svou předešlou judikaturu k ustanovení článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) a zdůraznil, že stejné závěry je nutné aplikovat právě i na předmětné ustanovení. I v jeho případě totiž platí, že eliminuje možnost volby

⁷³⁹ Článek 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

⁷⁴⁰ Znění původní předběžné otázky zní následovně: „*Založí-li lékaři profesní odborový svaz, který má formu společnosti zapsané do rejstříku podle práva některého členského státu, za účelem poskytování pomoci a náhrady škody jeho členům vykonávajícím svoji praxi v tomto nebo jiném členském státě a poskytnutí takové pomoci nebo náhrady škody závisí podle jeho stanov na usnesení představenstva této společnosti rozhodujícího na základě své neomezené diskreční pravomoci, je nutno považovat řízení, ve kterých je napadeno usnesení odmítající na základě uvedených stanov poskytnout pomoc nebo náhradu škody lékařům vykonávajícím praxi v tomto jiném členském státě takovým lékařem jako porušení smluvních nebo jiných právních nároků dotčeného lékaře ze strany uvedené společnosti, za řízení, jehož předmětem je platnost usnesení orgánu této společnosti ve smyslu článku 22 [bodu] 2 [Nařízení č. 44/2001], takže výlučnou příslušnost mají soudy členského státu, ve kterém má tato společnost své sídlo?*“

místa sudiště smluvními stranami,⁷⁴¹ což může vést i k případům, kdy budou příslušnými soudy státu, v němž nemá bydliště žádná ze smluvních stran. Účelem článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I přitom je, aby nemohlo docházet k přijímání rozporných rozhodnutí týkajících se existence společností a platnosti usnesení jejich orgánů, přičemž nejvhodnějšími soudy rozhodnout o tam uvedených otázkách jsou zjevně soudy ve státě, ve kterém má společnost své sídlo, neboť formální náležitosti pro vznik předmětné společnosti musejí být splněny právě v daném státě. Přiznání výlučné příslušnosti soudům uvedeného státu je tak v zájmu řádného výkonu spravedlnosti. Pro aplikaci předmětného ustanovení přitom nemůže být dostatečné, že žaloba je byť jen částečně spojená s rozhodnutím přijatým orgánem společnosti – to by vedlo k absurdním závěrům, kdy by nebylo možné úspěšně společnost nikdy zažalovat, protože v podstatě každá smlouva je uzavírána prostřednictvím rozhodnutí orgánu společnosti. To přitom není v souladu s účelem předmětného článku, jenž je uveden výše, a takový výklad by byl navíc, v rozporu s ustálenou judikaturou Soudního dvora, značně extenzivní. Předmětné ustanovení se tak může aplikovat pouze na případy, kdy některý z účastníků řízení zpochybňuje samotnou platnost usnesení orgánu společnosti s ohledem na použitelné právo společností či ustanovení společenské smlouvy / stanov. Tak tomu však v uvedeném řízení není. Lékaři nezpochybňují pravomoc představenstva přijmout rozhodnutí, které přijalo, ale kritizují pouze způsob, jak tuto svou pravomoc představenstvo využilo. Tvrdí, že MDU zamítl jejich žádost bez toho, že by provedl podrobný přezkum, a proto porušil jejich práva, která jim, jakožto členům MDU, přiznávají jeho stanovy. Soudní dvůr proto na předběžnou otázku odpověděl tak, že článek 22 odst. 2 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že se platnosti usnesení orgánů společnosti, ve smyslu tohoto ustanovení, netýká taková žaloba, o jakou se jedná v původním řízení, v rámci které jeden z účastníků řízení tvrdí, že usnesením přijatým orgánem společnosti byla porušena práva, která tomuto účastníkovi řízení údajně přiznávají stanovy této společnosti.

⁷⁴¹ Srovnej též ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KNAPOVÁ Jana; KALIŠ Roman. *Judikatura ESD v rámci evropského justičního prostoru ve věcech civilních - Část IX. Právní fórum*. Praha: ASPI, a. s., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 350.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr svým rozhodnutím setrval na svých názorech týkajících se použitelnosti článku 24 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 22 Nařízení Brusel I), tj. na jeho výjimečné povaze. Přestože se jedná o ojedinělé ustanovení k předmětnému článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I), je z toho důvodu možné jeho judikaturu považovat za konstantní. Soudní dvůr přitom potvrdil, že je v podstatě celý článek nutné vykládat autonomně a restriktivně. Tím došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti,⁷⁴² a předmětné rozhodnutí je možné (nejen) proto považovat za souladné s právní doktrínou a s cíli sledovanými předmětným nařízením.

*C-144/10 Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts vs. JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch*⁷⁴³

Právní věta: „Článek 22 odst. 2 Nařízení Brusel I (článek 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) musí být vykládán v tom smyslu, že se nevztahuje na spor, v jehož rámci společnost namítá, že se smlouvy vůči ní nelze dovolávat z důvodu tvržené neplatnosti – pro porušení stanov – usnesení jejích orgánů, které vedlo k uzavření této smlouvy.“

Faktický stav: V dané věci se jednalo o původní soudní spor mezi americkou investiční bankou, respektive její německou pobočkou JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch, a německou společností Berliner Verkehrsbetriebe (BVG). Obě společnosti spolu uzavřely smlouvu o ručení, ve které si zvolily příslušnost anglických soudů, a ve které se německá společnost zaručila za platební schopnost třetích subjektů. Jelikož se třetí subjekty dostaly do platební neschopnosti, zažalovala americká společnost německou společnost u anglických soudů. Německá společnost v rámci své obrany namítla, že rozhodnutí jejích orgánů uzavřít předmětnou smlouvu jsou neplatná pro jednání *ultra vires*, a proto ani předmětná smlouva není platná, a tvrdila, že příslušnost rozhodnout předmětný spor tak mají pouze soudy německé. Anglické soudy se tak rozhodly položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Mezitím německá společnost podala k německým

⁷⁴² Srovnej bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

⁷⁴³ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 12. 5. 2011. Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts vs. JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch. Věc C-144/10.

soudům žalobu a domáhala se z výše uvedených důvodů prohlášení neplatnosti uzavřené smlouvy. I německé soudy se v důsledku zjištěných okolností rozhodly položit Soudnímu dvoru tři předběžné otázky, z nichž je relevantní pouze následující právní otázka: „Zabrnjuje působnost článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I (článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis) rovněž spory, ve kterých společnost nebo právnická osoba namítá vůči ní uplatněným nárokům vyplývajícím z právního jednání neplatnost proto, že došlo k porušení společenské smlouvy / stanov této společnosti při přijímání usnesení jejich orgánů, která vedla k učinění předmětného právního jednání (uzavření smlouvy)?“⁷⁴⁴

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve upřesnil, že v daných případech existuje rozpor ve znění článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I⁷⁴⁵ v jednotlivých jazykových verzích tohoto nařízení. Některé jazykové verze totiž v uvedeném článku hovoří o tom, že řízení se „musí týkat“ předmětných otázek, ale jiné jazykové verze hovoří o tom, že řízení „musí mít předmětem“ uvedené otázky. Druhá formulace přitom zjevně znamená, že se bude jednat pouze o řízení, ve kterých jsou uvedené otázky skutečným předmětem podané žaloby, tj. její hlavní otázkou. V souladu s ustálenou judikaturou je přitom nutné všechny jazykové verze vykládat jednotně a existují-li případné rozdílnosti mezi těmito verzemi, má být příslušné ustanovení vyloženo z hlediska obecné systematiky a cílů předmětného nařízení. Soudní dvůr v této souvislosti připomněl, že ustanovení článku 22 Nařízení Brusel I (článku 24 Nařízení Brusel Ibis) představuje výjimku z obecné zásady *actor sequitur forum rei*, vylučuje autonomii vůle stran, a proto je nutné jej vykládat restriktivně, přičemž poukazuje i na svou dosavadní judikaturu k jiným odstavcům předmětného článku Nařízení Brusel I (článku Nařízení Brusel Ibis).

⁷⁴⁴ Znění původních předběžných otázek zní: „Zabrnjuje oblast působnosti článek 22 bodu 2 Nařízení [č. 44/2001] také spory, v rámci nichž společnost nebo právnická osoba namítá proti vůči ní uplatněným nárokům vyplývajícím z právního úkonu neplatnost – pro porušení stanov – usnesení svých orgánů, která vedla k učinění právního úkonu?“

Pokud bude [první otázka] zodpovězena kladně, použije se článek 22 bod 2 Nařízení [č. 44/2001] také na právnické osoby veřejného práva, jestliže je třeba přezkoumat platnost usnesení jejich orgánů občanskoprávními soudy?

Pokud bude [druhá otázka] zodpovězena kladně, je soud členského státu, v němž bylo řízení o právním sporu zahájeno později, podle článku 27 Nařízení [č. 44/2001] povinen přerušit řízení také tehdy, jestliže se vůči ujednání o soudní příslušnosti namítá, že toto ujednání je rovněž neplatné z důvodu usnesení orgánů strany sporu neplatného podle jejich stanov?“

⁷⁴⁵ Článek 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Soudní dvůr podotýká, že pokud by měl předmětné ustanovení vykládat restriktivně, porušil by tím jeden z hlavních cílů nařízení, a to jeho předvídatelnost a zachování právní jistoty smluvních stran. Navíc, pokud by skutečně pro uplatnění článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I mělo stačit společnosti namítnout, že usnesení jejího orgánu uzavřít smlouvu či jinak právně jednat je neplatné, pak by bylo na vůli toliko této společnosti, zda (a v rámci které fáze soudního řízení) předmětnou námitku vznese. Tím by byl narušen výše uvedený cíl předvídatelnosti. Nadto posuzování platnosti usnesení například v rámci žaloby o náhradu škody z neplnění smlouvy není tak podstatné, aby odůvodňovalo využití pravidla o výlučné příslušnosti, přičemž nehrozí ani vydání protichůdných rozhodnutí soudy různých členských států z důvodu překážky *lis pendens*. Rozdíly v jazykových verzích je tak nutné překlenout takovým výkladem, že se uvedený článek vztahuje pouze na spory, jejichž primárním předmětem jsou otázky v něm uvedené. Na dotčenou předběžnou otázku je proto nutné odpovědět tak, že článek 22 odst. 2 Nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že se nevztahuje na spor, v jehož rámci společnost namítá, že se smlouvy vůči ní nelze dovolávat z důvodu tvrzené neplatnosti – pro porušení stanov – usnesení jejich orgánů, které vedlo k uzavření této smlouvy.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr zde navazuje na svou ustálenou judikaturu, přičemž od svého „jediného“ excessu v rozhodnutí ze dne 13. 7. 2006 ve věci *C-4/03 Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*⁷⁴⁶ se distancuje, přestože ne zcela přesvědčivým způsobem.⁷⁴⁷ Soudní dvůr tak setrvává na nutnosti autonomní a restriktivní interpretace pravidel obsažených v článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 22 odst. 2 Nařízení Brusel I), a to se současným zachováním cílů sledovaných tímto nařízením, a to zejména předvídatelnosti a právní jistoty smluvních stran. Soudní dvůr se v rozhodnutí rovněž

⁷⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 7. 2006. *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*. Věc C-4/03. Toto rozhodnutí se vztahuje k článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis – viz dále.

⁷⁴⁷ Odchýlení se od uvedeného problematického rozhodnutí však lze pouze kvitovat.

vypořádává s odlišnostmi ve znění předmětného článku v různých jazykových verzích nařízení.⁷⁴⁸ Předmětné rozhodnutí tak lze považovat za souladné s právní doktrínou.

VIII.3.2 Závěr podkapitoly

Judikatura Soudního dvora k ustanovení článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis je relativně skromná, nicméně konstantní. Opět dbá na výjimečnou povahu předmětného ustanovení, jež ve svém důsledku představuje výjimku ze všech ostatních článků Nařízení Brusel Ibis⁷⁴⁹ (přestože ve svém důsledku vede ke striktnímu uplatnění základní zásady *actor sequitur forum rei*), a to i z možnosti uplatnění autonomie vůle smluvních stran, a plně zachovává předvídatelnost a právní jistotu smluvních stran. Uvedená judikatura je tak v souladu jak s právní doktrínou, tak i s cíli sledovanými Nařízením Brusel Ibis.

Soudní dvůr přitom opětovně potvrdil, že pojmy uvedené v předmětném článku musejí být vykládány restriktivně a autonomně.⁷⁵⁰

Přestože se Soudní dvůr doposud nevěnoval všem možným otázkám vyplývajícím z předmětného ustanovení, natož aby tak činil dostatečně podrobně, je i v případě článku 24 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis možné učinit si podrobný a ucelený pohled na to, jak by v případě takových jiných otázek Soudní dvůr zřejmě rozhodl.

⁷⁴⁸ Srovnej JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 34.

⁷⁴⁹ Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 415.

⁷⁵⁰ Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 417 – 418.

VIII.4 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis

Článek 24 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis stanoví výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem je platnost zápisů do veřejných rejstříků. Určuje, že v takových případech mají výlučnou příslušnost soudy členského státu, v němž jsou předmětné rejstříky vedeny.

Jedná se o výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, jejíž začlenění do Nařízení Brusel Ibis je zcela pochopitelné.⁷⁵¹ Podmínky pro zápis do veřejných rejstříků stanoví vždy stát, který je vede. Jeho soudy jsou proto zjevně těmi nejvhodnějšími pro to posoudit, zda byl zápis proveden platně, či nikoliv. Navíc nelze přehlédnout, že zápisy do veřejných rejstříků (například do katastru nemovitostí) budou zásadně prováděny prostřednictvím individuálního nenormativního právního aktu, tj. nejčastěji prostřednictvím rozhodnutí správního orgánu, a bylo by proto zásahem do státní suverenity, pokud by o jeho platnosti měly rozhodovat soudy jiného členského státu.

Významná relevantní judikatura k předmětnému ustanovení článku 24 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis neexistuje, nicméně s ohledem na výše uvedená rozhodnutí Soudního dvora lze i v tomto případě konstatovat, že předmětné ustanovení a pojmy v něm obsažené bude nutné vykládat autonomně a spíše restriktivně. Jedná se totiž nejen o výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, ale v podstatě též o výjimku ze všech obecných ustanovení Nařízení Brusel Ibis, přičemž je tímto ustanovením opět vyloučena autonomie vůle smluvních stran.⁷⁵²

⁷⁵¹ Viz JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 35.

⁷⁵² Viz výše. Srovnej JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 34: „The provisions of Article 16 on jurisdiction may not be departed from either by an agreement purporting to confer jurisdiction on the courts of another Contracting State, or by an implied submission to the jurisdiction (Articles 17 and 18). Any court of a State other than the State whose courts have exclusive jurisdiction must declare of its own motion that it has no jurisdiction (Article 19). Failure to observe these rules constitutes a ground for refusal of recognition or enforcement (Articles 28 and 34).“ Viz též PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 415.

VIII.5 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 4

Článek 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis stanoví výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost práv k registrovanému duševnímu vlastnictví, tj. zejména zápis či platnost patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů. Určuje, že v takových případech mají výlučnou příslušnost soudy členského státu, v němž bylo požádáno o udělení nebo zápis těchto práv, nebo kde byla tato práva udělena nebo zapsána, nebo platí za udělená nebo zapsaná na základě právního aktu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy.

Opět se jedná o výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, jež je odůvodněná zvláštním předmětem sporu.⁷⁵³ Obdobně jako u ustanovení článku 24 odst. 3 Nařízení Brusel Ibis lze totiž předpokládat, že podmínky pro zápis práv k registrovanému duševnímu vlastnictví stanoví vždy stát, kde jsou tato práva udělena nebo zapsána, nebo platí za udělená nebo zapsaná, respektive stát, ve kterém bylo požádáno o udělení nebo zápis těchto práv. Jeho soudy jsou tudíž zjevně těmi nejvhodnějšími pro to posoudit, zda byl zápis proveden platně, či nikoliv. Opět totiž nelze přehlédnout, že zápisy práv k registrovanému duševnímu vlastnictví budou zásadně prováděny na základě individuálního nenormativního právního aktu státu konstitutivní povahy, a bylo by proto zásahem do státní suverenity,⁷⁵⁴ pokud by o jejich platnosti měly rozhodovat soudy jiného státu.

V minulosti Nařízení Brusel I výslovně nespécifikovalo (ani Bruselská úmluva), zda se předmětné ustanovení použije na všechna řízení, která se týkají práv k registrovanému duševnímu vlastnictví, nebo pouze na taková řízení, jejichž jsou práva k registrovanému duševnímu vlastnictví,

⁷⁵³ Podrobněji viz např. KRÁLÍČEK, Jaroslav. Interakce výlučné pravomoci a porušování práv k duševnímu vlastnictví na internetu v novém Nařízení Brusel Ibis, aneb jak se ignorují hlasy z praxe. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: MU, 2014, s. 54 – 61. Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 430.

⁷⁵⁴ Viz k tomu JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 36.

a to konkrétně jejich platnost či zápis, hlavním předmětem sporu.⁷⁵⁵ Nové Nařízení Brusel Ibis však již výslovně určuje, že se pravidlo obsažené v ustanovení jeho článku 24 odst. 4 použije bez ohledu na to, zda jsou v něm uvedené otázky uplatněny prostřednictvím žaloby, nebo námitky. Tato změna je důsledkem rozhodnutí, které bude rozebráno v následující části této podkapitoly.

Nařízení Brusel Ibis i dosavadní Nařízení Brusel I, na rozdíl od Bruselské úmluvy, dodatečně stanoví, pro vyloučení všech možných pochybností, že pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost evropského patentu uděleného členskému státu, mají výlučnou příslušnost soudy tohoto členského státu, aniž je dotčena příslušnost Evropského patentového úřadu podle Úmluvy o udělování evropských patentů podepsané v Mnichově dne 5. října 1973.⁷⁵⁶

V následující části této podkapitoly bude rozebráno nejprve rozhodnutí Soudního dvora zabývající se způsobem a šíří výkladu článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis a poté bude v krátkosti rozebráno též výše avizované rozhodnutí Soudního dvora, v důsledku kterého došlo ke konkretizaci znění článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis (oproti jeho předchůdcům).

VIII.5.1 Způsob a šíře výkladu článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis

V této části bude podrobně rozebráno nejprve rozhodnutí Soudního dvora *288/82 Ferdinand M.J.J. Duijnste vs. Lodewijk Goderbauer*,⁷⁵⁷ a poté bude v krátkosti věnována pozornost též rozhodnutí *C-4/03 Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*.⁷⁵⁸

⁷⁵⁵ Srovnej k tomu JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 34.

⁷⁵⁶ Blíže viz např. PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 429.

⁷⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. 11. 1983. *Ferdinand M.J.J. Duijnste vs. Lodewijk Goderbauer*. Věc 288/82.

⁷⁵⁸ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 7. 2006. *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*. Věc C-4/03.

288/82 *Ferdinand M.J.J. Duijnstee vs. Lodewijk Goderbauer*⁷⁵⁹

Právní věta: „Pojem „řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů“ obsažený v článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis) musí být považován za nezávislý pojem, jenž by měl mít jednotný význam ve všech smluvních (členských) státech.

Pojem „řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů“ nezabírá spor mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ve kterém se jedná o patenty či žádosti o patenty k vynálezům tohoto zaměstnance, a který se týká práv k takovým patentům vyplývajících z pracovní smlouvy.“⁷⁶⁰

Faktický stav: V daném případě se jednalo o původní soudní spor mezi panem Duijnstee, který byl likvidátorem jisté společnosti, a panem Goderbauerem, který byl dříve zaměstnancem uvedené společnosti. Pan Goderbauer byl žadatelem o několik patentů a majitelem několika patentů, na které si činila nárok výše uvedená společnost. Pan Duijnstee proto podal proti panu Goderbauerovi u nizozemských soudů žádost o vydání předběžného opatření, kterým by byla panu Goderbauerovi uložena povinnost převést patenty na zmíněnou společnost, nicméně neuspěl. Pan Goderbauer navíc podal k nizozemským soudům žalobu, ve které se domáhal určení, že pokud by skutečně měl některé patenty převést na výše uvedenou společnost, pak k nim má zástavní, respektive zadržovací právo. Pan Duijnstee v rámci tohoto řízení uplatnil svůj protinávrh ve stejném znění, jak již učinil v minulosti. Nizozemské soudy si však nebyly zcela jisty svou příslušností, a proto se rozhodly položit Soudnímu dvoru tři předběžné otázky, z nichž je podstatná otázka druhá a třetí, jež Soudní dvůr přeformuloval následovně:

⁷⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. 11. 1983. *Ferdinand M.J.J. Duijnstee vs. Lodewijk Goderbauer*. Věc 288/82.

⁷⁶⁰ V originálním znění: „The term “proceedings concerned with the registration or validity of patents” contained in article 16 (4) must be regarded as an independent concept intended to have uniform application in all the contracting states.

The term “proceedings concerned with the registration or validity of patents” does not include a dispute between an employee for whose invention a patent has been applied for or obtained and his employer, where the dispute relates to their respective rights in that patent arising out of the contract of employment.“
V dotčeném rozhodnutí byla přijata i odpověď na další předběžnou otázku, a to: „Article 19 of the convention requires the national court to declare of its own motion that it has no jurisdiction whenever it finds that a court of another contracting state has exclusive jurisdiction under article 16 of the convention, even in an appeal in cassation where the national rules of procedure limit the court’s reviewal to the grounds raised by the parties.”

„Musí být pojem „řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů“, obsažený v článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis), dle kterého mají vylučnou příslušnost soudy členského státu, ve kterém mělo dojít k udělení patentu, vykládán v souladu a dle práva tohoto státu, nebo naopak dle lex fori, nebo má být vykládán dokonce nezávisle na jednotlivých národních právních řádech, tj. autonomně?

„Musí být pojem „řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů“, obsažený v článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis) vykládán tak, že uvedený pojem zahrnuje spor mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ve kterém se jedná o patenty či žádosti o patenty k vynálezům tohoto zaměstnance a který se týká práv k takovým patentům vyplývajících z pracovní smlouvy?“⁷⁶¹

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve zdůraznil, že jedním z hlavních cílů Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis) je též právní jistota smluvních stran a předvídatelnost soudního rozhodování. I proto je nutné pojmy obsažené v ustanovení článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy⁷⁶² vykládat autonomně. Předmětné ustanovení navíc představuje výjimku v podstatě ze všech pravidel obsažených v Bruselské úmluvě (Nařízení Brusel Ibis), a proto je nutné ji jako takovou vykládat restriktivně. Pokud se tedy soudní řízení netýká přímo platnosti patentu nebo jeho zápisu, neexistuje zvláštní důvod pro aplikaci uvedené výjimky. V daném řízení přitom není rozporována platnost, ani zápis patentů. Předmětnou otázkou je toliko otázka, kdo má být vlastníkem patentů, což závisí na posouzení smluvního vztahu mezi žalobcem a žalovaným. Ustanovení článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy se tak aplikovat nebude. Na položenou otázku je proto nutné odpovědět tak, že pojem „řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů“ nezahrnuje spor mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ve kterém se jedná o patenty či žádosti o patenty k vynálezům tohoto zaměstnance a který se týká práv k takovým patentům vyplývajících z pracovní smlouvy.

⁷⁶¹ Znění původní první předběžné otázky zní: „... whether, on the assumption that the courts of another contracting state had exclusive jurisdiction, that jurisdiction should be recognised even though the point had not been pleaded by any of the parties. Article 419 (1) of the Netherlands code of civil procedure provides that the Hoge Raad is to confine its consideration of the case “to the grounds on which the appeal is based”, whereas article 19 of the convention provides that “where a court of a contracting state is seized of a claim which is principally concerned with a matter over which the courts of another contracting state have exclusive jurisdiction by virtue of article 16, it shall declare of its own motion that it has no jurisdiction”.”

⁷⁶² Článek 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr v předmětném rozhodnutí v souladu s právní doktrínou opět zdůraznil výjimečnou povahu ustanovení článku 24 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 Bruselské úmluvy), a tudíž i jeho odstavce čtvrtého. Opět tak dospěl k závěru, že je nutné předmětné ustanovení, jakožto výjimku, vykládat autonomně a především restriktivně. Současně blíže konkretizoval obsah pojmu „řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů“. Opětovně tak došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti.⁷⁶³

*C-4/03 Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*⁷⁶⁴

Právní věta: „Článek 16 odst. 4 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis)⁷⁶⁵ musí být vykládán v tom smyslu, že se pravidlo o výlučné příslušnosti, které stanoví, týká všech sporů o zápis nebo platnost patentu, bez ohledu na to, zda je tato otázka uplatněna prostřednictvím žaloby, nebo námitky.“

Faktický stav: V daném případě se jednalo o původní soudní spor mezi dvěma německými společnostmi, a to Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG (dále jen „GAT“) a Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG (dále jen „LuK“). LuK nařkla GAT z toho, že porušuje její dva francouzské patenty. GAT proto podala žalobu k německým soudům a domáhala se určení, že patenty LuK neporušuje – jako svůj argument zároveň uvedla, že údajné francouzské patenty společnosti LuK jsou tak jako tak neplatné. Německé soudy si však nebyly zcela jisty, zda daná otázka nespadá pod ustanovení článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis), a proto se rozhodly položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku: „Musí být článek 16 odst. 4 Bruselské úmluvy (článek 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis) vykládán v tom smyslu, že toto ustanovení

⁷⁶³ Srovnej bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

⁷⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 7. 2006. Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG. Věc C-4/03.

⁷⁶⁵ Nařízení Brusel Ibis do svého výslovného znění převzalo závěry Soudního dvora z předmětného rozhodnutí – daná judikatura tak slouží jako odůvodnění a bližší konkretizace nově začleněných pojmů „bez ohledu na to, zda je tato otázka uplatněna prostřednictvím žaloby, nebo námitky“.

přiznává vylučnou příslušnost soudům smluvního (členského) státu, na jehož území bylo požádáno o udělení nebo zápis patentu nebo kde byl patent udělen nebo zapsán nebo platí za udělený nebo zapsaný na základě mezinárodní smlouvy, pouze v rámci žaloby (s účinky erga omnes) na neplatnost patentu, nebo rovněž v rámci žaloby, jejímž předmětem je platnost patentu, uplatňuje-li žalovaný v žalobě pro porušení patentu nebo žalobce v žalobě směřující k prohlášení o neporušení dotčeného patentu prostřednictvím námitky neplatnost patentu, nezávisle na tom, zda soud, jemuž byl návrh předložen, sbledá tuto námitku opodstatněnou, či nikoliv, a bez ohledu na okamžik, ve kterém je tato námitka v průběhu řízení vznesena?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve zdůraznil, že je nutné pojem „řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů“ vykládat autonomně. V souladu s dosavadní judikaturou je přitom nepochybné, že se předmětné ustanovení článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy nebude vztahovat na samotnou žalobu pro porušení patentu – v této žalobě totiž nejde ani o zápis, ani o platnost patentu. Takové řízení je však výjimkou, neboť námitka neplatnosti patentu je obvykle vždy vznášena. Je sice pravdou, že existují rozpory v jazykových verzích, kdy některé jazykové verze Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis) umožňují dospět k závěru, že pouhé uplatnění neplatnosti jakožto námitky není dostatečné, na to však dle Soudního dvora nelze brát ohled. Soudní dvůr podotkl, že účelem předmětného ustanovení článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy je, aby tam uvedené otázky rozhodovaly soudy, které jsou nejlépe s to rozhodovat o případech, ve kterých se samotný spor týká platnosti patentu nebo existence udělení nebo zápisu patentu. Soudy státu, ve kterém jsou vedeny rejstříky, do kterých se práva k registrovanému duševnímu vlastnictví zapisují, jsou zcela nejvhodnější rozhodovat, neboť budou navíc rozhodovat dle svého vlastního práva. Nadto jsou předmětné otázky vzhledem k jejich komplexnosti v jednotlivých státech často svěřeny specializovaným soudům. Pokud by bylo umožněno, aby například o platnosti patentu mohly rozhodovat jiné soudy, než jsou určeny v ustanovení článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy, a to v závislosti na tom, zda je námitka neplatnosti vznesena v rámci žaloby či prostřednictvím námitky, pak by tím docházelo k obcházení kogentní povahy pravidla pro určení příslušnosti zakotveného v předmětném ustanovení. Navíc by tím byla poškozena předvídatelnost a právní jistota stran. Soudní dvůr proto na položenou

předběžnou otázku odpověděl tak, že článek 16 odst. 4 Bruselské úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že jím stanovené pravidlo o výlučné příslušnosti se týká všech sporů o zápis nebo platnost patentu, bez ohledu na to, zda je tato otázka uplatněna prostřednictvím žaloby, nebo námítky.

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr v předmětném rozhodnutí rozhodl zjevně účelově a jeho zdůvodnění se nejeví dostatečně přesvědčivým. V rozporu se svou dosavadní ustálenou judikaturou, a to judikaturou dřívejší a i následnou,⁷⁶⁶ rozhodl o nutnosti značně extenzivního výkladu ustanovení článku 16 odst. 4 Bruselské úmluvy.⁷⁶⁷ Závěr Soudního dvora byl přitom přejat do výslovného znění ustanovení článku 22 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis. V současné době se tak již jedná o dostatečně předvídatelný závěr respektující právní jistotu smluvních stran, jenž je v souladu se stávající právní doktrínou, přestože v době vydání rozhodnutí, jež bylo ve své době značně kritizováno,⁷⁶⁸ tomu tak zjevně nebylo.

VIII.5.2 Závěr podkapitoly

Judikatura Soudního dvora k ustanovení článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis je relativně skromná. Přesto se však jedná o judikaturu nekonstantní, výrazně překvapivou, jež v případě posledně uváděného rozhodnutí *C-4/03 Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG* představuje navíc výrazný teoretický exces Soudního dvora.

⁷⁶⁶ Srovnej k tomu výše uvedené rozhodnutí C-144/10 *Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts v. JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch*.

⁷⁶⁷ Srovnej např. vyjádření Generálního advokáta Niala Fenellyho v jeho stanovisku: „Moreover, the Court has consistently held that all exceptions to the general rule that a defendant shall be sued in the courts for the place of his domicile are to be narrowly construed.“ – viz Stanovisko generálního advokáta Nial Fenellyho ze dne 9. 3. 2000 k rozsudku Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 13. 7. 2000. *Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company (UGIC)*. Věc C-412/98.

⁷⁶⁸ Viz např. HEINZE, Christian. A Framework for International Enforcement of Territorial Rights: The CLIP Principles on Jurisdiction. In: BASEDOW, Jürgen; KONO, Toshiyuki; METZGER, Axel. *Intellectual property in the global arena: jurisdiction, applicable law, and the recognition of judgments in Europe, Japan and the US*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 56, či FUMAGALLI, Luigi. *Litigation Intellectual Property Rights Disputes Cross-Border: Jurisdiction and Recognition of Judgments under the Brussels I Regulation*. In: BARIATTI, Stefania. *Litigation Intellectual Property Rights Disputes Cross-border: EU Regulations, ALI Principles, CLIP Project*. Italy: Wolters Kluwer Italia Srl, 2010, s. 28 a násl. Viz rovněž např. PINHEIRO, Luis de Lima. *Exclusive Jurisdiction*. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 432.

Jistý paradox však znázorňuje skutečnost, že závěry Soudního dvora z uvedeného značně kritizovaného rozhodnutí⁷⁶⁹ byly přejaty do výslovného znění předmětného ustanovení článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis.⁷⁷⁰ To však ve vztahu k již „aktualizovanému“ znění článku 24 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis umožňuje přijmout závěr, že i toto ustanovení je nutné, v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora, a to včetně pojmů v tomto ustanovení obsažených, vykládat autonomně⁷⁷¹ a zásadně restriktivně.⁷⁷²

S ohledem na výše uvedené však v případě předmětného ustanovení nelze zcela předjímat, jak by Soudní dvůr rozhodl v dalších, dosud v judikatuře neřešených, otázkách. Lze se však, i přes výše uvedený teoretický exces, domnívat, že by již opět měla být Soudním dvorem sledována předvídatelná a konstantní rozhodovací praxe respektující cíle sledované Nařízením Brusel Ibis a současnou právní doktrínou.⁷⁷³

⁷⁶⁹ Viz např. HEINZE, Christian. A Framework for International Enforcement of Territorial Rights: The CLIP Principles on Jurisdiction. In: BASEDOW, Jürgen; KONO, Toshiyuki; METZGER, Axel. *Intellectual property in the global arena: jurisdiction, applicable law, and the recognition of judgments in Europe, Japan and the US*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 56, či FUMAGALLI, Luigi. Litigation Intellectual Property Rights Disputes Cross-Border: Jurisdiction and Recognition of Judgments under the Brussels I Regulation. In: BARIATTI, Stefania. *Litigation Intellectual Property Rights Disputes Cross-border: EU Regulations, ALI Principles, CLIP Project*. Italy: Wolters Kluwer Italia Srl, 2010, s. 28 a násl. Viz rovněž např. PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 432.

⁷⁷⁰ K negativním projevům srovnej např. KRÁLÍČEK, Jaroslav. Zásada teritoriality práv k duševnímu vlastnictví ve vztazích s mezinárodním prvkem – je načase ji opustit? In *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 92 – 94.

⁷⁷¹ Srovnej např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 291 – 292.

⁷⁷² Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 417 – 418.

⁷⁷³ Zejména s ohledem na úspěšné prosazení předpisů upravujících patenty s jednotným účinkem. Srovnej k tomu poznámku generálního advokáta Philippa Légera v jeho stanovisku v bodě 140 až 143. „V současné době probíhají četná jednání ve snaze centralizovat soudní agendu v patentové oblasti... vypracovala Komise dne 1. srpna 2000 návrh Nařízení Rady o evropském patentu... Dle mého mínění lze současný systém rozdělení soudní příslušnosti, pokud jde o spory o porušení evropských patentů, zlepšit jedině v rámci těchto jednání.“ Viz stanovisko generálního advokáta Philippa Légera ze dne 8. 12. 2005 k rozsudku Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 7. 2006, Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus a Milton Goldenberg, ve věci C-539/03.

VIII.6 Příslušnost dle ustanovení článku 24 odst. 5

Článek 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis stanoví výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem je výkon rozhodnutí. Zcela očekávatelně určuje, že v takových případech mají výlučnou příslušnost soudy členského státu, v němž byl nebo má být výkon rozhodnutí proveden.

Opět se jedná o výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, jež je odůvodněná zejména tím, že by bylo nepřipustné, aby na území některého členského státu uplatňoval státní moc jiný stát. Uvedený důvod je tak úzce navázán na mezinárodní právo veřejné,⁷⁷⁴ když by bylo zásahem do státní suverenity, pokud by uvedené ustanovení nebylo respektováno.

Přestože se na první pohled jedná o jednoznačné ustanovení, Soudní dvůr se již k němu vyjadřoval ve dvou relevantních rozhodnutích, která budou rozebrána v následující části této podkapitoly.

VIII.6.1 Způsob a šíře výkladu článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis

V této části budou podrobně rozebrána rozhodnutí Soudního dvora 220/84 *AS-Autoteile Service GmbH vs. Pierre Malbé*,⁷⁷⁵ a C-261/90 *Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert a Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG*.⁷⁷⁶

220/84 *AS-Autoteile Service GmbH vs. Pierre Malbé*⁷⁷⁷

Právní věta: „Žádosti o odepření výkonu upravené v ustanovení § 767 německého občanského soudního řádu spadají pod rozsah ustanovení článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis). Předmětné ustanovení však neumožňuje, aby se žadatel v rámci využití žádosti o odepření výkonu adresované ke soudům smluvního (členského) státu, ve kterém je rozhodnutí vykonáváno, domáhal započtení,

⁷⁷⁴ Srovnej ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 249: „Toto ustanovení je přímým důsledkem suverenity státu na jedné straně a teritoriální omezenosti soudní moci státu na straně druhé.“

⁷⁷⁵ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 4. července 1985. *AS-Autoteile Service GmbH vs. Pierre Malbé*. Věc 220/84.

⁷⁷⁶ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 26. 3. 1992. *Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert a Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG*. Věc C-261/90.

⁷⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 4. července 1985. *AS-Autoteile Service GmbH vs. Pierre Malbé*. Věc 220/84.

*jestliže by soudy daného státu nebyly příslušné k rozhodnutí o nároku, jenž má být započítán na vymáhanou povinnost, v případě, že by o tomto nároku bylo vedeno samostatné soudní řízení.*⁷⁷⁸

Faktický stav: V předmětné věci se jednalo o původní soudní spor mezi AS-Autoteile Service GmbH, německou společností, která disponovala vykonatelným německým rozsudkem pro zmeškání vůči společnosti PAT GmbH, a panem Pierrem Malhé, akcionářem společnosti PAT GmbH, s bydlištěm ve Francouzské republice. Společnosti AS-Autoteile Service GmbH se však rozsudek nepodařilo vykonat, neboť se PAT GmbH stala insolventní, což společnost AS-Autoteile Service GmbH přičítala neoprávněnému převedení majetku na pana Pierra Malhé. Společnost AS-Autoteile Service GmbH proto zažalovala pana Pierra Malhé, nicméně neuspěla z důvodu nepřislušnosti německých soudů, a panu Pierru Malhé tak byla přiznána náhrada nákladů soudního řízení. Společnost AS-Autoteile Service GmbH proto podala žádost o odepření výkonu, přičemž se rovněž domáhala, aby proti přiznané náhradě nákladů byla započítána částka, o kterou se vedlo původní soudní řízení (a o kterou by se jinak musela společnost AS-Autoteile Service GmbH soudit ve Francouzské republice). Německé soudy si však nebyly jisty, zda mohou o této otázce rozhodnout, a proto se rozhodly položit Soudnímu dvoru následující tři předběžné otázky, z nichž je relevantní otázka první a druhá: „*Spadají žádosti o odepření výkonu upravené v ustanovení § 767 německého občanského soudního řádu pod rozsah ustanovení článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis)?*“

Umožňuje ustanovení článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis), aby se žadatel v rámci využití žádosti o odepření výkonu adresované k soudům smluvního (členského) státu, ve kterém je rozhodnutí vykonáváno, domáhal započtení, jestliže by soudy daného státu nebyly příslušné k rozhodnutí o nároku, jenž má být započítán na vymáhanou povinnost, v případě, že by o tomto nároku bylo vedeno samostatné soudní řízení?

⁷⁷⁸ V originálním znění: „*Applications to oppose enforcement, as provided for under paragraph 767 of the German Code of Civil Procedure, fall, as such, within the jurisdiction provision contained in article 16 (5) of the convention` that provision does not however make it possible in an application to oppose enforcement made to the courts of the contracting state in which enforcement is to take place, to plead a set/off between the right whose enforcement is being sought and a claim over which the courts of that state would have no jurisdiction if it were raised independently.*“

*Vztahuje se pravidlo pro určení příslušnosti obsažené v článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis) na řízení, ve kterých dlužník, spoléhajíc se na to, že nárok věřitele nemůže být vykonán, požaduje vrácení listiny sloužící jako jistoty, kterou vydal proto, aby se vyhnul možnosti výkonu rozhodnutí?*⁷⁷⁹

Odůvodnění: Soudní dvůr uvedl, že pod předmětný článek 16 odst. 5 Bruselské úmluvy⁷⁸⁰ spadají všechna řízení, která jsou dostatečně úzce spojená s výkonem rozhodnutí. To však neznamená, že má v takových řízeních povinný v rámci předmětného článku neomezené možnosti. V dané věci je zřejmé, že žalobce může pohledávku, již by chtěl započíst, uplatnit pouze ve Francouzské republice v souladu se základní zásadou *actor sequitur forum rei*. Ustanovení článku 16 Bruselské úmluvy (článku 24 Nařízení Brusel Ibis) představuje výjimku z uvedené zásady. Z povahy věci tak není možné, aby tento článek byl využit za účelem obejití základní zásady – v takovém případě by se jednalo o zjevné zneužití práva. Na položenou předběžnou otázku je proto nutné odpovědět tak, že žádosti o odeprání výkonu upravené v ustanovení § 767 německého občanského soudního řádu spadají pod rozsah ustanovení článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy, nicméně předmětné ustanovení neumožňuje, aby se žadatel v rámci využití žádosti o odeprání výkonu adresované k soudům smluvního (členského) státu, ve kterém je rozhodnutí vykonáváno, domáhal započtení, jestliže by soudy daného státu nebyly příslušné k rozhodnutí o nároku, jenž má být započítán na vymáhanou povinnost, v případě, že by o tomto nároku bylo vedeno samostatné soudní řízení.

Vlastní hodnocení autora: V předmětném rozhodnutí Soudní dvůr opět kladl důraz na restriktivní výklad ustanovení článku 24, konkrétně jeho odst. 5, Nařízení Brusel Ibis (tehdy článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy)

⁷⁷⁹ V originálním znění: „Do applications to oppose enforcement within the meaning of paragraph 767 of the German code of civil procedure fall within the jurisdiction provision contained in article 16 (5) of the convention?

Pursuant to article 16 (5) of the convention, in an application to oppose enforcement before the courts of the contracting state in which enforcement is to take place, is it possible to resist enforcement by pleading a set-off in respect of a claim over which the courts of that state would have no jurisdiction if it were raised independently?

Does the jurisdiction recognized by article 16 (5) of the convention cover proceedings in which the debtor, relying on a submission that the creditor's claim cannot be enforced, demands the return of the instrument of guarantee which he provided as security to avoid enforcement?”

⁷⁸⁰ Článek 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.

jakožto výjimky z obecné zásady *actor sequitur forum rei*. Blíže přitom konkretizoval, co vše může pod uvedené ustanovení spadat za otázky, čímž došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti.⁷⁸¹

*C-261/90 Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert and Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG*⁷⁸²

Právní věta: „Žaloba upravená národním právem, jako například francouzská „L'action paulienne“, prostřednictvím které se věřitel domáhá, aby převod věcných práv k nemovité věci byl shledán vůči němu neúčinný z důvodu porušení/kráčení jeho práv, nespadá pod rozsah článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis).“⁷⁸³

Faktický stav: V daném případě se jednalo o původní soudní spor mezi manželi Reichertovými a jejich synem Mariem Peterem Antoniem Reichertem na jedné straně a bankou Dresdner Bank AG na druhé straně. Manželé Reichertovi byli dlužníci uvedené banky. Manželé Reichertovi byli rovněž vlastníky nemovité věci nacházející se ve Francouzské republice, kterou jednoho dne darovali svému synovi. Darování napadla banka u francouzských soudů na základě tzv. „L'action paulienne“ z důvodu porušení/kráčení jejího práva jakožto věřitele. Francouzské soudy svou příslušnost založily na základě článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy,⁷⁸⁴ neboť se dle jejich názoru jednalo o řízení, jehož předmětem jsou věcná práva k nemovitostem. Reichertovi se však odvolali, a francouzský soud se rozhodl pro jistotu položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Dotázal se jej, zda je pro aplikaci předmětného ustanovení Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis) podstatné, o jakou žalobu se jedná, nebo zda je podstatné pouze to, o jaké právo

⁷⁸¹ Srovnej bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

⁷⁸² Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 26. 3. 1992. Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert a Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG. Věc C-261/90.

⁷⁸³ V originálním znění (vztahuje se k vícero článkům Nařízení Brusel Ibis, nicméně tato kapitola se zabývá pouze jeho ustanovením článku 24): „An action provided for by national law, such as the action paulienne in French law, whereby a creditor seeks to obtain the revocation in regard to him of a transfer of rights in rem in immovable property by his debtor in a way which the creditor regards as being in fraud of his rights does not come within the scope of Articles 5(3), 16(5) or 24 of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters.“

⁷⁸⁴ Článek 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

ve skutečnosti jde, tj. zda se předmětné ustanovení uplatní i na případ, kdy se věřitel domáhá neúčinnosti darování (převodu věcného – vlastnického – práva k nemovité věci) pro porušení svých věřitelských práv. Soudní dvůr tuto otázku posoudil a rozhodl tak, že žaloba, kterou se věřitel domáhá prohlášení neúčinnosti vůči jeho osobě dispozice s věcnými právy k nemovité věci z důvodu porušení jeho věřitelských práv, nespadá pod rozsah článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.⁷⁸⁵ Banka Dresdner Bank AG však trvala na tom, že je možné žalobu podat též na základě jiných ustanovení Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel Ibis). Francouzský soud se tak rozhodl položit Soudnímu dvoru další předběžnou otázku: „*Jestliže nelze použít ustanovení článku 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (článku 24 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis), je možné na žalobu dle článku 1167 francouzského občanského zákoníku, kterou se věřitel domáhá, aby převod věcných práv k nemovité věci byl shledán vůči němu neúčinný z důvodu porušení/keraceni jeho práv, použít pravidla o příslušnosti obsažená v člancích 5 odst. 3, 24 nebo 16 odst. 5 Bruselské úmluvy (člancích 7 odst. 2, 35, 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis), s přihlédnutím k deliktní nebo quasi deliktní povaze údajného podvodu, nebo s přihlédnutím k existenci zajišťovacích opatření, jejichž využití je závislé na rozhodnutí o meritu sporu, aby mohlo dojít k jeho uplatnění na předmětnou nemovitou věc převedenou dlužníkem?*“⁷⁸⁶

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve zdůraznil, že ustanovení článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy⁷⁸⁷ představuje výjimku z obecné zásady *actor sequitur forum rei*. Předmětné ustanovení je tak nutné vykládat restriktivně, což podporuje i skutečnost, že toto ustanovení zbavuje smluvní strany možnosti dohodnout se na místě sudiště, což může vyústit i v případy, kdy budou nuceni se soudit v místě, ve kterém nemá bydliště žádná z nich. Účelem předmětného ustanovení článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy přitom je, aby o výkonu rozhodnutí rozhodovaly soudy státu, na jehož území je výkon prováděn. Mělo by se proto jednat zásadně o řízení, která se týkají

⁷⁸⁵ Viz výše rozsudek C-115/88 *Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank*.

⁷⁸⁶ V originálním znění: „*If Article 16(1) of the Brussels Convention of 27 September 1968 does not apply, is an action under Article 1167 of the French Civil Code, by which a creditor seeks to obtain the revocation in regard to him of a transfer of rights in rem in immovable property by his debtor in a way which he regards as in fraud of his rights, covered by the rules on jurisdiction in Article 5(3), Article 24 or Article 16(5) of the said convention if regard is had to the tortious, delictual or quasi-delictual nature of the alleged fraud or to the existence of protective measures which the decision on the substance of the case is intended to make it possible to enforce against the property which is the subject of the rights in rem transferred by the debtor?*“

⁷⁸⁷ Článek 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.

výkonu rozhodnutí, tj. například řízení týkající se exekuce, právního omezení či nuceného prodeje movitých a nemovitých věcí,⁷⁸⁸ s cílem zajistit účinné provedení rozhodnutí a úředních listin. To však není případ předmětné „L'action paulienne“. Na položenou předběžnou otázku je proto nutné odpovědět tak, že žaloba upravená národním právem, jako například francouzská „L'action paulienne“, prostřednictvím které se věřitel domáhá, aby převod věcných práv k nemovité věci byl shledán vůči němu neúčinný z důvodu porušení/krácení jeho práv, nespadá pod rozsah článku 16 odst. 5 Bruselské úmluvy.⁷⁸⁹

Vlastní hodnocení autora: Soudní dvůr opět, v souladu se svou ustálenou judikaturou, označil článek 24 Nařízení Brusel Ibis (tehdy článek 16 Bruselské úmluvy) za výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, kterou je nutné vykládat spíše restriktivně. Zároveň relativně podrobně blíže vymezil, jaké otázky mohou spadat pod ustanovení předmětného článku, čímž opět došlo k posílení vysoké předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti,⁷⁹⁰ a v důsledku tak i právní jistoty smluvních stran.

VIII.6.2 Závěr podkapitoly

Judikatura Soudního dvora k ustanovení článku 24 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis je konstantní, dbající na výjimečnou povahu předmětného ustanovení, jež představuje výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei* (a ve svém důsledku též ze všech ostatních článků Nařízení Brusel Ibis),⁷⁹¹

⁷⁸⁸ Srovnej k tomu JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 36.

⁷⁸⁹ A ani pod žádné další z uvedených ustanovení.

⁷⁹⁰ Srovnej bod 15 Preambule Nařízení Brusel Ibis: „Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná...“

⁷⁹¹ Srovnej JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], s. 34: „The provisions of Article 16 on jurisdiction may not be departed from either by an agreement purporting to confer jurisdiction on the courts of another Contracting State, or by an implied submission to the jurisdiction (Articles 17 and 18). Any court of a State other than the State whose courts have exclusive jurisdiction must declare of its own motion that it has no jurisdiction (Article 19). Failure to observe these rules constitutes a ground for refusal of recognition or enforcement (Articles 28 and 34).“ Viz též PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 415.

a plně zachovávající předvídatelnost a právní jistotu smluvních stran. Uvedená judikatura je tak v souladu jak s právní doktrínou, tak i s cíli sledovanými Nařízením Brusel Ibis.

Soudní dvůr přitom opětovně potvrdil, že pojmy uvedené v předmětném článku musejí být vykládány spíše restriktivně a především autonomně.⁷⁹²

Přestože se Soudní dvůr doposud nevěnoval všem možným otázkám vyplývajícím z předmětného ustanovení, je i v jeho případě možné si na základě dosavadních rozhodnutí a konstantní rozhodovací praxe Soudního dvora učinit podrobný a ucelený pohled na to, jak by v případě takových jiných otázek Soudní dvůr zřejmě rozhodl.

VIII.7 Závěr kapitoly

Z výše uvedeného vyplývá, že judikatura Soudního dvora ve vztahu k ustanovení článku 24 Nařízení Brusel Ibis představuje konstantní řadu vzájemně se doplňujících rozhodnutí, která v průběhu času blíže konkretizují rozsah pravidel v něm obsažených. Nelze sice přehlédnout, že v jednom případě se Soudní dvůr dopustil značného teoretického excesu, nicméně s ohledem na skutečnost, že závěry tohoto rozhodnutí byly přejaty do výslovného znění předmětného ustanovení Nařízení Brusel Ibis, a to konkrétně do jeho čtvrtého odstavce, nepředstavuje již dotčené rozhodnutí relevantní překážku.

Lze tedy konstatovat, že článek 24 Nařízení Brusel Ibis představuje výjimku ze základní zásady *actor sequitur forum rei*, a proto je nutné jej, včetně pravidel v něm obsažených, vykládat spíše restriktivně. Pojmy v něm obsažené přitom zásadně podléhají autonomnímu výkladu.

Judikaturu Soudního dvora k dotčenému ustanovení článku 24 Nařízení Brusel Ibis tak lze považovat za souladnou s právní doktrínou a respektující cíle sledované Nařízením Brusel Ibis.

⁷⁹² Srovnej PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 417 – 418.

VIII.8 Literatura

- BASEDOW, Jürgen. Foundations of Private International Law in Intellectual Property. In: BASEDOW, Jürgen; KONO, Toshiyuki; METZGER, Axel. *Intellectual property in the global arena: jurisdiction, applicable law, and the recognition of judgments in Europe, Japan and the US*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 3 – 30.
- FAWCETT, James J.; TORREMANS, Paul. *Intellectual property and private international law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, 986 s.
- FUMAGALLI, Luigi. Litigation Intellectual Property Rights Disputes Cross-Border: Jurisdiction and Recognition of Judgments under the Brussels I Regulation. In: BARIATTI, Stefania. *Litigation Intellectual Property Rights Disputes Cross-border: EU Regulations, ALI Principles, CLIP Project*. Italy: Wolters Kluwer Italia Srl, 2010, s. 15 – 38.
- HEINZE, Christian. A Framework for International Enforcement of Territorial Rights: The CLIP Principles on Jurisdiction. In: BASEDOW, Jürgen; KONO, Toshiyuki; METZGER, Axel. *Intellectual property in the global arena: jurisdiction, applicable law, and the recognition of judgments in Europe, Japan and the US*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 53 – 76.
- JENARD, Paul. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968). *Official Journal of the European Communities* [online]. Č. C 59, 5. března 1979 [cit. 26. 8. 2014], 65 s.
- KRÁLÍČEK, Jaroslav. Zásada teritoriality práv k duševnímu vlastnictví ve vztazích s mezinárodním prvkem – je načase ji opustit? In *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 81 – 96.
- KRÁLÍČEK, Jaroslav. Interakce výlučné pravomoci a porušování práv k duševnímu vlastnictví na internetu v novém Nařízení Brusel Ibis, aneb jak se ignorují hlasy z praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: MU, 2014, s. 54 – 61.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, 972 s.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, 193 s.

PINHEIRO, Luis de Lima. Exclusive Jurisdiction. In: MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, s. 413 – 435.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KNAPOVÁ Jana; KALIŠ Roman. Judikatura ESD v rámci evropského justičního prostoru ve věcech civilních - Část IX. *Právní fórum*. Praha: ASPI, a. s., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 348 – 360.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 401 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 445 s.

Stanovisko generálního advokáta Mischa ze dne 22. 11. 1989 k rozsudku Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 10. 1. 1990. Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank. Věc C-115/88.

Stanovisko generálního advokáta Nial Fenellyho ze dne 9. 3. 2000 k rozsudku Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 13. 7. 2000. Group Josi Reinsurance Company SA vs. Universal General Insurance Company (UGIC). Věc C-412/98.

Stanovisko generálního advokáta Philippa Légera ze dne 8. 12. 2005 k rozsudku Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 7. 2006. Roche Nederland BV and others vs. Frederick Primus a Milton Goldenberg. Věc C-539/03.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 25 Nd 190/2014.

VIII.9 Judikatura

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1977. Theodorus Engelbertus Sanders vs. Ronald van der Putte. Věc 73/77.

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. 11. 1983. Ferdinand M.J.J. Duijnste vs. Lodewijk Goderbauer. Věc 288/82.

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 15. 1. 1985. Erich Rösler vs. Horst Rottwinkel. Věc 241/83.

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 4. 7. 1985. AS-Autoteile Service GmbH vs. Pierre Malhé. Věc 220/84.

- Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 6. 7. 1988. R. O. E. Scherrens vs. M. G. Maenhout and others. Věc 158/87.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 10. 1. 1990. Mario P. A. Reichert and others vs. Dresdner Bank. Věc C-115/88.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 2. 1992. Elisabeth Hacker vs. Euro-Relais GmbH. Věc C-280/90.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 26. 3. 1992. Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert a Ingeborg Kockler vs. Dresdner Bank AG. Věc C-261/90.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 5. 1994. George Lawrence Webb vs. Lawrence Desmond Webb. Věc C-294/92.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 9. 6. 1994. Norbert Lieber vs. Willi S. Göbel a Siegrid Göbel. Věc C-292/93.
- Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 27. 1. 2000. Dansommer A/S vs. Andreas Götz. Věc C-8/98.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 10. 2005. Brigitte a Marcus Klein vs. Rhodos Management Ltd. Věc C-73/04.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 18. 5. 2006. Land Oberösterreich vs. ČEZ, a. s. Věc C-343/04.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 13. 7. 2006. Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG vs. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG. Věc C-4/03.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 2. 10. 2008. Nicole Hassett vs. South Eastern Health Board a Cheryl Doherty vs. North Western Health Board. Věc C-372/07.
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 12. 5. 2011. Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts vs. JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch. Věc C-144/10,
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. 10. 2013. Siegfried János Schneider. Věc C-386/12.
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. 4. 2014. Irmengard Weber vs. Mechthilde Weber. Věc C-438/12.
- Usnesení Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 5. 4. 2001. Richard Gaillard vs. Alaya Chekili. Věc C-518/99.

IX PŘÍSLUŠNOST DOHODNUTÁ STRANAMI

Mgr. Silvie Filanová

IX.1 Úvod

Článek 25 Nařízení Brusel Ibis⁷⁹³ reflektuje princip autonomie vůle stran, který je jedním z klíčových pilířů regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem.⁷⁹⁴ V oblasti procesního práva se princip autonomie vůle stran odráží zejména v možnosti zvolit si způsob řešení jejich existujícího či v budoucnu vzniklého sporu (soudní řízení, rozhodčí řízení či alternativní způsoby řešení sporů prostřednictvím mediace, conciliace, aj.). V případě soudního řízení je stranám sporu ponechána možnost vzájemnou dohodou ovlivnit místo, kde bude spor řešen.⁷⁹⁵

Institut volby soudu představuje kromě projevu uznání smluvní volnosti stran také významný nástroj k zajištění předvídatelnosti a právní jistoty vedení jejich případných sporů.⁷⁹⁶ Výběr soudu, který má projednat a rozhodnout spor vzniklý ze soukromoprávního vztahu s mezinárodním prvkem, se významně projeví nejen v rovině procesní, ale rovněž v rovině kolizněprávní a v menší míře i v oblasti práva hmotného.⁷⁹⁷ Při zvažování významu role zvoleného soudu nelze pominout mimoprávní aspekty, které mohou spočívat například ve vzdělání soudců, fungování justičního systému či míře korupce v rámci daného státu.⁷⁹⁸ Nutnost respektování smluvní volnosti při určování příslušnosti je zdůrazněna například v Jenardově zprávě⁷⁹⁹ či v Preambuli samotného Nařízení Brusel Ibis.⁸⁰⁰

⁷⁹³ Článek 25 Nařízení Brusel Ibis věcně navazuje na úpravu zakotvenou v článku 17 Bruselské úmluvy a článku 23 Nařízení Brusel I.

⁷⁹⁴ ZIMMERMAN, Michal Arturovič. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Právník, 1933. s. 216.

⁷⁹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 253.

⁷⁹⁶ MAGNUS, Ulrich; MANKÓWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 372.

⁷⁹⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Určení fóra a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem (1. část). *Bulletin advokacie*. 2005, č. 4, s. 16.

⁷⁹⁸ BRÍŽA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 5.

⁷⁹⁹ JENARD, Paul. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 1. 10. 2014].

⁸⁰⁰ Bod 14 Preamble Nařízení Brusel Ibis.

Na základě rozebíraného článku 25 Nařízení Brusel Ibis mohou smluvní strany při splnění vymezených podmínek disponovat s příslušností soudů pro řešení otázek spadajících do rozsahu jeho působnosti. Možnost dispozice s příslušností se omezuje výlučně na soud či soudy členských států EU (dříve smluvních států Bruselské úmluvy). Smluvní strany mohou příslušnost soudů ovlivnit *negativně* – derogací příslušnosti soudů jednoho či více členských států, anebo *pozitivně* – založením příslušnosti soudů některého ze členských států. Článek 25 Nařízení Brusel Ibis nevyžaduje žádný vztah mezi stranami smlouvy či jejich sporem a místem zvoleného sudiště, proto strany mohou derogovat či prorogovat příslušnost soudů jakéhokoli členského státu.⁸⁰¹

IX.1.1 Výhody dohodnuté příslušnosti

Založení příslušnosti soudů určitého státu uzavřením prorogační dohody s sebou nese řadu výhod. Konkrétně lze poukázat na předvídatelnost určení práva rozhodného pro posouzení případu, předvídatelnost vlivu norem veřejného práva fóra, možnost výběru procesně příznivého prostředí z hlediska vedení řízení i následného výkonu rozhodnutí či zamezení neočekávaných změn místa sudiště.⁸⁰² Pro každého účastníka sporu je výhodné provést prorogaci příslušnosti ve prospěch soudů státu, v němž má své bydliště. Za výhodu volby tuzemského soudu lze označit zejména snazší přístup k soudu, znalost procesních předpisů a úředního jazyka vedení řízení, nižší náklady za právní zastoupení, atd.⁸⁰³

Na druhou stranu může dohoda o příslušnosti vyvolat riziko, že slabší strany smlouvy budou k souhlasu s prorogací donuceny.⁸⁰⁴

⁸⁰¹ K uvedené problematice srovnej např. rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 3. 1999. *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumpy SpA*. Věc C-159/97; rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 2. 1997. *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*. Věc C-106/95; rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 7. 1997. *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*. Věc C-269/95.

⁸⁰² ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 256.

⁸⁰³ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 373.

⁸⁰⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 293.

IX.1.2 Výlučnost prorogační dohody

Jestliže se smluvní strany nedohodnou jinak, považuje se příslušnost založená v souladu s článkem 25 Nařízení Brusel Ibis za výlučnou.⁸⁰⁵ Koncepce výlučnosti ujednané příslušnosti je na rozdíl od příslušnosti založené článkem 24 Nařízení Brusel Ibis poměrně oslabena. Soud má při posuzování své příslušnosti povinnost respektovat prorogační ujednání pouze na námitku strany, nikoli *ex officio*. Případné nerespektování příslušnosti založené prorogační dohodou nepředstavuje důvod pro odepření uznání, resp. výkonu, rozhodnutí.⁸⁰⁶ Oslabení lze spatřovat také v možnosti smluvních stran s výlučností dohodnuté příslušnosti na základě vlastní vůle disponovat. Výlučnost prorogované příslušnosti zajišťuje nejen rovné postavení obou stran, ale také vysoký stupeň právní jistoty, jelikož je ji soud na základě námítky povinen respektovat.⁸⁰⁷

IX.1.3 Věcná působnost článku 25 Nařízení Brusel Ibis

Okruh právních vztahů, v nichž mohou smluvní strany uzavřením prorogační dohody příslušnost ovlivnit, je shodný s věcnou působností samotného Nařízení Brusel Ibis. Jedná se o věci občanské a obchodní s výjimkami taxativně vymezenými článkem 1 odst. 1 a 2 Nařízení Brusel Ibis.⁸⁰⁸ Stranám není dovoleno rozšiřovat věcnou působnost o jiné otázky a podřizovat je dohodnuté příslušnosti. Jednou z podmínek platnosti prorogační dohody ve smyslu článku 25 Nařízení Brusel Ibis je individualizace právního vztahu k okamžiku jejího uzavření. Prorogační dohoda se musí vztahovat k určitému právnímu vztahu a sporům, jež mohou v budoucnu ve spojení s tímto vztahem vznikat.⁸⁰⁹

Podmínkou aplikace článku 25 Nařízení Brusel Ibis je přítomnost relevantního mezinárodního prvku v předmětném právním vztahu. Bruselská

⁸⁰⁵ Článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁰⁶ Článek 45 odst. 1 písm. e) bod i) a ii) a článek 46 Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁰⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 274.

⁸⁰⁸ Srovnej obecný výklad a rozbor rozhodnutí týkajících se determinace věcné působnosti v kapitole II.

⁸⁰⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 261.

úmluva ani Nařízení Brusel I v původním či revidovaném znění pojem mezinárodního prvku nedeterminují, jelikož se může případ od případu lišit a v každém z nich je nutné zkoumat jeho okolnosti.⁸¹⁰

IX.1.4 Teritoriální a personální působnost článku 25 Nařízení Brusel Ibis

Bruselská úmluva a původní znění Nařízení Brusel I stanovily požadavek, aby alespoň jedna ze stran smlouvy měla bydliště v jednom ze smluvních (členských) států, přičemž se nemuselo nutně jednat o stranu žalovanou.⁸¹¹ Výjimku z daného pravidla představoval článek 23 odst. 3 Nařízení Brusel I, který umožňoval uzavřít prorogační dohodu rovněž mezi stranami, z nichž ani jedna nemusela mít bydliště v členském státě EU. Ostatním soudům členských států ukládal povinnost nerozhodovat ve věci, ledaže by prorogované soudy svou příslušnost odmítly. Nařízení se v takovém případě vztahovalo pouze na derogaci příslušnosti soudů jiného než členského státu EU.⁸¹²

Revidovaná verze upouští od personálního omezení. Pro účely aplikace článku 25 Nařízení Brusel Ibis není rozhodující, kde jsou smluvní strany domicilovány.⁸¹³ Článek 25 Nařízení Brusel Ibis nadále vyžaduje, aby smluvní strany dohodou založily příslušnost výhradně soudu či soudů majících sídlo na území některého členského státu EU. Pro účely aplikace Nařízení Brusel Ibis je irelevantní, zda má prorogační dohoda současně za následek derogaci příslušnosti soudů jiného než členského státu EU.

Strany mohou dohodou založit příslušnost konkrétního soudu některého ze členských států, anebo zvolit soudy členského státu jako celek a vymezení místní příslušnosti ponechat na národním právu tohoto státu.⁸¹⁴ I když z výslovného znění článku 25 Nařízení Brusel Ibis plyne možnost volby

⁸¹⁰ JENARD, Paul. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 12. 10. 2014].

⁸¹¹ Článek 17 odst. 1 Bruselské úmluvy a článek 23 odst. 1 Nařízení Brusel I.

⁸¹² ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 296.

⁸¹³ *Tamtéž*.

⁸¹⁴ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 373.

„*soudu anebo soudů některého členského státu*“, Soudní dvůr dovodil možnost smluvních stran zvolit si k řešení jejich sporů soudy více států.⁸¹⁵

IX.1.5 Materiální a formální náležitosti prorogační dohody

Soudní dvůr ve svých dřívějších rozhodnutích považoval úpravu materiálních i formálních náležitostí prorogační dohody dle Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I za komplexní. Požadoval, aby národní soudy posuzovaly platnost prorogační dohody zcela nezávisle na vnitrostátním právu.⁸¹⁶

Postupně se odborná literatura i judikatura přiklonily k názoru, že úprava **materiálních** náležitostí platnosti není úplná, a proto je nutné přistoupit k aplikaci určitého národního právního řádu.⁸¹⁷ Bruselská úmluva ani původní Nařízení Brusel I výslovně neurčovaly, dle kterého práva má být platnost z materiálního pohledu posuzována. Revidované znění Nařízení Brusel Ibis nově zavádí pravidlo pro určení právního režimu těchto otázek. Dle bodu 20 Preambule a článku 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je nutné otázku platnosti z hlediska vnitřních podmínek posuzovat v souladu s právem státu, v němž se nachází prorogovaný soud.

Na rozdíl od materiálních podmínek je platnost z pohledu **formálního** oběma nařízeními upravena vyčerpávajícím způsobem.⁸¹⁸ Článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis vyžaduje, aby byla prorogační dohoda uzavřena v jedné z taxativně vyčtených forem: a) ***písemně*** nebo ústně ***s písemným potvrzením***; b) ***ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi těmito stranami***; c) ***v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát, a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí***. Následkem nedodržení některé z uvedených forem je neplatnost prorogačního ujednání.⁸¹⁹

⁸¹⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 11. 1978. Nikolaus Meeth vs. Glacetal. Věc 23/78.

⁸¹⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 12. 2003. Erich Gasser GmbH vs. MISAT Srl. Věc C-116/02; C-159/97 *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumpty SpA*.

⁸¹⁷ HESS, Burkhard; PFEIFFER, Thomas; SCHLOSSER, Peter. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States* [online]. Heidelberg: Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, 2007 [cit. 10. 10. 2014], odst. 376-378.

⁸¹⁸ Ke shodnému závěru dospěl Soudní dvůr v řadě svých rozhodnutí, pro příklad uvádíme rozsudek Soudního dvora ve věci C-116/02 *Erich Gasser GmbH vs. MIS.AT Srl*.

⁸¹⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLÍČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 298.

K bližšímu popisu formálních podmínek platnosti odkazujeme na níže rozebrané případy, v nichž v souvislosti s formou dohody vyvstaly konkrétní výkladové nejasnosti.

IX.1.6 Forma elektronických prostředků

Oproti úpravě formy prorogační dohody obsažené v Bruselské úmluvě bylo do původní verze Nařízení Brusel I zařazeno ustanovení článku 23 odst. 2, kterým byla za písemnou formu uznána také forma elektronická. Rovnocennost elektronické komunikace s písemnou formou potvrzuje rovněž článek 25 odst. 2 revidovaného Nařízení Brusel Ibis. Písemnost sdělení elektronickými prostředky je zachována za podmínky, že tento druh komunikace umožňuje trvalý záznam ujednání stran. Elektronických prostředků lze využít jak pro případ písemného uzavření prorogační dohody, tak při písemném potvrzení jejího ústního uzavření.⁸²⁰

IX.1.7 Omezení autonomie vůle stran

Stejně jako v hmotném právu ani v procesní oblasti nelze autonomii vůle stran vnímat jako absolutní. Za účelem ochrany slabší strany smluv stanovuje Nařízení Brusel Ibis zvláštní pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti k projednání a rozhodnutí sporů s těmito vztahy souvisejících.⁸²¹ Na základě článku 25 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis je smluvní svoboda při dispozici s příslušností omezena u smluv týkajících se pojištění (článek 15), smluv spotřebitelských (článek 19) a smluv pracovních (článek 23).⁸²² V rámci všech uvedených typů smluv dovoluje Nařízení Brusel Ibis uzavřít prorogační dohodu až po vzniku sporu, který má být před prorogovaným soudem řešen. Ve vztahu k jednotlivým typům smluv zakotvuje Nařízení Brusel Ibis pro sjednání prorogačního ujednání další zvláštní pravidla.⁸²³ V současné době se slabší strany v rámci uvedených typů smluv mohou dovolávat ochrany stanovené Nařízením Brusel I pouze tehdy, je-li smluvní

⁸²⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 299.

⁸²¹ Bod 13 Preambule Nařízení Brusel Ibis.

⁸²² Bod 14 Preambule Nařízení Brusel Ibis.

⁸²³ Pro bližší zkoumání uvedené problematiky odkazujeme na výklad v kapitolách V, VII a VIII.

partner domicilován v některém ze členských států EU. Nařízení Brusel Ibis posiluje postavení slabších stran rozšířením působnosti ochranných ustanovení i na případy, kdy nemá smluvní partner domicil v žádném ze členských států EU.⁸²⁴

Dohodou smluvních stran rovněž nelze odsunout výlučnou příslušnost dle článku 24 Nařízení Brusel Ibis.⁸²⁵

Je-li prorogační dohoda v rozporu s citovanými ustanoveními, nelze jí přiznat žádný účinek.⁸²⁶

IX.1.8 Účinky prorogační dohody

Prorogační dohoda naplňující výše uvedené předpoklady platnosti vyvolává derogaci účinek ve vztahu k příslušnosti stanovené na základě ustanovení článků 4 až 23 Nařízení Brusel Ibis a zároveň zakládá příslušnost jiného soudu či soudů členského státu.⁸²⁷ Jak bylo shora uvedeno, článek 23 odst. 3 Nařízení Brusel I zakotvoval zvláštní pravidlo pro případy, kdy není splněna podmínka osobního dosahu odstavce 1. Prorogační dohoda v takovém případě vyvolávala toliko derogaci účinky vůči soudům z ostatních členských států. S ohledem na rozšíření personální působnosti ustanovení regulujících prorogační dohody Nařízení Brusel Ibis uvedené pravidlo nepřevzalo.

IX.1.9 Otázky zkoumané v judikatuře Soudního dvora

V následujících podkapitolách podrobíme rozboru jednotlivá rozhodnutí Soudního dvora, v nichž objasnil výkladové problémy, které vyvstaly před národními soudy a staly se předmětem předběžné otázky. Judikaturu Soudního dvora jsme pro účely rozboru systematicky rozčlenili do následujících okruhů:

- Vztah prorogační dohody a smlouvy hlavní - *C-269/95 Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*;

⁸²⁴ SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Osobní působnost Nařízení Brusel I ve světle probíhající revize*. In Cofola 2011: the Conference Proceedings [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [cit. 20. 10. 2014], s. 13-15.

⁸²⁵ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 366.

⁸²⁶ Článek 25 odst. 4 Nařízení Brusel Ibis.

⁸²⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 301.

- Postavení prorogační dohody při vzniku paralelních řízení - *C-116/02 Erich Gasser GmbH vs. MISAT Srl*;
- Forma prorogační dohody - *24/76 Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Riina Polstereimaschinen GmbH*; *25/76 Galeries Segoura SPRL vs. Rabim Bonakdarian*; *221/84 F. Bergboefer GmbH & Co. KG vs. ASA SA*; *313/85 SpA Iveco Fiat vs. Van Hool NV*.; *C-214/89 Powell Duffryn plc vs. Wolfgangu Petereit*; *C-106/95 Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*; *C-159/97 Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumpy SpA*;
- Vztah prorogační dohody ke třetím osobám - *71/83 Partenreederei ms. Tilly Russ a Ernest Russ vs. NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*; *201/82 Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato*; *C-387/98 Coreck Maritime GmbH vs. Handelsveem and others*; *C-543/10 Refcomp SpA vs. Axa Corporate Solutions Assurance SA and others*;
- Prorogační dohoda uzavřená „ve prospěch jedné ze stran“ - *22/85 Rudolf Anerist vs. Crédit lyonnais*;
- Časová působnost pravidel o dohodnuté příslušnosti - *25/79 Sanicentral GmbH vs. René Collin*;
- Příslušnost k rozhodnutí o nároku ze započtení při existenci platně sjednané prorogační dohody vztahující se k nároku, proti kterému má být započtení provedeno - *23/78 Nikolaus Meeth vs. Glacetal*;
- Vztah mezi příslušností dohodnutou a příslušností založenou na základě účasti žalovaného na řízení - *150/80 Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqumain*; *48/84 Hannelore Spitzley vs. Sommer Exploitation SA*.

IX.2 Vztah prorogační dohody a smlouvy hlavní

V praxi se ujednání o příslušnosti soudů objevuje nejčastěji v podobě doložky zahrnuté ve smlouvě hlavní, anebo méně často v podobě samostatně uzavřené smlouvy. Přestože je v prvně zmiňovaném případě prorogační dohoda součástí jiné smlouvy, převažuje názor o její autonomní povaze. Vztah prorogační doložky a smlouvy hlavní je determinován prostřednictvím tzv. doktríny autonomie, podle níž se jedná o dvě vzájemně nezávislé dohody podléhající různým právním režimům. Neplatnost jedné z nich

nemá automaticky vliv na platnost druhé.⁸²⁸ K uvedené doktríně se přihlásil i Soudní dvůr ve svém rozhodnutí *C-269/95 Benincasa vs. Dentalkit Srl*, které bude v následujících řádcích podrobena detailnějšímu rozboru. Bruselská úmluva a původní znění Nařízení Brusel I se vztahem prorogační doložky a smlouvy hlavní nezabývají. Nařízení Brusel Ibis již autonomní pozici obou smluv explicitně potvrzuje. Článek 25 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis obsahuje pravidlo, podle kterého je nutné dohodu o příslušnosti považovat za nezávislou na ostatních ustanoveních smlouvy, v níž je obsažena, přičemž neplatnost smlouvy hlavní není důvodem pro zpochybnění platnosti dohody o příslušnosti. Článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis stanoví, že „věcná platnost“ prorogačního ujednání má být posouzena samostatně dle právního řádu státu, jehož soudy byly ujednáním prorogovány.⁸²⁹

C-269/95 Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl.⁸³⁰

Právní věta: „*Soudy smluvního státu Bruselské úmluvy, jimž byla založena příslušnost na základě platně sjednané prorogační doložky dle článku 17 Bruselské úmluvy,*⁸³¹ *disponují výlučnou příslušností i v případě, že petit žaloby zní na určení neplatnosti smlouvy obsahující tuto prorogační doložku.*“

Faktický stav: Italský občan, pan Benincasa, uzavřel s italskou společností Dentalkit Srl. franchisingovou smlouvu za účelem založení a provozování řetězce obchodů zaměřujících se na prodej prostředků ústní hygieny v Mnichově. Smlouva obsahovala prorogační ujednání ve prospěch soudů ve Florencii. Pan Benincasa se žalobou podanou u soudu v Mnichově domáhal určení neplatnosti franchisingové smlouvy jako celku, a sice z důvodu jejího rozporu s německým právem. Případ se dostal až před soud *Oberlandesgericht* v Mnichově, který Soudnímu dvoru ve vztahu k výkladu článku 17 Bruselské úmluvy předložil následující předběžnou otázku: „*Disponuje prorogovaný soud smluvního státu výlučnou příslušností ve smyslu článku 17*

⁸²⁸ NYGH, Peter. *Autonomy in international contracts*. Oxford: Clarendon Press, 1999. s. 80.

⁸²⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 294.

⁸³⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 7. 1997. *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*. Věc C-269/95.

⁸³¹ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

odst. 1 Bruselské úmluvy rovněž v případě, kdy žaloba směřuje mimo jiné k určení neplatnosti franchisingové smlouvy zahrnující prorogační doložku ve znění: „Soudy ve Florencii jsou příslušné k rozhodování jakéhokoli sporu ohledně výkladu, plnění či jiných aspektů předmětné smlouvy“, jestliže došlo k ujednání doložky v souladu s články 1341 a 1342 italského občanského zákoníku?“

Odůvodnění: V odůvodnění rozsudku Soudní dvůr apeloval na striktní odlišení prorogační doložky od ostatních ustanovení smlouvy, v níž byla doložka zahrnuta. Uvedené odlišení je významné pro účely určení, kterému právního režimu mají jednotlivá ujednání podléhat. Prorogační doložka se řídí ustanoveními Bruselské úmluvy, kterými jsou stanovena jednotná pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti. Ostatní ustanovení hlavní smlouvy, včetně otázky jejich platnosti, podléhají regulaci *lex causae* určeného na základě ustanovení mezinárodního práva soukromého. Prorogační doložku je nezbytné posuzovat samostatně, tj. nezávisle na smlouvě hlavní. Článek 17 Bruselské úmluvy předpokládá jasné a přesné vymezení soudu výlučně příslušného na základě konsensu smluvních stran, který byl vyjádřen v souladu s přísnými požadavky obsaženými v citovaném ustanovení Bruselské úmluvy. Pevně nastavená pravidla určující mezinárodní příslušnost mají za cíl zajistit právní jistotu. Výlučná příslušnost prorogovaného soudu by měla zůstat zachována i v případě, že se žalobce domáhá určení neplatnosti smlouvy, která výše uvedenou doložku obsahuje. V opačném případě by byl princip právní jistoty ohrožen pouhým tvrzením jedné ze stran, že smlouva obsahující prorogační doložku je jako celek neplatná pro rozpor s hmotněprávními ustanoveními práva rozhodného pro smlouvu. Národnímu soudu náleží určit, zda do rozsahu prorogační doložky spadá také spor týkající se platnosti smlouvy, v níž je inkorporována.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v analyzovaném rozhodnutí potvrdil doktrínu autonomie prorogační doložky ve vztahu ke smlouvě hlavní.⁸³² I když je smlouva hlavní považována za neplatnou, prorogační doložku v ní obsaženou je nezbytné posoudit nezávisle na zbytku smlouvy, výlučně v souladu s náležitostmi stanovenými článkem 17 Bruselské úmluvy.⁸³³

⁸³² *Tamtéž*, s. 295.

⁸³³ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 424.

Uvedeným závěrem se Soudní dvůr snaží zabránit zmaření účelu prorogační doložky a zajistit předvídatelnost stran, kde bude řešen jejich případný spor. Revidovaná verze Nařízení Brusel Ibis prorogační doložce nezávislou pozici ve vztahu ke zbytku smlouvy výslovně přiznává. Na základě nové úpravy nelze zpochybňovat platnost prorogační doložky z důvodu, že smlouva hlavní je neplatná.⁸³⁴ V relaci k Bruselské úmluvě jako celku⁸³⁵ deklaroval Soudní dvůr v obecné rovině požadavek, aby jí koncipované pojmy s významem nezávislým na jednotlivých právních rádech byly vykládány zcela autonomně. Na tyto otázky má být nahlíženo výlučně prizmatem systematiky a cílů jednotné právní úpravy zakotvené v Bruselské úmluvě.

IX.3 Problém litispendence

Článek 21 Bruselské úmluvy a článek 27 Nařízení Brusel I zakotvují jednotná pravidla pro řešení problému paralelních řízení zahájených před soudy různých členských (smluvních) států v téže věci mezi týmiž stranami. Při řešení problému litispendence se vychází z obecného principu, že soud, který zahájil řízení v pořadí až jako druhý, nesmí přezkoumávat příslušnost soudu prvního.⁸³⁶ Dle Soudního dvora je nezbytné za účelem garance právní jistoty a předvídatelnosti vykládat citovaná ustanovení restriktivně.⁸³⁷ Bruselská úmluva ani původní znění Nařízení Brusel I nestanovují zvláštní pravidlo pro řešení situace, kdy jedna ze smluvních stran podá návrh na zahájení řízení k jinému soudu, než který byl označen za příslušný prorogační dohodou, a následně druhá smluvní strana podá návrh na zahájení řízení u soudu prorogovaného. Absence pravidel, která by objasnila postavení prorogačních dohod v kontextu souběžně zahájených řízení, vyvolávala před národními soudy aplikační problémy. Komise při zpracovávání návrhu revize Nařízení Brusel I konstatovala, že současná nedostatečná právní úprava může vést k průtahům řízení a v konečném důsledku negativně dopadat na fungování vnitřního trhu Evropské unie. Dospěla k závěru, že by litis-

⁸³⁴ Článek 25 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.

⁸³⁵ Tentýž závěr lze vztáhnout k Nařízení Brusel I a Nařízením Brusel Ibis.

⁸³⁶ SCHLOSSER, Peter. *Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the UK of GB and Northern Ireland to the Brussels Convention from 9. 10. 1978* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 1. 10. 2014], odst. 180-181.

⁸³⁷ C-116/02 *Erich Gasser GmbH vs. MIS-AT Srl*.

pendenční pravidla měla zakotvovat ochranu prorogačních dohod o výlučné příslušnosti, aby nedocházelo k maření jejich účelu.⁸³⁸ Nařízení Brusel Ibis zavádí výjimku z výše uvedeného základního principu řešení problému litispendence.⁸³⁹ V případě vzniku souběžných řízení, kdy prorogovaný soud zahájil řízení až jako druhý, je soud, který zahájil řízení dříve, povinen řízení přerušit do doby, než zvolený soud rozhodne o své nepřislušnosti.⁸⁴⁰

*C-116/02 Erich Gasser GmbH vs. MISAT Srl.*⁸⁴¹

Právní věta: „Článek 21 Bruselské úmluvy⁸⁴² musí být vykládán tak, že zahájil-li prorogovaný soud smluvního státu soudní řízení v pořadí až jako druhý, je povinen řízení přerušit, a to až do doby, než soud, který řízení v téže věci zahájil jako první, rozhodne o své nepřislušnosti.“

Faktický stav: Rakouská společnost Erich Gasser GmbH dodávala několik let italské společnosti MISAT Srl. dětské oblečení. Veškeré faktury vystavené rakouskou společností obsahovaly prorogační doložku ve prospěch rakouských soudů, proti níž neměla italská společnost žádné námítky. V roce 2000 podala společnost MISAT proti rakouské společnosti u soudu v Itálii žalobu na určení, z jakého titulu zanikl jejich právní vztah, a pro přiznání náhrady škody vzniklé v důsledku jednání společnosti Gasser v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a dobré víry. V důsledku neuhrazení několika faktur podala společnost Gasser proti italské společnosti žalobu u soudu v Rakousku. Současně se s odkazem na prorogační doložku obsaženou na fakturách dovolávala nepřislušnosti italských soudů. Případ se dostal až k rakouskému soudu *Oberlandesgericht*, který řízení přerušil a předložil Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku směřující k provedení výkladu článku 17 Bruselské úmluvy: „Je soud, u něhož bylo řízení v téže věci

⁸³⁸ Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, KOM(2009)174, ze dne 21. 04. 2009 [online]. In: EUR-lex, 2009 [cit. 13. 10. 2014], s. 6.

⁸³⁹ Článek 29 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁴⁰ Článek 29 odst. 1 ve spojení s článkem 31 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 12. 2003. Erich Gasser GmbH vs. MISAT Srl. Věc C-116/02.

⁸⁴² Článek 27 Nařízení Brusel I. Ve vztahu k Nařízení Brusel Ibis již uvedené závěry nelze aplikovat v důsledku přijetí odlišné úpravy řešení daného problému v článku 29.

zabájeno jako druhé, oprávněn v souladu s článkem 21 Bruselské úmluvy přezkoumat příslušnost soudu, který řízení zabájil jako první, jestliže byla druhému soudu založena výlučná příslušnost na základě prorogační dohody ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy, anebo je povinen v souladu s článkem 21 Bruselské úmluvy řízení přerušit do doby, než o otázce příslušnosti rozhodne soud, který řízení zabájil jako první?“

Odůvodnění: Soudní dvůr zdůraznil, že pro případy, kdy je zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami u soudů různých smluvních států, zakotvuje Bruselská úmluva jasná a přesná pravidla pro určení jednoho ze smluvních států, jehož soudy mají povinnost o příslušnosti rozhodnout. Článek 21 Bruselské úmluvy ukládá soudu, který řízení zahájil jako první, aby rozhodl o otázce příslušnosti. Je-li mezi účastníky sporu sjednána prorogační doložka, vezme soud pro účely posouzení otázky příslušnosti v úvahu rovněž existenci tohoto ujednání. Pro účely aplikace článku 21 Bruselské úmluvy je relevantní pouze chronologické pořadí dotčených soudů, u nichž bylo řízení týkající se téže věci zahájeno. V této souvislosti Soudní dvůr poukázal na dříve deklarovanou skutečnost, že ujednání o soudní příslušnosti dle článku 17 Bruselské úmluvy je nezbytné vykládat nezávisle na vnitrostátním právu dotčených států. Ve zbytku odůvodnění rozhodnutí se lze odkázat na předchozí rozsudek ve věci *C-214/89 Powell Duffryn vs. Petereit*, v němž použil Soudní dvůr totožnou argumentaci.

Vlastní hodnocení autorky: Rozebírané rozhodnutí bylo ze strany odborné veřejnosti podrobena značné kritice.⁸⁴³ Některá opatření zvyšující účinnost prorogačních dohod přijímaných na národní úrovni (zejména tzv. *anti-suit injunctions*, jejichž prostřednictvím se zakazuje vést řízení týkající se téže věci před jiným soudem) byla označena za nekompatibilní s cíli Nařízení Brusel I, jelikož jimi národní soudy svévolně zasahují do rozhodování soudů ostatních členských států podle jím stanovených pravidel.⁸⁴⁴ Ve snaze zvýšit efektivnost prorogačních dohod v takovém právním prostředí, posílit jejich praktický význam a zamezit uplatňování nekalých praktik byla přijata nová

⁸⁴³ *Zelená kniha o posouzení Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech*, KOM(2009)175, ze dne 21. 04. 2009 [online]. In: EUR-lex, 2009 [cit. 11. 10. 2014], s. 4-5.

⁸⁴⁴ *Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech*, KOM(2009)174, ze dne 21. 04. 2009 [online]. In: EUR-lex, 2009 [cit. 13. 10. 2014], s. 6.

úprava řešení problému litispendence uvedená v úvodu této podkapitoly.⁸⁴⁵ Ve vztahu ke zbylé části analyzovaného rozhodnutí lze uvést, že Soudní dvůr své rozhodnutí podložil argumentací již dříve uplatněnou v rozhodnutí *C-214/89 Powell Duffryn vs. Petereit*, v němž konstatoval, že na „dohodu o příslušnosti“ musí být nahlíženo jako na autonomní pojem, který je nezbytné posuzovat nezávisle na národním právu, výlučně dle požadavků zakotvených v článku 17 Bruselské úmluvy. Za účelem dosažení vyšší právní jistoty pokládá za nezbytné vykládat článek 21 Bruselské úmluvy bez ohledu na existenci prorogace a tím zajistit hladký průběh rozhodování o příslušnosti. V opačném případě by mohl být narušen princip vzájemné důvěry mezi smluvními státy (ve vztahu k nařízením státy členskými), na základě kterého lze očekávat bezvýhradné dodržování pravidel stanovených Bruselskou úmluvou (Nařízením Brusel I, Nařízením Brusel Ibis).⁸⁴⁶

IX.4 Forma prorogační dohody

V úvodu kapitoly byly rozebrány podmínky platnosti prorogační doložky. Na základě konzistentního postoje Soudního dvora při provádění interpretace jejich právní úpravy lze uvést, že Bruselská úmluva, Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis obsahují komplexní regulaci náležitostí platnosti prorogačních dohod z formálního hlediska.⁸⁴⁷ Forma uzavření prorogační dohody velmi často vyvolává interpretační problémy, pro jejichž objasnění se národní soudy obracují s předběžnou otázkou k Soudnímu dvoru. V následujících řádcích uvedeme relevantní rozhodnutí, v nichž Soudní dvůr provedl výklad právní úpravy jednotlivých forem, ve kterých je možné dohodu uzavřít.

⁸⁴⁵ Bod 22 Preambule Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁴⁶ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 7.

⁸⁴⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 6. 1981. *Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqmain*. Věc 150/80; *C-159/97 Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumpy SpA*.

24/76 *Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*⁸⁴⁸

Právní věta: „1. Jestliže je prorogační doložka včleněna do všeobecných obchodních podmínek jedné ze smluvních stran, otištěných na zadní straně smlouvy, je požadavek písemné formy ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy⁸⁴⁹ naplněn pouze za předpokladu, že smlouva podepsaná oběma stranami obsahuje výslovný odkaz na předmětné obchodní podmínky.

2. V případě, že byla smlouva uzavřena pomocí odkazu na předchozí nabídku odkazující na všeobecné obchodní podmínky jedné ze smluvních stran, které obsahují prorogační doložku, je požadavek písemnosti ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy splněn pouze za podmínky, že je odkaz výslovný a může tak být při vyvinutí přiměřené péče smluvní stranou ověřen.“

Faktický stav: Německá společnost Rüwa Polstereimaschinen GmbH (dále jen „Rüwa“) uzavřela s italskou společností Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani (dále jen „Colzani“) smlouvu, jejímž předmětem byly dodávky strojů na výrobu čalouněného nábytku. Na rubu smlouvy byly otištěny všeobecné obchodní podmínky společnosti Rüwa. Uvedené obchodní podmínky zahrnovaly prorogační doložku ve prospěch soudů v Kolíně nad Rýnem. Smlouva samotná neobsahovala výslovný odkaz na předmětné obchodní podmínky, odvolávala se pouze na předchozí nabídky německé společnosti, které tento odkaz zahrnovaly. K plnění smlouvy nedošlo, načež společnost Rüwa proti společnosti Colzani podala žalobu na náhradu škody u zemského soudu v Kolíně nad Rýnem. Soud rozhodl, že nedošlo k platnému ujednání příslušnosti kolínských soudů, a proto není k projednání a rozhodnutí věci příslušný. Příklad se posléze dostal až před Spolkový soud (*Bundesgerichtshof*), který předložil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky, jejichž předmětem byla interpretace požadavku písemné formy prorogační doložky ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy: „1. Splňuje prorogační doložka, která je obsažena ve všeobecných obchodních podmínkách, otištěných na rubu smlouvy podepsané oběma smluvními stranami, požadavek písemné formy ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy?“

⁸⁴⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1976. *Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*. Věc 24/76.

⁸⁴⁹ Článek 23 odst. 1 Nařízení Brusel I a článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

2. Je požadavek písemné formy ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy splněn v případě, že strany ve smlouvě výslovně odkazují na dřívější písemnou nabídku, v níž je včleněn odkaz na všeobecné obchodní podmínky zahrnující prorogační doložku a k níž byly uvedené obchodní podmínky připojeny?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve objasnil, zda prorogační doložka obsažená ve všeobecných obchodních podmínkách, otisknutých na rubu smlouvy podepsané oběma smluvními stranami, může splňovat předpoklady formální platnosti ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy. Článek 17 Bruselské úmluvy ukládá soudu, u kterého bylo řízení zahájeno, aby nejprve přezkoumal, zda byla prorogační doložka skutečně předmětem souhlasu obou smluvních stran, přičemž tento souhlas musí být projeven jasně a přesně. Soudní dvůr v návaznosti na tento požadavek dospěl k závěru, že pouhým otisknutím všeobecných obchodních podmínek zahrnujících prorogační doložku na zadní straně smlouvy není naplněn požadavek písemné formy dle článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy, neboť v takovém případě není dostatečně zaručeno, že druhá smluvní strana s prorogací soudů skutečně souhlasila. Podmínka písemné formy je splněna pouze v případě, že smlouva podepsaná oběma stranami zahrnuje výslovný odkaz na všeobecné obchodní podmínky, které prorogační doložku obsahují. Požadavek písemné formy ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy je splněn v případě, že se strany ve smlouvě výslovně odkazují na dřívější písemnou nabídku, v níž je včleněn odkaz na všeobecné obchodní podmínky zahrnující prorogační doložku a k níž byly uvedené obchodní podmínky připojeny. Soudní dvůr v takovém případě ke splnění podmínky písemnosti vyžaduje, aby strany ve smlouvě učinily odkaz na uvedenou předchozí nabídku výslovně. K naplnění formálních požadavků dle článku 17 nepostačuje pouhý nepřímý či implicitní odkaz na předchozí komunikaci.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v odůvodnění svého rozhodnutí zvážil význam účinku ujednání o příslušnosti soudů, kterým je vyloučení jak základní příslušnosti založené dle článku 2 Bruselské úmluvy,⁸⁵⁰ tak příslušnosti určené dle zvláštních ustanovení obsažených v článku 5 a násl. Bruselské úmluvy.⁸⁵¹ S ohledem na uvedené účinky se uchýlil k restriktivnímu

⁸⁵⁰ Článek 2 Nařízení Brusel I a článku 4 Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁵¹ Článek 5 a násl. Nařízení Brusel I a článku 7 a násl. Nařízení Brusel Ibis.

výkladu náležitosti „písemné“ formy ujednání ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy⁸⁵² a zdůraznil nezbytnost přesné formulace ujednání, aby byla zachována skutečná vůle stran. Někteří autoři uvádí, že rozebíraným rozhodnutím Soudní dvůr plnění formálních náležitostí *de facto* podmiňuje splněním jednoho z požadavků na materiální platnost, tj. konsensus smluvních stran.⁸⁵³

25/76 *Galleries Segoura SPRL vs. Rahim Bonakdarian*⁸⁵⁴

Právní věta: „1. Jestliže byla smlouva uzavřena ústně, jsou formální náležitosti stanovené v článku 17 Bruselské úmluvy⁸⁵⁵ naplněny pouze v případě, že písemné potvrzení prodávajícího doprovázené jeho všeobecnými obchodními podmínkami bylo písemně akceptováno rovněž kupujícím.

2. Skutečnost, že vůči jednostrannému prohlášení prodávajícího nevznese kupující žádné námítky, nezákládá jeho souhlas s prorogační doložkou, pokud ústní dohoda netvoří součást běžných obchodních vztahů mezi těmito stranami, které se řídí všeobecnými obchodními podmínkami jedné ze stran obsahujícími předmětnou prorogační doložku.“

Faktický stav: Mezi společnostmi Rahim Bonakdarian (prodávající), se sídlem v Hamburku, a společností Galleries Segoura (kupující), se sídlem v Bruselu, byla ústně uzavřena kupní smlouva. Kupující v návaznosti na uhrazení části kupní ceny od prodávajícího obdržel dva dokumenty označené jako „potvrzení objednávky“ a „faktura“, které odkazovaly „na podmínky prodeje, dodání a platby“ otištěné na zadní straně uvedených dokumentů. Podmínky obsahovaly mimo jiné ujednání o výlučné příslušnosti soudů v Hamburku. Kupující uvedené dokumenty nikdy nepotvrdil. V důsledku neuhrazení zbývající části kupní ceny podal prodávající proti kupujícímu žalobu na základě prorogační doložky u hamburského soudu. Kupující namítal nepříslušnost soudu s tvrzením, že mezi stranami smlouvy nebyla platně sjednána prorogační doložka dle článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy. Případ byl nakonec projednáván německým Spolkovým soudem (*Bundesgerichtshof*), který řízení

⁸⁵² Článku 23 odst. 1 Nařízení Brusel I a článku 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁵³ BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 140.

⁸⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1976. *Galleries Segoura vs. Rahim Bonakdarian*. Věc 25/76.

⁸⁵⁵ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

přerušil a předložil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky: „1. *Jsou náležitosti požadované článkem 17 Bruselské úmluvy splněny, jestliže prodávající při ústní kontraktaci kupní smlouvy prohlásí, že si přeje při jejím plnění postupovat dle svých všeobecných obchodních podmínek, a následně kupujícímu dodá písemné potvrzení uzavření smlouvy včetně uvedených obchodních podmínek, které prorogační doložku obsahují?*

2. *Jsou náležitosti požadované článkem 17 Bruselské úmluvy splněny, jestliže prodávající po ústním uzavření kupní smlouvy kupujícímu vydá písemné potvrzení této smlouvy podle svých všeobecných obchodních podmínek a připojí k potvrzení rovněž text těchto podmínek obsahujících prorogační doložku, přičemž kupující proti tomuto potvrzení nevznesl žádné námitky?“*

Odůvodnění: Při odpovědi na první dotaz Soudní dvůr deklaroval, že jestliže kupující při ústním uzavření kupní smlouvy projeví vůli být vázán všeobecnými obchodními podmínkami prodávajícího, nelze vůči němu bez dalšího vyvodit závaznost jakékoli prorogační doložky, která by mohla být v těchto podmínkách obsažena. Písemné potvrzení smlouvy prodávajícím, k němuž jsou přiloženy jeho všeobecné obchodní podmínky obsahující prorogační ujednání, postrádá relevanci, ledaže s ním kupující písemně projeví svůj souhlas. Na základě druhého dotazu Soudní dvůr posuzoval, zda jsou náležitosti požadované článkem 17 Bruselské úmluvy splněny, jestliže prodávající po ústním uzavření kupní smlouvy kupujícímu vydá písemné potvrzení této smlouvy podle svých všeobecných obchodních podmínek, k potvrzení připojí rovněž jejich text obsahující prorogační doložku a kupující proti tomuto potvrzení nevznesl žádné námitky. S ohledem na skutečnost, že prorogační doložka obsažená ve všeobecných obchodních podmínkách nebyla předmětem kupní smlouvy uzavřené mezi stranami, není následné sdělení těchto podmínek prodávajícím způsobilé obsah původní smlouvy změnit, aniž by byla doložka výslovně písemně kupujícím akceptována. Jednostranné písemné prohlášení prodávajícího v projednávané věci k uzavření dohody o příslušnosti není dostačující. Kupující by byl prorogační doložkou vázán pouze za předpokladu, že by ústní dohoda představovala součást běžných obchodních vztahů mezi těmito stranami, které se řídí všeobecnými obchodními podmínkami strany poskytující písemné potvrzení, a předmětná prorogační doložka by byla součástí těchto podmínek.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v daném případě potvrdil svou předchozí rozhodovací praxi, v níž podmiňuje platnost prorogační doložky existencí skutečné dohody dotčených stran. S ohledem na význam účinků prorogační doložky považoval za nezbytné použít restriktivní výklad. Striktním vymáháním formálních požadavků je sledováno zajištění nezbytného skutečného konsensu stran, přičemž samotné dodržení písemné formy nemůže zhojit nedostatek dohody stran.⁸⁵⁶ Soudní dvůr v rozebíraném rozhodnutí uzavřel, že je nezbytné Bruselskou úmluvu (Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis) interpretovat způsobem, který nenarušuje ochranu dobré víry stran smlouvy, které jednájí v souladu se vzájemnou ústní dohodou.

*221/84 F. Berghoefer GmbH & Co. KG vs. ASA SA*⁸⁵⁷

Právní věta: „Článek 17 odst. 1 Bruselské úmluvy⁸⁵⁸ musí být vykládán ve smyslu, že jím stanovené formální náležitosti jsou splněny, jestliže byla příslušnost soudu sjednána na základě výslovné ústní dohody, která byla následně písemně potvrzena jednou ze smluvních stran a toto potvrzení obdržela také druhá smluvní strana, která proti němu nevznesla žádnou námitku.“

Faktický stav: Společnost Berghoefer GmbH (dále jen „Berghoefer“), se sídlem v Německu, vystupovala po dobu 20 let jako obchodní zástupce společnosti ASA SA (dále jen „ASA“), která má své sídlo ve Francii. Původní text smlouvy o obchodním zastoupení z roku 1964 obsahoval pro řešení případných sporů mezi smluvními stranami prorogaci ve prospěch Obchodního soudu v Roanne ve Francii. Následně se však v roce 1975 smluvní strany ústně dohodly na příslušnosti soudů německých. Ústní dohoda stran byla potvrzena dopisem společnosti Berghoefer adresovaným společnosti ASA. V souvislosti s vypovězením smlouvy o obchodním zastoupení podala společnost Berghoefer proti společnosti ASA žalobu na náhradu škody vzniklé v důsledku omezení jejích práv jako soutěžitele z titulu konkurenční doložky. Žaloba byla v návaznosti na ústní modifikaci

⁸⁵⁶ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 405.

⁸⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 7. 1985. F. Berghoefer GmbH & Co. KG vs. ASA SA. Věc 221/84.

⁸⁵⁸ Článek 23 odst. 1 Nařízení Brusel I a článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

prorogačního ujednání podána u soudu v Německu. Žalovaná společnost ASA namítla nepřislusnost tohoto soudu. Předmětem nejasností se před německými soudy stala otázka platnosti prorogační doložky, původně sjednané v písemné formě, která byla pozměněna formou ústní. Německý soud *Bundesgerichtshof* řízení přerušil do doby, než Soudní dvůr rozhodl o následující předběžné otázce: „*Jsou formální náležitosti stanovené článkem 17 odst. 1 Bruselské úmluvy naplněny tam, kde byla ústní dohoda o příslusnosti soudů písemně potvrzena stranou, v jejíž prospěch byla tato dohoda sjednána?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr poukázal na skutečnost, že článek 17 Bruselské úmluvy výslovně nepožaduje, aby písemné potvrzení ústní dohody stran bylo učiněno stranou, v jejíž neprospěch byla dohoda uzavřena. V souladu se svými předchozími rozhodnutími kladl při výkladu důraz na účel článku 17 Bruselské úmluvy, jímž je zajištění skutečného souhlasu obou smluvních stran s touto doložkou. S ohledem na tento cíl Soudní dvůr na předběžnou otázku odpověděl kladně za předpokladu splnění následujících podmínek: a) smluvní strany uzavřely *výslovnou ústní dohodu* o příslusnosti soudu, b) dohoda byla *písemně potvrzena kteroukoli ze smluvních stran*, c) potvrzení *obdržela také druhá smluvní strana* a d) tato druhá strana proti potvrzení *nevznesla v rozumné době žádné námítky*.

Vlastní hodnocení autorky: Za účelem zajištění skutečného souhlasu stran s prorogací soudu používá Soudní dvůr s odkazem na některá svá předchozí rozhodnutí také v daném případě restriktivní výklad, co se jasného a určitého vyjádření vůle stran týče.⁸⁵⁹ Při výkladu pojmu „písemné potvrzení“ naopak upouští od formalismů, když k dostatečnému vyjádření vůle nevyžaduje potvrzení smluvní strany, v jejíž neprospěch byla doložka uzavřena. Opačný výklad by mohl znamenat zásah do dobré víry strany, která proti ústní modifikaci prorogační doložky nic nenamítala a jednala v souladu s ústní dohodou stran.⁸⁶⁰

⁸⁵⁹ 25/76 *Galleries Segoura SPRL vs. Rahim Bonakdarian*, 24/76 *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*.

⁸⁶⁰ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 488.

313/85 SpA Iveco Fiat vs. Van Hool NV.⁸⁶¹

Právní věta: „Písemně uzavřená smlouva, která obsahuje prorogační doložku a stanovuje předpoklad písemné formy prodloužení smlouvy jako celku, jejíž platnost bez provedení prodloužení již vypršela, ale přesto zůstává základem pro smluvní vztahy mezi stranami smlouvy, splňuje náležitosti prorogační doložky dle článku 17 Bruselské úmluvy⁸⁶² za následujících podmínek: Smluvní strany mohou v souladu s právem rozhodným platně prodloužit platnost smlouvy jinak než v písemné formě, anebo jedna ze smluvních stran písemně potvrdí buď samotnou doložku či tacitně prodlouženou platnost obchodních podmínek, které doložku obsahují, přičemž druhá strana proti tomuto potvrzení nevznesla žádnou námitku.“

Faktický stav: Společnost Iveco Fiat SpA (dále jen „Fiat“), založená dle italského práva, a společnost Van Hool NV (dále jen „Van Hool“), založená dle práva belgického, uzavřely písemnou smlouvu o výhradním prodeji na dobu určitou, v níž bylo ujednáno, že k jejímu prodloužení může dojít pouze písemně. Po uplynutí doby, na kterou byla smlouva uzavřena, k jejímu písemnému prodloužení nedošlo. Přesto původní smlouva nadále sloužila jako právní základ pro jejich přetrvávající smluvní vztahy. Mezi společnostmi vznikl spor o platnost prorogační doložky, která byla součástí předmětné smlouvy. Soudnímu dvoru byla belgickým soudem předložena tato předběžná otázka: „Splňuje prorogační doložka obsažená ve smlouvě, jejíž platnost vypršela, avšak zůstává i nadále základem trvajících smluvních vztahů mezi stranami, aniž by došlo k prodloužení její platnosti v jí požadované písemné formě, formální náležitosti stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy?“

Odůvodnění: Otázku formy prodloužení smlouvy na dobu určitou obsahující předpoklad písemné formy prodloužení, jejíž platnost již vypršela, a přesto stále tvoří právní základ jejich kontinuálních vztahů, je nutné posuzovat dle právního řádu rozhodného pro daný závazkový vztah. Stejným právem se řídí také otázka prodloužení platnosti prorogační doložky, která je obsažena v původní smlouvě samotné anebo v obchodních podmínkách tvořících nedílnou součást této smlouvy. Podle Soudního dvora je pro účely posouzení předložené otázky nezbytné odlišit dvě následující situace. Případ,

⁸⁶¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 11. 1986. SpA Iveco Fiat vs. Van Hool NV. Věc 313/85.

⁸⁶² Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

kdy rozhodné právo pro daný smluvní vztah 1) umožňuje původní smlouvu prodloužit rovněž v jiné než v písemné formě, anebo kdy 2) prodloužení smlouvy jinak než písemně neumožňuje. Formální náležitosti článku 17 Bruselské úmluvy jsou splněny, jestliže právo rozhodné umožňuje smlouvu prodloužit v jiné než písemné formě. V platnosti zůstane prorogační doložka rovněž v případě, kdy jedna ze smluvních stran písemně potvrdí buď samotnou prorogační doložku anebo obchodní podmínky, jejichž je doložka součástí, a to bez následných námitek strany druhé.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr zachovává konzistentní postoj v interpretaci ustanovení, která konstruuji náležitosti prorogační dohody. Restriktivním výkladem pojmu „dohoda“ sleduje zajištění existence skutečného konsensu stran smlouvy, který má být podroben přezkumu vnitrostátními soudy.⁸⁶³ Při odpovědi na otázku týkající se platnosti ústně uzavřené prorogační doložky se odkázal na své předchozí rozhodnutí ve věci *221/84 Bergboefer vs. ASA*, v němž nastavil několik podmínek, které jsou aplikovatelné rovněž na projednávanou otázku.⁸⁶⁴

*C-214/89 Powell Duffryn plc vs. Wolfgang Petereit*⁸⁶⁵

Právní věta: „1. Doložka obsažená ve stanovách společnosti, schválená v souladu s příslušným národním právem a těmito stanovami, která zakládá příslušnost soudu smluvního státu rozhodovat o sporech mezi společností a jejími společníky, představuje dohodu o soudní příslušnosti ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy.⁸⁶⁶

2. Formální náležitosti stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy jsou považovány za splněné ve vztahu ke všem akcionářům společnosti (bez ohledu na způsob nabytí jejich akcií), jestliže je prorogační doložka začleněna do stanov společnosti, které jsou uloženy na místě přístupném jejím akcionářům nebo zveřejněny ve veřejném rejstříku.

⁸⁶³ 25/76 *Galerías Segoura SPRL vs. Rahim Bonakdarian*; 24/76 *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rima Polstereimaschinen GmbH*.

⁸⁶⁴ 221/84 *F. Bergboefer GmbH & Co. KG vs. ASA SA*.

⁸⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 3. 1992. *Powell Duffryn plc vs. Wolfgang Petereit*. Věc C-214/89.

⁸⁶⁶ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

3. *Požadavek dostatečně určitého vymezení právního vztahu, v jehož souvislosti mohou vzniknout spory ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy, je splněn v případě, že prorogační doložka obsažená ve stanovách společnosti může být vyložena způsobem, že se vztahuje na spory mezi společností a jejími společníky jako takové.*

4. *Výklad prorogační doložky za účelem zjištění, které spory spadají do jejího rozsahu, náleží národnímu soudu, před kterým byla uplatněna.“*

Faktický stav: Jedná se o spor mezi panem W. Peteritem, likvidátorem německé společnosti IBH-Holding AG (dále jen „IBH“), a britskou společností Powell Duffryn plc (dále jen „Duffryn“). Britská společnost nabyla akcie na jméno upisované německou společností při zvyšování jejího základního kapitálu. Britská společnost se jako akcionář účastnila valné hromady společnosti IBH, na které byla schválena změna stanov společnosti. Součástí pozměněných stanov se stala doložka prorogující soudy běžně příslušné k rozhodování věcí týkajících se společnosti rovněž k rozhodování případných sporů mezi společností a jejími akcionáři, kteří upsali či jinak nabyli akcie či zatímní listy společnosti IBH. Likvidátor společnosti IBH žaloval společnost Duffryn pro neplnění poplatkové povinnosti vzniklé v souvislosti se zvyšováním základního kapitálu britské společnosti. Žaloba byla podána před německými soudy. Žalovaná společnost vznesla námitku nepřislušnosti. Spor se dostal až k Soudnímu dvoru, který na základě těchto předložených předběžných otázek provedl výklad článku 17 Bruselské úmluvy: „1. *Lze doložku obsaženou ve stanovách akciové společnosti pokrývající veškeré spory mezi společností a jejími orgány, na základě které se akcionáři upisováním či nabýváním akcií podřizují jurisdikci soudů, které jsou běžně příslušné k rozhodování věcí týkajících se společnosti, považovat za „dohodu o příslušnosti“ ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy uzavřenou mezi společností a jejími akcionáři? (Má být na otázku odpovězeno odlišně v závislosti na tom, zda akcionář upisuje akcie v souvislosti se zvyšováním základního kapitálu společnosti anebo zda nabývá již existující akcie?)“ Pro případ, že by Soudní dvůr odpověděl na předchozí otázku kladně, předložil národní soud následující doplňující dotazy: „2a) *Naplnuje upisování a předání akcií prostřednictvím písemného prohlášení o upisování v souvislosti se zvyšováním základního kapitálu akciové společnosti náležitosti písemnosti ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy?*; 2 b) *Naplnuje prorogační doložka v souladu s článkem 17 Bruselské úmluvy náležitost, podle které se musí vztahovat na spory vznikající v souvislosti s určitým**

právním vztahem?; 2c) Pokrývá prorogační doložka obsažená ve stanovách společnosti nároky na zaplacení z titulu smlouvy o úpisu akcií a nároky na vrácení neoprávněně vyplacených dividend?“

Odůvodnění: Soudní dvůr vztah mezi společností a jejími společníky přirovnal k právnímu vztahu mezi stranami vzniklému z titulu smlouvy. Založení společnosti představuje projev zájmů společníků dosáhnout určitého společného zájmu a za účelem jeho dosažení vznikají každému jejímu společníku či orgánu práva a povinnosti určené stanovami. Pro účely aplikace Bruselské úmluvy je nezbytné na stanovy společnosti nahlížet jako na smlouvu zakládající vztah mezi společníky navzájem a mezi nimi a společností. V tomto světle lze považovat prorogační doložku inkorporovanou do stanov společnosti za ujednání zavazující všechny její přístupující či stávající společníky, třebaže s doložkou výslovně neprojeví svůj souhlas. Soudní dvůr na základě první části druhé předběžné otázky objasnil, za jakých okolností naplňuje předmětná prorogační doložka formální náležitosti stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy. Nejprve konstatoval, že právní řády všech smluvních států dovolují přijetí stanov pouze v písemné formě. Stanovy představují základní dokument regulující vztah mezi společností a jejími společníky. Každý akcionář se vznikem jeho účasti ve společnosti (bez ohledu na způsob nabytí jeho akcií) přistupuje rovněž ke stanovám společnosti. Společníci jsou vázáni všemi ustanoveními a změnami provedenými v souladu s příslušným národním právem. Přistoupení lze na základě uvedeného považovat za projev souhlasu s prorogační doložkou, která je součástí těchto stanov. Otázkou zůstává, zda takto koncipovaná prorogační doložka splňuje náležitost dostatečně určitého vymezení právního vztahu, ze kterého mají vzniknout spory, k jejichž řešení jsou ujednáním soudy povolány. Při odpovědi na druhou část druhé předběžné otázky se Soudní dvůr přiklonil ke kladné odpovědi s odůvodněním, že stanovením této podmínky si Bruselská úmluva klade za cíl zamezit překvapivému předložení prorogovanému soudu veškerých sporů, které vyvstaly v rámci jiných vztahů, než těch, v jejichž souvislosti byla prorogace ujednána. Nicméně prorogační doložka obsažená ve stanovách společnosti za účelem založit příslušnost pro řešení případných sporů vzniklých v souvislosti se vztahem mezi společníky a společností takové riziko nevyvolává. Poslední dotaz směřující ke zjištění, zda jsou náležitosti

naplněny v konkrétním případě, Soudní dvůr připomněl, že vymezení sporů spadajících do rozsahu prorogační doložky v konkrétním případě náleží výhradně národnímu soudu.

Vlastní hodnocení autorky: Jedná se o zcela specifický případ, v němž Soudní dvůr zdůraznil klíčovou roli stanov společnosti a nezbytnost každého, kdo se stává akcionářem společnosti, se s tímto dokumentem seznámit. Nevázaností akcionářů prorogačním ujednáním obsaženým ve stanovách by mohl být narušen princip dobré víry.⁸⁶⁷ Soudní dvůr potvrzuje nutnost interpretovat pojem „dohoda o příslušnosti“ zcela autonomně, jako koncept nezávislý na národních právních rádech, a sice vzhledem k cílům a obecné systematické Bruselské úmluvy (Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis) a za účelem zajištění jednotné aplikace rozebíraného ustanovení.⁸⁶⁸ Jiný výklad by ohrozil princip právní jistoty, jelikož by vedl k roztržštění příslušnosti k rozhodování sporů vzniklých ze stejného právního i faktického vztahu (mezi společnostmi a jejími společníky). Při výkladu článku 17 Bruselské úmluvy vzal Soudní dvůr v úvahu zejména účel, který je stanovením jednotlivých striktních náležitostí „dohody o příslušnosti“ sledován. Uvedené závěry lze aplikovat rovněž ve vztahu k článku 23 Nařízení Brusel I a článku 25 Nařízení Brusel Ibis.

*C-106/95 Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*⁸⁶⁹

Právní věta: „1. V oblasti mezinárodního obchodu lze prorogační doložku, která je součástí ústně uzavřené smlouvy, považovat za platnou v souladu s článkem 17 Bruselské úmluvy⁸⁷⁰ v případech, kdy jedna ze smluvních stran nereaguje na obchodní potvrzovací dopis strany druhé anebo kdy opakovaně bez jakékoli námítky bradí faktury, přičemž oba tyto dokumenty předtištěnou prorogační doložku obsahují. Pro účely aplikace článku 17 odst. 1 písm. c) Bruselské úmluvy se však musí jednat o zrykllost v rámci daného obchodního odvětví, kterou smluvní strany znaly anebo znát musely.

⁸⁶⁷ Této problematice je věnována pozornost zejména v BRIGGS, Adrian. *Agreements on jurisdiction and choice of law*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2008. Š. 264 a násl.

⁸⁶⁸ *C-116/02 Erich Gasser GmbH vs. MISAT Srl*.

⁸⁶⁹ *Č-106/95 Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*.

⁸⁷⁰ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

2. *Bruselská úmluva musí být vykládána v tom smyslu, že ústní dohoda o místě plnění, kterou není sledováno určení místa plnění povinností stran ze smlouvy, nýbrž výlučně provedení volby soudů ve vztahu k označenému místu, musí splňovat náležitosti stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy, nikoli článkem 5 Bruselské úmluvy.*“

Faktický stav: Mezi společnostmi Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (dále jen „MSG“), se sídlem v Německu, a společností Les Gravières Rhénanes SARL (dále jen „Gravières Rhénanes“), se sídlem ve Francii, vznikl spor o náhradu škody, která měla být způsobena společností Gravières Rhénanes při použití plavidla společnosti MSG k vnitrostátní plavbě po Rýnu. Mezi společnostmi byla ústně uzavřena smlouva o dočasném nájmu předmětného plavidla (tzv. time charter). Prostřednictvím lodní kyvadlové dopravy byly převáženy náklady štěrků. Nakládky byly až na výjimky prováděny ve Francii. K vyložení nákladu docházelo vždy na území Francie. Po uzavření smlouvy zaslala společnost MSG společnosti Gravières Rhénanes obchodní potvrzovací dopis, který obsahoval doložku označující město Würzburg za místo plnění a jeho soudy za výlučně příslušné k rozhodování případných sporů mezi stranami. Volbu soudu obsahovaly také faktury vystavené společností MSG, které společnost Gravières Rhénanes hradila bez jakýchkoli námitek. V souladu s uvedenými doložkami podala společnost MSG žalobu na náhradu škody před německým soudem. Společnost Gravières Rhénanes namítala nepřislušnost německých soudů v důsledku neexistence platně sjednané prorogační doložky. Případ se dostal až ke Spolkovému soudu (*Bundesgerichtshof*), který Soudnímu dvoru předložil dvě předběžné otázky: „1. *Lze ústní dohodu o místě plnění (dle článku 5 Bruselské úmluvy), na jejímž základě smluvní strany nemají v úmyslu přesunout místo plnění povinností ze smlouvy, nýbrž ve vztahu k označenému místu pouze provést volbu soudů, uznat za tzv. abstraktní dohodu o místě plnění?*“ Pro případ negativní odpovědi na předchozí otázku předložil Soudnímu dvoru následující alternativní otázku: „2. *Může být prorogační dohoda platně uzavřena v souladu s mezinárodními obchodními zvyklostmi dle článku 17 odst. 1 třetí část věty druhé Bruselské úmluvy v případě, kdy jedna ze smluvních stran nereaguje na obchodní potvrzovací dopis obsahující ujednání o výlučné příslušnosti soudů v místě podnikání strany druhé, anebo musí být v každém případě vysloven souhlas s obsahem potvrzovacího dopisu? Postačuje k platnému sjednání prorogační dohody ve smyslu předchozí otázky, jestliže všechny faktury, které druhá strana*

pravidelně bradila bez jakékoli námitky, obsahují dohodu o výlučné příslušnosti soudů místa podnikání jedné ze stran a odkaz na všeobecné obchodní podmínky v konosamentu zahrnující prorogaci ve prospěch týchž soudů, anebo je nutný souhlas i v tomto případě?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve odpověděl na druhou z předložených otázek. Posuzoval splnění náležitostí prorogační doložky obsažené ve fakturách vystavených jednou ze stran, které byly druhou stranou hrazeny bez jakékoli námitky. Článek 17 Bruselské úmluvy výslovně umožňuje, aby byla v oblasti mezinárodního obchodu platně sjednána prorogační doložka ve formě odpovídající zvyklostem v daném odvětví obchodu, které smluvní strany znají anebo by alespoň znát měly. Upuštěním od požadavku písemné formy souhlasu stran si ustanovení klade za cíl zjednodušit a urychlit proces kontraktace v mezinárodním obchodu. Skutečnost, že jedna ze smluvních stran nic nenamítala proti prorogační doložce předtíštěné v obchodním potvrzovacím dopisu a fakturách, které druhá strana opakovaně platí, lze považovat za souhlas s prorogační doložkou, pokud je uvedené jednání považováno za zvyklost v odvětví mezinárodního obchodu, ve kterém se strany pohybují. Do pravomoci národního soudu spadá posouzení skutečnosti, zda lze v konkrétním případě smluvní vztah kvalifikovat jako vztah z oblasti mezinárodního obchodu, a zda v daném odvětví existuje zvyklost aplikovatelná na projednávanou věc, kterou dotčené strany znaly anebo alespoň znát měly. Tato otázka by měla být posouzena nezávisle na národním právu dle daného odvětví mezinárodního obchodu, v němž se smluvní strany pohybují. Předpoklad, že smluvní strany danou zvyklost znaly nebo měly znát, je splněn u subjektů, které již v této oblasti mezi sebou či se třetími osobami obchodovaly, anebo tam, kde je určitý způsob jednání obecně a pravidelně používán při uzavření určitého typu smluv. Jestliže je v daném obchodním odvětví určité jednání spojeno s konkrétními následky, je nezbytné k nim přihlídnout rovněž v projednávané věci. Na první otázku odpověděl Soudní dvůr pro případ, že by národní soud nezjistil existenci uvedené mezinárodní obchodní zvyklosti, na jejímž základě došlo k platnému uzavření prorogační doložky. Ústní dohoda o místě plnění, jejímž účelem není určení skutečného místa plnění povinností smluvní strany, nýbrž toliko založení příslušnosti soudů ve sjednaném místě, se řídí náležitostmi stanovenými článkem 17 Bruselské úmluvy, nikoli článkem 5 odst. 1 Bruselské úmluvy. Pro bližší

informace k výkladu pojmu místa plnění ve smyslu k článku 5 Bruselské úmluvy a jeho relevanci při sjednání projednávané doložky odkazujeme na kapitolu vztahující se k alternativní příslušnosti.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr se v projednávané věci v souladu s předchozí rozhodovací praxí přiklonil k restriktivnímu výkladu formálních náležitostí prorogační doložky.⁸⁷¹ Použití mezinárodních obchodních zvyklostí při provádění prorogace má zajistit zefektivnění procesu kontraktace v oblasti mezinárodního obchodu, které však neznamená upuštění od požadavku existence skutečného konsensu stran. V této souvislosti Soudní dvůr zdůraznil povinnost národních soudů zkoumat, zda k „dohodě“ mezi stranami došlo v souladu s požadavky na *jasné a přesné* vyjádření vůle stran.⁸⁷² Uzavření prorogační dohody ve formě odpovídající mezinárodní obchodní zvyklosti byla do Bruselské úmluvy zahrnuta dodatečně v roce 1978.⁸⁷³

*C-159/97 Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumphy SpA*⁸⁷⁴

Právní věta: „Článek 17 odst. 1 písm. c) Bruselské úmluvy⁸⁷⁵ je nezbytné interpretovat následujícím způsobem:

1. Existence soublasu stran prorogační doložky je presumována, jestliže jejich chování odpovídá obchodní zvyklosti dodržované v rámci daného odvětví obchodu, ve kterém se strany pohybují a která jim je či měla být známa.
2. Určité pravidlo chování se v daném odvětví obchodu stává mezinárodní obchodní zvyklostí, jestliže je subjekty působící v této oblasti obecně a pravidelně dodržováno. Není nezbytné, aby byla mezinárodní obchodní zvyklost dodržována v konkrétních státech či všech smluvních státech. V žádném případě nelze vyžadovat specifickou formu publikace těchto zvyklostí. Zpochybnění závažnosti zvyklosti samo o sobě nemá vliv na posouzení otázky, zda lze na určitý způsob jednání v rámci kontraktačního procesu nahlížet jako na mezinárodní obchodní zvyklost ve smyslu článku 17 odst. 1 písm. c) Bruselské úmluvy.

⁸⁷¹ 25/76 *Galerias Segoura SPRL vs. Rahim Bonakdarian*; 24/76 *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Käma Polstereimaschinen GmbH*.

⁸⁷² *Tamtéž*.

⁸⁷³ Ve znění článku 11 Úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Úř. věst. L 304).

⁸⁷⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 3. 1999. *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumphy SpA*. Věc C-159/97.

⁸⁷⁵ Článek 23 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I a článek 25 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis.

3. *Specifické požadavky na platnost prorogační doložky uzavřené ve formě odpovídající obchodním zvyklostem musí být posuzovány výhradně v kontextu daného odvětví obchodu, nezávisle na požadavcích stanovených právem národním.*
4. *Podmínka „známosti“ těchto zvyklostí musí být posuzována ve vztahu ke původním stranám prorogační doložky, přičemž jejich státní příslušnost postrádá relevanci. Známost zvyklostí je bez ohledu na jejich publikaci dána tím, že v daném odvětví obchodu mezi obchodníky pohybujícími se v tomto prostředí dochází ke určitému jednání v průběhu uzavírání určitého typu smluv.*
5. *Volba soudu v prorogační doložce musí být posuzována výlučně ve světle požadavků stanovených článkem 17 Bruselské úmluvy. Spojení mezi prorogovaným soudem a předmětným právním vztahem či hmotněprávní ustanovení regulující odpovědnost aplikovatelná před zvoleným soudem jsou pro účely posuzování platnosti prorogační doložky irelevantní.“*

Faktický stav: Společnost Hugo Trumpy SpA, se sídlem v Genoi v Itálii (dále jen „Trumpy“), byla zástupcem dánského dopravce Lauritzen Reefers A/S, který při vykládce zboží způsobil škodu společnosti Transporti Castelletti Internazionali SpA, se sídlem v Miláně v Itálii (dále jen „Castelletti“). Společnost Castelletti podala žalobu na náhradu škody před italským soudem. Společnost Trumpy vznesla námitku nepřislušnosti italských soudů. Odvolávala na prorogační doložku obsaženou v konosamentu, která určovala příslušnost soudů anglických. Příklad se dostal až k Soudnímu dvoru, který měl odpovědět na 14 předběžných otázek týkajících se různých aspektů platnosti prorogační dohody sjednané ve formě odpovídající mezinárodním obchodním zvyklostem ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy. Posouzení významu a použití těchto zvyklostí v kontextu citovaného ustanovení systematicky rozčlenil do 4 následujících bloků: a) *souhlas stran s prorogační doložkou*, b) *posouzení mezinárodních obchodních zvyklostí*, c) *posouzení formy odpovídající těmto zvyklostem* a d) *podmínka „známosti“ zvyklostí smluvními stranami*.

Odůvodnění: Soudní dvůr se nejprve zabýval otázkou, zda článek 17 Bruselské úmluvy požaduje souhlas stran s prorogační doložkou také v případech, kdy je uzavřena ve formě odpovídající mezinárodní obchodní zvyklosti. I když v oblasti mezinárodního obchodu Bruselská úmluva pro formu prorogačního ujednání zavádí flexibilnější pravidlo, nelze upustit od požadavku skutečné vůle stran s provedením této volby. Jestliže se však strany pohybují v určitém odvětví mezinárodního obchodu, v němž

existuje mezinárodní zvyklost, která by měla být stranám známa, lze souhlas stran s prorogační doložkou presumovat, pokud strany uzavřely doložku ve formě odpovídající této zvyklosti. Dále se zabýval aplikací mezinárodních obchodních zvyklostí ve vztahu k prorogačnímu ujednání. S odkazem na předchozí rozhodnutí ve věci *C-106/95 MSG vs. Les Gravières Rhénanes* Soudní dvůr uzavřel, že národnímu soudu náleží posoudit, zda se jedná vůbec o právní vztah v oblasti mezinárodního obchodu. Národnímu soudu dále náleží posoudit, zda v projednávané věci existuje určitá mezinárodní obchodní zvyklost, které daný právní vztah podléhá. Existenci mezinárodní obchodní zvyklosti nelze posuzovat z pohledu národního práva jednotlivých smluvních států ani práva mezinárodního obchodu jako celku, nýbrž z hlediska pravidel dodržovaných v rámci daného obchodního odvětví, v němž se obchodníci pohybují. Nemusí se jednat o zvyklost dodržovanou v konkrétním státě. Relevanci postrádá také skutečnost, zda takové pravidlo chování je typické pro všechny smluvní státy. K prokázání skutečnosti, že si smluvní strany jsou (či mají být) vědomy dané obchodní zvyklosti, nelze vyžadovat jakýkoli způsob zveřejnění takové normy chování. Publikaci určitého zavedeného pravidla chování prostřednictvím obchodní či jiné specializované instituce může podpůrně svědčit o jeho obecném a pravidelném dodržování. K prokázání požadavku známosti postačí, že smluvní strany v obchodním odvětví již někdy (vzájemně či s jinými subjekty) obchodovaly anebo jestliže je určitý způsob jednání při kontraktaci daného typu smlouvy dobře znám proto, že je obecně a pravidelně obchodníky dodržován a lze jej z uvedeného důvodu považovat za ustálenou praxi. Soudní dvůr rovněž konstatoval, že za účelem zajištění právní jistoty není smluvním státům dovoleno stanovovat jiné podmínky platnosti prorogačního ujednání než ty, které jsou požadovány článkem 17 Bruselské úmluvy. Proto ani případný rozpor obchodní zvyklosti s kogentními ustanoveními právního řádu daného státu nemá vliv na platnost prorogační doložky. Bruselská úmluva k platnému ujednání příslušnosti soudů nevyžaduje ani jakoukoli vazbu mezi takto zvoleným soudem a právním vztahem, z něhož mohou případné spory vznikat.

Vlastní hodnocení autorky: V rozebíraném rozhodnutí Soudní dvůr podal podrobný výklad k požadavkům kladeným Bruselskou úmluvou

na provedení volby soudu za použití mezinárodních obchodních zvyklostí. Přes tento flexibilní prvek uzavírání prorogačních ujednání potvrdil svůj konzistentní postoj k nutnosti zajistit skutečný souhlas se založením příslušnosti a garantovat ochranu slabších smluvních stran před prorogačními doložkami formulovanými pouze jednou stranou bez reálné příležitosti druhé strany ovlivnit jejich obsah.⁸⁷⁶ Za účelem zajištění právní jistoty a jednotné aplikace ustanovení o mezinárodní příslušnosti poukázal Soudní dvůr na nezávislost podmínek platnosti v článku 17 Bruselské úmluvy⁸⁷⁷ na vnitrostátním právu jednotlivých smluvních států a nutnost jejich autonomního výkladu.

IX.5 Vztah prorogační dohody ke třetím osobám

Prorogační dohoda zásadně zavazuje pouze strany, které s ní vyslovily svůj souhlas.⁸⁷⁸ Soudní dvůr dospěl v několika svých rozhodnutích k závěru, že provedení prorogace může vyvolávat účinky rovněž ve vztahu k osobám, které s ní souhlas neprojeví. Příkladem lze uvést některé specifické případy doložek inkorporovaných do náložných listů,⁸⁷⁹ stanov společnosti⁸⁸⁰ či pojistných smluv.⁸⁸¹ Nyní se zaměříme na podrobnější rozbor rozhodnutí, v nichž se Soudní dvůr závazností prorogačních ujednání vůči třetím osobám zabýval.

⁸⁷⁶ Srovnej také např. BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 155-156; MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 490-493; SCHLOSSER, Peter. *Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the UK of GB and Northern Ireland to the Brussels Convention from 9. 10. 1978* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 1. 10. 2014], odst. 179.

⁸⁷⁷ Uvedený závěr lze aplikovat rovněž ve vztahu k článku 23 Nařízení Brusel I a článku 25 Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁷⁸ STONE, Peter. *EU private international law*. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010. s. 170.

⁸⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 6. 1984. *Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ vs. NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*. Věc 71/83; rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 11. 2000. *Coreck Maritime GmbH vs. Handelsveem BV and Others*. Věc C-387/98.

⁸⁸⁰ *C-214/89 Powell Duffryn plc vs. Wolfgangu Peterreit* (citované rozhodnutí bylo systematicky zařazeno do podkapitoly týkající se formy prorogačních dohod).

⁸⁸¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 7. 1983. *Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato*. Věc 201/82.

71/83 *Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ vs. NV Haven & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*⁸⁸²

Právní věta: „1. Prorogační doložka obsažená v obchodních podmínkách otištěných na konosamentu splňuje náležitosti stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy,⁸⁸³ jestliže:

- a) Dohoda obou smluvních stran obchodních podmínek obsahujících prorogační doložku byla vyjádřena písemně, nebo
- b) prorogační doložka byla předmětem původní ústní dohody výslovně se týkající této doložky, kde je konosament podepsaný přepravcem považován za písemné potvrzení ústní dohody, nebo
- c) konosament náleží do rámce pokračujícího obchodního vztahu mezi těmito dvěma stranami, který se řídí obchodními podmínkami obsahující prorogační doložku.

2. Ve vztahu ke třetí osobě držící konosament jsou náležitosti stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy splněny v případě, že mezi přepravcem a odesílatelem byla doložka uznána za platnou a současně v souladu s příslušným vnitrostátním právem tato třetí osoba na základě převodu konosamentu vstoupila do práv a povinností odesílatele.“

Faktický stav: Belgická společnost NV Goeminne Hout nakoupila určité množství dřeva amerického původu. Přepravu dřeva přes oceán zajišťovali němečtí lodní přepravci, slečna Tilly Russ a pan Ernst z Hamburku, kteří americkému prodávajícímu (odesílateli) vystavili konosament. Rub konosamentu obsahoval prorogační doložku ve prospěch hamburských soudů. Část zboží nebyla vůbec doručena a část dodávky byla doručena v poškozeném stavu. Belgická společnost podala žalobu na náhradu škody před obchodním soudem v Antverpách. Žalovaný s odkazem na prorogační doložku obsaženou v konosamentu namítl nepřislušnost antverpského soudu. Spor se dostal až před belgický kasační soud, který v důsledku vzniku nejasností ve výkladu Bruselské úmluvy položil Soudnímu dvoru předběžné otázky:

„1. Může být konosament vystavený přepravcem odesílateli považován, s ohledem na obecně uznávané zvyklosti, za „písemnou dohodu“ anebo „dohodu písemně potvrzenou“ ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy?

2. Pokud ano, je doložka závazná rovněž pro třetí osobu, která je držitelem konosamentu?“

⁸⁸² 71/83 *Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ vs. NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout.*

⁸⁸³ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve upozornil na to, že prorogační doložka obsažená v obchodních podmínkách otištěných na konosamentu podepsaném přepravcem splňuje požadavek písemné dohody stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy pouze za předpokladu, že odesílatel písemně vyjádřil svůj souhlas s těmito obchodními podmínkami buď přímo ve stejné listině anebo v jiném samostatném dokumentu. Pokud byla prorogační doložka obsažená v obchodních podmínkách otištěných na zadní straně konosamentu předmětem předchozí ústní dohody stran výslovně se vztahující k této doložce, přičemž konosament podepsaný přepravcem lze kvalifikovat jako její písemné potvrzení, požadavky stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy jsou naplněny i tehdy, když neobsahoval podpis odesílatele. Náležitosti prorogační doložky, která nebyla podepsána odesílatelem, mohou být za určitých okolností naplněny i přes absenci předchozí ústní dohody. Jedná se o případ, kdy se závazkový vztah mezi přepravcem a odesílatelem jako celek řídí všeobecnými obchodními podmínkami obsahujícími prorogační doložku formulovanou přepravcem (stranou vystavující písemné potvrzení) a konosamenty jsou vydávány na předtištěných formulářích pravidelně zahrnujících prorogační doložku. Pokud byla prorogační doložka obsažená v konosamentu platně sjednána mezi přepravcem a odesílatelem, je jí vázána také třetí osoba, která na základě převodu konosamentu v souladu s příslušným vnitrostátním právem vstoupí do práv a povinností odesílatele. Opačný výklad článku 17 Bruselské úmluvy by byl v rozporu s jeho účelem, jelikož by umožnil třetí straně se vyhnout příslušnosti založené prorogační doložkou. Za okolností daných projednávaným případem nemůže třetí osoba nabýt více práv, než je spojených se samotným odesílatelem. Třetí strana držící konosament nabývá veškerá práva a současně i všechny povinnosti plynoucí z konosamentu, a to včetně těch, které zakládá prorogační doložka.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr opět odkázal na svá předchozí rozhodnutí, v nichž k platnému sjednání prorogační doložky vyžaduje skutečný konsensus stran, který má být demonstrován jasně a přesně.⁸⁸⁴ Otištění obchodních podmínek na rubu konosamentu samo o sobě nepostačuje k naplnění požadavků stanovených článkem 17 Bruselské úmluvy, jelikož

⁸⁸⁴ 25/76 *Galerias Segoura SPRL vs. Rahim Bonakdarian*; 24/76 *Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*.

tento postup neposkytuje dostatečnou záruku, že k souhlasu druhé strany s doložkou derogující příslušnost stanovenou Bruselskou úmluvou skutečně došlo. Soudní dvůr vzal při rozhodování o platnosti prorogační doložky v úvahu také ochranu dobré víry stran, které i přes absenci podpisu jednaly v souladu s touto doložkou.

*201/82 Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato*⁸⁸⁵

Právní věta: „1. Článek 17 odst. 1 Bruselské úmluvy⁸⁸⁶ musí být vykládán tak, že v případě pojistné smlouvy uzavřené mezi pojistitelem a pojistníkem ve prospěch pojistníka a dalších třetích osob, obsahující prorogační doložku sjednanou ve vztahu ke řízením, která mohou být dotčenými třetími osobami zahájena, se tyto třetí osoby mohou dovolávat prorogační doložky i přes absenci jejich podpisu, pokud náležitost písemné formy stanovená článkem 17 Bruselské úmluvy byla mezi smluvními stranami splněna a souhlas pojistitele byl jasně projeven.

2. Článek 18 Bruselské úmluvy musí být vykládán ve významu, že žalovanému umožňuje spolu se vznesením námítky nepříslušnosti uplatnit jako alternativu obhajobu proti žalobě ve věci samé, aniž by přitom ztrácel právo zpochybnit příslušnost soudu.“

Faktický stav: Unie mezinárodní silniční dopravy, zastupující národní dopravní asociace, uzavřela se skupinou pojistitelů Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG a dalšími (dále jen „Gerling“) pojistnou smlouvu obsahující mimo jiné prorogační doložku, která každou národní asociaci opravňuje trvat na příslušnosti soudů státu, v němž se nachází její sídlo. Italská národní asociace Ente Autotransporti Merci posléze vstoupila do likvidace, přičemž její práva a povinnosti přešla na italské ministerstvo financí. Italské ministerstvo financí žalovalo skupinu Gerling o zaplacení částky složené z nelegálně vybíraných peněžitých sankcí, daní a jiných poplatků souvisejících s dopravou uskutečněnou v souvislosti s pojištěním. Žaloba byla na základě prorogační doložky podána před italským soudem. Skupina Gerling namítala nepříslušnost soudu s odůvodněním, že dotčená

⁸⁸⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 7. 1983. Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato. Věc 201/82.

⁸⁸⁶ Článek 23 odst. 1 Nařízení Brusel I a článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

asociace ani ministerstvo financí prorogační doložku nepodepsali, a proto pro ně nemůže být závazná. Spor se dostal až k Nejvyššímu kasačnímu soudu, který Soudnímu dvoru položil dvě předběžné otázky: „1. *Musí být formální náležitosti stanovené článkem 17 Bruselské úmluvy splněny také třetí osobou, v jejímž zájmu byla z vlastní iniciativy jedné ze smluvních stran sjednána prorogační doložka týkající se řízení, která touto třetí osobou mohou být zahájena, jestliže byla tato smlouva stranami řádně podepsána?*

2. *Je příslušnost na základě podřízení se jurisdikci soudu, před kterým byla podána žaloba, ve smyslu článku 18 Bruselské úmluvy založena také v případě, kdy se žalovaný účastní jednání nejen za účelem namítání nepřislušnosti soudu, ale také proto, aby jako alternativu uplatnil obranu proti žalobě ve věci samé?“*

Odůvodnění: Článek 17 Bruselské úmluvy nemá za cíl podrobit požadavkům kladeným na smluvní strany rovněž třetí osoby, v jejichž prospěch byla prorogační doložka sjednána. Za uvedených okolností Soudní dvůr uzavřel, že pojistitel, který jasně vyjádřil svůj souhlas s ustanovením v původní smlouvě, se následně nemůže dovolávat toho, že oprávněná osoba mající prospěch z daného ustanovení, která není smluvní stranou, nenaplnila požadavek vyplývající z článku 17 Bruselské úmluvy. Při výkladu článku 17 Bruselské úmluvy vzal Soudní dvůr v úvahu také článek 12 odst. 2 Bruselské úmluvy, který výslovně dovoluje odchýlit se od ustanovení Bruselské úmluvy určujících příslušnost ve věcech pojištění na základě dohody stran, která umožňuje oprávněné osobě zahájit řízení před jinými soudy než těmi, které jsou uvedeny v Oddílu 3 Bruselské úmluvy. Z tohoto ustanovení je zřejmé, že prorogační doložku lze sjednat také ve prospěch osoby, která není stranou pojistné smlouvy a jde o osobu odlišnou, jejíž identita nemusí být v době uzavření pojistné smlouvy dokonce ani známa. Ve vztahu k druhé předběžné otázce týkající se výkladu článku 18 Bruselské úmluvy se odkázal Soudní dvůr na svá předchozí rozhodnutí ve věci *150/80 Elefanten Schuh GmbH vs. Jacquain*, *27/81 Rohr vs. Ossberger* a *25/81 - C.H.W. vs. G.J.H.*, k nimž bude podán výklad v následující kapitole.

Vlastní hodnocení autorky: Rozebrané rozhodnutí je významné pro výkladové hledisko pojmu „dohoda o příslušnosti“ a její závaznosti ve vztahu ke třetím osobám, kterou vstoupily do práv a povinností jedné z původních

smluvních stran.⁸⁸⁷ Soudní dvůr při provádění výkladu kladl důraz na praktický význam a zachování efektivnosti prorogačních ujednání. Podmínění platnosti prorogační doložky podpisem oprávněné či pojištěné osoby, která není smluvní stranou pojistné smlouvy, ale v jejíž prospěch byla doložka sjednána, by totiž znamenalo neopodstatněné lpění na formalitách.

*C-387/98 Coreck Maritime GmbH vs. Handelsveem and others*⁸⁸⁸

Právní věta: „Článek 17 odst. 1 Bruselské úmluvy⁸⁸⁹ musí být interpretován v následujícím významu:

1. Prorogační doložka nemusí být formulována tak, aby byl zvolený soud určitelný pouze ze samotného textu doložky. K naplnění náležitostí postačuje stanovení objektivních kritérií, na základě kterých má být dle dohody stran příslušný soud určen. Tato kritéria musí být formulována natolik precizně, aby byl podle nich národní soud schopen zjistit, zda je k rozhodnutí věci příslušný.
2. Článek 17 Bruselské úmluvy je aplikovatelný pouze v případě, že má jedna ze smluvních stran bydliště v některém ze smluvních států. Strany mohou na základě tohoto článku prorogovat pouze soud nebo soudy některého ze smluvních států.
3. Prorogační doložka sjednaná mezi dopravcem a odesílatelem obsažená v konosamentu je vůči třetím osobám účinná v případě, že v souladu s právem rozhodným tato třetí osoba na základě převodu konosamentu vstoupí do práv a povinností odesílatele. V opačném případě musí být zjištěno, zda třetí osoba projevila svůj souhlas s prorogační doložkou v souladu s podmínkami formální platnosti zakotvenými v článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy.“

Faktický stav: Interpretační nejasnosti vyvstaly v průběhu řízení o platnost prorogační doložky obsažené v konosamentu mezi německou přepravní společností Coreck Maritime GmbH (výstavce konosamentu), a skupinou žalobců (držitel konosamentu, vlastník a pojistitel přepravovaného nákladu). Prorogační doložka zakládala příslušnost k rozhodování sporů souvisejících s konosamentem ve prospěch soudů státu, v němž má přepravce hlavní místo podnikání, pokud se strany nedohodnou jinak. V důsledku poškození

⁸⁸⁷ BŘÍŽA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 140.

⁸⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 11. 2000. Coreck Maritime GmbH vs. Handelsveem BV and Others. Věc C-387/98.

⁸⁸⁹ Článek 23 odst. 1 Nařízení Brusel I a článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

zboží během námořní dopravy podala skupina žalobců na základě článku 5 odst. 1 Bruselské úmluvy žalobu o náhradu škody u soudu v Rotterdamu. Společnost Coreck namítala s odkazem na prorogační doložku obsaženou v konosamentu nepřislušnost nizozemského soudu. Příklad se dostal až k Soudnímu dvoru k zodpovězení tří předběžných otázek.

Odůvodnění: První z nich směřovala k interpretaci pojmu „dohoda“ obsaženému v článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy. Nizozemský Nejvyšší soud se dotázal, zda Bruselská úmluva vyžaduje natolik jasnou formulaci prorogační doložky, že by jakákoli třetí osoba mohla z jejího samotného textu určit, který soud je pro řešení případného sporu příslušný, anebo zda postačuje formulovat doložku tak, aby volba soudu byla jasná pro smluvní strany. Základem článku 17 Bruselské úmluvy je ochrana autonomie vůle stran smlouvy při rozhodování o tom, který soud má být příslušný k řešení jejich potencionálních sporů spadajících do rozsahu působnosti Bruselské úmluvy. Ze znění článku 17 Bruselské úmluvy nevyplývá povinnost stran formulovat doložku tak, aby byl soud schopen posoudit svou příslušnost ze samotného znění textu doložky (např. rozhodnutí Soudního dvora 23/78 *Nikolaus Meeth vs. Glacetal*). Druhý dotaz se týkal podmínek aplikace citovaného článku v případě, kdy je prorogační doložkou určen soud státu, v němž má strana místo podnikání, které se nachází v jiném než smluvním státě. Soudní dvůr připomněl dva základní předpoklady pro aplikaci daného ustanovení. První z nich stanoví, že alespoň jedna ze smluvních stran musí mít bydliště na území smluvního státu. Druhou z podmínek aplikace citovaného ustanovení je volba soudů některého smluvního státu. Soud smluvního státu, u kterého bylo řízení bez ohledu na prorogační doložku zahájeno, posoudí platnost doložky v souladu s právem rozhodným pro daný právní vztah určeným pomocí svých kolizních norem. Platnost doložky musí být posouzena ve vztahu k původním stranám smlouvy. Soudní dvůr se dále zabýval otázkou, zda je prorogační doložka obsažená v konosamentu závazná pro jakoukoli třetí osobu, která je držitelem konosamentu, anebo pouze pro subjekty, které v souladu s právem rozhodným pro závazkový vztah vstoupily do práv a povinností odesílatele na základě převodu konosamentu. Soudní dvůr se odkázal na své předchozí rozsudky ve věci 71/83 *Tilly Russ vs. Nova* a C-159/97 *Castelletti*, v nichž rozhodnutí o vázanosti třetí osoby

držící konosament obsahující prorogační doložku závisí na posouzení, zda je třetí osoba dle práva rozhodného pro daný právní vztah právním nástupcem jedné ze smluvních stran. Jestliže národní soud dospěje ke kladnému závěru, je třetí osoba vázána také prorogační doložkou, která byla závazná pro původní smluvní stranu. V opačném případě musí být posouzeno, zda dotčená třetí osoba s prorogační doložkou souhlasila v souladu s formálními náležitostmi stanovenými článkem 17 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autorky: Při posuzování formulace prorogační doložky poměřoval Soudní dvůr dva základní principy, které jsou pro interpretaci článku 17 Bruselské úmluvy klíčovými - požadavek právní jistoty a ochranu autonomie vůle stran. Na základě tohoto rozhodnutí článek 17 Bruselské úmluvy nelze vykládat tak, že požaduje v ujednání označení konkrétního soudu, nýbrž postačí, je-li z něj zřejmá vůle stran. V tomto světle je nutné klást důraz na existenci skutečného konsensu stran vztahující se k prorogační doložce a odkázal na svá předchozí rozhodnutí.⁸⁹⁰ Revidovaná verze Nařízení Brusel Ibis ve vztahu k prorogačnímu ujednání rozšiřuje svou personální působnost tak, že jeho článek 25 lze aplikovat bez ohledu na bydliště (či sídlo) smluvních stran. Nadále nevyžaduje shora deklarovaný požadavek, aby jedna ze stran měla bydliště v členském státu.⁸⁹¹

*C-543/10 Refcomp SpA vs. Axa Corporate Solutions Assurance SA and others*⁸⁹²

Právní věta: „Článek 23 Nařízení Brusel I⁸⁹³ musí být vykládán tak, že se vůči třetí osobě jakožto dalšímu nabyvateli, který v rámci na sebe navazujících smluv o převodu vlastnictví uzavřených mezi stranami usazenými v různých členských státech nabyt věc a chce podat žalobu na náhradu škody proti výrobci, nelze dovolávat doložky o soudní příslušnosti, která byla sjednána ve smlouvě mezi výrobcem této věci a jejím původním nabyvatelem, ledaže se prokáže, že tato třetí osoba skutečně projevila souhlas s uvedenou doložkou za podmínek stanovených tímto článkem.“

⁸⁹⁰ 24/76 *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rünva Polstereimaschinen GmbH*; C-106/95 *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*.

⁸⁹¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 296.

⁸⁹² Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 2. 2013. *Refcomp SpA vs. Axa Corporate Solutions Assurance SA and others*. Věc C-543/10.

⁸⁹³ Článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

Faktický stav: Předmětem sporu v původním řízení byl nárok na náhradu škody vzniklé v důsledku poruchy klimatizačního systému, který společnost Doumer SNC (dále jen „Doumer“) koupila od společnosti Liebert. Společnost Doumer byla pojištěna u společnosti Axa Corporate (dále jen „Axa“), se sídlem ve Francii. Součástí systému původně vyráběla společnost Refcomp SpA (dále jen „Refcomp“), se sídlem v Itálii. Pojišťovna Axa, na kterou přešla práva společnosti Doumer, podala proti výrobcí, montážní společnosti i prodejci žalobu na náhradu škody před pařížským soudem. Společnost Refcomp namítla nepřislušnost tohoto soudu a odkázala na doložku obsaženou ve smlouvě mezi výrobcem a původním kupujícím klimatizačního systému, která prorogovala příslušnost soudů italských. Příklad se dostal až ke kasačnímu soudu, který se rozhodl řízení přerušit, než Soudní dvůr rozhodne o dvou předběžných otázkách: „1. Má doložka o soudní příslušnosti, která byla sjednána v řetězci smluv podle práva Společenství mezi výrobcem věci a kupujícím podle článku 23 Nařízení Brusel I, účinky vůči dalšímu nabyvateli, a v případě kladné odpovědi, za jakých podmínek?

2. Má doložka o soudní příslušnosti účinky vůči dalšímu nabyvateli a pojistitelům, na které přešla jeho práva, třebaže se článek 5 odst. 1 Nařízení Brusel I neuplatní na žalobu dalšího nabyvatele proti výrobcí, jak rozhodl Soudní dvůr ve svém rozsudku [ze dne 17. června 1992, Handte, C-26/91, Recueil, s. I-3967]?”

Odůvodnění: Soudní dvůr měl nejprve posoudit, zda prorogační doložka sjednaná v řetězci smluv mezi výrobcem zboží a kupujícím vyvolává účinky také vůči dalším nabyvatelům zboží, případně za jakých podmínek. Ze znění článku 23 Nařízení Brusel I nevyplývá, zda je možné přenést prorogační doložku na třetí osobu, která je nabyvatelem práv a povinností jedné ze stran smlouvy obsahující předmětnou doložku. Odstavec první článku 23 Nařízení Brusel I výslovně podmiňuje platnost prorogační doložky existencí „dohody“ stran. Soud, u něhož bylo řízení zahájeno, je povinen přezkoumat, zda dotčené strany s prorogací skutečně souhlasily. Soudní dvůr odkázal na svou předchozí rozhodovací praxi, kde v obdobné věci konstatoval neexistenci smluvního vztahu mezi výrobcem věci a dalším nabyvatelem zboží, jestliže výrobce vůči tomuto nabyvateli nepřevzal žádnou smluvní povinnost (například rozhodnutí Soudního dvora ve věci *C26/91 Handte vs. TMCS*). V rámci nástupnického vztahu mezi výrobcem a dalším kupujícím nedochází k přenesení původní smlouvy jako celku. Práva nabyvatele se mohou lišit

od těch, která vůči prodejci svědčila původnímu kupujícímu. Nadto Soudní dvůr uvedl, že právní úpravy jednotlivých států v oblasti smluv o převodu vlastnictví se mohou výrazně lišit. Z uvedeného důvodu není možné otázku závaznosti uvedené prorogační doložky vůči třetí osobě v pozici dalšího nabyvatele z titulu smlouvy o převodu vlastnictví posuzovat dle národního práva, jelikož by to v jednotlivých státech vedlo k rozdílnému řešení.

Vlastní hodnocení autorky: V dané věci se Soudní dvůr odklonil od svých předchozích závěrů přijatých v otázce vázanosti právních nástupců prorogační doložkou sjednanou původními smluvními stranami.⁸⁹⁴ Ve vztahu k nástupci kupujícího z titulu na sebe navazujících smluv o převodu vlastnictví (u nichž nedochází k převodu veškerých práv a povinností) je oproti nástupnictví na základě postoupení konosamentu nutné posuzovat zvláště otázku, zda třetí osoba s prorogační dohodou projevila souhlas.⁸⁹⁵ Za účelem zajištění právní jistoty a předvídatelnosti v oblasti mezinárodní soudní příslušnosti Soudní dvůr deklaroval nezbytnost vykládat pojem „dohoda o příslušnosti“ jako autonomní, zcela nezávisle na národním právu jednotlivých členských států.

IX.6 Prorogační dohoda uzavřená „ve prospěch jedné ze stran“

Článek 17 odst. 4 Bruselské úmluvy dříve reflektoval případy, kdy byla prorogační dohoda uzavřena ve prospěch jedné ze stran. V takovém případě měla být straně, v jejíž prospěch byla dohoda sjednána, zachována možnost zahájit řízení u kteréhokoli soudu příslušného dle ustanovení Bruselské úmluvy.⁸⁹⁶ Nařízení Brusel I ani Nařízení Brusel Ibis uvedené pravidlo neobsahují.

22/85 *Rudolf Anterist vs. Crédit lyonnais*⁸⁹⁷

Právní věta: „Prorogační doložku zakládající příslušnost soudů smluvního státu, v němž má jedna ze smluvních stran bydliště, nelze bez dalšího považovat

⁸⁹⁴ C-159/97 *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumpy SpA*; C-387/98 *Coreck Maritime GmbH vs. Handelsveem and others*.

⁸⁹⁵ BRIGGS, Adrian. *The conflict of laws*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013. s. 77.

⁸⁹⁶ JENARD, Paul. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 12. 10. 2014], s. 38.

⁸⁹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 6. 1986. *Rudolf Anterist vs. Crédit lyonnais*. Věc 22/85.

*za doložku uzavřenou ve prospěch této smluvní strany ve smyslu článku 17 odst. 4 Bruselské úmluvy.*⁸⁹⁸

Faktický stav: V roce 1967 byla mezi panem Anteristem, s bydlištěm v Německu, a francouzskou bankou Crédit lyonnais, se sídlem ve Francii, uzavřena smlouva o ručení za závazky společnosti Anterist & Schneider Sàrl, se sídlem ve Francii. Obchodní podmínky ve formě předtištěného formuláře banky obsahovaly prorogační doložku, která pro řešení veškerých případných sporů souvisejících s plněním smlouvy zakládala výlučnou příslušnost soudů státu, v němž se nachází dotčená pobočka banky, bez ohledu na to, kdo je ve sporu žalovaným. Společnost Anterist & Schneider své dluhy vůči francouzské bance nebyla schopna splácet, proto banka podala žalobu na ručitele, pana Anterista. Žaloba byla podána před německým soudem v Landgerichtu, načež žalovaný namítal jeho nepřislušnost s ohledem na existenci prorogační doložky ve prospěch soudů francouzských. Případ se dostal až před Spolkový soud (*Bundesgerichtshof*), předložil Soudnímu dvoru otázku: „*Je nezbytné prorogační doložku považovat za „sjednanou ve prospěch jedné ze stran“ ve smyslu článku 17 odst. 4 Bruselské úmluvy, jestliže smluvní strany projevily svůj souhlas v souladu s článkem 17 odst. 1 Bruselské úmluvy s provedením prorogace ve prospěch soudů státu, v němž má jedna ze stran své bydliště?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr v první řadě upozornil na účel článku 17 Bruselské úmluvy, kterým je umožnit smluvním stranám, aby si v mezích stanovených odstavcem druhým citovaného ustanovení vzájemnou dohodou zvolily soud některého ze smluvních států. Strany si mohou zvolit kterýkoli soud, který by jinak k řešení případného sporu na základě pravidel Bruselské úmluvy příslušným nebyl, anebo naopak příslušnost soudů založenou dle ustanovení Bruselské úmluvy vyloučit. Prorogační doložka ve smyslu článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy zakládá výlučnou příslušnost zvolených soudů. Oproti tomu článek 17 odst. 4 Bruselské úmluvy v případě volby soudu zachovává smluvní straně, v jejíž prospěch byla doložka sjednána, právo zahájit soudní řízení před jakýmkoli jiným soudem příslušným v souladu s ustanoveními Bruselské úmluvy. Při výkladu článku 17 odst. 4 Bruselské úmluvy musí být respektován společný úmysl obou smluvních stran v době uzavření smlouvy.

⁸⁹⁸ Nařízení Brusel I ani Nařízení Brusel Ibis pravidlo obsažené v článku 17 odst. 4 Bruselské úmluvy neobsahují.

Společná vůle stran založit příslušnost soudů, která je výhodná pouze pro jednu z nich, musí jasně vyplývat buď ze samotné prorogační doložky anebo z okolností, za kterých byla smlouva uzavřena. Skutečnost, že prorogační doložka provádí výběr soudů státu, v němž má jedna ze smluvních stran bydliště, samo o sobě neznamená, že byla doložka sjednána ve prospěch toho subjektu.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v předmětné věci klade důraz na ochranu jednoho z klíčových principů mezinárodního práva soukromého představeného v úvodu této kapitoly – principu autonomie vůle stran, který je rovněž základním stavebním kamenem Bruselské úmluvy i obou nařízení.⁸⁹⁹ Soudní dvůr při výkladu článku 17 odst. 4 Bruselské úmluvy postupuje restriktivně a pro účely jeho aplikace vyžaduje prokazatelnou společnou vůli stran k jednostrannému zvýhodnění jedné z nich. Za současného právního stavu je rozebírané ustanovení aplikovatelné jen ve vztahu k Dánsku. Nařízení Brusel I od uvedené úpravy upustilo.⁹⁰⁰ Pravidlo o sjednání prorogační dohody ve prospěch jedné ze smluvních stran absentuje rovněž v úpravě Nařízení Brusel Ibis.

IX.7 Časová působnost pravidel o dohodnuté příslušnosti

Následující podkapitola je věnována analýze rozhodnutí, v němž Soudní dvůr interpretoval ustanovení regulující platnost prorogační dohody z pohledu časové působnosti Bruselské úmluvy. V návaznosti na jeho závěry lze konstatovat, že do působnosti Bruselské úmluvy spadají rovněž prorogační dohody uzavřené před datem, kdy vstoupila Bruselská úmluva v platnost. Tentýž závěr lze použít v kontextu úpravy příslušnosti založené dohodou stran dle Nařízení Brusel I⁹⁰¹ a na něj navazující Nařízení Brusel Ibis.

⁸⁹⁹ JENARD, Paul. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 13. 10. 2014].

⁹⁰⁰ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 504.

⁹⁰¹ *Tamtéž*, s. 452.

25/79 Sanicentral GmbH vs. René Collin⁹⁰²

Právní věta: „Články 17⁹⁰³ a 54⁹⁰⁴ Bruselské úmluvy je nezbytné interpretovat v tom smyslu, že v případě soudního řízení zahájeného po datu vstupu Bruselské úmluvy v platnost musí být prorogační doložka obsažená v pracovní smlouvě uzavřené před tímto datem posouzena jako platná i tehdy, kdyby jinak z pohledu národního práva platného ke dni uzavření smlouvy byla považována za neplatnou.“

Faktický stav: Mezi francouzským pracovníkem, s bydlištěm ve Francii, a německou společností byla uzavřena pracovní smlouva obsahující prorogační doložku, která pro řešení případných pracovněprávních sporů mezi stranami zakládala příslušnost německých soudů. Místem výkonu práce bylo Německo. Pracovní smlouva byla uzavřena dne 27. listopadu 1971. Dne 27. listopadu 1973 bylo před francouzským soudem zahájeno řízení, jehož předmětem bylo porušení pracovněprávních povinností zaměstnavatele. Spor se dostal až před Kasační soud, který předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, „zda je nutné při aplikaci článku 54 Bruselské úmluvy vykládat článek 17 Bruselské úmluvy tak, že v případě řízení zahájeného po 1. února 1973 je nutné prorogační doložku zahrnutou v pracovní smlouvě, která byla uzavřena před datem 1. února 1973, jestliže je ujednání o příslušnosti pro pracovněprávní spory neplatné z pohledu aplikovatelného národního práva platného ke dni uzavření smlouvy, považovat za platnou, a to bez ohledu na datum uzavření smluv mezi stranami a datum provedení předmětné práce.“

Odůvodnění: Soudní dvůr konstatoval, že projednáváná pracovněprávní problematika spadá do rozsahu věcné působnosti Bruselské úmluvy, konkrétně spor vzniklý z pracovní smlouvy uzavřené po dni 1. února 1973 podléhá její regulaci jako celku, tj. včetně článku 17 vztahujícího se k prorogační doložce. S ohledem na tuto skutečnost vzal Soudní dvůr při posuzování dané otázky v úvahu článek 54 Bruselské úmluvy, kterým je vymezena její časová působnost. Bruselská úmluva se použije ve vztahu k soudním řízením zahájeným a listinám vypracovaným po datu vstupu Bruselské úmluvy v platnost. V projednáváné věci bylo potřeba posoudit, zda se prorogační doložka

⁹⁰² Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 11. 1979. Sanicentral GmbH vs. René Collin. Věc 25/79.

⁹⁰³ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

⁹⁰⁴ Článek 66 Nařízení Brusel I a článek 66 Nařízení Brusel Ibis.

inkorporovaná do pracovní smlouvy, která by dle francouzského práva účinného před datem vstupu Bruselské úmluvy v platnost byla neplatná, stává ke dni vstupu Bruselské úmluvy v platnost platnou. Na jednu stranu lze konstatovat, že se Bruselská úmluva nedotýká hmotného práva, na stranu druhou se vzhledem ke snaze Bruselské úmluvy jednotně určit příslušnosti soudů smluvních států v civilním řízení v rámci intrakomunitárních vztahů nepoužijí národní předpisy pro záležitosti spadající do předmětu působnosti Bruselské úmluvy. Provedení prorogace soudů prostřednictvím ujednání ve smlouvě nevyvolává do samotného zahájení soudního řízení žádné účinky.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v projednávané věci vymezil hranice časové působnosti Bruselské úmluvy ve vztahu k provedení prorogace soudů smluvního státu. Pro účely aplikace Bruselské úmluvy pojednává rozebírané rozhodnutí o již překonaném problému, nicméně argumentace směřující ve prospěch platnosti doložky ujednané v rozporu s národním právem účinným před datem vstupu Bruselské úmluvy v platnost poukazuje na povahu prorogační doložky a její význam v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem.

IX.8 Problém započtení

Tato podkapitola pojednává o zcela specifické otázce, zda prorogační dohoda pokrývá rovněž nároky uplatněné námitkou započtení proti žalobnímu nároku, který je předmětem původního řízení zahájeného v souladu s touto dohodou.

*23/78 Nikolaus Meeth vs. Glacetal*⁹⁰⁵

Právní věta: „1. Článek 17 odst. 1 Bruselské úmluvy⁹⁰⁶ nelze vykládat v tom smyslu, že není dovoleno sjednat prorogační doložku, na základě které mohou být dvě strany kupní smlouvy s bydlištěm v různých smluvních státech žalovány pouze před jejich vlastními národními soudy.

⁹⁰⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 11. 1978. Nikolaus Meeth vs. Glacetal. Věc 23/78.

⁹⁰⁶ Článek 23 odst. 1 Nařízení Brusel I a článek 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

2. *Byla-li sjednána prorogační doložka odpovídající popisu v odpovědi na první otázku, nelze článek 17 odst. 1 Bruselské úmluvy vykládat tak, že zakazuje soudu, u kterého bylo zahájené řízení v souladu s touto prorogační doložkou, zabývat se protinárokem souvisejícím se sporným právním vztahem.“*

Faktický stav: Společnost Glacetal, se sídlem ve Francii, se na základě písemné smlouvy zavázala dodat německému podniku Nikolaus Meeth určité množství izolačního skla. Součástí této smlouvy byla mimo jiné i prorogační doložka ve prospěch francouzských soudů pro případ, že bude žalobcem společnost Glacetal, a ve prospěch soudů německých, jestliže bude žaloba podána panem Meethem. Spor mezi stranami vznikl v důsledku neuhrazení ceny za část dodávek skla. Společnost Glacetal podala žalobu na zaplacení nedoplatku u německého soudu. U stejného soudu podal pan Meeth vůči společnosti Glacetal vzájemný návrh na náhradu škody vzniklé jejím prodlením s dodávkami zboží. Německý soud tento protinárok odmítl s odvoláním se na existenci prorogační doložky, která zavazovala pana Meetha podat návrh pouze před soudy francouzskými. Případ se dostal až ke Spolkovému soudu, který se v důsledku vzniku interpretačních nejasností rozhodl přerušit řízení až do rozhodnutí Soudního dvora o následujících dvou předběžných otázkách. „1. *Dovoluje článek 17 odst. 1 Bruselské úmluvy uzavřít prorogační doložku, podle které mohou být dvě strany kupní smlouvy, s bydlištěm v různých smluvních státech, žalovány výlučně u jejich národního soudu?*

2. *Jestliže smlouva dovolená dle článku 17 odst. 1 Bruselské úmluvy obsahuje prorogační doložku uvedenou v předběžné otázce č. 1, je automaticky vyloučena možnost jedné ze stran uplatnit protinávrh jako odpověď na nárok druhé strany před soudem příslušným k projednání a rozhodnutí tohoto hlavního návrhu?“*

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve připomněl, že z výslovného znění článku 17 Bruselské úmluvy plyne právo smluvních stran zvolit si pouze jeden soud anebo soudy jediného smluvního státu. Soudní dvůr tak v projednávané věci označuje formulaci doložky zakládající vzájemnou příslušnost více soudů za problematickou. Při výkladu článku 17 Bruselské úmluvy je nicméně nutné brát v úvahu také skutečnost, že základ citovaného ustanovení představuje uznání svobodné vůle stran smlouvy rozhodnout, které soudy mají být příslušné k řešení případných sporů. V tomto světle je nezbytné posuzovat rovněž situaci, kdy se smluvní strany dohodly

na vzájemné příslušnosti soudů stanovených v obecném pravidlu pro založení příslušnosti soudu dle článku 2 Bruselské úmluvy. Předmětem druhé předběžné otázky bylo posouzení rozsahu příslušnosti soudu založené na základě vzájemné prorogační doložky. Stejně jako u první otázky vzal Soudní dvůr i zde v úvahu nutnost respektovat autonomii smluvních stran, jakožto základu článku 17 Bruselské úmluvy, a nadto také potřebu zabránit zahájení nadbytečného řízení, která postupuje celou úpravou Bruselské úmluvy. S ohledem na tyto cíle nelze článek 17 Bruselské úmluvy interpretovat tak, že znemožňuje soudu, u něž bylo zahájeno řízení na základě výše vymezené vzájemné prorogační doložky, rozhodovat o protinároku souvisejícím se sporným právním vztahem, jestliže tento soud takový postup shledá za souladný se zněním a smyslem prorogačního ujednání stran.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr se v dané věci přiklonil spíše k rozšiřujícímu výkladu článku 17 Bruselské úmluvy, a sice za účelem dosažení základních cílů citovaného ustanovení a Bruselské úmluvy jako celku (stejně tak i ve vztahu k Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis), kterými jsou ochrana autonomie vůle stran a snaha o zabránění nadbytečných řízení. Dříve byla platnost prorogačních dohod ve prospěch více soudů zpochybňována pro neurčitost. Soudní dvůr i odborná literatura považují obdobné typy ujednání o příslušnosti za platné.⁹⁰⁷

IX.9 Vztah článků 25 a 26 Nařízení Brusel Ibis

Přijetím následujících rozhodnutí vnesl Soudní dvůr světlo do vztahu ustanovení⁹⁰⁸ o příslušnosti založené sjednáním prorogační dohody s ustanoveními,⁹⁰⁹ která zakotvují příslušnost založenou na základě účasti žalovaného na řízení. Soudní dvůr jimi deklaroval přednostní postavení submise.⁹¹⁰ V případě, že se při existenci platně sjednané prorogační dohody žalovaný podrobí jurisdikci jiného než prorogovaného soudu, ztrácí původní dohoda na své závaznosti.

⁹⁰⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 296.

⁹⁰⁸ Článek 17 Bruselské úmluvy, článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

⁹⁰⁹ Článek 18 Bruselské úmluvy, článek 24 Nařízení Brusel I a článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

⁹¹⁰ BRÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 165.

150/80 Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqmain⁹¹¹

Právní věta: „1. Článek 18 Bruselské úmluvy⁹¹² lze aplikovat v případě, kdy smluvní strany zvolily soud příslušný k rozhodnutí jejich sporů v souladu s článkem 17 Bruselské úmluvy.⁹¹³

2. Článek 18 Bruselské úmluvy musí být vykládán tak, že jím stanovené pravidlo nelze aplikovat v situaci, kdy žalovaný nevznáší pouze námitku nepřislušnosti, nýbrž podává rovněž vyjádření k meritu věci, přičemž ke zpochybnění příslušnosti došlo až po úkonu, který lze dle národního procesního práva kvalifikovat jako první obranu adresovanou soudu, kterému byla věc předložena.

3. Právní řád smluvního státu nemůže stanovovat další formální náležitosti prorogačního ujednání nad rámec samotného článku 17 Bruselské úmluvy. Platnost prorogačního ujednání nemůže národní soud zpochybnit pouze z důvodu, že není formulována v jazyce, který tento právní řád předepisuje.“

Faktický stav: Pan Pierre Jacqmain byl od roku 1970 obchodním zástupcem německé společnosti Hoffman GmbH, následně přejmenované na Elefanten Schuh GmbH. Ve skutečnosti však vykonával práci v Belgii, a to na základě pokynů belgické dceřiné společnosti Elefant NV. Pracovní smlouva uzavřená mezi panem Jacqmainem a německou společností obsahovala prorogační doložku ve prospěch německého soudu v Kleve. V roce 1975 došlo k převodu práv a povinností vzniklých na základě předmětné pracovní smlouvy na společnost belgickou. V důsledku tohoto převodu podal pan Jacqmain proti oběma společnostem žalobu před pracovním tribunálem v Antverpách. Žalované společnosti podaly k soudu svá vyjádření k žalobě a nepřislušnost pracovního tribunálu namítaly až při dalších úkonech v průběhu řízení. V průběhu řízení vznikly výkladové nejasnosti, na základě kterých belgický odvolací soud předložil několik předběžných otázek Soudnímu dvoru, z nichž jsou ve vztahu k projednávané problematice relevantní následující: „1a) Lze článek 18 Bruselské úmluvy aplikovat v případě, že se smluvní strany dříve dohodly na příslušnosti dle článku 17 Bruselské úmluvy?; 1 b) Lze pravidlo o příslušnosti obsažené v článku 18 Bruselské úmluvy aplikovat v případě,

⁹¹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 6. 1981. Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqmain. Věc 150/80.

⁹¹² Článek 24 Nařízení Brusel I a článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

⁹¹³ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

že se žalovaný účastní na jednání nejen z důvodu namítání nepřislušnosti soudu, nýbrž současně také za účelem podání obrany proti žalobě ve věci samé?; 1c) Pokud ano, musí být námitka nepřislušnosti soudu podána in limine litis?

2. Je rozhodnutí deklarující neplatnost prorogační doložky z důvodu, že dokument obsahující předmětné ujednání není sepsán v jazyce předepsaném vnitrostátním právem smluvního státu pod sankcí neplatnosti, podle kterého je soud, jenž řízení dle prorogační dohody zahájil, povinen z úřední povinnosti dokument prohlásit za neplatný, v rozporu s článkem 17 Bruselské úmluvy?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se nejprve vypořádal se vztahem mezi články 17 a 18 Bruselské úmluvy. Z obecného schématu Bruselské úmluvy, stejně jako z jejich základních cílů, nelze dovést, že by se strany nemohly dobrovolně podřídit příslušnosti jiného soudu než toho, který byl označen v jimi sjednané prorogační dohodě. Článek 18 Bruselské úmluvy zakotvuje pouze dvě výjimky ze své aplikovatelnosti. Pravidlo podřízení se příslušnosti soudu, u kterého bylo řízení zahájeno, se neuplatní, jestliže se žalovaný dostaví z důvodu vznesení námítky nepřislušnosti anebo je-li dána jinému soudu výlučná příslušnost ve smyslu článku 16 Bruselské úmluvy. Existence prorogační doložky není překážkou pro aplikaci pravidla stanoveného článkem 18 Bruselské úmluvy. Nadto námitku nepřislušnosti nelze uplatnit po provedení úkonu, který lze v souladu s národními procesními normami kvalifikovat jako první obranu v řízení před soudem. Soudní dvůr měl následně posoudit, zda je v rozporu s článkem 17 Bruselské úmluvy, aby národní soud prorogační dohodu sankcionoval ze své iniciativy neplatností v důsledku jejího nesjednání v jazyce předepsaném národním právem smluvního státu. Účelem stanovení jednotných pravidel upravujících uzavření dohody o mezinárodní příslušnosti je ochrana právní jistoty a zachování konsensu stran. Platnost takové dohody nemůže záviset na splnění jiných podmínek než těch, které stanovuje článek 17 Bruselské úmluvy.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr položil výklad článku 17 Bruselské úmluvy za účelem vymezení jeho působnosti ve vztahu k článku 18 Bruselské úmluvy, kterým je rovněž respektována vůle stran ovlivnit příslušnost soudu, a to na základě dobrovolného podřízení se zahájeného jednání. Z rozhodnutí vyplývá „přednost“ podřízení se příslušnosti před jejím

ujednáním ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy.⁹¹⁴ Soudní dvůr dále stanovil povinnost národního soudu posuzovat prorogační dohodu výhradně ve světle formálních náležitostí stanovených Bruselskou úmluvou, nezávisle na národním právním řádu. Uvedený závěr Soudní dvůr kontinuálně zaujímá i ve svých novějších rozhodnutích.⁹¹⁵

*48/84 Hannelore Spitzley vs. Sommer Exploitation SA*⁹¹⁶

Právní věta: „Soud smluvního státu, před kterým účastník vstoupí do řízení bez vznesení jakékoli námitky nepřislušnosti, aby uplatnil obranu vůči protinávrhu, který pochází z jiného právního vztahu anebo založeného na jiném skutkovém podkladu než je původní návrh a který je předmětem prorogační doložky ve smyslu článku 17 Bruselské úmluvy,⁹¹⁷ je příslušný na základě článku 18 Bruselské úmluvy.“⁹¹⁸

Faktický stav: V projednávaném případě došlo ke sporu mezi společností Sommer Exploitation SA (dále jen „Sommer“), se sídlem ve Francii, která vyráběla plstěný textil, a vlastníkem německého podniku, paní Hannelore Spitzley (dále jen „Spitzley“), o zaplacení ceny dodaného textilu. Řízení bylo zahájeno před německým soudem. Paní Spitzley v průběhu řízení vůči společnosti Sommer uplatnila protinárok, aniž by jakkoli zpochybňovala příslušnost soudu. Protinárok představoval pohledávku vzniklou z titulu komisionářské smlouvy uzavřené mezi společností Sommer a panem Spitzley (manželem paní Spitzley), následně postoupenou ve prospěch paní Spitzley. Komisionářská smlouva obsahovala ujednání o příslušnosti soudů místa sídla společnosti Sommer, kterými byly francouzské soudy. Národní soud předložil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky za účelem interpretace článků 17 a 18 Bruselské úmluvy: „1. Jestliže žalující strana bez vznesení námitky nepřislušnosti vstoupí do řízení, jehož předmětem je nárok ze započtení založený na základě jiného smluvního vztahu či skutkovém podkladu odlišném od původního nároku pokrytého platně sjednanou prorogační dohodou ve smyslu článku 17 Bruselské

⁹¹⁴ BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. S. 165.

⁹¹⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 2014. Cartier parfums - lunettes SAS and Axa Corporate Solutions assurances SA vs. Ziegler France SA and others. Věc C-1/13.

⁹¹⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 3. 1985. Hannelore Spitzley vs. Sommer Exploitation SA. Věc 48/84.

⁹¹⁷ Článek 23 Nařízení Brusel I a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.

⁹¹⁸ Článek 24 Nařízení Brusel I a článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

úmluvy, dochází ke zrušení jakéhokoli procesního zájmu protinároku vyplývajícího z prorogačního ujednání nebo jeho výkladu (rozhodnutí ve věci 23/78 Nikolaus Meeth vs. Glacetal)?

2. Nebo je v takovém případě soudu zabráněno, aby obledně protinároku vydal rozhodnutí, a to s obledem na existenci prorogační dohody a zákaz započtení v ní obsažený, navzdory tomu, že žalobce vstoupil do řízení o protinároku bez vznesení jakékoli námitky?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve objasnil, zda lze článek 18 Bruselské úmluvy aplikovat v případě, kdy žalobce vznáší námitku vůči protinároku uplatněnému v řízení žalovaným, k jehož projednání nemá soud, u nějž bylo řízení zahájeno, příslušnost, a žalobce v rámci obrany neuplatní námitku nepřislušnosti. V projednávané věci se žalobce dostává do obdobné pozice jako žalovaný, který vstoupí do řízení na základě článku 18 Bruselské úmluvy, aniž by vznesl námitku nepřislušnosti. Při posuzování této otázky kladl Soudní dvůr důraz na obecné schéma Bruselské úmluvy, stejně jako její základní cíle, z nichž nelze dovodit, že by se strany nemohly dobrovolně podřídit příslušnosti jiného soudu než toho, který byl označen v jimi sjednané prorogační dohodě. V úvahu vzal i potřebu zabráňovat vznikům nadbytečných řízení (23/78 *Nikolaus Meeth vs. Glacetal*). Na základě toho uzavřel, že by měla být příslušnost založená účastí na řízení upřednostněna před dříve sjednanou prorogační dohodou vztahující se na protinárok uplatněný vůči nároku založenému jinou smlouvou či jiným skutkovým podkladem.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr se v rozebíraném rozhodnutí zabýval vztahem článku 17 a 18 Bruselské úmluvy, jehož závěry lze aplikovat rovněž na vztah článků 23 a 24 Nařízení Brusel I (článků 25 a 26 Nařízení Brusel Ibis). Odkazem na své předchozí rozhodnutí 150/80 *Elefanten Schuh GmbH vs. Jacqmain* v obdobném případě potvrdil „přednost“ příslušnosti založené podřízením se zahájenému řízení před příslušností dříve založenou prorogační dohodou.

IX.10 Závěr

V kapitole byla rozboru podrobena problematika příslušnosti založené na základě dohody stran.

V úvodu byl představen institut prorogační dohody ve světle vývoje jeho právní úpravy. Obecný výklad pojednává o charakteru dohody o příslušnosti, její praktické využitelnosti, působnosti a předpokladech aplikace článku 25 Nařízení Brusel Ibis, jakožto jejího právního základu.

Další část kapitoly byla věnována rozboru jednotlivých rozhodnutí, v nichž Soudní dvůr interpretoval některé z klíčových pojmů souvisejících s prorogační dohodou.

Pojmy zakotvené v článku 17 Bruselské úmluvy (resp. člancích 23 Nařízení Brusel I a 25 Nařízení Brusel Ibis), které mají význam nezávislý na jednotlivých právních řádech, podléhají výkladu autonomnímu. S ohledem na jednotné nastavení pravidel o mezinárodní příslušnosti ve věcech občanských a obchodních s mezinárodním prvkem je tímto výkladem zajištěn jednotný postup všech členských států při aplikaci článku 25 Nařízení Brusel Ibis.

Při provádění výkladu kladl Soudní dvůr důraz na zvýšení efektivnosti dohod zakládajících příslušnost, garanci předvídatelnosti a právní jistoty, zajištění principu dobré víry a ochranu slabších stran smluv.

Závěry rozhodnutí vztahující se k článku 17 Bruselské úmluvy a článku 23 Nařízení Brusel I lze aplikovat na ta ustanovení článku 25 Nařízení Brusel Ibis, která nepodlehla revizi.

Některá z analyzovaných rozhodnutí se odrazila v právní úpravě nového Nařízení Brusel Ibis. Konkrétně lze uvést rozhodnutí *C-269/95 Benincasa vs. Dentalkit Srl*, v jehož návaznosti byla přijata výslovná úprava autonomní pozice prorogační doložky v článku 25 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis. Postupný vývoj postoje Soudního dvora k regulaci otázek týkajících se platnosti prorogační dohody z materiálního pohledu⁹¹⁹ vedl rovněž k zakotvení pravidla pro určení právního režimu vnitřních podmínek její platnosti v článku 25 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁹¹⁹ Srovnej např. rozsudek Soudního dvora ve věci *C-116/02 Erich Gasser GmbH vs. MISAT Srl*; *C-159/97 Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumpy SpA* a *C-214/89 Powell Duffryn plc vs. Wolfgang Petereit*.

IX.11 Literatura

- BRIGGS, Adrian. *Agreements on jurisdiction and choice of law*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2008. 624 s. ISBN 9780199282302.
- BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2012. 328 s. ISBN 9788071796060.
- HESS, Burkhard; PFEIFFER, Thomas; SCHLOSSER, Peter. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States* [online]. Heidelberg: Ruprecht-Karls_Universität Heidelberg, 2007 [cit. 10. 10. 2014]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_application_brussels_1_en.pdf
- JENARD, Paul. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 1. 10. 2014]. Dostupné z: http://aci.pitt.edu/1465/1/commercial_report_jenard_C59_79.pdf
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. 852 s. ISBN 9783866531420.
- NYGH, Peter. *Autonomy in international contracts*. Oxford: Clarendon Press, 1999. 282 s. ISBN 0198262701.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Určení fóra a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem (1.část). *Bulletin advokacie*. 2005. 16-22 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 2006. 401 s. ISBN 802104053x.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jíří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 448 s. ISBN 9788074780165.
- SCHLOSSER, Peter. *Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the UK of GB and Northern Ireland to the Brussels Convention from 9. 10. 1978* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 1. 10. 2014]. Dostupné z: [http://www.biicl.org/files/3043_2._schlosser_report_on_the_convention_\[1979\]_oj_c_59_5.pdf](http://www.biicl.org/files/3043_2._schlosser_report_on_the_convention_[1979]_oj_c_59_5.pdf)
- STONE, Peter. *EU private international law*. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010. 672 s. ISBN 9781848440838.

SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Osobní působnost nařízení Brusel I ve světle probíhající revize*. In Cofola 2011: the Conference Proceedings [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [cit. 20. 10. 2014]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Svobodova_Klara_6083.pdf

Zelená kniha o posouzení nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, KOM(2009)175, ze dne 21. 04. 2009 [online]. In: EUR-lex, 2009 [cit. 11. 10. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0175:FIN:CS:PDF>

ZIMMERMAN, Michal Arturovič. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Právník, 1933. 445 s.

Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, KOM(2009)174, ze dne 21. 04. 2009 [online]. In: EUR-lex, 2009 [cit. 13. 10. 2014]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282009%290174_/com_com%282009%290174_cs.pdf

IX.12 Judikatura

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1976. Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rüwa Polstereimaschinen GmbH. Věc 24/76.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1976. Galeries Segoura vs. Rahim Bonakdarian. Věc 25/76.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 11. 1978. Nikolaus Meeth vs. Glacetal. Věc 23/78.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 11. 1979. Sanicentral GmbH vs. René Collin. Věc 25/79.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 6. 1981. Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqmain. Věc 150/80.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 7. 1983. Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others vs. Amministrazione del Tesoro dello Stato. Věc 201/82.

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 6. 1984. *Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ vs. NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*. Věc 71/83.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 3. 1985. *Hannelore Spitzley vs. Sommer Exploitation SA*. Věc 48/84.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 7. 1985. *F. Berghoefer GmbH & Co. KG vs. ASA SA*. Věc 221/84.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 6. 1986. *Rudolf Anterist vs. Crédit lyonnais*. Věc 22/85.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 11. 1986. *SpA Iveco Fiat vs. Van Hool NV*. Věc 313/85.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 3. 1992. *Powell Duffryn plc vs. Wolfgang Petereit*. Věc C-214/89.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 2. 1997. *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL*. Věc C-106/95.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 7. 1997. *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*. Věc C-269/95.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 3. 1999. *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA vs. Hugo Trumpy SpA*. Věc C-159/97.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 11. 2000. *Coreck Maritime GmbH vs. Handelsveem BV and Others*. Věc C-387/98.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 12. 2003. *Erich Gasser GmbH vs. MISAT Srl*. Věc C-116/02.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 2. 2013. *Refcomp SpA vs. Axa Corporate Solutions Assurance SA and others*. Věc C-543/10.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 2014. *Cartier parfums - lunettes SAS and Axa Corporate Solutions assurances SA vs. Ziegler France SA and others*. Věc C-1/13.

X PODŘÍZENÍ SE ZAHÁJENÉMU ŘÍZENÍ

Mgr. Silvie Filanová

X.1 Úvod

Článek 26 Nařízení Brusel Ibis⁹²⁰ stanovuje možnost založit příslušnost na základě podřízení se žalovaného řízení, které bylo zahájeno před soudem členského státu EU – tzv. *submise*. Pravidlo o příslušnosti ve smyslu citovaného ustanovení bylo spolu s příslušností dohodnutou stranami dle článku 25 systematicky zařazeno do Oddílu 7 nadepsaného titulem „Ujednání o příslušnosti“. Předpokladem založení obou těchto příslušností je **dohoda** stran, která je v případě příslušnosti na základě *submise* uzavírána mlčky a až po zahájení řízení.⁹²¹ Založení této příslušnosti může představovat výhody jak pro účastníky sporu, tak pro soud, který má ve věci rozhodnout. Zřetelnou výhodu lze spatřovat v eliminaci rizika vzniku sporu o příslušnost.⁹²² Podstatou založení příslušnosti ve smyslu článku 26 Nařízení Brusel Ibis je podřízení se žalovaného příslušnosti soudu zvoleného návrhovátelem tím, že se zahájeného řízení **účastní**. Příslušnost dle předchozí věty není založena v případě, že se žalovaný řízení účastní za účelem **namítání nepřislušnosti** tohoto soudu.⁹²³ Předpokladem pro založení příslušnosti na základě *submise* je splnění základních podmínek aplikace samotného Nařízení Brusel Ibis. V této části lze odkázat na výše uvedený výklad ve vazbě k aplikaci článku 25 Nařízení Brusel Ibis. Po provedení revize nadále zůstává otázkou, zda je aplikace článku 26 podmíněna **bydlištěm žalovaného**, anebo alespoň jedné ze stran, v některém ze členských států EU. Článek 26 Nařízení Brusel Ibis výslovně řešení nepřináší. Článek 6 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis, který stanovuje výjimky z obecné zásady *actor*

⁹²⁰ Článek 26 Nařízení Brusel Ibis věcně navazuje na úpravu v článku 18 Bruselské úmluvy a článku 24 Nařízení Brusel I.

⁹²¹ SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Osobní působnost Nařízení Brusel I ve světle probíhající revize*. In Cofola 2011: the Conference Proceedings [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [cit. 20. 10. 2014], s. 10.

⁹²² *Tamtéž*, s. 302.

⁹²³ Blíže srovnej MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 515 a násl.

sequitur forum rei, článek 26 neuvádí. Jazykovým výkladem lze dospět k závěru, že podmínka domicilu musí být pro účely aplikace článku 26 naplněna.⁹²⁴ Tento závěr je podpořen například Jenardovou zprávou, která pro účely aplikace ustanovení o submisí splnění podmínky domicilu výslovně vyžaduje.⁹²⁵ Na tuto otázku zůstává nejasná odpověď a při pokusu jejího zodpovězení je nutné zohlednit existenci rozličných přístupů.⁹²⁶ Příslušnost na základě podřízení se lze založit pouze **soudu členského státu**, před nímž bylo řízení zahájeno, který **není** k rozhodnutí věci **příslušný podle jiných ustanovení** Nařízení Brusel Ibis.⁹²⁷ Článek 26 výslovně vylučuje, aby na jeho základě byla založena příslušnost tam, kde existuje **příslušnost výlučná** dle článku 24 Nařízení Brusel Ibis.⁹²⁸ Nově bylo do Nařízení Brusel Ibis zařazeno ustanovení na ochranu slabší strany v pozici žalovaného ve věcech spotřebitelských, pojišťovacích a pracovních. Článek 26 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis zakládá soudu, kterému má být příslušnost na základě submise založena, povinnost ověřit, zda je žalovaný informován o právu podat námitku nepřislušnosti a stejně tak o účincích vyvolaných jeho účastí či neúčastí na řízení před tímto soudem. Otázkou ochrany slabší smluvní strany v kontextu aplikace článku 26 Nařízení Brusel Ibis se budeme podrobněji zabývat při rozboru rozhodnutí *C-111/09 Česká podnikatelská pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group vs. M. Bilas*.

Podrobnější výklad zkoumané problematiky bude podán ve vztahu k jejím jednotlivým aspektům při rozboru rozhodnutí rozdělených do následujících okruhů:

- „Účast“ žalovaného na řízení před soudem - 27/81 *Établissements Robr Société anonyme vs. Dina Ossberger*; 25/81 *C.H.W. vs. G.J.H.*; C-112/13 *A vs. B and others*;
- Vztah článku 26 k jiným ustanovením Nařízení Brusel Ibis - C-111/09 *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*;

⁹²⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 303.

⁹²⁵ JENARD, Paul. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 18. 10. 2014], s. 38.

⁹²⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 280.

⁹²⁷ Článek 26 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

⁹²⁸ Článek 26 odst. 1 poslední věta Nařízení Brusel Ibis.

- Vztah článku 26 Nařízení Brusel Ibis k jiným unijním předpisům - *C-144/12 Goldbet Sportwetten GmbH vs. Massimo Sperindeo*.

X.2 „Účast“ žalovaného na řízení před soudem

Pro založení příslušnosti na základě podřízení se zahájenému řízení požaduje výslovné znění článku 26 Nařízení Brusel Ibis, aby se žalovaný řízení před soudem účastnil. Svou účastí projevuje vůli podřídit se jurisdikci soudu, před kterým bylo řízení v souladu s vůlí žalující strany zahájeno.⁹²⁹ Problémy v praxi vyvolávaly nejen nepřesné a zavádějící překlady v rámci různých jazykových verzí předmětného ustanovení,⁹³⁰ ale rovněž výklad samotného pojmu „účast“. V návaznosti na závěry rozhodovací činnosti Soudního dvora a osvětlení pojmu v důvodové zprávě Komise lze konstatovat, že příslušnost je podřízením se jurisdikci soudu, před nímž bylo řízení zahájeno, založena tehdy, jestliže žalovaný učiní úkon, jenž lze z pohledu procesního práva považovat za obranu ve věci, která směřuje tomuto soudu, aniž by žalovaný namítal jeho nepřislušnost.⁹³¹ Předmětem výkladu Soudního dvora se stalo rozebírané ustanovení v souvislosti s podáním námitky nepřislušnosti soudu, kterou doprovázela rovněž obrana ve věci samé. Článek 18 Bruselské úmluvy dříve stanovoval, že účast žalovaného na řízení nemá za následek založení příslušnosti, jestliže se „žalovaný řízení účastní pouze proto, aby namítal nepřislušnost soudů“. S ohledem na četnost výskytu interpretačního problému bylo znění pravidla o založení příslušnosti na základě účasti žalovaného v Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis upřesněno. Ze znění článku 24 Nařízení Brusel I a na něj navazujícího článku 26 Nařízení Brusel Ibis byl výraz „pouze“ s vazbou na uplatnění námitky nepřislušnosti vypuštěn.⁹³²

⁹²⁹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 517.

⁹³⁰ Např. původní česká verze, která stanovovala podmínky dostavení se žalovaného k jednání před soudem, což vyvolávalo spíše dojem, že se musí žalovaný fyzicky dostavit k ústnímu jednání (srovnej SIMON, Pavel; ŠUK, Petr: *Záludnosti gramatického výkladu Nařízení Brusel I v jeho českém překladu, aneb když slova mnoho neznamenají*. Právní fórum, 2007, č. 11. s. 392).

⁹³¹ *Důvodová zpráva Komise k návrhu Nařízení Rady (ES) o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech*, Úřední věstník Evropské Unie, C 376 E, 28/12/1999, s. 0001-0017.

⁹³² MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. s. 520.

27/81 *Établissements Rohr Société anonyme vs. Dina Ossberger*⁹³³

Právní věta: „Článek 18 Bruselské úmluvy⁹³⁴ je nezbytné vykládat tak, že žalovanému dovoluje kromě zpochybňování příslušnosti soudu alternativně podávat obhajobu ve věci samé, aniž by ztratil právo příslušnost namítat.“

Faktický stav: Společnost *Établissements Rohr Société anonyme* (dále jen „Rohr“), se sídlem ve Francii, prodávala na území Francie turbíny, které nakupovala od jejich výrobce, společnosti *Ossberger Turbinenfabrik* (dále jen „Ossberger“), se sídlem v Německu. Německá společnost podala proti francouzské společnosti žalobu na zaplacení ceny turbín. Řízení bylo na základě prorogační doložky inkorporované ve všeobecných obchodních podmínkách společnosti *Ossberger* zahájeno v Německu. Žalovaná společnost vznesla námitku nepřislušnosti soudu, aniž by podala jakoukoli obranu ve věci samé. Německý soud neshledal námitku důvodnou a při absenci vyjádření k žalobě rozhodl o povinnosti žalovaného zaplatit požadovanou částku. Případ se dostal až před Soudní dvůr, který měl podat výklad článku 18 Bruselské úmluvy na základě předložení této předběžné otázky: „Má být článek 18 Bruselské úmluvy ve verzích v holandském, francouzském, německém a italském jazyce vykládán tak, že zakazuje žalovanému spolu se vznesením námitky nepřislušnosti soudu podat proti žalobě jako alternativu obranu proti žalobě ve věci samé, aby mohlo dojít ke konečnému rozhodnutí o příslušnosti před posouzením merita věci, anebo článek 18 Bruselské úmluvy umožňuje (i přesto, že tak výslovně nestanoví) žalovanému podat ve stejný okamžik souběžně s námitkou nepřislušnosti soudu rovněž obranu proti žalobě ve věci samé, aby mohl soud, před kterým bylo řízení zahájeno, rozhodnout pokud možno jediným rozhodnutím o námitce nepřislušnosti spolu s meritem sporu na základě ustanovení článku 76 nového občanského soudního řádu ve spojení s jinými ustanoveními poskytujícími garanci práva na obhajobu?“

Odůvodnění: Soudní dvůr se zabýval otázkou, zda článek 18 Bruselské úmluvy v holandském, francouzském, německém a italském znění připouští vznášet společně s námitkou nepřislušnosti také alternativně obranu ve věci samé. Odvolával se při tom na argumentaci přijatou v rámci svého předchozího rozhodnutí *150/80 Elefanten Schuh GmbH vs. Jacqmain*, v němž

⁹³³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 10. 1981. *Établissements Rohr Société anonyme vs. Dina Ossberger*. Věc 27/81.

⁹³⁴ Článek 24 Nařízení Brusel I a článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

uvedl, že v jednotlivých jazykových verzích Bruselské úmluvy existují rozdílná znění jejího článku 18. Některé jazykové verze lze vykládat způsobem, že se žalovaný za účelem vyloučení příslušnosti soudu, u kterého bylo řízení zahájeno, musí omezit na vznesení námítky nepřislušnosti. Druhým možným výkladem je zachování účinků vyloučení příslušnosti založené na základě podřízení také v případě, že žalovaný uplatní obranu proti žalobě ve věci samé, a to spolu se včasně vznesenou námitkou nepřislušnosti. Cílům úpravy Bruselské úmluvy se dle Soudního dvora více přibližuje výklad druhý. V prvním případě hrozí riziko, že národní soud v návaznosti na zamítnutí námítky nepřislušnosti při absenci obhajoby žalovaného přímo rozhodne ve věci samé v jeho neprospěch. Uvedeným postupem by mohlo dojít k porušení práva žalovaného na obhajobu. V tomto světle článek 18 Bruselské úmluvy nezakazuje, aby žalovaný spolu s námitkou nepřislušnosti podal alternativně vyjádření k žalobě ve věci samé.

Vlastní hodnocení autorky: Rozebírané rozhodnutí potvrzuje již dříve zavedenou rozhodovací praxi Soudního dvora při posuzování otázky uplatnění práva žalovaného vyjádřit se k žalobě pro případ, kdy bude námitka nepřislušnosti, kterou podal nejpozději současně s obranou ve věci samé, shledána nepřijatelnou.⁹³⁵

*25/81 C.H.W. vs. G.J.H.*⁹³⁶

Právní věta: „Článek 18 Bruselské úmluvy⁹³⁷ je nutné vykládat v tom smyslu, že žalovanému umožňuje podat kromě námítky nepřislušnosti rovněž alternativně vyjádření k žalobě ve věci samé, a to aniž by ztrácel právo zpochybnit příslušnost tohoto soudu.“

Faktický stav: Předběžná otázka vyvstala v rámci soudního řízení, jehož předmětem byl spor mezi manželi s holandskou státní příslušností majícím bydliště v Belgii. Spor mezi manželi se týkal manželovy správy s výlučným majetkem jeho manželky, který měl být na základě písemného projevu vůle manžela vyloučen z uspokojení jeho závazků vzniklých v souvislosti se správou jeho majetku. Před Nejvyšším soudem Nizozemí (*Hoge Raad der*

⁹³⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 6. 1981. *Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqmain*. Věc 150/80.

⁹³⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 3. 1982. *C.H.W. vs. G.J.H.* Věc 25/81.

⁹³⁷ Článek 24 Nařízení Brusel I a článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

Nederlanden) vyvstala v souvislosti s výkladem článku 18 Bruselské úmluvy následující předběžná otázka: „4. Je příslušnost ve smyslu článku 18 věty druhé Bruselské úmluvy založena rovněž v případě, kdy se žalovaný dostaví k jednání soudu, aby vznesl námitku jeho nepřislušnosti a současně ve stejném okamžiku podal alternativně vyjádření k žalobě ve věci samé?“

Odůvodnění: Soudní dvůr konstatoval nezbytnost garantovat právo žalovaného uplatnit obranu proti žalobě ve věci samé, aniž by přitom žalovaný ztratil právo namítat nepřislušnost soudu a vyloučit tak i přes svou účast na řízení příslušnost ve smyslu článku 18 Bruselské úmluvy. Žalovanému zůstává zachováno právo na obranu pro případ, že soud rozhodne o své příslušnosti kladně a zahájí projednání sporu ve věci samé.

Vlastní hodnocení autorky: Rozhodnutí potvrzuje již dříve přijatý závěr Soudního dvora v rozhodnutích *150/80 Elefanten Schuh GmbH vs. Jacqmain* a *27/81 Robr vs. Ossberger*. Pro srovnání odkazujeme na výše položený výklad v rámci rozboru těchto rozhodnutí.

*C-112/13 A vs. B and others*⁹³⁸

Právní věta: „2. Článek 24 Nařízení Brusel I⁹³⁹ musí být ve světle článku 47 Listiny vykládán v tom smyslu, že pokud vnitrostátní soud ustanoví žalovanému, jemuž nebyl doručen návrh na zahájení řízení z důvodu, že není znám jeho pobyt, opatrovníka žalovaného pro případ jeho nepřítomnosti, neznamená skutečnost, že se tento opatrovník účastní řízení před soudem podle vnitrostátních předpisů, to, že se řízení před soudem účastní tento žalovaný ve smyslu článku 24 tohoto nařízení, čímž by byla založena mezinárodní příslušnost tohoto soudu.“

Faktický stav: Před soudem *Landesgericht* ve Vídni byla navrhovatelí B a dalšími podána žaloba na náhradu škody proti žalovanému A. V návaznosti na několik nezdařilých pokusů o doručení žaloby ustanovil soud žalovanému na návrh žalobců opatrovníka pro případ nepřítomnosti dle § 116 rakouského občanského soudního řádu. Opatrovník vznesl řadu námitek proti žalobě ve věci samé, nicméně příslušnost rakouských soudů nezpochybňoval. Námitka nepřislušnosti byla podána následně až advokátem

⁹³⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 9. 2014. *A vs. B and others*. Věc C-112/13.

⁹³⁹ Článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

žalovaného A, který rozporoval založení příslušnosti na základě jednání opatrovníka, s nímž nebyl žalovaný vůbec v kontaktu. Namítal, že žalovaný nemohl vědět o relevantních okolnostech případu, jelikož se ještě před podáním žaloby trvale z místa svého předchozího bydliště na území Rakouska odstěhoval. Případ se dostal až před soud *Oberster Gerichtshof*, který řízení přerušil a předložil Soudnímu dvoru tři předběžné otázky. Dvě z nich, které směřovaly k výkladu článku 24 Nařízení Brusel I, Soudní dvůr přeformuloval v jednu otázku směřující k objasnění, „*zda článek 24 Nařízení Brusel I musí být ve světle článku 47 Listiny vykládán v tom smyslu, že pokud vnitrostátní soud ustanoví žalovanému, jemuž nebyl doručen návrh na zahájení řízení z důvodu, že není znám jeho pobyt, opatrovníka žalovaného pro případ jeho nepřítomnosti, znamená skutečnost, že se tento opatrovník zúčastnil řízení před soudem podle vnitrostátních předpisů, to, že se řízení před soudem účastnil tento žalovaný ve smyslu článku 24 tohoto nařízení, což zakládá mezinárodní příslušnost tohoto soudu.*“

Odůvodnění: Soudní dvůr na úvod v souladu se svou ustálenou judikaturou připomněl, že je nezbytné vykládat jednotlivá ustanovení Nařízení Brusel I zcela autonomně a brát na zřetel jeho systematiku a cíle úpravy. Upozornil také na skutečnost, že základní práva tvoří nedílnou součást obecných právních zásad, s nimiž musí být Nařízení Brusel I vykládáno konformně. Předmětné ustanovení Nařízení Brusel I je proto nutné vykládat ve světle článku 47 Listiny základních práv Evropské unie, který garantuje jeden ze základních předpokladů účinné právní ochrany a spravedlivého procesu - právo na obhajobu. Soudní dvůr se ztotožnil s názorem generálního advokáta, podle kterého je příslušnost podřízením se řízení založena na svobodné vůli stran sporu, což implikuje nutně požadavek obeznámení žalovaného s řízením, které bylo vůči jeho osobě zahájeno. Z nepřítomnosti žalovaného, kterému se žalobu nepodařilo doručit, nelze souhlas se založením příslušnosti vyvodit. Jestliže si žalovaný není vědom toho, že proti němu bylo zahájeno řízení a že mu byl ustanoven opatrovník, nemůže opatrovníka informovat o úplných informacích relevantních k posouzení (ne)příslušnosti dotčeného soudu. Tím je mu znemožněno příslušnost soudu efektivně zpochybňovat. Nadto je právo na obhajobu v případě nepřítomnosti žalovaného na řízení dodrženo pouze za předpokladu, že poskytuje skutečnou možnost obhajoby práv nepřítomného prostřednictvím jeho právního zástupce.

Ve světle uvedených důvodů Soudní dvůr uzavřel, že účast opatrovníka žalovaného A, který mu byl ustanoven pro případ jeho nepřítomnosti na řízení, nelze považovat za kvalifikovanou účast žalovaného pro účely založení příslušnosti dle článku 24 Nařízení Brusel I. Jiný závěr by mohl vést k rozporu se základními cíli Nařízení Brusel I, uvedenými v bodě 11 Preambule, který vyžaduje vysokou míru předvídatelnosti a dodržení zásady, že příslušnost je obecně založena v místě, kde je žalovaný domicilován.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr v daném rozhodnutí provedl výklad článku 24 Nařízení Brusel I s reflexí základních práv garantovaných Listinou základních práv Evropské unie, která představují významné hledisko v rámci provádění interpretace unijních předpisů.⁹⁴⁰ Ve světle základního práva na obhajobu žalovaného dle Soudního dvora není přípustné vyložit pojem „účast“ žalovaného na řízení způsobem, který by mu pro případ jeho nepřítomnosti znemožnil účinně zpochybňovat příslušnost soudu, před nímž bylo řízení zahájeno. Při výkladu citovaného ustanovení přihlédl rovněž k systematice celého Nařízení Brusel I a cílům vytyčeným jeho Preambulí. V tomto ohledu spolu s garancí účinné právní ochrany žalovaného vyzdvihl rovněž nutnost zajistit co nejvyšší míru předvídatelnosti při určování příslušnosti na základě ustanovení Nařízení Brusel I.

X.3 Vztah k jiným ustanovením Nařízení Brusel Ibis

V předchozí kapitole byl vymezen vztah projednávaného článku 26 Nařízení Brusel Ibis k článku 25 Nařízení Brusel Ibis, který stanovuje pravidla pro založení příslušnosti dohodou stran. Následující podkapitola bude věnována rozboru rozhodnutí, v němž Soudní dvůr determinoval následky nedodržení pravidel obsažených v Oddílu 3 kapitoly II Nařízení Brusel I v kontextu příslušnosti založené podřízením se žalovaného zahájenému řízení.⁹⁴¹ Považujeme za nezbytné upozornit na nové pravidlo zakotvené v článku 26 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis, který za účelem ochrany slabších stran smluv stanoví povinnost soudu, aby před uznáním příslušnosti založené dle odstavce prvního ověřil, zda byl žalovaný dostatečně informován o právu

⁹⁴⁰ Jako příklad uveďme nedávné rozhodnutí Soudního dvora ze dne 13. 5. 2014. Google Spain SL and Google Inc. vs. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González. Věc C-131/12.

⁹⁴¹ Oddíl 3 kapitoly II Nařízení Brusel Ibis.

příslušnost soudu zpochybňovat a o účincích vyvolaných jeho (ne)účasti na řízení. Původní znění Nařízení Brusel I takovou povinnost nezakládá. Nicméně z cílů Oddílů 3 až 5 Nařízení Brusel I Soudní dvůr vyvodil právo (nikoli povinnost) národního soudu se o této informovanosti ujistit.⁹⁴²

*C-111/09 Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*⁹⁴³

Právní věta: „Článek 24 Nařízení Brusel I⁹⁴⁴ musí být vykládán v tom smyslu, že se soud, jemuž byl spor předložen, aniž byla dodržena pravidla obsažená v Oddílu 3 kapitoly II tohoto nařízení, musí prohlásit za příslušný, pokud se žalovaný účastní řízení před tímto soudem a neuplatní námitku nepřislušnosti, jelikož taková účast na řízení představuje konkludentní ujednání o příslušnosti.“

Faktický stav: V roce 2002 byla mezi společností Česká podnikatelská pojišťovna, a. s. Vienna Insurance Group (dále jen „ČPP“), se sídlem v České republice, a panem M. Bilasem (pojistník), s bydlištěm na Slovensku, uzavřena pojistná smlouva. Společnost ČPP podala proti panu Bilasovi žalobu na zaplacení pojistného a úroku z prodlení před českým soudem. Žalovaný vznesl věcné námitky proti nároku uplatněnému žalobou, aniž by zpochybnil příslušnost soudu, před kterým bylo řízení zahájeno. Okresní soud v Chebu předložil Soudnímu dvoru tři předběžné otázky, z nichž jedna směřovala k výkladu článku 24 Nařízení Brusel I: „2. *Může žalovaný tím, že se řízení účastní, založit mezinárodní příslušnost soudu ve smyslu článku 24 Nařízení Brusel I i v případě, kdy řízení jinak podléhá pravidlům obligatorní příslušnosti podle Oddílu 3 [kapitoly II tohoto] nařízení a žaloba je podána v rozporu s nimi?*“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve uvedl, že článek 24 Nařízení Brusel I obsahuje pravidlo pro založení příslušnosti k rozhodnutí veškerých sporů, ve kterých není soud, u něhož bylo řízení zahájeno, příslušný podle jiných ustanovení Nařízení Brusel I. Uvedené pravidlo je aplikovatelné na všechny takové případy, bez ohledu na dodržení jiných ustanovení Nařízení Brusel I. Článek 24 Nařízení Brusel I stanovuje toliko dvě

⁹⁴² Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 5. 2010. Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas. Věc C-111/09.

⁹⁴³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 5. 2010. Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas. Věc C-111/09.

⁹⁴⁴ Článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

výjimky ze své aplikovatelnosti. První výjimkou je situace, kdy se žalovaný účastní řízení za účelem zpochybnění příslušnosti soudu. Druhou představuje případ, kdy je soudu předložen spor, pro jehož rozhodnutí je výlučně příslušný jiný soud dle článku 22 Nařízení Brusel I. V tomto světle Soudní dvůr uzavřel, že soudy členských států jsou povinny prohlásit se za příslušné na základě článku 24 Nařízení Brusel I, třebaže nebyla dodržena pravidla obsažená v Oddílu 3 Nařízení Brusel I.

Vlastní hodnocení autorky: Soudní dvůr potvrdil postoj, který již dříve zaujal při výkladu článku 18 Bruselské úmluvy.⁹⁴⁵ Přestože jedním z cílů Nařízení Brusel I je zaručit v oblasti mezinárodní příslušnosti zvýšenou ochranu slabších stran,⁹⁴⁶ přiklonil se Soudní dvůr k restriktivnímu výkladu článku 24 Nařízení Brusel I. Konstatoval, že k ochraně slabších stran při nedodržení pravidel příslušnosti podle Oddílů 3 až 5 slouží článek 35 Nařízení Brusel I. Nedodržení pravidel speciální příslušnosti představuje důvod pro odepření uznání rozhodnutí. Výklad článku 24 Nařízení Brusel I je aplikovatelný na článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

X.4 Vztah k jiným unijním předpisům

V této podkapitole bude věnována pozornost rozhodnutí, v němž Soudní dvůr provedl výklad článku 24 Nařízení Brusel I⁹⁴⁷ ve vztahu k řízení o vydání evropského platebního rozkazu dle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (dále jen „Nařízení o EPR“).

*C-144/12 Goldbet Sportwetten GmbH vs. Massimo Sperindeo*⁹⁴⁸

Právní věta: „Článek 6 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, vykládaný ve spojení s článkem 17 tohoto nařízení, musí být vykládán v tom smyslu,

⁹⁴⁵ 150/80 *Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqumain*; rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 3. 1985. *Hannelore Spitzley vs. Sommer Exploitation SA*. Věc 48/84.

⁹⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 12. 2007. *FBTO Schadeverzekeringen NV vs. Jack Odenbreit*. Věc C-463/06.

⁹⁴⁷ Článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

⁹⁴⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 6. 2013. *Goldbet Sportwetten GmbH vs. Massimo Sperindeo*. Věc C-144/12.

že odpor proti evropskému platebnímu rozkazu neobsahující namítnutí nepřislušnosti soudu členského státu původu nelze považovat za účast v řízení ve smyslu článku 24 Nařízení Brusel I⁹⁴⁹ a že v tomto ohledu postrádá relevanci okolnost, že žalovaný v rámci odporu, který podal, uvedl důvody týkající se věci samé.“

Faktický stav: Společnost Goldbet Sportwetten GmbH, se sídlem v Rakousku, uzavřela s panem Sperindeem, s bydlištěm v Itálii, smlouvu o poskytování služeb. V důsledku nesplnění smluvních povinností pana Sperindea byl proti němu na návrh rakouské společnosti vydán evropský platební rozkaz. Pan Sperindeo podal ve lhůtě odpor, na základě kterého byl evropský platební rozkaz zrušen a věc byla k rozhodnutí v běžném soudním řízení postoupena soudu v Innsbrucku, určenému na základě článku 5 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I. Před tímto soudem pan Sperindeo vznesl námitku nepřislušnosti. Případ se dostal až k Soudnímu dvoru, který měl rozhodnout o následujících předběžných otázkách: „1. Je třeba článek 6 nařízení [č. 1896/2006] vykládat v tom smyslu, že je v rámci řízení o evropském platebním rozkazu nutno použít rovněž článek 24 Nařízení Brusel I o určení příslušného soudu z důvodu, že se žalovaný účastnil řízení?“; v případě kladné odpovědi na první předběžnou otázku předložil národní soud doplňující otázku: „2. Je třeba ustanovení článku 17 nařízení č. 1896/2006 ve spojení s ustanovením článku 24 Nařízení Brusel I vykládat v tom smyslu, že samotnou skutečnost, že je podán odpor proti evropskému platebnímu rozkazu, lze považovat za účast v řízení, neobsahuje-li odpor namítnutí nepřislušnosti soudu původu?“; pro případ záporné odpovědi na druhou otázku se dále dotázal: „3. Je třeba ustanovení článku 17 nařízení č. 1896/2006 ve spojení s ustanovením článku 24 Nařízení Brusel I vykládat v tom smyslu, že skutečnost, že je podán odpor, zakládá příslušnost z důvodu účasti v řízení nanejvýš v případě, obsahuje-li již odpor vylíčení důvodů týkajících se věci samé, avšak nikoli namítnutí nepřislušnosti?“

Odůvodnění: Soudní dvůr nejprve posuzoval otázku, zda podání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu, v němž žalovaný neuplatní námitku nepřislušnosti soudu jeho vydání, představuje „účast na řízení“ zakládající příslušnost soudu dle článku 24 Nařízení Brusel I. Soudní dvůr se ztotožnil s argumentací generálního advokáta, který poukázal na skutečnost, že řízení o vydání evropského platebního rozkazu není kontradiktorní povahy.

⁹⁴⁹ Článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

Žalovaný se o evropském platebním rozkazu dozví na základě jeho doručení. Ve stejném okamžiku je poučen o způsobu obrany. Jedná se o specifické řízení, v jehož rámci je umožněno žalované osobě uplatňovat meritorní námitky až po vydání evropského platebního rozkazu. Nadto uvedl, že k podání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu může žalovaný použít vzorový formulář, který s možností námitky nepřislušnosti soudu členského státu ani nepočítá. Ve světle uvedených specifík řízení o vydání evropského platebního rozkazu dospěl Soudní dvůr k závěru, že odpor ve smyslu článku 6 ve spojení s článkem 17 Nařízení o EPR nelze považovat za účast žalovaného na řízení ve smyslu článku 24 Nařízení Brusel I. V druhé části svého rozhodnutí se Soudní dvůr zabýval relevancí skutečnosti, že žalovaný v odporu proti evropskému platebnímu rozkazu uplatnil meritorní námitky. Pro účely založení příslušnosti ve smyslu článku 24 Nařízení Brusel I nelze odpor, ve kterém byla uplatněna námitka proti nároku ve věci samé, považovat za první obranu jako je tomu u běžného civilního soudního řízení, jelikož takové řízení probíhá až v návaznosti na podání odporu. Skutečnost, že odpor proti evropskému platebnímu rozkazu obsahoval námitky ve věci samé, postrádá v uvedeném kontextu jakoukoli relevanci.

Vlastní hodnocení autorky: V daném rozhodnutí Soudní dvůr zaujal postoj k aplikovatelnosti článku 24 Nařízení Brusel I v rámci řízení o vydání evropského platebního rozkazu vedeného v režimu Nařízení o EPR. Dospěl k závěru, že procesní obranu stanovenou Nařízením EPR nelze považovat za „účast na řízení“, která by byla způsobilá založit příslušnost soudu na základě submise. Svou argumentaci podpořil nutností odlišování tohoto řízení od běžného občanského soudního řízení. Z uvedeného důvodu postupoval odchylně od řešení, které dříve přijal například v rozhodnutí *150/80 Elefanten Schub GmbH vs. Jacqumain*.

X.5 Závěr

V úvodu kapitoly jsme představili obecnou charakteristiku institutu podřízení se zahájenému řízení ve smyslu článku 26 Nařízení Brusel Ibis.

Zbylá část kapitoly se věnovala analýze jednotlivých rozhodnutí Soudního dvora přinášejících objasnění řady interpretačních problémů, které vyvstaly před národními soudy.

Problematickou otázkou se jeví uplatňování námitky nepřislušnosti soudu, jakožto předpokladu vyloučení účinků založení příslušnosti účasti žalovavého na zahájeném řízení.

V jiných rozhodnutích se Soudní dvůr zabýval vztahem článku 26 Nařízení Brusel Ibis k jeho ostatním ustanovením zakládajícím příslušnost či jiným instrumentům unijního práva v oblasti úpravy řízení ve věcech občanských a obchodních. Soudní dvůr při provádění interpretace zaujímá konzistentní postoj a jeho závěry lze ve většině případů kontinuálně aplikovat na článek 26 Nařízení Brusel Ibis.

X.6 Literatura

Důvodová zpráva Komise k návrhu nařízení Rady (ES) o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úřední věstník Evropské Unie, C 376 E, 28/12/1999, s. 0001-0017. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52008PC0116>

JENARD, Paul. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* [online]. In: EUR-lex, 1979 [cit. 1. 10. 2014]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/1465/1/commercial_report_jenard_C59_79.pdf

MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012. 852 s. ISBN 9783866531420.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v občanských otázkách)*. 2. nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 2006. 401 s. ISBN 802104053x.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 448 s. ISBN 9788074780165.

SIMON, Pavel; ŠUK, Petr: Záludnosti gramatického výkladu Nařízení Brusel I v jeho českém překladu, aneb když slova mnoho neznamenaají. *Právní fórum*, 2007, č. 11. s. 391-400.

SVOBODOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Osobní působnost nařízení Brusel I ve světle probíhající revize*. In Cofola 2011: the Conference Proceedings [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [cit. 20. 10. 2014]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Svobodova_Klara_6083.pdf

X.7 Judikatura

Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 10. 1981. *Établissements Rohr Société anonyme vs. Dina Ossberger*. Věc 27/81.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 6. 1981. *Elefanten Schuh GmbH vs. Pierr Jacqmain*. Věc 150/80.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 3. 1982. *C.H.W. vs. G.J.H.* Věc 25/81.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 9. 2014. *A vs. B and others*. Věc C-112/13.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 5. 2014. *Google Spain SL and Google Inc. vs. Agencia Espa ola de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González*. Věc C-131/12.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 5. 2010. * esk  podnikatelsk  pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*. Věc C-111/09.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 3. 1985. *Hannelore Spitzley vs. Sommer Exploitation SA*. Věc 48/84.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 12. 2007. *FBTO Schadeverzekeringen NV vs. Jack Odenbreit*. Věc C-463/06.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 6. 2013. *Goldbet Sportwetten GmbH vs. Massimo Sperindeo*. Věc C-144/12.

XI K NĚKTERÝM ROZHODNUTÍM ČESKÝCH SOUDŮ K NAŘÍZENÍ BRUSEL I

prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.
JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D.

XI.1 Úvod

Získání pravomoci Soudního dvora Evropské unie pro interpretaci nejprve Bruselské úmluvy, a následně po vstupu v platnost Amsterodamské smlouvy i dalších norem z oblasti civilní justiční spolupráce, představuje jedinečnou příležitost danou nadnárodním orgánu mít vliv na výklad unifikované úpravy a aplikaci před soudy národními. Příležitost, která je jinak u norem mezinárodního původu nahrazována podpůrnými mechanismy sladujícími význam pojmů spíše na neformálním základě, jako je zveřejňování rozhodnutí, akademické pozice či společná stanoviska. Na druhé straně nelze nevidět, že počet rozhodnutí dramaticky vzrostl⁹⁵⁰ a je otázkou, nakolik by ještě byl vůbec přehledný a získatelný, pokud bychom neměli dnes k dispozici elektronické databáze. Ostatně, i když se autoři publikace snažili v průběhu roku 2014 uchopit všechna ukončená řízení týkající se příslušnosti soudů a s ní souvisejících otázek, v žádném případě si nejsou zcela jisti komplexností. Navíc, jak bude i dále uvedeno, některá z rozhodnutí byla překonána vývojem legislativy. Jejich uveřejnění je zajímavé i z pohledu historického výkladu, kdy je zřetelnější, proč vlastně k nové úpravě došlo a jaká významná pnutí ji ovlivnila. Příklad vyčlenění individuálních pracovních smluv či progačních dohod u speciálních příslušností je v tomto ohledu názorný.

⁹⁵⁰ Ostatně toto konstatování již znělo v době, kdy rozhodnutí představovala jen část toho, co je dnes k dispozici. Viz například krátkou analýzu Beaumonta. BEAUMONT, Paul, R. *European Court of Justice and Jurisdiction and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 38, No. 1 1989. s. 217-220. Navíc je nutné si uvědomit, že po vstupu v platnost Lisabonské smlouvy je možné, aby žádost o zodpovězení předběžné otázky podal kterýkoli soud. Nikoli pouze soud poslední instance.

Dokumenty, které jsme představili a k nimž Soudní dvůr zaujal v různých obdobích interpretační stanoviska, samozřejmě podléhají týmž interpretačním zásadám jako celé evropské unijní právo. Nicméně jistá specifika lze zde vidět.

Především dokumenty v průběhu času spadaly do období různých vymezení pravomocí orgánů EU (EHS, ES) vůči oblasti justiční spolupráce. To mohlo samozřejmě ovlivnit i výklad některých pojmů napojených na vymezení této oblasti.⁹⁵¹ To, co je nesporné a mnohokrát zaznělo v jednotlivých kapitolách, je uchopení autonomní interpretace užitých pojmů jako východiska pro interpretaci Bruselské úmluvy, resp. následně Nařízení Brusel I. Uchopení výkladu jako výkladu autonomního je nezpochybnitelné, výjimky jsou nečetné a jsou odůvodněny spíše tím, že situace vyžaduje více ohodnocení faktické, než kvalifikaci právní. Toto základní specifikum se ovšem týká samotného naplnění. Řada rozhodnutí se vyjádřila právě k obecnému naplnění autonomnosti výkladu. Pro nás zřejmě prvním (nebo alespoň v naší souvislosti nejzřetelnějším) rozhodnutím, kde toto zaznělo, bylo rozhodnutí 29/76 LTU *Transportunternehmen GmbH & Co. KG vs. Eurocontrol*: „Při interpretaci pojmu ‚občanská a obchodní věc‘ za účelem aplikace Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, zejména hlavy III této úmluvy, nesmí být použito národní právo žádného smluvního státu, ale má se primárně postupovat v duchu cílů a systému Úmluvy a také obecných zásad společných právním řádům smluvních států.“

Dva momenty se zde nabízejí jako metodologické východisko pro uchopení naplnění autonomnosti výkladu: „postup v duchu cílů a systému Úmluvy“ a „obecné zásady společné právním řádům smluvních států“.

Postup v duchu cílů a systému Úmluvy metodologicky směřuje výklad do několika možných pozic. Především je třeba uvést, že se námi zkoumané dokumenty nepohybovaly ve zcela jednotném prostředí. Co tím máme na mysli? Je to vývoj, kterým prošla celá oblast justiční spolupráce ve věcech civilních od svých počátků založených na článku 220 Smlouvy o založení EHS (později přečíslován na článek 293), přes článek K. 1 Maastrichtské smlouvy – Smlouvy o založení Evropské unie, dále přes

⁹⁵¹ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 49 a násl.

svůj úhelný kámen, který nesporně představuje hlava IIIa (přečíslovaná na hlavu IV Amsterodamské smlouvy), až po úpravu v článku 81 Smlouvy o fungování EU - Lisabonské smlouvy.⁹⁵² Tento vývoj se může dotknout vymezení působnosti norem, resp. i vztahů jednotlivých zdrojů úpravy v této oblasti. Může se týkat po Lisabonské smlouvě také problematiky lidských práv a jejich promítnutí do oblasti procesní po vstupu v platnost Evropské charty lidských práv.⁹⁵³ Může jít jak o přístup k soudu, tak právo na spravedlivý proces a vyhodnocení některých procesních otázek. Což se může ovšem dotknout více nařízení týkajících se zjednodušených vykonávacích procesů.

Postup v duchu cílů Bruselské úmluvy a následně Nařízení Brusel I rovněž znamená i naplnění účelu, kterému tato jednotlivá norma či širší oblast slouží. V případě normy je to nesporně naplnění jednotného přístupu k soudům a volného pohybu soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie. Například v Preambuli k Nařízení Brusel Ibis nalezneme řadu vyjádření napomáhajících nám v definici cílů. Jako příklad lze vzít článek 3 Preambule uvádějící cíl vytváření a rozvíjení prostoru svobody, bezpečnosti a práva nebo článek 15 hovořící o předvídatelnosti pravidel stanovících příslušnost.

Systematika dokumentu při interpretaci námi zkoumané části Nařízení Brusel I, resp. Bruselské úmluvy, nesporně sehrává svou roli pro uchopení například hierarchie jednotlivých příslušností. Na jiných místech již bylo řečeno, že uvedená hierarchie příslušností patří ke spíše složitějším schémům. Což je nesporně dáno tím, že oproti vymezením národním, kdy je konstatováno, zda věc spadá, nebo nespadá do pravomoci soudů státu, se v tomto případě jedná o rozdělení příslušností do sfér působnosti soudů jednotlivých členských států Evropské unie. Navíc se nám mění i díky rozsahu působnosti či zavedení některých ochranných prvků. Například jde o poslední legislativní vývoj v Nařízení Brusel Ibis, které odstranilo limity pro uzavření prorogačních dohod a nadále tak není nutné, aby některý

⁹⁵² PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1 – 122. ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLÍČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 15 – 38. STADLER, Astrid. From the Brussels Convention to Regulation 44/2001: Cornerstones of a European Law of Civil Procedures. In *Common Market Law Review*, 2005, s. 1637-61.

⁹⁵³ HESS, Burkhard. The Brussels I Regulation: recent Case Law of the Court of Justice and the Commission's proposed recast. *Common Market Law Review*, 2012, s. 1078.

z účastníků měl domicil na území členských států. Nebo výslovné vyloučení *acta iure imperii* z dosahu působnosti nařízení. V minulosti také vyčlenění individuálních pracovních smluv z dosahu příslušností alternativních do příslušností speciálních. Nebo vyčlenění prorogačních dohod v případě speciálních příslušností a využití ochranných prvků při jejich právní regulaci. Tento legislativní vývoj se může promítnout i do judikatury, která se tímto stává nadbytečnou. V rámci uvedení jednotlivých příslušností je také mnohdy otázkou, nakolik se mění či nemění vazby příslušností. Zejména jde o otázku využití paralelních příslušností tam, kde nastanou problémy s jejich určením. Potom se nám objevuje otázka, zda setrvat u příslušnosti alternativní a snažit se interpretačně problém překlenout, nebo naopak vzhledem k povaze tohoto typu příslušnosti je vhodnější „návrat“ k základnímu pravidlu. A i tato otázka se nám na příkladu článku 2 a 5 Bruselské úmluvy, resp. Nařízení Brusel I (dnes článku 4 a 7 Nařízení Brusel Ibis) měnila.

Obecné zásady společné právním řádům smluvních států a role komparatistiky. Pro uchopení obsahu otázek či institutů zdánlivě hraje zásadní roli uvedení neidentifikovatelného korpusu obecných zásad společných právním řádům smluvních států jako jednoho z východisek pro interpretaci. Problém s praktickým použitím je nasnadě. Nesporně vyjádření velmi dobře slouží k negativnímu uchopení právních pojmů tam, kde existují tyto v jednotlivých právních rádech a kde nutně jejich existence svádí k využití – plnému – právě pojmu práva národního. O tom pochybnosti nejsou. Jak již uvedl generální advokát Marco Darmon ve věci *C-292/05 Eirini Lechouritou and others vs. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*, pojmy národního práva se často liší stát od státu a soud tak musí přijmout definici vlastní, autonomní na přístupu národních soudů. Ono negativní konstatování je nasnadě – ne národní pojem. Nikoli pojem v plném vyjádření tak, jak je uveden v jednom či druhém právním řádu. Na druhé straně zde ovšem stojí požadavek pozitivní – vytvoření nového pojmu společného všem právním řádům. Skepse je zde plně na místě. Zejména tam, kde by tento požadavek zněl pro denní aplikaci národních soudů. Tak, jak vidíme i z přehledu případů, nejde o skutečné a plné definiční uchopení. Často jde o zdůraznění určitého znaku. Nebo o konstatování obecného pojmu. Případně o přimknutí se k definici, která byla vytvořena v oblasti směrnice práva.

Je nutné si uvědomit, že celá oblast evropského práva se vyvíjí a vyvíjela, a samotné uchopení pojmů prošlo tímž vývojem. Zatímco na počátku v řadě oblastí neexistovala nařízení či směrnice, lze dnes definici získat jak z norem státního, tak i norem nestátního práva. Na myslí tím máme na jedné straně celou oblast směrnicevého práva a případně i jiná nařízení, na straně druhé komparativní procesy při vytváření norem typu PECL, DCFR atd.

V závěrech jednotlivých kapitol a případů bylo uvedeno množství poznatků týkajících se směřování výkladu. Zde se podíváme poněkud jinam – na některá rozhodnutí českých krajských, vrchních a Nejvyššího soudu ve věcech Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I. Jde spíše o upozornění na metodologicky zajímavá rozhodnutí, která mohou obohatit uvažování v této oblasti.

XI.2 Věci občanské a obchodní - vstupní brána k nařízením

Samotné vymezení věcné působnosti sledované normy patří k problematice, která byla zejména v počátcích častým předmětem kladených předběžných otázek a jejíž vymezení bylo akcentováno ve zprávách generálních advokátů k nim. Ostrost hranice mezi právem veřejným a soukromým v právu kontinentálním zde sehrává svou roli oproti spíše jejich stírání v právu anglosaském. V neposlední řadě existuje i zajímavá metodologická úvaha. V Hessově zprávě se objevuje u hodnocení národních soudů a judikatury u této otázky zajímavé konstatování. Dle národních zpravodajů se nejprve kvalifikuje situace z pohledu národního práva, zda jde o věc veřejnou či soukromou a teprve následně se věnuje otázce vlastní věcné působnosti evropské normy.⁹⁵⁴ Metodologický postup na pomezí případů spadajících pod evropské normy a pod tyto nespadaající je zde poněkud problematický. Je otázkou, zda kvalifikovat skutkový stav pro účely procesní primárně pohledem vnitrostátního práva, či naopak pohledem práva evropského. Teoretický pohled nás vede vzhledem k přednosti nařízení k normě evropské. Na druhé straně tam, kde se jedná o případ, kde je žaloba podána u jiného než civilního

⁹⁵⁴ HESS, Burkhard; PFEIFFER, Thomas; SCHLOSSER, Peter. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*. Study JLS/C4/2005/03. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg. Institut für Ausländisches und Internationales Privat- und Wirtschaftsrecht, s. 34.

soudu, například u soudu správního, je otázkou, nakolik vůbec bude předpokládáno použití nařízení. Byť ti, kteří pravidelně pracují s touto normou, vědí, že druh soudu nerozhoduje pro otázku věcné působnosti.

Analýza provedená v kapitole druhé ukazuje základní problém u samotné definice – případy, kdy je v hodnoceném vztahu obsažen prvek veřejno-právní. Z uvedených rozhodnutí vyplývá pravidlo, které se opakuje v řadě případů ať již v pozitivní či negativní podobě: Rozhodnutí ve sporu mezi orgánem moci veřejné a soukromou osobou, v němž orgán veřejné moci jedná v rámci svých pravomocí, jsou vyloučena z dosahu aplikace Úmluvy. Jinými slovy – nespádají pod pojem věci občanské a obchodní. To se týká i následných otázek, jako je bezdůvodné obohacení v rozhodnutí *C-645/11 Land Berlin vs. Ellen Mirjam Sapir a spol.* Nárok na vrácení částky, která byla neoprávněně vyplacena nad oprávněný nárok, který byl původně vyplacen jako náhrada za zestátněný pozemek v rámci správního řízení, je jako takový kvalifikován jako nárok soukromoprávní. Podobné váhání lze zaznamenat u *C-292/05 Eirini Lechouritou and others vs. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*.

Pokud se podíváme na dostupná rozhodnutí českých soudů, nalézáme hned několik, která se zajímavě a metodologicky přínosně vyjadřují k výše uvedené problematice. Z nich – a k tomu se vrátíme v závěru kapitoly – je zajímavé si více prohlédnout pozadí případu týkajícího se registračních poplatků tak, jak bylo uvedeno v rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 3015/2011 a podobně také v rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 3793/2011. Ukazují totiž rozdíl při kvalifikaci v případech výsostně národním a v případě evropském. A je to v odůvodnění i zdůrazněno.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 20 Co 456/2013

„Přeměnou práva na náhradu škody na právo pojišťovny z regresu nedochází ke změně soukromoprávní povahy uplatněného nároku, jelikož mezi deliktním a regresním vztahem je natolik úzká vazba, že je třeba i tento druhý vztah považovat za týkající se protiprávního jednání a nárok pojišťovny na náhradu škody vůči třetí osobě (regres) zůstává soukromoprávním vztahem. V soudním řízení o nároku pojišťovny na náhradu škody vůči třetí osobě s mezinárodním prvkem se jedná o soukromoprávní vztah a mezinárodní

příslušnost českých soudů v těchto sporech je třeba posuzovat podle čl. 5 bod 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 (Brusel I).“

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3793/2011, uveřejněné pod číslem 12/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

„Při výkladu pojmu „občanská a obchodní věc“ podle článku 1 odst. 1 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, nesmějí být pojmy použité v nařízeních vykládány ve světle národního práva, ale musí být vykládány autonomně s přihlédnutím k cílům a systematickému uspořádání nařízení a s přihlédnutím k obecným principům vyvozeným ze všech národních právních řádů. Roční udržovací platba za provedení odborných úkonů, souvisejících s trváním registrace léčivého přípravku, jejíž výše, metoda výpočtu a postup při vybírání jsou stanoveny ve vztahu k uživatelům jednostranně, je povinnou platbou soukromé osoby ve prospěch veřejného subjektu za úkony, které je oprávněn provádět v rámci výkonu veřejné moci jen tento veřejný subjekt. Jelikož povinnost žalované platit roční udržovací poplatky je založena veřejným právem a jako žalobce v řízení vystupuje osoba veřejného práva v rámci výkonu svých veřejnoprávních pravomocí, není dána věcná působnost Nařízení Brusel I.“

Z odůvodnění a argumentace uvedených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3015/2011.

„Jelikož povinnost žalované platit roční udržovací poplatky je založena veřejným právem a jako žalobce v řízení vystupuje osoba veřejného práva v rámci výkonu svých veřejnoprávních pravomocí, není dána věcná působnost Nařízení Brusel I, a tedy i podle tohoto nařízení příslušnost soudů České republiky. Tento závěr není způsobilá zpochybnit námitka, že Nejvyšší soud v obdobné věci judikoval, že právní vztahy, jejichž obsahem je právo orgánů státní veterinární správy na zaplacení náhrady nákladů spojených s výkonem prohlídky jatečných zvířat a masa a s vyšetřením a s posouzením živočišných produktů a jemu odpovídající povinnost provozovatele jatek nebo jiného zařízení tyto náklady hradit, nejsou vztahy, v nichž mají jednotlivé subjekty nerovné postavení, ale vztahy občansko-právního charakteru (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2005, sp. zn. 33 Odo 622/2005, a usnesení ze dne 22. června 2005, sp. zn. 33 Odo 699/2004). Žalobkyně přehlíží, že v jí zmiňovaném usnesení Nejvyšší soud provedl výklad ustanovení § 7 odst. 1, o. s. ř., § 1 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a § 75

odst. 3 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, pro řešení otázky sporu o pravomoc mezi soudy a orgánem státní veterinární správy v případě náhrady nákladů spojených s výkonem prohlídky jatečných zvířat, se závěrem, že projednání a rozhodnutí sporů z těchto právních vztahů podle § 7 odst. 1, o. s. ř. náleží do pravomoci soudů. Jeho rozhodnutí se v žádném ohledu nevymezovalo k otázce pravomoci (popř. k příslušnosti podle Nařízení Brusel I) soudů České republiky se zřetelem k přítomnosti mezinárodního prvku v řízení. K tomu nezbyvá, než odkázat na to, co bylo shora řečeno k autonomii pojmů komunitárního práva a k závěrům Soudního dvora k výkladu pojmu „občanská a obchodní věc“.“

Z odůvodnění a argumentace v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2180/2009

„Za této situace dospěl Nejvyšší soud k závěru, že k nastolené otázce existuje judikatura Soudního dvora ve smyslu druhé výjimky z povinnosti položit předběžnou otázku podle čl. 267 SFEU (acte éclairée). Pokud totiž Soudní dvůr vyloučil, aby bylo soudní rozhodnutí, ve kterém na jedné straně vystupoval veřejný orgán při výkonu své moci, považováno za občanskou nebo obchodní věc ve smyslu čl. 1 úmluvy, tím spíš není možné považovat za takovou věc rozhodnutí, které veřejný orgán při výkonu své moci sám vydal. Nejvyšší soud proto uzavírá, že Nařízení Brusel I nemůže založit pravomoc českých civilních soudů.“

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 2. 2009, sp. zn. 17 Co 23/2009

„Veřejné listiny vydané v členském státě EU nemůže soud jiného členského státu prohlásit podle čl. 57 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanskoprávních a obchodních věcech (Brusel I) za vykonatelné, jestliže byly vydány ve věci daňové, celní nebo správní.“

Z usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 5 Co 575/2007

„Pro posouzení věcné působnosti nař. (ES) 44/2001 soud vychází ze skutkových tvrzení žaloby. V řízení o žalobě, kterou se rozvedený manžel (zdržující se - § 85/1, o. s. ř. v ČR) na své bývalé manželce (žijící v Rakousku) domáhá zaplacení částky představující jeho podíl na výnosech (nájemném) ze společného majetku, jde (bez ohledu na to, zda jde o výnos za trvání manželství či po rozvodu) o majetkové vztahy mezi manžely ve smyslu čl. I bod 2 písm. a) nař. č. 44/2001. Jde tedy o věc vyloučenou z působnosti cit. nařízení.“

V takové věci se mezinárodní příslušnost (pravomoc) českého soudu posuzuje podle § 37 odst. 1 ZMPSP. Místní příslušnost se ve smyslu cit. ustanovení řídí u manželů rozvedených v Rakousku obecným ustanovením, tj. § 84, o. s.ř. (obecný soud žalovaného). Jestliže má žalovaná bydliště v Rakousku, není český soud nadán pravomocí v této věci jednat. Jestliže okresní soud ve věci samé rozhodl, musí být jeho rozsudek dle § 219a odst. 1 písm. a), o. s.ř. zrušen a řízení dle § 104 odst. 1 ve spojení s § 221 odst. 1 písm. c), o. s.ř. zastaveno. Postupovat věc cizímu soudu nelze. Odvolací soud může rozhodnout bez nařízení jednání (§ 214 odst. 2 písm. d), o. s.ř.).“

Z výše uvedených ukázek se ještě krátce pozastavíme u dvou otázek. Prvá se týká usnesení *sp. zn. 33 Cdo 3015/2011* a *sp. zn. 33 Cdo 3793/2011*. Jde o případy průníků problematiky veřejnoprávní a soukromoprávní, a zejména zajímavé odchytky od národního přístupu. Co tím konkrétně máme na mysli? Zatímco v obdobném případě, kterým argumentovala strana žalující, jenž byl výlučně vnitrostátním případem, byla situace kvalifikována jako spor civilní, v případech spadajících pod Nařízení Brusel I, právě s odkazem na výsledky rozhodování Soudního dvora, vyzněla právní kvalifikace naprosto jinak.

Druhá poznámka se týká *usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2013, sp. zn. 28 Nd 276/2012*. Zde nás snad ani tak nezaujalo vlastní usnesení jako spíše vzájemné průniky právních hodnocení pro účely aplikace norem z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního v případě nařízení exekuce na základě rozhodnutí o uložení pokuty za dopravní přestupek osobě, která má trvalý pobyt na Slovensku a v Centrální evidenci obyvatel České republiky není zapsána. Daný případ byl předán k rozhodnutí o příslušnosti soudu dle ustanovení § 11 odst. 3, o. s.ř. Nejvyšší soud se v dané otázce podrobně věnuje povaze původního řízení a analyzuje jak příslušnost dle Nařízení Brusel I, tak i možný dopad ZMPSP. To, co nás zaujalo, je vůbec připuštění úvahy o možnosti aplikace naposledy uvedených norem, kdy nebyla konfrontována věcná působnost norem s povahou předmětného nároku.

XI.3 Příslušnost alternativní

Pravidla alternativní příslušnosti představují možnost pro žalujícího, aby si (za splnění podmínky obecné příslušnosti v článku 4) vybral sudiště, které bude mít užší vztah k projednávané věci.

Z hlediska alternativních pravidel je interpretačně i aplikačně nejzajímavější článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.⁹⁵⁵ Toto ustanovení upravuje příslušnost soudů ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů. Má svou zvláštní strukturu. V článku 7 odst. 1 písm. b) jsou upravena pravidla pro smlouvu kupní (kritériem je místo dodání) a smlouvu o poskytnutí služeb (kritériem je místo poskytnutí služeb). Článek 7 odst. 1 písm. b) je *lex specialis* k článku 7 odst. 1 písm. a). Toto obecné ustanovení obsahuje pravidlo pro všechny ostatní smlouvy, které nespadají pod rozsah odst. 1 písm. b). Kritériem je zde místo plnění závazku.

Soudní dvůr ve své judikatuře rozlišuje pojmy „místo dodání“, „místo poskytnutí služeb“ a „místo plnění“. První dvě kritéria jsou založena spíše na fakticitě. Místo plnění dle článku 7 odst. 1 písm. a) se interpretuje na základě práva rozhodného určeného pomocí kolizních norem fora.

V judikatuře Soudního dvora je vidět jistý interpretační posun ve výkladu článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Tento posun se odráží i v judikatuře českých soudů.

V úvodní kapitole publikace byly vysvětleny pojmy mezinárodní pravomoc a mezinárodní příslušnost. Bylo uvedeno, jakým způsobem se tyto dva pojmy prolínají v případě Nařízení Brusel Ibis. Judikatura českých soudů tomuto vývoji zásadně odpovídá.

Z odůvodnění a argumentace rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 2013, sp. zn. 5 Nc 1074/2013; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2010, sp. zn. 4 Nd 255/2010; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 21 Nd 53/2012

„Článek 5 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 upravuje mezinárodní i místní příslušnost soudu (s výjimkou odstavce 6).“

V této otázce ovšem existuje i rozhodnutí českého soudu, které nerespektuje tuto interpretaci.⁹⁵⁶ Ve věci v původním řízení byl zrušen platební rozkaz,

⁹⁵⁵ Podrobněji k rozboru judikatury českých soudů a článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis viz např. DRLÍČKOVÁ, Klára. Experience with the Application of Article 5(1) of Brussels I Regulation before Czech Courts. In Honová, I et. al. *Proceedings of the 2nd International Conference on European Integration 2014*. Ostrava: VŠB - Technical University of Ostrava, 2014. s. 102-109.

⁹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 25 Nd 194/2013.

nebot' se jej nepodařilo doručit žalovanému. Ustanovený opatrovník vznesl námitku místní nepřislušnosti, nebot' žalovaný se na neexistující adrese uvedené žalujícím nikdy nezdržoval a ani nemohl zdržovat. Jde-li podle § 11 odst. 1 o. s. ř. o věc, která spadá do pravomoci soudu ČR, ale místní příslušnost nelze určit, Nejvyšší soud určí, který soud věc projedná a rozhodne. Nejvyšší soud rozhodl, že pravomoc českých soudů byla dána na základě článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I, podmínky místní příslušnosti však nebylo možné zjistit. Nejvyšší soud proto rozhodl, že věc projedná a rozhodne soud, v jehož obvodě má sídlo žalující a kde byla plněna smlouva, ze které uplatněný nárok vyplývá. Toto rozhodnutí bylo podrobena kritice. Pokud Nejvyšší soud potvrdil příslušnost českých soudů na základě článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I, měl zároveň určit místo plnění ze smlouvy.⁹⁵⁷

Pravidlo článku 7 odst. 1 představuje alternativu k obecné příslušnosti v článku 4, která musí být splněna vždy. Žalující má na výběr, zda bude žalovat na základě článku 4 podle místa bydliště žalovaného nebo alternativně v místě plnění ze smlouvy na základě článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 32 Cdo 1401/2011

„Nařízením nesvěřuje žalovanému procesní nástroj, jímž by bylo lze negovat žalobcem (opodstatněně) provedenou volbu soudu podle pravidel zvláštní příslušnosti.“

Z rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 5 Co 1179/2011

„Žaloba, jíž je zahájeno řízení, musí být dostatečně určitá a musí být též řádně vymezeny jednotlivé žalobní nároky.“

Interpretace pojmu „závazek vyplývající ze smlouvy“ je stěžejním pro aplikaci článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Soudní dvůr se k interpretaci tohoto pojmu vyjadřoval v celé řadě svých rozhodnutí.

Dle konstantní judikatury Soudního dvora je možné článek 7 odst. 1 aplikovat nejen na nároky vyplývající z porušení smlouvy, ale také spory spojené se smlouvou, jejíž existence je namítána.

⁹⁵⁷ DRLÍČKOVÁ, Klára. Experience with the Application of Article 5(1) of Brussels I Regulation before Czech Courts. In Honová, I et. al. *Proceedings of the 2nd International Conference on European Integration 2014*. Ostrava: VŠB - Technical University of Ostrava, 2014. s. 102-109.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 3 Cmo 3 Cmo 37/2006

„Za závazek, o který se jedná, je nutné považovat nikoliv hlavní smluvní závazek (předmět smlouvy“, ale konkrétní dlužníkovu povinnost, která je v daném případě nárokem uplatněným žalobou. Kritériem pro určení příslušnosti soudu je pak místo, kde takový závazek byl nebo měl být splněn.“

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 5 Co 670/2011

„Je-li předmětem sporu peněžitý závazek (nikoliv závazek dodat zboží nebo poskytnout služby) a účastníci smlouvy zvolili jako rozhodné české právo, musí se posuzovat podle tohoto práva i místo plnění závazků ve smlouvě obsažených. Není-li místo plnění určeno dohodou, je jím bydliště nebo sídlo dlužníka.“

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 5. 2011, sp. zn. 5 Co 671/2011

„Český soud není pravomocný ve sporu proti žalovaným žijícím v Nizozemsku o zaplacení smluvní ceny, kde smlouva byla ujednána podle českého práva a nebylo dohodnuto místo plnění finančního závazku. Pak je místem plnění podle § 567 odst. 1 obč. zák. bydliště žalovaných v Nizozemsku a mezinárodní příslušnost mají tamní soudy.“

V jednom ze svých rozhodnutí se Nejvyšší soud zabýval rozlišením kupní smlouvy a smlouvou, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti. Předmětem původního řízení byla žaloba českého žalujícího na zaplacení doplatku kupní ceny za spoluvlastnický podíl k nemovitostem a úplaty za zřízení věcného břemene k blíže specifikovaným pozemkům proti žalovaným z Nizozemska. Žalovaní měli v době uzavírání smlouvy bydliště na území členského státu EU a právo rozhodné pro předmětnou smlouvu bylo právo české.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2905/2011

„I nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) rozlišuje (při neexistenci volby práva) mezi smlouvami, jejichž předmětem je věcné právo k nemovitosti (rozuměj mimo jiné převod vlastnictví k nemovitosti) a smlouvami o koupi zboží [viz čl. 4 bod 1. písm. a) a c)], neprosadí se argument dovolatelky, že pro určení příslušnosti podle čl. 5 Nařízení

Brusel I předmětem smlouvy ze dne 7. 10. 2006 byl prodej zboží. Obstojí pak závěr odvolacího soudu, že v důsledku volby práva mělo dojít ke splnění závazku žalovanými v souladu s § 567 odst. 1 větou druhou obč. zák. v místě jejich bydliště a že soudy České republiky nejsou příslušné podle čl. 5. bodu 1. písm. a) Nařízení Brusel I. Dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b), o. s. ř. tak nebyl dovolatelkou uplatněn důvodně.“

Usnesení Nejvyššího soud ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3689/2011

„Nařízení pojem „místo dodání“ ve smyslu článku 5 bodu 1 písm. b) první odrážky Nařízení nedefinuje. Za správné však nelze považovat úvahy soudů obou stupňů, že určujícím kritériem je bez dalšího místo, kam je zboží určeno. [...] Nejprve je tedy rozhodná dohoda stran, přičemž Incoterms a jiné srovnatelné obchodní doložky s konkrétně definovaným významem mohou být v zásadě smluvními ustanoveními.“

České soudy se stejně jako Soudní dvůr zabývaly interpretací smlouvy na zboží, které má být teprve vyrobeno.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2619/2008

„Podle čl. 3 odst. 1 CISG se smlouvy o dodávce zboží, které má být vyrobeno nebo vyhotoveno, považují za smlouvy o koupi zboží, ledaže se strana, která zboží objednává, zavazuje dodat podstatnou část věcí nutných pro jejich výrobu nebo zhotovení. Pokud kupující dodal všechnen nebo převážnou část materiálů, ze kterých je zboží vyráběno, může tato okolnost tvořit indicii ve prospěch kvalifikace smlouvy jako „smlouvy o poskytování služeb“. Naproti tomu v opačném případě, pokud kupující materiály nedodal, existuje silná indicie pro to, aby smlouva byla kvalifikována jako „smlouva o prodeji zboží“.“

Další zkoumanou otázkou byla problematika smluv o poskytnutí služeb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 32 Cdo 1318/2011

„Pojem služba je třeba vykládat jako činnost vykonávanou ve prospěch jiné osoby, a to za úplatu.“

Službou ve smyslu článku 7 odst. 1 pododstavec 2 je vedení účtu na základě smlouvy o běžném účtu;⁹⁵⁸ smlouva o poskytnutí úvěru;⁹⁵⁹ smlouva o přepravě.⁹⁶⁰

⁹⁵⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 8. 2013, sp. zn. 5Co 1547/2013; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 32 Cdo 1826/2011.

⁹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 32 Cdo 1318/2011.

⁹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. 25 Nd 106/2012.

Z odůvodnění a argumentace usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 3 Cmo 37/2006

„Za prodej zboží nebo poskytnutí služeb dle článku 7 odst. 1 písm. b) pododstavec 1 a 2 Nařízení Brusel Ibis nelze považovat poskytnutí licence. Typickým obsahem licenční smlouvy je závazek poskytovatele (majitele průmyslového práva) poskytnout nabyvateli oprávnění k výkonu práva z průmyslového vlastnictví a závazek nabyvatele k poskytnutí úplaty nebo jiné majetkové hodnoty. Oba dva smluvní závazky je nutné posuzovat odděleně podle toho, o který z nich v projednávané věci jde. V případě žaloby na zaplacení dohodnutých licenčních poplatků je příslušnost soudu nutno posoudit na základě článku 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.“

Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis obsahuje pravidlo příslušnosti v případě sporů vyplývajících z mimosmluvních závazkových vztahů. České soudy toto pravidlo interpretovaly zcela v souladu s judikaturou Soudního dvora.

Z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 28 Cdo 797/2013

„Na rozdíl od základního pravidla obsaženého v čl. 2 odst. 1 však čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I neupravuje jen mezinárodní příslušnost, ale i příslušnost místní. To znamená, že příslušným soudem je v případě aplikace čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I „soud v místě, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“ a pravidla místní příslušnosti zakotvená ve vnitrostátním právu se nepoužijí. Případný nedostatek místní příslušnosti se však řeší v souladu s prostředky její nápravy podle vnitrostátního práva, tj. v případě českého práva podle § 105, o. s. ř.“

Z rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. 20 Co 296/2011

„Místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události [...] nemusí být bez dalšího shodné s místem, kde došlo předtím k nedovolenému jednání. Proto dopustil-li se polský státní příslušník s trvalým bydlištěm v Polsku protiprávního jednání v Nizozemsku a z tohoto právního jednání vznikla škoda v České republice, může být o náhradu škody žalován buď v Polsku [článek 4 Nařízení Brusel Ibis] nebo v České republice [článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis].“

Z rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 20 Co 456/2013

„Přeměnou práva na náhradu škody na právo pojišťovny z regresu nedochází ke změně soukromoprávní povahy uplatněného nároku, jelikož mezi deliktním a regresním vztahem je natolik úzká vazba, že je třeba i tento druhý vztah považovat za týkající se protiprávního jednání a nárok pojišťovny na náhradu škody vůči třetí osobě (regres) zůstává soukromoprávním vztahem. V soudním řízení o nároku pojišťovny na náhradu škody vůči třetí osobě s mezinárodním prvkem se jedná o soukromoprávní vztah a mezinárodní příslušnost českých soudů v těchto sporech je třeba posuzovat podle čl. 5 bod 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 (Brusel I).“

XI.4 Příslušnost speciální – vyrovnání pozic účastníků

Cílem pravidel speciální příslušnosti je ochrana slabší smluvní strany v kontraktálním procesu, pojistníka, zaměstnance, spotřebitele.

Většina judikatury českých soudů v této oblasti se týká smluv spotřebitelských. Soudy se v souladu s judikaturou Soudního dvora zabývaly vymezením rozsahu pojmu spotřebitelská smlouva a určením bydliště žalovaného (spotřebitele) v případech, kdy jeho bydliště není známo.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1715/2014

„Nejvyšší soud již například ve svých rozhodnutích ve věcech sp. zn. 32 Cdo 1318/2011 a 32 Cdo 1826/2011 uzavřel, že z článku 15 odst. 1 Nařízení je zřejmé, že dopadá výlučně jen na ty spotřebitelské smlouvy, jde-li o koupi movitých věcí na splátky [písmeno a)], jde-li o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí [písmeno b)]. Pod písmeno b) tak lze podřadit pouze ty smlouvy o úvěru, jež jsou účelově vázané, nikoli půjčky a úvěry poskytnuté bez uvedení účelu (srov. shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, komentář k článku 15 Nařízení). Od tohoto závěru nemá dovolací soud důvod se odchýlit ani v posuzované věci. Vycházel-li odvolací soud (shodně jako soud prvního stupně) z toho, že žalovaný nárok vyplývá ze smlouvy o úvěru, aniž by dospěl k závěru o účelové vázanosti tohoto úvěru, nelze žalovaný nárok podřadit pod písmeno b), pakliže účel úvěru nebyl určen.“

Z rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 47 Co 20/2012

„Pokud si žalovaný s domicilem v členském státě EU sjednal jako spotřebitel službu mimo stát svého obvyklého pobytu, konkrétní smlouva vykazuje mnohem užší spojení se státem sídla žalobce a žalovaný byl sám aktivně činný při sjednávání závazkového vztahu (byl tzv. aktivním spotřebitelem), nepožívá ochrany pravidly pro určení místní příslušnosti soudu dle čl. 15 odst. 1 písm. c), čl. 16 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 44/2001.“

Nejvyšší soud se ve své rozhodovací činnosti několikrát zabýval otázkou určení příslušnosti soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv, pokud bydliště žalovaného nelze zjistit.

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2485/2008

„Skutečnost, že žalovaný je neznámého pobytu, tzn. nelze určit, zda má bydliště na území některého členského státu či vně Evropské unie, nemůže bez dalšího znamenat, že by nařízení Brusel I neumožňovalo otázku příslušnosti osloveného soudu k projednání žaloby proti osobě neznámého pobytu posoudit. Nelze-li příslušnost určit podle nařízení, musí být určena podle vnitrostátního práva osloveného soudu, v daném případě podle vnitrostátních procesních pravidel České republiky.“

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Nd 25/2014

„Ustanovení nařízení Brusel I, včetně čl. 16 odst. 2, se použijí i na takové případy, kdy soudy nejsou schopny určit aktuální bydliště žalovaného a nemají průkazné indicie umožňující dospět k závěru, že žalovaný má bydliště mimo území Evropské unie. Pokud žalovaný (spotřebitel) své poslední známé bydliště opustil dříve, než na něj byla podána žaloba, a neinformoval svého smluvního partnera o adrese svého nového bydliště, pravomoc rozhodnout o žalobě směřující proti spotřebiteli mají soudy členského státu, na jehož území se nacházelo poslední známé bydliště spotřebitele. Nejvyšší soud v posuzované věci dospěl k závěru, že pravomoc soudů České republiky je dána, neboť poslední bydliště žalovaného, které bylo možné zjistit, se nachází v České republice. Jedná se o místo, které žalovaný sám udal jako svoji adresu ve smlouvě o úvěru, přičemž změnu této adresy žalovaný smluvnímu partnerovi nenahlásil.“

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 25 Nd 220/2013

„Nejvyšší soud, veden zásadou rychlosti a hospodárnosti řízení, proto rozhodl, že věc projedná a rozhodne [... soud...], v jehož obvodu byla uzavřena smlouva o poskytnutí úvěru, kde se nacházelo poslední místo pobytu žalovaného a kde měly být doručovány všechny písemnosti a realizovány další kontakty mezi žalobkyní a žalovaným.“

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12. 7. 2013, sp. zn. 47 Co 198/2013

„Žalovaný, občan jiného členského státu Evropské unie, který si jako spotřebitel sjednal službu zcela mimo stát svého obvyklého pobytu (smlouvu o zřízení osobního účtu) může být žalován podle článku 5 odst. 1 písm. b) odrážky 2 Nařízení Brusel I. na území České republiky, tedy ve státě, kde byla služba poskytnuta.“

XI.5 Příslušnost výlučná, dohodnutá a podřízená se zahájenému řízení – vrchol hierarchického uspořádání

Zvládností výše uvedených příslušností je nesporně jejich jistá přednost před příslušnostmi jinými, založenými základním pravidlem, alternativními či speciálními pravidly. Rovněž v tomto případě jsme našli některá rozhodnutí, která jsou schopna nás metodologicky obohatit. Zejména se nám jedná i o úvahy v případě neprozkoumání možnosti podřízené se zahájenému řízení.

K usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 2180/2009. Výlučná příslušnost

V uvedeném případě se objevují dvě zajímavé otázky. Nejprve jde o možný věcný dosah článku 22, tj. dosah výlučné příslušnosti. Dále se zde objevuje rovněž otázka, se kterou se setkáváme v dalších usneseních – nutnost doručení žaloby žalovanému vzhledem k možnému založení příslušnosti dle článku 24.

Nejvyšší soud se k otázce věcného dosahu článku 22 vyjádřil následovně: *„Žalobou totiž není uplatněn nárok spadající pod článek 22 nařízení Brusel I. Předmětem sporu není samotné věcné právo ke nemovitosti – v daném případě právo vlastnické. Mezi účastníky není otázka vlastnického práva v žádném ohledu sporná*

(práve naopak) a uplatněnými žalobními požadavky – jak vyplývá z žalobních tvrzení a formulace žalobního návrhu – se žalobkyně domáhá, aby rozhodnutím soudu byla žalovanému uložena v zásadě povinnost respektovat výkon práv žalobkyně ve vztahu ke provozu jaderné elektrárny Temelín. Smyslem žaloby žalobkyně je dosáhnout rozhodnutí, jebož faktickým důsledkem bude nerušený provoz uvedené jaderné elektrárny, neboť podle žalobních tvrzení žalovaný činí faktické kroky, které mají provozu elektrárny a důsledkům z toho plynoucím zabránit, a to zejména s ohledem na tvrzenou imisní činnost žalobkyně. Sama žalobkyně v žalobě ostatně opakovaně tvrdí a zdůrazňuje, že její žalobní požadavek je odrazem rušebního jednání, ve vztahu ke kterému se domáhá ochrany prostřednictvím negatorní žaloby. Z „procesní opatrnosti a pouze pro případ“, že by soud dospěl ke závěru, že v daném případě ze strany žalovaného nejde o rušební čin a dosud nedošlo ke porušení práva žalobkyně na pokojné provozování jaderné elektrárny Temelín, se žalobkyně domáhá třetí eventuální části žalobního návrhu určovacího výroku, jímž bude postaveno najisto, že žalobkyně je oprávněna jadernou elektrárnu Temelín provozovat v souladu s příslušnými povoleními.“

Jinak se zde objevuje i obdoba níže uvedených případů nedoručení žaloby žalovanému a možnému založení příslušnosti dle článku 24 tak, jak více uvádíme níže. Zde výslovně: „Dovolací soud je ve shodě s dovolatelkou potud, že nalézací soudy pochybily, jestliže v průběhu řízení nedoručily žalovanému žalobu, a nezabývaly se tak možným založením mezinárodní příslušnosti Okresního soudu v Českých Budějovicích v režimu článku 24 nařízení Brusel I.“

Nicméně i tento důvod odmítl, neboť tato otázka byla v průběhu řízení vyřešena dříve, než bylo dovolání postoupeno Nejvyššímu soudu. Konkrétně: Dovolací soud pokynem ze dne 14. března 2008 po předložení věci dovolacímu soudu k rozhodnutí o podaném dovolání vrátil věc Okresnímu soudu v Českých Budějovicích s tím, že je třeba rozhodnutí nalézacích soudů doručit žalovanému společně se žalobou. Na základě tohoto pokynu soud prvního stupně žalovanému doručil žalobu dne 5. září 2008. Prvním procesním úkonem žalovaného ve věci pak bylo vyjádření žalovaného k žalobě a k dovolání ze dne 25. března 2009, prostřednictvím kterého jednoznačně vyjádřil nedostatek mezinárodní příslušnosti Okresního soudu v Českých Budějovicích.

Celkový závěr tedy vyzněl: „*Na základě uvedených skutečností dovolací soud dospěl ke závěru, že žalobkyní uplatněné dovolací důvody nejsou naplněny, rozhodnutí odvolacího soudu je z pohledu dovolacích námitek správné, a proto dovolání žalobkyně podle § 243 b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.*“

Zajímavý je rovněž požadavek dovolatele na předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU. Nejvyšší soud, dle našeho názoru, zcela správně toto odmítl. Z předchozích rozhodovaných případů je poměrně zřetelné, že není naplněn věcný dosah článku 22.

Z odůvodnění rozsudku rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 113/2013

„*Ve vztahu mezi žalobkyní a žalovaným 2) již v řízení jde o majetkový vztah mezi manželi (bývalými) a výjimku uvedenou v článku 1 bod 2 písm. a) nařízení Brusel I. je proto nutné uplatnit. Mezinárodní příslušnost proto nelze posoudit podle článku 22 bod 1 věta první nařízení Brusel I. Při absenci úpravy mezinárodní příslušnosti (pravomoci) soudu pro řízení, jejichž předmětem je majetkový vztah mezi manželi, v právu Evropské unie i v dvoustranných smlouvách uzavřených mezi Českou a Slovenskou republikou, se mezinárodní příslušnost soudu posoudí podle zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen zák. č. 97/1963 Sb.).*“

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. Co 2392/2007

„*Jestliže má být vlastnictví k nemovitosti vzhledem k žalobnímu petitu a důvodům žaloby ochráněno jen zprostředkovaně a hlavní ochrana má být poskytnuta nerušenému provozu, který se prostřednictvím nemovitosti ve vlastnictví žalobce uskutečňuje, nejde o ten předmět řízení, který má na mysli článek 22 bod 1 nařízení č. 44/2001.*“

V hodnocení případů týkajících se výlučné příslušnosti nenalzáme žádné zásadní momenty ke zhodnocení. Samozřejmě, případ týkající se ČEZ je atraktivní vzhledem k jeho společenskému zhodnocení. Na druhé straně v daném případě bylo vyhodnocení jak příslušnosti, resp. nepřislušnosti, tak i nenutnost podání předběžné otázky zřetelná.

Další série rozhodnutí se týká pro nás velmi zajímavé otázky článku 24. Tedy otázky zdánlivě okrajového způsobu založení mezinárodní příslušnosti. Ale jak vidíme dále, opravdu jen zdánlivě.

Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. 33 Nd 126/2012

„*Jelikož v posuzované věci nejde o žádný z případů vylučné příslušnosti uvedených v článku 22 nařízení Brusel I, bylo povinností soudu prvního stupně nejprve doručit žalobu žalované. Tento postup však soud prvního stupně nedodržel a věc předložil Nejvyššímu soudu k rozhodnutí ve smyslu § 11 odst. 3, o. s. ř. dříve, než umožnil žalované založit (mezinárodní a místní) příslušnost podle článku 24 nařízení Brusel I. Protože v dané věci nebyly splněny podmínky pro postup podle § 11 odst. 3, o. s. ř., Nejvyšší soud nemohl určit místně příslušný soud k projednání a rozhodnutí věci.*“

Krátce k problému. Nejvyšší soud měl v daném případě rozhodnout dle § 11 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. V uvedené smlouvě byla následující doložka: „*Tato smluva je riadená a regulovaná zákonmi Slovenskej Republiky a v prípade súdneho sporu je povolany príslušný súd Zákazníkom (žalobkyně)*“.

Smluvní strany si tedy pro spory ze smlouvy ze dne 13. 4. 2011 sjednaly progační doložku ve prospěch českých soudů. Nejvyšší soud došel k názoru – samozřejmě správnému – že v daném případě nebude aplikován článek 11 odst. 3, o. s.ř., nýbrž Nařízení Brusel I.

V dalším soud uvedl: „*V rozhodnutí ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007, uveřejněném pod č. 14/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, však dospěl Nejvyšší soud k závěru, že „v režimu Nařízení Rady (ES) číslo 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech platí, že soud nemůže (s výjimkou věcí uvedených v článku 22 nařízení) přezkoumávat svoji mezinárodní příslušnost (pravomoc) a místní příslušnost dříve, než doručí žalobu žalovanému a umožní mu, aby se k ní vyjádřil. Příslušnost procesního soudu totiž může být založena postupem podle článku 24 nařízení, tj. tím, že se žalovaný vyjádří k žalobě, aniž by nejpozději současně s tímto vyjádřením vznesl námitku nedostatku příslušnosti procesního soudu“. Jinak řečeno, pravidlo příslušnosti v článku 24 nařízení Brusel I převažuje nad všemi ostatními pravidly soudní příslušnosti, a to včetně sjednané příslušnosti podle článku 23 nařízení Brusel I (srovnej též Simon, P. In Drápal, L. - Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201-376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 2964 a násl. s.; rozhodnutí soudního dvora Evropské unie ve věci *Elefanten Schuh GmbH v. Pierre Jacqmain*, 150/80, ECR 1981, str. 1671, nebo Důvodová zpráva /Explanatory Memorandum/ Komise, Úřední věstník Evropské*

Unie, C 376 E, 28/12/1999 str. - 00010017). Teprve poté, kdy je žalovanému žaloba doručena a ten příslušnost procesního soudu nezaloží podle článku 24 nařízení Brusel I, může soud prvního stupně zkoumat podmínky (mezinárodní a místní) příslušnosti a postupovat podle okolností případu např. podle § 11 odst. 3, o. s. ř. (k problematice nepřesnosti překladu článku 24 nařízení Brusel I srovnej např. Simon, P., Šuk, P. : Záludnosti gramatického výkladu Nařízení Brusel I v jeho českém překladu, Právní Fórum, 2007, číslo 11, s. 391-395).“

Co je zde zajímavého? Z pohledu metodologického je to především ona otázka, že je v daném případě odkazováno nikoli na platnost či neplatnost prorogace, nýbrž na otázku možné hierarchie podřízení se pravomoci.

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007, uveřejněném pod číslem 14/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

Zde bylo řečeno: „V režimu Nařízení Rady (ES) číslo 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech platí, že soud nemůže (s výjimkou věcí uvedených v článku 22 nařízení) přezkoumávat svoji mezinárodní příslušnost (pravomoc) a místní příslušnost dříve, než doručí žalobu žalovanému a umožní mu, aby se ke ní vyjádřil. Příslušnost procesního soudu totiž může být založena postupem podle článku 24 nařízení, tj. tím, že se žalovaný vyjádří ke žalobě, aniž by nejpozději současně s tímto vyjádřením vznesl námitku nedostatku příslušnosti procesního soudu.“

Popsaný postup soud prvního stupně nedodržel a v rozporu s článkem 26 odst. 1 nařízení Brusel I vyslovil nedostatek své (místní) příslušnosti dříve, než umožnil žalovanému ji založit podle článku 24 citovaného nařízení. Nejvyšší soud České republiky tak nemohl určit místně příslušný soud (§ 11 odst. 3, o. s. ř.), když podmínky místní příslušnosti nechybějí. Dvě zajímavosti. Spor ze smlouvy vzniklé před vstupem do Evropské unie. Zcela správně konstatován okamžik vzniku sporu a vazbu na Nařízení Brusel I. V tomto rozhodnutí zdroj předchozí úvahy – nezkoumání platnosti doložky ve prospěch českých soudů – nutnost doručení před zkoumáním příslušnosti – nelogičnost: který jiný soud než český...

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2345/2013

„Dovolání není přípustné pro řešení otázky mezinárodní příslušnosti soudů České republiky, o níž dovolatel tvrdí, že nebyla dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešena. I kdyby nebyl správný (skutkový) závěr, že žalovaný měl v okamžiku zahájení soudního řízení „jedno ze svých bydlišť“ ve smyslu článku 2 odst. 1 Nařízení Brusel I. na území České republiky, byla mezinárodní příslušnost soudů České republiky založena podle článku 24 Nařízení Brusel I. V usnesení ze dne 23. září 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 2009, pod pořadovým č. 14, Nejvyšší soud vyložil, že příslušnost procesního soudu posuzovaná v režimu nařízení Brusel I. může být založena postupem podle článku 24 tohoto nařízení, tj. tím, že se žalovaný vyjádří k žalobě, aniž by nejpozději s tímto vyjádřením vznesl námitku nedostatku příslušnosti procesního soudu [srovnej též Simon, P. in Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201-376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 2967; rozhodnutí soudního dvora Evropské unie ve věci Elefanten Schub GmbH v. Pierre Jacqmain, 150/80, ECR 1981, str. 1671, nebo Důvodová zpráva (Explanatory Memorandum) Komise, Úřední věstník Evropské unie, C 376 E, 28/12/1999 str. - 00010017]. Byla-li žaloba podána dne 19. 10. 2004, její stejnopis (přeložený do němčiny) byl žalovanému doručen dne 23. 4. 2005, podáním ze dne 3. 5. 2005 žalovaný potvrzuje její doručení a označuje adresu svého trvalého bydliště ve Švýcarsku a současně adresu pro doručování v České republice, následně zasílá soudu své vyjádření ze dne 21. 6. 2005 (sepsané z části v češtině a částečně v němčině) a až v listině ze dne 28. 3. 2006 vznáší námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti soudů České republiky, je závěr odvolacího soudu o příslušnosti soudů České republiky k projednání a rozhodnutí věci správný. Nelze pominout, že Soudní dvůr Evropské unie ve věci Group Josi, C-412/98, dospěl k závěru, že „podle článku 18 Úmluvy (rozuměj Úmluvy ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, jejíž text článku 18 odpovídá znění článku 24 Nařízení Brusel I.) zakládá dobrovolné přistoupení žalovaného na řízení příslušnost soudu Smluvního státu, u něhož žalobce zahájil řízení, a to bez ohledu na bydliště žalovaného (odstavec 44 a 45). Ve věci Bilas, C-111/09, pak dodal, že „pravidlo příslušnosti uvedené v první větě článku 24 může být vyloučeno pouze v případech specifikovaných ve větě druhé, tj. tehdy, jde-li o případ výlučné příslušnosti podle článku 22 anebo vznesl-li žalovaný (včas) námitku nedostatku příslušnosti procesního soudu“. Nebyl důvod při řešení otázky

mezinárodní příslušnosti zabývat se aplikací Úmluvy o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 16. 9. 1988 (tzv. Luganská úmluva), neboť její smluvní stranou se Česká republika nikdy nestala; úmluva zavazovala původních 15 členských států Evropské unie, státy Evropského sdružení volného obchodu (tedy Norsko, Švýcarsko, Island a Lichtenštejnsko) a Polsko. Bylo-li řízení o nároku žalobkyně zahájeno žalobou doručenou soudem prvního stupně dne 19. 10. 2004, nelze se zřetelem ke článku 63 odst. 1 Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 30. 10. 2007 (tzv. Lugano II.), podle něhož se tato úmluva vztahuje pouze na řízení zahájená po vstupu této úmluvy v platnost ve státě původu, uvažovat o její aplikaci.“

Nejvyšší soud ze shora uvedených důvodů dovolání podle § 243c odst. 1 věty první, o. s. ř. odmítl z části proto, že v dovolacím řízení nelze pro vady dovolání pokračovat (viz *usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. července 2013, sen. zn. 29 NS ČR 51/2013*) a z části proto, že dovolatelem předestřená otázka výkladu článku 24 Nařízení Brusel I. již byla dovolacím soudem vyřešena.

Jak již bylo naznačeno výše, představuje hodnocení článku 24 do jisté míry centrální otázku v posuzování založení příslušnosti mimo článek 22. Centrální v onom smyslu, že soud předpokládá tam, kde strana neměla možnost se vyjádřit k řízení, případně i podřízení se zahájenému řízení a derogaci jiných variant příslušnosti.

XI.6 A závěr?

Zkoumané normy patří k těm, které jsou – sice v podobě předcházející, tj. úmluvě – aplikovány v řadě členských států po desetiletí. Česká republika slavila v roce 2014 prvé desetiletí vstupu do Evropské unie a současně také prvé desetiletí aplikace Nařízení Brusel I. V mezidobí se objevila nová nařízení včetně nové verze této normy – Nařízení Brusel Ibis. Je nesporné, že myšlenka jednotného přístupu k soudům členských států a volného pohybu soudních rozhodnutí byla správným vykročením pro další posílení jednotného vnitřního trhu. Jaké jiné interpretační problémy se objeví v budoucnu, třeba i ve vazbě na další rozšiřování unie, je otázkou.

XI.7 Literatura

- BEAUMONT, Paul, R. European Court of Justice and Jurisdiction and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 38, No. 1 1989. s. 217-220.
- DRLIČKOVÁ, Klára. Experience with the Application of Article 5(1) of Brussels I Regulation before Czech Courts. In Honová, I et. al. *Proceedings of the 2nd International Conference on European Integration 2014*. Ostrava: VSB - Technical University of Ostrava, 2014. s. 102-109.
- HESS, Burkhard. The Brussels I Regulation: recent Case Law of the Court of Justice and the Commission's proposed recast. *Common Market Law Review*, 2012, 1078 s.
- HESS, Burkhard; PFEIFFER, Thomas; SCHLOSSER, Peter. Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States. Study JLS/C4/2005/03. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg. Institut für Ausländisches und Internationales Privat- und Wirtschaftsrecht, s. 34.
- MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers, 2007, s. 49 a násl.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1-122.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 15-38.
- STADLER, Astrid. From the Brussels Convention to Regulation 44/2001: Cornerstones of a European Law of Civil Procedures. In *Common Market Law Review*, 2005. s. 1637-61.

XI.8 Judikatura

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 3 Cmo 37/2006.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 5 Co 575/2007.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 5 Co 2392/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007, uveřejněném pod číslem 14/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 2. 2009, sp. zn. 17 Co 23/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2619/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2010, sp. zn. 4 Nd 255/2010.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 5Co 1179/2011.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 3 Cmo 3 Cmo 37/2006.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 5 Co 670/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2905/2011.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 5. 2011, sp. zn. 5Co 671/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2485/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 32 Cdo 1401/2011.

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. 20 Co 296/2011.

Usnesení Nejvyššího soud ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3689/2011.

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 47 Co 20/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 21 Nd 53/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 32 Cdo 1318/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3793/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3015/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 33 Nd 126/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2180/2009.

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12. 7. 2013, sp. zn. 47 Co 198/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 25 Nd 220/2013.

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 2013, sp. zn. 5 Nc 1074/2013.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 20 Co 456/2013.

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 20 Co 456/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 11. 2013, sp.zn. 28 Cdo 797/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2345/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 113/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Nd 25/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1715/2014.

SUMMARY

Brussels Convention, Brussels I Regulation, Brussels Ibis Regulation – three norms that established, within the European Union, system of uniform access to the courts and uniform treatment of judicial decisions from the Member States of the European Union. Three norms, that concur to each other and which share case law developed by the Court of Justice of the EU for Brussels Convention and Brussels I Regulation.

The characteristic feature of the European Union law is, on one hand, its application by national courts (there is no uniform system of European Union courts), and on the other hand, binding interpretation given by the Court of Justice of the EU. Examining the text of above mentioned norms in the light of the case law of the Court of Justice of the EU, examining the development of the of views on some legal issues and subsequent legislative changes in the relevant norms, belongs to the most interesting legal questions and issues within the area of international private and procedural law. Such an analysis is of a great importance for both legal theory and practical judicial application.

The aim of this publication is to analyze the judgments of the Court of Justice of the EU relating to the interpretation of terms used in Brussels Ibis Regulation (resp. Brussels Convention and Regulation Brussels I), in the part concerning rules on jurisdiction of courts of the Member States of the EU in civil and commercial matters. The recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters is analyzed in other publication written by the team from the Department of International and European Law at the Faculty of Law, Masaryk University in Brno.

The need for this publication is based partly on educational needs, and partly on research needs. For the educational and teaching purposes, it is essential to not only grasp the text of the regulation in the light of academic interpretations or opinions adopted in the preambles and introductions to these norms, but also in the light of the Court of Justice's decisions, which are binding for national courts. Methodological grasp of the problem in order to clarify the concepts, using not only method of interpretation known in the theory

of law, but also to a significant extent, comparative interpretation, is one of the very important moments, that are capable, to an extraordinary extent, to influence the education and shaping of legal thinking of future lawyers. It is not necessary to stress the research needs for this publication.

The analyzed matters and issues in this publication serve as an important base and point of departure for their authors and their publications and doctoral dissertations.

Which questions have we asked and how have we grasped the whole matter? In short, it was analyzed as follows: Autonomous interpretation – influence of the interpretation on the legislative development – consistency of interpretation. Closer to the individual concepts and terms: As point of departure for interpretation, it is necessary to clarify concepts that are to be interpreted autonomously and without reference to particular legal orders, as this rule is apparent from the very first decisions of the Court of Justice of the EU to the Brussels Convention. Furthermore, it is interesting to clarify the evolution of views on the interpretation in those cases, where eventually, a subsequent legislative solution was adopted. Equally interesting is to study the consistency of the Court of Justice's views on the extent of the autonomy in interpretation and separation of issues, which for various reasons, should be left to national law, resp. other legal instruments.

What can be said in conclusion: It is necessary to understand interpretation of a particular legal concept, especially in the terms of deepening integration and powers of the EU, as it itself manifested particularly in the area of judicial cooperation in civil matters. Uniform access to the courts of the Member States of the EU could unquestionably help the EU integration. Therefore, the analysis of teleological interpretation pursuing this pro-integration goal is an interesting part of this publication.

This publication is intended not only for research and teaching purposes, but also for the legal practice – lawyers, advocates, judges etc., who are engaged in dealing with disputes with international element and in the question of determining the international jurisdiction of courts. For the simplest purposes, it is sufficient, that this publication contains a sum of decisions rendered in a specific period of time. For other purposes, this publication contains interesting outcomes from this analysis, as they were presented in relevant chapters.

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc.; Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.
Mgr. Michaela Hanousková; doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.; Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.
prof. PhDr. Petr Macek, CSc.; PhDr. Alena Mizerová
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.; doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.
Mgr. David Povolný; Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.
prof. RNDr. David Trunec, CSc.; prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.
prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.; Mgr. Iva Zlatušková
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

ROZHODOVÁNÍ SOUDNÍHO DVORA EU VE VĚCECH PŘÍSLUŠNOSTI (ANALÝZA ROZHODNUTÍ DLE NAŘÍZENÍ BRUSEL Ibis)

**JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D., prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
Mgr. Silvie Filanová, RNDr. Mgr. Hana Funková, Ph.D.,
Mgr. Tomáš Kozárek, Mgr. Jaroslav Králíček, Mgr. Mária Pastorková,
Mgr. Kateřina Remsová**

Vydala Masarykova univerzita v Brně roku 2014
Spisy Právnické fakulty MU č. 507 (řada teoretická, Edice Scientia)

Ediční rada: J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl,
N. Rozehnalová, P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabata

Tisk: Point CZ, s.r.o., Milady Horákové 890/20, 602 00 Brno
1. vydání, 2014

ISBN 978-80-210-7770-6